

Inštitut za zgodovino
delavskega gibanja
KNJIŽNICA

997

72.

Sejni zapiski

LJUDSKE SKUPŠČINE

LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

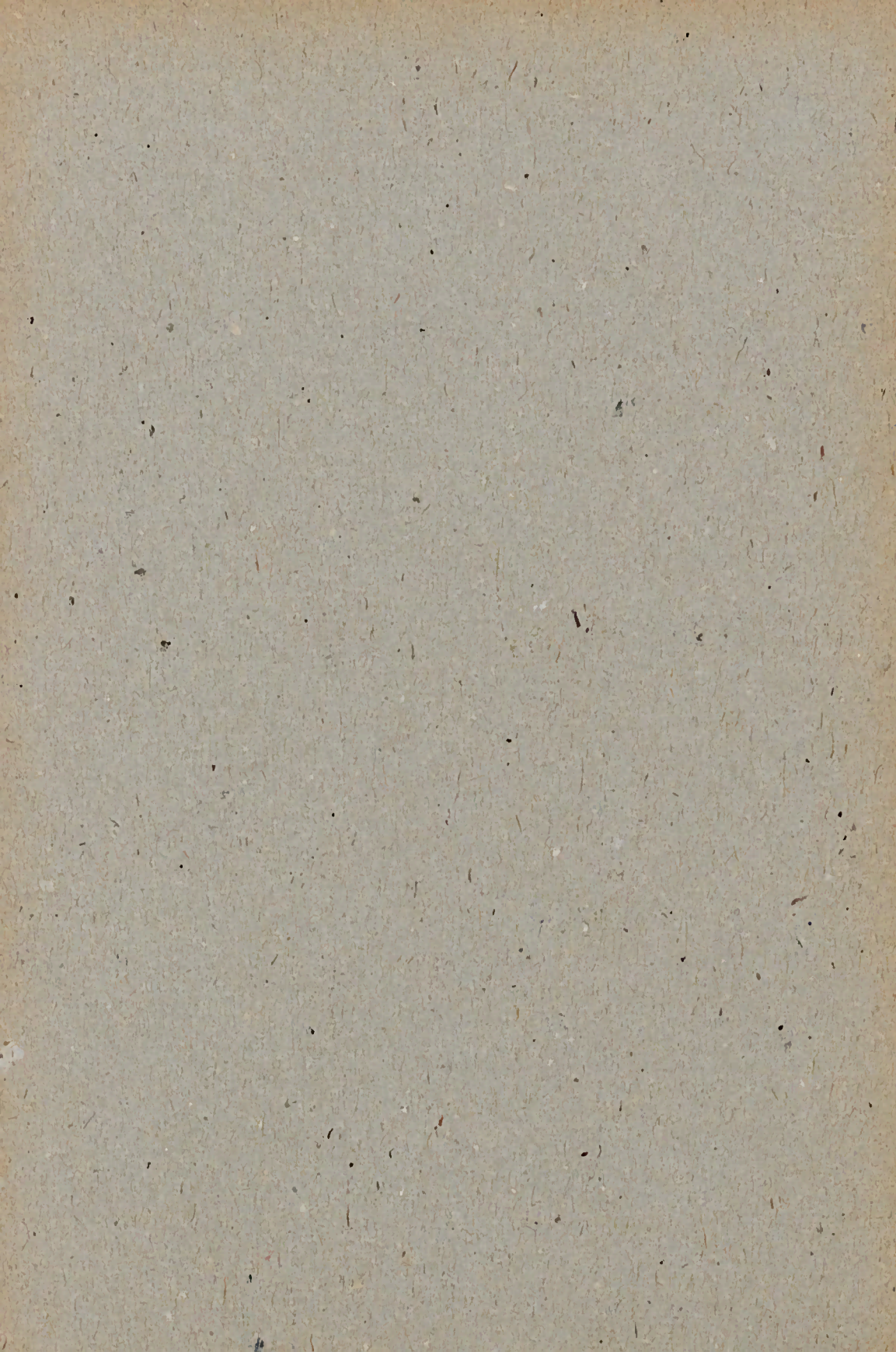
(četrty sklic)

Seje od 10. oktobra 1962 do 28. februarja 1963

1963

Ljubljana

Sejni zapiski

LJUDSKE SKUPŠČINE

LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

(Četrty sklic)

Seje od 10. oktobra 1962 do 28. februarja 1963

1963

Ljubljana

997

D/11. XI. 1963 / 610

REPUBLIŠKI ZBOR

30. seja

(27. novembra 1962)

Predsedoval: inž. Pavle Žaucer, predsednik
Republiškega zbora

Zapisnikar: Drago Seliger

Začetek seje ob 13.40 uri.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Pričenjam 30. sejo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS, ki jo je sklical predsednik Ljudske skupščine LRS.

Odsotnost ljudskih poslancev je bila že ugotovljena na skupni seji.

Zapisnik današnje seje bo vodil tovariš Drago Seliger.

Prosim zapisnikarja zadnje seje tovarišico Slavico Zirkelbach, da prebere zapisnik. (Zapisnikar Slavica Zirkelbach prebere zapisnik 29. seje Republiškega zbora.)

Ima kdo od ljudskih poslancev kakšno pripombo k zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če ne smatram, da je zapisnik odobren.

Za današnjo sejo predlagam kot dnevni red obravnavo o predlogu zakona, ki ga je Ljudski skupščini predložil Izvršni svet, in sicer:

1. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov.

Ima kdo kakšen spreminjevalni ali dopolnilni predlog k predlaganemu dnevnemu redu? (Ne javi se nihče.) Če ne, smatram, da je dnevni red sprejet.

Preden preidemo na dnevni red, vprašam ljudske poslance, ali želi kdo postaviti kakšno ustno ali pismeno vprašanje Izvršnemu svetu? (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov.

Prosim poročevalca odbora za prosveto in kulturo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za prosveto in kulturo ljudski poslanec Milo Vižintin prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Jože Marolt, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Tine Remškar prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Vera Kolarič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Obrazložitev predstavnika Izvršnega sveta k predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov smo slišali že na skupni seji.

Hkrati obveščam zbor, da sem na sejo povabil tudi predsednika društva filmskih delavcev LR Slovenije režiserja tovariša Franceta Štiglic. Ali se zbor strinja, da tovariš Štiglic sodeluje v razpravi? (Poslanci se strinjajo.)

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (K besedi se prijavi France Štiglic.) Dajem besedo predsedniku društva filmskih delavcev LR Slovenije tovarišu Francetu Štiglicu.

France Štiglic: Zahvaljujem se za naklonjenost, da lahko ob ustanovitvi sklada za pospeševanje filmske proizvodnje in predvajanja filmov povem nekaj besed v imenu filmskih ustvarjalcev in delavcev, ki so za uspešen razvoj slovenske filmske kulture nedvomno najbolj zainteresirani, pa tudi najbolj odgovorni.

Ko so zaživele po filmskih platnih prve podobe našega novega življenja, najprej kot dokument, pozneje pa tudi kot težnja po umetniškem oblikovanju časa in človeka, je bilo po prvi radosti rojstva te nove kulturne dejavnosti z največjim družbeno-političnim pomenom, nujno potrebno opredeliti njen življenjski prostor, ji dati primerne organizacijske oblike, predvsem pa v osnovi opredeliti odnos med kulturno in umetniško vrednostjo filma ter tehničnim in industrijskim procesom proizvodnje. Ker nismo imeli tradicij in izkušenj, je bila to naporna naloga. V živahnem in ostrem razvoju je postajala naša kinematografija vse bolj labilna, tako v kulturnem kakor tudi v ekonomskem pogledu, in to prav zaradi dileme in nejasnosti koncepta, ki je nihal med omejenima komponentama, pogojenima v naravi te kulturne dejavnosti same. Jasno je, da vzrok za tak položaj ni bil a priori gospodarski status kinematografije, marveč napačno pojmovanje komercialnosti, ki je zapeljevala film tako v proizvodnji kot v distribuciji. Namesto zdrave, ekonomske osnove se je uveljavila finančna negotovost, gledanje na film kot na zgolj tržno blago pa je marsikdaj pripeljalo do špekulacije z okusom gledalca. Žal je tudi zvezni filmski fond stimuliral zgolj tržno vrednost filma in tako nedvomno destimuliral kulturno-politično in vzgojno vlogo filmske dejavnosti. Žal so tudi mnogi filmski delavci podlegli položaju, v katerem so se znašli in so celo filmski sveti, kot organi družbene kontrole, pokazali precejšnjo neprizadetost.

Filmski delavci so prav ob začetku tega procesa prešli v svobodni poklic. Kot glavni in neposredni proizvajalci pa so ostali v paradoksalnem položaju, v najemniškem odnosu do producentovskih podjetij, ki so jih sicer angažirala za delo pri filmu, filmsko proizvodnjo pa so suvereno opravljala sama in preko sveta filmske industrije. Glas filmskih delavcev je bil pri reševanju problematike kinematografije kvečjemu posvetovalnega značaja, medtem ko je upravno-administrativni in komercialni sektor postal odločujoči činitelj v filmski proizvodnji. Manager si je prilastil ime in pravice pravega ustvarjalca in proizvajalca, filmskega delavca.

Ko so po osvoboditvi filmski delavci posneli prve filme, so vsekakor bolje vedeli, kaj je treba povedati, kot pa kako je treba povedati, saj so komaj zaslutili jezik, s katerim so spregovorili. Začetni zagon sta dajala predvsem pristna partizanska drznost in navdušenje nad novo kulturno dejavnostjo, ki sta v začetku dovolj uspešno povezala zavest in pičlo znanje, prinešeno v glavnem

iz sorodnih dejavnosti: gledališča, arhitekture, fotografije, publicistike itd. Spoznanje pa, da je mogoče tehniko prej ali slej le kupiti, da pa je treba ljudi, ki se z njo izražajo vzgojiti, kar je dolgoročen proces, je povežalo filmske delavce v društvo s skupnim interesom za strokovno in umetniško izpopolnjevanje, pa tudi za razvoj filmske kulture v celoti. Ostali pa so žal preveč prepuščeni sami sebi, predvsem glede šolanja in izpopolnjevanja znanja. Zanimivo je, da filmska proizvodnja kljub temu, da se je uveljavljala kot industrija, ni pokazala najosnovnejšega interesa, kakršnega so pokazale vse druge industrije, namreč interesa za svojega osnovnega proizvajalca. Filmskemu delavcu ni zagotovila šolanja za njegov poklic, niti kvalificirala statusa tega poklica. Društvo samo je sicer predpisalo splošne in posebne pogoje za izobrazbo in prakso za filmsko dejavnost, da vsaj kolikor toliko zavaruje status filmskega delavca pred stihijo najemanja nove delovne sile s strani producentov. Jasno je, da so bili očitki o cehovstvu neopravičeni, prav tako pa je tudi jasno, da ne gre za nek frontalni napad na producentske hiše. Gre za skupno reševanje problematike naše kinematografije. To dokazuje tudi sklep društva s katerim je svoje vrste razširil na vse, ki se poklicno ukvarjajo s filmom, tako na producente, dramaturge, novinarje, kritike itd.

V samem društvu je danes nad sto članov, ki so v svobodnem poklicu. Tudi če računamo na naravno selekcijo, ki je nujna tako zaradi kvalitetne kot kvantitetne potrebe, je očitno, vsaj v glavnem dovolj močan umetniški, tehnični in organizacijski sestav filmskih delavcev. Tako imamo pet scenaristov igranega in kratkega filma, ki se s tem poklicno ukvarjajo, devet režiserjev igranega in prav toliko režiserjev kratkega filma; imamo zadovoljivo število snemalcev, scenografov ter drugih umetniških, tehničnih in organizacijskih sodelavcev. Razveseljiv je v zadnjem času pritek mladih filmskih ustvarjalcev, saj ima na primer vseh šest novih režiserjev zaželeno fakultetno izobrazbo. Z razširitvijo akademije za igralsko umetnost na film in televizijo, je zdaj zagotovljeno tudi načrtno šolanje, medtem ko so za obstoječe filmske delavce predvideni dopolnilni seminarji. Ob zaostreni selekciji in prilivu novih ljudi pa bodo naši proizvajalci prav gotovo še naprej gostovali tudi v drugih republikah in to prav zaradi svoje kvalitete, saj so do zdaj slovenski filmski režiserji posneli kar 8 igranih filmov za proizvodna podjetja na Hrvaškem, v Bosni in Makedoniji. To pomeni v primerjavi s produkcijo v Sloveniji skoraj tretjino filmov. Največkrat so režiserji potegnili s seboj tudi svoje sodelavce, često pa so ti tudi sami sodelovali v drugih proizvodnjah.

Filmski delavci so se morali zaradi položaja v kakršnem so bili, često in preveč ukvarjati z mnogimi stanovskimi zadevami. Kljub temu pa so neprestano razmišljali o osnovnih problemih kinematografije. Izdelali so številna poročila, analize in predloge, ki kljub temu, da niso našli pravega odmeva ne pri producentih, ne pri svetu filmske industrije in ne kje drugje, danes vse bolj izkazujejo svojo vrednost. Že dolgo let so filmski delavci ugotavljali pomanjkljivosti kinematografije, zlasti v sistemu financiranja, ki je nalagal filmski proizvodnji prevelik rizik, posebno v primerjavi z nekaterimi drugimi dejavnostmi v kinematografiji. Te dejavnosti — distribucija, tehnična baza, kinematograf — so se zaradi tega, ker so uživale status rentabilnega podjetja, lahko počutile superiorne nad finančno siromašno in nestabilno filmsko proizvodnjo. Filmska proizvodnja pa je v sistemu obstoječih podjetij postajala ne samo monopolistična, marveč tudi toga, birokratska in predvsem tudi brez posluha za dejansko potrebo po filmu.

Težnja filmskih ustvarjalcev je združevanje v proizvodne skupine z enakimi ali podobnimi umetniškimi stremljenji, združevanje, ki bi zajamčilo pravice pravega filmskega proizvajalca v obstoječem statusu svobodnega poklica, oblika proizvodnje v kateri bi filmski delavec prevzel polno odgovornost za svoje delo, tako moralno kot ekonomsko. Zato smo uveljavili načelo ekonomskih enot tudi v filmski proizvodnji. Čeprav so ekonomske enote še preveč mehanično prenešene iz industrije, so vendarle prinesle mnoge pozitivne rezultate predvsem v pojmovanju delovne organizacije in skupnega interesa za uspeh filma. Glede finančne participacije se je uveljavilo načelo, da se del honorarja izplača šele, ko se pokrijejo stroški filma. Ti stroški so v Sloveniji občutno nižji kot so v jugoslovanskem povprečju, — isto je moč reči tudi za honorarje, saj so razen dveh ali treh postavk glavnih umetniških ustvarjalcev, v celoti spet do 25 % nižji od jugoslovanskega povprečja.

Tako ekonomske enote kot proizvodne ali ustvarjalne skupine pa odpirajo vrsto pomembnih problemov, o katerih je treba razmisliti. Mednje sodi tudi status svobodnega filmskega poklica, ki mora biti opredeljen v skladu z osnovno ustavno pravico in dolžnostjo proizvajalca in upravljalca.

V tem procesu stabilizacije filmske proizvodnje in filmske dejavnosti sploh, ima prav zakon o skladu za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov odločilen in dalekosežen pomen. Oprijemljiva finančna sredstva bodo proizvodnji omogočala predvsem večjo načrtnost, formiranje repertoarja in potrebno kontinuiteto. Vse bolj jasna zavest, da je treba kinematografijo obravnavati kot celoto, pa priporoča prelivanje sredstev, ki jih pridobi kinematografija z vsemi svojimi dejavnostmi zopet nazaj v kinematografijo. Sklad torej predvidoma ne bi stagniral, marveč naj bi v perspektivi naraščal.

Ob takem čistem računu bo mogoče ugotoviti razmerje med našim kulturnim in ekonomskim potencialom ter družbeno potrebo po filmu. Prav ta ugotovitev pa je osnovno izhodišče vsake filmske kulture, filmske kulture, ki je živ del našega življenja in razvoja, in zato stvar našega skupnega interesa in odgovornosti.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje o predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov, skupaj s spremembami, ki so jih predlagali posamezni odbori.

Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov.

Ugotoviti bomo še morali ali je predlog zakona v enakem besedilu sprejel tudi Zbor proizvajalcev. Zato odrejam kratek odmor.

(Seja je bila prekinjena ob 13. 50 uri in se je nadaljevala ob 14.04 uri.)

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Nadaljujemo sejo. Predsednik Zbora proizvajalcev me je obvestil, da je Zbor proizvajalcev sprejel predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov v enakem besedilu.

Ker je s tem dnevni red današnje seje izčrpan, zaključujem sejo.

Seja je bila zaključena ob 14.05 uri.

31. seja

(17. decembra 1962)

Predsedoval: inž. Pavle Zaucer, predsednik
Republiškega zbora

Zapisnikar: Stane Sotlar

Začetek seje ob 10.15 uri.

Predsednik inž. Pavle Zaucer: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Pričenjam 31. sejo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS, ki jo je sklical predsednik Ljudske skupščine LRS.

Odsotnost so opravičili naslednji ljudski poslanci: Davorin Ferligoj, Martin Košir, Ivan Krajncič, Martin Zakonjšek in Maks Vale.

Zapisnik današnje seje bo vodil ljudski poslanec Stane Sotlar.

Prosim zapisnikarja zadnje seje, da prebere zapisnik. (Zapisnikar ljudski poslanec Slavica Zirkelbach prebere zapisnik 30. seje Republiškega zbora.)

Ima kdo kakšno pripombo k zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, menim, da je zapisnik odobren in da se ga lahko podpiše. (Predsednik in zapisnikar podpišeta zapisnik.)

Na današnji seji bomo obravnavali predloge zakonov in predlog odloka, ki ga je ljudski skupščini predložil Izvršni svet. Zato predlagam za današnjo sejo naslednji dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v LR Sloveniji;

2. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o javnih cestah;

3. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1963.

Ima kdo kakšno pripombo k predlaganemu dnevnemu redu? (Ne javi se nihče.) Če nihče, menim, da je dnevni red sprejet.

Predno preidemo na 1. točko dnevnega reda, vprašam ljudske poslance, če ima morda kdo kakšno vprašanje ali pa če želi morda kdo kako pojasnilo od Izvršnega sveta. (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o območjih okrajev in občin v LR Sloveniji.

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo, ljudski poslanec Stane Vrhovec, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec L a d o B o ž i č, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti?

dr. Joža Vilfan: Tovariši in tovarišice! Glede same osnove predlaganega zakona se sklicujem na obrazložitev, ki je bila pismeno priložena predlogu zakona. Prav tako se sklicujem na to obrazložitev glede vprašanja, ki se je pojavilo v razgovorih, ali ne bi, če že združujemo okraje, kazalo okraje kot institucije v naši republiki sploh odpraviti. Sklicujem se na to argumentacijo tudi glede samega postopka združevanja in glede predvidevanja, da bomo morali v najkrajšem času, to se pravi še pred sprejetjem nove ustave, reševati vprašanje razmejitve okrajev in v zvezi s tem, ne da bi to bilo izrecno v tej obrazložitvi navedeno, na definitivni način tudi vprašanje občin.

Podčrtal bi rad nekatere stvari iz te argumentacije, ki so bile obravnavane v skupščinskih odborih. Predvsem bi rad rekel nekaj besed v zvezi s postopkom.

Poročilo odbora za organizacijo oblasti podčrtuje, da je bil ta postopek zelo hiter. Res je prišel ta predlog Izvršnega sveta pred nas, ne da bi o njem poprej razpravljale okrajne skupščine ali pa občinski ljudski odbori. Če je ta postopek bil hiter, pa seveda podčrtavam, da vendar samo vprašanje ni prišlo pred vas nepričakovano. Ta isti problem reorganizacije okrajev je na tak način, — namreč, da bodo okraji po svojem teritorialnem obsegu in po organizaciji svoje uprave ustrezali novim funkcijam komun in s tem tudi novi funkciji okraja kot združenja občin, — bil obravnavan tudi v ostalih jugoslovanskih republikah. V treh od njih celo v teku tega leta. O njem je bilo obširno obravnavano in je moralo biti jasno vsakemu, da v enaki meri stoji tudi pred nami. Bilo je pa seveda tudi jasno, da moramo ta problem rešiti še pred sprejetjem nove ustave. Zato je bilo potem naše mnenje, da je najprikladneje, če rešujemo ta problem ob koncu enega oziroma ob začetku naslednjega leta že iz čisto tehničnih razlogov.

Podčrtati moramo, da se po naši sedanji ustavni ureditvi območja okrajev določajo z zakonom in ni glede tega predpisan nikakršen poprejšnji postopek. Tudi če se posamezna občina izloči iz enega okraja in priključi k drugemu okraju, kak poseben postopek na terenu ni predviden. Tako je formalno stvar v redu. Pravi razlog, da pa smo se odločili za tako hiter postopek, to je za postopek brez poprejšnjega zaslišanja okrajnih skupščin in občinskih ljudskih odborov pa ni v tem formalnem argumentu, v tej pravici Ljudske skupščine in Izvršnega sveta, da na ta način postopa. Za tak postopek smo se odločili, ker smo bili po eni strani globoko prepričani, da so razlogi za oblikovanje novih okrajnih skupnosti evidentni, in ker bi po drugi strani vsak daljši in bolj kompliciran postopek zelo slabo vplival na stanje na terenu. Nujno bi prišlo, kakor nam kažejo vse pretekle izkušnje, do zastoja pri delu, prišlo bi do absolutne demobilizacije upravnih aparatov, predvsem tistih okrajev, ki so izven bodočih okrajnih središč. Vsi bi, v negotovosti za svoje bodoče delo, samo čakali in kombinirali, delo pa bi bilo zanemarjeno. Interes nas vseh pa je, da se take spremembe izvedejo čim hitreje in da je prehodno obdobje čim krajše. Prav zato, da se vsem tem komplikacijam z zastajanjem dela na terenu izognemo, smo izbrali tak hiter postopek.

Po tem pojasnilu o postopku samem, pa bi rad podčrtal eno stran naše teritorialne reorganizacije. Teritorialna reorganizacija je posledica spremenjene vloge komun in s tem v zvezi spremenjene vloge okraja. Toča teritorialna reorganizacija, povečanje teritorialnega obsega bodočih okrajev ni edina sprememba, ki jo razvoj komunalnega sistema in temu prilagojena spremenjena vloga okraja zahtevata. Gre predvsem tudi — predvsem najbrže, na vsak način pa tudi — za spremembo same funkcije okrajnega aparata. Pri tem ne gre toliko za zmanjšanje števila okrajnega aparata. Glede tega si predstavljamo, da bi okrajni aparat bodočih okrajev v glavnem ne smel presegati števila aparata dosedanjih okrajev, ki ostanejo. Po možnosti pa bi moral biti manjši kakor dosedanjí okrajni aparat. Toda ponavljam, ne gre samo za to zmanjšanje števila aparata. Gre za spremembe v organizaciji dela tega aparata. Njegove funkcije bodo v bodočem predvsem analitične, njegove naloge bodo predvsem inštrukcijske. Zato bo bodoča sistematizacija okrajnega aparata morala ustrezati tej spremenjeni vlogi okrajnega aparata in se bo aparat, ki je bil do sedaj v osnovi orientiran na resorno delo, moral v bodoče orientirati tako, da se bo še nadaljeval proces, ki je danes še v teku, namreč da se bo resorno republika direktno vezala z občinami in da bo ob tem vedno bolj intenzivnem resornem kontaktu med republiko in občino razvijal okraj svojo analitično inštruktorsko in pa inšpekcijsko funkcijo. Okrajni aparat bo moral imeti tej funkciji ustrezno sistematizacijo in bo moral biti sestavljen na osnovi ustrezne selekcije kadrov. To je zelo pomembno vprašanje, pomembno za vso republiko, in lahko vas zagotovim, da republika, to se pravi konkretno Izvršni svet, že sodeluje z okraji v obeh vprašanjih, to se pravi v vprašanju iskanja najboljše sistematizacije okrajne uprave, da bo lahko izvajala ravno te tri vloge, katere sem omenil, in pa, da se najdejo najbolj razumne in najbolj razumevajoče rešitve konkretnih osebniñ situacij, ki nastajajo s temi spremembami na terenu.

Druga stvar, ki jo želim posebej podčrtati, ki pa je tudi že bila predmet obravnave v odboru za organizacijo oblasti je, da je naš ukrep, namenjen nadaljnji krepitvi komun v tem smislu, da bodo komune še hitreje in še bolje lahko same izpolnjevale naloge, ki stojijo pred nami. To pa pomeni, da ukrep združevanja okrajev, ukrep formiranja novih okrajev ne sme pomeniti siromašjenja nekaterih komun na našem terenu. Konkretno mislim na komune, kjer so bila sedaj središča okrajev.

Napačno bi bilo gledati v vsaki instituciji, ki je obstojala v komunah, kjer je bil sedež okraja, pod naslovom okrajne institucije, samo aparat okraja. V takih komunah, to se pravi v Novi Gorici, v Kranju, v Novem mestu, v Murski Soboti so se razvijali ne samo uradi okraja, ampak so se razvijale vzgojno izobraževalne, kulturne institucije, katere, čeprav so se imenovale okrajne, in čeprav so bile alimentirane iz okrajnega proračuna niso bile tam zato, ker je obstojal okraj, ampak ker so tukaj določena področja, v katerih se komune povezujejo v svojih skupnih potrebah in so potem te ustanove zadovoljevale te potrebe. Mislim, da bi pomenilo veliko škodo, če bi pri reorganizaciji aparata okraja pozabljali na to razliko. Za tako komuno bi tak ukrep pomenil poslabšanje položaja, namesto, da bi se ta komuna dalje krepila.

Tako razumevanje reorganizacije okrajnega aparata bi pomenjalo še nacionalno škodo. Zlasti moramo imeti to pred očmi, ko govorimo o problemu tistih komun, ki so bile do sedaj središče okrajev, zlasti pa to velja za Novo Gorico in Mursko Soboto, za središči dveh naših tradicionalnih okolišev, ki sta odprta k našim sosedom. Gre za komuni, ki sta, v skrbi za določene izobraže-

valne, kulturne in druge družbene potrebe svojega področja, bili tudi v neprestanem stiku z našimi sosedi in ki sta v teh stikih često predstavljali tudi vso našo republiko. Novi okraji pa tudi republika bodo morali z vso resnostjo skrbeti za to, da bodo te komune, to svojo nalogo res tudi dalje opravljale.

Če sem posebej podčrtal Novo Gorico in Mursko Soboto, s tem nisem hotel popolnoma nič zmanjšati pomena Kranja kot središča naše Gorenjske ali pa tudi pomena Novega mesta kot središča Dolenjske. Poročilo odbora pa je tudi podčrtalo, da ni vprašanje samo teh institucij, katere moramo gledati kot institucije bodočega združevanja občin in njihovega medsebojnega povezovanja, v katerih moramo gledati bodoče medobčinske institucije, ampak do moramo poleg tega računati še na razne druge sheme medobčinskega združevanja, do katerega je med tem že prišlo. V tem smislu naj tudi jaz podčrtam, kakor je to že napravilo poročilo odbora, medobčinsko združevanje občinskih skladov na Dolenjskem, medobčinsko združevanje sredstev za reševanje zdravstva tudi na Dolenjskem, ter združevanje na področju šolstva v Prekmurju.

Računati moramo torej s tem, da te medobčinske združitve, ki so dejansko danes že anticipacija tega, na čemer bomo morali še bolj intenzivno delati za mnogo obširnejša področja in med občinami sploh, ne bodo utrpele škode, ampak se bodo še bolj razvile.

Tretja stvar, ki bi jo rad podčrtal pa je, da združevanje okrajev daje nov relief nekaterim potrebam, ki so že danes obstajale na terenu, te potrebe nekako boljše osvetljujejo in jim, če hočete, dajejo določeno prioriteto. Tukaj mislim na potrebe, ki so na področju našega prometa. Na Celje se vežejo zasavske občine in za zasavske občine je problem boljše cestne zveze s Celjem. Prav tak problem boljše zveze obstoja med severno Primorsko in južno Primorsko, med Goriško preko Krasa s Koprom. Obstaja torej problem modernejše cestne zveze med Novo Gorico — Sežano — Divačo, za katerega vsi vemo. To niso novi problemi. Ti problemi so obstajali in vedeli smo, da v našem procesu modernizacije cestnega omrežja morata ti dve cesti priti čimprej na vrsto. S tem, da imamo sedaj opraviti z združenimi okraji, dobivajo te potrebe le večjo prioriteto. O tej njihovi prioriteti bo treba na določen način voditi računa.

S tem sem, tovariši poslanci, podčrtal tri vprašanja, ki sem jih v zvezi s poročili odbora in s samo obrazložitvijo zakona hotel posebej podčrtati.

Morda pa bi za konec odgovoril še na pripombe nekaterih skeptikov, za katere se mi včasih zdi, kakor da se skušajo postaviti na galerijo zgodovine in s te galerije opazovati in ocenjevati naše konkretne procese. To so tisti, ki se ob takih teritorialnih reorganizacijah, katerih je v mandatni dobi te skupščine bilo že nekoliko, vprašujejo, ali imajo kakšen smisel te naše reorganizacije, ko pa po tolikih letih več ali manj prihajamo na staro. Ali niso nove krajevne skupnosti po svojem obsegu v mnogih primerih že to kot nekdanje občine. Ali niso sedanje občine zlasti z revizijami, ki jih moramo še opraviti pred novo ustavo, stari okraji? Ali ne spominjajo naši predlagani okraji na nekdanje zelo kratkotrajne oblasti?

Gotovo se lahko strinjamo s temi skeptiki v eni stvari, namreč v tem, da se pojavljajo v razvoju našega sistema določene geografske konstante, ki jih pa nismo mogli in seveda nismo hoteli spreminjati. Toda tisti, ki tako sprašujejo, bi morali hkrati zato, da bi dali smisla svojim vprašanjem, tudi trditi, da imajo te, v geografiji dane posode, bazeni, današnjo vsebino na osnovi nekega teoretičnega spoznanja, na osnovi prepisovanja iz nekega vedno veljavajočega učbenika. Prepričan pa sem, da tudi ti skeptiki ne bodo šli tako daleč, da bi

zanikali bistveno razliko med nekdanjimi občinami in našimi krajevnimi skupnostmi, razliko med nekdanjimi okraji in današnjo komuno, med nekdanjimi oblastmi ter okraji, kakor jih sedaj združujemo. Ta razlika je tako ogromna, kakor je pač razlika med dvema sistemoma. Če oni danes sodim, da sprašujejo v dobri veri in da vidijo te razlike — ponavljam, če oni potem sprašujejo, zakaj vendarle te reorganizacije, potem razumem njihovo vprašanje samo tako, da mislijo, da smo mi lahko že pred 10 ali 12 leti v predale, v te od geografije dane posode dali tisto vsebino, ki jo danes imajo, tisto samoupravljanje, tisti naš sistem odločanja, občana, kakor ga danes mi z novo ustavo potrjujemo. V takem primeru pa seveda pozabljajo, da mi našega sistema ne pobiramo z učbenika, ga ne prenašamo iz učbenika v življenje. Mi naš sistem živimo, mi naš sistem razvijamo prav prek reševanja konkretnih problemov, kakor se nam v vsakem konkretnem momentu postavljajo, in je razvoj vseh enot, njihova med seboj tesno povezana razvojna veriga, ravno samo refleks našega razvoja, našega napora, najti tako ureditev družbe, da bo omogočeno vsakemu občanu neposredno čimbolj uspešno uravnavanje družbe, njegova aktivna soudeležba, prav povsod, na vsakem mestu.

V prepričanju, da je tudi ta naš zakon pomemben korak v teh naših naporih, dajati vedno najbolj ustrezno obliko in najbolj ustrezno teritorialno razsežnost teritorialnim enotam v reševanju problemov, ki nastajajo pri razvijanju našega sistema, vas prosim, tovariši poslanci, v imenu Izvršnega sveta, da glasujete za ta predlog.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Pričenjam razpravo o predlogu zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v LR Sloveniji. Kdo želi besedo? (K besdi se prijavi ljudski poslanec Vinko Hafner.)

Vinko Hafner: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Reči moram, da mi je obrazložitev tovariša podpredsednika dr. Vilfana vzela del moje skice za to razpravo, ker je — sodim — zelo dobro odgovoril na nekaj aktualnih vprašanj, ki se pojavljajo v zvezi s to reorganizacijo. Nekaj vprašanj pa je vseeno ostalo od tistih, ki jih je tovariš Vilfan kategoriziral kot vprašanja z galerije zgodovine, skratka, kot vprašanja skeptikov, ter nekaj iz tretje kategorije, to so vprašanja realstov iz parterja. Tako si jaz to predstavljam.

Po svojih pogledih na predlagano reorganizacijo spadam v vse tri kategorije. Za vsako trditev obstaja namreč neka realna osnova.

Predvsem ne mislim objokovati nekaj, kar je z današnjim dnem dejansko pokopano; hočem pa opozoriti ne nekatere momente, ki lahko spremene predlagano reorganizacijo v zelo pozitiven faktor našega družbenega razvoja ali pa jo lahko v težnjah, iz katerih izhaja predlagatelj zakona v svojem predlogu, tudi zavro. Vest o ukinitvi okrajev sem najbrž sprejel tako kot večina izmed vas, tovariši poslanci, dosti ravnodušno. Prvič me ni več tam, kjer sem bil, kar je zelo važno (Smeh v dvorani). Drugič pa ukinitve nekaterih manjših okrajev v Sloveniji nujno sledi kot prilaganje nekemu, do neke mere novemu, enotnemu konceptu položaja vseh jugoslovanskih okrajev. Mislim, da bi v Sloveniji zelo težko vzdržali daljšo dobo pri neki konceptiji manjših okrajev, ko pa je Narodna republika Hrvatska prešla na vsega osem okrajev, Srbija mislim da na 14, Bosna na nekih 6 ali 7 okrajev — to so kratkomalo okraji, ki danes zajemajo nekaj, kar so nekoč bile oblasti oziroma kar je celo večje

od nekdanjih okrožij. V takem položaju, ko se vsa osnovna zakonodaja razvija na takšni koncepciji in ko se v vsej Jugoslaviji dajejo okraju določene funkcije glede na obseg, kot je značilen za povprečje v Jugoslaviji, je razumljivo, da je morala tudi Slovenija preiti na to koncepcijo, ki je v svojem bistvu nedvomno napredna.

V toliko sprejemam to reorganizacijo brez rezerve in mislim, da zato tudi ni prišla kot nekaj nepričakovanega in nekaj kdove kako bolečega.

Prav tako se strinjam z obrazložitvijo tovariša Vilfana, da danes ni pametno razpravljati o skorajšnji ukinitvi sedaj obstoječih štirih okrajev, čeprav moram reči, da fiziognomija vseh teh okrajev ni do kraja izdelana, niti po svoji funkciji in mislim da tudi ne glede same teritorialne razmejitve. Osebnostno recimo, odobravam obstoj primorskega okraja s sedežem v Kopru; pri tem pa težko razumem, da bi se mogla Tolminska in Idrija — zlasti pa Idrija dovolj življenjsko navezati na novo središče v Kopru. Koper ima svojo privlačno moč za neko določeno področje, za vse drugo pa več ali manj pomeni, da silimo življenje proti toku. Morda nam bo s postopnim razvojem — z zgrajitvijo ceste in podobnih stvari — uspelo to olajšati. Vendar pa to ne bo lahko, vtem ko so drugi okraji po svoji fiziognomiji precej jasni. (Milo Vižintin: Vode tečejo v Jadran...!) Prosim? (Vižintin: Vode...!) Da, toda ne vedno po isti poti. Precej jezov bi bilo treba napraviti, da bi jih tako prestavili kot bi želeli.

Glede obstoja ostalih okrajev, bi zase glede njihovega življenja ne bil takšen skeptik. Nečesa namreč še v vsej Jugoslaviji, pa tudi pri nas v Sloveniji še nismo menda do kraja dognali: kaj je to »okraj kot skupnost komun«. Če je okraj skupnost komun, potem je to neka skupnost njihovih regionalnih interesov, neka njihova medsebojna povezanost in pomoč. Dvomim, da more v območju, kot je Slovenija, čeprav ima samo 1,5 milijona prebivalcev in manjši teritorij, samo republika z enim samim centrom, resnično predstavljati skupnost komun, pa četudi bi ukinili nekaj manjših komun in še povečali teritorije obstoječih. Gre namreč za to, da zmanjšamo okrajno administracijo in njene čisto državne funkcije opravlja za Mursko Soboto lahko tudi Ljubljana. Toda tisto, kar pojmuje pod skupnostjo komun, pa mora biti zaokroženo v nekem določenem območju. Koliko se nam ga posreči pametno formirati je druga stvar in to zavisi zlasti tudi od materialnih osnov. Zato se mi zdi, da bomo to vprašanje še razčlenjevali in še iskali, kaj je to skupnost komun in kakšna naj bo velikost okrajev, ki bi ustrezala njihovim funkcijam. Osebnostno prisojam tem okrajem — vsaj tem štirim — daljše življenje. Glede tega nisem v kategoriji skeptikov.

Nekaj bi spregovoril konkretno še o Gorenjski. Če povem povsem odkrito, potem moram reči, da za to ukinitve okraja na Gorenjskem ni nobenega navdušenja. Pri tem pa resni ljudje vendarle sodijo, da bi lahko ta združitev v perspektivi prinesla koristi tako novemu območju Ljubljana kot tudi Gorenjski. Vendar pa se trenutno v Kranju posebno boje, da ne bi to pomenilo reduciranja Kranja, ki se je vendar po vojni zelo pozitivno razvijal, na neko zakotno mestece, da ga ne bi doletela usoda mnogih krajevnih središč, ki so v preteklosti nekaj podobnega že doživela. To še posebno zato, ker so okraji predstavljali močno koncentracijo politične oblasti in materialnih sredstev. Ko mi je nek tovariš razlagal potrebo po ukinitvi nekaterih okrajev, mi je rekel, da se je ravno kranjska občina najbolj pritoževala, češ da jo okraj že nekako duši. Na tem je nekaj resnice. Toda povedal vam bom še eno resnico — iz zgodovine seveda — in to iz dobe svojih petih ali šestih let nazaj, ko sem bil jaz

predsednik občinskega ljudskega odbora, tule prisotni poslanec Košmelj pa predsednik okrajnega ljudskega odbora. V tistem času smo bili v zares trdih odnosih. Koliko so k temu pripomogle še osebne ambicije, je druga stvar. Toda materialni položaj občine in okraja je bil tak, da je neogibno izzival nasprotja in jih zaostroval. Konec koncev se je tudi sam komunalni sistem rodil kot plod izostrenih nasprotij v vsej Jugoslaviji, se razume. Toda resnici na ljubo moram reči, da tudi takrat, ko smo se najbolj kregali, nismo nikoli predlagali ukinitve okraja v Kranju. (Smeh v dvorani.)

Vsaka višja oblast oziroma forum je namreč nižjemu, če ima sedež v istem kraju, do neke mere nadležen. To je dejstvo in tu ni kaj oporekati. Saj so recimo tudi republiški organi Ljubljani marsikdaj nadležni, toda zato niso še nikoli predlagali, da bi bilo treba republiko ukiniti. (Smeh med poslanci.) Sedež vsakega organa namreč na svoj način prinaša kraju določene ugodnosti. Danes že manj kot pred petimi leti, čez pet let bo tega še manj, a vendar, treba je to upoštevati. Želim reči, da pri Kranjčanih ne vlada neka posebna zaskrbljenost zaradi samega okraja kot administracije. Daljave resnično niso velike, poveznost z Ljubljano je velika, — tudi interesna, ne samo prometna — resno pa jih skrbi, kako bodo v bodoči komunalni skupnosti Ljubljana ravnali s takimi središči kot je Kranj. Pri tem mislim tudi na Jesenice, Tržič in druge, posebno pa na Kranj, ker je bil to okrajni center.

Tovariš Vilfan je v svoji obrazložitvi postavil nasproti nekaterim trditvam, ki jih bom zdaj razvil, že vnaprej nekatere pozitivne činitelje o bodočem razvoju. Osebnost pa bi hotel opozoriti ta forum na nekatera stvarna dejstva in na nekatere stvari, ki imajo svojo pot in na katere včasih posebno dosti ne moremo učinkovati. Namreč Gorenjska in Ljubljana imata lahko od te združitve koristi. Morda ni niti eden od ukinjenih okrajev tako povezan s soslednjim kot je Gorenjska z Ljubljano. O tem ni nobenega dvoma. Samo eno pa je treba upoštevati, da je Gorenjska kot celota razvitejša od povprečja dosedanjega okraja Ljubljane. Tu se prvič pojavlja primer, da se razvito območje, čeprav majhno priključuje sicer večjemu centru, katerega območje pa je v povprečju manj razvito. Od tod izhajajo za bodoči razvoj nekatere resne skrbi.

V čem je ta stvar? Če bodo v bodočem okrajnem vodstvu in v komunah uvideli, da mora ta združitev privedi do boljšega razvoja i Ljubljane kot republiškega centra i njenega gospodarstva, vzporedno z razvojem gorenjskega gospodarstva, potem je to lahko pozitiven činitelj. Če pa bodo menili, da je zdaj prišel čas, ko je mogoče realizirati nekatere ne tako stare, pa tudi še ne preživle teorije posameznikov oziroma celo organizacij, kako je pravzaprav treba potencial Gorenjske izkoristiti, da se okrepi tudi Ljubljana, da učvrsti svojo gospodarsko zmogljivost, potem bo to negativno. Jaz pravim: samo kadar se bosta razvijala oba — Ljubljana kot center z gošpodarsko močjo in Gorenjska, — bo to lahko pozitivno.

Zakaj to navajam? Zato, ker je nekaj tovarišev vsa leta nazaj, ko sem še bil v okraju in v občini, razvijalo teorijo o tako imenovanem kranjskem predmestju Ljubljane. Kranj ni nikoli in nikoli ne bo nobeno ljubljansko predmestje. Kranj je bil, odkar se razvija, vedno samostojna komunalna enota. — Zdaj sem pa na galeriji zgodovinarjev, pa tudi sodoben. Tudi če bi bil Kranj še 10 km bližje Ljubljani, bi bil s svojo ekonomsko močjo, ne samo s tradicijo, samostojna komuna, imel bi svojo samostojno komunalno življenje in bi predstavljal določen krajevni center. Daljava je tu irelevantna. Bistvena je določena krajevna koncentracija ekonomskih, duhovnih in človeških zmogljivosti.

Prav na tem mestu pa želim povedati, da je to zelo važno, ker obstaja nekaj takšnih tendenc, na osnovi katerih bodo nekateri v imenu tako imenovane racionalne organizacije in racionalnega gospodarjenja hoteli izvesti določeno centralizacijo.

Kranj je razvil v tem času nekaj — ne glede na okraj delno pa tudi v povezavi z okrajem — inštitucij, ki so odigrale pomembno vlogo za razvoj Gorenjske in ki bodo v bodoče ogrožene. Naj jih nekaj navedem: okrožno sodišče, komunalna banka ... — zakaj pravim komunalna banka? Zato, ker se da skozi banko, ne glede na pristojnosti okraja in občin, obračati zelo velika sredstva. Ravno tu lahko prideta navzkriž politična koncepcija in neko tako imenovano racionalno gospodarjenje z velikim globalom denarja. Predstavniki ljubljanske banke so se namreč že zglasili v Kranju s takimi opozorili, da naj trenutno ne delajo nikakršnih reorganizacij, ker bi bila morda eventualno pametna združitev. Sledi vodna skupnost, ki črpa svoja materialna sredstva iz območja vse Gorenjske in ki je zdaj nekaj let nazaj ogromno pripomogla k rešitvi nekaterih perečih komunalnih vprašanj na Gorenjskem. DOZ, zavod za socialno zavarovanje, časopis »Glas«, na katerega še prav posebej opozarjam, ker je razvil neko gorenjsko fiziognomijo lista in ki ima kakorkoli je nebogljen, vendarle veliko število naročnikov, obstaja pa že stara ideja, da se združi z »Ljubljanskim dnevnikom« — zopet baje zaradi racionalnosti.

Potem je, da ne bom našteval vseh, nekaj tudi takih služb, o katerih je govoril tovariš Vilfan in so v bistvu medobčinske službe. Dobro, za te bodo občine poskrbele, da bodo tam ostale in se pozitivno razvijale. Nekaj pa je takih, ki so močno vezane na funkcijo okraja, pa jih kljub temu ne bi smeli centralizirati. Naj življenje pokaže, ali so ob neki moralni, po potrebi pa tudi materialni podpori okraja sposobne živeti. Če niso, naj odmro, toda ne jih ukinjati z nekimi akti zaradi neke na hitro izračunane racionalnosti!

Poleg tega je še posebej pomembno in zdi se mi dobro, da je tovariš Vilfan to omenil, vprašanje intelektualnih sil nekega delavskega centra. Obstoj okraja je bil namreč v neki stvari vendarle pomemben. S takšno ali drugačno zaposlitvijo političnih, administrativnih in strokovnih kadrov, je vzdrževal nek določeni intelektualen nivo nekega centra. Morda se vam to ne zdi tako pomembno. Vsi pa, ki delamo ali pa smo delali v posameznih takšnih centrih pa vemo, kaj pomeni večja skupina intelektualcev, da se omogoči delavskemu razredu, ki tu dela in živi dobro gospodarjenje, dober razvoj. Okraj sam kot administracija nima kdove kakšnega pomena. Ima pa pomen neka množina intelektualnih moči, ki je povezana z različnimi okrajnimi službami ali ki dela v različnih medobčinskih zavodih in podobnih inštitucijah. To dviga splošno raven intelektualnih moči nekega kraja. Če bi šlo za to, da iz različnih racionalnih razlogov skoncentriramo različne službe v Ljubljani, bi s tem napravili slabo potezo, ker bi siromašili intelektualne moči takšnega delavskega centra. Zato bi nasprotno bilo treba gledati, kaj bi bilo zaradi razbremenitve Ljubljane morda še mogoče tam namestiti in okrečiti. Takšnega centra namreč nikakor ne smemo zreducirati samo na raven srednješolskega profesorja, obratnega inženirja in občinskega uradnika, temveč je treba iskati vse vrste intelektualnih moči, ki naj, kolikor je le mogoče — ne mislim, da smemo tu pretiravati — okrepe splošno intelektualno raven takšnega centra. S tega vidika prosim ta forum, da upošteva še zlasti ta moment, ki je zelo daljnosežen in ki ga ni trenutno čutiti, ima pa velik pomen za nadaljnji razvoj.

In nazadnje še vprašanje razvoja gorenjske industrije in Ljubljane. Zdi se mi, da je neogibno, da Ljubljana tudi kot mesto krepi svoj industrijski potencial do tiste mere, kolikor je to zanjo potrebno, da do neke mere okrepi tako strukturo prebivalstva kot tudi sicer svojo ekonomsko moč. Čimbolj jo bo namreč okrepila, manj bo terjala kot pomoč za svoj razvoj od zunaj. To je v redu. Pri tem pa opozarjam, da se je treba držati racionalne meje. Gorenjska industrija je navidezno na primer zelo razvita, pa je kljub vsemu močno iztrošena in sama potrebna velikih rekonstrukcij, da bi mogla v sedanji situaciji zadržati svoj položaj tako na jugoslovanskem tržišču kot v zunanji trgovini. Ta industrija je čez 60 % iztrošena. Tudi na to vprašanje je treba torej misliti. Znano je, da je tu nekaj konceptov za modernizacijo te industrije, ki jih podpirajo republiški organi in ki jih mora novi okraj samo prevzeti in razvijati, kot sta rekonstrukcija jeseniške železarne in rekonstrukcija »Iskre«. Toda tu je še nekaj drugih, tako da bo imel novi okraj zelo pomembno nalogo, najti koncept tudi za obstoječo in razvijajočo se ljubljansko industrijo, vendar ne na račun siromašenja oziroma odlaganja rekonstrukcije in modernizacije gorenjske industrije. To ni vprašanje samo dnevne politike in zato seveda ni vprašanje samo nekega enkratnega dogovora. Stvari se lahko zelo pozitivno razvijajo ali pa tudi zelo negativno. V slednjem primeru nas bo to čez nekaj let vse skupaj toplo.

Naj zaključim, kar sem želel reči je: čisto brez rezerve menim, da je ta ukinitvev okraja sama po sebi pozitivna. Ponovno pa opozarjam, da je to, kar sem rekel, po mojem mnenju realistično gledanje na razvoj in da je določena skepsa tu koristna, pri tem pa želim, da forumi, ki bodo imeli opraviti z bodočo ekonomsko in družbeno politiko okraja, s temi stvarmi računajo, če si nočejo sami sebi nakopati težkih ekonomskih, pa tudi družbenih razmer na današnjem območju Gorenjske. Ni treba misliti, da smo s funkcijami okraja že kar pometli. Okraj ima v rokah še vedno velik potencial, deloma zaradi združevanja določenih služb, deloma pa tudi zaradi političnega in moralnega ugleda in moči, ki jo ima. To je treba upoštevati. Skratka, računati je treba s problemi, ki iz zakona navidezno ne izhajajo, pojavljajo pa se v praktičnem, družbenem, političnem in gospodarskem življenju.

Toliko sem želel prispevati k tej razpravi, ko se že poslavljamo od takega tradicionalnega, regionalnega predstavnštva, kot je bil gorenjski okraj.

Predsednik inž. P a v l e Ž a u c e r : Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje o predlogu zakona o spremembah zakona o območju okrajev in občin v LR Sloveniji. Kdor je za predlog tega zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o spremembah zakona o območju okrajev in občin v LR Sloveniji.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o javnih cestah.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Svetko Kobal, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo, ljudski poslanec Franc Bera, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Lado Oblak, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti?

Bojan Polak: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Predlog zakona o javnih cestah predstavlja dopolnitev temeljnega zakona o javnih cestah in zakona o cestnih podjetjih, ki jo je sprejela zvezna ljudska skupščina lani v juniju.

Temeljni zakon o javnih cestah je določene zadeve s področja cest obdelal načelno, podrobneje zajel samo ceste I. reda, republikam pa prepustil, da nekatere zadeve uredijo same, skladno s svojimi specifičnimi pogoji, zlasti za ceste II., III. in IV. reda ter za nekategorizirane ceste. Materijo o nekategoriziranih cestah bomo obdelali v posebnem zakonskem predpisu.

Predlog zakona izpolnjuje to nalogo za kategorizirane ceste, upravno ureja zadeve s področja zakonodaje, pri čemer predvsem upošteva potrebe po izboljšanju cestnega omrežja, ki so nujne zaradi naraščajočega prometa, stanja cest in neurejenih odnosov do ceste kot važne prometne naprave.

Pri sestavi predloga smo izhajali iz dejstva, da že sedanji promet, še bolj pa promet v bližnji prihodnosti narekuje zaostritev v režimu cest, režimu njihove uporabe in odnosa do cest in da ob tem upošteva specifične pogoje v Sloveniji, ki jih temeljni zakon ni mogel zajeti.

Specifičnost pogojev v Sloveniji se odraža v gostoti cestne mreže, v njenem tranzitem in turističnem prometu, v strukturi prometa in njegovem naraščanju.

Močna disperzija naselij je zahtevala gosto omrežje cestnih povezav že takrat, ko je bila motorizacija še nerazvita. Skupna dolžina kategoriziranih cest znaša 16 742 km, od katerih je 10 155 km cest IV. reda in le 827 km cest I. reda, kar ponazarja razvejanost cestnega omrežja, ki je 2,5-krat gostejše kot znaša jugoslovansko povprečje. Gostota je celo večja, kot znaša evropsko povprečje, saj imamo v Sloveniji na 1000 m² 859 km cest, v Evropi pa znaša to razmerje 564 km.

Pri močni disperziji naselij je cestni promet najprimernejša oblika transporta. Zato je, razumljivo, motorizacija cestnega prometa s razvojem gospodarstva nujno naraščala.

V naši republici je že registrirano čez 69 000 motornih vozil, kar je devetkrat več kot leta 1946. Zaradi tranzitnega položaja Slovenije in turističnih pogojev je vstopilo v letu 1962 preko 700 000 motornih vozil čez državno mejo na področje Slovenije, to je 97 % vseh vozil, ki vstopajo v našo državo. Vstop tujih vozil v zadnjih letih narašča od 20 do 30 % letno.

Posebnost predstavlja tudi okoli 600 000 kolesarjev in 60 000 mopedov, kar uvršča Slovenijo med dežele z najbolj razvitim kolesarstvom. Poudariti je treba tudi zelo razvit avtopromet in vse močnejši promet s težkimi tovornimi vozili, posebno v tranzitu.

Na sorazmerno ozkih cestah, ki so le redko širše od 6 m, več pa jih je tudi ožjih, se srečujejo na istem vozišču vprege, številni kolesarji, hitra osebna vozila, avtobusi in težki tovornjaki, kar predstavlja zelo neugodno strukturo prometa za ozke ceste, ki prihajajo vse bolj do izraza z naraščanjem obremenitev cest.

Obremenitev cest je v Sloveniji od leta 1946 narasla za 4,3, tako da znaša v povprečju na glavnih cestah 5300 ton na dan, na vseh važnejših cestah pa v povprečju čez 2400 ton na dan, kar je znatno več, kot je povprečje na enakih cestah v Jugoslaviji. (Po nepopolnih podatkih je pri nas 2,4-krat večje).

Strukturi in obsegu prometa niso prilagojene niti najvažnejše ceste, z edino izjemo avtoceste Ljubljana-Zagreb. Modernizirano vozišče, ki je pogoj za udobno in ekonomično vožnjo ima od celotnega omrežja v Sloveniji samo 10 % vseh javnih cest, in sicer 84 % cest I. reda in 39 % cest II. reda, dočim so ceste III. reda oziroma IV. reda skoraj izključno gramozne ali celo brez utrjenega vozišča, le 5 % oziroma 2 % cest ima modernizirano cestišče.

Ceste imajo preozka vozišča, preostre zavoje, strme vzpone, križanja z železnico v nivoju in slabo preglednost. Pri cestah z večjim prometom, na primer pri cestah s cestnim križem, predstavljajo veliko oviro številni priključki, saj je v povprečju 10 priključkov na en kilometer, ki potekajo skozi naselja, kar je 29 % celotne dolžine cest, pri čemer ni računana avto-cesta, ki bi odstotek nekoliko zmanjšala. Posebno nevarnost pa predstavljajo mostovi in provizoriji s prenizko nosilnostjo.

Razkorak med zahtevnostjo cestnega prometa in stanjem cest se negativno odraža tako v varnosti kot gospodarnosti. Analize nesreč na cestah kažejo, da so neustrezni elementi in križanja cest vzrok za najmanj 15 % vseh cestno prometnih nesreč, pri čemer pa niso upoštevane nesreče, ki nastanejo, ker kolesarji in vprege niso ločeni od motornih vozil na močno frekventiranih cestah. Stanje cestnega omrežja gotovo prispeva poleg številnih subjektivnih vzrokov, da je pri nas prometna varnost na cestah, upoštevajoč gostoto prometa, dva do petkrat manjša kot v inozemstvu.

Neustrezni elementi cest znižujejo tako imenovano »računsko hitrost«, ki je kazalnik za varno vožnjo. Ta znaša na varnejših cestah v Sloveniji z gostim prometom okoli 55 km na uro, medtem ko bi bila primerna vsaj 75 km na uro.

Poleg tega povzročajo neustrezni elementi cest in neustrezna vozišča tudi sicer gospodarsko škodo. Neustrezni elementi cest povzročajo neekonomično vožnjo in večje stroške eksploatacije zaradi potrošnje goriva. Neustrezna vozišča pa povzročajo škodo na vozilih in večje stroške za vzdrževanje. Ekonomična meja gramoznega vozišča je obremenitev 500 ton na dan, nad to obremenitvijo stroški hitreje naraščajo, ne da bi bilo mogoče pri tem vzdrževati cestišče v ustreznem stanju. Če upoštevamo, da je v Sloveniji čez tisoč kilometrov gramoznih cest obremenjenih z nad tisoč tonami na dan, so razumljive občutne gospodarske posledice tako na vozilih kot na stroških za vzdrževanje.

V zvezi s stroški za vzdrževanje naj omenim še dve ugotovitvi, ki sta specifični za naše razmere. Pri stopnji sedanjega prometa pri nas je protiprašna obdelava vozišča v glavnem neekonomična, ker so obremenitve cest, hitrost in teža vozil prerasle vzdržljivost take izvedbe cestišča. Prav tako povzroča visoke stroške za vzdrževanje 40 % moderniziranih cest, ki so bile modernizirane pred letom 1946 le površinsko na stari neustrezni podlagi, ki ni bila grajena za večje osne pritiske. Zato te površine naglo propadajo, posebno še pod vplivom zmrzlin.

Visoki stroški za vzdrževanje cest, škoda na vozilih zaradi negladkih površin in prahu, večja potrošnja goriva zaradi neustreznih elementov cest in posredne škode ob prometnih nesrečah, predstavljajo skrito izgubo celotnega gospodarstva, ki se po raznih izračunih ceni v Sloveniji na okoli 8 milijard dinarjev letno. Z naraščanjem prometa bo tudi ta škoda sorazmerno naraščala.

Upoštevajoč navedene specifičnosti cestnega prometa v Sloveniji, interese varnosti na cesti in gospodarnosti cest, zastruje predloženi zakon zahtevo po takih elementih in ureditvi cest, ki ustreza zahtevam hitro razvijajočega se cestnega prometa, ki bo po realnih ocenah do leta 1970 narasel na štirikratni obseg v primerjavi z letom 1960. Zato zakon podrobneje navaja potrebne elemente cest, predpisuje obvezne širine vozišč in njihovo utrditev, potrebne jakosti konstrukcije cest in mostov za osne pritiske, ki ustrezajo težkim vozilom. Da se poveča varnost prometa, zahteva obvezni odmik avtobusnih postajališč iz vozišča, ločitev kolesarskega in vprežnega prometa od motornega prometa, kjer se ugotavlja oziroma predvideva gost motorni promet, nalaga primerno ureditev križanj cest in priključkov, predpisuje zavarovanje cest in prepoveduje postavljanje izrazito komercialno propagandnih tabel ob cestah.

Iz navedenih gospodarskih razlogov predpisuje tudi modernizacijo vozišč na vseh cestah I., II. in III. reda. Ta določila veljajo za vse novogradnje in rekonstrukcije. Vse obstoječe ceste, ki ne ustrezajo tem določilom, pa je treba po predlogu zakona prilagoditi najpozneje v desetih letih. Le v upravičenih primerih dopušča zakon tudi olajšave, vendar res le izjemno.

Zavedamo se, da bo realizacija zakona zahtevala znatna finančna sredstva in tehnične posege, vendar smatramo, da je nujno določiti rok, če hočemo pospešiti tempo izboljšave cest in s tem pravočasno preprečiti potenciranje negativnih posledic in konfliktov zaradi stanja v cestnem prometu.

Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Uspešna realizacija, za katero postavljamo predlog zakona rok desetih let, zahteva tisto bistveno spremembo odnosa do cest, ki jo nakazuje že zvezni temeljni zakon z vključitvijo cest v gospodarstvo. Ceste morajo dejansko postati sestavni del gospodarstva, ker od njihove razvitosti in stanja zavisi razvoj in cena cestnega transporta, ki se odraža tako v stroških vsake proizvodnje kot v standardu proizvajalcev. Zato so glede razvoja in glede stroškov zainteresirani tako gospodarstvo kot celota, kakor tudi posamezne delovne organizacije in neposredni koristniki cest. Ta, v tem smislu spremenjeni odnos do cest mora najti svoj odraz v financiranju gradnje in modernizaciji cest.

Ne bi bilo prav podcenjevati dosedanjih rezultatov, ki so bili doseženi v okviru možnosti financiranja cest pretežno iz proračunskih sredstev, saj je bilo po vojni zgrajenih 1186 km novih cest ali moderniziranih obstoječih cest s 127 mostovi v skupni dolžini 3234 metrov. Vendar vse to ni zadostovalo, da bi razvoj cest sledil hitro naraščajočemu cestnemu prometu. Neposredni koristniki so do sedaj prispevali le 18 % k celotnim stroškom cest, vendar njihov prispevek s porastom števila vozil iz leta v leto narašča.

Kot po eni strani grozi hitro naraščajoči promet z vedno večjo gospodarsko škodo, odpira na drugi strani hitro naraščanje števila motornih vozil in s tem naraščanje prispevkov neposrednih koristnikov možnost najemanja kreditov za modernizacijo in rekonstrukcijo cest. Čimprejšnja modernizacija cestnega omrežja znižuje stroške vzdrževanja. Prihranek pri vzdrževanju in vsakoletni prirastek prispevkov neposrednih koristnikov pa omogočata odplačevanje kreditov. Na ta način je mogoče s krediti povečati vsakoletna razpoložljiva sredstva za ceste iz proračuna in družbenih skladov, s forsiranjem modernizacije dohiteti razvoj cestnega prometa in se tako približati stanju, ko bo nadaljnji razvoj cest mogoče kriti samo s prispevki neposrednih koristnikov. Do takrat pa bodo potrebne tako dotacije iz proračuna in drugih skladov kot krediti cestnim skladom in cestnim podjetjem.

Če upoštevamo, da letna škoda v gospodarstvu zaradi neustreznih cest že sedaj znaša okoli 8 milijard, kar presega vsakoletna sredstva za ceste, ni dvoma, da je gospodarstvo kot celota v prvi vrsti zainteresirano sodelovati pri kreditiranju hitrejšega razvoja cest. Bolj neposredno kot celotno gospodarstvo pa so zainteresirane na konkretnih cestah določene proizvodne gospodarske organizacije ali pa izrazita turistična področja, ki so izključno vezana na dovoz po določeni cesti, zato je v takem primeru utemeljeno, ne samo kreditiranje, temveč celo sofinanciranje določenih cest s strani teh organizacij.

Kreditiranje razvoja cest se gospodarskim organizacijam poleg obresti obrestuje še mnogo izdatneje z zniževanjem materialnih stroškov. Zato je interes za tovrstne investicije s strani gospodarstva dejansko dvakraten.

Ob takem spremenjenem odnosu je mogoče za zbiranje potrebnih sredstev za financiranje cest najti razne oblike zbiranja sredstev, od bančnih kreditov, od kreditov in sofinanciranja gospodarskih organizacij, združevanja sredstev ljudskih odborov, do splošnega ljudskega posojila. Poleg tega je treba tudi prispevke neposrednih koristnikov cest realneje vskladiti z njihovim koriščenjem in vplivom na ceste. Tu gre predvsem za težka vozila. Ena izmed oblik je tudi cestnina na določenih cestah, ki koristnikom omogoča prihranke ali druge koristi, kar je nedvomno najbolj perspektiven način financiranja cestnega križa, saj najbolj pravilno obremenjuje koristnika.

Za smotno zbiranje in gospodarjenje s sredstvi za ceste, je potreben jasen program razvoja cestnega omrežja ustreznih politično-teritorialnih organov.

Znaten del nalog in odgovornosti za ceste ter gospodarjenje s cestami odpade tudi na cestna podjetja. Enoletno poslovanje cestnih podjetij je pokazalo koristnost njihovega formiranja in ne bi bilo umestno niti zmanjševati niti povečevati slabosti, objektivne in subjektivne narave, ki so spremljale delo teh podjetij v prvem delu njihovega poslovanja.

Tovariši ljudski poslanci! Predlog zakona iz navedenih razlogov zaostrojuje tudi odnose do cest glede vzdrževanja, uporabe in varnosti cest. Med drugim predvideva tudi postopek za razmejitev obveznosti do vzdrževanja cest, ki potekajo skozi naselja in so zgrajene kot mestne ulice. Zaostruje zaščito varovalnega pasu za bodoče rekonstrukcije cest. Kot novost prinaša obveznost investitorja, da pravočasno razglasi nameravno gradnjo, da morejo upravljavci inštalacij vskladiti svoje interese oziroma obveznosti.

Čeprav že sam zakon določene zadeve obravnava podrobno, pooblašča sekretariat Izvršnega sveta za promet LR Slovenije, da izda v soglasju s sekretariatom za narodno obrambo natančnejše tehnične predpise in podrobneje predpiše določbe za izvrševanje prepovedi, ki so v zakonu le načelno določene.

Tovariši ljudski poslanci! Iz vsega navedenega lahko povzamemo, da je nujno doseči večjo varnost v cestnem prometu ter zmanjšati neugodne ekonomske posledice neustreznega stanja cest oziroma režima na teh cestah. Zato so potrebni predlagani ukrepi, ki bodo koristili tako občanom kot tudi gospodarstvu. Namen teh ukrepov je tedaj zaščititi tako interese koristnikov cest kot cest samih, ki že danes predstavljajo objekte znatne vrednosti in so nujno potrebne komunikacije za uspešen razvoj gospodarstva, s tem pa posredno vplivajo tudi na življenjsko raven vseh občanov.

Te smotre želi doseči ta predlog zakona in amandmaji, ki jih je Izvršni svet sprejel. Spričo tega prosim Republiški zbor, da predlagani zakon o javnih cestah sprejme.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Ker se predlagatelj zakona strinja z amandmaji, so ti postali sestavni del predloga zakona. Zato pričenjam razpravo o predlogu zakona o javnih cestah. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor soglasno sprejel predlog zakona o javnih cestah.

Ugotoviti bomo še morali ali je tudi Zbor proizvajalcev sprejel ta zakonski predlog v enakem besedilu.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1963.

Prosim poročevalca odbora za proračun, da da poročilo. (Poročevalec odbora za proračun, ljudski poslanec Jože Vonta, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Stane Nunčič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog odloka pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog odloka še ustno obrazložiti? (Ne želi.)

Pričenjam razpravo o predlogu odloka. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim, dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1963. leta.

Ker je Zbor proizvajalcev sprejel predlog zakona o javnih cestah in predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1963. leta v enakem besedilu, so s tem ti predpisi med seboj vsklajeni.

S tem je izčrpan dnevni red današnje seje in zaključujem 31. sejo Republiškega zbora.

Seja je bila zaključena ob 11.40 uri.

32. seja

(26. januarja 1963)

Predsedoval: inž. Pavle Zaucer, predsednik
Republiškega zbora

Zapisnikar: Drago Seliger

Začetek seje ob 10.40 uri.

Predsednik inž. Pavle Zaucer: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Pričenjam 32. sejo Republiškega zbora Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije.

Odsotnost poslancev je bila ugotovljena že na skupni seji obeh zborov Ljudske skupščine LRS.

Zapisnik današnje seje bo vodil tovariš Drago Seliger.

Prosim zapisnikarja zadnje seje, da prebere zapisnik. (Namesto odsotnega zapisnikarja zadnje seje ljudskega poslanca Staneta Sotlarja, prebere zapisnik 31. seje ljudski poslanec Drago Seliger.)

Ima kdo od tovarišev poslancev kakšno pripombo k prečitanemu zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, ugotavljam, da je zapisnik odobren in da se ga lahko podpiše. (Predsednik in zapisnikar podpišeta zapisnik.)

Na današnji seji bomo obravnavali predloge zakonov in odlokov, ki jih je Ljudski skupščini LRS predložil Izvršni svet. Zato predlagam za današnjo sejo naslednji dnevni red:

1. Sklepanje o predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963;
2. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov;
3. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka;
4. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS;
5. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o sprostitev sredstev posebne obvezne rezerve skladov;
6. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o uporabi sredstev 10 %-ne obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin;
7. sklepanje o predlogu zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963.

Ima kdo od tovarišev ljudskih poslancev kakšno pripombo ali dopolnitev k predlaganemu dnevnemu redu? (Ne javi se nihče.) Če nihče, smatram, da je dnevni red sprejet.

Predno preidemo na dnevni red, vprašam, če ima kdo od ljudskih poslancev kakšno vprašanje, ki bi ga želel staviti Izvršnemu svetu. (Ne javi se nihče.)

Če nihče, prehajamo na 1. točko dnevnega reda, in sicer na sklepanje o predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963.

Na skupni seji so bila prebrana poročila odborov, slišali smo ekspoze predstavnika Izvršnega sveta ter je bila opravljena razprava o predlogu družbenega plana Ljudske republike Slovenije za leto 1963. Ker se Izvršni svet strinja z vsemi amandmaji, ki so jih predlagali odbori, so ti amandmaji postali sestavni del predloga družbenega plana.

Pred prehodom na glasovanje o predlogu družbenega plana Ljudske republike Slovenije za leto 1963 pa vas moram obvestiti, da moramo zaradi priprave besedila za proglasitev nekoliko stilistično preurediti uvodni del predloga plana, in sicer:

Prvi odstavek besedila se prestilizira, da se glasi: »Na podlagi 11. točke 72. člena ustavnega zakona o temeljnih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije, razglša Izvršni svet Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije družbeni plan Ljudske republike Slovenije za leto 1963, ki ga je sprejela Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 26. januarja 1963, in ki se glasi:

Družbeni plan Ljudske republike Slovenije za leto 1963. Uvod. 1. Družbeni plan Ljudske republike Slovenije za leto 1963 upošteva gospodarska gibanja v preteklem letu ter temeljne cilje in naloge zveznega družbenega plana, prav tako pa tudi razprave organov Izvršnega sveta z zbornicami in okraji ter z drugimi organi in organizacijami, upošteva pa tudi analize Zavoda Ljudske republike Slovenije za gospodarsko planiranje.«

S to preureditvijo se nadomesti dosedanji 1. in 5. odstavek besedila na prvi strani predloga.

Sredi besedila na prvi strani se črta posebna vrsta: »Družbeni plan za leto 1963«. Pred peti odstavek besedila na 1. strani se postavi številka 2.

Čeprav je bila razprava na skupni seji zaključena, vendar vprašam, če še želi kdo besedo k načelni razpravi o planu? (K besedi se prijavi ljudski poslanec Vlado Jurančič.)

Vlado Jurančič: Pravzaprav ne bi razpravljajal o družbenem planu, pač pa bi v zvezi s 6. točko 3. dela stavil dvoje vprašanj:

Prvo vprašanje bi bilo, ali se predvidevajo iz sklada za negospodarske investicije kakršnakoli sredstva za novo republiško upravno zgradbo, ali kakor pač že ima ta stavba naslov? Če se predvideva, bi prosil za razlago in za obrazložitev v tej zadevi.

Drugo vprašanje pa bi bilo: že nekaj let investiramo iz tega istega sklada tudi v bolnico Državnega sekretariata za notranje zadeve. V zvezi s tem bi prav tako vprašal ali bi ne bilo spričo stanja, ki ga poznamo v ljubljanskih kliničnih bolnišnicah morda bolj umestno, da bi bila ta bolnišnica v sestavu kliničnih bolnišnic, kar bi verjetneje zagotovilo tudi racionalnejše izkoriščanje tega zavoda?

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Prosim predstavnika Izvršnega sveta, da odgovori na stavljena vprašanja.

Peter Zorko: Celoten Trg revolucije, katerega je pri svojem vprašanju verjetno imel v mislih tovariš Jurančič, je po svojem gradbenem načrtu zasnovan tako, da se vsi objekti tega novega trga v Ljubljani pod nivojem prepletajo in predstavljajo tako enoten gradbeni objekt. Na tem trgu bo stal spomenik revolucije, večja gostinsko-trgovska stavba, stolpnica za gospodarske organizacije, stolpnica slovenskega predstavništva in uprave, podzemljski objekt z večjo kino dvorano ter še nekateri drugi dopolnilni objekti.

Gradnja trga revolucije je v teku. Pričetek gradnje stolpnice slovenskega predstavništva in uprave je bil predviden za začetek 1962. leta, vendar pa se je na priporočilo Izvršnega sveta odložil za eno leto. Dokončne odločitve o začetku gradnje letos sicer še ni, zato se sama stolpnica še ne gradi, v gradnji pa je celotni podnivojski objekt kot notni gradbeni prostor trga in s tem tudi temeljni in kletni prostori stolpnice. Za ta namen so v republiškem skladu negospodarskih investicij predvidena tudi sredstva.

Kakšni so razlogi za gradnjo tega objekta? Republiški upravni organi so sedaj razmetani po različnih stavbah v Ljubljani, kar otežuje in draži poslovanje. Nekatero republiške ustanove pa nujno potrebujejo nove prostore, za kar bi jim morali oskrbeti potrebna investicijska sredstva. Z izpraznitvijo nekaterih stavb, ki jih sedaj zasedajo republiški upravni organi, bi v celoti rešili potrebe nekaterih izmed teh ustanov. Tako bi na primer brez novogradnje rešili problem Ekonomske fakultete, ki bi tako dobila stavbo, v kateri so sedaj gospodarski sekretariati Izvršnega sveta. Muzeji pa bi dobili sedanjo stavbo Izvršnega sveta. To so bili razlogi, zaradi katerih se je Izvršni svet odločil za gradnjo te stavbe. Gradnja stolpnice slovenskega predstavništva in uprave pa postaja še bolj aktualna, ker se v zvezi z novo ustavo pojavlja potreba po prostorih za nove profesionalne organe skupščine, ki naj bi bili zagotovljeni v zgornjem delu te stolpnice.

Glede novega objekta bolnišnice Državnega sekretariata za notranje zadeve, pa je treba reči, da je objekt v celoti dograjen ter bo dan konec februarja v uporabo. Takrat se bo v novi objekt preselil tudi dosedanji senatorij »Emona«. Ta bolnica bo služila predvsem uslužbencem resora notranjih zadev, v kolikor pa bo dopuščal prostor pa tudi drugim bolnikom, zlasti pa bivšim partizanskim borce.

Namen gradnje novega objekta te bolnice pa ni bil, da bi z njim reševali problem kapacitete ljubljanskih bolnišnic, o čemer je včeraj tekla razprava, vendar pa je jasno, da bo ta objekt že s svojim obstojem razbremenjeval ljubljanske bolnišnice in s tem pomagal reševati tudi ta problem.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, menim, da lahko preidemo na razpravo o podrobnostih. Po poslovniku se o družbenem planu razpravlja in sklepa po poglavjih.

Zato pričnjam razpravo o uvodnem delu družbenega plana. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem prehajamo na glasovanje. Kdor je za uvodni del, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je uvodni del družbenega plana sprejet.

Prehajamo na razpravo in glasovanje o I. delu družbenega plana z naslovom »Cilji in naloge razvoja«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za I. del družbenega plana, naj prosim, dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel I. del družbenega plana.

Prehajamo na obravnavo in sklepanje o II. delu z naslovom »Pogoji gospodarjenja«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za II. del, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da smo sprejeli II. del družbenega plana.

Prehajamo na obravnavo in sklepanje o III. delu z naslovom »Uporaba sredstev republiških skladov«. Želi kdo besedo? (Nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da smo sprejeli III. del družbenega plana.

Prehajamo na obravnavo in sklepanje o IV. delu z naslovom »Končne določbe«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da smo sprejeli IV. del družbenega plana.

S tem smo sprejeli družbeni plan Ljudske republike Slovenije za leto 1963 v celoti in smo s tem izčrpali 1. točko dnevnega reda.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Franc Pirkovič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Vera Kolarič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti?

Riko Jerman: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Pri obrazložitvi zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov se sklicujem predvsem na osnovno značilnost letošnjega družbenega plana, ki teži za tem, da se zagotovi realna rast življenjske ravni. Nedvomno vplivajo vse oblike potrošnje v svojih posledicah na osebne dohodke. Poleg investicijske potrošnje pa je splošna potrošnja oblika, ki neposredno vpliva na realno vrednost osebnih dohodkov. Splošno potrošnje predstavljajo predvsem izdatki socialnega zavarovanja ter proračunska potrošnja. Ker bo skupščina seznanjena s problemi socialnega zavarovanja na eni izmed svojih prihodnjih sej, bom svoja izvajanja glede splošne potrošnje omejil le na proračunsko potrošnje.

Proračunska potrošnja se izvaja preko proračunov politično-teritorialnih enot, v pomembni meri tudi po številnih skladih, ki so jih z namenom, da se omogočijo in poglobijo samoupravne pravice posameznih področij javnega življenja, v zadnji dobi v vse večji meri ustanovljale politično-teritorialne enote. Ta proces je bil v minulih letih še posebno intenziven, saj je obsegala na območju Slovenije splošna potrošnja v letu 1962 po proračunih v ožjem smislu okoli 37 milijard ali 42%, po skladih pa 51 milijard ali 58%. Splošna potrošnja

je znašala v letu 1962 brez socialnega zavarovanja 16,2% narodnega dohodka, v predlanskem, to je v 1961. letu, pa je udeležba tega dela splošne potrošnje obsegala 14% narodnega dohodka. V letu 1962 se je torej povečala za nad 2%.

Iz tega vidimo, da se ta oblika splošne potrošnje dviga nesorazmerno z narodnim dohodkom. Podobna nesorazmerja ugotovimo tudi, če analiziramo več minulih let. Pri tem se ne spuščam v ugotavljanje, ali je udeležba splošne potrošnje v narodnem dohodku sorazmerna z njenimi stvarnimi potrebami, torej ali je absolutno prevelika ali premajhna; ugotavljam le, da raste splošna potrošnja hitreje kot to omogoča naraščanje narodnega dohodka.

Sredstva, namenjena v razdelitvi narodnega dohodka za splošno potrošnjo, so v minulih letih krila le del splošne potrošnje. Primanjkljaj pa smo krili s posebnimi davščinami, ki smo jih uvajali na dohodke in potrošnjo državljanov. S temi davščinami smo torej izvajali prelivanje osebnih dohodkov državljanov v korist splošne potrošnje.

Ekonomske osnove splošne potrošnje so v našem sistemu delitve dohodka izhajale iz osnovne postavke, da moramo obseg splošne potrošnje uravnjavati oziroma zadrževati v mejah, ki ustrezajo naraščanju osebnega dohodka, ki se povečuje z obsegom izvršenega dela in njegovo produktivnostjo. Sistem pa je hkrati dopuščal, da se uvajajo dodatna povečanja splošne potrošnje, ki so se praktično krila z uvajanjem dopolnilnih proračunskih prispevkov, z davkom na maloprodajo nad 3% in s podobnimi dajatvami. Dodatne davščine so, če jih označimo v letu 1960 z indeksom 100, dosegle v letu 1961 indeks 136, v letu 1962 pa že indeks 194, kar pomeni, da so v celotni strukturi vseh proračunskih dohodkov predstavljale v letu 1960 — 13%, v letu 1962 pa že 20% vse proračunske potrošnje. Posebno očiten je porast v letu 1962.

Čeprav so vsa proračunska sredstva, torej tudi tista, ki smo jih pridobili z dodatnim obdavčevanjem v celoti, služila zelo koristnim in potrebnim namenom, pa moramo vendarle ugotoviti posledice dodatnega obdavčevanja, ki se kažejo predvsem v naslednjem:

— prvič, zmanjševalo je uspehe naših prizadevanj za izboljšanje življenjskih razmer;

— drugič, prikrivalo je dejanske potrebe splošne potrošnje in ustvarjal se je videz, da obstoječa udeležba splošne potrošnje v razdelitvi narodnega dohodka zadostuje za kritje ne le osnovnih potreb splošne potrošnje, temveč tudi drugih družbenih obveznosti, ki so se zato nalagale politično-teritorialnim enotam. Ljudski odbori so morali razlike, ki so nastajale med ustvarjenimi sredstvi, kakršna je dovoljevala udeležba na narodnem dohodku, in dejansko potrebnimi sredstvi, pokrivati z dodatnimi obdavčitvami.

Očitno je, da smo z dosedanjimi stopnjami dopolnilnih proračunskih sredstev dosegli višino, pri kateri bi nadaljnje relativno naraščanje pomembno vplivalo na realne osebne dohodke državljanov. Zato smo v minulem letu težili k zniževanju stopenj dopolnilnih proračunskih dajatev, kar pa ni dalo vseh pričakovanih uspehov v celoti. Zato je letos toliko nujnejše, da zadržimo rast proračunske potrošnje v mejah, ki nam jih daje realna ocena narodnega dohodka in udeležba splošne potrošnje v njej ob že doseženih stopnjah v minulem obdobju.

Proračunska potrošnja se je v letih 1961 in 1962, če vzamemo za leto 1960 kot indeks 100, dvignila na indeks 159. Povprečno je torej narasla na leto za nekaj manj kot 30%.

V okviru tolikšnega naraščanja proračunske potrošnje je bilo mogoče uveljaviti pri razdelitvi sredstev med politično-teritorialne enote določena objektivna merila, ki so zagotavljala hitrejše naraščanje sredstev tistim politično-teritorialnim enotam, na območju katerih je bila gospodarska aktivnost intenzivnejša. Letos pa omogočajo maksimalno možna predvidevanja porasta proračunskih dohodkov, ne da bi pri tem dvigovali stopnje lokalnih davščin, le za 6,7% povečanja sredstev. Primerjava povprečnega letnega dviganja obsega proračunskih sredstev v minulih letih, ki je znašala 30% z letošnjimi 6,7%, kaže na izredne težave, v katerih bomo morali izvajati letošnje financiranje proračunov.

Pomembno je poudariti tudi to, da pomeni sedanji obseg proračunske potrošnje, čeprav je rasel sorazmerno hitro, v pretežni meri pokrivanje osnovnih proračunskih potreb, to je tistih, ki jih s predpisi nalagajo nosilcem proračunskih sredstev. Struktura proračunov občin in okrajev in republiškega proračuna je v minulem letu izgledala takole:

Če skupno proračunsko potrošnjo označimo s 100, je znašala potrošnja za ožjo upravo 12,7%, za upravo v širšem smislu, torej vključujoč tudi sodišča, kataster in podobno, pa 25,6%. Izdatki za socialne in zdravstvene obveznosti so v proračunski potrošnji udeleženi s 5,4%, financiranje šolstva pa z 38%. Skupno je torej takih izdatkov, ki so v dosežani proračunski potrošnji obvezni, okoli 75%. Tudi ostala proračunska potrošnja, ki sicer ni neogibna in se nanaša na delovanje številnih družbeno-političnih organizmov, je v našem sistemu dejansko nujna. Le manjši del proračunske potrošnje se nanaša na komunalno dejavnost in na financiranje negospodarskih investicij iz proračunov.

Te okolnosti nam pojasnjujejo, da bo obvladovanje proračunske potrošnje zlasti letos izredno težak problem za vse nosilce proračunskih sredstev. Vskladitev take potrošnje je torej mogoča le z zmanjševanjem tistih vrst potrošnje, ki niso s predpisi izrecno naložene ter z maksimalnimi prizadevanji za smotno potrošnjo proračunskih sredstev.

Pri tem zadevamo zlasti na zelo hitro rastoče potrebe republiškega proračuna, kar je posledica okrepljene vloge republike na vseh področjih javnega življenja. Toda proračunska sredstva, upoštevajoč težave pred katerimi stoje prav tako tudi ljudski odbori, ne omogočajo republiškem proračunu potrebnega razvoja. Nasprotno, proračunska potrošnja republike bo morala biti celo nižja od lani sprejetega proračuna.

V tako ozkih okvirih proračunske potrošnje, seveda ni mogoče še nadalje razvijati objektivizacije sistemov delitve proračunskih sredstev, saj gre v bistvu le za zagotovitev takšnega obsega potrošnje, ki naj zagotovi tiste oblike potrošnje, ki so s predpisi naložene. Zato predvideva predlog zakona tako za republiški proračun, kakor tudi za proračune ljudskih odborov po območjih posameznih okrajev za leto 1963, proporcionalni porast sredstev v višini že omenjenih 6,7%.

S predlagano udeležbo okrajev na skupnih virih sredstev se postavljajo pred vse nosilce proračunskih sredstev zelo odgovorne naloge. Predvsem bo potrebno med letom analitično proučiti obseg potrošnje, za katero bi bilo potrebno zagotoviti sleherni politično-teritorialni enoti potrebna sredstva. Zato vam, tovariši poslanci, predlagam, da predloženi zakon z dopolnitvami odborov Ljudske skupščine sprejmete.

Hkrati mi dovolite, da z nekaj besedami obrazložim tudi predloge odlokov, ki regulirajo namembnost uporabe posebnih rezerv, in ki so predmet naslednjih

točk dnevnega reda te seje. V zvezi z odloki, ki urejajo namembnost posebnih obveznih rezerv, pa vas želim, tovariši poslanci, poleg obrazložitve, ki je vsakemu od teh aktov priložena, seznaniti tudi s splošno kreditno problematiko, s katero se srečujemo v letošnjem planskem letu.

Da bi zagotovili v planu predviden obseg investicijskih naložb, bo potrebno, da bančna sredstva, sposobna za investicijske naložbe, znatno povečamo. Pri realizaciji investicijskih naložb v letu 1962 v znesku 159 milijard dinarjev, je znašala udeležba bančnih investicijskih sredstev v LR Sloveniji, upoštevajoč tudi sklade politično-teritorialnih enot, okoli 74 milijard ali 47%. Ostale investicije so se krile predvsem iz sredstev gospodarskih organizacij, ter iz kreditov danih iz zveznih sredstev. Značilnost teh investicij je bila tudi v tem, da so bile zelo razdrobljene. V letošnjem letu pa začinjamo že nekatere obsežnejše investicije, za katere bo potrebno zagotoviti večjo udeležbo bančnih investicijskih sredstev.

Nadaljnji razlog, ki zahteva povečanje bančnih sredstev je decentralizacija splošnega investicijskega sklada. Posledice te decentralizacije se kažejo v prenosu nadaljnega financiranja nekaterih investicij na republiško gospodarsko banko, ter v povečani udeležbi decentraliziranih investicijskih sredstev pri financiranju tistih investicij, ki jih bo splošni investicijski sklad financiral še v prihodnje, vendar ob večji udeležbi decentraliziranih skladov. Te obveznosti za financiranje že začelih investicij znašajo nad 7 milijard. V zvezi s temi investicijami so tudi krediti za stalna obratna sredstva v znesku okoli 1200 milijonov, ki jih je treba zaradi njihove dolgoročnosti prav tako šteti med investicijske naložbe.

Ker v tem letu za prodajo domače serijske opreme ne bomo dajali več kreditov iz sredstev splošnega investicijskega sklada, prehaja tudi ta obveznost kreditiranja na bančna sredstva v republiko.

V skladu s proizvodnimi programi proizvajalcev te serijske opreme, ki se prodaja na večletni kredit ter skladno z dosedanjim obsegom tovrstnih kreditov, bo za te namene potrebno zagotoviti 4 in pol milijarde dinarjev sredstev. Pri tem niso upoštevane potrebe po novih investicijah. S temi in z nadaljnjim financiranjem investicij iz bančnih sredstev, bo potrebno povečati udeležbo decentraliziranih investicijskih sredstev za skupno okoli 12,7 milijarde dinarjev. Nasprotno takšnemu povečanju obveznosti za kreditiranje, pa se povečujejo sredstva za dolgoročne investicije, s katerimi bo razpolagala splošna gospodarska banka le za sredstva, ki jih predvideva odlok o namenu uporabe sredstev 10% obvezne rezerve investicijskih skladov in ki bodo predvidoma znašala okoli milijardo dinarjev.

Investicijska politika gospodarskih organizacij, družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin ter poslovnih bank, je torej v letošnjem letu postavljena pred ekonomsko zelo zahtevno nalogo in težko preizkušnjo. V situaciji, ko ugotavljamo, da je treba obseg investicij nujno zadržati v mejah planiranih proporcev, da bi prekoračenja ne vplivala na ekonomska razmerja, ki zagotavljajo realno rast življenjskega standarda, in ko znotraj tako obvladovanega obsega investicij težimo k večji koncentraciji vlaganj v pomembnejše investicijske objekte, postajajo neposredne investicijske odločitve toliko bolj pomembne. Takšna večja odvisnost obsega investicij od decentraliziranih sredstev pomeni večjo dejansko udeležbo investitorjev samih. Varčevanje z investicijskimi sredstvi postaja tako osnovni ekonomski pogoj za investicijske od-

ločitve letos in še posebej v prihodnjih letih. Varčevanje z investicijskimi sredstvi pa mora biti ekonomsko rentabilno tako za gospodarsko organizacijo kot tudi za banko, ki zbira neuporabljena, za investicije pa sposobna sredstva z namenom, da jih koncentrirano vlaga v kredite za investicije, ki se že izvajajo. Ekonomsko uspešnost investicijske štednje je treba razumeti predvsem kot pogoj, da se bo z bodočimi investicijami za povečani obseg proizvodnje, njeno modernizacijo ali preusmeritev sploh lahko začelo.

Privarčevana investicijska sredstva pa se morajo tudi obrestovati, da se tako vsaj v povprečju krije naraščanje cen za izvedbo odloženih investicij. Takšna situacija torej nujno zahteva, da se med gospodarsko organizacijo, družbenimi investicijskimi skladi in kreditnimi bankami razvijajo ustrezni poslovni odnosi, ki bodo temeljili na ekonomskih interesih vseh sodelujočih. Vsako administrativno vmešavanje v takšne poslovne odnose, ki naj zagotovijo ekonomsko možno varčevanje in zbiranje investicijskih sredstev, bi uspešnost in koristnost teh poslovnih odnosov le motilo in zmanjševalo njihov učinek. Prav zato je Izvršni svet določil, da ne predlaga ponovno uvedbo 5% republiške obvezne rezerve skladov gospodarskih organizacij in skladov politično-teritorialnih enot, čeprav zvezni družbeni plan ljudsko republiko za to pooblašča.

V nemotenem razvijanju dejanskih poslovnih odnosov med bankami in gospodarskimi organizacijami vidimo uspešnejšo in družbeno-ekonomsko bolj ustrezajočo pot k uresničenju ciljev in vsebine, ki jo na področju investicijske politike nakazuje naš družbeni plan.

Na področju kratkoročnega kreditiranja so letos pred nami vsebinsko zelo zahtevne naloge. Še nadalje moramo težiti k temu, da ohranimo ustrezno likvidnost gospodarskih organizacij in bank. Povečan obseg proizvodnje, ki ga nakazuje plan za okoli 10%, zlasti pa povečani izvoz, ki angažira sorazmerno več obratnih sredstev, ter dejstvo, da bomo izvajali investicijsko varčevanje po vezanih naložbah pri bankah, deloma tudi zmanjšali obseg obratnih sredstev gospodarskih organizacij, zahteva, da še pospešujemo kroženje obratnih sredstev. To pomeni, da moramo stopnjevati prizadevanje za takšno proizvodnjo, ki jo tržišče hitro realizira v potrošnjo.

V zvezi s tem so posebej pomembna prizadevanja za povečanja zalog izgotovljenega blaga v trgovinah in za istočasno zmanjševanje zalog v industriji.

Povečana proizvodnja in njena hitrejša realizacija pa zahtevata hitro reagiranje komunalnih bank. Da bi zagotovili ustrezno stalno likvidnost komunalnih bank za potrebe kratkoročnih kreditov, ki naj zagotovijo proizvodnjo in promet blaga, predlagamo v obravnavo odlok o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki, ki bo to rezervo uporabljala za kreditiranje komunalnih bank. Istemu namenu, to je koncentraciji sredstev za kratkoročno kreditiranje služijo tudi zadržana sredstva 5% obvezne rezerve skladov, ki smo jo uvedli v lanskem letu.

Tovariši ljudski poslanci. V imenu Izvršnega sveta predlagam, da sprejmete predložene predloge odlokov.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Ker se Izvršni svet strinja s predloženim amandmajem k predlogu zakona o določitvi okrajev v skupnih virih dohodkov, je amandma postal sestavni del predloga zakona. Pričenjam razpravo o predlogu zakona. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov.

Ugotoviti bomo morali, če je Zbor proizvajalcev sprejel predlog tega zakona v enakem besedilu.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Franc Pirkovič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Marija Zupančič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Ker smo slišali obrazložitev predstavnika Izvršnega sveta že pri prejšnji točki, pričenjam razpravo o predlogu zakona. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog tega zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se plačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Skladnost besedila moramo ugotoviti še z Zborom proizvajalcev.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LR Slovenije.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Franc Pirkovič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca Ivana Rosa prebere odborovo poročilo član odbora, ljudski poslanec Vlado Božič. — Glej priloge.)

Obrazložitev predstavnika Izvršnega sveta smo slišali že pri 2. točki dnevnega reda, zato pričenjam razpravo o predlogu odloka. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LR Slovenije, soglasno sprejet.

Skladnost besedila moramo ugotoviti še z Zborom proizvajalcev.

Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o sprostitev sredstev posebne obvezne rezerve skladov.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Franc Pirkovič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Franc Belšak, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Obrazložitev predstavnika Izvršnega sveta smo slišali že pri 2. točki dnevnega reda. Zato pričujem razpravo o predlogu odloka o sprostitev posebne obvezne rezerve skladov. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog tega odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o sprostitev sredstev posebne obvezne rezerve skladov.

Skladnost besedila odloka moramo ugotoviti še z Zborom proizvajalcev.

Prehajamo na 6. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o uporabi sredstev 10% obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Franc Pirkovič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Franc Treven, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Obrazložitev predstavnika Izvršnega sveta smo slišali že pri 2. točki dnevnega reda. Zato pričujem obravnavo o predlogu odloka. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o uporabi sredstev 10% obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin.

Ugotoviti moramo še, če je predlog odloka v enakem besedilu sprejel tudi Zbor proizvajalcev.

Prehajamo na 7. točko dnevnega reda, to je na sklepanje o predlogu zakona o proračunu LR Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963.

Na skupni seji so bila dana poročila odborov, slišali smo ekspeze predstavnika Izvršnega sveta in je bila opravljena tudi razprava.

Ali želi še kdo od ljudskih poslancev besedo v zvezi z načelno razpravo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem prehajamo na glasovanje.

Po poslovniku moramo republiški proračun obravnavati in o njem sklepati po delih oziroma razdelkih.

Zato prehajamo na obravnavo o dohodkih, in sicer na I. del z naslovom »Skupni dohodki«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za I. del republiškega proračuna dohodkov, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel I. del proračuna dohodkov z naslovom »Skupni dohodki«.

Prehajamo na III. del »Sodne takse«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za to, da se sprejme III. del proračuna LR Slovenije, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel III. del republiškega proračuna za leto 1963.

Prehajamo na IV. del z naslovom »Dohodki organov in ustanov ter ostali dohodki«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel IV. del proračuna z naslovom »Dohodki organov in ustanov ter ostali dohodki«.

Prehajamo na VII. del z naslovom »Prenešena sredstva«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel VII. del proračuna dohodkov z naslovom »Prenešena sredstva«.

Prehajamo na obravnavo in glasovanje o izdatkih.

Pričenjam razpravo k 1. razdelku z naslovom »Ljudska skupščina«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za 1. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja. (Nihče.) Ugotavljam, da je 1. razdelek sprejet.

Prehajamo na razpravo o 2. razdelku z naslovom »Izvršni svet Ljudske skupščine«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za 2. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 2. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na razpravo o 3. razdelku »Državni sekretariat za notranje zadeve«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za 3. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 3. razdelek z naslovom »Državni sekretariat za notranje zadeve« soglasno sprejet.

Prehajamo na razpravo o 4. razdelku »Državni sekretariat za pravosodno upravo«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 4. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 4. razdelek »Državni sekretariat za pravosodno upravo«, soglasno sprejet.

Prehajamo na razpravo o 5. razdelku — »Državni sekretariat za finance«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 5. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 5. razdelek — »Državni sekretariat za finance« soglasno sprejet.

Prehajamo na razpravo o 6. razdelku — »Sekretariat IS za trgovino in turizem«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Prehajamo na glasovanje. Kdor je za 6. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 6. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na razpravo o 7. razdelku — »Sekretariat IS za zakonodajo in organizacijo«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Prehajamo na glasovanje. Kdor je za 7. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 7. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na razpravo o 8. razdelku — »Sekretariat IS za splošne gospodarske zadeve«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Prehajamo na glasovanje. Kdor je za 8. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 8. razdelek — »Sekretariat IS za splošne gospodarske zadeve«, soglasno sprejet.

Prehajamo na razpravo o 9. razdelku — »Sekretariat IS za industrijo in obrt«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za 9. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 9. razdelek — »Sekretariat IS za industrijo in obrt«, soglasno sprejet.

Prehajamo na 10. razdelek — »Sekretariat IS za kmetijstvo in gozdarstvo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 10. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 10. razdelek — »Sekretariat IS za kmetijstvo in gozdarstvo« soglasno sprejet.

Prehajamo na 11. razdelek. Želi kdo besedo k temu razdelku? (Ne javi se nihče.) Prehajamo na glasovanje. Kdor je za 11. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 11. razdelek — »Sekretariat IS za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve«, soglasno sprejet.

Prehajamo na 12. razdelek — »Sekretariat IS za promet«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Prehajamo na glasovanje. Kdor je za 12. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 12. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za promet« sprejet.

Prehajamo na 13. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za delo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za 13. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 13. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za delo« soglasno sprejet.

Prehajamo na 14. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za proračun in občo upravo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za 14. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 14. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za proračun in občo upravo« soglasno sprejet.

Prehajamo na 15. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za narodno obrambo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za 15. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 15. razdelek — »Sekretariat IS za narodno obrambo« soglasno sprejet.

Prehajamo na 16. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za informacije«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za 16. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 16. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za informacije« soglasno sprejet.

Prehajamo na 17. razdelek — »Geodetska uprava«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za 17. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je

kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 17. razdelek — »Geodetska uprava« soglasno sprejet.

Prehajamo na 18. razdelek. — »Republiški sanitarni inšpektorat«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 18. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 18. razdelek — »Republiški sanitarni inšpektorat« soglasno sprejet.

Prehajamo na 19. razdelek — »Zavod za gospodarsko planiranje«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za 19. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 19. razdelek — »Zavod za gospodarsko planiranje« soglasno sprejet.

Prehajamo na 20. razdelek — »Zavod LRS za statistiko«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 20. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 20. razdelek — »Zavod LRS za statistiko« soglasno sprejet.

Prehajamo na 21. razdelek — »Sekretariat sveta za šolstvo«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 21. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 21. razdelek — »Sekretariat sveta za šolstvo« soglasno sprejet.

Prehajamo na 22. razdelek — »Sekretariat LRS za kulturo in prosveto«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 22. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 22. razdelek »Sekretariat LRS za kulturo in prosveto« soglasno sprejet.

Prehajamo na 23. razdelek — »Sekretariat LRS za raziskovalno delo in visoko šolstvo«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Prehajamo na glasovanje. Kdor je za 23. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 23. razdelek — »Sekretariat LRS za raziskovalno delo in visoko šolstvo« soglasno sprejet.

Prehajamo na 24. razdelek — »Sekretariat sveta za zdravstvo«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Prehajamo na glasovanje. Kdor je za 24. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 24. razdelek — »Sekretariat sveta za zdravstvo« soglasno sprejet.

Prehajamo na 25. razdelek — »Sekretariat sveta za socialno varstvo«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za 25. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 25. razdelek — »Sekretariat sveta za socialno varstvo« soglasno sprejet.

Prehajamo na 26. razdelek — »Hidrometeorološki zavod«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 26. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 26. razdelek — »Hidrometeorološki zavod« soglasno sprejet.

Prehajamo na 27. razdelek — »Javno pravobranilstvo«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 27. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi

poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.) Ugotavljam, da je 27. razdelek — »Javno pravobranilstvo« soglasno sprejet.

Prehajamo na 28. razdelek — »Javno tožilstvo«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za 28. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 28. razdelek — »Javno tožilstvo« soglasno sprejet.

Prehajamo na 29. razdelek — »Investicijsko vzdrževanje zgradb in opreme«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 29. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 29. razdelek — »Investicijsko vzdrževanje zgradb in opreme« soglasno sprejet.

Prehajamo na 30. razdelek. — »Dotacije samostojnim zavodom«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 30. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 30. razdelek — »Dotacije samostojnim zavodom« soglasno sprejet.

Prehajamo na 31. razdelek — »Sredstva za plače«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 31. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 31. razdelek — »Sredstva za plače« soglasno sprejet.

Prehajamo na 32. razdelek — »Obveznosti iz posojil in garancij«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Kdor je za 32. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 32. razdelek — »Obveznosti iz posojil in garancij« soglasno sprejet.

Prehajamo na 33. razdelek — »Regresi«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Prehajamo na glasovanje. Kdor je za 33. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 33. razdelek — »Regresi« soglasno sprejet.

Prehajamo na 34. razdelek — »Proračunska rezerva«. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Prehajamo na glasovanje. Kdor je za 34. razdelek, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je 34. razdelek — »Proračunska rezerva« soglasno sprejet.

Glasovati moramo še o predlogu zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije za leto 1963. Želi kdo besedo k predlogu tega zakona? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona o proračunu LRS za leto 1963, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963 v Republiškem zboru soglasno sprejet.

Predsednik Zbora proizvajalcev me je obvestil, da je Zbor proizvajalcev sprejel v enakem besedilu kakor naš zbor vse predpise, ki so bili na dnevnem redu današnje seje zbora.

S tem smo izčrpali dnevni red 32. seje Republiškega zbora in zaključujem sejo.

Seja je bila zaključena ob 11.45 uri.

33. seja

(20. februarja 1963)

Predsedoval: inž. Pavle Žaucer, predsednik
Republiškega zbora

Zapisnikar: Slavica Zirkelbach

Začetek seje ob 16.10 uri.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Začenjam 33. sejo Republiškega zbora Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije, ki jo je sklical predsednik Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije.

Odsotnost poslancev je bila ugotovljena že na skupni seji obeh zborov Ljudske skupščine LRS.

Zapisnikar današnje seje bo tovarišica Slavica Zirkelbach.

Prosim zapisnikarja zadnje seje, tovariša Draga Seligerja, da prebere zapisnik 32. seje. (Zapisnikar Drago Seliger prebere zapisnik 32. seje)

Ima kdo od ljudskih poslancev kakšno pripombo k prečitanemu zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, ugotavljam, da je zapisnik odobren.

Na današnji seji Republiškega zbora bomo obravnavali predloge zakonov in drugih predpisov, ki jih je Ljudski skupščini Ljudske republike Slovenije predložil Izvršni svet.

Za dnevni red predlagam:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov;

2. obravnava in sklepanje o predlogih predpisov s področja socialnega zavarovanja, in sicer:

a) obravnava in sklepanje o predlogu odloka o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo prispevka za zdravstveno zavarovanje;

b) obravnava in sklepanje o predlogu odloka o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje;

c) obravnava in sklepanje o predlogu odloka o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju;

č) obravnava in sklepanje o predlogu odloka o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja;

d) obravnava in sklepanje o predlogu odloka o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev;

e) obravnava in sklepanje o predlogu odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani;

f) obravnava in sklepanje o predlogu zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb;

g) obravnava in sklepanje o predlogu priporočila o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na nov sistem financiranja.

3. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji.

Ima kdo kakšen spreminjevalni ali dopolnilni predlog? (Ne javi se nihče.) Če ne, smatram, da je predlagani dnevni red sprejet.

Predno preidemo na dnevni red, bo na pismeno vprašanje ljudskega poslanca Toma Brejca odgovoril predstavnik Izvršnega sveta Boris Kocijančič.

Boris Kocijančič: Ljudski poslanec Tomo Brejc je na podlagi 115. člena poslovnika Republiškega zbora zastavil Izvršnemu svetu tole vprašanje:

»Ali so sedaj veljavni predpisi glede nadzorstva nad živili dovolj učinkoviti, da se prepreči škoda za zdravje prebivalstva? To vprašanje — tako pravi tovariš Brejc — zastavljam iz naslednjih vzrokov:

V lanskem letu je časopisje večkrat poročalo, da so organi inšpekcije odkrili pokvarjena živila. »Delo« z dne 7. februarja 1963 v rubriki »Pisma bralcev« objavlja poročilo, da je sanitarna in veterinarska inšpekcija v Ormožu odkrila 3680 kg pokvarjene slanine, 1700 kg masti ter 226 kg klobas. Tudi sam poznam nekaj primerov, ko so se ljudje zaradi pokvarjenih živil morali zateči v bolnico. Osebo mi je znan tudi en smrtni primer te vrste. V raznih podobnih zastrupitvah z živili se med ljudmi širijo najrazličnejše govornice, ne da bi bilo mogoče preveriti, koliko so resnične. Zato sem mnenja, da je potrebno javno ugotoviti, kakšno je stanje in koliko so učinkoviti ukrepi za zavarovanje zdravja prebivalstva pred zastrupitvami s pokvarjenimi živili.«

Na zastavljeno vprašanje ljudskega poslanca Toma Brejca, ki ga je naslovil Izvršnemu svetu, dajem tale odgovor:

Glavni predpisi, ki urejajo sanitarno nadzorstvo nad higieno prehrane, so temeljni zakon o zdravstvenem nadzorstvu nad živili, uredba za njegovo izvajanje, pravilnik o kakovosti živil, standardi in drugi predpisi, ki urejajo proizvodnjo in promet z živili.

Prav področje higiene prehrane je izmed vseh področij sanitarnega nadzora najbolj kompleksno in učinkovito urejeno. Tako upravni kakor represivni ukrepi so predvideni za vse vrste kršitev predpisov. Kaznovalna politika pa se je v zadnjem času tako pri sodnikih za prekrške kot pri okrožnih gospodarskih sodiščih znatno zaostrila.

Ugotovimo lahko torej, da vsi potrebni pravni predpisi že obstajajo in da se v veliki večini konkretnih primerov tudi uporabljajo. Toda sami predpisi in kaznovalna politika na podlagi teh predpisov še niso zadostno jamstvo, da se bo uspešno opravljal potreben nadzor nad živili. Kakovost živil je namreč v mnogočem odvisna od higienske zavesti oseb, ki imajo opravka z živili in od pravilnega ravnanja z njimi. V ta namen se v Sloveniji redno vršijo tečaji za pridobitev osnovnega znanja iz higiene. Tečaj, ki traja 25. učnih ur in se

zaključiti s preverjanjem znanja, je obvezen za vse, ki delajo v proizvodnji in prometu z živili. Z malimi izjemami so ta tečaj opravili uspešno že vsi, ki so redno zaposleni pri teh poslih.

Sanitarni inšpektorji, pa tudi tržni, so prav na področju nadzora nad higieno živil najbolj aktivni. Večinoma delajo celo na škodo ostalih vej sanitarnega nadzora. Rezultati nadzora pa bi bili boljši, če bi bila organizirana tudi permanentna služba leteče kontrole ob vsakem času, kar se je v nekaterih občinah že pričelo izvajati, a se je v lanskem letu precej opustilo, ker občinski ljudski odbori tej službi niso zagotovili potrebnih pogojev.

Res je, da je vsako leto več prijav o zastrupitvah s hrano. Vendar bi bilo pretirano trditi, da je temu vzrok samo poslabšanje kvalitete živil. Delno je namreč treba pripisati večje število prijav tudi izboljšani prijavni službi — obstoja namreč republiška odredba o obveznih prijavah vseh primerov zastrupitve s prehrano. Zastrupitve so bile večinoma lažje vrste, ki največkrat niso zahtevale niti posebne zdravniške intervencije.

V letu 1962 ni bil prijavljen noben primer smrti zaradi zastrupitve s hrano, če izvememo zastrupitve, ki so nastale zaradi uživanja gob; vendar te gobe niso bile nabavljene v rednem prometu.

Sanitarna inšpekcija je prav zaradi preprečevanja zastrupitev s hrano v letu 1962 izvršila sistematičen pregled 752 obratnih menz v naši republiki. V glavnem so te menze ustrezale. Pri 117 menzah pa so bile ugotovljene večje higienske in funkcionalne napake, ki pa so bile po zabeleženih ugotovitvah odstranjene. To kaže, da se v zadnjih letih stanje na tem področju izboljšuje.

Glede konkretnega primera, ki ga navaja ljudski poslanec Tomo Brejc, to je ugotovitve o pokvarjenih živilih v Ormožu, pa je bilo ob pregledu ugotovljeno stanje, ki je še kritičnejše, kakor ga navaja tovariš Tomo Brejc. Pokvarjena slanina je bila last mesnega kombinata »Perutnina« Ptuj. Kombinat ima več poslovnih enot. Občinski sanitarni inšpektor je v letu 1962 večkrat pregledal obrate, vendar pa mu je vodstvo podjetja zamolčalo, da obstoja posebno skladišče za soljeno slanino. Ko je bilo odkrito to skladišče, sta veterinarski in sanitarni inšpektor ugotovila, da so tako vskladiščena slanina kot tudi ostala živila pokvarjena. Skupno je bilo pokvarjeno 13 790 kg slanine in 1245 kg zaseke. Podjetje je zaradi tega gospodarskega prestopka že odgovarjalo pred gospodarskim sodiščem, pokvarjena slanina pa je bila predelana v milo. O vseh nepravilnostih v podjetju pa je bilo obveščeno tudi tajništvo za notranje zadeve, ki je skupno z uslužbenci strokovnih inšpekcij sodelovalo pri ugotovitvah navedenih nepravilnosti.

Predsednik inž. Pavle Zaucer: Ali se tovariš Brejc zadovolji z odgovorom?

Tomo Brejc: Z odgovorom se v glavnem zadovoljujem, želim pa, da bi se nadzorstvo nad živili še bolj zaostri.

Konkretni primer, ki mi je znan iz leta 1962, pa bom sam ponovno preveril, če so podatki točni, nakar bom predložil konkretne dokaze.

Predsednik inž. Pavle Zaucer: Želi še kdo od ljudskih poslancev staviti kako vprašanje Izvršnemu svetu? (Ne javi se nihče.)

Če nihče, prehajamo na dnevni red, in sicer na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov.

Obrazložitev predstavnika Izvršnega sveta smo slišali že na skupni seji. Zato prosim poročevalca odbora za gospodarstvo Republiškega zbora, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca Svetka Kobala, prebere odborovo poročilo ljudski poslanec Franc Kralj. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca Franca Belšaka prebere odborovo poročilo ljudski poslanec Marija Zupančič. — Glej priloge.)

Pričenjam razpravo o tem zakonskem predlogu. Kdo želi besedo? (K besedi se prijavi ljudski poslanec Ivan Kreft.)

Ivan Kreft: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Zakon o graditvi investicijskih objektov ureja v glavnem tehnična vprašanja, kakor tudi odnose med investitorjem, projektantom in izvajalcem. Ne rešuje pa vprašanj s področja politike investiranja in financiranja.

Tudi zvezni, to je temeljni zakon o graditvi investicijskih objektov, nima predpisov glede investicijske politike in financiranja. Pomanjkanje práv teh predpisov pa je čutiti na vsakem koraku in jih bo treba čimprej sprejeti.

Navedem naj samo nekaj konkretnih primerov, ki dokazujejo, da moramo čimprej urediti tudi vprašanje financiranja investicijskih objektov. V zelo kočljivem položaju se je znašel na primer pred kratkim upravni odbor jugoslovanske elektro gospodarske skupnosti, ko mu je neko podjetje v izgradnji predložilo v podpis garancijo do zneska 11 milijard dinarjev za prekoračitve. Sodim, da je upravni odbor ravnal pravilno, ko je garancijo odklonil. Toda kdorkoli bo omenjeno garancijo dal, bo angažiral sredstva jugoslovanske skupnosti, tako da v nobenem primeru ne bo prizadet povzročitelj prekoračitve.

Taka politika pa ni pravilna in jo je ostro grajal tudi predstavnik Zveznega izvršnega sveta, ko je dne 3. novembra 1961. leta med drugim na seji Zveznega zbora Zvezne ljudske skupščine dejal: »V želji, da dobi odobritev za kreditiranje graditve, in glede na to, da je njegova udeležba neznatna, ali je sploh ni, teži investitor za tem, da prikaže čim manjše investicijske zneske. Dosedanja administrativna revizija ni bila sposobna in niti ni imela interesa, da ugotovi neupoštevane stroške. Eden od razlogov je — še vedno citiram predstavnika Zveznega izvršnega sveta — v nezadostni dokumentaciji in nezadostno dognanih projektih, zaradi česar so često izpuščene pomembne pozicije, ki so pozneje objektivno morale biti upoštevane v investicijski vsoti. Vzrok temu je, da niti projektant niti investitor nista nosila nobenih posledic neodgovornega odnosa pri svojem delu.«

»Z zakonom o graditvi investicijskih objektov« — je dalje dejal predstavnik Zveznega izvršnega sveta — »se v znatni meri eliminirajo vzroki navedenih pojavov. Na to bo zlasti vplivalo dejstvo, da je investitor najbolj odgovoren za vse faze graditve investicijskega objekta, ker ne bo imel formalnega pokritja državnih in administrativnih organov, medtem ko bo projektant tudi odgovarjal za svoje delo pri graditvi investicijskih objektov.«

Za investicije v elektrogospodarstvu pa je predstavnik Zveznega izvršnega sveta posebej dejal: »Potrebno je tudi elektrogospodarstvo čimbolj neposredno vključiti v proces razširjene reprodukcije. Elektrogospodarstvo sedaj povprečno sodeluje pri graditvi investicijskih objektov le z okrog 18% in to v glavnem pri graditvi manjših objektov in rekonstrukcij, v izgradnji večjih objektov pa sploh ne sodeluje. To očitno ne ustvarja zanimanja za varčevanje s sredstvi. — Na koncu pa je še dodal. »V pripravi je zakon o elektrogospodarstvu, po

katerem mora dobiti elektrogospodarstvo v našem sistemu mesto, kot ga imajo vse druge gospodarske panoge.«

V skladu s temi izvajanji predstavnika Zveznega izvršnega sveta je tudi dokumentacija, ki jo je na podlagi podatkov jugoslovanske investicijske banke pripravil sekretar Zveznega izvršnega sveta za industrijo v zvezi z osnutkom zakona o elektrogospodarskih organizacijah z dne 10. novembra 1961. Ta dokumentacija obravnava tudi objekt, za katerega je bila naprošena že omenjena garancija do zneska 11 milijard za kritje prekoračitev. Investicijski program je predvideval za ta objekt stroške v znesku 34 111 milijarde dinarjev, do sedaj odobreni znesek znaša že 47,015 milijarde dinarjev, prekoračitve tega zneska pa so znašale do pred kratkim že omenjenih 11 milijard dinarjev. Že zdaj se pa ve, da bo sredstev za dograditev še premalo.

Za drug tak objekt je investicijski program predvideval stroške v znesku 9,110 milijard, odobreni znesek posojila je znašal 14,825 milijarde, potrebna sredstva pa so znašala 19,3 milijarde dinarjev ali dobrih 10 milijard več, kot je znašala vsota v investicijskem programu. Indeks prekoračitve je 212. Prekoračitve pri Ožbaltu pa so znašale komaj 5,2%; vkljub temu pa je bilo treba premagati velike težave, da bi se odobrila sredstva za kritje te minimalne in upravičene prekoračitve. Če ne bi bilo intervencije v Zvezni ljudski skupščini, bi se morda celo zgodilo, da bi investitor moral začasno ustaviti vsa dela. Pri objektih z visokimi prekoračitvami pa take intervencije niso bile potrebne.

Tako stanje v naši investicijski politiki je upravičeno grajal takratni predsednik upravnega odbora jugoslovanske investicijske banke na seji zakonodajnega odbora Zveznega zbora dne 16. julija 1962. Med drugim je namreč dejal: »Glede prekoračitev je bilo elektrogospodarstvo izjema med gospodarskimi panogami. Prvič, zaradi specifičnosti izgradnje hidroenergetskih objektov, in drugič, ker elektrogospodarska skupnost ni mogla izvajati reprodukcije v širšem obsegu. Zaradi tega je nekaj manj kot leto dni nazaj bila praksa, da se po uredbi o drsni skali pokrivajo prekoračitve iz splošnega investicijskega sklada. Točno je, da se za tem lahko skrivajo razne stvari, toda kritizirati bi bilo treba predvsem to, da praksa ni zagotovila najboljše rešitve glede izbire objektov. Točno je tudi, da je nekaj objektov, pri katerih prekoračitve investicij ni mogoče razumeti. 'Trebišnjica' je začela s tem, da bodo stroški znašali 34 milijard in da bo proizvajala 2 milijarde Kwh letno. Zdaj so se ti stroški dvignili na 54 milijard, potrebno pa bo še več denarja. 'Hidroelektrarna Senj' je začela s 17 ali 18 milijardami, sedaj so stroški poskočili na 32 milijard in še ni konec. 'Bajina Bašta' je od 24 milijard šla na 36 milijard, pri posojilu z mednarodno banko se računa z okoli 40 milijard dinarjev. Za 'Globočico' je bil napravljen projekt za 8 milijard, pa čeprav niti polovica ni še gotova, znaša prekoračitev že 4 milijarde. To v resnici pomeni nesoliden posel. Res je, da je nemogoče za objekte kot so 'Trebišnjica', 'Bajina Bašta', 'Senj' in drugi, izračunati vse tako, da se ujema, ker lahko nastanejo nepredvideni stroški. Toda v nobenem primeru indeks ne bi smel znašati 200.«

Mislím, da lahko s to zadnjo ugotovitvijo zaključim navajanje izvajanih takratnega predsednika upravnega odbora jugoslovanske investicijske banke v zakonodajnem odboru, dne 16. julija 1962, saj številke, ki jih je navedel, dokazujejo, kako nujno bi bilo, da bi se hkrati s tehnično stranjo investicijske graditve rešila tudi finančna stran.

Z večjo participacijo investitorja stvar še ni rešena niti izboljšana, vsaj ne na področju elektrogospodarstva, kjer ima za udeležbo več sredstev tisti inve-

stitor, ki je imel visoke prekoračitve, ker ima namreč toliko večjo tudi amortizacijo. Ko se bo potegoval za gradnjo svoje druge ali tretje faze, bo pri amortizaciji, ki je dvakrat večja, kakor bi bila normalno, lahko ponujal tudi dvakrat večjo participacijo nasproti onemu, ki je gradil brez prekoračitev ali z minimalno prekoračitvijo, kakor so gradile na primer Dravske elektrarne svojo enoto »Ožbalt«.

Zakon o graditvi investicijskih objektov, ki ga skupščina danes sprejema, bo torej dosegel svoj pravi smoter šele, ko bodo v zveznem merilu rešena tudi nakazana finančna vprašanja naše investicijske politike.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona o graditvi investicijskih objektov, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o graditvi investicijskih objektov. Kasneje bomo morali še ugotoviti, ali je tudi Zbor proizvajalcev sprejel predlog tega zakona v enakem besedilu.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na predloge predpisov s področja socialnega zavarovanja.

Prosim poročevalca odbora za zdravstvo in socialno politiko, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca dr. Ruže Šegedin prebere odborovo poročilo član odbora, ljudski poslanec Franc Krese. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Ivo Janžekovič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Lado Božič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Obrazložitev k predloženim predpisom smo slišali že na skupni seji obeh zborov, zato pričujem razpravo o predlogih teh predpisov skupaj s predlaganimi spremembami in dopolnitvami.

Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje in sicer tako, da bomo glasovali o vsakem predlogu predpisa posebej.

Zato prehajamo najprej na glasovanje o predlogu odloka o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo prispevka za zdravstveno zavarovanje. Kdor je za predlog tega odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o določitvi najvišje meje do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo prispevka za zdravstveno zavarovanje.

Prehajamo na sklepanje o predlogu odloka o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje. Ali morila želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje.

Prehajamo na sklepanje o predlogu odloka o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljaja v zdravstvenem zavarovanju.

Prehajamo na sklepanje o predlogu odloka o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Potem prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja.

Prehajamo na sklepanje o predlogu odloka o plačevanju prispevka za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev.

Prehajamo na sklepanje o predlogu odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani.

Prehajamo na sklepanje o predlogu zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb.

Prehajamo na sklepanje o predlogu priporočila o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na nov sistem financiranja. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog priporočila, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog priporočila o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na nov sistem financiranja.

Ugotoviti bomo morali, ali je predlagane predpise v enakem besedilu sprejel tudi Zbor proizvajalcev.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Ivo Janžekovič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za zdravstvo in socialno politiko, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca dr. Ruže Šegedin prebere odborovo poročilo ljudski poslanec Franc Krese. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Lado Oblak, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog odloka pismeno obrazložil. Želi predstavnik Izvršnega sveta predlog odloka še ustno obrazložiti? (Ne.)

Pričenjam razpravo o predlogu odloka. Ali želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog tega odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji.

Ugotoviti bomo še morali, ali je predlog tega odloka v enakem besedilu sprejel tudi Zbor proizvajalcev. Zato odrejam petminutni odmor.

(Seja je bila prekinjena ob 17.10 uri, in se je nadaljevala ob 17.24 uri.)

Predsednik inž. Pavle Zaucer: Nadaljujemo sejo. Predsenik Zbora proizvajalcev me je obvestil, da je Zbor proizvajalcev sprejel v enakem besedilu vse predpise, ki so bil na dnevnem redu današnje seje.

Ker je s tem dnevni red seje izčrpan, zaključujem sejo.

Seja je bila zaključena ob 17.25 uri.

ZBOR PROIZVAJALCEV

30. seja

(27. novembra 1962)

Predsedoval: Lojze Ocepek, predsednik
Zbora proizvajalcev

Zapisnikar: Franc Perše

Začetek seje ob 13.55 uri.

Predsednik Lojze Ocepek: Tovariši ljudski poslanci! Pričenjam 30. sejo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS. Odsotnost sta opravičila ljudska poslanca Stane Kavčič in Franc Kobal.

Zapisnikar za današnjo sejo bo Franc Perše.

Prosim zapisnikarja, da prebere zapisnik zadnje seje. (Zapisnikar Mara Fras prebere zapisnik 29. seje Zbora proizvajalcev.)

Ima kdo kakšno pripombo k prečitanemu zapisniku? (Ne javi se nihče.) Ker ni pripomb, menim, da je zapisnik odobren in da ga lahko podpišemo. (Predsednik in zapisnikar podpišeta zapisnik.)

Izvršni svet je poslal v obravnavo predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov. Zato predlagam za današnjo sejo tale dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov.

Ima morda kdo kak spreminjivalni ali dopolnilni predlog k predlaganemu dnevnemu redu? (Ne javi se nihče.) Ker ni pripomb smatram, da je dnevni red sprejet.

Predno preidemo na dnevni red, vprašam ljudske poslance, če ima morda kdo kako vprašanje, ki ga želi staviti Izvršnemu svetu. (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Stefan Pavšič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Elica Dolenc, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Obrazložitev predloga zakona smo slišali na skupni seji. Prehajamo na obravnavo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem obravnavo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Zbor proizvajalcev soglasno sprejel predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov.

Ker je ta zakon obravnaval tudi Republiški zbor bomo morali ugotoviti, ali ga je sprejel v enakem besedilu kot naš zbor. Zato odrejam krajši odmor.

(Seja je bila prekinjena ob 14. uri in se je nadaljevala ob 14.04 uri.)

Predsednik Lojze Očepek: Poslance obveščam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov v enakem besedilu kot naš zbor.

Ker je s tem dnevni red seje izčrpan, zaključujem sejo.

Seja je bila zaključena ob 14.05 uri.

31. seja

(17. decembra 1962)

Predsedoval: Lojze Ocepek, predsednik
Zbora proizvajalcev

Zapisnikar: Ivan Videnič

Začetek seje ob 10.25 uri.

Predsednik Lojze Ocepek: Tovariši ljudski poslanci! Pričenjam 31. sejo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS.

Odsotnosti ni opravičil nobeden od članov našega zbora.

Zapisnik današnje seje bo vodil zapisnikar Ivan Videnič.

Prosim zapisnikarja tovarišico Maro Fras, da prebere zapisnik zadnje seje. (Zapisnikar, ljudski poslanec Mara Fras, prebere zapisnik 30. seje Zbora proizvajalcev.)

Ima kdo od ljudskih poslancev kakšno pripombo k prečitanemu zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, smatram, da je zapisnik odobren in da se ga lahko podpiše. (Predsednik in zapisnikar podpišeta zapisnik.)

Za današnjo sejo predlagam naslednji dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o javnih cestah;
2. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb za I. tromesečje 1963.

Ima kdo od ljudskih poslancev kakšen spreminjevalni ali dopolnilni predlog k predlaganemu dnevnemu redu? (Ne javi se nihče.) Če nihče, smatram, da je dnevni red sprejet.

Predno preidemo na dnevni red, vprašam ljudske poslance, če želi kdo postaviti kakšno vprašanje Izvršnemu svetu o delu Izvršnega sveta, njegovih uradov, zavodov in ustanov? (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o javnih cestah.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Herman Slamič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Janez Lesjak, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim predstavnika Izvršnega sveta, da da obrazložitev.

inž. Stojan Šubic: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Dovolite, da namesto tovariša sekretarja navedem njegove misli o predlogu zakona o javnih cestah.

Predlog zakona o javnih cestah pomeni dopolnitev temeljnega zakona o javnih cestah in zakona o cestnih podjetjih, ki ju je sprejela Zvezna ljudska skupščina lani v juniju.

Temeljni zakon o javnih cestah je določene zadeve s področja cest obdelal načelno, podrobneje zajel samo ceste I. reda, republikam pa prepustil, da nekatere zadeve uredijo same, skladno s svojim specifičnimi razmerami, zlasti za ceste II., III. in IV. reda ter nekategorizirane ceste. Predlog zakona izpolnjuje to nalogo za ceste II., III. in IV. reda, pravno ureja zadeve s področja zakonodaje, pri čemer predvsem upošteva potrebe po izboljšanju cestnega omrežja, ki so nujna zaradi naraščajočega prometa, stanja cest in neurejenih odnosov do ceste kot važne prometne naprave. Nekategorizirane ceste pa bodo urejene s posebnim predpisom.

Pri sestavi predloga smo izhajali iz dejstva, da že sedanji promet, še bolj pa promet v bližnji prihodnosti, narekuje zaostritev v režimu cest, režimu njihove uporabe in odnosov do cest in da ob tem upošteva specifične razmere v Sloveniji, ki jih temeljni zakon ni mogel zajeti.

Specifičnost razmer v Sloveniji se odraža v gostoti cestne mreže, v njenem tranzitnem in turističnem prometu, v strukturi prometa in njegovem naraščanju.

Močna disperzija naselij je zahtevala gosto mrežo cestnih povezav že takrat, ko je bila motorizacija še nerazvita. Skupna dolžina kategoriziranih cest znaša 16 742 km, od katerih je 10 155 km cest IV. reda in le 827 km cest I. reda, kar ponazarja razvejanost cestnega omrežja, ki je 2,5-krat gostejše kot znaša jugoslovansko povprečje.

Pri močni disperziji naselij je cestni promet najprimernejša oblika transporta. Zato je, razumljivo, motorizacija cestnega prometa z razvojem gospodarstva nujno naraščala.

V naši republici je že registrirano čez 69 000 motornih vozil — od tega 42 % motociklov in 44 % potniških vozil — kar pomeni devetkrat več kot leta 1946. Zaradi tranzitnega položaja Slovenije — saj potekajo preko nje tri mednarodne ceste — in turističnih pogojev, je prišlo v letu 1962 preko 700 000 tujih motornih vozil čez državno mejo na področju Slovenije; to je 97 % vseh vozil, ki vstopajo v našo državo.

Posebnost predstavlja tudi okoli 600 000 kolesarjev in 60 000 mopedov, kar uvršča Slovenijo med dežele z najbolj razvitim kolesarstvom. Poudariti je treba tudi zelo razvit avtobusni promet in vse močnejši promet s težkimi motornimi vozili.

Na sorazmerno ozkih cestah, ki so le redko širše od šest metrov, se srečujejo na istem vozišču vprege, številni kolesarji, hitra osebna vozila, avtobusi in težki tovornjaki, kar predstavlja zelo neugodno strukturo prometa za ozke ceste, ki prihajajo vse bolj do izraza z naraščanjem obremenitev cest.

Obremenitev cest je v Sloveniji od leta 1946 narasla za 4,3-krat, tako da znaša v povprečju na glavnih cestah 5300 ton na dan, na vseh važnejših cestah pa v povprečju čez 2400 ton na dan, kar je znatno več, kot je povprečje na enakih cestah v Jugoslaviji (Po nepopolnih podatkih 2,4-krat večje.)

Strukturi in obsegu prometa niso prilagojene niti najvažnejše ceste z edino izjemo avto-cesta Ljubljana—Zagreb.

Modernizirano vozišče, ki je pogoj za udobno in ekonomično vožnjo, ima od celotne mreže v Sloveniji samo 10 % vseh javnih cest, in sicer 84 % cest I. reda in 39 % cest II. reda, dočim so ceste III. oziroma IV. reda skoraj izključno gramozne ali celo brez utrjenega vozišča, le 5 % oziroma 2 % teh cest ima modernizirano cestišče. (V Jugoslaviji je 9 % moderniziranih cest, v Evropi pa, na primer, 43 %.)

Ceste imajo preozka vozišča, preostre zavoje, strme vzpone, križanja z železnico v nivoju in slabo preglednost. Pri cestah z večjim prometom, na primer pri cestah s cestnim križem, predstavljajo veliko oviro številni priključki, saj je v povprečju 10 priključkov na en kilometer in grede te ceste skozi naselja na 29 % celotne dolžine ceste. Posebno nevarnost pa predstavljajo mostovi in provizoriji s prenizko nosilnostjo, saj težki kamioni in avtobusi, ki jih srečujemo na cestah, kaj malo upoštevajo dopustno obremenitev mostov.

Razkorak med zahtevnostjo cestnega prometa in stanjem cest se negativno odraža tako v varnosti kot gospodarnosti. Analize nesreč na cestah kažejo, da so neustrezni elementi in križanja cest vzrok za najmanj 15 % vseh cestno-prometnih nesreč, pri čemer pa niso upoštevane nesreče, ki nastanejo, ker kolesarji in vprege niso ločeni od motornih vozil na močno frekventiranih cestah. Stanje cestnega omrežja gotovo prispeva, poleg številnih subjektivnih vzrokov, da je pri nas prometna varnost na cestah, upoštevajoč gostoto prometa, 2 do petkrat manjša kot v tujini.

Neustrezni elementi cest znižujejo tako imenovano »računsko hitrost«, ki je kazalnik za varno vožnjo. Ta znaša na važnejših cestah v Sloveniji z gostim prometom okoli 55 km na uro, medtem ko bi bila primerna vsaj 75 km na uro.

Poleg tega povzročajo neustrezni elementi cest in neustrezna vozišča tudi sicer gospodarsko škodo. Neustrezni elementi cest povzročajo neekonomično vožnjo in večje stroške eksploatacije zaradi večje potrošnje goriva. Neustrezna vozišča pa povzročajo škodo na vozilih in večje stroške za vzdrževanje. Ekonomska meja gramoznega vozišča je obremenitev 500 ton na dan, nad to obremenitvijo stroški hitreje naraščajo, ne da bi bilo mogoče pri tem vzdrževati cestišče v ustreznem stanju. Če upoštevamo, da je v Sloveniji čez 1000 km gramoznih cest obremenjenih z nad 1000 tonami na dan, so razumljive občutne gospodarske posledice tako na vozilih kot na stroških za vzdrževanje.

V zvezi s stroški za vzdrževanje naj omenim še dve ugotovitvi, ki sta specifični za naše razmere. Pri stopnji sedanjega prometa pri nas je protiprašna obdelava vozišča v glavnem neekonomična, ker so obremenitve cest, hitrost in teža vozil prerasle vzdržljivost take izvedbe cestišča. Prav tako povzroča visoke stroške za vzdrževanje 40 % moderniziranih cest, ki so bile modernizirane pred letom 1946 le površinsko na stari neustrezni podlagi, ki ni bila grajena za večje osne pritiske. Zato te površine naglo propadajo, posebno še pod vplivom zmrzlin.

Visoki stroški za vzdrževanje cest, škoda na vozilih zaradi negladkih površin in prahu, večja potrošnja goriva zaradi neustreznih elementov cest in posredne škode ob prometnih nesrečah, predstavljajo skrito izgubo celotnega gospodarstva, ki se po raznih izračunih ceni v Sloveniji na okoli 8 milijard dinarjev letno. Z naraščanjem prometa bo tudi ta škoda sorazmerno naraščala.

Upoštevajoč navedene specifičnosti cestnega prometa v Sloveniji, interese varnosti na cesti in gospodarnosti cest, zastruje predloženi zakon zahtevo po takih elementih in ureditvi cest, ki ustreza zahtevam hitro razvijajočega se cestnega prometa, ki bo po oceni do leta 1970 narasel na štirikratni obseg

v primerjavi z letom 1960. Zato predlog zakona podrobneje navaja potrebne elemente cest, predpisuje obvezne širine vozišč in njihovo utrditev, potrebne jakosti konstrukcije cest in mostov za osne pritiske, ki ustrezajo težkim vozilom. Da se poveča prometna varnost zahteva obvezni odmik avtobusnih postajališč iz vozišča, ločitev kolesarskega in vprežnega prometa od motornega prometa, kjer se ugotavlja ali predvideva gost motorni promet, nalaga primerno ureditev križanja cest in priključkov, predpisuje zavarovanje cest in prepoveduje postavljanje izrazito komercialnih reklamnih tabel ob cestah.

Iz navedenih gospodarskih razlogov predpisuje tudi modernizacijo vozišč I., II. in III. reda.

Te določbe veljajo za vse novogradnje in rekonstrukcije s takojšnjo veljavnostjo. Vse obstoječe ceste, ki ne ustrezajo tem določbam, pa je treba po predlogu tega zakona prilagoditi najpozneje v desetih letih. Le v upravičenih primerih dopušča zakon olajšave, vendar res izjemno.

Zavedamo se, da bo realizacija zakona zahtevala znatna finančna sredstva in tehnične posege, vendar smatramo, da je nujno določiti rok, če hočemo pospešiti tempo izboljšave cest in s tem pravočasno preprečiti potenciranje nakazanih negativnih posledic zaradi sedanjega stanja cest.

Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Uspešna realizacija zahtev, za katero postavlja predlog zakona rok desetih let, zahteva tisto bistveno spremembo v odnosu do cest, ki jo nakazuje zvezni temeljni zakon z vključitvijo cest v gospodarstvo. Ceste morajo dejansko postati sestavni del gospodarstva, ker od njihove razvitosti in stanja zavisí razvoj in cena cestnega transporta, ki se odraža tako v stroških vsake proizvodnje kot v standardu proizvajalcev. Zato so glede razvoja in glede stroškov zainteresirana tako gospodarstva kot celota, kakor tudi posamezne delovne organizacije in neposredni koristniki cest. Ta, v tem smislu spremenjen odnos do cest mora najti svoj odraz v financiranju gradnje in modernizacije cest.

Ne bi bilo prav podcenjevati dosedanjih rezultatov, ki so bili doseženi v okviru možnosti financiranja cest pretežno iz proračunskih sredstev, saj je bilo po vojni zgrajenih 1186 km novih cest ali moderniziranih obstoječih s 127 mostovi, v skupni dolžini 3234 metrov. Vendar vse to ni zadostovalo, da bi razvoj cest sledil hitro naraščajočemu cestnemu prometu. Neposredni koristniki so do sedaj prispevali le 18 % k celotnim stroškom cest, vendar njihov prispevek s porastom števila vozil iz leta v leto narašča.

Kot po eni strani grozi hitro naraščajoči promet z vedno večjo gospodarsko škodo, odpira na drugi strani hitro naraščanje števila motornih vozil in s tem naraščanje prispevkov neposrednih koristnikov možnost najemanja kreditov za modernizacijo in rekonstrukcijo cest. Modernizacija cestnega omrežja znižuje stroške vzdrževanja. Prihranek pri vzdrževanju in vsakoletni prirastek neposrednih koristnikov pa omogočata odplačevanje kreditov. Na ta način je možno s krediti povečati vsakoletna razpoložljiva sredstva za ceste iz proračuna in družbenih skladov, s forsiranjem modernizacije dohiteti razvoj cestnega prometa in se tako približati stanju, ko bo nadaljnji razvoj cest možno kriti samo s prispevki neposrednih koristnikov. Do takrat pa bodo potrebne tako dotacije iz proračuna in drugih skladov kakor krediti cestnim skladom in cestnim podjetjem.

Če upoštevamo, da letna škoda v gospodarstvu zaradi neustreznih cest že sedaj znaša okoli 8 milijard, kar presega vsakoletna sredstva za ceste, ni dvoma,

da je gospodarstvo kot celota predvsem zainteresirano sodelovati pri kreditiranju za hitrejši razvoj cest.

Kreditiranje razvoja cest se gospodarskim organizacijam poleg obresti obrestuje še mnogo izdatneje z zniževanjem materialnih stroškov. Zato je interes za tovrstne investicije s strani gospodarstva dejansko dvakraten.

Ob takem spremenjenem odnosu je možno za zbiranje sredstev, potrebnih za financiranje cest, najti razne oblike zbiranja sredstev, od bančnih kreditov, od kreditov in sofinanciranja gospodarskih organizacij, združevanje sredstev ljudskih odborov, do splošnega ljudskega posojila. Poleg tega je treba tudi prispevke neposrednih koristnikov cest realneje vskladiti z njegovim koriščenjem in vplivom na ceste. Tu gre predvsem za težka vozila. Ena izmed oblik je tudi cestnina na določenih cestah, ki koristnikom omogočajo prihranke pri eksploataciji ali druge koristi.

Za smotrno zbiranje in gospodarjenje s sredstvi za ceste, je potreben jasen program razvoja cestnega omrežja ustrezno politiki politično-teritorialnih organov.

Znatni del nalog in odgovornosti za ceste ter gospodarjenje s cestami odpade tudi na cestna podjetja. Enoletno poslovanje cestnih podjetij je pokazalo koristnost njihovega formiranja in ne bi bilo umestno niti zmanjševati niti povečevati slabosti objektivne in subjektivne narave, ki so spremljale delo teh podjetij v prvem letu njihovega poslovanja.

Predlog zakona iz navedenih razlogov zaostruje tudi vprašanje odnosa do cest glede vzdrževanja, uporabe in varnosti cest. Med drugim predvideva tudi postopek za razmejitev obveznosti do vzdrževanja cest, ki potekajo skozi naselja. Da se omogoči neovirana rekonstrukcija cest v prihodnje, zaostruje zaščito varovalnega pasu. Kot novost prinaša obveznost investitorja, da pravočasno razglasi nameravano gradnjo ceste, da morejo upravljavci inštalacij vskladiti svoje interese oziroma obveznosti.

Čeprav že sam zakon določene zadeve obravnava podrobno, pooblašča sekretariat Izvršnega sveta LR Slovenije za promet, da izda v soglasju s sekretariatom za narodno obrambo natančnejše tehnične predpise in podrobno predpiše določbe za izvrševanje prepovedi, ki so v zakonu navedene le načelno.

Tovariši ljudski poslanci! Iz vsega navedenega lahko povzamemo, da je nujno doseči večjo varnost v cestnem prometu ter zmanjšati neugodne ekonomske posledice neustreznega stanja cest oziroma režima na teh cestah. Zato so potrebni predlagani ukrepi, ki bodo koristili tako občanom kot tudi gospodarstvu. Namen teh ukrepov je tedaj zaščititi tako interese koristnikov cest kot cest samih, ki že danes predstavljajo objekte znatne vrednosti in so nujno potrebne komunikacije za uspešen razvoj gospodarstva, s tem pa posredno vplivajo tudi na življenjsko raven vseh občanov.

Te smotre želi doseči predlog zakona in amandmaji, ki jih je Izvršni svet sprejel. Zboru proizvajalcev Ljudske skupščine LRS za to predlagam, da sprejme predloženi zakon o javnih cestah.

Predsednik Lojze Ocepek: Slišali ste poročila in obrazložitev. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona o javnih cestah, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog zakona o javnih cestah soglasno sprejet.

Ker predlog tega zakona obravnava tudi Republiški zbor, bomo morali še ugotoviti, če ga je sprejel v enakem besedilu.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb za I. tromesečje 1963.

Prosim poročevalca odbora za proračun, da da poročilo. (Poročevalec odbora za proračun, ljudski poslanec Franc Mencinger, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Franc Naglič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Želi predstavnik Izvršnega sveta dati še ustno obrazložitev k predlogu odloka? (Ne želi.)

Slišali ste poročila in pričenjam razpravo k predlogu odloka. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb za I. tromesečje 1963. leta, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb za I. tromesečje 1963. leta v Zboru proizvajalcev soglasno sprejet.

Ker tudi o tem odloku razpravlja Republiški zbor, bo treba ugotoviti istovetnost besedila.

Prekinjam sejo in odrejam kratek odmor.

(Seja je bila prekinjena ob 11. uri in se je nadaljevala ob 11.45 uri.)

Predsednik Lojze Očepek: Ljudske poslance obveščam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o javnih cestah in predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb za I. tromesečje 1963. leta v enakem besedilu kot naš zbor.

S tem je dnevni red seje izčrpan in zaključujem sejo.

Seja je bila zaključena ob 11.45 uri.

32. seja

(26. januarja 1963)

Predsedoval: Lojze Ocepek, predsednik
Zbora proizvajalcev

Zapisnikar: Mara Fras

Začetek seje ob 10.40 uri.

Predsednik Lojze Ocepek: Pričenjam 32. sejo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS.

Zapisnik današnje seje bo vodil ljudski poslanec Mara Fras.

Prosim zapisnikarja zadnje seje, da prebere zapisnik. (Zapisnikar ljudski poslanec Ivan Videnič prebere zapisnik 31. seje.)

Ima kdo kakšne pripombe k prečitanemu zapisniku? (Ne javi se nihče.) Ker ni pripomb, menim, da je zapisnik odobren in da se ga lahko podpiše. (Predsednik in zapisnikar podpišeta zapisnik.)

Glede na gradivo, ki ga je naš zbor prejel, in o katerem so že razpravljali odbori, predlagam za današnjo sejo tale dnevni red:

1. Sklepanje o predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963;
2. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov;
3. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka;
4. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LR Slovenije;
5. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o sprostitev sredstev posebne obvezne rezerve skladov;
6. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o uporabi sredstev 10% obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin;
7. sklepanje o predlogu zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963.

Ima kdo od tovarišev poslancev kak spreminjevalni ali dopolnilni predlog k predlaganemu dnevnemu redu? (Ne javi se nihče.) Če nihče, smatram, da je dnevni red odobren.

Pred prehodom na dnevni red vprašam ljudske poslance, ali želi morda kdo staviti kakšno vprašanje Izvršnemu svetu? (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, in sicer na sklepanje o predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963.

Na skupni seji obeh zborov ste slišali poročila odborov in obrazložitev Izvršnega sveta, pa tudi obravnava je bila opravljena na skupni seji. Želi še kdo besedo v zvezi s predlogom družbenega plana za leto 1963? (Ne javi se nihče.)

Pred glasovanjem o samem družbenem planu vas želim obvestiti, da moramo zaradi priprave obvestila za objavo stilistično nekoliko preurediti uvodni del, in sicer takole:

Prvi odstavek besedila se prestilizira, da se glasi:

»Na podlagi 11. člena 72. točke ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in organih oblasti LR Slovenije, razglša Izvršni svet Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije družbeni plan Ljudske republike Slovenije za leto 1963, ki ga je sprejela Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 26. januarja 1963 in ki se glasi:

Družbeni plan Ljudske republike Slovenije za leto 1963. Uvod. 1. Družbeni plan Ljudske republike Slovenije za leto 1963 upošteva gospodarska gibanja v preteklem letu ter temeljne cilje in naloge zveznega družbenega plana, prav tako pa tudi razprave organov Izvršnega sveta z zbornicami in okraji ter z drugimi organi in organizacijami, upošteva pa tudi analize Zavoda LR Slovenije za gospodarsko planiranje«.

S to preureditvijo se nadomesti sedanji prvi in peti odstavek besedila na prvi strani predloga. Sredi besedila na prvi strani se črta posebna vrsta: »Družbeni plan za leto 1963.« Pred peti odstavek besedila na prvi strani se postavi številka »2«.

Ali je še kakšno vprašanje v zvezi s to preureditvijo besedila? (Ne javi se nihče.) Če ne, potem prehajamo na glasovanje.

Najprej ugotavljam, da so vsi amandmaji odborov vsklajeni in da jih je sprejel tudi Izvršni svet, tako da so postali sestavni del družbenega plana.

Po 92. členu poslovnika Zbora proizvajalcev se družbeni plan obravnava in o njem glasuje po posameznih poglavjih oziroma delih.

Začenjamo z obravnavo »Uvoda« družbenega plana. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem obravnavo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za »Uvod« družbenega plana, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je »Uvod« družbenega plana sprejet.

Prehajamo na obravnavo 1. dela z naslovom: »Cilji in naloge razvoja«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem obravnavo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 1. del z naslovom: »Cilji in naloge razvoja« sprejet.

Prehajamo na obravnavo 2. dela z naslovom: »Pogoji gospodarjenja«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem obravnavo o 2. delu in prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 2. del z naslovom »Pogoji gospodarjenja soglasno sprejet.

Sledi 3. del »Uporaba sredstev republiških skladov«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje o 3. delu. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 3. del sprejet.

Prehajamo na 4. del »Končne določbe«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 4. del sprejet.

Prehajamo na glasovanje o predlogu družbenega plana v celoti. Kdor je za to, da se sprejme družbeni plan LR Slovenije za leto 1963, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog družbenega plana LR Slovenije za leto 1963 sprejet.

Ker o družbenem planu razpravlja tudi Republiški zbor, bomo morali ugotoviti, če ga je sprejel v enakem besedilu.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Ivan Avsec, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Bojan Leskovar, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim predstavnika Izvršnega sveta, da obrazloži predlog zakona.

Janko Dekleva: Pri obrazložitvi zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov se sklicujem predvsem na eno osnovnih značilnosti letošnjega družbenega plana, ki teži za tem, da zagotovi realno rast življenjskega standarda. Nedvomno vplivajo vse oblike potrošnje s svojimi posledicami na osebne dohodke, poleg investicijske potrošnje pa je splošna potrošnja oblika, ki neposredno vpliva na realno vrednost osebnih dohodkov.

Splošno potrošnjo sestavljajo predvsem izdatki socialnega zavarovanja in izdatki proračunske potrošnje. Ker bo skupščina seznanjena s problemi socialnega zavarovanja na eni prihodnjih sej, bom svoja izvajanja omejil le na proračunsko potrošnjo.

Proračunska potrošnja se izvaja po proračunih politično-teritorialnih enot, v pomembni meri pa tudi po številnih skladih, ki so jih v zadnjem času ustanovljale v vedno večjem številu politično teritorialne enote z namenom, da omogočijo in poglobijo samoupravne pravice na posameznih področjih javnega življenja. Ta proces je bil v preteklih letih še zlasti intenziven, saj je obsegala na območju Slovenije splošna potrošnja v letu 1962 po proračunih v ožjem pomenu okrog 37 milijard ali 42 %, po skladih pa 51 milijard ali 58 %.

Splošna potrošnja — brez socialnega zavarovanja — je v letu 1962 znašala 16,2 % narodnega dohodka tega leta, v letu 1961 pa je pomenila udeležba tega dela splošne potrošnje 14 % narodnega dohodka. Njena udeležba pri narodnem dohodku se je torej v letu 1962 povečala za 2,2 %. Iz tega vidimo, da se oblika splošne potrošnje dviga sorazmerno z narodnim dohodkom. Podobna nesorazmerja ugotovimo, če analiziramo več preteklih let. Pri tem se ne spuščam v to, ali je udeležba splošne potrošnje v narodnem dohodku sorazmerna z njenimi stvarnimi potrebami, ali je absolutno prevelika ali premajhna, ugotavljam le, da raste splošna potrošnja hitreje kot to omogoča naraščanje narodnega dohodka.

Sredstva, namenjena razdelitvi narodnega dohodka za splošno potrošnjo so v preteklih letih krila le del splošne potrošnje, primanjkljaj pa smo krili s posebnimi davščinami, ki smo jih uvajali na dohodke in potrošnjo državljanov. S temi davščinami smo torej dosegali prelivanja od osebnih dohodkov državljanov v korist splošne potrošnje. Ekonomske osnove splošne potrošnje so v našem sistemu delitve dohodka izhajale iz postavke, da se obseg splošne potrošnje mora gibati oziroma zadrževati v sorazmerju z naraščanjem osebnega dohodka kot rezultata vsega izvršenega dela in njegove produktivnosti. Sistem pa je dopuščal hkrati dodatna povečanja splošne potrošnje, ki so se praktično krila z uvajanjem dopolnilnih proračunskih prispevkov, z davkom na malo-prodajo nad 3 % in s podobnimi dajatvami.

Dodatne davščine so dosegle, če jih označimo za leto 1960 z indeksom 100, v letu 1961 indeks 136, v letu 1962 pa indeks 194, kar pomeni, da so v celotni strukturi vseh proračunskih dohodkov predstavljale v letu 1960 13 %, v letu 1962 pa 20 %. Posebno očitno je porast v letu 1962.

Čeprav so vsa proračunska sredstva, torej tudi tista, ki smo jih pridobili z dodatnim obdavčenjem v celoti služila zelo koristnim in potrebnim namenom, pa moramo vendarle pri tem ugotoviti negativne posledice, ki se kažejo predvsem v naslednjem:

— prvič, zmanjšali so se uspehi naših prizadevanj za izboljšanje življenjskih razmer;

— drugič, pokrivalo so se dejanske potrebe splošne potrošnje in ustvarjal videz, da obstoječa udeležba splošne potrošnje v razdelitvi narodnega dohodka zadostuje za kritje ne samo osnovnih potreb splošne potrošnje, temveč tudi drugih družbenih obveznosti, ki so se zato nalagale raznim politično-teritorialnim enotam. Ljudski odbori so morali razlike, ki so nastajale med ustvarjenimi sredstvi, kakršna je dovoljevala udeležba na narodnem dohodku, in dejanskimi potrebnimi sredstvi, pokrivati z dodatnimi obdavčitvami.

Očitno je, da smo z dosedanjimi stopnjami dopolnilnih proračunskih sredstev dosegli višino, pri kateri bi nadaljnje relativno naraščanje pomembno vplivalo na realne osebne dohodke državljanov. Zato smo že v minulem letu težili k zniževanju stopenj dopolnilnih proračunskih dajatev, kar pa ni dalo pričakovanih uspehov v celoti. Zato je letos toliko bolj nujno, da zadržimo rast proračunske potrošnje v mejah, ki nam jih daje realna ocena narodnega dohodka in udeležba splošne potrošnje v njem ob že doseženih stopnjah v minulem obdobju.

Proračunska potrošnja se je v letih 1961 in 1962 dvignila na indeks 159, če vzamemo leto 1960 kot 100; povprečno je torej na leto rasla za nekaj manj kot 30 %. V okviru tega naraščanja proračunske potrošnje je bilo mogoče uveljaviti pri razdelitvi sredstev politično-teritorialnih enot določena objektivna merila, ki so zagotavljala hitrejše naraščanje sredstev tistim politično-teritorialnim enotam, na območju katerih je bila gospodarska aktivnost intenzivnejša. Letos pa omogočajo maksimalno možna predvidevanja porasta proračunskih dohodkov, ne da bi pri tem dvigali stopnje lokalnih davščin, le 6,7 % povečanja sredstev.

Če primerjamo povprečni letni porast obsega proračunskih sredstev v minulih letih, ki je znašal okoli 30 %, z letošnjim 6,7 %, postanejo očitne izredne težave, v katerih bomo izvajali letošnje financiranje splošne potrošnje.

Pomembno je poudariti tudi to, da pomeni dosedanji obseg proračunske potrošnje, čeprav je rasel tako hitro, v pretežni meri pokrivanje osnovnih

proračunskih potreb, to je tistih, ki jih predpisi nalagajo nosilcem proračunskih sredstev. Struktura proračunov občin in okrajev iz republiškega proračuna je v minulem letu izgledala takole:

Če skupno proračunsko potrošnjo označimo s 100, je znašala potrošnja za ožjo upravo 12,7 %, za upravo v širšem smislu, s sodišči, katastrom itd., pa 25,6 %; izdatki za socialne in zdravstvene obveznosti so v proračunski potrošnji udeleženi s 5,4 %, financiranje šol pa z 38 %. Skupaj je torej takih izdatkov, ki so v dosedanji proračunski potrošnji obvezni okoli 75 %. Tudi ostala proračunska potrošnja, ki je sicer predpisi ne določajo in se nanaša na delovanje številnih družbeno-političnih organizmov, je v našem sistemu neogibna. Le manjši del proračunske potrošnje se nanaša na komunalno dejavnost in na financiranje negospodarskih investicij iz proračunskih sredstev.

Te okolnosti nam pojasnjujejo, da bo obvladovanje proračunske potrošnje letos izredno težko za vse nosilce proračunskih sredstev. Vskladitev potrošnje s sredstvi je torej mogoča le z zmanjševanjem vseh vrst potrošnje, ki je predpisi izrecno ne nalagajo ter z maksimalnimi prizadevanji za smotrno potrošnjo sredstev. Pri tem zadevamo zlasti na zelo hitro rastoče potrebe republiškega proračuna, kar je posledica okrepljene vloge republike na vseh področjih javnega življenja. Toda proračunska sredstva, upoštevajoč težave, ki jih morajo premagovati tudi ljudski odbori, ne omogočajo republiškem proračunu takega razvoja, nasprotno, proračunska potrošnja republike bo morala biti, kakor je bilo že povedano, nižja od lani sprejetega proračuna.

V takih ozkih okvirih proračunske potrošnje seveda ni mogoče še nadalje razvijati objektivizacije v sistemu delitve proračunskih sredstev, saj gre v bistvu le za zagotovitev takega obsega potrošnje, ki naj zagotovi tiste oblike potrošnje, ki so s predpisi naložene. Zato predvideva predlog zakona tako za republiški proračun, kakor tudi za proračune ljudskih odborov na območjih posameznih okrajev za leto 1963 proporcionalno rast sredstev v višini že omejenih 6,7 %.

Predlagana udeležba okrajev na skupnih virih sredstev postavlja nosilce proračunskih sredstev pred odgovorne naloge. Predvsem bo potrebno med letom analitično proučiti obseg potrošnje, za katero bi bilo potrebno zagotoviti sleherni politično-teritorialni enoti sredstva.

V zvezi z odloki, o katerih boste pozneje razpravljali in ki urejajo namembnost posebnih obveznih rezerv, vas želim, tovariši poslanci, seznaniti s splošno kreditno problematiko ob pričetku letošnjega leta.

Da bi zagotovili v planu predviden obseg investicijskih naložb, bo potrebno znatno povečati bančna sredstva, sposobna za investicijske naložbe. Pri realizaciji investicijskih naložb v letu 1962 v znesku okoli 159 milijard, je znašala udeležba bančnih investicijskih sredstev LR Slovenije, upoštevajoč tudi sklade politično-teritorialnih enot, okoli 74 milijard ali 47 %. Ostale investicije so se krile predvsem iz sredstev gospodarskih organizacij, amortizacije in skladov ter iz kreditov, danih iz zveznih sredstev. Značilnost teh investicij je bila tudi v tem, da so bile zelo razdrobljene. V letošnjem letu pa začnemo nekatere obsežnejše investicije, za katere bo potrebno zagotoviti večjo udeležbo bančnih investicijskih sredstev.

Nadaljnji razlog, ki zahteva povečanje bančnih investicijskih sredstev je decentralizacija splošnega investicijskega sklada. Posledice te decentralizacije se kažejo v prenosu nadaljnega financiranja nekaterih investicij na republiško gospodarsko banko ter v povečanju udeležbe decentraliziranih investicijskih

sredstev pri financiranju tistih investicij, ki jih bo splošni investicijski sklad financiral še v prihodnje, vendar ob večji udeležbi decentraliziranih skladov. Te obveznosti za financiranje že začelih investicij znašajo nad 7 milijard.

V zvezi s temi investicijami so tudi krediti za ostala obratna sredstva v znesku 1,2 milijarde, ki jih je treba zaradi njihove dolgoročnosti prav tako šteti med investicijske naložbe. Ker v tem letu za prodajo domače serijske opreme ne bomo dajali večjih sredstev za kreditiranje iz splošnega investicijskega sklada, prehaja tudi ta obveznost na bančna investicijska sredstva v republiki.

V skladu s proizvodnimi programi proizvajalcev te serijske opreme, ki se prodaja na večletni kredit, ter skladno s sedanjim obsegom teh kreditov, bo za te namene potrebno zagotoviti okoli 4,5 milijarde kreditov. Pri tem niso upoštevane potrebe po novih investicijah. S temi in z nadaljnjim financiranjem dosedanjih investicij iz bančnih investicijskih sredstev, bo potrebno povečati udeležbo decentraliziranih investicijskih sredstev za skupno okoli 12,7 milijarde. Nasproti takemu povečanju obveznosti kreditiranja pa se povečujejo sredstva, s katerimi bo razpolagala splošna gospodarska banka za dolgoročne investicije, le za sredstva, ki jih predvideva odlok o namenu uporabe sredstev 10 % obvezne rezerve investicijskih skladov politično teritorialnih enot, ki bodo predvidoma znašale 1 milijardo.

Investicijska politika gospodarskih organizacij, družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin ter poslovnih bank je torej letos postavljena pred ekonomsko zelo zahtevno nalogo in preizkušnjo. V situaciji, ko ugotavljamo, da je nujno zadržati obseg investicij v mejah planiranja proporcij, da bi prekoračenja ne vplivala na ekonomska razmerja, ki zagotavljajo realno rast življenjske ravni, in ko znotraj tako obvladovanega obsega investicij težimo k večji koncentraciji vlaganj v pomembnejše investicijske objekte, postajajo neposredne investicijske odločitve toliko bolj pomembne.

Takšna večja odvisnost obsega investicij od decentraliziranih investicijskih sredstev pomeni dejansko večjo udeležbo investitorjev samih. Varčevanje z decentraliziranimi investicijskimi sredstvi postaja tako dejansko temeljni ekonomski pogoj za investicijske odločitve tako letos, kot še posebej v prihodnjih letih. Varčevanje z investicijskimi sredstvi pa mora biti ekonomsko uspešno tako za gospodarske organizacije kot tudi za banko, če le-ta zbira neuporabljena, za investicije sposobna sredstva z namenom, da jih koncentrirano vlaga v kredite za investicije, ki se že izvajajo.

Ekonomsko uspešnost investicijskega varčevanja je treba razumeti predvsem kot pogoj, da se bo sploh lahko začelo z bodočimi investicijami, ki bi težile za povečanim obsegom proizvodnje, za njeno modernizacijo ali preusmeritvijo. Privarčevana investicijska sredstva pa se morajo tudi obrestovati, da se tako vsaj v povprečju krije naraščanje cen za izvedbo odloženih investicij. Takšna situacija torej nujno zahteva, da se med gospodarsko organizacijo, družbenimi investicijskimi skladi in kreditnimi bankami razvijejo ustrezni poslovni odnosi, ki bodo temeljili na ekonomskih interesih vseh sodelujočih. Vsako administrativno vmešavanje v takšne poslovne odnose, ki naj zagotovijo ekonomsko možno varčevanje in zbiranje investicijskih sredstev, bi uspešnost in koristnost teh poslovnih odnosov le motila in zmanjševala njihov učinek. Prav zato se je naš Izvršni svet odločil, da ne predlaga ponovno uvedbo 5 % republiške obvezne rezerve skladov gospodarskih organizacij in skladov politično teritorialnih enot, čeprav ga zvezni družbeni plan za to pooblašča.

V nemotenem razvijanju dejanskih poslovnih odnosov med bankami in gospodarskimi organizacijami vidimo uspešnejšo in družbeno-ekonomsko ustrezajočo pot k realizaciji ciljev in vsebine, ki jo na področju investicijske politike nakazuje naš družbeni plan.

Na področju kratkoročnega kreditiranja so letos pred nami vsebinsko zelo zahtevne naloge. Še nadalje moramo težiti k temu, da ohranimo ustrezno likvidnost gospodarskih organizacij in bank. Povečan obseg proizvodnje, ki ga nakazuje plan za okoli 10 %, zlasti pa povečani izvoz, ki angažira sorazmerno več obratnih sredstev, ter dejstvo, da bomo izvajali investicijsko varčevanje po vezanih naložbah pri bankah, deloma pa tudi zmanjšali obseg obratnih sredstev gospodarskih organizacij, zahteva, da še nadalje pospešujemo kroženje obratnih sredstev, kar pomeni, da si bomo morali prizadevati za takšno proizvodnjo, ki jo tržišče hitro realizira v potrošnjo. V zvezi s tem so posebej pomembna prizadevanja za povečanje zalog izgotovljenega blaga v trgovinah in za istočasno zmanjševanje zalog v proizvodnji.

Povečana proizvodnja in njena hitrejša realizacija pa zahtevata hitro reagiranje komunalnih bank. Da bi zagotovili ustrezno stalno likvidnost komunalnih bank za potrebne kratkoročne kredite, ki naj zagotovijo proizvodnjo in promet blaga, predlagamo odlok o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki, ki jo bo le-ta uporabila za kreditiranje komunalnih bank. Istemu namenu, to je koncentraciji sredstev za kratkoročno kreditiranje, služijo tudi zadržana sredstva 5 % obvezne rezerve skladov gospodarskih organizacij, ki smo jo uvedli v lanskem letu.

Tovariši poslanci! V imenu Izvršnega sveta predlagam, da sprejmete predlog zakona o delitvi proračunskih sredstev in omenjene odloke s spremembami, ki so jih predlagali odbori Ljudske skupščine.

Predsednik Lojze Ocepek: Slišali ste poročila in obrazložitev Izvršnega sveta. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog zakona v Zboru proizvajalcev soglasno sprejet.

Ker tudi o tem predlogu razpravlja Republiški zbor, bomo morali ugotoviti, če ga je sprejel v enakem besedilu.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Henrik Cigoj, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Franc Naglič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti? (Ne.)

Slišali ste poročila. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog

zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Zbor proizvajalcev tudi ta odlok soglasno sprejel.

Ugotoviti bomo morali še skladnost besedila z Republiškim zborom.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LR Slovenije.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Jože Jerman, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Elica Dolenc, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Slišali ste poročilo, obrazložitev pa je tudi že bila podana. Pričenjam razpravo o predlogu odloka. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LR Slovenije, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka soglasno sprejet.

Ugotoviti bomo še morali skladnost besedila z Republiškim zborom.

Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o sprostivni sredstev posebne obvezne rezerve skladov.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec inž. Desanka Kožič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec inž. Jože Drnovšek, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Predstavniki Izvršnega sveta je predlog odloka že ustno obrazložil. Prehajamo na obravnavo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predloženi odlok, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Zbor proizvajalcev predlog odloka soglasno sprejel.

Ugotoviti bomo še morali, če je Republiški zbor sprejel predlog odloka v enakem besedilu.

Prehajamo na 6. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o uporabi sredstev 10% obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Stefan Pāvšič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec inž. Jože Drnovšek, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Slišali ste poročila. Predstavniki Izvršnega sveta je ustno obrazložitev že dal. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka o uporabi sredstev 10% obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin,

naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Zbor proizvajalcev predlog odloka soglasno sprejel.

Ugotoviti bomo še morali, ali je Republiški zbor sprejel ta odlok v enakem besedilu.

Prehajamo na 7. točko dnevnega reda, in sicer na sklepanje o predlogu zakona o proračunu LR Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963. Obrazložitev in obravnava je bila že na skupni seji obeh zborov. Želi morda še kdo razpravljati o predlogu zakona o proračunu in o proračunu za leto 1963. (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem prehajamo na razpravo.

Po 92. členu poslovnika Zbora proizvajalcev se predlog proračuna obravnava in se o njem glasuje po delih oziroma razdelkih.

Prehajamo na »Dohodke«, in sicer na 1. del »Skupni dohodki«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 1. del »Skupni dohodki« soglasno sprejet.

Prehajamo na 3. del »Sodne takse«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 3. del »Sodne takse« soglasno sprejet.

Prehajamo na 4. del »Dohodki organov in ustanov ter ostali dohodki«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 4. del »Dohodki organov in ustanov ter ostali dohodki« soglasno sprejet.

Prehajamo na 7. del »Prenešena sredstva«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 7. del »Prenešena sredstva« soglasno sprejet.

Prehajamo na glasovanje o izdatkih in sicer na 1. razdelek — »Ljudska skupščina«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 1. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 2. razdelek — »Izvršni svet Ljudske skupščine LRS«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 2. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 3. razdelek — »Državni sekretariat za notranje zadeve«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 3. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 4. razdelek — »Državni sekretariat za pravosodno upravo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor

je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 4. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 5. razdelek — »Državni sekretariat za finance«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 5. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 6. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za trgovino in turizem«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 6. razdelek sprejet.

Prehajamo na 7. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za zakonodajo in organizacijo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 7. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 8. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za splošne gospodarske zadeve«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 8. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 9. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt.« Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 9. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 10. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 10. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 11. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 11. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 12. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za promet«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 12. razdelek sprejet.

Prehajamo na 13. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za delo«. Kdo naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 13. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 14. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za proračun in občo upravo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 14. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 15. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za narodno obrambo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 15. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 16. razdelek — »Sekretariat Izvršnega sveta za informacije«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 16. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 17. razdelek — »Geodetska uprava«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 17. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 18. razdelek — »Republiški sanitarni inšpektorat«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 18. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 19. razdelek — »Zavod za gospodarsko planiranje«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 19. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 20. razdelek — »Zavod LR Slovenije za statistiko«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 20. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 21. razdelek — »Sekretariat sveta za šolstvo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 21. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 22. razdelek — »Sekretariat LR Slovenije za kulturo in prosveto«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 22. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 23. razdelek — »Sekretariat LR Slovenije za raziskovalno delo in visoko šolstvo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 23. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 24. razdelek — »Sekretariat sveta za zdravstvo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 24. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 25. razdelek — »Sekretariat sveta za socialno varstvo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 25. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 26. razdelek — »Hidrometeorološki zavod«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 26. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 27. razdelek — »Javno pravobranilstvo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 27. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 28. razdelek — »Javno tožilstvo«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 28. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 29. razdelek — »Investicijsko vzdrževanje zgradb in opreme«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 29. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 30. razdelek — »Dotacija samostojnim zavodom«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 30. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 31. razdelek — »Sredstva za plače«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 31. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 32. razdelek — »Obveznosti iz posojil in garancij«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 32. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 33. razdelek — »Regresi«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 33. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo na 34. razdelek — »Proračunska rezerva«. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je 34. razdelek soglasno sprejet.

Prehajamo še na razpravo in glasovanje o zakonu o proračunu samem. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je tudi predlog zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije za leto 1963 soglasno sprejet.

Ker tudi o njem razpravlja Republiški zbor, moramo ugotoviti, če ga je sprejel v enakem besedilu.

Predlagam kratek odmor.

(Seja je bila prekinjena ob 11.20 uri in se je nadaljevala ob 11.45 uri.)

Predsednik Lojze Očepček: Poslanca Zbora proizvajalcev obveščam, da je Republiški zbor sprejel v enakem besedilu predlog družbenega plana za leto 1963, kakor tudi vse druge zakone in odloke o katerih je razpravljajal Zbor proizvajalcev na današnji seji, v enakem besedilu kot naš zbor.

S tem je dnevni red izčrpan in zaključujem sejo.

Seja je bila zaključena ob 11.50 uri.

33. seja

(20. februarja 1963)

Predsedoval: Lojze Očepek, predsednik
Zbora proizvajalcev

Zapisnikar: Franc Perše

Začetek seje ob 16.20 uri.

Predsednik Lojze Očepek: Tovariši ljudski poslanci! Pričenjam 33. sejo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS. Odsotnost ljudskih poslancev je bila že ugotovljena na skupni seji obeh zborov.

Zapisnik današnje seje bo vodil Franc Perše.

Prosim zapisnikarja zadnje seje, da prečita zapisnik. (Zapisnikar Mara Fras prebere zapisnik 32. seje.)

Ima kdo kakšno pripombo k prečitanemu zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, smatram, da je zapisnik odobren in da se ga lahko podpiše. (Predsednik in zapisnikar podpišeta zapisnik.)

Glede na gradivo, ki ga je zbor prejel, predlagam za današnjo sejo tale dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov;

2. obravnava in sklepanje o predlogih predpisov s področja socialnega zavarovanja, in sicer:

a) obravnava in sklepanje o predlogu odloka o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje;

b) obravnava in sklepanje o predlogu odloka o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje;

c) obravnava in sklepanje o predlogu odloka o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju;

č) obravnava in sklepanje o predlogu odloka o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja;

d) obravnava in sklepanje o predlogu odloka o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev;

e) obravnava in sklepanje o predlogu odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani;

f) obravnava in sklepanje o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb;

g) obravnava in sklepanje o predlogu priporočila o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na nov sistem financiranja;

3. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji;

4. obravnava in sklepanje o predlogu sklepa o potrditvi statuta zavarovalne skupnosti za LR Slovenijo v Ljubljani.

Ima kdo od tovarišev poslancev kakšen spreminjevalni ali dopolnilni predlog k predlaganemu dnevnemu redu? (Ne javi se nihče.) Če nihče, smatram, da je predlagani dnevni red sprejet.

Pred prehodom na dnevni red vprašam ljudske poslance, če želi kdo postaviti kako vprašanje Izvršnemu svetu ali če želi od državnih sekretarjev in drugih vodilnih uslužbencev kaka pojasnila o njihovem delu ali o delu njihovih uradov in zavodov? (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Anton Seljak, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Janko Lukanič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Slišali ste poročila. Obrazložitev tega zakonskega predloga ste slišali že na skupni seji. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (K besedi se prijavi ljudski poslanec Anton Martinšek.)

Anton Martinšek: Prosil bi samo za pojasnilo, ker se mi določbe v 33. in 36. členu predloga zakona ne zdijo dovolj razumljive. V 33. členu se daje možnost posameznikom, da lahko grade hiše v lastni režiji, s tem da mora biti zagotovljeno strokovno vodstvo. V 36. členu, ki govori o gospodarskih organizacijah, ki grade stanovanja za tržišče, pa je rečeno, da morajo te organizacije med samo gradnjo zahtevati, da se objekt pregleda v surovem stanju. Če primerjamo ta dva člena, vidimo na eni strani veliko ohlapnost pri posameznikih, na drugi strani pa pri gradbenih podjetjih precej veliko zahtevo, ki je sicer upravičena. Zdi se mi, da ni pravega odnosa med tema dvema členoma. Zato bi želel vprašati, ali 33. člen zagotavlja, da občinski ljudski odbori lahko zahtevajo, kdo lahko opravlja strokovno nadzorstvo pri gradnji in na kak način. Dejstvo je namreč, da so te gradnje sicer na papirju pod nekim strokovnim nadzorstvom, da pa ni dovolj zagotovljena dejanska strokovna izvedba. Do zdaj so nekateri ljudski odbori prakticirali tako, da so sami predpisali, kdo naj nadzira stavbo. Konkretno so nekateri odbori predpisali, da to nadzorstvo lahko opravlja gradbeno podjetje. Mislim pa, da to v nekaterih primerih ni bilo v skladu z zakonom, ker za to ni bilo osnove. Zato se mi zdi, da bi bilo treba ta člen dopolniti oziroma, če je v tem členu to zagotovljeno, potem tega dopolnila ne bi bilo treba.

Nadalje smatram, da bi v pravilniku o postopku pri oddajanju investicijskih objektov v graditev odpadla varianta pri 7. členu. V drugem odstavku tega člena je predvidena varianta »Investitor mora razpis javnega tečaja ob-

javiti«. Mnenja sem, da je nujno potrebno, da se razpis javnega natečaja objavi v uradnem listu, tako kot to predvideva prvi odstavek 7. člena. Nemogoče je namreč zasledovati vse časopisje, kje bo kakšen razpis. Zato smatram, da je bolj pravilno, da je to razpisano v uradnem listu, zaradi česar naj bi navedena varianta odpadla.

Predsednik Lojze Ocepek: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Prosim predstavnika Izvršnega sveta, da odgovori na vprašanje.

Inž. Vladimir Čadež: Na pripombo ljudskega poslanca Antona Martinška glede gradbenih del v lastni režiji zasebnikov, želim odgovoriti tole:

Pri sestavi tega zakona smo imeli pred očmi možnost, da gradijo zasebniki v lastni režiji. Vendar smo predvidevali v tretjem odstavku 33. člena, da v primeru, ko občina iz določenih razlogov ne želi, da bi zasebniki gradili v lastni režiji, lahko predpiše, da v gradbenih okoliših ni dovoljena gradnja določenih objektov posameznikov v lastni režiji. To se pravi, da občina s tem direktno vpliva na to, da stanovanjske objekte gradi samo določeno podjetje.

Glede strokovnega vodstva pri graditvi objektov v lastni režiji, pa je v drugem odstavku 33. člena rečeno, da mora investitor-zasebnik, hkrati ko prijavi gradnjo v lastni režiji, predložiti tudi dokazilo, da je zagotovljeno strokovno vodstvo. To se pravi, da takrat, ko zasebnik gradnjo prijavi, lahko občinski ljudski odbor oziroma njegov organ za gradbeništvo pregleda, če strokovni vodja, ki ga navaja zasebnik, ustreza.

To je prvi ukrep, ki lahko zagotovi, da bo strokovno vodstvo v redu. Drugi je pa ta, da mora gradbena inšpekcija sama po svoji dolžnosti pri vseh gradnjah preverjati, ali se pravilno izvaja strokovno vodstvo, kar velja tudi za te vrste objektov. Toliko o gradnjah zasebnikov v lastni režiji.

Pri gradnji stanovanj za trg pa gre za večje objekte. Tu nastopa gradbeno podjetje kot proizvodna organizacija, kjer pravzaprav s strani investitorja ni nobene kontrole, ker v tem primeru investitorja ni. Zato je bilo treba najti nek način, kako po družbi zagotoviti kvaliteto opravljenih del, predvsem glede stabilnosti in varnosti. Zato je v 36. členu določilo, da lahko gradbena inšpekcija predpiše, v katerih fazah naj se taka gradnja pregleda. Tukaj je mišljeno predvsem, da se pregleda temeljenje, potem betoniranje plošč, nadalje inštalacije itd. Ko vse to pregleda, da šele svoje soglasje. S tem je zagotovljena potrebna varnost. Toliko kot pojasnilo na prvo vprašanje.

Glede druge pripombe, ki zadeva pravilnik o oddajanju del, mislim, da je pripomba umestna in jo bomo pri izdaji pravilnika upoštevali.

Predsednik Lojze Ocepek: Se tovariš Martinšek zadovolji z odgovorom? (Da.) Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Ker se nihče več ne javi k besedi, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog tega zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Zbor proizvajalcev predlog zakona o graditvi investicijskih objektov soglasno sprejel.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogih predpisov s področja socialnega zavarovanja.

Prosim poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca za vprašanja dela in socialnega

zavarovanja Karla Grma prebere odborovo poročilo ljudski poslanec D a n a K o š a k. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec Marija Vild, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec Elica Dolenc, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Slišali ste poročila. Obrazložitev je bila dana že na skupni seji. Pričenjam razpravo k predlogom predpisov, ki so bili dani v obravnavo in sklepanje. Kdo želi besedo?

Ivan Zmahar: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Želim spregovoriti o nekaterih problemih s področja socialnega zavarovanja v celjskem okraju.

Ko ocenjujemo stanje službe socialnega zavarovanja v letu 1962 in perspektivo razvoja v letu 1963, je prav če spregovorimo o nekaterih problemih oziroma ukrepih, ki so bili v letu 1962 izvedeni za stabilizacijo potrošnje sredstev te službe.

Nobenega dvoma ni, da so priporočila Ljudske skupščine LRS v lanskem letu v celoti razumeli vsi odgovorni činitelji, tako občinski ljudski odbori, gospodarske organizacije in zdravstvena služba, pa tudi sami zavarovanci, ki se v novem sistemu financiranja socialnega zavarovanja polno zavedajo eventualnih posledic neracionalnega trošenja skladov zdravstvenega zavarovanja.

To priporočilo je močno angažiralo vse organe družbenega upravljanja v zavodih, zdravstvenih ustanovah in gospodarskih organizacijah, kakor tudi same kolektive. Uspehi niso izostali, kar dokazujejo rezultati ob koncu poslovnega leta 1962.

Zavod v Celju je že poprej imel vrsto posvetovanj z najbolj odgovornimi družbeno-političnimi činitelji in zdravstveno službo, tako v okrajnem merilu kot po občinah. Vendar pri tej akciji tudi v času — to je bilo meseca julija oziroma avgusta — ko je imel zavod še 254 milijonov primanjkljaja nismo naleteli vedno na razumevanje za izvajanje določenih družbeno-političnih in konkretnih ukrepov, predvsem za znižanje staleža bolnikov, ki je v tem mesecu znašal čez 8 %. Šele priporočilo ljudske skupščine je stvari premaknilo naprej. Rezultat tega je, da je zavod zaključil svoje poslovanje z 8 800 000 milijoni dinarjev primanjkljaja.

Izredno pomemben ukrep zveznih in republiških organov zaradi naraščanja cen zdravstvenih uslug v letu 1962, ukrep, ki je dovoljeval kot najvišje cene v letu 1962 cene iz decembra 1961, se je pokazal kot povsem utemeljen in realen, saj je večina zdravstvenih zavodov poslovala povsem normalno in je v celoti krila osebne in materialne izdatke ter tudi v večji meri sredstva za formiranje skladov.

Pri tem pa seveda ne moremo povsem zanesljivo trditi, da je bilo povsod dovolj sredstev za zadovoljivo strokovno delo. To velja predvsem za obseg dela glede na program zdravstvene službe. So pa še vedno primeri, da ne upoštevajo ekonomskih zmogljivosti komune in imamo tudi določene hipertrofije v organizaciji same službe in seveda s tem tudi kadrovske zasedbe, predvsem nižjega kadra. V določeni meri pa je na neracionalno trošenje sredstev vplivala dosedanja praksa, da so se primanjkljaji, ki so nastali v zdravstveni službi

konec leta, krili s strani zavoda za socialno zavarovanje, oziroma da so se eventualni primanjkljaji zavodov krili iz sklada za pozavarovanje pri republiškem zavodu za socialno zavarovanje.

Povsem očitno pa je postalo že 1963. leta, da se zdravstveno varstvo oziroma zdravstveno zavarovanje na področju nekaterih občinskih ljudskih odborov ni sposobno financirati samo iz sredstev zbranih v tej občini za potrebe zdravstva, ker je osebni dohodek v teh občinah močno pod republiškim povprečjem, po drugi strani pa so tu izredno težavni socialno-zdravstveni problemi, ki zahtevajo več izdatkov kot pa znašajo dohodki.

Ta problem je dokaj pereč tudi v novem sistemu financiranja oziroma v novi organizaciji socialnega zavarovanja, v novih skupnostih, ki praktično ne pomenijo vedno tiste rizične skupnosti za eventualno prelivanje sredstev, oziroma še več, ne pomenijo nobene rizične skupnosti za take občine glede pokrivanja njihovih primanjkljajev za osnovno zdravstveno varstvo. Konkretno: občina Šmarje ima na primer že vrsto let povprečno 40 do 60 milijonov primanjkljaja v skladu zdravstvenega zavarovanja. Ta občina ima 4300 aktivnih zavarovancev in je razmerje aktivnih zavarovancev nasproti družinskim članom 1 : 2,6, v okraju kot celoti pa 1 : 1,1. Smatram, da bo treba v novem sistemu pozavarovanja najti ustrezne instrumente tudi znotraj take skupnosti kot je celjska, ki združuje 6 občin in kjer občina Celje, ki je nad povprečjem, izravnava domala vse instrumente pozavarovanja.

Drugi problem, ki se je pojavil v letošnjem letu v zdravstveni službi, je možna tendenca porasta cen zdravstvenim uslugam nasproti letu 1962, oziroma nasproti cenam iz decembra 1962. Tako predvideva na primer samo bolnica Celje povečanje cene za oskrbni dan nasproti letu 1962 na indeks 118,7 ali v povprečju za 488 dinarjev na oskrbni dan. To povečanje utemeljuje z močno zvišanimi cenami zdravil in zavojnega materiala, ki so v letu 1962 po njihovem mnenju narasle za več kot 40 % v odnosu do leta 1961, predvsem pa z veliko podražitvijo najnujnejših prehranskih artiklov v letu 1962, ki znaša po njihovih kalkulacijah nasproti letu 1961 okrog 22 %. Če upoštevamo pri teh podražitvah celjske bolnišnice samo udeležbo celjskega zavoda za socialno zavarovanje, bi znašalo povečanje izdatkov v letu 1963 več kot 120 milijonov dinarjev novih sredstev, pri čemer niso vračunane še višje cene drugih bolnišnic itd. Isto vprašanje se pojavlja na primer pri lekarnah, ko nekatere izmed njih brez sodelovanja zavoda za socialno zavarovanje ob tistem soglasju občinskega ljudskega odbora nenormalno dvigajo svoje marže. (Šoštanj od 20 na 28 %, Sevnica od 23 na 35 %.)

Posebno poglavje je financiranje zobozdravstvene službe in nagrajevanje v tej zdravstveni panogi v letu 1962, saj so porasli izdatki za zobozdravstvo v našem okraju na indeks 138. V celoti so se znižali le izdatki za ambulantno zdravljenje na indeks 95 %, in potni stroški zavarovancev na indeks 89 %.

Pri tej analizi trošenja sredstev pa moramo opozoriti na nenormalno povečanje izdatkov za denarna nadomestila za čas nosečnosti in poroda in za razlike v plačilu za skrajšani delovni čas porodnic, ki so se dvignili na indeks 172. Problem je namreč v tem in to se je opazilo predvsem v letu 1962, da žene-nosečnice izredno malo koristijo predporodni dopust in se je število primerov, ko žene rodijo dva do tri dni po nastopu porodniškega dopusta, močno dvignilo. Vzrokov za to je več, med drugimi tudi težnja, da se porodnici zviša povprečje osebnega dohodka v zadnjih treh mesecih, kar je povsem človeško, in pa težnja, da se podaljša neposredna nega otroka po porodu. Vendar pa naša

lokalna kot tudi republiška zdravstvena služba ugotavljata v zadnjih letih škodljive posledice takih primerov opuščanja predporodnega dopusta, zaradi česar imamo večje število kompliciranih porodov in še druge posledice.

Smatram, da bo morala zdravstvena služba problemom zaščite nosečnic posvetiti več skrbi.

Navedene ugotovitve in nekateri problemi potrjujejo, da bo potrebno v letošnjem letu spričo evidentnega pomanjkanja sredstev zagotoviti sicer nemoteno poslovanje zdravstvene službe, vendar pa nikakor ne preko ekonomskih zmogljivosti okraja in komun, posebno še glede na dejstvo, da naš okraj že sedaj prekoračuje udeležbo zdravstvenega zavarovanja v narodnem dohodku v primerjavi z republiškim povprečjem za okoli 2,25 %, kar pomeni dokaj pereč gospodarski problem in bi vsako nadaljnje prekoračevanje nujno v še večji meri obremenjevalo osebni dohodek zaposlenih.

To so nekateri problemi, ki zahtevajo enotne poglede in stališča vseh merodajnih činiteljev v komuni, posebno pa še, seveda, zdravstvene službe kot najučinkovitejšega pomočnika sklada za zdravstveno zavarovanje. Po drugi strani pa nalagajo te ugotovitve predvsem organom družbenega upravljanja v socialnem zavarovanju, da neposredno opozarjajo vse upravne in zakonodajne organe, na morebitne pomanjkljivosti pri izvajanju novega sistema financiranja in da dajejo nove pobude za reševanje problemov.

Predsednik Lojze Očepek: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje o predlogih predpisov s področja socialnega zavarovanja. Glasovali bomo o vsakem predpisu posebej.

Prehajamo na glasovanje o predlogu odloka o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo prispevka za zdravstveno zavarovanje. Kdor je za predlog tega odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka soglasno sprejet.

Želi kdo razpravljati o predlogu odloka o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog tega odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka soglasno sprejet.

Prehajamo k razpravi in sklepanju o predlogu odloka o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog tega odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je tudi ta predpis soglasno sprejet.

Želi kdo besedo k predlogu odloka o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka soglasno sprejet.

Želi kdo besedo k predlogu odloka o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev. (Ne javi se nihče.) Ker se

nihče ne javlja, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Zbor proizvajalcev soglasno sprejel predlog odloka o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev.

Pričenjam razpravo o predlogu odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je tudi ta predlog odloka soglasno sprejet.

Pričenjam razpravo o predlogu zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb soglasno sprejet.

Pričenjam razpravo k predlogu priporočila o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na nov sistem financiranja. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog priporočila, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Zbor proizvajalcev predlog priporočila soglasno sprejel.

Ker je o teh predpisih razpravljal in sklepal tudi Republiški zbor, obveščam Zbor proizvajalcev, da jih je sprejel v enakem besedilu kot naš zbor, prav tako pa tudi zakon o graditvi investicijskih objektov.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o oprstitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo, ljudski poslanec I v a n K n e z, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja Karla Grma, prebere odborovo poročilo ljudski poslanec D a n a K o š a k. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora, ljudski poslanec F r a n c N a g l i č, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Želi predstavnik Izvršnega sveta predlog odloka še ustno obrazložiti? (Ne.)

Slišali ste poročila. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka soglasno sprejet.

Zbor proizvajalcev obveščam, da je Republiški zbor tudi ta odlok sprejel v enakem besedilu kot naš zbor.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu sklepa o potrditvi statuta Zavarovalne skupnosti za LR Slovenijo v Ljubljani.

Prosim poročevalca odbora za gospodarske organizacije, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarske organizacije, ljudski poslanec Marko Klemenčič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Slišali ste poročilo. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog sklepa, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog sklepa soglasno sprejet.

Ker je s tem dnevni red seje izčrpan, zaključujem sejo.

Seja je bila zaključena ob 17.25 uri.

SKUPNA SEJA REPUBLIŠKEGA ZBORA in ZBORA PROIZVAJALCEV

30. seja

(30. oktobra 1962)

Predsedovala: Vida Tomšič, predsednik
Ljudske skupščine LRS

Tajnik: dr. Miha Potočnik

Začetek seje ob 10.10 uri.

Predsednik Vida Tomšič: Pričenjam 30. skupno sejo Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS.

Za današnjo sejo so opravičili svojo odsotnost naslednji člani Republiškega zbora: Humbert Gačnik, Nerino Gobbo, Ivan Potrč, dr. Ruža Šegedin, Maks Vale in Ivan Ros, ter člani Zbora proizvajalcev: Jože Ulčar, inž. Boris Pipan in Pavel Žerovnik. Predlagam, da jim odsotnost opravičimo. (Poslanci se strinjajo.)

Zápisnik 29. skupne seje bo prečítal tovariš tajnik. (Tajnik dr. Miha Potočnik prebere zápisnik 29. skupne seje.)

Ima kdo kakšno pripombo k prečítanemu zápisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, menim, da je zápisnik odobren.

Prehajamo na dnevni red. Na današnji seji imamo ena samo točko dnevnega reda, in sicer:

Poročilo komisije za pripravo osnutka nove ustave socialistčne republike Slovenije.

Poročilo bo dal predsednik komisije tovariš Miha Marinko.

Miha Marinko: Tovariši in tovarišice, ljudski poslanci! Pred vami je osnutek nove ustave Socialistične republike Slovenije. V imenu komisije, ki je imela nalogo da ga pripravi, predlagam skupščini, da o njem odpre javno razpravo. Ob tej priložnosti želim predvsem pojasniti izhodišča, iz katerih je izhajala naša ustavna komisija pri rešitvah glavne problematike, in opozoriti na nekatera važnejša vprašanja. Med temi zlasti na tista, ki obeležujejo značaj, mesto in vlogo republiške ustave v vrsti vseh tistih dokumentov, ki od zvezne in republiške ustave pa do statutov komun in delovnih organizacij predstavljajo enotno ustavnost socialistične Jugoslavije.

Naša ustavna komisija, ki jo je imenovala Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije v septembru 1961, je delala na svojih plenarnih sestankih, zlasti pa tudi v svojih podkomisijah, ustanovljenih za posamezna področja. K pripravi osnutka smo neposredno pritegnili širok krog predstavnikov ljudskih odborov, organizacij in institucij ter javne delavce, strokovnjake in druge osebe. Ves čas smo bili v najtesnejši povezavi z zvezno ustavno komisijo in njenimi

podkomisijami. Mnogi naši člani so delali tudi kot člani zvezne ustavne komisije. Komisija je pri svojem delu koristno uporabila gradivo, ki ga je že poprej pripravila komisija za ustavna vprašanja, katero je v maju 1961 imenoval Izvršni svet Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije. Strokovno in tehnično delo za obe komisiji je opravljal Sekretariat Izvršnega sveta za zakonodajo in organizacijo, ki je intenzivno sodeloval s sekretariatom zvezne ustavne komisije, pa tudi s sekretariati ustavnih komisij vseh republik. V medsebojnem sodelovanju z zvezno in ostalimi republiški komisijami v iskanju opredelitve enotnih osnov položaja človeka in občana ter družbeno ekonomskega in političnega sistema, kot tudi pri izdelavi posebnosti republiške ustave, smo se srečali z velikim številom problemov. Poskusi, najti znanje najprimernejše rešitve, se odražajo v dejstvu, da je bilo izdelanih več zaporednih redakcij osnutka ustave, predno smo prišli do te, ki je danes tukaj predložena. Komisija se seveda zaveda, da predloženi osnutek ni popoln, da so ne samo možne, ampak tudi potrebne izboljšave in izpopolnitve ter pričakuje, da bodo v javni razpravi dane v tej smeri koristne pobude in predlogi, ki jih bo komisija vzela v pretres, predno bo pripravila in dala Ljudski skupščini LRS končni predlog nove republiške ustave.

Nekaj o dosedanjem razvoju kot osnovi nove ustavne ureditve

V sedemnajstletni povojni graditvi Jugoslavije so bili naporji za razvoj materialnih sil naše dežele pogojeni in najtesneje povezani z razvojem socialističnih družbenih odnosov. Znan hiter razvoj in velik obseg materialne graditve Jugoslavije je bil mogoč samo zato, ker smo se oslonili na neposredni interes delovnega človeka samega, na njegovo težnjo živeti svobodno in polno življenje ter na njegovo stremljenje, da je sam gospodar svoje usode. To je bila tudi temeljna osnova in odločilno gibalno našega osvobodilnega boja ter izvor zmage socialistične revolucije, ki ju je skupaj z drugimi jugoslovanskimi narodi izbojeval slovenski narod pod vodstvom delavskega razreda in Komunistične partije.

Osnove naše družbene samouprave, ki jih s sedanjo ustavno reformo utrjujemo in izpopolnjujemo kot podlago vse družbene ureditve, so nastale torej že v samem boju za našo osvoboditev.

Narodi Jugoslavije kot celota in vsak posebej nismo v splošnem osvobodilnem boju čakali na osvoboditelja od zunaj, ampak smo sami prispevali več kot svoj poln delež za lastno osvoboditev. To nam je tudi dalo in daje moralno ter politično pravico, moč in sposobnost, da si gradimo svoj svobodni dom po lastnem okusu, željah in potrebah.

Moč in zmaga osvobodilnega boja sta temeljila na globoki zavesti vsakega posameznika o ciljnih tega boja, pogoji boja pa so zahtevali pri izpolnjevanju odgovornih nalog največjo samoiniciativnost in iznajdljivost vsakega borca in aktivista, vsake partizanske enote, terenskega odbora Osvobodne fronte in vsakega poštenega človeka. V takšnih pogojih sta se seveda krepili samozavest in iskanje lastnih oblik pri opravljanju družbenih nalog. Na tej osnovi je naša Komunistična partija pod Titovim vodstvom, ustvarjalno uporabljajoč marksistično znanost o družbi, strnila vse napredne družbene sile v enotno in vse-ljudsko politično silo Osvobodilno fronto — predhodnico današnje Socialistične

zveze delovnega ljudstva — ki je bila prvi pogoj in izhodišče za nastanek nove, zares ljudske oblasti.

Že v samem osvobodilnem boju smo si Slovenci prvič v zgodovini ustvarili svojo vojsko in svoje varnostne organe — Narodno zaščito — ter vzpostavili organizacijo svoje oblasti, narodnoosvobodilne odbore in Slovenski narodno-osvobodilni svet, kar je predstavljalo že vsa bistvena obeležja naše nacionalne državnosti. Ljudska oblast je bila v resnici nova oblast, z ljudsko in demokratično vsebino. Bila je naša oblika diktature proletariata in je predstavljala aparat zmagovitega ljudstva. Svoj značaj razredne oblasti, obeležje sile in oblasti je ohranila za varovanje izvojevanih pridobitev za vse delovne ljudi, za boj proti ostankom sovražnikov delovnega ljudstva, za odpravo izkoriščanja človeka po človeku, za zaščito novega položaja delovnega človeka in novih družbenih odnosov.

Ustava Federativne ljudske republike Jugoslavije leta 1946 in Ustava Ljudske republike Slovenije leta 1947 sta potrdili in utrdili ljudsko oblast kot novo državno oblast. Zagotovili sta, že v sklepih Kočevskega zbora leta 1943, v odlokih II. zasedanja AVNOJ-a leta 1943 in v odločitvah Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta v Črnomlju leta 1944 ugotovljeni in priznani samostojni državnopravni položaj Slovenije v okviru nove federativne državne skupnosti jugoslovanskih narodov, vzpostavljene na temelju njihove suverenosti, pravice do samoodločbe in enakopravnosti. S tem so bili ustavnopravno potrjeni doseženi cilji, za katere se je slovenski narod, neločljivo povezan z drugimi narodi Jugoslavije, tako brezkompromisno in v najtežjih pogojih boril z vsemi sovražniki svoje nacionalne in socialne svobode.

Nujno potrebna obnova v vojni opustošene Jugoslavije ter ustvaritev lastne osnove za nadaljnji gospodarski in splošni razvoj, sta v prvem obdobju po osvoboditvi terjali močno koncentracijo oblasti in sredstev za hitro in plansko premagovanje gospodarske zaostalosti dežele, za utrditev ljudske oblasti in njenih pridobitev. V tem obdobju nujno centralistično upravljanje gospodarstva in drugih področij družbenega življenja se je obdržalo samo kot prehodna oblika upravljanja, predvsem zaradi potrebe po obnovi ter razširitvi industrializacije in krepitvi drugih gospodarskih področij kot osnove za socialistični družbeni razvoj.

Revolucionarni elan je tedaj mogel nadomestovati materialno stimulacijo. Vendar pa je neupoštevanje zakonitosti blagovne proizvodnje v ekonomiki prvega povojnega obdobja moralo kmalu pokazati tudi svoje slabe strani, predvsem zato, ker je nasprotovalo elementarnemu razpoloženju naših delovnih množic po samostojnosti, iniciativnosti in samoupravi. Neposredno odločanje državnega aparata v gospodarstvu in v distribuciji ni moglo pri njegovi najboljši vestnosti upoštevati vseh gibal vsakodnevnega življenja, prihajalo je v vse ostrejšo nasprotje z visoko zavestjo množic. Zato se je moral centralistični sistem preživeti razmeroma hitro. Vodeče politične sile, zlasti pod budnim očesom tovariša Tita, so imele vedno zelo občutljiv posluš za utripe pozitivnih stremeljenj zavednih množic, so začele pravočasno utirati nove poti stvarnega socialističnega družbenega razvoja. Utiranje teh novih poti pa v naših pogojih mnogonacionalne skupnosti, velikih razlik v gospodarski razvitosti posameznih območij, razlik v zavesti ter v navadah, podedovanih iz preteklosti, ni bilo lahko.

Centralistično upravni sistem vodenja gospodarstva v prvem povojnem obdobju ne samo, da ni pomenil najboljše osnove za razvijanje socialističnih

odnosov med ljudmi, ampak se tudi ni mogel skladati s samo federativno ureditvijo Jugoslavije kot skupnostjo enakopravnih narodov in republik.

Glede na to, da je bil motiv centralizacije čimbolj racionalno izkoriščanje sredstev in njihovo investiranje tja, kjer bi čim manjša investicija dala čim večji učinek, ugotavljamo prav v tem času izdatno povečanje industrijskih kapacitet Slovenije, saj so investicije v obstoječo industrijo in njeno razširjanje bolj racionalne kot pa gradnja novih objektov. Iz ocene osnovnih sredstev, izvršene leta 1953, izhaja, da je bila najmanj tretjina osnovnih sredstev v Sloveniji nabavljena po vojni.

Obstojalo je in še obstaja vprašanje obvladovanja splošne gospodarske zaostalosti Jugoslavije kot celote in še posebej nekaterih njenih področij. Pospšešen gospodarski razvoj nerazvitih področij pa je možen le v splošnem dinamičnem gospodarskem razvoju in njemu ustrezajoči aktivni splošni ekonomski politiki. Socialističnemu sistemu mora biti tuje, da bi se posamezna področja ali ožji kolektivi okoriščali z dobičkom, ki je posledica najrazličnejših okolnosti izven proizvodnje. Obstoj nerazvitih področij zavira razvoj produktivnosti dela in s tem neposredno vpliva na življenjske pogoje v razvitih področjih. Maksimalno in boljše izkoriščanje proizvodnih zmogljivosti tako razvitih kot nerazvitih področij, pa neposredno vpliva na povečanje narodnega dohodka in s tem omogoča hitrejšo odpravljanje zaostalosti. To je ekonomska nujnost, ki pomeni pogoj za pravilno odpravljanje vseh mogočih nacionalističnih in šovinističnih pojavov.

Pričetek razvijanja družbenih odnosov na stvarni socialistični osnovi predstavlja uvedba delavskega samoupravljanja v letu 1950. Titovo geslo »tovarne delavcem« in njegova slovita napotila ob sprejetju zakona o delavskem samoupravljanju, pomenijo prvi in najpomembnejši prelom dotedanjega centralistično-statističnega gospodarstva in družbenega sistema sploh. Tej bistveni in kvalitetni spremembi v družbeno-ekonomski osnovi je moral slediti pričetek procesa demokratizacije tudi v drugih družbenih odnosih in ustvarjanja novih socialističnih družbenih temeljev. Pričela se je deatizacija upravljanja javnih služb ter decentralizacija oziroma širjenje politične in materialne samouprave v politično teritorialnih enotah.

Vse te velike spremembe v družbenih odnosih so bile ustavno potrjene z delno reformo, ki je bila v federaciji, kakor tudi v republikah, izvršena v letu 1953 z uveljavitvijo ustavnih zakonov. Družbeni oziroma ustavni sistem odslej ni temeljil več samo na politični oblasti delovnega ljudstva in njegovem mehanizmu, ki je neposredno upravljal premoženje kot državno lastnino. Družbena lastnina na proizvajalnih sredstvih, s katerimi gospodarijo delovni kolektivi ter samouprava proizvajalcev v delovnih organizacijah in v teritorialnih družbenih enotah, v občinah in okrajih, sta se pričeli stvarno uveljavljati kot nova socialistična podlaga vse družbe in njene strukture, ki pričlenja prvenstveno izhajati iz družbenega samoupravljanja in ne več iz upravljanja družbe po državi. Na teh novih osnovah je družbeni razvoj hitro napredoval. Vse bolj se je utrjevala samostojnost gospodarskih organizacij, poglobljalo in širilo se je družbeno samoupravljanje na področjih javnih služb, prav tako pa je prehajala samouprava v teritorialnih enotah vse bolj na nove osnove. Nova komunalna ureditev, v kateri začenja postajati občina osnovna teritorialna družbeno-ekonomska in politična celica družbenega sistema, je bila leta 1955 tudi formalno uzakonjena. Delavsko in družbeno samoupravljanje se je naslednja leta

močno utrdilo in poglobilo, prav tako pa tudi samostojna družbena vloga nove občine — komune.

Ta hitri razvoj so podpirale in pospeševale delne spremembe v gospodarskem sistemu, v sistemu družbenega planiranja, delna decentralizacija finančnih sredstev, spremembe v načinu financiranja javnih služb itd. Posledice so se pokazale v velikih uspehih v razvoju proizvodjalnih sil in gospodarstva sploh, kakor tudi v spremembah v ekonomski in socialni strukturi, ki so organsko nastajale v teku zadnjih 10—12 let.

Razvoj Slovenije v tem sorazmerno kratkem obdobju je možno v nekaterih točkah ponazoriti tudi s številkami.

V obdobju 1951—61 smo dosegli izreden porast vse proizvodnje. Družbeni proizvod celotnega gospodarstva (računano po istih cenah) se je povečal na okoli dvainpol krat.

V letu 1951 je znašal delež industrije v narodnem dohodku Slovenije okoli 59 %, kmetijstva okoli 18 %, ostalih dejavnosti pa 23 %. V letu 1961 se je delež kmetijstva zmanjšal na le še 13 %, povečal pa se je predvsem delež ostalih, to je terciarnih dejavnosti na 27 %, medtem ko je delež industrije znašal okoli 60 %.

Indeks porasta družbenega proizvoda v navedenem obdobju je znašal v industriji 239, v kmetijstvu 168, v gradbeništvu 316, v prometu 229, v trgovini 324, v obrti 277 itd.

Iz teh podatkov se vidi, da je relativni delež kmetijstva v upadanju, čeprav sam po sebi absolutno tudi raste, po zaslugi družbenega sektorja in kooperacijskih odnosov s individualnimi proizvajalci, dočim čista zasebna proizvodnja stagnira. Krepitev družbeno organizirane kmetijske proizvodnje se kaže zlasti v dejstvu, da posreduje na trg za okoli 26 % vseh tržnih presežkov iz kmetijstva. Ta delež pa je v nekaterih panogah, tako npr. v živinoreji, znatno višji.

V desetletnem obdobju 1952—61 je bilo vloženo skupno 750 milijard din investicij v osnovna sredstva (računano po cenah leta 1959). Skladno s povečevanjem celotnega narodnega dohodka je bilo mogoče povečevati tudi investicije. Od okoli 43 milijard din v letu 1952 so narasla investicijska vlaganja na okoli 115 milijard din v letu 1961 (vse po cenah leta 1959). V strukturi vlaganj pa se kaže velika skrb naše družbe za delovnega človeka; medtem ko je v letu 1952 odpadlo na negospodarske investicije, to je na izgradnjo stanovanj, šol, zdravstvenih objektov in podobno, komaj nekaj nad 15 %, smo v letu 1961 vložili že blizu 37 % vseh izdatkov za te investicije.

Pomembni notranji premiki so nastali tudi v sami strukturi prebivalstva. Po uradnih podatkih statističnih popisov se je povečal delež nekmečkega prebivalstva od 58,8 % v letu 1953 na 68,4 % v letu 1961, delež kmečkega prebivalstva pa se je v istem obdobju znižal od 41,2 na 31,6 %. Po podatkih, zbranih ob uvedbi zdravstvenega zavarovanja za zasebno kmetijsko prebivalstvo, pa se ugotavlja še nadaljnje občutno zmanjšanje prebivalstva, ki živi izključno od kmetijstva — delež znaša samo še 24,4 %. Tudi hitro naraščanje prebivalstva v mestih in industrijskih središčih se je v obdobju zadnjih dveh popisov prebivalstva povečalo povprečno za 20,8 — od 2 % v Ilirski Bistrici do 135 % v Velenju — kar tudi dokazuje hitro se spreminjajočo socialno strukturo prebivalstva. Taka dinamika spreminjanja strukture je značilna za vso Jugoslavijo, v Sloveniji pa je še posebno izrazita.

Socialna struktura prebivalstva LR Slovenije je po popisih 1953 in 1961:

Skupno prebivalstvo		Skupaj	Nekmečko	Kmečko
LRS	1953	100	59,6	40,4
	1961	100	68,4	31,6
Celje	1953	100	58,4	41,6
	1961	100	66,9	33,1
Gorica	1953	100	54,8	45,2
	1961	100	64,8	35,2
Koper	1953	100	54,2	45,8
	1961	100	68,8	31,2
Kranj	1953	100	78,8	21,2
	1961	100	84,6	15,4
Ljubljana	1953	100	77,7	22,3
	1961	100	82,9	17,1
Maribor	1953	100	59,8	40,2
	1961	100	67,7	32,3
Murska Sobota	1953	100	29,3	70,7
	1961	100	33,1	66,9
Novo mesto	1953	100	39,9	60,1
	1961	100	51,4	48,6

Prednost LR Slovenije pa je razen tega še v tem, da absolutna premoč industrije nad kmetijstvom ni osredotočena samo na nekaj industrijskih središč, marveč pokriva večino teritorija Slovenije. Ta okolnost je zlasti ugodna za razvoj komunalnega sistema, ker predstavlja občinam solidno materialno in socialno politično bazo. Takšno razprostranjenost industrije v večjem številu središč in njeno posejanost po kmečkem zaledju smo imeli pri nas deloma že ob osvoboditvi. Narekoval jo je ekonomski interes kapitalistov, da so gradili tovarne ob energetskih virih, ob prometnih poteh; v krajih z obilno in ceneno delovno silo, kakor tudi njihov strah pred velikimi središči, ki so bila ugodna torišča za krepitev delavskega gibanja. Po osvoboditvi smo dislociranost industrije razvijali še nadalje s tem, da smo investicije za nove industrijske obrate usmerjali v zaostala področja in tako krepili njihov gospodarski potencial. K temu so nas vodili tudi interesi zmanjševanja prehitrega premika ljudi z dežele v mesta, da bi tako ublažili vse večjo stanovanjsko stisko. Spodbujali smo industrijska podjetja v mestih k ustanavljanju oziroma premeščanju svojih obratov na deželo, zlasti tistih, ki zaposlujejo lažje priučljivo delovno silo, pri čemer investicije za nova delovna mesta niso takoj terjale tudi investicij za družbeni standard, hkrati pa so se zmanjšali tudi stroški za prevoz delavcev na delo. S temi industrijskimi obrati je prodiral nov duh v zaostalo miselnost in konzervativnost kmečkega prebivalstva.

Orientacija na razvijanje materialne osnove komun se je poleg tega odražala tudi v tem, da so republiški organi v okviru svojih omejenih pristojnosti, ki so jih imeli, že vrsto let vodili politiko močnejše decentralizacije sredstev, oziroma čim manjše centralizacije sredstev v republiškem proračunu in v republiških skladih, da so bila taka prelivanja na nivoju republike čim manjša.

Pri financiranju splošne potrošnje, ki se je v pretežni meri izvajala preko proračunov, se je taka politika izražala na ta način, da je nerazvitim okrajem zmanjševala svojo udeležbo na njihovih proračunskih dohodkih. Razen tega je

za njihov gospodarski razvoj odstopala tudi del svojih sredstev. Tisti proračunski dohodki, ki so nastajali iz dodatnih obremenitev državljanov na osnovi njihovih prostovoljnih odločitev na zborih volivcev, pa so v celoti ostajali občinam, brez udeležbe republike ali zveze pri njihovi delitvi.

Tako je udeležba republike v nekaterih letih omogočala le pokrivanje minimalnih proračunskih potreb, kar je bilo v očitno škodo izvajanju njenih specifičnih nalog.

Namen take politike je bil čimbolj utrjevati samostojnost komunalne samouprave, jo postavljati v odvisnost od lastnega gospodarjenja in od lastnih ustvarjenih dohodkov, s katerimi naj bi komune reševale svoje probleme. To je hkrati nalagalo samoupravnim organom komun večjo lastno odgovornost in jih obenem spodbujalo k čim racionalnejšemu gospodarjenju.

Vendar pa je politika decentralizacije upravljanja in dislociranja proizvodnih obratov, ki je kakor rečeno krepila materialno bazo naših komun, porajala tudi nekatere slabosti in negativne tendence.

Če je z ene strani lociranje industrijskih obratov v pasivna območja nosilo s seboj tudi novega duha, pa je posledica te politike z druge strani povzročala hitro naraščanje takega sloja industrijskih proizvajalcev, ki stoje z eno nogo še na svoji mali kmetiji, se zato težje vživljajo v skupne interese delovnega kolektiva in čvrsteje vztrajajo na mezdni miselnosti. Večkrat ovirajo bolj kot čisti kmetje modernizacijo kmetijske proizvodnje in dvig proizvodnosti dela, čestokrat vnašajo negativne vplive pri odločitvah, izkoriščajoč demokratične pravice samoupravljanja, kar vse zahteva intenzivnejše prepričevanje naših družbeno-političnih organizacij.

Ta naša politika je sama po sebi, deloma tudi pod vplivom tega sloja, spodbujala pri nekaterih občinskih vodstvih lokalistične tendence, ki so se izražale v zahtevah za industrijske investicije tako rekoč v vsako vas. Gre torej za tendenco pretiravanja v omenjeni politiki, ob istočasnem zanemarjanju skrbi za modernizacijo kmetijske proizvodnje, za turistično in drugo dopolnilno gospodarsko dejavnost.

Kakor so res bili začetni rezultati dislociranja industrijskih obratov v tem, da so večali industrijsko proizvodnjo in zaposlovanje ob trenutno manjših komunalnih stroških, pa so kmalu za tem porajali zahteve po urejanju mnogih, doslej še neurbaniziranih naselij. To je izzvalo nove, včasih celo relativno dražje, potrebe po urejanju komunalnih problemov in stanovanjske izgradnje. Tudi v tem je vzrok sorazmerno hitro naraščajočih potreb splošne potrošnje.

Niti formalno, še manj pa vsebinsko, se niso izvajali predpisi o urbanističnem urejanju naselij. To je izzvalo potrebo po intenzivnejšem usmerjanju urbanizacije s strani republike.

Brez dvoma je zelo pozitivno, da smo dosegli živahno dejavnost samoupravnih organov naših komun. Vendar pa bi prišli v čudno situacijo, če bi komune različno reševale probleme, ki so več ali manj enaki, skupni vsem ali večim komunam. Zaradi takih tekočih problemov in tudi zaradi bodočega skladnejšega razvoja ureja osnutek nove ustave jasneje in določneje predvsem vlogo republike. Republike imajo nalogo, da samostojno in med seboj tudi različno, uveljavljajo svojo usmerjevalno vlogo, upoštevajoč vse svoje specifičnosti gospodarske, socialne strukture, narodnostne, kulturne in druge narave.

V Sloveniji se bo krepitev vloge republike v nekem smislu odrazila še posebno prav zaradi tega, ker smo ob krepitvi komunalnega sistema do te mere decentralizirali sredstva republike, da le-ta ni mogla zagotoviti potreb-

nega razvoja osrednjih republiških organizacij na področju visokega šolstva, znanstveno-raziskovalnega dela razvoja osrednjih kulturnih institucij in raznih drugih služb. Brez teh si tudi ni moči zamisliti skladnega razvoja komun.

Isto velja tudi za take skupne službe, ki so potrebne za hiter razvoj gospodarstva, kjer je brez dvoma imperativna potreba, zagotoviti delo vseh tistih institucij in organizmov, ki pospešujejo racionalizacijo gospodarstva in rast produktivnosti dela. Menim, da se zlasti v zadnjem času, kaže poudarjena potreba po intenzivnejšem in vsestranskem znanstveno-raziskovalnem delu, ki ga ni mogoče omejiti le na območje komune ali gospodarske organizacije. Ekonomski interesi raziskovalnega dela so naši skupni interesi, ker so pomembni za vse nacionalno gospodarstvo. To pa še posebej v sedanjem obdobju, ko je naš hitrejši ekonomski razvoj pogojen z uspešnim vključevanjem v mednarodno delitev dela. Zato zaslužijo posebno skrb in odgovornost republike prizadevanja za razvoj tehnologije, modernizacije, to je avtomatizacije industrijske proizvodnje, s tem pa uveljavitev takih integracijskih procesov v proizvodnji, ki bodo ekonomsko interesantni za vsakega udeleženca.

Posebno v zadnjih letih vse bolj izrazita decentralizacija družbenih sredstev terja v interesu samih upravljalcev decentraliziranih sredstev take oblike integracije, ki bodo omogočale hitro reševanje vse bolj obsežnih gospodarskih nalog in take oblike integracije, ki bodo v celoti ohranjale in še krepile samoupravne pravice upravljalcev. V bodoče bo zato pomemben tudi vpliv republike na izvajanje kreditne politike in bančnega sistema, ki bo krepil in omogočal takšna stremljenja.

Za uresničitev vseh tistih splošnih družbenih nalog, ki se dajo zaradi svoje narave racionalno in uspešno urejali le v merilu celotne republike, bo treba zagotoviti materialno osnovo, da bo omogočena njihova izvršitev. Skratka, preko delovanja republiške skupnosti je treba zagotoviti tako pomoč delovnim organizacijam in komunam, da bi mogle čim popolneje izkoristiti vse objektivne možnosti svojega področja in svoje potencialne sile, ne pozabljajoč na potrebo razvoja komplementarnega gospodarjenja, ki se često izgublja z vidika tam, kjer se pojavljajo lokalistične tendence zapiranja vase, zapiranja v ekskluzivni krog svoje komune.

Tendence nadaljnje dekoncentracije naših proizvodnih in malih ruralnih središč, ali celo njihovo širjenje po vsej površini naše pokrajine, pokrajine, ki ima idealne pogoje za razvoj turizma, so škodljive nadaljnjemu nacionalnemu razvoju. Zato morajo večje pristojnosti republiške urbanistične službe in vsega prostorskega urejanja s strani republike sploh, služiti tako čuvanju estetskega izgleda dežele, čuvanju agrarnih površin za zagotovitev modernizacije kmetijske proizvodnje, kakor tudi racionalni lokaciji industrijsko proizvodnih obratov in naselij. Razblinjati moramo zmotna pojmovanja, da je materialna baza komun samo v industriji, ne pa tudi v racionalni kmetijski proizvodnji, turizmu in drugih dejavnostih.

Ravno tako bo morala biti vloga republike učinkovitejša pri pospeševanju splošnega, višjega in strokovnega izobraževanja, kakor tudi pri razvijanju kulturnega življenja zdravstvenih ustanov itd.

Navajanje teh nekaj primerov iz naše dosedanje prakse ima namen vsaj približno, ilustrativno nakazati, prvič svojstvenost problematike naše republike, drugič pa iz tega izhajajoče posebne naloge republike, da jih v svojem okviru in po svojih organih rešuje, oziroma usmerja delo komun.

Na splošno lahko ugotavljamo, da je šel ves razvoj v omenjenem obdobju v smeri krepitve materialne osnove delavskega in družbenega samoupravljanja ter komunalnega sistema, izpopolnjevanja njihove organizacijske strukture ter razvijanja lastne odgovornosti delovnih ljudi in organov samoupravljanja za uspešni napredek.

Posebno pomembna je bila graditev notranjih odnosov v delovnih kolektivih na načelu dohodka in delitve dohodka po delu. Tako se je začel proces ukinjanja etastičnih mezdnih odnosov in dejanskega osvobajanja dela. Ta proces je segel že globoko tudi na področje družbenih služb, zdravstva, prosvete, pa tudi državne uprave. Družbeni razvoj je prerasel ustavne okvire, ki jih je določala ustavna reforma iz leta 1953, ki zahteva celovitejši in doslednejše izveden ustavni sistem, ki ga skuša sedaj opredeliti nova zvezna in republiška ustava.

Socialistična republika, njena ustava in razmerje do zvezne ustave

Osnovni material za teoretična in politična razpravljanja o našem ustavnem sistemu ostaja slejkoprej temeljita politična in znanstvena obrazložitev, ki jo je dal k osnutku zvezne ustave predsednik zvezne ustavne komisije tovariš Kardelj v Zvezni ljudski skupščini. Izhajajoč iz te osnove bom poskusil označiti pomen, mesto in vlogo ustave republike ter njeno razmerje do zvezne ustave, prav tako pa tudi utemeljiti strukturo in vsebino osnutka naše nove republiške ustave, kot ju je v osnutku določila ustavna komisija.

V prej opisanem razvojnem procesu naših družbenih odnosov in tudi ustavnih sprememb, so se utrdile in poglobile osnove socialistične družbe, ki jih sedaj ustava formulira celovito. To so družbena lastnina proizvajalnih sredstev kot negacija tako državne kot privatne lastnine, samoupravljanje na področju gospodarstva in javnih služb ter samoupravljanje v politično-teritorialnih družbenih skupnostih, princip ugotavljanja dohodka in princip delitve po delu. Iz teh novih socialističnih temeljev rastoči družbeni sistem se daje samo večje poroštvo in ne ustvarja samo večjih možnosti uresničevanje klasičnih pravic državljana, ampak tudi postavlja na novo osnovo pravice človeka in občana s tem, da svoboden človek kot proizvajalec in upravljalec družbenih zadev postaja neposredno izhodišče in hkrati cilj vsega družbenega sistema.

Ta pozitivni proces rasti samoupravljanja in pomembnosti človeka je pri nas odraz procesa »odmiranja države«. Ustava izhaja iz načelnega gledanja na ta proces, kakor tudi iz našega konkretnega ekonomskega in družbenega razvoja. Država ima v takem obdobju še vedno svoje zgodovinske naloge in funkcije, najprej kot instrument dovršitve revolucionarne ekspropriacije ekspropriatorjev, nato pa kot regulator proizvodnih in ekonomskih odnosov tako dolgo, dokler obstaja ekonomska neenakost zaradi nerazvitosti proizvajalnih sil, blagovne proizvodnje in zaradi delitve po delu. Država ima pa tudi določeno organizacijsko vlogo v materialni in družbeni graditvi in s tem postaja v rokah delavskega razreda in delovnih ljudi instrument napredka in svobode.

Zvezni in naš republiški osnutek ustave izhajata iz takega pojmovanja vloge države in njenega postopnega odmiranja ter spreminjanja v procesu rasti družbenega samoupravljanja. Organi samoupravljanja so obenem organi oblasti. Vendar zaradi nevarnosti, ki grozi socialistični državi, da se deformira v oblast nad in namesto delavskega razreda, naša ustava točno opredeljuje področje

in metode izvajanja državne oblasti, obenem, pa — kot še nobena ustava doslej — določeno formulira in utrjuje poglobitve socialistične ekonomske odnose, to je odnose v proizvodnji in delitvi. Zato govori tovariš Kardelj o karakterju osnutka naše ustave, ki ni le ustava države, ampak je hkrati specifična družbena listina, listina samoupravljanja.

V tej luči je treba gledati tudi družbene funkcije teritorialnih družbeno-političnih skupnosti od občine do federacije in seveda tudi samo federativno ureditev Jugoslavije. Jugoslavija je zvezna država jugoslovanskih narodov in njihovih republik, hkrati pa tudi socialistična demokratična skupnost, ki temelji na samoupravljanju in na oblasti delovnega ljudstva. Pri tem je značilnost nove ustavne ureditve prav ta, da — kot izraz uveljavljene pravice narodov na samoodločbo, ki vključuje tudi pravico na odcepitev republike še nadalje utrjuje kot samostojne ekonomske in družbeno-politične skupnosti in kot činitelje napredka kulture in civilizacije narodov in delovnih ljudi ter s tem tudi kot najtrdnjše jamstvo poglobljanja bratstva in enotnosti svobodnih in enakopravnih narodov Jugoslavije.

Ob tem se mi zdi potrebno opozoriti na tisti del razprave tovariša Kardelja o novi ustavi, kjer pravi:

»Po novi ustavi — tako kot tudi po prvi in drugi — naša federacija ni okvir za nastajanje nekakšne nove jugoslovanske narodnosti ali okvir za izvajanje takšne nacionalne integracije, o kakršni so svojčas sanjali različni protagonisti hegemonizma in denacionalizatorskega terorja. To je skupnost svobodnih, enakopravnih in samostojnih narodov in delovnih ljudi, ki so se združili na podlagi skupnih interesov ter naprednih družbeno-ekonomskih, političnih in kulturnih ter delovnih teženj in gibanj delovnih ljudi v razdobju socializma...« (Edvard Kardelj, Nova ustava socialistične Jugoslavije, slovenska izdaja »Komunist«, Ljubljana, oktobra 1962, stran 193).

»Proces združevanja nacij ni v nasprotju z idejami samoodločbe, svobode, samostojnosti, neodvisnega razvoja in enakopravnosti narodov. Nasprotno, ta proces se lahko razvija ravno na podlagi brezpogojnega upoštevanja teh načel. Nasilno združevanje ima lahko samo reakcionarne rezultate. Zato izhaja predosnutek naše nove ustave iz osnovne postavke, da je upoštevanje in zagotovitev uresničitve načela samoodločbe, samostojnosti in enakopravnosti narodov eden temeljnih in prvih pogojev za sodobno socialistično združevanje ljudi kot svobodnih proizvajalcev, združenih tudi izven okvirov nacionalnih meja na podlagi njihovih skupnih interesov. To je hkrati tudi izhodišče sleherni sodobni integraciji, ki ni obremenjena z imperializmom, hegemonizmom ali neokolonializmom. V tem smislu pomeni jugoslovanska socialistična federacija, z vsemi svojimi izkušnjami, resen prispevek k zavestnim prizadevanjem sodobnega človeštva v tej smeri.« (Prav tam, stran 194.)

Iz takega koncepta federativne ureditve izhajata tudi zvezna in republiška ustava, tako pri določanju enotnih osnov družbeno-ekonomskega sistema, kakor posebej pri določanju pristojnosti federacije oziroma republike.

Družbena lastnina in družbeno samoupravljanje sta osnovi enotne socialistične ureditve Jugoslavije in njenega političnega sistema, iz njih izvirajoče ustavne pravice, dolžnosti in svoboščine človeka in občana, pa so enotne za vse ljudi v Jugoslaviji. Temeljna načela družbeno-ekonomske ureditve in političnega

sistema ter enotne pravice človeka in občana predstavljajo po svojem bistvu skupni dogovor vseh delovnih ljudi in narodov Jugoslavije, zapisan v zvezni ustavi, ki je s tem obvezna za vse prav zato, da človeku — proizvajalcu in upravljalcu zagotovimo v celotni naši družbi enake pogoje dela, delitve in upravljanja.

Tako torej izražajo določila uvodnega dela ter prvi del o družbeni in politični ureditvi ustave Federativne socialistične republike Jugoslavije splošna načela socialističnega družbenega sistema pri nas. Republiška ustavna ureditev sprejema v celoti ta temeljna načela socialističnih proizvodnih in družbenih odnosov ter jih ustvarjalno uveljavlja v svojih ustavnih normah, oziroma proklamira direktno uporabljanje in uresničevanje načel o družbeno-ekonomskem političnem sistemu ter o svoboščinah, pravicah in dolžnostih človeka in občana, zapisanih v ustavi Federativne socialistične republike Jugoslavije, v naši republiki.

Posebnost enotne jugoslovanske ustavne ureditve je nadalje ta, da zavzema ustava v svojem drugem delu taksativno našteva pristojnosti federacije kot skupnega, dogovorno formiranega političnega in samoupravnega organa zveze narodov, republik in delovnih ljudi Jugoslavije.

Temu ustreza koncept predloženega osnutka republiške ustave. V uvodu osnutka ustave je pokazano tako bistvo vsebine našega socialističnega družbenega sistema, kakor tudi politična načela, iz katerih izhajajo normativni del osnutka nove, republiške ustave.

V uvodnih določbah je opredeljen status Socialistične republike Slovenije kot socialistične, demokratične, državne in družbene skupnosti suverenega delovnega ljudstva. Tu je uveljavljeno načelo neposrednega medsebojnega sodelovanja z drugimi republikami Jugoslavije še izven normiranega sodelovanja v okviru federacije.

Izhajajoč iz načel, da so v Jugoslaviji vsi jeziki njenih narodov enakopravni, naš osnutek, z edino že v zvezni ustavi normirano izjemo uporabe srbohrvaščine v JLA, določa slovenščino kot uradni jezik vseh državnih organov, delovnih in drugih samoupravnih organizacij, ki izvršujejo družbene službe v Sloveniji.

Poleg ustavne pravice, ki zagotavlja vsakomur, da neznanje jezika ne sme biti ovira za obrambo njegovih pravic, osnutek ustave posebej zagotavlja pravice pripadnikov drugih narodov Jugoslavije v Sloveniji glede izobraževanja in kulturnega udejstvovanja. Pri urejanju manjšinskega vprašanja v naši republiki izhajamo iz načelnega stališča, ki v manjšinjskih narodnostih gleda element zbliževanja ljudi in narodov, element bogatenja kulture in človeškega sožitja. Osnutek zato ne uveljavlja samo načelno, da je dolžnost republike skrbeti za enakopravnost in vsestranski razvoj ter napredek manjšin, ampak tudi konkretno opredeljuje položaj madžarske in italijanske manjšine. Določa status narodnostno mešanih območij, določa obvezno skrb republike za razvoj dvojezičnega in manjšinskega šolstva in za vse tiste, predvsem kulturne institucije, ki so nujna podlaga kulturnega in vsestranskega razvoja manjšin. Jezik in narodnost, tako kot rasa, spol ali vera, ne moreta biti nikakršna ovira za uživanje vseh pravic človeka in občana. Kot vemo, te pravice daleč presegaajo vse klasične pravice državljana, saj postavljajo človeka kot svobodnega upravljalca svojih zadev. Poleg tega temeljnega načela pa uveljavlja ustava še posebno zaščito manjšine kot celote in s tem tudi daleč presega in ne le obsega vsa mednarodna določila o zaščiti manjšin.

Ne bom se zadrževal na posameznih določilih, ki so sestavni del tako zveznega kot našega ustavnega osnutka in pomenijo skupno zagotavljanje socialističnega družbenega sistema. Posebej bi opozoril na važno novost, ki jo sedaj uveljavljamo glede predstavniških organov v občini, okraju, republiki in federaciji. Vsi ti predstavniški organi — so sedaj skupščine, njihov sestav pa je izpeljan naravnost iz občin in delovnih organizacij. Namesto zbora proizvajalcev uvajamo enega ali več zborov delovnih organizacij. Za vse člane skupščin je uveljavljen sistem obvezne rotacije, to je obnovitve polovice volilnega telesa vsako drugo leto in načelo prepovedi oziroma omejitve ponovne izvolitve na vodilne politične in državne funkcije. Težko bi dovolj poudaril pomen teh določil za nadaljevanje procesa vključevanja vse večjega števila občanov v neposredno upravljanje, ki je — ob istočasnem delovanju zavestnih družbenih sil in samouprave — močno orožje proti birokratizmu in drugim deformacijam.

Posebno pozornost posveča osnutek samoupravljanju v delovnih organizacijah ter v osnovnih družbeno-političnih skupnostih, o čemer bo še posebej govora. Izhajajoč iz splošnih načel zvezne ustave o samoupravljanju na področju gospodarstva in v družbenih službah ter o komunalni ureditvi, ureja osnutek neposredno ustavno strukturo samoupravljanja v delovnih organizacijah ter komunalni sistem. Statuti delovnih organizacij ter družbeno-političnih skupnosti znotraj republike bodo, upoštevaje ta načela, samostojno urejali svoje delovanje in organizacijo. Predosnutek zvezne ustave daje zelo splošno fiziognomijo funkcij republike. V skladu s tem ureja osnutek republiške ustave v naslednjih poglavjih neposredno in konkretno pravice in dolžnosti republike in tudi njeno organizacijo. Končno je bila naloga osnutka republiške ustave, da postavi ustavna načela o varstvu ustavnosti in zakonitosti in o njuni organizaciji, to je glede sodstva, javnega tožilstva in ustavnega sodstva, kar je osnutek, upoštevaje načela zvezne ustave, tudi storil. Takšna celotna struktura in vsebina predloženega osnutka republiške ustave sta torej glede na prej navedene razloge po mnenju ustavne komisije utemeljeni.

Samoupravljanje v gospodarstvu in v družbenih službah

Osnutek si je v tem delu zadal nalogo, da uredi strukturó družbenega samoupravljanja, pri čemer je upošteval temeljno načelo našega sistema, po katerem je položaj človeka v delovnih organizacijah na področju gospodarstva in na področju družbenih služb praviloma enak. S tem se tej materiji, ki je bila doslej urejena z zakoni, daje ustavni značaj. Vendar pa osnutek ustave pri urejanju odnosov na tem področju izhaja iz stališča, naj se z ustavo določijo samo tista načela, ki morajo biti enotna in s katerimi se zagotavlja uresničevanje samouprave delovnih ljudi v gospodarstvu in družbenih službah, sicer pa naj statuti delovnih organizacij in drugi njihovi samoupravni akti — v skladu z načeli ustave in z zakoni — samostojno urejajo njihovo delovanje, organizacijo in notranje odnose v delovni organizaciji. Ti statuti in samoupravni akti naj ne bodo podvrženi potrditvi s strani organov družbeno-politične skupnosti; izjeme lahko določi le zakon. Pri tem pa osnutek poudarja, da naj bosta organizacija dela in samoupravljanje v delovni organizaciji postavljeni tako, da bo članom delovnega kolektiva v vseh fazah delovnega procesa omogočeno čimbolj neposredno odločanje o vprašanjih svojega dela in ekonomskega položaja, vendar v skladu z interesi delovne organizacije kot celote.

Položaj delovnih organizacij je zagotovljen z njihovo ustavno varovano samoupravnostjo, ki se izvaja v okviru pravic in dolžnosti, določenih z ustavo in zakoni. Tak položaj imajo tudi komunalne gospodarske organizacije. Ker pa te upravljajo v bistvu javno službo, je bilo potrebno zagotoviti možnost večjega vpliva ustanovitelja na določitev nalog, na način njihovega izvrševanja in na določanje cen, pri čemer pa seveda, kot osnutek izrecno ugotavlja, nastanejo ustrezne obveznosti za ustanovitelja.

V osnutek se prevzemajo načela o organizaciji samoupravljanja, ki so uveljavljena že po obstoječi zakonski ureditvi in v praksi.

V osnutku ustave je, kot že omenjeno, v skladu z našim sistemom uveljavljeno načelo rotacije polovice članov kolektivnih organov upravljanja vsako leto, pri čemer je dopustna možnost ponovne potrditve iste osebe samo za eno zaporedno mandatno dobo. Obvezna ponovna potrditev vsake štiri leta je uveljavljena tudi glede direktorja delovne organizacije, vendar je možna ponovna postavitev iste osebe na to mesto.

Osnutek ustave nato posebej obravnava samoupravljanje v gospodarstvu, v družbenih službah, na drugih področjih samoupravljanja ter družbeno odgovornost delovnih organizacij in družbeno nadzorstvo nad njimi. Prav o teh ustavnih določilih smo v naši komisiji precej razpravljali z željo, da bi jih na temelju enotnega sistema in na izkušnjah v naši republici, izgradili tako, da bi v čim večji meri pospeševali razvoj samoupravljanja, ne da bi ga seveda s pretrdimi okviri ustavnih določil ovirali.

Pri zavodih, ki opravljajo družbene službe, je z ustavo zagotovljena možnost, da poleg že ustaljenih splošnih organov upravljanja — to je svetov, v katerih sodelujejo tudi predstavniki ustanovitelja ter delegati organizacij in koristnikov zavodovih uslug, upravnih odborov, ki pri manjših zavodih niso nujni, in direktorjev — obstoje še druge oblike upravljanja, če tako dopušča zakon. To so na primer organi strokovnega vodstva v zavodu ter sodelovanje neposrednih koristnikov zavodovih uslug in drugih oseb pri kolektivnem vodstvu zavoda. Osnutek ustave je moral dopustiti možnost, da zaradi posebne vsebine zavodovega dela in potrebe po ustrezni notranji organizaciji zavodov na področju prosvete, kulture in znanosti lahko zakon določi nebitvene odstopne od splošnih načel o organizaciji samoupravljanja v zavodih.

Pri upoštevanju teh posebnosti delovnih organizacij na področju družbenih služb podčrtavam posebej, da jih postavlja osnutek na isto načelno osnovo kot delovne organizacije v gospodarstvu. Tudi v delovnih organizacijah na področju družbenih služb delovni ljudje samostojno organizirajo dejavnosti svoje organizacije in samostojno organizirajo tako porabo družbenih sredstev, ki zagotavlja doseganje najboljših uspehov za delovno organizacijo in družbeno skupnost. V tem oziru se osnutek naslanja na izkušnje naše prakse in daje trdno ustavno podlago za napredovanje v isti smeri, v kateri smo šli zlasti v preteklih dveh letih.

Pri razvijanju doslednega samoupravljanja na tem področju pa so večje težave, ker gre za dejavnosti, ki so bile v prejšnji družbi stvar tako imenovanih svobodnih poklicev, torej posameznih intelektualnih delavcev, ali pa gre za dejavnosti, ki jih je že stoletja neposredno urejala država. Gre torej za dejavnosti, kjer se v metodah dela, v organizacijskih prijemih in v financiranju družijo tradicije anarhičnega individualizma s tradicijami uradniškega, samo v neposredne naloge stroke zaverovanega dela. Gre nadalje za dejavnosti, kjer ne deluje trg v smislu materialne produkcije in kjer zato ni bolj ali manj

avtomatičnega vsklajevanja med družbenimi potrebami in družbenimi sredstvi. Vse te težave pa delovnim ljudem v naših organizacijah na področju družbenih služb niso zameglile bistva vprašanja. Niso mogle zakriti tega, da naša družba osvobaja tudi intelektualno delo. Naslonjene na tendence modernega življenja, ki gredo tudi na področju družbenih služb vedno bolj k razvijanju skupinskega, ob tem pa tudi vedno bolj specializiranega in razčlenjenega dela, se delovne organizacije tudi na teh področjih vedno bolj dosledno organizirajo kot kolektivi, ki samostojno organizirajo in opravljajo svoje strokovno delo. Osnutek predvideva nadaljnje dosledno poglobljanje te prakse in zato načeloma izenačuje tudi položaj delovnih ljudi v državni upravi, v družbenih organizacijah in v združenjih s položajem delovnih ljudi v delovnih organizacijah.

Samoupravljanje v teritorialnih družbeno-političnih skupnostih

Komunalni sistem je dobil v novi ureditvi svoje ustrezno mesto v okviru družbeno-političnih skupnosti, ki se v osnutku republiške ustave še bolj precizira ter podrobneje in neposredno ustavno ureja, v skladu s splošnimi načeli zvezne ustave. Osnutek izhaja s stališča, naj se ustavno normira samo to, kar je za skupnost komunalnega sistema v republiki potrebno, sicer pa naj — v skladu z načeli ustave — statuti osnovnih družbeno-političnih skupnosti samostojno regulirajo njihove funkcije, organizacijo in delovanje. Posebni zakoni o samoupravi v občinah in okrajih se v bodoče ne predvidevajo. V osnovi se z novo ustavno ureditvijo družbena vloga občine in načela o organizaciji občinske samouprave, kakršna so bila doslej v praksi že utrjena, ne spreminjajo.

Občina predstavlja temeljno teritorialno družbeno-ekonomsko in politično skupnost proizvajalcev in občanov, v kateri se neposredno zadovoljujejo osnovne splošne družbene potrebe. Upoštevana je zlasti tudi družbeno-ekonomska vloga občinske skupnosti, v kateri se vrši osnovno vsklajevanje osebnega in splošnega interesa, v kateri se polno uveljavi princip, da proizvajalec sam odloča o delitvi plodov svojega dela ne samo v delovni organizaciji, ampak tudi v občini kot osnovni skupnosti svobodnih proizvajalcev in preko delegatov občine v vseh širših politično-teritorialnih skupnostih.

V zvezi s funkcijami občine se v osnutku prvič postavljajo pogoji za teritorialno oblikovanje občine, in sicer v tem smislu, da mora biti na ustreznem območju zagotovljena možnost izpolnjevanja družbenih nalog občine in možnost za razvoj družbenega samoupravljanja.

Posebno skrb posveča osnutek materialni osnovi občinske samouprave. Občini je z ustavo zagotovljena pravica, da v skladu z ustavo in zakoni samostojno določa svoje dohodke. Občini je tudi zajamčena pravica samostojnega razpolaganja s svojimi sredstvi. Le zakon lahko izjemoma predvidi obvezno usmerjanje občinskih sredstev za sklade v določene namene.

V osnutku ustave je bilo potrebno bližje določiti značaj načrtnega usmerjanja razvoja občine in vlogo občinskega družbenega plana. Vloga slednjega je opredeljena tako, da omogoča načrtno in konkretno usmerjanje razvoja v občini in njene izgradnje, pri čemer sprošča ustvarjalno iniciativo proizvajalcev in njihovih delovnih organizacij.

Poskusili smo zagotoviti delovnim organizacijam svobodo akcije v okviru njihovih pravic in koristi in jih zavarovati pred birokratskim vmešavanjem ali političnim pritiskom od zunaj, hkrati pa tudi omogočiti občini, da bi izvajala

potreben vpliv in nadzorstvo skupnosti, da bi tako zagotovili poslovanje organov delovnih organizacij kot dobrih gospodarjev, ki bi se držali norm socialističnega družbenega življenja.

Kar zadeva organizacijo občinske samouprave, je v osnutku predvidena nova ureditev občinske skupščine, ki bo v bodoče imela poleg občinskega zbora tudi zbor delovnih organizacij, v katerega bodo volile delegate vse delovne organizacije v gospodarstvu in izven njega.

Ustavna komisija je posvetila posebno skrb vlogi krajevne skupnosti. V naši republiki intenzivno razvijamo že vsa zadnja leta stanovanjske in krajevne skupnosti, kot pomembne samoupravne organizacije občanov za urejanje njihovih vsakodnevnih potreb. V tem delu je bilo nekaj tendenc, bodisi podcenjevanja teh skupnosti, bodisi, da bi jih hoteli razvijati kot male občine, mikrokomune. Osnutek ustave določa sedaj pomembno mesto v občinski samoupravi krajevnim skupnostim kot organizatorju materialno-tehnične baze in dejavnosti za urejanje in neposredno zadovoljevanje vsakodnevnih potreb občanov, njihovih družin, predvsem varstva otrok, gospodinjstev in naselij, tako v mestu kot na vasi. Osnutek je zato uveljavil več načelnih določb glede formiranja krajevne skupnosti, njene materialne osnove in hkrati obveznosti občine, da zagotovi krajevni skupnosti primerna sredstva za delo ter glede samoupravnosti krajevne skupnosti, ki naj svoje delo in organizacijo uredi s svojim statutom.

Glede delovanja in organizacije občinske samouprave v mestih, ki so razdeljena na občine, je ustavna komisija zavzela stališče, naj obvezno obstoji v takih mestih poseben skupen organ, mestni svet, ker je mesto živ organizem in tvori v različnih ozirih celoto in je treba njegov razvoj na določenih področjih usmerjati enotno. Mestni svet naj vsklajuje delo občin v zadevah, ki so skupnega pomena za mesto, predvsem v zadevah urbanistične izgradnje in ureditve mesta, prometa, komunalnih in drugih služb, ki so skupnega pomena za mesto. Osnutek ustave uveljavlja pravico mestnega sveta, da v okviru zakona in svojega statuta izdaja predpise. Za uspešno delo mestnega sveta morajo potrebna sredstva zagotoviti občine, in sicer v obsegu in na način, ki ga določi v skladu z zakonom njegov statut. S takšno splošno opredelitvijo vloge in delovanja mestnega sveta v ustavi, je podana široka možnost, da se konkretnim razmeram primerno s statutom mestnega sveta uredijo njegove naloge in organizacija.

Potrebno je še opozoriti na odnos med republiko in občino, kot smo ga poskušali uveljaviti v predloženem osnutku. Kakor je bilo že ob zvezni ustavi poudarjeno, odnosi med komunami in republiko ne morejo biti enaki kot med republiko in federacijo, ker bi sicer tudi republike same postale federacije komun. Republika je polno politično odgovorna za stanje in razvoj v komunah, ona naj bo koordinator in regulator njihove dejavnosti v skladu s splošnimi družbenimi interesi. Posebej smo tudi izhajali iz že omenjene potrebe, zagotoviti skladen materialni razvoj republike, zagotoviti tudi skrb za materialno osnovo vseh tistih zadev, ki jih zahtevata napredek in razcvet nacionalne in obče kulture, znanosti in družbenih odnosov sploh. Razen naloge republike, da zagotovi stalno sodelovanje vseh gospodarskih in političnih činiteljev pri izvajanju skupnih nalog, pa imajo po našem osnutku organi republike tudi določena pooblastila in sredstva, s katerimi zagotavljajo tak skladen razvoj. Razen v izjemnih, že v ustavi naštetih okoliščinah, zaradi katerih republika

lahko celo razpusti občinsko skupščino, more republiška skupščina sprejeti zakone za tako poseganje v občinsko samoupravo. Istočasno pa mora republika — odgovorna za skladen razvoj celote — v primeru da posamezna občina nima sredstev za zagotovitev svojih z ustavo in zakoni določenih osnovnih obveznosti do občanov, taki občini pomagati tudi z dotacijami.

Še mnogo splošnejšo opredelitev kot glede občine daje predosnutek zvezne ustave za okraj, da bi tako republiška ustava njegovo vlogo in organizacijo prilagodila dejanskim pogojem in konkretnim potrebam v posamezni republiki.

Naša ustavna komisija izhaja iz stališča, da so okraji v Sloveniji ne samo odigrali pomembno vlogo, ampak je njihov obstoj tudi v prihodnosti pomemben za nadaljnje organizacijsko in politično utrjevanje komunalnega sistema.

Čeprav je okraj v načelu postavljen kot obvezna skupnost občin, opravlja še nadalje naloge, ki izhajajo neposredno iz ustave in zakonov, poleg nalog, ki mu jih poverijo občine in ki jih občine upravljajo v okraju. Takšni novi vlogi okraja, ki se ji že močno približuje tudi praksa, ustreza podrobnejša opredelitev njegovih nalog v ustavi, ki jih tu ne bom ponavljal. Te naloge bo še razčlenil in konkretiziral statut okraja. Ustavna komisija je menila, da je treba republiški skupščini dati pravico, da okraju predpiše izvrševanje posameznih zadev, ki jih občine okraju niso poverile, pa so zanje skupnega pomena.

Glede na značaj nalog, ki jih ima okraj deloma že po ustavi in zakonu, je bilo treba okraju zagotoviti pravico neposredne udeležbe pri družbenem dohodku. Občine pa morajo seveda samo prispevati sredstva za naloge, ki jih poverijo okraju. S svojimi sredstvi okraj samostojno razpolaga.

Vlogi okraja kot skupnosti občin in njegovim nalogam ustreza enodomna okrajna skupščina, sestavljena iz delegatov občinskih skupščin, ki jih te izberejo izmed svojih članov.

Sicer pa osnutek ustave glede organizacije okraja, pristojnosti njegovih organov in njihovih medsebojnih razmerij sprejema načelo, naj se primerno uporabijo določbe ustave, ki se nanašajo na organizacijo občine. Konkretna ureditev teh vprašanj je v skladu z načelom o samoupravnosti družbeno-političnih skupnosti prepuščena statutu okraja.

Družbene funkcije republike in organizacija njenih organov

Že v pregledu našega dosedanjega materialnega in družbenega razvoja, ki terja ustavne spremembe, sem govoril o nujnostih, da dobi republika — v skladu s svojimi družbenimi funkcijami — tudi ustrezno materialno osnovo. Republika je v našem ustavnem sistemu pojmovana kot zgodovinsko in nacionalno pogojena družbena skupnost, v kateri delovno ljudstvo ustvarja svojo suverenost in upravlja svoje družbene zadeve. V členih 125 in 126 smo skušali opredeliti republiko kot tako širšo svobodno skupnost proizvajalcev in občanov, v okviru katere si le-ti zagotavljajo vsestranski razvoj in napredek socialističnih družbenih odnosov. Dejansko je funkcija republiške skupnosti zamišljena kot sodelovanje vseh državnih, samoupravnih, delovnih, političnih in družbenih organizacij in občanov, vseh občin in okrajev, ki v vzajemnem sodelovanju v zavesti povezanosti z usodo vseh ostalih narodov, republik in delovnih ljudi Jugoslavije, po svoji najboljši moči in vednosti prispevajo k skupnim naporom za boljše življenje vseh in vsakogar.

Za izvrševanje teh skupnih nalog pa ima republika kot organizacija svoje z ustavo določene pravice in dolžnosti in svoje organe, katerih pristojnost izhaja iz ustave in zakonov.

Tako kot federacija opravlja tudi republika centralne družbene funkcije, ki so med njima razdeljene po že omenjenem osnovnem ustavnem načelu, da vse te funkcije opravlja republika, v kolikor niso po zvezni ustavi poverjene federaciji. Njihova razporeditev je v novi ustavni ureditvi precej jasneje določena kot doslej, in sicer s tem, da so v osnutku zvezne ustave našteje pravice in dolžnosti federacije ter pristojnosti njenih organov, zlasti tudi v odnosu do republike in njenih organov.

Mnogo bolj kot doslej je že v splošni opredelitvi republike, ki jo daje predosnutek zvezne ustave, podrobneje pa določa predloženi osnutek nove republiške ustave, poudarjena družbena vloga socialistične republike kot suverene državne in družbene skupnosti, ki je samostojno, materialno in politično odgovorna za svoj razvoj. V osnutku je poudarjena funkcija republike, da samostojno ustvarja pogoje za razvoj gospodarstva in družbenih služb ter načrtno usmerja ta razvoj, določa svojo notranjo ureditev, ureja družbene odnose, kolikor to urejanje ni izrecno naloženo federaciji, zagotavlja uveljavljanje pravic in zakonitosti občanom ter rešuje vsa druga vprašanja, ki so skupnega pomena za življenje in razvoj v republiki.

V okviru tako postavljenih splošnih družbenih nalog republike je ustavna komisija poskusila v osnutku ustave razčleniti njene pravice in dolžnosti z namenom, da bi bile te čim bolj konkretizirane in iz njih čim bolj jasno razvidne tudi pravice občanov, delovnih organizacij in osnovnih teritorialnih družbenih skupnosti. Tako precizirane pravice in dolžnosti republike omogočajo in hkrati omejujejo zakonodajalca pri urejanju teh pravic in obveznosti republike v razmerju do občanov, organizacij in družbenih političnih skupnosti. To velja tako glede določanja sredstev za potrebe republike, kot tudi na področju drugih odnosov.

Da bi bila republiki z ustavo zagotovljena možnost učinkovitega načrtnega usmerjanja razvoja na področju gospodarstva in na drugih družbenih področjih, je v osnutku ustave določena vrsta instrumentov takega planskega usmerjanja. Eden teh instrumentov je tudi republiški družbeni plan v okviru skupnega družbenega plana federacije, ki seveda ni več administrativno operativen in ne posega v samoupravne pravice delovnih organizacij in družbeno političnih skupnosti. Družbeni plan je kot program dokument splošnega usmerjanja v tem smislu, da sprošča iniciativo proizvajalcev in občanov ter njihovih delovnih ter drugih organizacij pri izpolnjevanju splošnih nalog pomembnih za stabilne odnose in za nadaljnji razvoj v gospodarstvu in na drugih področjih. Omogoča jim orientacijo v nacionalnih družbeno-ekonomskih pogojih proizvodnje in potrošnje.

Samostojnosti in samostojni odgovornosti republike za izpolnjevanje njenih pomembnih splošnih družbenih nalog ustreza tudi njena v ustavi določena materialna in finančna samostojnost. V okviru enotnega sistema delitve dohodkov določa republika samostojno svoj delež na skupnem dohodku, ustvarjenem na območju republike ter samostojno razpolaga s svojimi sredstvi in jih razporeja v svoj proračun in sklade. Osnutek ustave taksativno določa, za katere namene se lahko uporabljajo sredstva republiškega proračuna. Med splošnimi družbenimi nalogami in samostojnim določanjem svojega deleža na skupnih dohodkih

pa obstaja neposredna odvisnost. Obseg materialnih sredstev republike je v celoti odvisen od uspešnosti gospodarskega razvoja v republiki, pri čemer pa ima republika neposredne in pomembne naloge, ki sem jih že navedel. Pri tem je treba poudariti tudi obveznost republike, da določa svojo udeležbo na skupnem dohodku z objektivnimi merili, torej enakimi za vse njeno področje, pa tudi, da je republika dolžna zagotoviti materialne pogoje občinam in okrajem za izvrševanje osnovnih z ustavo in zakonom določenih nalog.

Glede organizacijske strukture republiških organov predvideva osnutek kot največjo spremembo izpopolnitev sedanje organizacije republiške skupščine. Poleg republiškega zbora kot splošnega zbora, ki nosi splošno odgovornost za vodstvo politike, predvideva osnutek, podobno kot v zvezni skupščini, formiranje večjih samoupravnih zborov, in sicer gospodarskega, socialno-zdravstvenega in prosvetno-kulturnega ter politično-upravnega zbora za vprašanja s področja organizacije oblasti in družbeno-politične izgradnje. Glede kandidiranja in volitev poslancev je uveljavljeno že omenjeno načelo rotacije in omejitve ponovne izvolitve. Podrobnosti bo moral urediti še poseben zakon o volitvah poslancev, ki je že v pripravi. Želim pa ponovno poudariti pomembno novost, da bodo poslanci vseh zborov voljeni kot delegacije občin — in zato je tudi v ustavi predlagano, da bi zbori delovnih organizacij šteli po toliko poslancev, kot je v Sloveniji občin — to je 65 — dočim bi republiški zbor, zaradi svojih večjih nalog, imel še enkrat toliko članov.

Takšna organizacija skupščine kot predstavniskega telesa republike bo skupščino mnogo bolj kot doslej približala mehanizmu samoupravljanja, ki raste od spodaj navzgor, hkrati pa omogočila večjo neposrednost in specializiranost pri obravnavanju splošnih vprašanj na področjih, za katera je predlagano formiranje posebnih zborov skupščine.

Predloženi osnutek nove ustave se ne spušča podrobno v urejanje dela skupščine, ampak postavlja zanj le glavna načela. Posebej naj omenim to, da praviloma odloča republiški zbor enakopravno samo s tistim posebnim zborom, v čigar delovno področje spada ustrezna zadeva. Tako deluje skupščina v principu kot dvodomna. Izjemoma odloča skupščina na skupni seji vseh zborov, v nekaterih primerih splošnega političnega značaja pa republiški zbor sam. Pri spremembi ustave je, po mnenju ustavne komisije, potrebna soglasnost vseh zborov. Postopek pri sprejemanju zakonov je z novo ureditvijo nekoliko poenostavljen. Ustavna komisija je sprejela predlog, po katerem se pravica predlaganja zakonov neposredno priznava tudi občinskim in okrajnim skupščinam.

Tudi ureditev notranje organizacije skupščine prepušča osnutek ustave njenemu poslovniku. Vendar izrecno postavlja stalne odbore kot odbore republiškega zbora, ker je za tekoče spremljanje vprašanj politike in izvajanja zakonov — kar je naloga teh odborov — potrebno stalno delo, ki ga lahko opravljajo le profesionalni poslanci republiškega zbora.

Da bi se omogočilo stalno in pravilno vodstvo kadrovske politike na širši osnovi in z neposredno odgovornostjo javnosti, predvideva osnutek posebno komisijo skupščine, sestavljeno iz poslancev in predstavnikov družbeno-političnih organizacij, ki naj spremlja in javno obravnava vprašanja izbire kadrov, katere postavlja skupščina. Vršiti pa naj tudi določen usmerjevalen vpliv pri kandidiranju članov zborov.

Pri urejanju pravic in dolžnosti poslancev je treba posebej omeniti novo ureditev poslanske imunitete. Podobno kot v zvezni ustavi naj bi se imuniteta

upoštevala le, če se poslanec nanjo sklicuje, zbor pa, ki mu poslanec pripada, lahko uveljavi imuniteto poslanca, čeprav se ta nanjo ne sklicuje.

Osnutek nove ustave uvaja glede izvršnega sveta skupščine kot politično izvršilnega organa predvsem dve spremembi. Prva: sestava predloga za člane izvršnega sveta je prepuščena mandatarju, ki ga določi republiški zbor na predlog že omenjene kadrovske komisije skupščine, ali skupine 20 poslancev. Predlagana ureditev je v zvezi zlasti s povečano osebno odgovornostjo predsednika izvršnega sveta za njegovo delo, zaradi česar se mu mora prepustiti pravica, da da predlog za njegovo sestavo. Druga novost se nanaša na samo sestavo izvršnega sveta. Njegovi člani v bodoče ne bodo morali biti voljeni samo iz vrst poslancev republiškega zbora, ampak bodo lahko voljeni tudi izmed poslancev posebnih zborov. Izvršni svet je poseben in stalen političen odbor skupščine in bodo zato njegovi člani lahko samo poslanci. Ker pa so predstojniki samostojnih republiških organov skupaj z izvršnim svetom neposredno odgovorni skupščini za izvajanje njene politike in za delo uprave, so predstojniki samostojnih organov republiške uprave po svojem položaju člani izvršnega sveta. Podrobnejšo ureditev organizacije in dela izvršnega sveta prepušča osnutek ustave posebnemu zakonu.

Kar zadeva republiško upravo, izhajajo osnutek iz stališča, da je treba njeno samostojnost in samostojno odgovornost utrditi; njeno delo naj bo seveda tudi v bodoče pod nadzorstvom skupščine in izvršnega sveta ter vsklajeno z njunimi splošnimi smernicami. Zato se vzpostavlja neposreden odnos tudi med organi uprave in skupščino ter bo zato republiški zbor, ne več izvršni svet, v bodoče imenoval predstojnike teh organov.

Ker v republiškem merilu ni več potrebe, da so za nekatera področja uprave državni sekretariati, za druga pa sekretariati izvršnega sveta, se v osnutku ustave organizacija republiške uprave v tem oziru poenostavlja ter se predvidevajo samo republiški sekretariati kot temeljni organi republiške uprave.

Poleg formiranja posebnih zborov skupščine je ostala tudi v bodoče možnost formiranja svetov za posamezna področja.

Sodišča in javno tožilstvo

V predloženem osnutku nove republiške ustave se dosedanja splošna ustavna načela o vlogi sodišč, njihovem neodvisnem položaju in o organizaciji sodstva v osnovi ne spreminjajo. Osnutek prevzema splošne ustavne določbe, ki so o tem obsežene v predosnutku zvezne ustave in jih le deloma konkretizira, ker je bilo treba podrobnejšo ureditev sodstva prepustiti zakonu.

Pomembna novost v novi ustavni ureditvi je, da se namesto dosedanjih okrajnih in okrožnih sodišč predvidevajo občinska in okrajna sodišča. S tem se organizacija osnovnih sodišč vsklaja s komunalnim sistemom. Čeprav v osnutku gospodarska sodišča niso izrecno omenjena, ima njihov nadaljni obstoj osnovo v ustavni določbi, da obstoje poleg rednih sodišč, ki so v ustavi izrecno navedena, tudi druga sodišča, ki so ustanovljena na podlagi zakona. Možne so tudi druge oblike za reševanje sporov (kot npr. razsodišča, poravnalni sveti), kolikor jih zakon dopušča in ureja.

Posebej moram omeniti predvideno razširitev družbene funkcije sodišč, ki se ne omejujejo več na klasično pravosodje. Sodišča so po ustavi zavezana

spremljati in proučevati družbena razmerja in pojave, ki so pomembni za naloge sodstva in dajati iniciativo za preprečevanje družbeno škodljivih pojavov, za odpravo oziroma zmanjševanje nepotrebnih sporov in za utrjevanje zakonitosti. S tem v zvezi je vsako sodišče dolžno najmanj enkrat letno poročati predstavniškemu organu ustrezne družbeno-politične skupnosti o splošni problematiki pravosodja na svojem območju.

Dopolnitev sedanjega sistema volitev sodnikov predstavlja možnost z zakonom uveljaviti načelo neposrednih volitev sodnikov posameznih sodišč po občanih.

Ustavna komisija je smatrala za potrebno, da se v ustavi določi splošen okvir glede pristojnosti Vrhovnega sodišča Socialistične republike Slovenije, ki jo podrobneje uredi zakon.

Pri javnem tožilstvu se osnutek ustave omejuje na splošno opredelitev njegovih funkcij, ki jo povzema po zvezni ustavi. Kljub potrebni centralizaciji te javne službe, je bilo na tem mestu v ustavi sprejeto dosedanje zakonsko načelo, po katerem je republiško javno tožilstvo vezano tudi na smernice republiškega izvršnega sveta.

Varstvo ustavnosti in zakonitosti

Nova ustavna ureditev daje poseben pomen vprašanju varstva ustavnosti in zakonitosti ter njegovi organizaciji, zlasti v zvezi s poglobljanjem samoupravljanja in potrebo po varstvu samoupravnih pravic organizmov družbenega samoupravljanja. Predvidene so tudi spremembe oziroma dopolnitve samega organizma tega varstva, zlasti z uvajanjem ustavnega sodstva.

Osnutek ustave dopolnjuje oziroma deloma na novo ureja vprašanja, ki se nanašajo na veljavnost, učinek in delovanje predpisov ter na njihova medsebojna razmerja oziroma potrebno skladnost. Takšna ureditev omogoča hkrati uspešen nadzor nad njihovo ustavnostjo in zakonitostjo.

Čeprav se z uvedbo ustavnega sodstva spreminja dosedanji organizacijski sistem kontrole skladnosti predpisov ter drugih splošnih aktov, je vendar predstavniškimi telesom in njihovim organom dana ne samo pravica horizontalne kontrole te skladnosti, ampak tudi možnost vertikalne kontrole s pravico, da zadržijo izvršitev neustavnega ali nezakonitega predpisa ali drugega splošnega akta.

Da bi se še bolj varovale pravice strank in se jim olajšalo njihovo uresničevanje, je vnesla ustavna komisija v osnutek izrecno ustavno določbo, po kateri so državni organi oziroma organizacije, pred katerimi se vodi postopek, dolžne pomagati strankam pri uveljavljanju njihovih pravic. Obenem je z ustavo določena obvezna skrb družbene skupnosti, da je za občane ter za delovne in druge samostojne organizacije organizirana služba pravne pomoči.

Pri ureditvi ustavnega sodstva je ustavna komisija izhajala v osnovi iz istih izhodišč kot predosnutek zvezne ustave, seveda se je omejila na vlogo Ustavnega sodišča Socialistične republike Slovenije predvsem glede presojanja skladnosti predpisov in drugih splošnih aktov z republiško ustavo in zakoni. Glede dela in organizacije Ustavnega sodišča, ki se šele sedaj uvaja kot nova institucija v našem sistemu, se je bilo treba v ustavi omejiti na nekatere osnovne določbe, zakonu pa prepustiti podrobnejše reguliranje teh vprašanj.

O terminologiji nove ustave

Iz samega osnutka boste lahko ugotovili, da se je morala naša ustavna komisija spoprijeti tudi z nekaterimi terminološkimi vprašanji. Javna razprava naj o najdenih rešitvah izreče svoje mišljenje. Tu želim utemeljiti sklep ustavne komisije o uvedbi termina »občan« za pripadnika vsake, ne samo občinske teritorialno politične skupnosti — do federacije.

V izgradnji socialistične družbe kot družbe prehodnega obdobja nadomešča vlogo države in vodstvo družbenih odnosov po državi postopno vse bolj družbeno samoupravljanje. Namesto države kot organizacije sile, ki daje državljanu pravice in mu nalaga dolžnosti, postaja izhodišče socialistične družbe svoboden človek, kot svoboden proizvajalec in neposredni upravljalec družbenih zadev, tudi tistih, ki se morajo še vedno upravljati preko države. Njegove pravice in dolžnosti ne izvirajo iz njegovega razmerja kot državljan do države, ampak iz dejstva, da je član socialistične družbe, ki temelji na novih družbenih osnovah, na družbeni lastnini in na družbenem samoupravljanju. Izraz »državljan« torej ni več ustrezen. Izjema je v primeru, ko gre še za njegovo pripadnost republiški ali federativni državni skupnosti in iz tega izvirajoče njegove pravice, ko gre za njegovo republiško ali zvezno državljanstvo. V vseh ostalih primerih pa je moral izraz »državljan« nadomestiti izraz »občan«, ki izraža v našem jeziku najbolj ustrezno omenjeni položaj človeka in njegovo razmerje do socialistične družbe kot celote ter obratno.

Tovariši ljudski poslanci!

V svojem poročilu ob predlogu osnutka nove ustave sem želel nakazati samo izhodišča dela naše komisije in opozoriti na važnejše vsebinske rešitve. Naše delo ni bilo lahko, želeli smo zagotoviti tako formulacijo republiške ustave, ki ne bo odražala samo doseženega stanja in odnosov, ampak ki bo tudi dajala čvrsto smer in hkrati dovolj široke okvire za bodoči družbeni razvoj. Vemo, da osnutek ni popoln, vendar ustavna komisija smatra, da je predloženi osnutek dovolj izdelan za javno razpravo. Javna razprava ni samo demokratična pot sprejemanja osnovnega družbenega zakona in njegovih norm, razprava naj osnutek izpopolni, najde boljše in lepše formulacije, razprava naj postane vse-ljudski dogovor o doseženem in bodočem, naj poglobi zavest in pobudi elan, ki bo omogočil, da bodo polno uveljavljeni odnosi med svobodnimi ljudmi in proizvajalci, ki sami kujejo svojo usodo za sebe in za vse.

Zavedajoč se nepopolnosti osnutka, smo v ustavni komisiji prišli do zaključka, da ne more nobena ožja razprava nadomestiti prav take široke javne obravnave. Smatrali smo, da je treba pohiteti s pričetkom javne razprave o osnutku republiške ustave, zlasti še zato, ker že teče razprava o zvezni ustavi.

Prvotno smo predvidevali, da bomo lahko dali poslancem in članom Glavnega odbora SZDL Slovenije osnutek vsaj že štirinajst dni pred današnjo sejo. Delo pa se nam je zavleklo in bili smo pred dilemo: ali podaljšati interno delo na osnutku, ali predložiti, da sprejme skupščina sklep o takojšnjem začetku javne razprave. Odločili smo se za slednje in sedaj predlagam skupščini v svojem in v imenu ustavne komisije, da sklepa predvsem, ali sprejema predloženi osnutek kot osnovo za javno razpravo, ne razpravlja pa o njem v podrobnostih.

Svoj predlog utemeljujem se tem, da je treba zagotoviti predvsem dovolj časa za javno razpravo, ki naj bi se zaključila konec decembra. Če bi načelno

razpravo o osnutku opravili že sedaj ali na skupni seji skupščine in Glavnega odbora SZDL Slovenije kot smo prvotno mislili, bi imelo to za posledico dve slabosti. Prvič ne bi zagotovili potrebnega časa za proučitev osnutka, drugič pa bi lahko občani dobili vtis, da pomeni pravzaprav obsežna razprava najvišjih forumov in sprejemanje osnutka ne dajanje, pač pa jemanje možnosti za resnično razvijanje razprave.

Tak vtis naših ljudi bi morda pri njih slabil občutek, da imajo poleg pravice do javne razprave tudi dolžnost, da sodelujejo pri formuliranju in izpopolnjevanju svoje ustave. Na osnovi skupno doseženih socialističnih načel je še vrsta pomembnih vprašanj, ki jih lahko uspešno le skupno določimo.

Ustavna komisija je veliko razpravljala o vprašanjih postavitve direktorjev, posebnih nadzornih odborov v delovnih organizacijah, izdajanja splošnih zakonov v republiki, o vlogi svetov pri občinski skupščini in v republiki ter o uvedbi večih zborov v občinski skupščini. Za sedaj jih je rešila tako, kot je razvidno iz osnutka. Od javne razprave pričakujemo, da bo osvetlila ta vprašanja in tako pomagala najti ustrežnejše rešitve.

Predlagam torej, da na današnji seji skupščine take razprave ne začinjamo, da odločimo o odpiranju javne razprave in pozivam ljudske poslance, da bodo aktivni razlagalci osnov ustave in da prisluhnejo vsem predlogom ter sugestijam naših delovnih ljudi. Predlagam, da po končani javni razpravi, ko bo ustavná komisija zbrala njene predloge, temeljito pretresamo takratni predlog nove ustave Socialistične republike Slovenije.

Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Ustavna materija, predvsem predosnutek zvezne ustave in studija tovariša Kardelja, je izredno pomemben dokument. Ustavna reforma pomeni tak mejnik, ki bo predstavljal zgodovinsko preokretnico našega socialističnega razvoja. Ustava ne bo imela samo najdalekosežnejši pomen za bodoči razvoj socialistične Jugoslavije — za utrjevanje socialistično demokratičnega sistema in spodbujanje tvornih sil socializma za nadaljnje izpopolnjevanje družbenih pravil sožitja ljudi —, ona bo nedvomno dobila svoje mesto kot bogat prispevek marksistični misli na sploh in bo spodbuda za razvoj resničnega socializma v današnjem svetu.

Tak pomen ima zategadelj, ker bo to ustava izvirnega in resnično socialističnega tipa, ne kot temeljni zakon neke statične državne ureditve, marveč kot ustava prehodnega obdobja. Zato je njena značilnost, da prvič predvsem uzakonja že uveljavljene socialistične odnose v praksi, drugič, izhajajoč iz te osnove ne omejuje, marveč usmerja in spodbuja predviden dinamičen socialističen razvoj in tretjič, ker se v njej še prepletajo elementi starega, to je elementi klasične ustavne države.

Taka ureditev narekuje realističen pristop k ostankom starega v naši družbi, da jih s svojimi normativi omejuje in sili k izginevanju. Ti omejitveni ustavni normativi, četudi dajejo po obliki pooblastila državnim organizmom, imajo predvsem namen, da obvladujejo, omejujejo in onemogočajo možnost stihijskega delovanja starega — to je izkoriščevalskih kapitalističnih tendenc — zato, da zagotavljajo nemoten razvoj socialistične materialne in duhovne tvornosti. Ti elementi državnega prisiljevanja so zategadelj še delni odraz diktature proletariata, kar pri nas pomeni oblast vseh tvornih sil socializma na najbolj neposrednih demokratičnih osnovah. Sicer pa je njihov namen zagotoviti skladnost socialističnega razvoja v interesu vseh delovnih ljudi Jugoslavije in so torej hkrati instrument svobode in napredka.

Elementi državnega prisiljevanja, ki jih skladno z zveznim vsebuje tudi naš osnutek, so motivirani tudi z dejstvom, da ne gre precenjevati in idealizirati socialistične zavesti v najširšem ljudskem smislu. Ker je naše obdobje prehodno, tako v materialnem kot duhovnem pogledu, morajo biti v takih dokumentih, kot so zvezna in republiška ustava, jasneje odrejena pravila in normativi družbenega sožitja.

Omejitve se bodo postopoma zmanjševale v koraku z rastjo razvoja naših proizvodjalnih sil, v koraku z rastjo družbene zavesti, ki se bo utrjevala na teh materialnih osnovah.

Iz tega pa slejkoprej izhaja velika odgovornost, ki leži na naših zavestnih silah — tu mislim na našo skupščino, na vodstva in članstvo naših družbeno-političnih organizacij — zlasti sedaj, ko stopamo z osnutkom ustave v splošno javno razpravo.

Taka vloga zveze komunistov, ZK, SZDL, sindikatov in drugih družbeno-političnih organizacij je odslej poudarjena tudi v uvodnih ustavnih načelih, ker je očitno, da si za bodoče ni mogoče zamisliti, tako kot v preteklosti, smotrnega socialističnega razvoja brez največjega angažiranja zavestnih sil.

Toda kakorkoli poudarjamo našo veliko in skupno odgovornost, ni razloga za kakršnokoli malodušnost. Črpajmo svoje moči iz doseženih uspehov zadnjega pičlega četrstoletja, obdobja silne in burne dinamike razvoja. Prav je, da nas doseženi rezultati ne vodijo v samozadovoljstvo in nas ne uspavajo. Prav je, da smo nestrpni in nezadovoljni, kadar stvari ne gredo tako hitro, kakor bi želeli, kadar imamo opravka s pojavi birokratizma, samovolje, kadar naš demokratični samoupravni mehanizem še ne funkcionira tako, kakor bi moral, kadar se občani še ne zavedajo v zadostni meri svojih pravic in dolžnosti itd. Vendar poglejmo tudi, kako hitro raste število ljudi, ki se več ali manj uspešno in aktivno udeležujejo v široko razvejanih samoupravnih organizmih. Kako raste ne le strokovnost, marveč tudi širina njihovega pogleda na problematiko ožjega in širšega družbenega okolja. Kako intenzivno je življenje v vseh naših političnih in drugih družbenih organizacijah, od koder se širi zavesten socialističen vpliv v vse pore naše družbe in njene samoupravne organizme.

Osnutek zvezne ustave, temeljita Kardeljeva študija o naši družbi in njenih gibalnih silnicah, ki nas neizmerno idejno politično bogati, nam dajejo novega poleta in perspektiv. To bo naša ustava, originalna, kakršne svet ne pozna, kakršno je rodilo naše življenje in bo predstavljala ogledalo naše družbe. V njej bo sleherni videl sebe samega, pomembnost svoje osebnosti, svojega delovnega kolektiva, svoje komune, republike, federacije. Nanjo bodo vsi člani socialistične skupnosti naših narodov lahko ponosni, če bomo vestno upoštevali opozorilo tovariša Tita, ki nam ga je dal ob predložitvi osnutka ustave Federativne socialistične republike Jugoslavije zvezni skupščini.

Naloga vseh zavestnih socialističnih sil je namreč, da bodo ustavna načela prodrla v zavest vsakega našega občana. Zato usmerjajmo javno razpravo tako, da se bo poglobitev družbene zavesti najbolj neposredno odražala v nadaljnji pozitivni gospodarske in drugih dejavnosti, v pozitivni dejavnosti vsakogar na svojem delovnem mestu, ker je edino od tega odvisen naš bodoči napredek in družbeno blagostanje. (Dolgotrajno ploskanje.)

Predsednik Vid a Tom šič: Tovariši poslanci! Slišali ste poročilo in predlog tovariša Marinka. Ali želi kdo razpravljati o tem poročilu? Besedo ima ljudski poslanec Albert Jakopič.

Albert Jakopič: Tovariši in tovarišice! Tovariš Miha Marinko je ob koncu svoje obrazložitve o osnutku ustave Socialistične republike Slovenije predlagal, naj današnje zasedanje Ljudske skupščine odloči, ali se prične z javno razpravo o osnutku ustave. Želim podpreti njegov predlog, da namreč skupščina sklene, da se predlog osnutka ustave, kot ga imamo pred seboj, da v javno razpravo.

Cepprav je tovariš Marinko poudaril, da osnutek ni povsem dovršen, smatram, da bo ob sedanji zelo živi razpravi o osnutku zvezne ustave, razprava o njem zelo pomemben prispevek k celovitemu spoznavanju ustavnega gradiva, k popolnejšemu razumevanju zvezne ustave, hkrati pa tudi stvarnejša osnova tako za razprave kot za formuliranje občinskih statotov in statotov delovnih organizacij, bodisi s področja družbenih služb ali pa gospodarstva. Mislim pa, da prav tako lahko ugotovimo, da je ustavna komisija s predloženim osnutkom opravila veliko in zelo zahtevno delo.

Socialistična zveza je že v dosedanji javni razpravi o predosnutku zvezne ustave pokazala veliko politično aktivnost. Za nami so že organizacijske priprave in številna posvetovanja okrajnih in občinskih političnih aktivov. Rečemo lahko, da smo prešli na splošne javne razprave o osnutku zvezne ustave z vsemi občani, po mnogih delovnih kolektivih, šolah, društvih itd. Tako smo imeli že v novomeškem okraju več kot 110 javnih razprav, v ljubljanskem čez 120, v kranjskem, goriškem, koprskem čez 30, v občini Ljubljana-Center pa je bilo samo v delovnih kolektivih že več kot 80 razprav.

Vedno večji interes in prizadevnost za ustavno razpravo kažejo strokovna društva, zlasti pravniki, ekonomisti, društvo inženirjev in tehnikov in še posebej naše delavske univerze. Prav povsod so tudi priprave za volitve v krajevne organizacije Socialistične zveze, ki se prav sedaj na terenu povezujejo z obravnavanjem ustavnih določil.

V vsej tej zelo pestri politični aktivnosti lahko torej ugotovimo, da naši občani z velikim interesom spoznavajo določila zvezne ustave, da je veliko zanimanje za številna vprašanja, ki se pojavljajo, pa tudi mnogo razmišljanja o problemih, uspehih in slabostih, ki nas spremljajo. Številni predlogi in vprašanja občanov dosedaj pa kažejo, da bo nadaljna razprava o predosnutku zvezne ustave in o osnutku republiške ustave tako v organizacijah Socialistične zveze kot v delovnih organizacijah, v družbenih službah, kmetijskih zadrugah, samoupravnih organih komune, svetih in šolah, zahtevala ne samo velike prizadevnosti, ampak tudi večje sposobnosti in temeljitejšega znanja našega političnega aktiva. Vedno bolj bomo morali povezovati načelna določila ustave s konkretnimi vprašanji pri delu, ki se pojavljajo oziroma obratno, ob vsakodnevnih problemih pri odločanju in v odnosih med ljudmi, bomo morali uveljavljati duh in ideje ustavnih določil. Ustava nam mora torej hkrati dajati vzpodbude za akcijo in perspektivo.

Naša prizadevanja naj bodo zatorej takšna, da bodo občani ob čim podrobnejšem spoznavanju ustavnih določil tehtno presojali kaj je v neskladju z njimi v vsakodnevnem življenju oziroma bodo tvorno prispevali tako pri odpravljanju kakršnihkoli slabosti, kot pri izpopolnjevanju osnutka zvezne in republiške ustave. To bo tudi največji prispevek k temu, da bodo statuti komun in delovnih organizacij resnično temeljne listine samouprave in pomemben prispevek k utrjevanju družbeno ekonomskega in političnega sistema, kot ga obeležujeta osnutek zvezne in republiške ustave. Hkrati lahko tudi rečemo, da bo

razprava o osnutku zvezne in republiške ustave in še posebej o statutih komun in delovnih organizacij velika politična šola vseh naših družbenih organizacij in zavestnih sil ter velik prispevek k nadaljnji socialistični vzgoji vseh naših delovnih ljudi.

Na zadnji seji Izvršnega odbora Glavnega odbora Socialistične zveze Slovenije, pa tudi danes je tovariš Marinko posebej poudaril: Če bodo znali naši delovni ljudje celotno ustavno gradivo uporabljati kot kašipot, kot vir novih sil za premagovanje tekočih gospodarskih in drugih aktualnih problemov, potem se nam ni treba bati za naš neprestani napredek, za hitrejšo gospodarsko rast in za razvoj ter nenehno nadaljnje utrjevanje samoupravljanja v našem socialističnem sistemu.

Na zaključku še enkrat predlagam, naj skupščina sprejme sklep, da se osnutek ustave Socialistične republike Slovenije, kakršnega je predložila ustavna komisija, da v javno razpravo, mi poslanci pa storimo vse, da bodo naši občani z vsebino osnutka v podrobnosti seznanjeni.

Predsednik Vida Tomšič: Ali želi še kdo razpravljati o poročilu in o predlogih? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem bi prosila tovariša tajnika, da prečita predlog sklepa o tem, da se osnutek ustave Socialistične republike Slovenije da v javno razpravo, kakor smo ga pripravili na osnovi sugestij ustavne komisije. (Tajnik dr. Miha Potočnik prečita predlog sklepa. — Glej priloge.)

Želi kdo razpravljati o predloženem sklepu? (Ne javi se nihče.) Če nihče, predlagam, da o predlogu sklepa glasujemo. Kdor je za ta sklep, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je skupščina odprla javno razpravo o osnutku ustave Socialistične republike Slovenije.

S tem smo izčrpali dnevni red in zaključujem sejo.

Seja je bila zaključena ob 12.15 uri.

31. seja

(27. novembra 1962)

Predsedovala: Vida Tomšič, predsednik
Ljudske skupščine LRS

Tajnik: dr. Miha Potočnik

Začetek seje ob 10.10 uri .

Predsednik Vida Tomšič: Pričenjam 31. skupno sejo Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev.

Svojo odsotnost so opravičili ljudski poslanci Republiškega zbora: inž. Vilma Pirkovič, Ivan Potrč, Franc Belšak, inž. Viktor Kotnik, Franc Pirkovič, Franc Šebjanič, Stane Kavčič, Boris Kocijančič in Peter Zorko.

Prosim tajnika ljudske skupščine, da prebere zapisnik zadnje seje. (Tajnik dr. Miha Potočnik prebere zapisnik 30. skupne seje.)

Ima kdo kakšno pripombo k prečitanemu zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če ne, menim, da je zapisnik sprejet in da se ga lahko podpiše. (Predsednik in tajnik podpišeta zapisnik.)

Glede na gradivo, ki ga je Izvršni svet predložil Ljudski skupščini ter glede na predlog, da poslušamo tudi obrazložitev k predlogu zakona o filmskem skladu na skupni seji, predlagam za današnjo sejo naslednji dnevni red:

1. Obravnava poročila o nekaterih tekočih problemih v zvezi z uveljavljanjem družbenega upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji in sklepanje o predlogu priporočila o nalogah za uveljavljanje družbenega upravljanja v vzgojno izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji;

2. obrazložitev k predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov;

3. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o spremembi in dopolnitvi odloka o nagradah in povračilih poslancem Ljudske skupščine LR Slovenije.

Ima kdo kak spreminjevalni ali dopolnilni predlog k predlaganem dnevnem redu? (Ne javi se nihče.) Če nihče, menim, da je dnevni red sprejet.

Pred prehodom na dnevni red bi bilo prav, da obravnavamo pismena ali ustna vprašanja poslancev. Doslej nismo prejeli nobenega takega vprašanja. Ali želi kdo ustno postaviti kakšno vprašanje? (Ne javi se nihče)

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavo poročila o tekočih problemih v zvezi z uveljavljanjem družbenega upravljanja v vzgojno izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji.

Prosim poročevalca odbora za prosveto in kulturo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za prosveto in kulturo ljudski poslanec Ivan Krajncič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Nerino Gobbo prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev, da da skupno poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev, ljudski poslanec Marija Zupančič, prebere skupno poročilo obeh odborov. — Glej priloge.)

Prosim predstavnika Izvršnega sveta, da da obrazložitev k poročilu.

Ludvik Gabrovšek: Tovariši ljudski poslanci! Če se samo bežno ozremo na delo Ljudske skupščine LRS v pretekli dobi, lahko brez pridržkov rečemo, da je opravila izredno pomembno delo za preoblikovanje in vsebinsko preobrazbo našega vzgojnega in izobraževalnega sistema. Nihče, ki bi hotel podrobneje proučevati razvoj šolstva na Slovenskem, ne bi mogel mimo zakonov, resolucij in drugih predpisov s področja šolstva, ki jih je sprejela Ljudska skupščina LRS v tem času. Če že omenim samo najvažnejše: zakon o osnovni šoli, zakon o posebnem šolstvu, zakon o prosvetno-pedagoški službi, zakon o ustanovitvi sklada LRS za šolstvo, resolucijo o nalogah komune in stanovanjskih skupnosti o varstvu otrok, resolucijo o mestu in vlogi gimnazij, resolucijo o izobraževanju strokovnih kadrov, priporočilo o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji in da ne navajam vrste zakonskih predpisov o ustanovitvi višjih in visokih šol, uvidimo opravičenost trditve.

Pri sprejemanju navedenih zakonskih in drugih predpisov, je ljudska skupščina zasledovala cilj, da na temelju družbeno-političnih, ekonomskih in pedagoških načel za izvajanje šolske reforme ter v skladu z družbenim razvojem uredi s pozitivnimi predpisi delo in organizacijo določenih vrst izobraževalnih ustanov ali vsaj usmeri proces njihovega preoblikovanja.

Gradivo, ki je danes na dnevnem redu, je nekoliko drugačne narave. Ne gre za pravno ureditev določene materije, marveč za splošne ugotovitve, kako daleč smo segli s šolsko reformo z družbeno političnega vidika, pri čemer se postavlja v ospredje, s kakšnim uspehom smo uveljavili na področju vzgoje in izobraževanja družbeno upravljanje in kakšne naloge stoje pred nami za njegovo učinkovitejšo uveljavitev. Tako zastavljen smoter je toliko pomembnejši, ker stojimo sredi razprav o osnutkih zvezne in republiške ustave, ki imata za izhodišče vlogo, položaj in odgovornost organov družbenega samoupravljanja, v katerem prihaja najneposredneje do izraza interes delovnega človeka, hkrati kot individualni interes in kot skupni interes delovnega kolektiva.

Kot podlaga za razpravo služi poročilo o tekočih problemih v zvezi z uveljavljanjem družbenega upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji, ki ga je predložil skupščini Izvršni svet in ki osredotoča problematiko na nekaj ključnih vprašanj.

Prvo se nanaša na prehajanje šole iz državne v samostojno družbeno ustanovo. Tak prehod v polnem obsegu omogoča šele uveljavitev načela dohodka, saj predstavlja to načelo neizogiben pogoj za resnično osamosvojitve šole in objektivno osnovo za svobodnejšo organizacijo delovnega procesa in vzpostavljanje svobodnejših odnosov v učnih kolektivih.

Glede uveljavljanja načela dohodka na vzgojno-izobraževalnih ustanovah, predstavlja leto 1962 prelomno leto, saj je poteklo celo prvo polletje v znamenju razprav v učno-vzgojnih kolektivih, od varstveno-vzgojnih ustanov do fakultet, o pravilnikih za delitev dohodka, o merilih za delitev, o ustreznosti oziroma neustreznosti kategorizacije, na temelju katere so šolski skladi odmerjali šolam dohodek, o odnosih med dohodki za osebne in materialne izdatke itd. Rezultat teh razprav, za katere so dajali močno pobudo sindikati in politične organizacije; je ta; da je do konca avgusta prešlo že več kot 70 % vseh šol v Sloveniji, danes pa gotovo že več kot 80 % na delitev osebnih dohodkov po delu.

Uvajanje načela dohodka, pa naj je šlo za vprašanje odmerjanja dohodka šolam za njihovo dejavnost ali pa za notranjo delitev osebnega dohodka po delu, so spremljale določene težave, odkloni in neskladnosti, deloma objektivno, deloma subjektivno pogojene, toda že prve izkušnje kažejo, da globalno vzeto, pozitivni elementi daleč prevladujejo nad negativnimi.

Poročilo navaja nekatere teh težav in nakazuje pot za njih odpravo. Na tem mestu naj se dotaknem le dveh, ki sta se pojavljali povsod. V obeh primerih gre za ugotavljanje objektivnih meril, v prvem za delitev dohodka šoli, v drugem za ugotavljanje meril za kvaliteto pedagoškega dela.

Glede meril za odmerjanje dohodka šolam so ljudski odbori in upravni odbori skladov jemali ali dohodek na enega učenca ali na število oddelkov, ponekod na pedagoško uro, pri čemer pa so imeli vselej občutek, da pravega objektivnega merila še niso našli. Konkretna uporaba meril je pogosto pripeljala do neskladnosti, celo do takih, da je osebje na osnovni šoli v povprečju prejemale višje dohodke od osebja šole druge stopnje, in to v isti občini. Zato pri določanju sredstev za vzgojno dejavnost ne bi smeli samo in predvsem iskati absolutnih objektivnih meril, pač pa v prvi vrsti pravičen odnos med razvojem proizvodjalnih sil v občini, v okraju in republiki ter sredstvi, ki jih je treba zagotoviti za dejavnost določene šole. Zato ni mogoče iti samo za tem, da bi našli povsem objektivna merila, ker bi le-ta delovala statično, ne bi nenehno povezovala interesa šole z interesom komune in tudi ne bi vzpodbujala samih prosvetnih delavcev. S takih vidikov je treba zato ugotavljati, kakšen dohodek pripada šolam v občini, kako zagotoviti stalnost sredstev glede na nihanje dohodkov v občini, kako opremiti posamezne šole z učnimi sredstvi itd. Samo proučevanje prakse lahko pomaga oblikovati ustrezna stališča in rešitve.

Še občutljivejše je vprašanje meril za uspešnost dela prosvetnih delavcev. Pomanjkanje vsakršnih izkušenj in nerazumevanje bistva načela dohodka je povzročalo v pravilnikih razne neustreznosti. Mnogi pravilniki so le preobličena določila zakona o javnih uslužbencih s togo administrativno lestvico osebnih prejemkov in z minimalnimi sredstvi za uspeh. Za nekatere je značilna »uravnilovka«, ki negira ali premalo upošteva razlike med izobrazbo učnih kadrov in njihovimi delovnimi izkušnjami. Preohlapne določbe v pravilnikih prepuščajo delitev povsem subjektivni presoji. Druga skrajnost so pravilniki, ki do podrobnosti atomizirajo delo učitelja na čisto drobne dejavnosti in ga postavljajo v vlogo lovca na točke, kar kaže na prizadevanja, da bi prišli do povsem avtomatičnega mehanizma delitve. To se dogaja zlasti tam, kjer so preveč nekritično povzemali izkušnje iz gospodarskih organizacij. Normativi za delitev so lahko samo sinteze določenih izračunov na osnovi več objektivnih pokazateljev, pa tudi subjektivnih spoznanj in praktičnih izkušenj.

Pri oblikovanju meril za delitev bo treba kritično premotriti tudi to, kako so v njih upoštevana pedagoška načela, ker je od tega odvisno doseganje smotrov izobraževanja in vzgoje, ki smo jih postavili kot izhodišče za reformo. V tem smislu bo treba kritično opredeliti elemente nagrajevanja v pravilnikih.

Načelno in kritično obravnavanje dosežkov in napak ter oblikovanje ustrežnejših meril in rešitev je edina učinkovita pot za premagovanje pomislekov, češ da so prosvetna, umetniška in znanstvena dejavnost take narave, da se jih sploh ne da objektivno izmeriti in da zato nima smisla uvajati načela dohodka v šolah. S tvornim idejnim razčiščevanjem vprašanj o vlogi dela, o smislu dela, bomo morali premagovati tudi poglede, da pomeni načelo dohodka komercializacijo in s tem tudi moralno degradacijo pedagoškega dela.

Kot vidimo, je za proces popolnejše uveljavitve načela dohodka in s tem tudi popolnejše uveljavitve družbenega upravljanja nujno potrebno, da se tako člani učnih kolektivov kot člani šolskih odborov in drugih organov upravljanja dokopljejo do enotnih pogledov o družbeno-političnem pomenu delitve dohodka, če hočemo, da se bodo z večjo samozavestjo, z več prepričanja zavzemali za njegovo uveljavitev.

Med taka spoznanja, ki bodo morala biti skupna vsem zavestnim činiteljem, sodijo na primer spoznanja, da bo možno samo z uveljavitvijo načela dohodka in njegove delitve po delu odpraviti protislovje med družbenim položajem proizvajalcev v gospodarstvu in položajem prosvetnih delavcev; da načelo vsakomur po delu, ustvarja objektivne pogoje za svobodnejše odnose, v katerih se sprošča pobuda in ustvarjalnost posameznika in kolektiva in da bo le po tej poti možno ukiniti administrativni položaj in uslužbensko miselnost prosvetnega delavca; da uveljavljanje načela dohodka vnaša v kolektive sproščen boj mnenj in konstruktivno kritičnost ter demokratično sprejemanje stališč, ki jih narekuje skladnost interesov pedagoškega dela s splošnimi družbenimi interesi; da je načelo dohodka nezdržljivo s samovoljo posameznikov, brez sodelovanja kolektiva; da je vrednotenje dela gotovo bolj humano in etično merilo od vseh drugih meril; da pomeni oblikovanje odnosov na podlagi dohodka po delu proces, ki je odvisen od učnih kolektivov in zrelosti njihove zavesti in da zato ne bo mogel teči povsod enako in da ga tudi ne bo mogoče uveljaviti po administrativni poti.

Prav zato, da pride čimprej do take načelne enotnosti pogledov, poročilo posebej poudarja vlogo subjektivnih faktorjev kot so učni kolektivi, organi družbenega upravljanja, sindikati, SZDL itd.

Proces osamosvajanja šol pa se ne uveljavlja samo po načelu dohodka. Zelo važno pot do osamosvojitve pomeni tudi izdelava in sprejem pravil o delu in organizaciji šol, oziroma da se izrazim s terminom osnutka ustave, statutov šol. Z njimi je treba urediti pravice in dolžnosti učiteljev, pravice in dolžnosti učencev ter njihovih skupnosti in združenj, odnose med učitelji in učenci, odnose med šolo in šolskim odborom, organizacijski sestav šole, vzgojne ukrepe, pomoč zaostajajočim učencem, varstvo učencev, ukrepe in čuvanje družbene lastnine in podobno.

Pri uvajanju notranje zakonodaje v šolo velja posebej poudariti vsebinski pomen tega dela. Ta naj namreč izrazi skupne pedagoške poglede na nove, bolj humane odnose v šoli, izraža naj skupne napore vseh činiteljev za tako ureditev notranjega dela na šoli, ki je v skladu z osnovnimi načeli šolske reforme in prizadevanji za zagotovitev enotnosti učno-vzgojnega dela.

Kot nadaljnega ključnega vprašanja se poročilo dotika nekaterih posebnih vidikov odnosa med družbo in šolo; z uveljavljanjem novega položaja šole se namreč oblikujejo nove relacije med družbo in šolo, spreminjajo pa se tudi funkcije in kompetence posameznih ustanov in organov.

Že uveljavljanje načela dohodka in postavljanje prosvetnega delavca v položaj družbenega delavca in upravljavca prinaša s seboj nekatera vprašanja o pristojnosti učiteljskega kolektiva, direktorja, šolskega odbora, svetov za šolstvo in upravnega organa. Pri razčiščevanju tega bi se v sedanjih fazi ne kazalo preveč naslanjati na strogo pravno razmejitev pristojnosti, marveč bi bilo treba zasledovati tendenco krepitve samostojnosti učnih kolektivov in jim glede na njihovo dozorelost prepuščati v reševanje vse več zadev, ki so po sedanjih pozitivnih določbah še v pristojnosti šolskih odborov, občinskih svetov in drugih organov.

Še posebej je tu občutljiv odnos med šolo in komuno. Glede tega bi se bilo treba izogibati dveh skrajnosti. Ena je v tem, da organi z birokratskimi posegi zavirajo proces osamosvajanja šole. Ti posegi se izražajo na različne načine: z nadaljevanjem administrativno-proračunske prakse, pri odmerjanju sredstev vzgojno-izobraževalnim ustanovam, z odrejanjem za kaj smejo šole trošiti dodeljena sredstva, kar vse je v nasprotju z določbami temeljnega zakona o financiranju šol, še celo pa z načehom dohodka. Izražajo se v tem, da zaradi ozkega pojmovanja načela dohodka zapirajo občine dostop v šole učencem iz drugih politično-teritorialnih enot in tako kršijo s svojimi lokalističnimi tendencami eno od osnovnih pravic državljanov. Izraža se tudi v tem, da nameščajo in zlasti zadnje čase tudi upokojujejo organi občine učne moči mimo šolskega kolektiva in mimo šolskega odbora. Celó to se dogaja, da organi nekaterih takih ljudskih odborov s prizadetimi niti ne stopijo v osebni stik, ampak pošiljajo odločbe o upokojitvah po pošti in po kurirjih. Organi občine se sklicujejo pri tem, da so bile upokojitve potrebne zaradi pomlajevanja učnih kolektivov, v pravnem pogledu pa se sklicujejo na letos izišli zelo togi zvezni predpis.

Pogosto je v ozadju tudi ozka računica, da je mlajši učni kader cenejši od starejšega. Ne upoštevajo pa ti organi, da še vedno primanjkuje učnega kadra in da pomeni upokojevanje za delo še sposobnih in delavoljnih učiteljev pravzaprav razsipanje družbenih sredstev. Saj so sredstva socialnega zavarovanja tudi družbena sredstva. Tak postopek niti ne moremo več označiti samo kot birokratski, marveč tudi kot nehuman.

Pripominjam, da se zavedam tega, da so upokojitve lahko pravno popolnoma utemeljene, da se s te strani ne bi dalo kdove kaj oporekati. Toda že stari Rimljani so poznali prislovico: »summum ius, summa iniuria« ali nekako po naše, predosledno uporabljanje prava lahko predstavlja največjo krivico. V mnogih primerih administrativnega upokojevanja to drži.

V teku je sicer akcija, da se omenjeni togi zvezni predpis ustrezno modificira, vendar se mi zdi potrebno, da bi že pred njegovo spremembo začeli preverjati od primera do primera, koliko so upokojitve prosvetnega kadra v zadnjih mesecih bile v skladu s splošnim družbenim interesom.

Drugo skrajnost odnosov med šolo in komuno predstavlja odnos, ki izvira iz napačnega razumevanja procesa osamosvajanja šole in ki bi ga lahko označil s kratkim stavkom: »Solniki, tu imate vaš dohodek za osnovno dejavnost, vse drugo pa je vaša stvar.« Človek bi na prvo misel dejal, da je to zelo dosleden korak k osamosvojitvi šole, zlasti če so sredstva za delo šole zadostna. Toda procesa osamosvojitve šole ne moremo razumeti tako, da šolo prepustimo samo

sebi, da jo zapremo v njeno lastno okolje in da naj potem z lastnimi silami, z lastnimi izkušnjami išče poti za boljše delo, marveč moramo videti v procesu osamosvajanja šole njeno vsestransko povezanost z družbo. Pri tem tvorijo vez skupni interesi vseh tistih delovnih organizacij in organov, ki so zainteresirani na delu šole. In ker je občinski ljudski odbor in komuna sploh, gotovo eden takih organov, ne more in ne sme odtegniti svojega zanimanja in pomoči šoli, zlasti ker ne gre samo za materialno, marveč tudi za politično in moralno pomoč.

Poseben splet odnosov med družbo in šolo predstavljajo vezi šole z družbenimi organizacijami. Kakor je na eni strani potrebno, da se šola z njimi povezuje, se je pa na drugi strani treba izogibati takim akcijam družbenih organizacij na šolah, ki niso v skladu s procesom osamosvajanja in razvijanja odgovornosti šole. V mislih imam razne kampanjske, improvizirane akcije, nepremišljeno poseganje v učno delo, preobremenjevanje prosvetnih delavcev z delom zunaj šole, obremenjevanje šol mimo šolskih organov z raznimi anketami, poročili in statistikami, kar vse ne pospešuje učno-vzgojnih smotrov šole, ampak jih celo moti. Takim akcijam se je možno izogniti le, če se v mehanizmu družbenega upravljanja v komuni ustvarijo enotni pogledi na naloge v zvezi z vzgojo in izobraževanjem.

Poročilo se dotika kot posebno pomembnega vprašanja tudi vprašanja realizacije učno-vzgojnih uspehov. Te vrste problematika je take narave, da bi sodila bolj v razpravo v učnih kolektivih samih in v ustreznih strokovnih službah. Toda če moramo danes na široki fronti ugotavljati, da so mnoge šole spričo obilice nalog z organizacijskim delom, spričo preobremenitve učnega osebja zapostavile svoj osnovni smoter, da oblikujejo učence v vsestransko razvite harmonične osebnosti zato, da bi se lahko v življenju polno uveljavili kot zavestni člani socialistične družbe v vlogi dobrih proizvajalcev in hkrati dobrih upravljavcev; če moramo ugotavljati, da šole premalo vzpodbujajo uveljavljanje osebnosti učenca kot aktivnega faktorja v učno-vzgojnem procesu; dalje da so se skupnosti učencev nezadostno in enostransko afirmirale, ker se postavlja njihov obstoj predvsem kot politična zahteva namesto kot pedagoški princip aktiviranja učencev; če moramo ugotavljati, da izkazujejo šole slabe učne rezultate in to v zelo številnih primerih posebno v materinem jeziku, matematiki, poznavanju naše družbe in tujih jezikih; če moramo ugotavljati, da se gospodarske organizacije pritožujejo nad neustreznostjo strokovne izobrazbe, da prevladuje na šolah verbalizem, nezadostna povezanost teorije s prakso in eksperimentalnim delom zaradi pomanjkanja sodobnih učnih pripomočkov; če ugotavljamo, da znatno zaostajamo v tempu izobraževanja kadrov za predmetni pouk na osnovnih šolah — potem skoro moramo soglašati, da so to taka vprašanja, ki ne sodijo v razpravo samo na ožjih strokovnih kolektivih prosvetnih delavcev, marveč tudi na razpravo v političnih organih in organih oblasti na vseh stopnjah zaradi njihove ne samo pedagoške ampak družbenopolitične vsebine. Če bi prepustili reševanje navedene problematike samo prosvetnim delavcem in za šolstvo pristojnim organom, bodo stvari le počasi krenile na bolje.

Vprašanje doseganja učno vzgojnih smotrov pa ima tudi svoj ekonomski aspekt. Stojimo pred neizprosним dejstvom, da mora naša mladina znati več kot ustrezne prejšnje generacije. To terja nagli razvoj tehnoloških procesov in vse bolj zapletena proizvodnja. Mladina pa si lahko več znanja osvoji v

enakem času ali pa še hitreje kot prejšnje generacije, če bomo izboljšali metode pouka, opremili šole z ustreznimi učili in poskrbeli za boljšo strokovno izobrazbo učnega kadra. Če bomo šole tako organizirali, če bomo iz njih odpravili verbalizem, izboljšali način pouka, aktivizirali učence v učno-vzgojnem procesu, če bomo šole opremili boljše z učnimi sredstvi in če bomo vanje uvedli bolj humane odnose, bomo dosegli še eno. Učenci bodo čutili svoje izobraževalne naloge manj kot breme, opravljali jih bodo manj iz strahu pred neuspehom in več iz lastne želje po znanju. S tem bomo v šolo vnesli tisto vedro razpoloženje, ki je tudi eden od pogojev za doseganje čim boljših uspehov, ne samo izobraževalnih, marveč tudi vzgojnih.

Poročilo omenja v poglavju o učnih in vzgojnih uspehih tudi vlogo zavodov za prosvetno pedagoško službo, ker je spremljanje uspehov šol ena od najvažnejših nalog teh zavodov. Treba je priznati, da so se ti zavodi po začetnih organizacijskih in kadrovskih težavah že dokaj utrdili in začeli zlasti z letošnjim letom z načrtnim delom. Toda njihov kadrovski sestav jim ne omogoča, da bi opravljali vse naloge, ki bi jih morali. Mar se moremo zadovoljiti s tem, da je v 17 občinskih in medobčinskih zavodih vsega pet prosvetnih svetovalcev za področje strokovnega izobraževanja? Mar se moremo zadovoljiti s tem, da ima od skupnega števila 120 prosvetnih svetovalcev več kot polovica, to je 65 samo srednjo izobrazbo? Če naj zavodi opravljajo svojo svetovalsko nalogo na vseh vojno-izobraževalnih ustanovah vključno z izobraževalnimi centri gospodarskih organizacij — in to bi po zakonu morali — če naj opravljajo ne lahko nalogo trajnega in sistematičnega izpopolnjevanja obstoječega učnega kadra in še proučevalne naloge, potem bo treba naglih ukrepov za izpopolnitev kadrovskega sestava prosvetno pedagoške službe.

Poročilo daje pomemben poudarek tudi vlogi in mestu gospodarskih organizacij v sistemu izobraževanja. Ker Ljudska skupščina LRS v razmeroma kratkem času že tretjič razpravlja o teh vprašanjih, naj mi bo dovoljeno, da na kratko povzamem, kaj želi poročilo doseči.

Poročilo želi doseči, da bi v splošnih razpravah o njem, zlasti samoupravnih organi gospodarskih organizacij kot izraz spoznanja, da si naglega dviga proizvodnje, produktivnosti dela, ekonomičnosti in rentabilnosti poslovanja ni mogoče zamisliti brez ustrezno izobraženih strokovnih kadrov, posvetili več pozornosti sodelovanju z organi upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah in s tem zagotovili uspešno izvajanje njihovih nalog. Zato bi bilo zlasti potrebno, da gospodarske organizacije zavzamejo drugačen, bolj aktiven odnos do izdelave profilov in do ugotavljanja perspektivnih potreb po strokovnih kadrih za sodobno proizvodnjo, in na tej osnovi bolj aktiven odnos do organizacije vzgojno-izobraževalnega procesa v gospodarskih organizacijah samih, kot tudi bolj aktiven odnos do vseh tistih prizadevanj za sodobni proizvodnji ustrezno reformo celotnega sistema izobraževanja strokovnih kadrov, takega sistema, ki je v duhu priporočila Ljudske skupščine LRS o nalogah na področju strokovnega izobraževanja. V ta okvir sodi tudi dolžnost gospodarskih organizacij, da posvečajo več skrbi materialnim in finančnim pogojem za delo ustanov za izobraževanje strokovnih kadrov. Vse to seveda v enaki meri velja tudi za odnos prizadetih samoupravnih organov v organizacijah družbenih služb do izobraževanja kadrov, ki jih potrebujejo.

V celotnem prizadevanju za izobrazbo ustreznih strokovnih kadrov se morajo nujno, bolj kot doslej, vključiti tudi gospodarske zbornice, poleg njih pa tudi strokovna združenja, društva ter drugi prizadeti družbeni činitelji.

Kot zadnjega ključnega vprašanja se poročilo dotika problemov financiranja. To gradivo bi sodilo prav v poglavje, v katerem je bilo govora o načelu dohodka. Toda tam se je načelo dohodka obravnavalo predvsem kot družbeno-politično načelo, vključno z njegovim moralno-etičnim ozadnjem, na tem mestu pa želim podčrtati nekatere kvantitativno-ekonomske odnose.

Podatki za leto 1962 kažejo, da so ljudski odbori s prizadevanjem političnih organizacij, zlasti SZDL, namenili šolskim skladom tolikšna sredstva, da so znatno ublaženi problemi financiranja osnovne dejavnosti šol. V letu 1961 je znašala realizirana potrošnja vseh občinskih skladov za šolstvo v LR Sloveniji 12 321 000 000 din, v letošnjem letu pa je predvideno v finančnih načrtih občinskih skladov za šolstvo po že izvršenih redukcijah 18 163 000 000 din. To pomeni v primerjavi z letom 1961 za 39% zvišana sredstva. Tak izreden skok občinskih sredstev za potrebe šolstva je tudi omogočil, da so se povprečni mesečni dohodki učnega kadra premaknili znatno navzgor, zlasti za mlajše kadre. Dočim so lani učitelji prejeli mesečne dohodke v razponu od 18 000 din (začetniki) do 34 000 din (starejši), znaša letos ta razpon od 25 000 din do 40 000 din. Za predmetne učitelje se je razpon od 20 000 din do 36 000 din v letu 1961 premaknil v letu 1962 na 33 000 din za začetnike do 44 000 din za predmetne učitelje z daljšo službeno dobo, in ustrezno za učne moči s fakultetno izobrazbo od 23 000 do 42 000 din v letu 1961 na razpon od 35 000 do 50 000 din v letu 1962. Ta premik se je izvršil na tistih šolah, kjer so prešli na delitev dohodka po delu na osnovi pravilnika o delitvi osebnih dohodkov. Seveda so zato razponi na posameznih šolah mnogo bolj pestri, saj so jih šolski kolektivi sami odredjali. Razponi, ki sem jih navedel, predstavljajo samo okvir teh razponov.

Ti podatki nas delno navdajajo z določenim optimizmom. Sta pa dva problema, ki ju glede financiranja šol še nismo ustrezno rešili. Prvi je v tem, da se še ni dovolj, deloma iz objektivnih deloma iz subjektivnih razlogov, uveljavila ideja o skupnem financiranju tistih šol, v katerih se šolajo učenci iz več politično-teritorialnih enot, kar še posebej velja za poklicne šole, predvsem vajenske, in ki bi jih financirali kot pogodbeni partnerji vsi zainteresirani faktorji. Ena od ne lahkkih nalog bo zato najti ustrezen mehanizem skupnega financiranja, da bodo šole dobile zadostna in stabilna sredstva za svojo dejavnost.

Drug problem, ki vzbuja zaskrbljenost pa je financiranje investicij. Po globalnih podatkih bodo letos realizirali le 62% plana investicij. Zaostajanje investicij v šolstvu povzročata med drugim tudi dejstvo, da še niso dovolj izkoriščene možnosti za dogovorno združevanje razdrobljenih sredstev, s katerimi razpolagajo občine v te namene. Drug vzrok za zaostajanje investicij pa je v sistemu bančnega kreditiranja, ki ne daje možnosti za najemanje vsaj kratkoročnih kreditov politično-teritorialnim enotam za gradnjo šolskih objektov. Zato naj bi se v okviru kreditiranja tako imenovanih negospodarskih investicij iz družbenih investicijskih skladov politično-teritorialnih enot odprle tudi ustrezne možnosti za najemanje kreditov za šolske objekte. S tem bi se izognili dolgotrajni gradnji posameznih šolskih objektov, hkrati pa bi s tem gradnjo pocenili.

Prikaz problematike, vsebovane v poročilu, ne bi bil zadovoljiv, če ne bi omenil še ene vrste nalog, ki se v njem z več ali manj poudarka pojavlja na različnih mestih. Mislim na potrebo po poglobljenem sistematičnem znanstve-

nem in raziskovalnem delu na področju vzgoje. Raziskovalno in znanstveno delo na področju vzgoje in izobraževanja je nujno potrebno, če hočemo, da ne bomo s kampanjskimi in ne dovolj proučenimi akcijami zavirali napredek vzgojno-izobraževalnega procesa. Pristojni organi in zlasti republiški organi in ustrezne strokovne službe naj pokažejo več iniciative kod doslej tako za organizacijo znanstvenega in raziskovalnega dela, kot tudi pri nakazovanju problematike, ki prihaja glede na izkušnje v praksi predvsem v poštev za proučevanje.

Ob koncu bi želel spregovoriti še nekaj besed o splošni naravi poročila. Poročilo je namenjeno učiteljskim kolektivom, šolskim odborom, gospodarskim in ustreznim družbenim organizacijam, strokovnim službam, zlasti zavodom za prosvetno-pedagoško službo, da ga prouče in povežejo razpravo o njem z razpravo o osnutku zvezne in republiške ustave ter z razpravo o statutih komun in statutih šol, hkrati pa tudi z razpravo o konkretizaciji nalog za popolnejše uveljavljanje družbenega upravljanja in šolske reforme. Pri izvrševanju teh nalog bo izrednega pomena zavest vseh tistih državljanov, ki so zainteresirani za napredek vzgoje in izobrazbe. Zato je poročilo namenjeno hkrati tudi mobilizaciji subjektivnih faktorjev.

Spričo dejstva, da obstoječi pozitivni predpisi in drugi instrumenti še niso prilagojeni konceptom nove ustave, bo imela zavest subjektivnih faktorjev dostikrat odločilno vlogo, če bomo hoteli s koordiniranimi naporii pospešiti oblikovanje svobodnih skupnosti proizvajalcev v okviru naše socialistične družbe in v katerih bo zagotovljena vsestranska sprostitev človeka kot svobodne ustvarjalne osebnosti.

Tovariši ljudski poslanci! Izvršni svet predlaga iz razlogov, ki sem jih navedel in iz razlogov, ki so jih navedli poročevalci posameznih odborov, da ljudska skupščina sprejme poročilo in da da soglasje k stališčem, ki jih poročilo vsebuje. Hkrati obveščam ljudsko skupščino, da je Izvršni svet sprejel predlog odbora za prosveto in kulturo, da predloži Izvršni svet novo besedilo priporočila za uveljavljanje družbenega upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji. Izvršni svet je predložil nov predlog priporočila in predlagam, da ljudska skupščina ta predlog priporočila sprejme.

Predsednik Vida Tomšič: Pred prehodom na obravnavo odrejam kratek odmor. Tovariše in tovarišice ljudske poslance, ki nameravajo sodelovati v razpravi, prosim, da se med odmorom pismeno prijavijo k besedi.

(Seja je bila prekinjena ob 11.20 uri in se je nadaljevala ob 11.50 uri.)

Predsednik Vida Tomšič: Pričenjamo z razpravo. K besedi se je prijavil ljudski poslanec Franc Šušteršič.

Franc Šušteršič: Tovariši ljudski poslanci! Če se ozremo za nekaj let nazaj in primerjamo takratni položaj vzgojno-izobraževalne dejavnosti z današnjim, vidimo veliko razliko, ki se zrcali v dejstvu, da so se tej dejavnosti odprle nove poti, da je postala enakovreden član v delitvi dela, da je prosvetni delavec izgubil konvencionalni pečat uradnika in se začel uveljavljati kot družbeni delavec, da šolska reforma združuje umsko in fizično delo, da se skuša prosvetno dejavnost čim hitreje prilagoditi družbenim potrebam itd.

To je nedvomno tako velika preobrazba, da se je ne moremo niti dovolj zavedati. Zato ni nič čudnega, da je pot za uveljavljanje novih načel marsikje

še hrapava in da se, kakor pri vsaki preobrazbi, novo še bojuje s starim, zlasti če novo ne dobiva dovolj podpore pri ljudeh, ki so za to poklicani, kot na primer pri občinskih prosvetnih referentih, saj se med njimi še zmeraj najde kdo, ki se težko poslavlja od starih, administrativnih načinov varuštva in godrnja, da so dobile šole preveč svobode, da se vzgojno izobraževanje komercializira itd.

Glede na družbeno samoupravljanje in nov način financiranja šolstva je razumljivo, da se morajo vzgojno-izobraževalne ustanove povezati predvsem z družbenimi činitelji v komuni, torej s svojim zaledjem in jim ni več potrebna klasična, administrativna, vertikalna povezava na relaciji republika, okraj, občina, šola. S tem pa seveda ni rečeno, da na tej liniji ni potrebna nobena povezava več. Toda v prvi fazi šolske reforme so bile, kot ugotavlja poročilo, te vezi pretrgane, kar je praktično onemogočilo tekoče spremljanje, analiziranje in vplivanje na procese v šolstvu. Prejšnjo administrativno povezavo bi morale nedvomno zamenjati nove oblike in metode usmerjanja, ki bi bile potrebne zlasti v začetku in ki so še vedno potrebne spričo raznih težav, ki spremljajo šolsko reformo in uveljavljanje družbenega samoupravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, težav, ki so ponekod večje, drugje manjše.

Prav gotovo so napake najbolj občutne v občinah s šibko kadrovsko zasedbo na prosvetnem področju in pa tam, kjer se zaradi kratkovidnosti držijo politike pretiranega varčevanja. Tako se dogaja, da ponekod krčijo pouk, kar najpogosteje doleti telesno vzgojo in zanemarjajo kadrovska vprašanja. Primer: neka osemletka nima slavista, materinščino poučuje učiteljska moč, ki za pouk v višjih razredih ni dovolj usposobljena. Ponudil se jim je slavist, pa so ga odklonili, češ, da bi bil predrag. Drugod trpi kvaliteta pouka zato, ker reducirajo upravno osebje na nezadosten minimum in se morajo vzgojitelji ukvarjati s posli, ki ne sodijo v njihovo delo.

Zaradi zanemarjanja kadrovske politike je marsikje zastal pouk v prvi fazi uveljavljanja šolske reforme celo na osemletkah. So tudi primeri, da trpi osnovno izobraževanje zaradi preneglega združevanja šol na podeželju. To združevanje je samo po sebi upravičeno, ker ima za cilj dvigniti kvaliteto pouka, toda če ni dovolj pripravljeno, če ni združeno z ustreznimi ukrepi, da ni na primer dovolj poskrbljeno za reden prevoz učencev, utegne to vsaj v začetku povzročiti težave.

Pri tem naj omenim, da pri združevanju šol marsikje ne navajajo kot pglavitni razlog težnjo po dvigu kvalitete pouka, temveč finančni izračun, ki je tako ugodnejši. S tem je po mojem mnenju združena nevarnost, da ne bi odpravili preveč šol v odročnih krajih. Vseh šol v takih krajih najbrž ne bi smeli odpraviti, ker so nekateri kraji preveč oddaljeni od najbližjih osemletk ali pa bi bilo treba reševati to vprašanje s pomočjo internatov. Da je v osnovnem šolstvu precej težav, priča tudi dejstvo, da je realizacija učnega programa trenutno precej pod planom in da obstoje precejšnje razlike med kvalitetnim nivojem posameznih osemletk.

Še več pomanjkljivosti pa je na področjih strokovnega izobraževanja in usposabljanja na delovnem mestu. Povzroča jih zlasti kratkovidnost gospodarskih organizacij glede potreb po kadrih in premajhna povezanost med gospodarskimi organizacijami in šolami. Navedel bom primer iz občine Ljubljana-Bežigrad, kjer deluje center strokovnih šol. Tu se izobražuje precejšnje število vajencev iz raznih podjetij. Učni program je splošnega značaja in ne zajema

oziroma ne more zajemati vseh tistih specifičnosti, ki bi vajencem posameznih podjetij, potem ko se bodo vrnili na delovna mesta, čimveč koristile. Šola pravi, da gospodarske organizacije niso dale nobenih sugestij, katerim področjem naj se da večji poudarek, kam naj se usmeri praktičen pouk itd. in tako čaka na take sugestije. Gospodarske organizacije pa se tudi ne potrudijo, da bi navezale tesnejše stike s šolo, potem pa jadikujejo, da kadri iz strokovnih šol ne ustrezajo, da niso dovolj izobraženi za posamezna delovna mesta itd. Skratka, tu še ni vzajemnega sodelovanja, ki bi bilo nujno potrebno spričo zahteve, da mora biti strokovnost odsev potreb v gospodarstvu.

Zdi se mi, da so šole, gospodarske organizacije in občinski sindikalni sveti, sprejeli zadevna navodila in priporočila višjih forumov premalo resno in da jih niso dovolj proučili in skušali uveljaviti v praksi. V občini Ljubljana-Bežigrad se je v zadnjem času še najbolj zavzela za strokovno izobraževanje mladinska organizacija, ki je odločno postavila svoje zahteve odgovornim činiteljem. Med drugim je ostro kritizirala stanje glede uvajanja izobraževalnih centrov, saj od 90 gospodarskih organizacij, še vedno skoraj nobena nima izobraževalnega centra, kjer pa tak center obstaja, je preveč izoliran od vodstva podjetja in njegovih potreb. Izobraževalni center, je poudarjala mladina, bi moral predstavljati povezavo med proizvodnje in šolo. Med drugim bi lahko odigral važno vlogo pri uvajanju nove delovne sile, ki naj bi jo seznanil z organizacijo podjetja, s samoupravnim mehanizmom itd., sicer pa naj bi nudil take možnosti za izobraževanje in izpopolnjevanje, da bi se delavci lahko bolj zrelo in učinkovito uveljavljali tako kot proizvajalci in tudi kot upravljalci v procesu proizvodnje in delitve dohodka.

Mladina je na svoji letni konferenci opozorila tudi na zgrešena mnenja, da je širše družbeno ekonomsko znanje potrebno le poklicem širokih profilov, ne pa tudi poklicem ozkih profilov. V takih gledanjih se zrcali ostanek mezodne miselnosti ali pa vsaj omalovaževanja ozkih profilov delavcev, ki naj bi bili po mnenju nekaterih, zgolj pasivni spremljevalci samoupravljanja. Jasno je, da bodo morali vsi naši delovni ljudje, ne glede na profil, poseči v upravljanje. Zato bi bilo nelogično, če bi družbeno ekonomsko znanje nudili le delu kolektiva. Pri tem velja opozoriti tudi na rotacijo, ki jo uvaja nova ustava, predvsem na njeno idejno ozadje. Ostanki mezodne miselnosti se odražajo tudi v nepravilnem vrednotenju dela oziroma v administrativnem priznavanju kvalifikacij. Nikomur ne bi smeli administrativno priznati kvalifikacijske stopnje, ki ne vpliva na delovni učinek in s tem tudi na dohodek. Stopnja izobrazbe se izraža v spričevalu, ki pa bi moralo predstavljati samo orientacijo za zaposlovanje kadrov, ne smelo pa bi biti tudi merilo za delitev dohodka.

Ko sem že govoril o stanju v občini Ljubljana-Bežigrad, naj še omenim, da skuša vrzeli na področju strokovnega izobraževanja dopolniti delavska univerza »Cene Štupar«, kjer delujeta ekonomska šola za odrasle in administrativna šola. Prireja se pa tudi tečaje za izobraževanje kvalificiranih delavcev za kovinarje, gradbenike, električarje in konstruktorje orodij. Tečajniki delajo izpite pri komisijah izven delavske univerze. Tako jih je že precej doseglo naziv kvalificiranega oziroma visokokvalificiranega delavca.

Sicer pa mislim, da pomanjkljivosti, o katerih govori poročilo, zahtevajo, da družbene činitelji bolj budno spremljajo izobraževanje, da so metode usmerjanja bolj smotrne in trajne in da je potrebna tesnejša povezanost in vzajemno sodelovanje med šolo in njenim zaledjem.

Predsednik Vida Tomšič: Besedo ima ljudski poslanec Slavica Zirkelbach.

Slavica Zirkelbach: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Smatram, da poročilo, ki smo ga prejeli, dokaj stvarno ugotavlja probleme, ki se pojavljajo pri uveljavljanju šolske reforme, zlasti pri uveljavljanju družbenega upravljanja v šolstvu.

V razpravi pa želim opozoriti še na nekaj problemov, ki smo jih ugotovili v kranjskem okraju, ko smo pred kratkim analizirali uveljavljanje sistema dohodka v naših učno-vzgojnih ustanovah, zlasti v osnovnih šolah.

Ugotovili smo, da je družbeni razvoj pri nas že ovrednotil šolstvo kot družbeno dejavnost, ki je enakovredna vsem drugim gospodarskim in negospodarskim področjem in da danes ne moremo več govoriti o šolstvu kot o neproduktivni dejavnosti. Šola je neproduktivna samo takrat, kadar ne dosega družbenih smotrov vzgoje in izobraževanja, kot je lahko tudi podjetje neproduktivno takrat, kadar ne doseže svojih proizvodnih nalog. Sicer pa je šola s svojim delom produktivna, saj vzgaja in usposablja kader, ki je osnova vsega našega družbenega življenja in gospodarstva.

Nadaljnji razvoj gospodarstva in produktivnosti dela sta močno odvisna od kadrov, ti pa se vzgajajo in izobražujejo v naših šolah. Zato je prav, da šola dobiva v našem družbenem sistemu ustrezno mesto in položaj.

Zakon o financiranju šolstva, ki je proglasil šole za samostojne družbene ustanove in jim dal pravico do samostojnega razdeljevanja osebnih dohodkov, je močno pospešil proces razvijanja socialističnih odnosov v prosvetnih ustanovah.

Ugotovili smo, da so pri delu s pravili šol, pravilniki o delitvi dohodka in razdeljevanju osebnega dohodka v kranjskem okraju sodelovali mnogi prosvetni delavci, in sicer 657 prosvetnih delavcev, kar je precejšen del, in 452 članov šolskih odborov. Delo je potekalo dokaj različno; v večini primerov so sestavile osnutke pravil in pravilnikov posebne komisije, v nekaterih primerih pa sveti kolektivov ali upravitelji šol, na manjših šolah pa celotni kolektiv. Pri končni razpravi in sprejemu pravil so sodelovali celotni šolski kolektivi in šolski odbori.

Proces je šel globlje na visoko razvitih šolah, kjer so se križali interesi številnih prosvetnih delavcev in so bile razprave zato ostrejše in številnejše. Kljub nekaterim napačnim stališčem pa moramo oceniti prav razprave o delitvi osebnih dohodkov za najmočnejši vzpon na poti k samoupravljanju in k demokratizaciji odnosov na šolah.

Smatramo, da so že doseženi naslednji rezultati. Dvignila se je samozaveštvost prosvetnih delavcev, ker jih družba ne ocenjuje več kot uradnike, ki bi samo izpolnjevali navodila nadrejenih, temveč so v določenem pogledu samostojni proizvajalci, ker jih vežejo le splošni predpisi kot v gospodarstvu. Povečalo se je zanimanje za probleme šole, za gospodarjenje in za uspeh šole kot celote. Veča se prizadevnost za boljše učne uspehe in kvalitetnejše delo šole, zlasti ker bodo v prihodnjem letu tudi upravni odbori skladov za šolstvo dodeljevali sredstva šolam že tudi po načelih boljšega dela.

Kot nadaljnji uspeh moram označiti bolj sproščeno življenje ljudi v kolektivih, kjer se kot samoupravljalci čutijo soudeležene in soodgovorne za delo celotne ustanove. Jasno se že vidi, da je ta proces najbolj počasen na eno in dvorazrednih osnovnih šolah, kjer prejemajo prosvetni delavci prejemke po

pogodbi, ki so jo sklenili z upravnim odborom sklada za šolstvo. Na teh šolah je šel celotni proces mimo prosvetnih delavcev in mimo šolskih odborov. Zato bi bilo umestno, da se te šole priključijo popolnim osnovnim šolam in se v okviru le-teh urejajo tudi vprašanja organizacije dela ter delitve celotnega in osebnega dohodka. Mislim, da bo to vprašanje dokončno uredila reorganizacija šolske mreže.

O delu šolskih odborov moremo trditi, da se je izboljšalo. Šolski odbori so razpravljali, kar je značilno za to leto, o pravilih in pravilnikih, o finančnih načrtih, o zaključnih računih, o gospodarskih in učno-vzgojnih vprašanjih, o šolskem obisku, o učnih uspehih in podobno. Manj je bilo razprav o nekaterih vprašanjih specifičnega pomena, kot o samoupravi učencev, o stanju tehničnega pouka in proizvodnega dela, o telesni vzgoji in podobno.

Se vedno pa smatramo, da je preveč splošnega razpravljanja, manj pa dela na podlagi skrbno pripravljenih analiz in poročil o posameznih šolskih problemih. O dnevnem redu sej šolskih odborov še vedno odločata upravitelj in predsednik šolskega odbora. To so slabosti, ki jih bomo odstranili, kadar bodo šolski odbori sestavili svoj načrt dela. Delo po programu bi bilo vsekakor bolj smotrno kakor sestavljanje dnevnih redov od seje do seje, ko rešujemo samo tekoče zadeve, osnovni problemi pa izpadajo.

Lahko zaključimo, da se je delo v organih upravljanja poživilo in razširilo, da pa še vedno obstaja vrsta nerešenih vprašanj kot rezultat naše preslabotne družbene aktivnosti, nezadostnega proučevanja procesa graditve novih socialističnih odnosov in nenačrtnega dela. Marsikatero izmed teh vprašanj zahteva posebne proučitve. To delo pa bomo ob dobri volji kolektivov, ki je letos očitna, kmalu uspešno opravili.

Želela bi povedati še nekaj besed o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov, ki je bilo podlaga temu, kar sem do sedaj povedala. V krajskem okraju so se formirali skladi za šolstvo v mesecu marcu in aprilu lanskega leta. Takoj za tem so bili imenovani upravni odbori, tako da so v jeseni 1961. leta že v vseh občinah kranjskega okraja delovali upravni odbori skladov. Vendar ugotavljamo, da so se nekateri družbeni skladi in upravni odbori formirali prepozno in niso mogli začeti z izvajanjem zakona o financiranju. Sredstva so se v teh primerih dodeljevala šolam do konca leta 1961 le administrativno kot bivšim proračunskim ustanovam in so občinski ljudski odbori v sklad dotirali le sredstva po približni realizaciji prejšnjih let. V letu 1962 pa so bili upravni odbori skladov v vseh občinah že formirani in so tudi sredstva šolam dodeljena v smislu načel zakona o financiranju.

Upravni odbori skladov so delili sredstva šolam za njihovo osnovno dejavnost, v skladu pa so obdržali še sredstva za investicije, drugim občinskim skladom za šolstvo so dali sredstva za sofinanciranje, del sredstev pa je služil kot rezerva sklada za šolstvo.

Vseh sredstev v občinskih skladih v kranjskem okraju je bilo lani 1 156 000 000, v letu 1962 pa 1 809 000 000, kar predstavlja povečanje za 653 milijonov ali za 55 %. Za osnovno dejavnost so šole in ostali vzgojni zavodi porabili v 1961. letu 1 045 000 000 ali 90 % vseh sredstev skladov, v letu 1962 pa 1 450 000 000 ali 81 %. Povečanje sredstev za osnovno dejavnost znaša 405 milijonov oziroma 38 %. Od vseh sredstev za osnovno dejavnost je bilo v letu 1961 porabljeno za osebne izdatke 84 %, za materialne pa 16 %, v letu 1962 pa za osebne 82 % in za materialne 18 %. Investicijskih sredstev je bilo v 1961. letu 111 milijonov, v letu 1962 pa 359 milijonov. Povečanje investicijskih sred-

stev v letu 1962 znaša 323 %, kar gre na račun novogradenj v nekaterih občinah.

Sredstva, ki se nabirajo v družbenih skladih za šolstvo, se razdeljujejo na posamezne izobraževalne ustanove z letnim finančnim načrtom. Tega sprejme upravni odbor družbenega sklada za šolstvo s soglasjem občinskega ljudskega odbora. Upravni odbor sklada razdeljuje posameznim šolam sredstva za osnovno dejavnost po objektivnih merilih. Vse šole in vzgojne ustanove so bile kategorizirane, ter so vsako uvrstili v določeno kategorijo, tako da izkazujejo vse šole iste kategorije približno enake potrebe po sredstvih za osnovno dejavnost. Pri razvrščanju šol v kategorije so upoštevali vrsto in naloge šole, normative za opremo, specifične razmere, v katerih dela šola, in druge elemente, pomembne za razvrstitev. Šola ima pravico dobiti iz sklada toliko, kolikor ji pripada po teh merilih in se ta vsota ne sme zmanjšati. Ustanovitelj zagotavlja šoli sredstva za osnovno dejavnost v globalnem znesku.

Po sedanjih izkušnjah in delu skladov za šolstvo prevladuje mnenje, naj bi objektivni kriteriji za dodelitev sredstev šolam obstajali tudi še v prihodnje. Za specifične potrebe šol, zlasti glede investicij, pa naj bi občinski skladi razpolagali z določenimi sredstvi za korekturo. Poleg tega pa naj bi za stimulativnejše nagrajevanje prosvetnih kadrov in šol po uspehu in kvaliteti imeli zadostna sredstva, ki bi se delila po doseženih uspehih.

Nekateri menijo, naj bi imel upravni odbor sklada poleg sebe kot širši družbeni organ posvetovalno skupščino ali svet sklada, v katerem bi bili poleg predstavnikov šol tudi družbeni delavci, ki bi dajali svoja mnenja in usmerjali dejavnost sklada, zlasti glede dodeljevanja sredstev šolam po doseženih uspehih.

Vendar so imeli skladi v preteklem in letošnjem letu še vedno precej problemov. Težak problem je predvsem količinsko nezadostno in časovno neenakomerno pritekanje sredstev iz virov v sklade. Ta problem bo zlasti pereč v decembru, ko se bodo sredstva natékla pravzaprav šele v januarju, in so zato upravni odbori skladov dolžni najemati kredite, ki zaradi visokih obresti znižujejo sredstva skladov. Kredit pa ni potreben samo zaradi premostitve omenjenih težav, ki so bolj tehnične narave, ampak je od enakomernega kreditiranja odvisna tudi pedagoška dejavnost šole. Tendence novega sistema financiranja šolstva so postopna ekonomska osamosvojitve šolstva ter samostojno gospodarjenje in upravljanje s sredstvi, ki jih šola dobi iz sklada. Teh tendenc se letos ni dalo docela uresničiti, ker družbeni skladi za šolstvo niso bili v takem materialnem položaju, da bi lahko dali šolam na daljše roke večja sredstva, s katerimi bi šole potem dalj časa samostojno gospodarile in upravljale. Šole so bile odvisne od mesečnih dotacij sklada. Samostojne so bile v smislu notranjega samoupravljanja, na zunaj pa so bile finančno odvisne od skladov.

Kljub težavam pa se že tudi ob tem kaže vrsta pozitivnih dejstev. S prehodom na nov način financiranja v šolstvu so odpadle administrativne postavke, po katerih so šole lahko trošile denar le za namenska sredstva. Šole so bile večkrat prisiljene trošiti sredstva za nabavo stvari, ki niso bile nujno potrebne, za nabave, ki so se med letom pokazale kot nujne, pa ni bilo mogoče uporabiti po proračunu odobrenih sredstev. V sedanjem sistemu pa kolektivi sami predlagajo šolskim odborom, kakšna naj bi bila najbolj ustrezna razmerja med sredstvi za osebne dohodke, materialnimi izdatki ter skladi. Kolektivi tako tudi bolj racionalno trošijo sredstva, ker so zanje odgovorni in z njimi sami gospodarijo.

Problemi glede razdeljevanja osebnih dohodkov so naslednji: Sredstva za osnovno dejavnost šol so se povečala — od leta 1961 do leta 1962 v okraju Kranj za 47%. To povečanje je znatno in predstavlja velik skok naprej. Primerjava med letom 1961 in 1962 kaže, da so kolektivi razpolagali z večjimi sredstvi, če pa podrobneje primerjamo sredstva za osebne dohodke in materialne izdatke, ugotovimo, da so kolektivi še vedno premalo pazili, da bi si za uspešno delo zagotovili boljše materialno osnovo, od katere v precejšnji meri zavisi uspeh šole. Odstotek 14 oziroma 16, ki sem ga prej omenila je za materialne izdatke še mnogo prenizek. Potrebo po večji materialni osnovi dokazujejo slabo opremljene učilnice, kabineti, dotrajane in zastarele stavbe. So šole, ki so odmerile sredstva za osebne dohodke previsoko in so zaprosile celo za znižanje stopnje amortizacije ali za dodatna sredstva za razna popravila. So pa tudi šole, ki so uvidele potrebo po nabavi novih učil in drugi opremi ter so razdelile sredstva bolj racionalno in niso gledale pri delitvi samo na osebne dohodke. Delno so vzroki za visok odstotek sredstev, namenjenih za osebne dohodke, upravičeni, ker so plače prosvetnih delavcev pred prehodom na samostojno financiranje v šolstvu znatno zaostajale za delavci v gospodarstvu in so bile težnje za izenačevanje osebnih dohodkov izredno močne. To se je pokazalo zlasti v industrijskih centrih, tako na Jesenicah kot v Kranju. Sedaj pa se je osebni dohodek prosvetnih delavcev precej približal dohodkom delavcev v gospodarstvu, in lahko upamo, da se bo v bodoče razmerje v korist materialnih izdatkov stalno izboljševalo, še posebno z boljšim načinom stimuliranja prosvetnih delavcev po uspehu dela, katerega pa ne bodo mogli dosegati brez sodobne šolske opreme in učil.

Ugotavljamo, da dosedanja delitev osebnih dohodkov v šolstvu kranjskega okraja še ne daje prosvetnim delavcem za njihov uspeh pri delu toliko, da bi se to znatneje poznalo v učno-vzgojnem procesu. Pri nadaljnjem razvijanju sistema nagrajevanja po uspehu dela se čuti pomanjkanje kolektivnega nagrajevanja prosvetnih delavcev po skladih za šolstvo. Tudi če so šole tista sredstva, ki so jih dobila po objektivnih merilih, odmerila za kvaliteto dela, je bil znesek v končnem izračunu popolnoma tak kot na tistih šolah, ki so delile samo po obsegu dela. Zato bi morali skladi dodeljevati del sredstev šolskim kolektivom tudi po njihovem kolektivnem uspehu. Za to stimulacijo naj bi pri skladih izdvojili določena sredstva in jih razdelili po kriterijih, ki bi jih izdelale strokovne pedagoške službe. Ta sredstva bi dodeljevali kot dohodek, ki si ga je kolektiv ustvaril s kvalitetnejšim delom. V kranjskem okraju so občinski sveti za šolstvo že naročili svojim zavodom za pedagoško službo, da začno delati na teh kriterijih za delitev šolam po kolektivnem uspehu.

Dosedanji položaj našega šolstva, zlasti pa analiza učno-vzgojnih uspehov, nam kaže, da bomo morali v prihodnje hitreje rešiti zlasti tale vprašanja:

Prvič, predvsem zagotoviti ustrezno materialno osnovo za delo šol, sodobno opremo, učila, laboratorije, delavnice, kabinete in telovadnice, brez česar si sodobnega pouka ne moremo zamišljati. Dejansko smo v šolstvo vložili že ogromna sredstva, vendar žal marsikdaj nesmotrno in nenačrtno. Tako se nam včasih porodi želja, da bi lahko kakšno skoro novo, veliko, toda prazno šolo iz majhne vasi prestavili v mesto, kjer je pouk v treh izmenah. Zato bo treba doseči načrtno, ekonomično trošenje materialnih sredstev, zlasti za investicije. Načrtno delo upravnega odbora sklada in urejena šolska mreža lahko to vprašanje v nekaj letih rešita.

Drugič, nujno bo treba dvigniti strokovno in družbeno-politično izobrazbo ljudi, ki smo jim zaupali vzgojo in izobrazbo mladine. Sedanja izobrazba, zlasti srednja izobrazba učiteljskega kadra, ne ustreza nalogam, ki jih šolska reforma nalaga učiteljem. Zato bi bilo treba hitreje ustanavljati pedagoške akademije in podaljšati šolanje našega učiteljskega kadra. Za prosvetne delavce, ki že delajo na področju vzgoje in izobrazbe, pa uvesti obvezno in periodično izpopolnjevanje. Hitreje bi bilo treba tudi rešiti vprašanje kadrov za predmetni pouk, in doseči, da bo vsak učil tisto, za kar je res usposobljen. Tu trenutno še precej zaostajamo. Ko smo ob letošnjem splošnem interesu za področje matematike analizirali kadre, smo v tako razviti občini, kot je Kranj, ugotovili, da bi na osnovnih šolah potrebovali 16 matematikov z višjo in visoko izobrazbo, imamo pa le 4. Sicer pa ta predmet poučujejo bodisi učitelji ali pa profesorji oziroma predmetni predavatelji, ki so usposobljeni za druge predmete. Kakšna je kvalifikacija takega pouka, so nam precej lepo pokazali testi iz matematike.

Tretjič, šoli bo treba nuditi več resnične družbene pomoči, zlasti pri razvijanju organov družbenega upravljanja in samoupravljanja. Smatramo, da s kritiko in preobremenjevanjem z raznimi anketami ne bomo dvignili učno-vzgojnih uspehov. Trenutno pa je tega še zelo veliko.

In končno, četrtič, strokovno bo treba okrepiti zavode za prosvetno-pedagoško službo, da bodo lahko z načrtnim proučevalnim delom usmerjali delo učno-vzgojnih zavodov in dejansko pomagali k izboljšanju dela naših šol.

Predsednik Vid a T o m š i č : Besedo ima ljudski poslanec Maks Dimnik.

M a k s D i m n i k : Tovariši ljudski poslanci! Ko razpravljamo o navedeni problematiki, mislim, da ne smemo mimo nekaterih izredno važnih ugotovitev. Ena od teh ugotovitev je, da s poglobljanjem družbenega upravljanja v šolstvu uvajamo praktično delo za naše učno-vzgojno osebje, praktično delo v družbenem upravljanju, v tistem upravljanju, katerega morajo učno-vzgojni kadri dalje prenašati na vse učence in na našo bodočo generacijo. Teško si je zamisliti, da nekdo uči to, česar sam ne zna in česar sam ne dela. V prejšnjih poročilih ugotavljamo, da so za poučevanje predmetov v šolah potrebna učila in da so potrebne izkušnje. In če to apliciramo na samo družbeno upravljanje, potem nimamo boljšega jamstva od tega, če se naši vzgojitelji sami bavijo z družbenim upravljanjem in če ga sami praktično izvajajo. Potem je to res trdno poročilo, da bodo te izkušnje lahko prenašali tudi na nove generacije, kar mi dejansko želimo.

Druga stvar. Družbeno upravljanje v šolah nam bo v pravi luči in dokončno pokazalo, kakšne so naše dejanske potrebe po kadrih. Z uveljavljanjem v šolskih odborih in šolskih svetih, lahko naši proizvajalci izvajajo čisto drugačno politiko glede potreb po bodočih kadrih, tako v gospodarstvu kot v javnih službah.

Nadalje smatram, da je zelo važna naslednja zadeva. Poglobljanje družbenega upravljanja v prosvetnih zavodih, postavlja umsko in fizično delo v popolnoma novo luč. Z zvezno in republiško ustavo, kot tudi s statuti postavljamo zahtevo, da ima sleherno družbeno koristno delo svoje ustrezno mesto. Še preveč pogosto smo smatrali za proizvajalca samo tistega, ki proizvaja materialne dobrine, ki se dajo tehtati, meriti itd., medtem ko smo ustvarjalcu bodočih kadrov tak položaj zanikali. Gledali smo nanj, kot da je odmaknjen od

drugih proizvajalcev — fizičnih delavcev in so zato tudi marsikatero naše odločitve glede finančnega šolstva odražale taka napačna gledanja. V industriji se je na primer pojavilo mišljenje, da rabimo dosti manj študiranih kadrov — strokovnjakov, da lahko delamo na star, mojstrski način, da lahko delamo na podlagi starih izkušenj. Sedanji gospodarski položaj pa nas naravnost sili k spoznanju, da brez temeljitega in globokega strokovnega znanja ni gospodarskega napredka in dobrega gospodarjenja.

Če bomo umsko in fizično delo pravilno vrednotili, bodo tudi naši proizvajalci v podjetjih, kjer je glede tega še veliko napačnih pojmov, te stvari pravilno razumeli. Pri naših vzgojno izobraževalnih kadrih pa bo prišlo do zavesti, da so tudi oni enakopravni, da imajo enake pravice kot ostali proizvajalci in da lahko s svojo vlogo v družbeni delitvi dela odločilno vplivajo na naš nadaljnji razvoj.

Mislím, da je prav s tega stališča predlog, da se to poročilo obravnava tudi v gospodarskih organizacijah, v javnih službah, društvih itd., hkrati z drugimi vprašanji, ki so v zvezi z ustavo, povsem ustrezen. S tega stališča mením, da je to priporočilo izredno pomembno in bom zato zanj tudi glasoval.

Predsednik Vida Tomšič: Besedo ima ljudski poslanec Marija Zupančič.

Marija Zupančič: Naša skupščina je že večkrat v tej mandatni dobi, kot je ugotovil že tovariš Gabrovšek, razpravljala o problemih šolstva, ter je sprejela vrsto zakonov, resolucij in priporočil. Toda zdi se mi, da so tu sprejeta stališča in dogovori često premalo odmevali na terenu. Zares močna družbena akcija, ki je zajela poleg šolskih kolektivov tudi ostalo javnost je bilo tolmačenje in razlaga načel šolske reforme; potem pa nekako vse do zakona o financiranju šolstva, ki predstavlja začetek nove ere v šolstvu, ni bilo širših razprav, ki bi zadevale celotni šolski sistem in ki bi mobilizirale celotno družbo.

Prav iz tega razloga bi posebej želela, da bi po današnji skupščini akcija in razprava zares zajela vse prisotne činitele v najširšem smislu. Proces reforme je kljub temu vendarle tekel in dal poleg organizacijskih tudi nekatere vsebinske rezultate, o katerih govori poročilo, ki smo ga prejeli. Če nič drugega, je gotovo res, da je vse manj razlik med kvaliteto osnovnih šol v mestih in izven njih, čeprav so te razlike še vedno. To kažejo preizkusi znanja ob sprejemnih izpitih na šolah druge stopnje; prav tako kažejo ti preizkusi znanja, da je splošni nivo znanja po končani osemletki kljub pomanjkljivostim iz leta v leto boljši. Če nismo z njim zadovoljni, je to le znak, da je družbeni razvoj hitrejši, kot ga more šola dohitevati oziroma kot ga je dohitevala.

Bili bi tudi krivični, če ne bi priznali prosvetnemu kadru, da se je potrudil učno vzgojni proces aktualizirati v smislu reforme in ga povezati z življenjem. Prav tako je treba dati priznanje raznim družbenim organizacijam, SZDL, Zvezi prijateljev mladine, Ljudski tehniki in drugim, ki so pomagali šoli, da je razvila mnoge prostovoljne dejavnosti otrok, ki dopolnjujejo pouk, izpolnjujejo del otrokovega prostega časa in prispevajo k oblikovanju mlade osebnosti.

Mislím, da ne gre odrekati prizadevanja tudi ljudskim odborom in pristojnim svetom. Vse skupaj je vendarle povzročilo, da se je šola odprla navzven, in da postaja vse bolj domena širših družbenih interesov. In vendarle vsi čutimo, da nekaj manjka. Kaj je torej narobe? Narobe je to, da proces šolske reforme

glede na družbene potrebe prepočasi napreduje. Poročilo pravi nekje na koncu, da je v sedanji fazi mogoče realizirati postavljene smotre predvsem z intenziviranjem dejavnosti na področju pedagoške teorije in prakse.

Prav ob tej ugotovitvi se želim nekoliko ustaviti. Tudi sama sem prepričana o tem, da morajo šolo resnično reformirati le kadri, ki delajo v njej, seveda ob družbeni pomoči. Poročilo precej govori o nujnosti krepitve zavodov za prosvetno pedagoško službo in je ta zahteva utemeljena. Mislim pa, da preveč mimogrede omenja potrebo po reformi sistema usposabljanja učnega kadra, kar pa je, kot smo slišali bilo danes dopolnjeno s poročilom odbora za prosveto in kulturo.

Učiteljišča, ki daje šolstvu največ kadra, se je šolska reforma premalo dotaknila. V težnji, da bi dali učiteljem čim primernejšo vzgojno izobrazbo, so bile uvedene sicer najrazličnejše dopolnitve: specializacija, poglobljanje, novi učni predmeti, proizvodna praksa, več experimentalnih vaj pri biologiji, fiziki in kemiji. Vendar je vse to le krpanje, ki še ni dalo zadovoljivih rezultatov. Domala vsa učiteljišča delajo v izredno slabih pogojih: stare stavbe, slabo opremljeni kabineti in delavnice. Najbrž bi marsikatero učiteljišče ne vzdržalo družbene verifikacije. Slabe pogoje za delo ima tudi višja pedagoška šola. Za učiteljišča je nadalje značilno, da imajo izmed vseh šol največ dijakov, ki se vozijo v šolo iz oddaljenejših krajev, kar preprečuje možnost, da bi se taki dijaki, bodoči učitelji že med samim šolanjem širše izobraževali in družbeno udejstvovali. Po sili razmer so zaradi tega sami in njihove šole vse preveč odtrgane od neposrednega družbenega okolja.

Ce pravi poročilo, da je danes pouk še preveč verbalen, da se premalo uporabljajo nove metode in nova učna sredstva, potem zadene ta kritika tudi šole za izobraževanje učiteljskih kadrov. Iz tega prav gotovo izhaja zaključek, da je treba posvetiti reformi glede usposabljanja učnih kadrov posebno pozornost. Prav okoli tega vprašanja pa teče razprava že nekaj let, pa še sedaj ne vemo, kako naj reformiramo šolanje prosvetnih učnih kadrov. Na osnovi zakona o šolstvu in izkušenj sosednih republik se tudi pri nas ogrevamo za to, da bi učitelji dobili višjo izobrazbo na pedagoških akademijah, o čemer je govorila že tovarišica Slavica Zirkelbach. Kakor je sicer pravilno stališče, da ne smemo iskati rešitev za večje in boljše znanje v podaljševanju šolanja, ampak v boljših metodah pouka, pa nisem prepričana, da bi uporaba istega principa v celoti rešila zahtevo po boljši in primernejši usposobljenosti učiteljev. Napačno je mnenje nekaterih, da učitelju osnovnih razredov ni treba imeti obširnejšega znanja. Kdóor hoče posredovati — tako kaže praksa — ter preprosto povedati in preprosto razložiti zakonitosti naravnih in družbenih pojavov, mora stvar sam res dobro poznati. Poleg tega pa gre tudi za formiranje celotne učiteljeve osebnosti, ki vpliva na vzgojni proces.

Vsekakor je treba nujno razmisliti, kako priti do večjega števila predmetnih učiteljev, ki jih primanjkuje v znatno večjem številu kot učiteljev osnovnih razredov. Navidezno obratna situacija se kaže le zato, ker poučuje predmetno na višji stopnji osnovnih šol precejšnje število učiteljev brez ustrezne usposobljenosti. Odtod tudi neustrezni rezultati pri posameznih predmetih. Tudi o tem je že govorila tovarišica Zirkelbachova. Moja stališča se v tem pogledu v celoti ujemajo z njenimi.

Ne bi bilo primerno, da bi na tem mestu podrobneje utemeljevala potrebo po reformi sistema za usposabljanje učnih kadrov. Posebna komisija za učite-

ljišča pri svetu za šolstvo LRS, v kateri sodelujejo tudi kolektivi učiteljšč, je že izdelala zadevni predlog in prosim le, da bi svet za šolstvo in Izvršni svet čimpreje razpravljala o njem in zavzela do tega vprašanja svoja stališča. Negotovost in že večletno pričakovanje sprememb tudi ne prispeva k ustvarjalnosti samih učnih zborov v teh ustanovah. Boljša strokovna usposobljenost in družbeno politična razgledanost učnega kadra, za katero se zavzemamo tudi z reformo njihovega šolanja, pa je le eden od činiteljev za hitrejšo reformo osnovnega šolstva. Verjetno bi morali v svojih metodah marsikaj spremeniti tudi na višji pedagoški šoli in na univerzi; toda tamkajšnjih razmer ne poznam in o tem ne morem razpravljati.

Drug pomemben činitelj za zagotovitev kvalitetnejšega dela prosvetnih kadrov, pa je njihovo nadaljnje usposabljanje na delovnem mestu. S tem, da prosvetni delavec oziroma dijak zapusti svojo šolo, nikakor ne more prenehati njegova nadaljnja strokovna rast. Tu pa je pomoč kolektiva pedagoške službe in okolja, v katerem prosvetni delavec deluje, zelo pomembna. Strinjam se z ugotovitvijo, da še tako razgledan prosvetni delavec ne more biti kos vsem nalogam, če se stalno ne izpopolnjuje in usposablja za organizatorja vzgojno-izobraževalnega procesa v šoli.

Nočem zmanjševati pomembnosti in nujnosti učiteljevega udejstvovanja na raznih področjih izven šole, kajti tudi to je potrebno in prispeva k učiteljevi splošni razgledanosti. Vendar mora postati osnovno merilo učiteljeve vrednosti njegov uspeh pri poklicnem delu. Če bo družba kritično ocenjevala in zahtevala predvsem učiteljevo delo v šoli in mu pri tem pomagala, bodo uspehi v tej smeri kmalu vidnejši.

Tretji bistveni element, ki pospešuje reformni proces in je že zajel naše šolstvo pa je preraščanje šolskih ustanov v samostojne družbene ustanove ter njihov prehod na sistem dohodka in delitve osebne dohodka po delu. Še ni tako dolgo, ko so šole z negotovanjem gledale na to novost, in se niso zavedale družbenega pomena sprememb, ki šolo in prosvetni kader osvobajajo mezdnih odnosov.

Res nam je v preteklem obdobju izdelovanje pravil in pravilnikov vzelo precej časa in se je marsikje pojavila utrujenost od mnogih sestankov in razprav. Prav tako pa je tudi res, da se negotovanje, izvirajoče iz tradicije in nerazumevanja, vse bolj in bolj umika spoznanju nujnosti in koristnosti tega procesa. Kar se sedaj dogaja v šolskih kolektivih je najbolj naravna družbeno-ekonomska in politična vzgoja. Zbori kot celota pričenjajo gospodariti s sredstvi, pričenjajo voditi politiko, pričenjajo odgovarjati za delo celotne ustanove, pričenjajo varčevati. Kar je prej ob pomoči šolskega odbora odločal vodja ustanove, odloča sedaj kolektiv.

Dve veliki težavi pa nas bosta stalno spremljali, in se moramo z njima sprijazniti. To je iskanje kriterijev, po katerih naj bi družba delila sredstva posameznih ustanovam in iskanje kriterijev po katerih naj bi merili kvaliteto dela v samih ustanovah. Merjenje kvalitete v šolskem delu res ni preprosta stvar. To vemo vsi, ki si okoli tega prizadevamo, zlasti ne, če hočemo dlakopcepiti, tega pa ne smemo. Poleg objektivnih težav je velika ovira v nas samih, v vsidrani stari miselnosti in dosedanji praksi. Samo če bomo razumeli, da je uvajanje novih principov proces, ki ga moramo nujno sprejeti in postopoma izpopolnjevati, ne bomo nestrpni in bomo krenili v tej smeri hitreje naprej.

Ob tako velikih nalogah in ob nujni hitrejši reformi šolstva je treba posvetiti vso pozornost sestavu in delu šolskih odborov in drugih organov družbenega

upravljanja na področju prosvete in kulture. Ti organi so izredno pomembni za razvoj in delo vsake posamezne ustanove.

Predsednik Vid a T o m š i č: Besedo ima ljudski poslanec Karel Šterban.

Karel Šterban: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Problemi šolstva so danes tudi problemi družbe in nikoli nista bili družba in šola tako tesno povezani, kot sedaj. Reforma šolstva je za nami, nakazuje pa povezanost življenja z družbo. Tudi zakon o samostojnem financiranju šolstva, finančnemu osamosvajanju šole, povezuje glede na stekanje denarnih sredstev v šolski sklad šolo z gospodarskimi in družbenimi organizacijami. Pouk sam ima, če je dober, ne le učni smoter, ampak tudi poudarek na vzgoji mladega človeka v koristnega člana socialistične družbe z vsemi kvalitetami bodočega upravljalca.

Osnovne šole so dosegle razmeroma lep uspeh, povečalo se je število mladine, ki konča osemletno šolanje. Vzrok za to je razvita mreža osnovnega šolstva, deloma pa tudi prizadevanje učnega osebja, da učenci napredujejo v višje razrede. Osnovna šola se je približala okolju in so danes prizadeti le otroci, ki obiskujejo še nerazvite osnovne šole s posameznimi oddelki, ki imajo še kombiniran pouk.

Prosvetni delavci na splošno niso navdušeni nad 35. in 36. členom zakona o osnovni šoli, ki omogočata, da učenci lahko napredujejo v višji razred tudi z eno ali dvema negativnima ocenama. Učiteljstvo meni, da taki učenci ovirajo redni pouk, ker novi snovi ne morejo slediti. Zakon predvideva še posebno dodatno pomoč učencem, ki pri pouku niso dovolj uspešni. Toda učilnice so zasedene za ves dan, kajti v večini šol imajo pouk v dveh izmenah, ponekod pa celo v treh. Tako seveda ni niti časa niti prostora, da bi učiteljstvo lahko omogočilo tako potrebno dodatno pomoč učencem.

Problemi stimulacije prosvetnih delavcev so bili s pravilniki o delitvi osebnih dohodkov v glavnem rešeni. Osebnih prejemki učnega osebja so v splošnem torej urejeni. Vprašanje nagrajevanja in kvalitete dela pa še ni rešeno. Tako prejmejo enako plačo prizadevni prosvetni delavci, ki so tudi sicer vidni družbeni delavci, pa tudi tisti, ki svoj poklic sicer izvršujejo, vendar z manjšo gorečnostjo ali z manjšim uspehom.

Vprašanje materialnih pogojev, ki so osnova za boljše delo šole, še tudi ni povsod rešeno. Skladi imajo premalo sredstev, da bi zadovoljili potrebam šol. Manjka učil in učnih pripomočkov, ni delavnic, ni orodja, oprema pa je stara, izrabljena, učni prostori so prenatrpani. Sredstva krijejo le najnujnejše materialne potrebe šol.

Gimnazije doživljajo reformo in imajo vse polno problemov, pa malo finančnih sredstev. Med šole druge stopnje spadajo tudi strokovne šole — tehniška srednja šola, vajenska šola ali bodoče poklicne šole. Tehniška srednja šola v Vidmu-Krškem ima 263 dijakov, in je v isti stavbi kot osnovna šola. Tehniška srednja šola ima letos 11 oddelkov ter ima elektro-tehnično in strojno smer. Poleg šolske stavbe je zgrajena nova delavnica, ki dijake uvaja v proizvodno delo. Dijaki so tako rekoč iz vse Slovenije, šola pa vzdržuje le sklad za šolstvo občinskega ljudskega odbora Videm-Krško. Sredstev primanjkuje, ker gospodarske organizacije mimo obveznih skladov skoraj ničesar ne prispevajo. Učni uspehi v prvem tromesečju niso bili posebno zadovoljivi. Šola pa daje dober kader, kar potrjujejo tudi lanski abiturienti, ki so se na delovnih mestih uspešno uveljavili.

Center za strokovno izobraževanje v Vidmu-Krškem je formirala bivša okrajna obrtna zbornica okraja Novo mesto. Ustanoviteljske pravice prevzema zdaj občinski ljudski odbor in gospodarska zbornica. Stvar je v teku, treba pa bi jo bilo pospešiti, saj gre prepočasi, kar je v škodo vajenskim šolam, ki še delujejo na območju celotnega Posavja.

Družbeno upravljanje na vseh šolah je uvedeno. Rezultati so vidni, saj šolski odbori marsikje živo pomagajo reševati šolske probleme. Na podeželju so šolski kolektivi tisti, ki so prevzeli upravljanje šol, bolj kot pa šolski odbori, ki običajno le odobre delo šolskih kolektivov in upraviteljev. Člane šolskih odborov bo treba še vzgajati, da se bodo bolj zavedali svojih pravic in dolžnosti.

Vzgojno-varstvene ustanove se le prepočasi širijo, ker ni zanje prave materialne osnove. Premalo je otroških igrišč in sob za otroke. Ob gradnji stanovanjskih blokov vse premalo mislimo na gradnjo otroških igrišč.

Stanje v šolstvu se sicer počasi, vendar vidno izboljšuje. Problemov pa je vse polno, zato bo potrebno še mnogo finančnih sredstev, če hočemo, da se bo stanje v šolstvu izdatneje izboljšalo.

Predsednik Vida Tomšič: Ker je lista prijavljenih govornikov izčrpana, vprašam ljudske poslance ali se še kdo prijavlja k besedi? (K besedi se prijavi ljudski poslanec Beno Zupančič.)

Beno Zupančič: Tovarišice in tovariši! Ta razprava in to poročilo pomenita nedvomno pobudo za nadaljnji korak glede osamosvajanja negospodarskih dejavnosti in glede vraščanja teh dejavnosti v organizem vsega našega družbenega, predvsem pa gospodarskega življenja. Pomenita korak naprej v boju za povezanost in celovitost naših družbenih dejavnosti in končno za celovitost našega človeka.

Naj ob tem povem nekaj splošnih misli, zapisanih ob zanimivih, če ne celo razburljivih razpravah tako v odborih Izvršnega sveta kot v odborih skupščine.

Lahko se je strinjati s tem, da smo na tej poti že tako daleč, da moramo obravnavati stvari predvsem konkretno, da moramo preiti od splošnih gesel k praktičnim dejanjem ipd., vendar samo z enim pogojem: da v praktičnem izvajanju sprejetih načel ne pozabimo na bistvo.

Kaj pa je to bistvo, na katerega bi utegnili v svoji nestrpnosti in ob številnih težavah pozabiti?

Ne bi si rad jemal pravice, da bi kogar koli podučeval, posebno zdaj, ko imamo pred seboj ustavne osnutke, ki so dovolj podučni že sami po sebi.

Kljub temu: v vsem našem družbenem gibanju sredi kakršnega smo, gre za zavestno humanizacijo naše družbe, za uveljavljanje humanih načel, kar pa je možno — kot smo praktično in teoretično ugotovili — samo po poti ljudskega samoupravljanja. V tem procesu pa sta seveda sama reforma in emancipacija šolstva samo eden od elementov skupne fronte — četudi izredno pomemben. Vsa ta fronta pa ni nikakršen administrativno sestavljen stroj, v katerem bi lahko vnaprej, od zgoraj, samo s predpisi ali gesli vse predvideli ali celo ukazali. Zakaj pri vsem tem gre za organizem, za celovitost, v katerem morajo biti vsi sestavni deli enakopravni, zraščeni, medsebojno odvisni. Zato tudi ne gre predvsem za sodelovanje, ampak za zraščanje, za integracijo na primer, kulturnih in vzgojnih dejavnosti v vse naše družbeno življenje. Tega pa ni mogoče doseči z ljudmi, ki so samo izvrševalci, ampak edinole z ljudmi, ki so čedalje bolj ustvarjalci.

Kakor hitro pozabimo na to, že smo s svojo vsakdanjo prakso hočeš nočeš v čistem prakticismu, vse skupaj postane samo stvar tehnike, sprememb v instrumentih ali mehanizmih, stvar resorov, kaj hitro dosežemo ravno nasprotno od tistega, kar ne samo hočemo, ampak tudi moramo doseči, če se hočemo znebiti zaostalosti.

Skratka: gre za proces, ki zajema vso našo družbo, čisto vse dejavnosti, za gibanje, ki mora biti čimbolj organsko, v katerem se ne bojujemo samo za osamosvajanje šol, kulturnih in raziskovalnih institucij itd., ampak nič manj za osamosvajanje gospodarskih organizacij, za osamosvajanje komune in končno za osvobajanje človeka.

Zavestno smo povzročili vsestransko družbeno vretje, zato je treba razumeti, da se glede nobene reči ne moremo obračati samo frontalno drug zoper drugega: šola zoper komuno ali komuna zoper tovarno ali kinematograf zoper »Svobodo«. Lahko se postavimo samo vstric. Zato ne moremo tudi nikogar osamosvojiti tako, da bi ga kar posadili na stol, zato tudi ne more nihče nikomur pomagati, če si ne pomagata predvsem sam.

V procesu decentralizacije, v prenašanju pravic in dolžnosti na osnovno družbeno skupnost, na komuno, se je mnogokrat poudarjala predvsem decentralizacija sama, manj pa njeno bistvo — demokratizacija, pot k samoupravljanju kot edina pot iz administrativnega upravljanja z ljudmi in z ljudskim delom.

Zakaj to znova poudarjam? Zato, ker mnoge »decentralizirane« dejavnosti, ko so zapustile prejšnjega »skrbnika«, niso bile sprejete kot enakopravni občani v občestvo drugih, tradicionalnih, udomačenih, oskrbljenih s pismenim potrdilom o domovinski pravici v tej ali drugi komuni. Ponekod so jih sprejeli celo kot nadlogo, kot šibo božjo, poslano v kazen za njihove prejšnje administrativne grehe, kot preizkušnjo, ki jo je treba čimprej in čimbolj formalistično prestati. Drugod spet so terjali, naj bi jih sprejeli z belo oblečenimi deklicami, kot nekaj posebnega, nekaj boljšega, nekaj, kar naj bi imelo nekakšne apriorne pravice. Toda — kako naj raste ves organizem naše družbe, če zapostavimo ali priviligiramo en sam njen del, če se razsortiramo po nekakšnih tradicionalnih resorih, če bomo še kar naprej govorili o ročnem in umskem delu, če se bomo spoznavali ali pogovarjali samo skozi okna svojih cehovskih hišic? Kako naj sanjamo o modernizaciji naše proizvodnje, o svetovnem trgu itd., če bo zaostajalo na primer šolstvo? In seveda narobe.

Gre torej za proces, ki teče na vseh področjih naših dejavnosti hkrati, v katerem poskušamo na kar se dá demokratičen, ustvarjalen, na najbolj racionalen način razvozlati vse in vsakršne vozle nasprotij med potrebami in možnostmi. Teh vozlov pa seveda ni malo.

Poročilo, ki je v obravnavi, sem razumel predvsem kot vzpodbudo za okrepljeno mobilizacijo vseh subjektivnih sil — v mislih imam vse subjektivne činitelje od šole do komune in od komune do gospodarskih ali družbenih organizacij, skratka vseh subjektivnih sil in vsepovsod. Nikakor ga nisem razumel kot zbirko navodil, ki naj bi nam povedala, kako je treba urediti vse podrobnosti. To bi bilo med drugim znamenje nezaupanja do ljudi ali celo potuha človeku-izvrševalcu, človeku, ki je pa lahko samo objekt družbene politike.

Prepričljivo se sliši in bomo še slišali, da smo imeli že več takih splošnih priporočil in poročil — toda, kar oglejte si jih: že jih je načel zob časa, že se jim pozna, da smo se med tem premaknili za ped naprej.

Poskusimo pa postaviti to isto vprašanje tudi nekoliko drugače:

Kaj storiti, če ugotovimo, da splošna, tako imenovana subjektivna zavest o celotnem gibanju, v kakršnem smo, marsikod zaostaja za objektivnimi možnostmi? Kaj, če še tistih možnosti, ki jih že imamo ne znamo vselej izkoristiti — kaj šele maksimalno izkoristiti? Kaj, če je pri nas le še marsikdo, ki meni, da gre pri vsem tem samoupravljanju samo za parolo, za pisano kuliso, za taktiko, za tehniko, da stvar vendarle ni zamišljena čisto zares, ampak kar tako — da bi bili videti bolj demokratični ali ljudomili? Kaj, če taki razlagalci nič hudega hoteč pomalem zavirajo gibanje, o kakršnem govorimo, prepričani namreč, da nas bo prej ko slej vendarle srečala pamet in se bomo obrnili nazaj? Kaj, če taki alkimisti včasih tudi računajo z dejstvom, da tudi najbolj progresivnega ukrepa ne moremo uveljavljati na nedemokratičen način, da se ne moremo otepati posledic administrativnih koncepcij družbene ureditve z birokratičnimi ukrepi?

Nisem advokat tega poročila, ki gotovo ni popolno in ne povsem poljudno, vendar pa smo le redkokdaj imeli v rokah poročilo, ki bi s svojimi stvarnimi ugotovitvami tako natanko zadevalo bistvo problema, ki bi bilo tako odprto, nepolakirano, hkrati pa takšno, da nam ob vseh problemih, na katere upravičeno opozarja, ne vzbuja ne strahu ne malodušnosti.

In končno se vprašajmo: ali je res samo proces demokratizacije in samoupravljanja rodil vse te probleme?

Zgodilo se je nekaj drugega — to je bilo pred dnevi ugotovljeno v odboru za kulturo in prosveto: ta proces je probleme, ki nam jih je zapustila preteklost, to je probleme starega, probleme, ki smo jih podedovali, samo razkril, zakaj prej so bili pokriti z goro pisarniškega papirja in uradnih listov. Hkrati pa ta proces sproti poraja probleme novega, probleme rasti, probleme napredka samega. Gre za to, da se moramo hkrati lotevati tako teh kot onih.

Konec koncev: gre za to, da ustvarjalno mobiliziramo subjektivne sile vsepovsod, da bi lahko izkoristili že dane možnosti in odkrivali nove, da bi ne zaostajali za tistim, kar že imamo, da bi se trdneje upirali težnjam po lepih starih časih, ko sta vse take in podobne gordijske vozle lahko na mah in za zmeraj prerezala kakšen predpis ali recept.

Pred dnevi smo na svetu za kulturo in prosveto obravnavali zanimivo poročilo o šolskih knjižnicah. Moglo bi se zdeti skoroda kot vmešavanje v notranje zadeve šolstva. To poročilo pa so zahtevali, ponavljam zahtevali knjižničarji — ne šole. V tem poročilu je ugotovljeno, da imamo v šolskih knjižnicah precejšen del knjižničarskega fonda v LRS, da gre torej za relativno bogastvo, na drugi strani za relativno revščino glede strokovne ureditve, vsebinske strukture ipd. Ampak ena od ugotovitev je bila še posebno zanimiva: ta namreč, da te knjižnice marsikod sploh še niso »integrirane«, da niso enakopraven del šolske dejavnosti, da visijo — glede splošne skrbi — na robu šole natanko tako kot nekatere šole na robu občinske administracije.

Hočem reči, da je tudi znotraj šolstva samega mogoče govoriti o potrebah po zraščanju, po celovitosti, po organski povezanosti vseh dejavnosti. Kaj podobnega bi lahko ugotovili, ko bi pogledali, kako je z drugimi ali celo najmodernejšimi pripomočki, s projektorji, filmi ipd., z vsem tistim, kar že deloma obstoji, a se še ni docela vraslo v šolsko dejavnost.

Ne da bi hotel pretiravati: tudi znotraj šole, znotraj šolstva samega se bo moralo spremeniti glede uveljavljanja novega še marsikaj, za kar si prizadevamo v celotni družbeni skupnosti in česar dosedanja reforma še ni mogla niti

ne bo mogla predvidevati, če jo bomo jemali statično, izolirano, če bo šola osamosvojeana samo v tehničnem smislu.

Upam, da sem približno povedal, kar sem nameraval. Ob zanimivih razpravah tu in drugod doslej sem pač nameraval samo opozoriti na nekaj resda splošnih, vendar ne nepomembnih vprašanj. Na nekaj vprašanj, ki prizadevajo bistvo vsega družbenega procesa, ki ga bo po svoje utrdila in pospešila nova ustava in v katerem bo treba tudi v nas samih pospraviti še kakšne »ostanke preteklosti«, kot se temu reče.

Če bo poročilo, ki ga imamo v obravnavi, pripomoglo k temu, da nam bo razločno prezentna celotna družbena situacija, hkrati pa v njenem celotnem okviru pomen konkretnih problemov, s katerimi se spopadamo tudi na področju šolstva, torej pomen konkretizacije splošnih družbenih smotrov na tem področju, bo opravilo svoje.

Lahko pa ga opravi samo — če bomo za vse ustvarjalno odgovorni vsi skupaj.

Predsednik Vida Tomšič: Želi se kdo razpravljati o poročilu? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo o poročilu o nekaterih tekočih problemih v zvezi z uveljavljanjem družbenega upravljanja v vzgojno izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji in prehajamo na glasovanje o predlogu priporočila.

Danes ste, tovariši ljudski poslanci, dobili novo besedilo priporočila; predlagatelji in vsi odbori se strinjajo s takšnim besedilom. Zato dajem to novo besedilo priporočila na glasovanje.

Kdor je za predlog priporočila o nalogah za uveljavljanje družbenega upravljanja v vzgojno izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji z datumom od 27. novembra 1962, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da smo sprejeli priporočilo in s tem podprli poročilo o teh problemih, ki naj postane del naših družbenih naporov pri uveljavljanju družbenega upravljanja v šolah in pri izvajanju šolske reforme.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda. Predlog je, da oba zbora skupaj poslušata obrazložitev predstavnika Izvršnega sveta tovariša Bena Zupančiča o predlogu zakona o skladu Ljudske republike Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov.

Prosim tovariša Zupančiča, da da svojo obrazložitev.

Beno Zupančič: Tovarišice, tovariši poslanci, včasih je treba o stvarih govoriti, namesto, da bi jih kar pogledali. Takšna je današnja priložnost, ko je na dnevnem redu slovenski film, svojevrstno dete naše družbe. Negovanček, ki smo ga hitro posadili na hišni prag, da bi najbrž preizkusili njegovo življenjsko odpornost. Tam sedi, nezakonček, trmasto čaka boljših časov, zraven pa raste, neenakomerno, a vendarle, četudi je včasih krmežljiv in bolehen, pubertetno črnogled ali zaljubljen. Mi pa hodimo mimo, gledamo, kritiziramo, se prepiramo o njegovi tehnični, vsebinski ali estetski podobi, ne da bi ga hoteli posvojiti ali priznati za svojega. Vsaka njegova hiba, ki jo je podedoval po nas, nam pride prav, da bi mu lahko kaj očitali, in če kdaj protestira, se tolažimo s tem, da je vsaj administrativno socialno zavarovan, če mu že nismo priznali pravice do obveznega osemletnega šolanja.

Ne zamerite mi te prispodobe. Nastala je ob dolgih razpravljanjih, ki so bila vse prej kot prijetna, v katerih tudi ni bilo ne kakšnega očetovskega ponosa ne otroške hvaležnosti.

Film je otrok modernega sveta, poleg drugega ljubljene mladine. Francoski filmski zgodovinar Georges Sadoul pravi celo, da je film začetek novega jezika.

In dalje: »Filmska umetnost se je lahko rodila pred našimi očmi zato, ker ni zrastle iz neobdelane deviške zemlje; naglo je osvojila najrazličnejše prvine človeškega znanja. Veličina filma je namreč prav v tem, da je vsota, sinteza mnogih drugih umetnosti. Film pa je tudi industrija.

Van Gogh je umrl, ne da bi bil prodal eno samo sliko. Rimbaud se je poslovil od sveta in zapustil samo rokopis svojih pesmi. Njuna dela pa so si po njuni smrti kljub temu utrla pot v svet. Da so lahko nastala, je bilo namreč treba samo nekaj poceni papirja in črnila, platna in barv. Predno pa nam pokažejo en sam zvitek velikega sodobnega filma, morajo poprej izdati več milijonov denarja. Ni mogoče tvegati snemanja velikega filma z nikomur znanimi igralci. Nujnost znatnih gmotnih naložb določa filmskim ustvarjalcem natančne pogoje, pod katerimi lahko izdelujejo filme... Industrija pa je neločljivo povezana z družbo, z njenim gospodarstvom in z njeno tehniko.« itd.

Ne čas ne prostor nam ne dovoljujeta, da bi se razgovorili o filmu tako, kot bi bilo za nas in zanj koristno, ali tako, kot se lahko o njem pogovarjajo filmski strokovnjaki.

Kljub temu bomo uporabili to izredno priložnost vsaj za to, da vam slovenski film in njegov življenjski prostor predstavimo z nekaterimi podatki in da spregovorimo širše, kot bi to formalno terjal predloženi zakonski osnutek.

Poglejmo najprej, kako se je torej naš slovenski križanec med umetnostjo in industrijo razvijal.

Od leta 1945 smo izdelali 23 celovečernih in 350 kratkih filmov, pri čemer niso všteti koprodukcijski. Poleg tega še nekaj diafilmov in že porabili okoli 300 km filmskega traku za tekoče potrebe televizije (od l. 1958).

Domače filme je l. 1961 gledalo v LRS 2 100 000 gledalcev.

Od leta 1953 do 1960 je devet slovenskih celovečernih filmov odšlo na podlagi različnih, bolj ali manj uspešnih aranžmanov — od trgovskih do kulturno-političnih — na pot v tuje dežele: v Avstrijo, Avstralijo, Bolgarijo, Brazilijo, Burmo, na Ciper, Češko-slovaško, v Čile, na Dansko, v Eritrejo, na Finsko, v Francijo (s kolonijami), Grčijo, Holandijo, Indijo, Irak, Iran, Italijo, na Islandijo, v Izrael, Japonsko, Jordanijo, Južno Afriko, Kanado, Kitajsko, Kongo (bivši belgijski), na Kubo, v Libanon, Libijo, Madžarsko, na Malto, v obe Nemčiji, na Norveško, v Novo Gvinejo, Novo Zelandijo, v Poljsko, Romunijo, Singapur, Somalijo, Švedsko, Veliko Britanijo (s kolonijami), Združeno arabsko republiko in Zvezo sovjetskih socialističnih republik. V osmih letih so obšli več kot 50 dežel sveta, pri čemer pa je vsaka dežela šteta samo enkrat, sicer bi dobili številko okoli 100.

Na festivalih doma in v tujini so naši filmi dobili 18 priznanj ali nagrad, posamezni filmski delavci in sodelavci pa 24.

Še nekaj podatkov o FILM-SERVISU, podjetju za tehnično izdelavo in obdelavo filmov: doslej so izdelali 30 domačih in 20 tujih filmov, pri čemer so deloma uspeli obnoviti ali dopolniti staro tehniko, nikakor pa niso prišli do najnovejših tehničnih pripomočkov ali do primernih filmskih ateljejev.

To je hkrati na področju proizvodnje edina enota, ki je zasnovana na resnični ekonomski osnovi, saj bo samo letos ustvarila 1200 milijonov din bruto

prometa, kar je petkrat več kot leta 1957, pri čemer je odločilen izvoz in uporabljenega izredno malo reprodukcijskega materiala, ker je pglavitni del njihovih uslug delo oziroma organizacija.

Zdaj pa si oglejmo še filmski življenjski prostor — našo kinematografsko mrežo.

V LRS imamo 53 samostojnih kinematografov, 56 jih je v okviru kinematografskih podjetij, 7 v okviru drugih gospodarskih organizacij, 11 v okviru državnih ustanov, 127 v okviru družbenih organizacij in 5 v okviru združnih organizacij. Skupno torej 259 s ca. 80 000 sedeži in 80 000 predstavami, od česar je bilo ca. 12 000 predstav domačega filma (jugoslov.).

Njihova zgodovina pa je takale: l. 1939 smo imeli 69 kinematografov, tako da je prišlo 20 332 prebivalcev na kinematograf, danes pa jih pride na kinematograf 6208. Podatki od l. 1955 kažejo, da odtlej napredujemo počasneje in se približujemo številu 6000 prebivalcev na kinematograf samo postopoma.

Današnji kinematografi razpolagajo s projektorji, med katerimi jih je po letu proizvodnje še 11 iz let pred l. 1930, 50 iz let 1931—1940, 10 iz let 1941 do 1944, 21 iz let 1945—49, 130 iz let 1950—54, 71 iz let 1955—58, 14 iz leta 1959, 12 iz leta 1960 in 9 iz leta 1961.

Njihova ekonomska dejavnost, da tako rečem, pa je bila lani takale:

45 kinematografov je imelo prometa manj od 0,5 mil. din, 41 od 0,5—1 mil. din, 75 od 1—3 mil. din, 30 do 3—6 mil. din, 29 od 6—10 mil. din, 9 od 10—15 mil. din, 2 od 15—20 mil. din, 2 od 20—25 mil. din in 11 več kot 25 mil. din.

Tako je znašal njihov skupni bruto promet 1 150 940 000 din, od česar so dejansko vplačali v CFS po lestvici, kakršna je veljavna tudi danes, 219 mil. din. Po naših izračunih pa bi moral biti odstotek republiškega sklada, o katerega ustanovitvi govorimo, samo nekoliko višji — približno 223 mil. din.

Pri tem naj omenim, da ima trenutno 125 kinematografov v manjši ali večji meri manjše dohodke od izdatkov.

Naj dostavim, da gre letno skozi naše kinematografe ca. 15—18 000 000 ljudi, lani je npr. vsaki prebivalec obiskal kino ca. dvanajstkrat. To celo pomeni, da je obisk v zadnjem letu rahlo padel.

In zdaj naj spregovorimo še o stvareh, ki so v neposredni zvezi z osnutkom zakona, ki je pred vami.

1. V zadnjem obdobju se je obravnavala vsa filmska dejavnost kot gospodarska dejavnost, medtem ko je bila spočetka obravnavana predvsem kot kulturna dejavnost, kar pomeni, da se je kot taka tudi financirala. Prehod na drugačen način financiranja — predvsem glede na svoj lastni promet — je pomenil, da se filmska proizvodnja po določenem instrumentariju, predvsem z delovanjem CFS postavlja v določeno razmerje do kinematografske mreže in do svoje popularnosti, da se na ta način postavijo nekakšne materialne meje za obseg filmske proizvodnje, da se pospešuje približevanje potrebam, da se uveljavijo različne zvrsti in različni žanri filmske umetnosti ipd., kar pa je konec koncev pripeljalo tudi do nekaterih deformacij. Zaradi togega mehanizma centralnega filmskega sklada se je namreč del proizvodnje po splošnem javnem mnenju preveč skomercializiral v slabem pomenu te besede.

Avtomatična delitev sredstev iz CFS je povrh vsega povzročila tudi določena nesorazmerja v posameznih republikah in med republikami: predvsem ponekod zaostajanje, drugod — glede na kinematografsko mrežo — predimenzionirano proizvodnjo.

Pri vsem tem pa je treba upoštevati še to, da ves ta dosedanji in tudi sedanji instrumentarij označujejo nekatere »negospodarske« poteze:

– v precejšnji meri dinarski in drugi olajševalni aranžmani (tehnična pomoč) za uvoz tujih filmov, kar pomeni v bistvu olajšave pri izposojninah za kinematografe;

– dejstvo, da se domača proizvodnja v današnji obliki financira iz prometa vseh filmov, kar pomeni vsaj 75 % iz prometa s tujimi filmi;

– da se sredstva, vložena v film, vračajo relativno počasi – v 2–4 letih;

– da obstojijo predpisi, ki za zdaj še administrativno varujejo domači film (obvezen delež v programih kinematografov ipd.);

– dejstvo, da je kinematografska mreža v Jugoslaviji neenakomerno razvita, v precejšnji meri tudi zastarela ali zasilna;

– da je povprečni obisk kinematografov relativno visok, ker je v mnogih krajih kino edina množična kulturna institucija ali celo edina oblika razvedrila;

– in končno: uvodno vprašanje resnične ekonomske rentabilnosti. Naj navedem odlomek iz nekega poročila o ekonomskih problemih slovenskega filma: »Iz razprav v angleških parlamentarnih komisijah povzemamo ugotovitev filmu nenaklonjenih ekonomistov, po katerih bi mogle imeti gospodarske in kulturno razvite dežele z nad 40 milijonov prebivalcev rentabilno filmsko proizvodnjo, če bi energično zavrle razsipanje sredstev in znižale pretirane zvezdniške honorarje. Po tej ugotovitvi bi lahko britanska filmska proizvodnja delovala brez državne pomoči. Pa ni mogla. V tem letu je Anglija pokrila z lastnimi dohodki le okrog 67 % proizvodnih stroškov, ostalih 33 % pa je prispevala država. Podobno je z rentabilnostjo francoske, italijanske in nemške filmske proizvodnje, čeprav so to razvite dežele z nad 40 milijoni prebivalcev iste narodnosti.«

2. Naša prizadevanja po decentralizaciji CFS so izhajala predvsem iz naslednjih teženj:

– da se odgovornost – kot za ostale kulturne dejavnosti – prenese na republike;

– da se filmska proizvodnja v republikah spravi v sklad z danim potencialom kinematografske mreže;

– da se paralizira uničujoči učinek togega mehanizma, ki je stimuliral tudi slabe izdelke;

– da se proizvodnim podjetjem omogoči realnejše programiranje.

Ta prizadevanja so se uresničila tako, da se CFS v miniaturi ohrani iz posebnih novih dajatev iz izposojnine za tuje filme. Tako zbrana sredstva se bodo delila v razmerju 7:3 glede na promet določenega filma in na njegovo kvaliteto, kar se bo merilo predvsem po uspehu filma na festivalih doma ali na tujem.

3. Kaj pomeni ustanovitev republiškega filmskega sklada za nas:

– materialna sredstva se s tem ne povečujejo, pač pa se omogoči realnejše programiranje in vsklajena kulturna politika vseh prizadetih;

Republiški sklad za proizvodnjo in prikazovanje filmov bo upravljal odbor, v katerem bodo zastopani vsi prizadeti. Odbor bo razdeljeval razpoložljiva sredstva po pravilniku, ki ga bo moč hitro prilagajati potrebam in možnostim. V sklad bodo predvidoma pritekala tudi dosedanja sredstva iz proračuna (ki bodo lahko dana v celoti ali deloma namensko), poleg tega bo lahko najemal posojila. Še boljše bi bilo, ko bi namesto proračunskih dotekala v sklad sredstva

iz kakšne donosne filmske dejavnosti (npr. iz tehnične baze ipd.), ki bi rasla hkrati z rastjo dejavnosti same;

Upravni odbor sklada bo torej družbeni organ, ki ne bo nad interesenti, ampak organ skupne materialne politike vseh prizadetih, pri čemer bo prišla do polne veljave tudi soodvisnost filmske produkcije in reprodukcije (kinematografske mreže). Ob svojih prizadevanjih po smotrnem financiranju filmske dejavnosti bo moral hočeš nočeš terjati sodelovanje in vsklajevanje dela vseh činiteljev, poleg tega pa bo lahko z različnimi oblikami pomoči (akontacije, krediti, plačila, nagrade ipd.) spodbujal dejavnost drugače, kot sta jo mogla samo proračun ali centralizirani sklad.

Med drugim bo lahko posvetil posebno pozornost tistim filmskim zamislim, glede katerih ima naša družba še poseben interes, da se realizirajo.

Ta organ bo torej odločal o družbenem plačevanju za določeno filmsko dejavnost in s tem zastopal splošni družbeni interes, ne da bi se smela pri tem kršiti ali onemogočati samoupravnost filmskih podjetij (delavskih svetov, filmskih svetov itd.).

Dejanska odgovornost prehaja potemtakem na vse prizadete skupaj (ne glede na način, na kakršen se ukvarjajo s filmom) vključno s filmskim skladom in z vsemi tistimi, ki bodo imeli pravico in dolžnost skrbeti zanj. Vsi skupaj bodo morali formirati med drugim filmsko politiko predvsem na področju produkcije in reprodukcije, pri kateri so še posebej zainteresirane komune, in vsi skupaj bodo odgovorni za rezultate. Gre torej za uveljavljanje samoupravljanja na širši fronti kot doslej.

4. Ob vsem tem naj opozorim na nekaj vprašanj, na katera ob tej priložnosti ne smemo pozabiti:

Z republiškim skladom bomo dosegli določen napredek, kot je bilo že rečeno, predvsem glede samoupravljanja, programiranja in vsklajene kulturne politike. Paziti pa bo treba, da bi ne deloval demobilizacijsko glede vseh tistih sredstev, ki jih za film morajo imeti tudi same organizacije, institucije, podjetja ipd. — v imenu predvsem svojih interesov.

Ugotoviti namreč moramo: filmska proizvodnja je še zmeraj slabo zasidrana v našem življenju, več ali manj je še zmeraj skrb samo filmskih podjetij in filmskih delavcev. Družbene organizacije, strokovna društva, raziskovalni zavodi, šole, gospodarske organizacije, komune še zmeraj ne upoštevajo filmske proizvodnje kot svoje redne možnosti. To je še zmeraj stvar nekoga drugega. Film še ni postal tisto, kar bi v bistvu moral biti. Ni se še usidral v naši zavesti kot šolsko, znanstveno, dokumentarno, umetniško sredstvo, kot mogočen činitelj, brez katerega moderne kulture in vzgoje biti ne more.

Samo če bomo dosegli to, da bo vsaka institucija ali dejavnost imela svoja sredstva za film — predvsem seveda za svoje neposredne potrebe, če se bo torej film zasidral kot moderen posrednik na vseh področjih od univerze do RTV in od gospodarske organizacije do upravnega organa, bomo lahko celotno filmsko področje potisnili za dobršen korak naprej, samo tako bo lahko republiški sklad uspešno opravil svoje naloge. Če pa tega ne dosežemo, potem bodo vsa prizadevanja sklada — kljub temu, da bo s svojimi participacijami v določeni meri vplival na pospeševanje filmskih dejavnosti — paralizirana in usodno omejena.

Naj poudarim, da gre — podobno kot je že pri tisku — za aktivnejše uva-
janje univerzalnega filmskega medija v vse naše družbeno življenje — saj mimo

njega ne morejo in ne smejo niti družbene organizacije, če hočejo vplivati množično in učinkovito. Posebno to velja zdaj, ko hkrati razvijamo televizijo, ki bi ravno tako morala imeti za svoje potrebe večje filmske možnosti (serijski filmi ipd.).

Poseben problem bo, kako urediti razdeljevanje sredstev sklada na način, ki ne bo kršil samoupravnih pravic proizvajalcev oziroma njihovih družbenih organov. Pripomba filmskih delavcev v ustavni razpravi, da ima namreč filmska proizvodnja največ »cenzur«: najprej filmski svet, ki odobri snemanje scenarija, lahko pa prepove prikazovanje že izdelanega filma, potem republiško komisijo za pregled filmov, ki odobri prikazovanje posnetega filma, zdaj pa še upravni odbor sklada, ki bo hočeš nočeš vplival na filmski program s svojimi pogodbami, participacijami, krediti ipd., ne bi smela držati.

Menimo namreč, da bo treba voditi sklad tako, da bo zaradi racionalne porabe sredstev predvsem zahteval koordinacijo vseh prizadevanj, da pa bodo odločilni činitelji za vsebino filmskega programa ostali filmski sveti.

Naslednje vprašanje se tiče soodvisnosti filmske produkcije in reprodukcije. Sredstva za proizvodnjo pritekajo iz kinematografske mreže in se delijo tako za proizvodnjo kot za reproduktivno kinematografijo. To pa pomeni, da bo sklad v hudi dilemi, kakšne naložbe njegovih sredstev bodo najbolj perspektivne. To bo še toliko bolj pereče spričo majhnih sredstev, s katerimi bo za zdaj razpolagal.

Dosedanja razprava o osnutku je pokazala, da smo pred težkim vprašanjem: kako uveljaviti naša gospodarska načela, ne da bi preobremenili v pretežni meri šibko kinematografsko mrežo, oziroma, kako bi zainteresirali komune za občutnejšo pomoč kinematografom predvsem tam, kjer so tako rekoč edina kulturna institucija ali kjer bi pomenila ukinitev kinematografa splošni politični problem. V zadnjem času je bilo zaprtih 7 kinematografov, medtem ko jih ima — kot sem omenil — 125 večje izdatke od dohodkov, kar pomeni polovico.

Končno se zastavlja vprašanje posebne odgovornosti in pomoči za vse to področje republike, okrajev in komun, med drugim tudi zaradi očitkov, da smo bili v naši republici med najbolj ozkosrčnimi, kadar je šlo za realizacijo večjih filmskih načrtov. Taka pomoč je bila še toliko bolj pomembna zaradi togega mehanizma CFS, ki je bil postavljen med drugim v pričakovanju, da bodo republike s posebnimi sredstvi bolj poskrbele za svojo proizvodnjo.

Pregled neposredne republiške proračunske podpore filmski proizvodnji kaže od l. 1952 naslednjo podobo: leta 1953 — 50 milijonov din, leta 1954 — 50 milijonov din, leta 1955 — 47 milijonov din, leta 1956 — 37 milijonov din, leta 1957 — 29 milijonov din, leta 1958 — 25 milijonov din, leta 1959 — 26 milijonov din, leta 1960 — 40 milijonov din, leta 1961 — 60 milijonov din, leta 1962 — 60 milijonov din.

To znese v desetih letih skupaj 424 milijonov din. Pri tem niso všteta manjša proračunska sredstva, dana za proizvodnjo diafilmov («Sava» film) ali za filmsko dejavnost nekaterih organizacij, ravno tako pa ne sredstva RTV.

Razmerje med proizvodnimi stroški in republiško proračunsko podporo je bilo potemtakem pri slovenskem celovečernem in kratkem filmu naslednje:

leta 1953 — približno 62 %, leta 1954 — približno 53 %, leta 1955 — približno 52 %, leta 1956 — približno 39 %, leta 1957 — približno 13 %, leta 1958 — približno 13 %, leta 1959 — približno 11 %, leta 1960 — približno 11 %, leta 1961 — približno 14,7 %.

Naj je bilo kakor koli, naj veljajo mnogi očitki glede gospodarjenja tudi filmskim podjetjem, dejstvo ostane, da se je slovenski film v teh 17 letih uveljavil, si v Jugoslaviji pridobil dostojen življenjski prostor in ugled in da je temu pripomogla dostikrat zaradi skromnih možnosti predvsem zagnanost filmskih delavcev.

Tovarišice in tovariši, če naj povzamem, kar sem neposredno povedal ali posredno pripovedoval, moram zaključiti takole:

— Naša ekonomska osnova je še zmeraj prešibka, da bi si lahko delali iluzije o kinematografiji brez neposredne družbene pomoči — tako glede filmske produkcije kot reprodukcije.

— Veliko laže bomo premagovali nasprotja med potrebami in možnostmi, če se bomo čutili za vse odgovorni vsi — tako za filmsko proizvodnjo, ki se mora udomaćiti, ki ji moramo dati svoje državljanstvo, kakor tudi za reproduktivno kinematografijo, ki je na nizki ravni in po povprečni kvaliteti celotne predstave globoko pod evropskim povprečjem.

— Filmski sklad bo lahko opravljal svoje naloge samo, če bomo napredovali na vsej fronti, posebno pa, če ga ne bodo zadušile vse tiste posebne potrebe organizacij, institucij ipd., ki bi morale misliti na lastna sredstva v te namene, na sredstva, ki jih potrebujejo ne zaradi kakšnih splošnih filmskih interesov, ampak predvsem zaradi svojih potreb in svoje lastne modernizacije.

Filmski delavci, ki danes ne verjamejo kdovekaj instrumentom ali samo dobrim namenom, ker pač ne morejo zmeraj delati, kakor bi želeli, bodo gotovo konstruktivni sodelavci pri prvih korakih bodočega sklada, ki mora vpeljati vsaj v danih okvirih določeno trdnost v programiranje in proizvajanje.

— Komune bodo morale iz lastnih interesov poskrbeti za razumno pomoč kinematografski mreži — institucijam, ki imajo mogočen vpliv na prebivalstvo — tako glede konkretne materialne podpore za modernizacijo, kakor tudi glede moralne: s pomočjo programskim svetov, ki so zdaj predpisani in katerih osnovna naloga je skrbeti za kvaliteten filmski program. V tem okviru pa tudi za plasman domačega slovenskega in jugoslovanskega filma, ki bi v naših dvoranah ne smel biti administrativni vsiljenec, kar zdaj v precejšnji meri še zmeraj je.

Ravno tako skrb bi morali posvetiti osebju v kinematografih in njihovi kulturni ravni.

Pri vsem tem pa je potrebno omeniti še tole:

- da imamo vendarle že filmski kader z bogato prakso;
- da se v naših šolah uveljavlja filmska vzgoja;
- da lepo napredujejo filmski klubi;
- da so storjeni prvi koraki za vzgojo filmskega kadra na AIU;
- da smo dobili mesečnik za filmsko vzgojo in da je nastal iz živih potreb;
- da smo torej po tej plati vendarle nekaj storili, da bi tistemu, kar imamo, in tistemu, česar še nimamo, utrli pot.

Upam, da sem vam vsaj v grobih obrisih prikazal stanje slovenske kinematografije in pomen sklada, ki naj bi jo pomagal postaviti na trdnejše noge.

Če pri tem posredno ali neposredno vendarle pripovedujemo, da je vsakršna kritika današnjega stanja naše filmske produkcije in reprodukcije lahko predvsem samokritika, nočemo zmanjšati odgovornosti, ki jo imajo za filmske dejavnosti predvsem vsi tisti, ki se z njimi neposredno ukvarjajo, hkrati pa poudariti skupno odgovornost vseh družbenih činiteljev tudi za to. Konec.

koncev gre za enega izmed mogočnih činiteljev pri naših splošnih prizadevanjih za modernizacijo vseh družbenih dejavnosti. Vsakršna kratkovidnost glede tega je škodljiva, kakor je škodljiva vsakršna ozkosrčnost.

Emancipacija vseh človeških dejavnosti, ki jo uveljavljajo ustavni osnutki, bitka za integracijo vseh kulturnih dejavnosti v vse naše družbeno življenje, bitka za maksimalno uspešno razreševanje nasprotij med potrebami in možnostmi — vse to nam daje upanje, da bomo lahko — četudi ne zlahka — poskrbeli tudi za film, za vso njegovo zamotano pot od zamisli do gledalca. S tem pa tudi za polnejšo realizacijo samih sebe in svojih smotrov.

Po vsem tem prosim v imenu Izvršnega sveta, da zakon sprejmete, z njim pa tudi odgovornost, na katero smo vsi skupaj marsikdaj pozabljali. Pripombe odborov so takšne, da se je z njimi mogoče strinjati.

Predsednik Vida Tomšič: Poročila odborov in razprava o predlogu zakona bo na ločenih sejah obeh zborov. Zato zaključujem razpravo o tej točki.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o spremembi in dopolnitvi odloka o nagradah in povračilih poslancem Ljudske skupščine LRS.

Poročilo k predlogu tega odloka bo dal predsednik administrativnega odbora ljudski poslanec Ivan Novak. (Predsednik administrativnega odbora, ljudski poslanec Ivan Novak, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Želi kdo razpravljati o predlogu tega odloka? (Ne javi se nihče.) Če nihče, dajem predlog odloka o spremembi in dopolnitvi odloka o nagradah in povračilih poslancem Ljudske skupščine LRS na glasovanje. Kdor je za ta predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je s tem predlog odloka soglasno sprejet.

S tem smo izčrpali dnevni red današnje seje in zaključujem skupno sejo. Po kratkem odmoru se bosta zbor sestala na ločenih sejah.

Seja je bila zaključena ob 13.30 uri.

32. seja

(25. in 26. januarja 1963)

Predsedovala: Vida Tomšič, predsednik
Ljudske skupščine in

Stane Kavčič, podpredsednik
Ljudske skupščine

Tajnik: dr. Miha Potočnik

Začetek seje ob 10.15 uri.

Predsednik Vida Tomšič: Pričenjam 32. skupno sejo Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS.

Svojo odsotnost so opravičili poslanci Republiškega zbora: Polde Maček, Franc Krese, Maks Vale, Albin Kuret; iz Zbora proizvajalcev pa Viktor Pintarič in Franc Perše.

Zapisnik 31. skupne seje bo prebral tovariš tajnik. (Tajnik dr. Miha Potočnik prebere zapisnik 31. skupne seje.)

Ima kdo od tovarišev poslancev kakšno pripombo k prečitnemu zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, smatram, da je zapisnik odobren in da se ga lahko podpiše. (Predsednik in tajnik podpišeta zapisnik.)

Glede na gradivo, ki ga je skupščini predložil Izvršni svet Ljudske skupščine LRS in glede na to, da je smotrno in že običajno obravnavati predlog družbenega plana in predlog republiškega proračuna na skupni seji, predlagam za današnjo sejo naslednji dnevni red:

1. obrazložitev in obravnava predloga družbenega plana Ljudske republike Slovenije za leto 1963;
2. obrazložitev in obravnava predloga zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963;
3. obravnava in sklepanje o predlogu sklepa o razrešitvi in izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč.

Ima morda kdo kakšen spreminjevalni ali dopolnilni predlog k dnevnemu redu? (Ne javi se nihče.)

Če nihče, prosim, da o predlaganem dnevnem redu glasujemo. Kdor je za predlagani dnevni red, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam, da je predlagani dnevni red sprejet.

Pred prehodom na dnevni red vprašam ali ima morda kdo od tovarišev ljudskih poslancev kakšno ustno vprašanje naslovljeno Izvršnemu svetu? (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obrazložitev in obravnavo predloga družbenega plana Ljudske republike Slovenije za leto 1963.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo Republiškega zbora, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo Republiškega zbora, ljudski poslanec Tine Lah, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo Zbora proizvajalcev, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo Zbora proizvajalcev, ljudski poslanec Stane Fele, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za zdravstvo in socialno politiko, da da poročilo. (Poročevalec odbora za zdravstvo in socialno politiko, ljudski poslanec dr. Ivan Kopač, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja, da da poročilo. (Poročevalec odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja, ljudski poslanec Stanislav Brovinsky, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za prosveto in kulturo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za prosveto in kulturo, ljudski poslanec Franc Šušteršič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev, da da skupno poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev, ljudski poslanec Janez Lesjak, prebere skupno poročilo obeh odborov. — Glej priloge.)

Ekspoze k predlogu družbenega plana za 1963. leto bo dal predstavnik Izvršnega sveta inž. Viktor Kotnik.

inž. Viktor Kotnik: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Predlog družbenega plana Ljudske republike Slovenije za leto 1963, ki ga danes obravnavamo, smo pripravljali vzporedno z analizami za sestavo zveznega družbenega plana, med katerimi so zlasti važne analize gospodarskih gibanj v letih 1961–1962, nekatere spremembe v instrumentih gospodarskega sistema ter proučitev možnosti za nadaljevanje uspešnega gospodarskega razvoja, ki smo ga dosegli v drugi polovici lanskega leta.

Na ta način so ekonomsko-politične smernice zveznega družbenega plana upoštevane tudi v predlogu republiškega plana. Osnovna značilnost predloženega plana je, orientacija na visoko stopnjo rasti celokupne gospodarske aktivnosti. V tej zvezi je pglavitna naloga visoka stopnja porasta celokupne proizvodnje, ki mora sloneti predvsem na povečanju produktivnosti dela ob intenzivni usmeritvi na mednarodna tržišča in čim boljši prilagoditvi spreminjajočim se potrebam domačega tržišča. Pogoj za takšno gospodarsko aktivnost pa je zagotovitev takšnega porasta realnih osebnih dohodkov, ki bo v skladu s porastom produktivnosti dela.

Osnovno obeležje predloženega plana je torej optimistično predvidevanje hitre dinamike nadaljnega razvoja proizvodnje, izvoza in realne osebne potrošnje. Ob tem se seveda ponuja vprašanje, ali je naše gospodarstvo v minulem letu doseglo zadostno realno podlago za takšno oceno bodočega razvoja in ali je zaradi motenj, ki so v letih 1961 in 1962, zavirale naš razvoj, tak optimizem

upravičen. Zato dovolite, da se dotaknem osnovnih gospodarskih gibanj, ki so značilna za preteklo leto.

Porast proizvodnje kot celote v lanskem letu ni bil zadovoljiv. Družbeni proizvod se je povečal samo za 4,3 % in znatno zaostaja za predvidevanji in za dinamiko naraščanja v prejšnjih letih. Na takšno gibanje sta vplivala predvsem bolj umirjen tempo porasta industrijske proizvodnje — celotno povečanje v industriji znaša 7 % — in zaostajanje kmetijske proizvodnje, ki se je v družbenem sektorju sicer nekoliko povečala, v privatnem sektorju pa se je zaradi neugodnih vremenskih razmer občutno zmanjšala. Pod vplivom gospodarskih ukrepov, storjenih v prvem polletju in ob široki podpori celotne družbenopolitične aktivnosti, pa so se v drugem polletju vsebolj okrepile pozitivne tendence v gospodarskem razvoju. To se pozna predvsem v industriji, ki je po zaostajanju v začetku leta iz meseca v mesec povečala stopnjo rasti proizvodnje. Povečana proizvodnja, ki je znašala v prvem polletju 4 %, je v drugem polletju že narasla na 10 %, v primerjavi z istim obdobjem prejšnjega leta. Podobno povečanje aktivnosti med letom je opaziti tudi pri drugih dejavnostih.

Nadaljnja značilnost gospodarskega razvoja v lanskem letu je tudi v nekaterih kvalitetnih spremembah, ki kažejo, da so se gospodarske organizacije bolj prilagodile zahtevnejšemu tržišču in spremenjenim pogojem gospodarjenja. V tej zvezi je treba omeniti predvsem povečano usmerjenost na zunanja tržišča in povečano produktivnost dela.

Zlasti pomembno je naglo povečanje izvoza, ki se je v primerjavi s prejšnjim letom povečal za eno tretjino. Tak skok pomeni največje povečanje izvoza v vsej povojni dobi. Doseženi uspeh v izvozu pa je še bolj očit, če upoštevamo, da pogoji za večjo prodajo na tujih tržiščih niso bili vedno najugodnejši in da je začel izvoz občutno naraščati šele v drugi polovici leta. Uspehe smo torej dosegli v kratkem času.

Prav tako tudi devizni režim ni bil najbolj prilagojen potrebam izvoznikov. Takšen razvoj zunanje trgovinske izmenjave kaže, da imamo velike rezerve, s katerimi lahko računamo letos in v prihodnje, hkrati pa narekuje, da se hitreje lotimo izpopolnitve zunanje trgovinske sistema.

Produktivnost dela se je lani v družbenem sektorju povečala za kakih 5 %. Ob zmanjšani dinamiki proizvodnje je to povečanje vsekakor značilno in potrjuje vkljub nekaterim pomanjkljivostim, da je delovanje sistema delitve celotnega dohodka pozitivno. Porast števila zaposlenih je v letu 1962 manjši kakor v prejšnjih letih; najbolj se je zmanjšal v gospodarstvu. V okviru samega gospodarstva pa se uveljavljajo pozitivne tendence, po katerih se je nova delovna sila intenzivneje usmerjala v terciarne dejavnosti, v katerih pomenijo nova delovna mesta pravzaprav povečanje kapacitet. V nekaterih dejavnostih beležimo celo absolutno zmanjšanje delovne sile pri povečani proizvodnji, kakor na primer v gradbeništvu, pri premogovnikih in v industriji gradbenega materiala. Ta tendenca je torej najbolj izrazita pri delovno intenzivnih strokah.

Produktivnost dela se je v letu 1962 povečala ob pogojih, ki niso bili najbolj ugodni. Realni osebni dohodki namreč niso spremljali rasti produktivnosti dela, temveč so se zaradi močnega naraščanja življenjskih stroškov celo zmanjševali. Takšni odnosi med gibanjem osebne potrošnje in produktivnostjo dela so tudi v nasprotju z načeli našega gospodarskega sistema, ki temelji na dosledni delitvi po delu.

Teh nekaj na kratko nakazanih dogajanj jasno kaže na veliko prizadevnost naših gospodarskih organizacij v lanskem letu. Na tej osnovi in ob širokem

angažiranju subjektivnih sil so bili doseženi takšni gospodarski uspehi, ki so olajšali težave ter ustvarili solidno podlago za start v letu 1963. Ustvarjeno je bilo spet vzdušje splošne gospodarske razgibanosti ter večja pripravljenost za aktivnejše vključevanje v gospodarski razvoj. Zato je poglobitna naloga plana za leto 1963, da podpre, pogloblja in pomaga razvijati vse pozitivne tendence iz drugega polletja minulega leta, zlasti pa da zagotovi čimbolj vzpodbudne pogoje za poslovanje gospodarskih organizacij.

V tej zvezi pa bi hotel poudariti, da prinašamo v novo leto še vrsto nerešenih problemov kot sta prispevek od izrednega dohodka gospodarskih organizacij ter rudarski prispevek, ki zajemata tudi del večje produktivnosti dela, nadalje so še vedno nerešeni problemi prometnega davka, neskladnosti cen ter podobno.

Tudi takšni družbeni posegi kot so to splošna merila za delitev čistega dohodka gospodarskih organizacij, ki smo jih uvedli lani, ne morejo imeti trajnega uspeha ter niso v skladu s splošnimi načeli gospodarskega sistema. Ta družbena intervencija je lani sicer omogočila, da smo odpravili nekatere slabosti, vendar pa so se v gospodarskih organizacijah v kratkem času pojavile tudi nekatere negativne stvari, kot so zanemarjanje prizadevanja za izpopolnitev sistema za delitev dohodka in uravnilovske tendence, povečalo pa se je tudi vmešavanje zunanjih organov v gospodarjenje podjetij.

Uspešen gospodarski razvoj v letošnjem letu bo zato precej odvisen od pravočasnega in učinkovitega reševanja navedenih in drugih pomanjkljivosti, kar nakazuje tudi zvezni družbeni plan.

Tovarišice in tovariši! Visoka stopnja rasti celokupne gospodarske aktivnosti prihaja v predlogu plana za leto 1963 najbolj do izraza v predvidenem povečanju celotne proizvodnje. Z ocenjenim povečanjem — več kot 10% —, bi bila dinamika našega razvoja dvakrat hitrejša kot lani, s čimer bi spet dosegli tako hitro stopnjo gospodarske rasti, kot smo jo imeli pred letom 1961. K povečanju družbene proizvodnje bo prispeval hitrejši razvoj vseh gospodarskih dejavnosti. Največji vpliv pa bosta imela industrija in kmetijstvo, ki skupaj ustvarjata preko 70% celotnega družbenega proizvoda.

Nadaljevanje takšne aktivnosti, kakor je bila dosežena lani omogoča, da bi se industrijska proizvodnja povečala za enako stopnjo kakor celotni družbeni proizvod, to je za 10%.

To pa pomeni, da moramo tudi v industrijski proizvodnji izpopolnjevati in razvijati vse tisto, kar je vplivalo na oživljanje proizvodnje v lanskem letu. Odločilnega pomena je, da že v začetku leta nadaljujemo z visoko ravnijo proizvodnje in da se tempo rasti proizvodnje med letom ne bo zmanjšal. Za našo industrijsko proizvodnjo v minulih letih so karakteristične neenakomernosti pri izpolnjevanju proizvodnih nalog v teku leta, ki se kažejo v zmanjševanju proizvodnje v začetku leta in deloma sredi leta ter v največjem porastu konec leta.

Čeprav je industrijska proizvodnja tudi drugod po svetu podvržena določenim manjšim sezonskim nihanjem, kar je posledica objektivnih pogojev, pa se za veliko neenakomernostjo, ki je karakteristična za našo industrijsko proizvodnjo, skrivajo predvsem organizacijske slabosti in kampanjsko reševanje proizvodnih problemov.

V naši industrijski proizvodnji smo že dosegli tisto stopnjo razvitosti, ko je hitrejši napredek pogojen samo s kvalitetnimi spremembami. Pri tem gre razen za moderno opremo in sodobne tehnološke procese tudi za sodobno

organizacijo dela, za boljše prilagajanje tujemu in domačemu tržišču, ter za večjo specializacijo proizvodnje ob tesnejši kooperaciji z industrijskimi in drugimi gospodarskimi organizacijami.

Neenakomernost in kampanjska proizvodnja, povezana s slabim izpolnjevanjem dobavnih rokov, zavirata tak razvoj moderne proizvodnje, povečujeta proizvodne stroške in vnašata nemir v celotno gospodarstvo.

Problemom neenakomerne proizvodnje posvečam nekaj več besed, ker od dobrega starta industrijske proizvodnje v začetku leta ni odvisen le uspeh v industrijski proizvodnji, temveč tudi naš celotni gospodarski razvoj. Večja raven industrijske proizvodnje v začetku leta bo vplivala na enakomernjši razvoj v prometu in drugih gospodarskih panogah, olajšala bo preskrbo z deviznimi sredstvi na podlagi povečanega izvoza, omogočila bo boljšo založenost tržišča in s tem večjo stabilizacijo cen, obenem pa bo dinamični razvoj gospodarstva v začetku leta omogočil, da se bomo hitreje in odločneje lotili predvidenih sprememb gospodarskega sistema.

Predvideno povečanje industrijske proizvodnje temelji razen na boljšem izkoriščanju dosedanjih zmogljivosti tudi na tem, da bodo začele obratovati nekatere nove kapacitete. Vendar pa bi razpoložljive zmogljivosti dopuščale še večji obseg proizvodnje v kolikor bi mobilizirali vse obstoječe rezerve. Takšne rezerve je treba iskati predvsem v napravah samih, v intenzivnejši uporabi mehanizacije, v zboljšanju organizacije dela in v vzpodbudnejši delitvi dohodka. Možnosti za večjo proizvodnost so tudi v širšem uvajanju druge in tretje delovne izmene, s čimer bi ustvarjali tudi pogoje za večjo zaposlitev žensk v mestih in industrijskih središčih, in s tem povečali stopnjo aktivnega prebivalstva v družbenem sektorju.

Ovira za povečani razvoj proizvodnje bi mogla biti preskrba s surovinami in z reprodukcijskim materialom. Zato bi morali iskati možnosti za pridobivanje dodatnega reprodukcijskega materiala z dodatnimi deviznimi sredstvi, na osnovi povečanega izvoza.

Večja usmerjenost na tuja tržišča je torej pogoj za boljše izkoriščanje kapacitet in doseganje večje proizvodnje in produktivnosti dela. Pravočasna preskrba z domačim materialom pa bo močno odvisna od uspešne komercialne službe in izboljšanja kooperacijskih odnosov in tesnejšega medsebojnega povezovanja gospodarskih organizacij.

Predvidena gospodarska rast zahteva skladen in hiter razvoj vseh gospodarskih panog. Družbeni plan za leto 1963 zato predvideva povečanje proizvodnje tudi v ostalih gospodarskih dejavnostih ter razčlenjuje cilje in naloge njihovega razvoja v skladu z našimi možnostmi in potrebami. Za vse gospodarske panoge pa velja za letošnje leto ugotovitev, da ni pomembnejših ovir za hitrejšo rast proizvodnje. Dosežena stopnja razvoja čedalje odločneje zahteva, da se more naše gospodarstvo hitreje in bolj učinkovito vključiti v mednarodno delitev dela. Od povečanega izvoza je odvisna preskrba naše proizvodnje s tistim reprodukcijskim materialom, ki ga v zadostni meri ne proizvajamo doma. Uspešno vključevanje v mednarodno tržišče pa hkrati zahteva tudi večjo rentabilnost proizvodnje, boljšo kvaliteto izdelkov, boljšo organizacijo celotnega poslovanja ter postaja vse bolj osnova za hitrejšo modernizacijo naše proizvodnje.

S povečanim izvozom pa bo mogoče doseči tudi večji uvoz izdelkov in posameznih delov tako, da se bo naše gospodarstvo na osnovi večje izmenjave blaga z inozemstvom, širše vključevalo v mednarodno delitev dela.

Tudi za izvoz v letu 1963 velja isto, kar je bilo poudarjeno, ko sem govoril o razvoju proizvodnje, to je, da je treba brez zastoja že v začetku leta nadaljevati s pozitivnimi tendencami lanskega leta, ko je tudi izvoz iz meseca v mesec naraščal. Tedaj bi se mogla letos prodaja blaga za tuja tržišča povečati za 17 % ali za preko 5 milijard deviznih dinarjev.

Zaradi povečanih nalog kmetijstva za boljšo preskrbo domačega tržišča bo morala skoraj celotno povečanje izvoza prevzeti industrija, kar pomeni, da bi se prodaja industrijskih izdelkov na tuja tržišča ob upoštevanju hitrega porasta v lanskem in letošnjem letu povečala v dveh letih za okoli 60 %. Taka naloga, čeprav zahtevna, pa je povsem v okviru realnih možnosti. Saj predvideno povečanje izvoza v letu 1963 še vedno pomeni samo 30 % povečane industrijske proizvodnje. Razen tega znaša industrijski izvoz v LR Sloveniji samo 15 % od celotnega jugoslovanskega izvoza industrijskih izdelkov, čeprav odpade na Slovenijo preko 20 % celotne industrijske proizvodnje.

Naša industrija je torej še vedno v manjši meri usmerjena na izvoz, to pa predvsem zaradi razmeroma ugodnega položaja na manj zahtevnih domačih tržiščih. Na izvoz se bodo morale bolj usmeriti tiste gospodarske organizacije pri katerih pomeni absorpcijska moč domačega tržišča oviro že za sedanjo proizvodnjo.

Usmeritev na veliko serijsko visoko produktivno proizvodnjo pa bo nujno vezana na širša mednarodna tržišča, kar velja zlasti za strojno in elektroindustrijo kakor tudi za čevljarsko in tekstilno.

Za zavestno in trajno usmeritev na izvoz pa je potrebna takojšnja sprememba deviznega režima, vsaj v tistem obsegu, ki ga nakazuje zvezni družbeni plan. Devizni sistem je treba prilagoditi težnjam samih gospodarskih organizacij tako, da bodo postale devize element gospodarjenja in sredstev preko katerega bodo delovni kolektivi uveljavljali svoje težnje po povečani proizvodnji in povečanem dohodku.

Na pridobivanje tujih plačilnih sredstev bo v vedno večji meri vplival tudi razviti inozemski turizem. Da bi se v letošnjem letu nadaljevalo hitro povečanje deviznega priliva iz turizma je potrebno izvršiti pravočasno in smotrno predvidena večja vlaganja in v večjem obsegu izrabiti tudi vse ostale možnosti.

Naslednja naloga, ki je poleg visoke stopnje rasti proizvodnje in povečanja izvoza osnovni cilj naše ekonomske politike v letošnjem letu, je zagotovitev povečanja življenjske ravni. V predloženem planu je povečanje življenjske ravni posvečena največja skrb. Z njeno realizacijo pa se povezuje celotna povečana gospodarska aktivnost. Ta naloga ima v letu 1963 še poseben značaj, ker je zaradi zvišanja življenjskih stroškov realna osebna potrošnja lani nazadovala. Prizadevanje za povečanje realnega standarda mora biti letos eden izmed osnovnih faktorjev naše gospodarske in družbene aktivnosti, zato bo treba tej nalogi prilagoditi celotno politiko gospodarjenja in razporejanja razpoložljivih sredstev. Izboljšanje življenjske ravni bo odvisno predvsem od dveh faktorjev: od hitrega porasta produktivnosti dela, kar bo omogočilo povečanje osebnih dohodkov, ter od zboljšanja preskrbe tržišč in stabilizacije cen.

Naš gospodarski sistem in dosežena stopnja razvoja dopuščata nadaljnje hitro razvijanje proizvodnje samo na temelju hitrega povečanja produktivnosti dela. Na tem temelji tudi predložen plan, ki predvideva, da bi moral družbeni proizvod na zaposlenega letos naraščati hitreje kakor doslej, tako da bi v družbenem sektorju proizvodnje dosegli visoko stopnjo porasta 7 do 8 %. K hitremu povečanju produktivnosti dela mora biti usmerjena celotna politika

modernizacije proizvodnje, ki mora sloneti na sodobni opremi in novi tehnologiji, na naprednih metodah organizacije proizvodnje in poslovanja ter na veliko večjem vključevanju raziskovalnega dela v produkcijske procese kot doslej.

Že izvedena revalorizacija osnovnih sredstev omogoča hitrejšo zamenjavo zastarelih naprav in je tako dana materialna osnova za hitrejšo rekonstrukcijo in modernizacijo proizvodnje. S predvidenim uvajanjem funkcionalne amortizacije bo modernizacija naprav še lažja. Za naglo povečanje produktivnosti dela sta izredno pomembna razvito raziskovalno delo in hitro prenašanje izsledkov v proizvodnjo. Zavest o nujnosti povezovanja sistematičnega raziskovalnega dela s prakso še ni zadosti prodrla v naša podjetja. Gospodarske organizacije se še niso zadosti usmerile v ustanavljanje lastnih raziskovalnih oddelkov in institutov, pa tudi povezava z obstoječimi centralnimi znanstveno raziskovalnimi instituti še ni zadovoljiva. Pobuda za znanstveno raziskovalna dela mora izhajati v večji meri iz neposredne prakse, kar bo vplivalo na večje usmerjanje raziskovalnih organizacij k reševanju problemov neposredne proizvodnje.

Sodobni načini proizvodnje, kot osnove za večjo produktivnost dela, zahtevajo vedno več visoko kvalificiranih kadrov. Res je, da nam takšnih kadrov še primanjkuje. Nobena tajnost pa ni, da razpoložljivih kadrov ne znamo pravilno razporejati in nagrajevati, zato njihovega znanja niti prav ne izkoriščamo.

Uspešen razvoj gospodarstva je v veliki meri odvisen od pravilne razmestitve, kakovosti, profila in sposobnosti kadrov, kar zahteva, da se problemi vzgoje in izobraževanja kadrov tesneje povezujejo s potrebami prakse, to pa pomeni, da mora tudi proizvodnja posvečati vzgoji in izobraževanju kadrov več pozornosti.

Nalogam nagle rasti produktivnosti dela se mora podrediti tudi celotna politika zaposlovanja. Povečan obseg proizvodnje je letos mogoče doseči še z manjšim zaposlovanjem delovne sile. Na nova delovna mesta je treba vključevati delovno silo iz rezerv gospodarskih organizacij ter iz industrijskih in mestnih naselij. Takšna politika zaposlovanja bo vplivala, da se bo zmanjšal priliv delovne sile iz kmetijskih dejavnosti, kar bo povzročilo, da se bo kmečko prebivalstvo bolj orientiralo na lastno proizvodnjo.

Za doseganje predvidenega visokega porasta produktivnosti dela in vsklajenega povečanja realnih osebnih dohodkov pa je najpomembnejše izvajanje stimulativnih oblik delitve med gospodarsko organizacijo in družbeno skupnostjo ter izpopolnjevanje sistema notranje delitve v gospodarskih organizacijah. V tej zvezi bo najvažnejša letošnja naloga, hitra odprava pomanjkljivosti, ki so prišle do izraza v lanskem letu. Gre za nadaljevanje aktivnosti na področju razvijanja notranjih odnosov in za vnašanje kvalitetnejših meril na področju delitve v gospodarskih organizacijah in ekonomskih entotah.

Na osnovi predvidenega povečanja proizvodnosti za 7-8% moremo pričakovati, da se bodo nominalni osebni dohodki v gospodarskih organizacijah toliko povečali, da bo pri bolj umerjenem tržišču doseženo takšno povečanje realnih osebnih dohodkov, ki bo v skladu s povečano produktivnostjo dela.

Čim popolnejša stabilnost cen in življenjskih stroškov je drugi pogoj za predvideno povečanje realnih osebnih dohodkov. Od stabilnosti cen pa so odvisni tudi ugodnejši splošni pogoji za gospodarjenje na sploh in v tej zvezi rezultati, ki jih bomo dosegli v tekočem letu. Ker je v prejšnjih letih, še prav posebno pa lani, naraščanje realne osebne potrošnje zaviralo predvsem zvišanje

cen nekaterim prehranskim izdelkom in uslugam, je v letošnjem letu predvidena največja skrb prav preskrbi z živilskimi proizvodi.

V tej zvezi želim opozoriti predvsem na veliko vlogo kmetijstva. Proizvodna politika kmetijstva bi se morala letos odločno usmeriti na intenzivno pridobivanje večjih količin tistih pridelkov, ki so doslej najbolj vplivali na naraščanje življenjskih stroškov kot so: krompir, sočivje, mleko, jajca in sadje. Povečati pa se mora tudi proizvodnja mesa in perutnine. Družbeni plan predvideva, da bi se to leto kmetijska proizvodnja povečala za 19%. Povečanje temelji v celoti na družbeno organizirani proizvodnji. V tem okviru pa bi družbena posestva razširila obseg proizvodnje za več kot 50%. V tej zvezi bi se morala družbeno organizirana proizvodnja, predvsem pa kmetijska posestva odločno usmerjati k zalaganju tržišč v mestih in industrijskih središčih in tako prevzeti poglavitno skrb za izboljšanje preskrbe prebivalstva s prehranskimi proizvodi.

Da bi se kmetijske organizacije lahko pogumneje lotile povečanega pridelovanja povrtnin bo treba razvijati razne oblike sodelovanja med njimi samimi in trgovsko mrežo, med gostinstvom in živilsko industrijo ter ustvarjati sprejemljive in dolgoročne odnose. Urediti pa je treba tudi vprašanje rizika pridelovanja vrtnin. V zvezi z nakazanimi in drugimi nalogami, ki jih ima kmetijstvo in ki so navedene v družbenem planu, pa bi želel poudariti, da razvoja in tehnične preobrazbe kmetijstva ne moremo prepustiti samim proizvajalcem, temveč se mora v ta proces vključevati celotna družba, zlasti pa komuna.

K naporom za stabilizacijo tržišča bodo morale prispevati svoj delež tudi druge dejavnosti, predvsem trgovina, uslužnostna obrt in komunalne dejavnosti. Nezadostna zmogljivost trgovinskih in uslužnostnih dejavnosti in neustrezna organizacija v trgovinski mreži je v prejšnjih letih večkrat vplivala na slabo preskrbljenost potrošnikov. Zato je treba zlasti v mestih in industrijskih središčih še vnaprej vlagati sredstva v razvoj in modernizacijo trgovinskega omrežja in razširjati tiste storitvene dejavnosti, ki vplivajo neposredno na življenjsko raven. Trgovinska podjetja bi morala izboljšati tudi založenost svojih prodajaln s kmetijskimi pridelki, kakor tudi z industrijskimi proizvodi, kar bo vplivalo na večjo izbiro in boljšo preskrbo prebivalstva s potrošnim blagom. V letošnjem letu bomo morali v trgovini urediti predvsem problem marž in kreditiranje s strani komunalnih bank, ker so bile te pomanjkljivosti lani zlasti očitne.

Skrb za razvoj trgovine, obrti in komunalne dejavnosti je najtesneje povezana z razvojem življenjske ravni in se mora odražati v dolgoročni in kratkoročni politiki razvoja teh služb.

Povečanje osebne potrošnje je poudarjeno letos tudi v delitvi celotnih razpoložljivih sredstev. V zveznem družbenem planu je od skupnih sredstev namenjeno največje povečanje osebni potrošnji. Takšni odnosi narekujejo seveda na vseh nivojih bolj stisnjene materialne okvire v ostalih oblikah potrošnje, kar mora povzročiti manjšo dinamiko porasta splošne investicijske potrošnje, kot smo je bili vajeni doslej. V prejšnjih letih sta splošna in investicijska potrošnja naraščali hitreje kot narodni dohodek, kar je šlo seveda na škodo osebne potrošnje. Letos moramo zaradi krepitve osebne potrošnje ta razmerja bolj vskladiti, predvsem pa zagotoviti, da bo obseg splošne potrošnje investicij podrejen nalogam osebnega standarda. V okviru splošne potrošnje pomeni proračunska potrošnja pretežni del. Zato je v republiki za leto 1963 predvideno samo takšno povečanje obsega proračunskih sredstev, ki ustreza na proračune odpadajočemu delu narodnega dohodka.

V tej zvezi bi želel posebej opozoriti, da manjši predvideni porast proračuna v komunah letos nikakor ne bi smel sprožiti ukrepov za dodatno povečanje takšnih proračunskih dohodkov, ki bi lahko vplivali na zmanjšanje realnih osebnih dohodkov. Izkoriščanje možnosti, ki jih imajo ljudski odbori, da s povečanjem lokalnih prometnih davkov, z višjim obdavčenjem osebnih dohodkov zaposlenih in s podobnimi povečanimi dajatvami državljanov krijejo večje izdatke svojih proračunov, ne bi bilo v skladu z nalogami tega družbenega plana oziroma z nalogami naše ekonomske politike. Takšna politika zviševanja davščin je že lani na nekaterih področjih preveč obremenjevala osebno potrošnjo in zavirala preskrbljenost trgovinske mreže. Zato bi bilo utemeljeno pretehtati možnosti, če se v takšnih primerih ne bi mogle lokalne družbene dajatve letos celo zmanjšati. Smotrna vskladitev splošne in osebne potrošnje v okviru komun lahko mnogo prispeva k realni rasti osebne potrošnje.

V okviru razpoložljivih proračunskih sredstev pa bi morali razen tega dati poudarek predvsem razvoju tistega dela splošne potrošnje, ki gre v okvir naših prizadevanj za izboljšanje življenjskih pogojev — omenjeno je na primer šolstvo in zdravstvo. Omejena sredstva pa bodo zahtevala, da se za vse vrste splošne potrošnje letos izvede najbolj smotrno trošenje sredstev.

Preden zaključim poglavje o življenjskem standardu bi želel poudariti sicer že večkrat naglašeno dejstvo, da zagotovitev porasta realne osebne potrošnje ni odvisna samo od planov in ni samo stvar tega ali onega organa, temveč da mora biti skrb vseh občanov. Posebno odgovornost imajo seveda delovni kolektivi kot nosilci povečanja produktivnosti dela ter komune kot skupnosti proizvajalcev in potrošnikov. Povečana skrb komun za izboljšanje življenjske ravni mora priti letos jasno do izraza, predvsem v občinskih družbenih planih, ki morajo zagotoviti tako politiko gibanja gospodarstva na svojem območju, da bodo močno poudarjeni predvsem problemi standarda. To bo obenem najboljša osnova za izpolnjevanje vseh drugih gospodarskih nalog.

Naša dosedanja investicijska politika ni vedno dovolj podpirala naših osnovnih ekonomsko-političnih ciljev. Prevelik obseg investicij ter močna orientacija na dolgoročne investicijske programe, ki niso bili vedno zadosti proučeni, sta pripeljala do zaostritve na tržišču ter vplivala na nazadovanje življenjske ravni. Poleg tega pa nezadosti proučene naložbe niso dale vedno pričakovanih rezultatov ter so celo povzročile težave v poslovanju gospodarskih organizacij. Naši investicijski politiki ne more biti osnovni problem zahteva po veliki udeležbi investicij v razdelitvi celotnega narodnega dohodka. Ne gre torej za visoko ali nizko stopnjo akumulacije, osnovo investicijske politike moramo iskati v učinkovitosti investicij in v doslednem izvajanju načela družbene ekonomičnosti in rentabilnosti. Zaradi tega bo v letu 1963 temeljna naloga, da podredimo obseg investicij osebni potrošnji ter da poskrbimo za kvalitetne spremembe načina investiranja.

V ta okvir gredo tudi spremembe, ki jih predvideva zvezni družbeni plan za leto 1963 v sistemu investiranja. Gre za delno omejevanje funkcij centralnih investicijskih skladov in za zmanjševanje obsega sredstev s katerimi bodo razpolagali. Obseg sredstev OIF je s tem postavil določene okvire, njegova naloga pa je, da sodeluje samo pri takih investicijskih vlaganjih, ki usmerjajo celotni gospodarski razvoj. Takšen sistem investiranja pa pomeni hkrati tudi večjo decentralizacijo investicijske pobude in investicijskih odločitev.

Povsem napačno bi bilo, če bi na te spremembe gledali samo kot na proces mehaničnega prenašanja kompetenc. Če bomo z decentraliziranimi odločitvami in sredstvi nadaljevali dosedanjo politiko investiranja, spremenjeni sistem ne bo mogel opraviti svojega zrelostnega izpita. Hkrati je torej treba zaostri kriterije za racionalnost in učinkovitost investiranja, potrebno je vključiti celotno gospodarstvo v proučevanje investicijskih možnosti in iskati tista mesta, na katerih bodo dale investicije največjo rentabilnost.

Z investicijsko odločitvijo mora biti povezana tudi popolna materialna odgovornost investorjev, — bank in komun — ki so za to dale svoja sredstva in soglasje. Navedeni premiki so usmerjeni torej k večji samostojnosti in odgovornosti republike, občine in gospodarskih organizacij v smislu večjega poseganja na področje razširjene reprodukcije. Hkrati pa morajo biti te spremembe tudi dokaz, da smo ob decentralizaciji nalog sposobni zagotoviti hitrejši in uspešnejši gospodarski razvoj.

Spremembe v načinu investiranja pa zahtevajo tudi spremembe v formiranju in usmerjanju investicijskih sredstev. Čedalje bolj se uveljavlja načelo, da bi se morala sredstva za razširjeno reprodukcijo zbirati in uporabljati čim bolj svobodno po ekonomskih principih preko bančnega sistema. Banke bodo v prihodnje imele možnost zbirati in združevati razpoložljiva sredstva gospodarskih organizacij z raznimi oblikami združevanja, kakor je razpis obveznic in podobno ter združena sredstva zopet plasirati tako, da jih dobi tisti, ki je sposobnejši, da jih čimprej racionalno obrača. S tem se razširja vloga bančnih sredstev in bank, ki morajo poslovati po načelu ekonomičnosti in največje racionalnosti. Banke bodo morale zato razvijati maksimalno samostojnost in odgovornost v okviru veljavnih predpisov, združevanje sredstev pa mora sloneti na prostovoljnih odločitvah gospodarskih organizacij, kar bo pri njih zbuvalo interes za investicijsko varčevanje. Ni treba posebej poudarjati, da tak sistem ne prenese administrativnih vplivov ter da mora biti kar najboljše zavarovan pred politiko intervencij od zunaj.

Z decentralizacijo nalog obveznega investicijskega sklada se prenašajo seveda tudi večje naloge na investorje in republiško banko, tako v obliki povečane samostojnosti pri investiranju kakor tudi v obliki povečanih udeležb za nekatere vrste objektov. Tudi tu mora veljati načelo, da ne gre za enostavno prenašanje nalog, temveč za kvalitetne spremembe, ki se morajo odražati v ponovni presoji obstoječih investicijskih programov glede na rentabilnost in obseg investicij.

Republiški plan za letošnje leto predvideva sorazmerno majhno povečanje celotnih investicijskih naložb ter približno enak odnos med gospodarskimi in negospodarskimi investicijami, kakor se je že ustalil v zadnjih letih. Plan za leto 1963 določa, da mora biti celotna investicijska politika v republiki usmerjena k hitri rasti proizvodnje in produktivnosti dela, k znatnemu povečanju izvoza in nadaljnjemu zboljšanju življenjskih razmer. S tem v zvezi morajo v gospodarstvu imeti prednost kratkoročne investicije, ki omogočajo hitro modernizacijo in večjo usmerjenost na tuja tržišča. Daljša perspektiva povečane proizvodnje in izvoza pa zahteva, da začnemo pripravljati in graditi tudi nekaj večjih objektov, ki bodo zboljšali preskrbo z reprodukcijskim materialom ali omogočili uvajanje moderne velikoserijske proizvodnje.

Pri negospodarskih investicijah je največji poudarek na stanovanjski in komunalni dejavnosti, pri čemer se predvidevajo za okoli 10% večja vlaganja

kot lani. Ob stabilnih cenah gradbenih uslug in povečani racionalnosti pri graditvi bi tako lahko zgradili 1500 novih stanovanj.

Ob zaključku bi rad ponovno poudaril, da so dani pogoji za tak pospešen gospodarski razvoj in za povečanje realne osebne potrošnje, kakor jih nakazuje plan. Ekonomske težave, ki bodo gotovo še nastale pa je mogoče reševati s tem, da izpopolnjemo vzporedno tudi naš gospodarski sistem. Povezanost in odvisnost izpolnjevanja plana od instrumentov gospodarskega sistema predstavlja osnovni pogoj za doseganje predvidenih nalog gospodarskega razvoja. Potreba po večji vskladitvi politike bodočega razvoja z gospodarskim sistemom je prišla letos posebno do izraza pri pripravah in pri sestavi zveznega plana ter je naglašena tudi s tem, da so v posebnem delu zveznega plana zbrane in prikazane tiste spremembe in dopolnitve v pogojih gospodarjenja, ki jih je treba opraviti letos. Čeprav spadajo te naloge samo delno v pristojnost republike pa je njihov pomen za izpolnjevanje temeljnih nalog plana tako pomemben, da so pogoji gospodarjenja zbrani in prikazani tudi v posebnem delu predloga plana Ljudske republike Slovenije za 1963. leto. S tem je tudi v našem planu poudarjena povezanost potrebnih sprememb glede gospodarjenja s postavljenimi nalogami in cilji družbenega plana.

Izvršni svet in njegovi organi se na ta način še bolj obvezujejo, da bodo spremljali delovanje posameznih instrumentov, gospodarske organizacije pa bi se morale čim hitreje in čim bolj učinkovito prilagoditi izvršenim spremembam.

Letos smo v plan vnesli tudi poglavje o uporabi sredstev republiških skladov. Republiški skladi so postali po svojem obsegu, — saj je njihovo število naraslo že na 12 — kakor tudi po svojih nalogah in značaju, izredno pomemben faktor celotnega družbenega razvoja. Pomembno je narasel tudi obseg njihovih sredstev. V letu 1963 bodo razpolagali skladi s 43 milijardami dinarjev, kar je približno trikrat več kot znaša republiški proračun po odbitku dotacij skladom. Družbeno upravljanje, ki je uvedeno v skladih omogoča, da se upravljanje z materialnimi sredstvi še bolj osvobodi administrativnih okvirov in na osnovi sproščenih ekonomskih odnosov vedno uspešneje in samostojneje rešuje specifične naloge vsakega posameznega sklada. Povečana vloga republike in njena odgovornost za številne naloge našega razvoja prihaja vse bolj do izraza prav v naraščajoči materialni osnovi republiških skladov. Da bi se ob takšnem delovanju skladi še bolj smotrno in učinkovito povezali z uresničenjem celotne politike razvoja v Ljudski republiki Sloveniji, se usmerjanje uporabe skladov letos vključuje v družbeni plan. Tako se bo tudi delo upravnih odborov skladov neposredno povežalo z osnovnimi cilji in smernicami naše ekonomske politike.

Tovarišice in tovariši ljudski poslanci. V imenu Izvršnega sveta vas prosim, da predloženi plan za leto 1963 sprejmete.

Predsednik Vida Tomšič: Predlagam pol ure odmora.

(Seja je bila prekinjena ob 11.50 uri in se je nadaljevala ob 12.55 uri.)

Predsednik Vida Tomšič: Nadaljujemo sejo. Besedo ima član Izvršnega sveta tovariš Rudi Čačinovič.

Rudi Čačinovič: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Nedvomno je, da so proizvodne naloge, ki jih nalaga kmetijstvu predlog družbenega plana naše republike za leto 1963, zelo poudarjene. V primerjavi z realizacijo lanskega

plana, predvideva letošnji plan skupen dvig proizvodnje za 19 % nasproti 11 % v zveznem merilu. V primerjavi z doslej najvišjo realizacijo, ki smo jo zabeležili v 1959. letu, kot vremensko izredno ugodnem letu, bi tako dosegli v skupni kmetijski proizvodnji indeks 121, dočim predvideva zvezni plan približno isto raven.

Če bi pri tem primerjali najbolj izrazito kmetijsko pokrajino v naši državi, to je Vojvodino, ki naj bi v primerjavi z izredno uspešnim letom 1959, pridelal letos za 16,8 % več kmetijskih pridelkov, bi videli, kakšen pomen pripisuje kmetijstvu naša republika. In še v nečem je naš predlog podoben vojvodinskemu. Pri njih pričakujejo porast predvsem v družbeno organizirani proizvodnji, ki bo v primerjavi z letom 1959 povečana za 30 %, s čimer bo dosegla 35 % kmetijske proizvodnje celotne pokrajine. Pri nas bi morali letos povečati družbeno proizvodnjo za 50 %, v primerjavi z letom 1959 čez 100 %, dočim predvideva zveza v primerjavi s 1959 letom 50 % porast, tako da bi družbena proizvodnja zajela tudi pri nas okoli 35 % kmetijske proizvodnje, torej približno enako kot predvideva to tudi Vojvodina.

Zakaj predvideva predlog družbenega plana Ljudske republike Slovenije letos tako visoko raven kmetijske proizvodnje in na čem temelji stopnja rasti, ki tako visoko presega zvezno povprečje, pa tudi lanskoletno dinamiko? Temelji predvsem na vrsti ukrepov, ki jih je sprejela zveza posebno ob koncu preteklega leta in ki imajo namen stimulatивно vplivati na same proizvajalce. To so stimulatívne cene, regresi in premije, posebno ker zagotavljajo za daljše obdobje, in sicer skupno za tri leta stabilnejšo kalkulacijo. To velja za družbeni in zasebni sektor. Zasebni sektor bo že ob znanih oblikah proizvodnega sodelovanja, preko kmetijskih organizacij, imel letos možnost posebne vključitve v akcijo za povečano proizvodnjo mesa, zlasti svinjskega in mesa perutnine preko pogodb z industrijskimi in konzumnimi klavnicami ter izvoznimi podjetji.

Da bi čimprej nadomestili znižanje staleža živine v pretežnem delu države, bodo proizvajalce stimulirali zunanjetrgovinski ukrepi in politika kreditov. Vsi ti in drugi ukrepi stimulirajo še posebej proizvodnjo družbenega sektorja, ki je že v sedanjem razvoju dokazala, da je edina sposobna zagotoviti visoke donose in intenzivno proizvodnjo, ki lahko zadovolji vse bolj rastoče potrebe po kmetijskih proizvodih. Družbena proizvodnja namreč edina lahko v celoti izkoristi moderno agrotehniko, ki predstavlja osnovni pogoj za takšen napredek. Tako v državi kot v naši republiki, moramo letos računati s tem, da bodo družbena posestva razpolagala s povečanimi površinami, kar bo rezultat kreditne politike in družbeno-politične akcije v zvezi z odkupom zemlje.

Posebna dinamika, ki jo odraža predlog družbenega plana je rezultat dveh dejstev:

Prvič: če velja v zveznem merilu, da so od uspeha v kmetijstvu odvisne naše splošne in gospodarske bilance ter gibanje našega gospodarstva nasploh, potem je stabilizacija trga s kmetijskimi pridelki in potreba po kritju vedno bolj rastoče potrošnje mest in industrijskih središč pri nas, še toliko važnejša. Poudarek, ki ga naša najbolj razvita republika daje kmetijstvu, rezultira logično iz temeljnih ugotovitev letošnjega družbenega plana, ki temelji na hitrem povečanju rasti proizvodnje ob vzporednem naraščanju produktivnosti dela, pri čemer pa poudarja kot prvi pogoj skladnost odnosov med rastjo realnih osebnih dohodkov in rastjo produktivnosti dela. Predlog plana pri tem ugotavlja, da je vse to mogoče doseči le, če bomo uspešno premagali težave v preskrbi.

Osnovni pogoj za doseg tega pa je zadostna proizvodnja. Prav zaradi tega predlog našega plana, še bolj kot zvezni plan, poudarja vključitev in podreditev kmetijske proizvodnje potrebam domačega trga in problemom življenjske ravni našega delovnega človeka, pri čemer predvideva temu ustrezajočo prilagoditev strukture kmetijske proizvodnje. Zaradi tega je v planu poudarjena potreba po povečani proizvodnji krompirja, zelenjave, mleka, jajc in sadja ter nadaljnje povečanje proizvodnje mesa in perutnine. Čeprav je v zveznem merilu razumljiv velik poudarek na proizvodnji pšenice — pri tej akciji sodeluje v povečani meri tudi Slovenija — lahko Slovenija pri reševanju problematike v preskrbi v znatni meri pripomore tudi s specializirano proizvodnjo. Temu primerna bo tudi struktura letošnjih investicij. Tako so predvidena naslednja sredstva: za proizvodnjo svinjskega mesa 3,6 milijard, govejega mesa 2,75 milijard, mleka 1,75 milijard, jajc 1,7 milijard, vrtnine in sadje po 1 milijardo, za perutninarstvo in vinogradništvo pa pol milijarde dinarjev.

Drugič: plan Ljudske republike Slovenije zagotavlja tudi povečana sredstva. Skupna vlaganja v kmetijstvo se v zveznem povprečju letos ne povečujejo, vlaganje iz OIF-a ostajajo na isti ravni, dodeljuje pa zveza velika sredstva — večja kot lani — predvsem za regrese in premije. Pri primerjanju teh sredstev vidimo, da so ta sredstva znašala v 1961. letu 34,2 milijarde, letos pa 59,2 milijarde dinarjev.

Predlog republiškega plana za leto 1963 predvideva 16 milijard dinarjev sredstev za investicije v kmetijstvu, medtem ko je lansko leto bilo predvidenih 14,5 milijard dinarjev. Pri tem znaša udeležba RIF-a letos 2,8 milijarde, lansko leto pa je znašala 2,4 milijarde. Gre torej za povečanje za 400 milijonov dinarjev.

V zvezi z letošnjimi nalogami ne bi omenjal tistih, ki so samo nadaljevanje že lani sestavljenih akcij, kot na primer objekti za proizvodnjo svinjskega in govejega mesa, akcije za preskrbo naših središč z mlekom in podobno. Pri takih objektih smo dosegli že primerne izkušnje in rezultate. Omenim naj le nove naloge v proizvodnji krompirja in zelenjave, ki sicer ne pogojujejo neposredno povečanje družbenih površin, temveč terjajo tudi na tem področju prelom z zastarelo tehnologijo zasebnega sektorja, nove organizacijske prijeme s strani preskrbovalnih podjetij in tesnejšo povezavo med njimi in predelovalno industrijo. V teku je akcija za pogodbeno obveznost družbenega sektorja za proizvodnjo krompirja na 2000 ha.

S tem in s čvrsto kooperacijo bi zagotovili čez polovico tržnih potreb. Kmetijska posestva, ki bi prevzela pogodbene obveznosti za proizvodnjo krompirja, bi postala veliki specializirani proizvajalci krompirja na osnovi pogodb, ki se sedaj sklepajo, in sicer po ceni 22 dinarjev za kilogram tipa »Merkur«. Družbena proizvodnja zelenjave pa temelji na specializiranih družbenih obratih, ki bodo dajali tudi čez 300 vagonov tega blaga. Taki specializirani obrati bi se razvili ob ugodnih prirodnih pogojih v Koprščini že to pomlad na površini 350 ha, do jeseni pa še na nadaljnjih 50 ha. Po drugih krajih Slovenije bi zajemali okrog 1000 ha površin. Vse to bi zagotovilo čez 60 000 ton zelenjave, ki jo lahko v Sloveniji racionalno pridelamo — na primer fižol v stročju, kumare, korenje, petršilj, rdeča pesa, špinača, radič, zelje, zgodnja zelenjava in letne solate. Druge vrste zelenjave bi še tudi v prihodnje nabavljali v južnih delih države, prav tako pa bi Slovenija pošiljala drugam tudi svoje preseške. V Sloveniji porabi sedaj mestno prebivalstvo okrog 80 000 ton zelenjave, od tega so preskrbovalna podjetja dajala 45 000 ton, zasebni sektor pa 35 000 ton.

Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Če upoštevamo nujnost rešitve problema preskrbe kot osnovni pogoj za uspešnost naših splošnih gospodarskih bilanc in za gibanje našega gospodarstva nasploh, če upoštevamo pri tem tudi povečana sredstva, ki jih ima naše kmetijstvo letos na razpolago, moramo predvsem ugotoviti izredno veliko odgovornost vseh subjektivnih činiteljev, ki jim je naložena skrb za realizacijo planskih postavk. Velike naloge in obsežna sredstva družbenega sektorja zahtevajo še odločnejšo družbeno aktivnost za odstranjevanje različnih slabosti. Potrebno bo posvetiti več skrbi reševanju problemov, ki se pojavljajo pri notranji organizaciji in njeni finančni in organizacijski utrditvi. Pri tem naj poudarim, da leta 1963 zveza ne bo več priznavala in sanirala izgub kmetijskih in zadružnih organizacij, zaradi česar bo nujno do kraja zaostri rentabilnost proizvodnje in produktivnosti dela, kot tudi pravočasno analizirati težave, ki niso subjektivnega značaja ter iskati zanje ekonomskih ukrepov.

Izkušnje preteklega leta kažejo, da je mogoče povečati proizvodnjo družbenih posestev le z odločno orientacijo na modernizacijo proizvodnje posameznih pridelkov, z izpolnjevanjem organizacije dela, z razvijanjem stimulativne razdelitve dohodka in ureditve notranjih odnosov, s krepitvijo ekonomskih enot, z boljšim koriščenjem razpoložljivih sredstev, z znižanjem stroškov po enoti proizvoda, s povečano produktivnostjo dela itd.

Nedvomno so tudi v kmetijskih organizacijah še velike notranje rezerve. Letos predvideva zveza porast produktivnosti dela za 17%, kar ustreza tudi republiškim prizadevanjem. Za ilustracijo bi omenil, da smo lansko leto imeli na 4 ha obdelovalne zemlje na družbenih posestvih enega zaposlenega, dočim naj bi konec letošnjega leta prišlo na enega zaposlenega že 5 ha. To kaže, da so tu glede na moderno agrotehniko vsekakor še vedno velike rezerve.

Izredno važen pogoj za doseženo stopnjo rasti družbene proizvodnje je planirana razširitev obdelovalnih površin. Plan predvideva 2 in pol milijarde dinarjev za nakup zemlje. S tem bi se nadaljevala lansko leto prvič kompleksno zastavljena dolgoročna akcija za nakup zemlje. Družbeno kmetijske organizacije so že doslej imele strojno opremo za obdelavo dvakrat večjih površin kot pa so jih obdelovale. Razširitev površin bo odstranila ne le pglavne težave sodobne tehnološke organizacije posestev, temveč bo to tudi odločilna akcija za prevlado družbenega sektorja na trgu. Odobrena sredstva bi z udeležbo lokalnih sredstev v Sloveniji omogočila izvršitev lani zastavljenega dvoletnega plana za pridobitev približno 18 000 ha. S tem bi letos družbena proizvodnja dosegla 12% obdelovalnih površin. Ta konkretno zastavljena akcija seveda ni v nobenem nasprotju s predvidevanji plana. Tako ne bo letos nobenih večjih premikov v socialni strukturi prebivalstva, ker predvideva plan le premike iz ene v drugo nekmetijsko dejavnost v skladu s prizadevanji za dosego večje produktivnosti v že obstoječih gospodarskih organizacijah. Akcija za zbiranje zemlje mora upoštevati konkretne možnosti in usmeriti svoje prodiranje različno, kakor to narekujejo pogoji. Če bomo letos odkupili vse predvidene površine, bo to le del zemlje, ki pripada zaposlenim v nekmetijskih dejavnostih ali takim, ki zemlje nočejo ali je ne morejo obdelovati. Sedanja zaostritev v politiki zaposlovanja bo le izzivala večjo skrb za dvig proizvodnje na zasebnih zemljiščih, v perspektivi pa mora hitrejši dvig produktivnosti in s tem boljši standard nekmetijskih dejavnosti pospeševati hitrejši razvoj tudi v kmetijskih organizacijah.

Tak razvoj pa bo nujno pospešil v perspektivi tudi nadaljnje razslojevanje, zlasti pa hitrejši prelom polproletarca s kakršnokoli navezanostjo na zemljiško lastnino.

Pri zagotovitvi preskrbe našega trga je naložena važna vloga tudi zadrugam, ki naj še bolj preusmerijo organizacijo proizvodnje in še tesneje povežejo s svojo proizvodnjo tudi zasebne kmetijske proizvajalce. Ta konkretna akcija je sedaj v teku pri pogodbeni proizvodnji krompirja, ki bi naj poleg 2000 ha družbenih posestev zagotovila še 1600 ha čvrste kooperativne proizvodnje. Sodelovanje z zasebnimi kmeti do sedaj ni dalo takih rezultatov kot jih terjata naš gospodarski in družbeni razvoj, ker se je omejevalo vse preveč na odkup pridelkov, na prodajo semen, umetnih gnojil, strojnih storitev itd. Pogodbena proizvodnja se je uveljavila predvsem v živinoreji, čeprav so bili v to proizvodnjo vloženi manjši napor. Ob možnostih, ki jih daje letošnja akcija za hitrejšo proizvodnjo mesa, da bi nadomestili izgube na ostalih področjih države, pa tudi v zasebnem sektorju Slovenije, bi tako sodelovanje imelo še več pogojev. K pravilni orientaciji v združnih organizacijah bo prav tako, kot je že na socialističnih posestvih, pomagalo nadaljnje izpopolnjevanje sistema delitve dohodka in osebnih dohodkov zaposlenih. Prav tako bo potrebna pravilna orientacija združnih svetov pri poglobljenem reševanju odnosov med zadrugo in zasebnimi proizvajalci, ki naj prispevajo k večji proizvodnji tudi na zasebnem sektorju ob uporabi sodobnih sredstev proizvodnje in ob vse večjem vključevanju te proizvodnje kot dopolnilne proizvodnje lastnih proizvodnih obratov.

Nujno je, da se definitivno končajo vse različne diskusije o večji ali manjši družbeni vlogi kmetijskih gospodarstev in kmetijskih zadrug, ki jih je doslej porajalo tekmovanje okoli odkupa, in ki jih deloma omogočajo še nekateri zastareli predpisi. Pri tem gre le za oportunistično borbo, ne pa za povečano proizvodnjo.

Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Predlog plana in priložena dokumentacija govore dovolj jasno o celotnem kompleksu nalog v kmetijstvu in gozdarstvu, prav tako pa tudi o sredstvih in načinu za njihovo realizacijo. Hotel sem le poudariti nekatere kvalitete spremembe, ki jih letos prinaša plan, in njihovo logično ter kompleksno povezanost s splošno problematiko našega gospodarskega in družbenega razvoja. Realizacija zastavljenih planskih nalog je nujna tudi kot nadaljnja stopnja v našem postopnem razvijanju socialističnih odnosov na vasi.

Ze sorazmerno skromna sredstva — saj smo od leta 1953 do danes vložili od 1,4% do največ 10% celotnih investicij v kmetijstvo — vložena v razvoj družbenega sektorja v preteklih letih, so dokazala, da socialistična preobrazba kmetijstva pri nas ne le da ni povzročila zastoja v kmetijski proizvodnji, marveč je nasprotno zagotovila njen stalen dvig. Samo družbenemu sektorju kmetijstva se imamo zahvaliti, da smo lahko zagotovili mleko v glavnih središčih Slovenije in da pri tem pomagamo tudi drugim. Samo družbenemu sektorju se imamo zahvaliti, da v Sloveniji kljub suši in težavam lani ni padel stalež živine in da celo lahko pomagamo premostiti težave, ki jih imajo s plemensko živino drugod. Z modernizacijo proizvodnje, s proizvodnimi uspehi že tradicionalnih področij zasebnega sektorja, ne bomo le zagotovili zadostnih tržnih presežkov in stabilizirali trg, temveč bomo vzporedno s tem usmerili zasebne proizvajalce, da se bodo preko pogodbenega sodelovanja z združno proizvodnjo ali predelovalno dejavnostjo v večji meri posluževali modernih tehnoloških sredstev ter iskali rešitve le v večji proizvodnji, ne pa v višjih odkupnih cenah.

Nedvomno je, da bo treba letos prav zaradi kompleksnosti nalog, nuditi kmetijski proizvodnji, zlasti še družbeni in organizirani proizvodnji, tudi splošno družbeno in aktivno podporo. Realizacija postavljenih nalog pa bo zategadelj omogočila, ne le reševanje perečih problemov preskrbe, temveč tudi kvaliteten premik v celotnem gospodarskem in družbenem razvoju naše republike.

Predsednik Vida Tomšič: Besedo ima član Izvršnega sveta Miran Košmelj.

Miran Košmelj: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Usmeritev in vse tesnejša povezanost našega celotnega gospodarskega razvoja s hitrim povečanjem produktivnosti dela sta našli močan poudarek v predlogu letošnjega družbenega plana. Z naraščanjem produktivnosti dela ni neposredno povezano samo izboljšanje življenjskih razmer prebivalstva, temveč je to tudi osnovni pogoj za večjo in uspešnejšo vključitev v mednarodno tržišče, kar povratno zopet vpliva na hitrejšo rast naše celotne gospodarske aktivnosti.

Večanje produktivnosti dela je torej osrednja naloga, h kateri bomo morali v bodoče usmerjati vse naše napore, in to družbe kot celote kot tudi posameznih delovnih organizacij. Med nalogami, ki jih bodo v zvezi s tem reševali pristojni organi po določilih zveznega družbenega plana, je zlasti važno nadaljnje izpopolnjevanje gospodarskega sistema zato, da bi le-ta postal še bolj učinkovit in za povečanje produktivnosti dela bolj spodbuden. Naloge delovnih organizacij so navedene v predlogu republiškega družbenega plana in se nanašajo predvsem na nadaljnje razvijanje delitvenih sistemov, na povečanje učinkovitosti izkoriščanja osnovnih sredstev, modernizacijo proizvodnje in uvajanje sodobnih tehnoloških postopkov, perspektivnejše in učinkovitejše strokovno izobraževanje in usposabljanje, racionalno politiko zaposlovanja ter širše uvajanje in boljše izkoriščanje raziskovalnega dela.

V okviru teh nalog bi se rad dotaknil nekaterih vprašanj glede organizacije dela, delitvenih sistemov in strokovnega izobraževanja.

Nekateri problemi v zvezi z organizacijo dela: Če primerjamo porast proizvodnje s porastom produktivnosti dela, opažamo iz leta v leto neskladnost med njima. Medtem ko dosegamo pri proizvodnji visoke ter v glavnem konstantne stopnje rasti, pa produktivnost dela močno niha, kar kaže, da v našem gospodarskem razvoju še ni zavzela tistega mesta, ki ji pripada. Pri ugotavljanju vzrokov za takšno stanje, se često pojavlja mišljenje, da je povečanje produktivnosti dela odvisno predvsem ali izključno od povečanja in izboljšanja tehnične opremljenosti proizvodnje in da je zato možno dvigniti produktivnost dela le z novimi investicijami. Neutemeljenost takega mišljenja kažejo nekatere študije, ki so bile izdelane v naši republiki. Iz teh študij izhajajo, da je produktivnost dela, izražena z dohodkom na zaposlenega, v naši republiki sicer rasla, da pa njen porast ni bil proporcionalen z novimi naložbami v osnovna sredstva. Analiza, ki je bila napravljena za industrijo in rudarstvo Ljudske republike Slovenije za leti 1960 in 1961, je pokazala, da je v podjetjih, ki imajo več kot 2 milijona dinarjev osnovnih sredstev na zaposlenega, produktivnost dela celo padla.

Čeprav se je analiza nanašala le na obdobje 1960 in 1961, ter je zajela le podjetja s področja industrije in rudarstva, lahko ugotovimo dvoje:

— prvič, da povečanje produktivnosti dela ne zavisi samo od vlaganj v proizvodna sredstva, temveč v občutni meri tudi od organizacije dela, in

— drugič, da je vlaganje v proizvodna sredstva učinkovito le, če ga spremljajo ustrezni organizacijski ukrepi.

S tega stališča lahko ugotovimo, da je v naših podjetjih še veliko neizkoriščenih rezerv, zaradi česar obstoje v letu 1963 realni pogoji za doseg predvidenega porasta produktivnosti dela. Zato pa je potrebno, da odločno pristopimo k sistematičnim ukrepom za izboljšanje organizacije dela in začnemo iskati rezerve v produktivnosti dela tam, kjer so.

Izhodišče za takšno delo moramo iskati v razčiščenem in izoblikovanem proizvodnem programu podjetij. Solidna organizacija proizvodnega procesa ter ustrezna organizacija upravljanja in vodenja podjetja, sta namreč odvisni od skrbno premišljenega proizvodnega programa.

Kadar govorimo o proizvodnem programu, mislimo predvsem na jasno opredeljeno perspektivo razvoja posameznega podjetja. Samo ob takšnem proizvodnem programu se je mogoče izogniti nenačrtni proizvodnji, neizkoriščenosti proizvodnih kapacitet, neučinkovitemu nastopu na tržišču, finančnim težavam in drugim negativnim pojavom, ki vodijo do stagnacije oziroma padanja produktivnosti dela.

Proizvodni program bi moral omogočiti smotrno delitev dela v okviru podjetja, v odnosu do ostalih podjetij pa ekonomsko utemeljeno kooperacijo in integracijo.

Nedognanost proizvodnega programa in nepoznavanje dosežkov znanstvene organizacije dela, sta pri nas običajno glavna vzroka čisto še zelo slabe organizacije proizvodnega procesa in to od priprave proizvodnje preko same proizvodnje do kontrole kakovosti.

Marsikje se kažejo pomanjkljivosti v nezadostni tehnični in ekonomski dokumentaciji, ki je osnova za pripravo proizvodnih procesov in pogoj za pristop k modernizaciji proizvodnje z uvajanjem mehanizacije in avtomatizacije.

Kot enega od činiteljev produktivnosti dela naj omenim še organizacijo upravljanja in vodenja v podjetju. Organizacija podjetja bi morala izhajati iz optimalne prilagoditve proizvodnje tržišču in to bi se moralo odražati v ustreznih porazdelitvi nalog in odgovornosti posameznih služb znotraj podjetja. Na tej osnovi bi bilo potrebno, da delovni kolektivi spremenijo koncepte vrednotenja posameznih služb tam, kjer ne ustrezajo in dajo večji poudarek tistim delavcem in strokovnim službam, ki ustvarjajo pogoje za višjo produktivnost dela in s tem za uspešno uveljavitev podjetja na domačem in tujem tržišču.

Nekaj o delitvenih sistemih. Predno bi nakazal nekaj najvažnejših nalog s področja notranje delitve dohodka, bi želel dati kratko oceno dela komisije za izvajanje predpisov o delitvi čistega dohodka gospodarskih organizacij in zavodov v lanskem letu. Te komisije so v začetku svojega delovanja sicer dale svoj prispevek k odpravljanju ekscesov in raznih negativnih pojavov v notranji delitvi, ki so se ugotavljali v letu 1961. Kasneje, ko so pričele komisije konkretno obravnavati delitvena razmerja na podlagi predpisanega navodila, obrazcev in dokumentacije, pa se je pokazalo, da bi dosledno izvajanje predpisanega načina obravnavanja delitvenih razmerij lahko povzročilo več škode kot koristi. Zato je republiška komisija za izvajanje predpisov o delitvi čistega dohodka gospodarskih organizacij in zavodov že ob prvih ugotovitvah o slabostih delovanja predpisanega obrazca opozorila občinske komisije, naj ne obravnavajo delitvenih razmerij v posameznih gospodarskih organizacijah samo formalistično s stališča rezultatov, dobljenih z uporabo predpisanega obrazca, temveč naj upoštevajo tudi specifičnosti pogojev in uspehov poslovanja in naj

se uveljavljajo predvsem kot družbeni organi za dajanje pomoči delovnim kolektivom pri izgrajevanju njihovih delitvenih sistemov.

Kot posledica formalističnega prenašanja določb navodila v prakso, so se pokazali predvsem naslednji negativni pojavi. Pod vplivom določb o urejanju razponov, je prišlo iz prejšnjega ekstrema nekaterih nesorazmerno visokih osebnih dohodkov posameznikov do novega ekstrema. Razponi med osebnimi dohodki so se namreč pričeli ponekod urejati mehanično, ne upoštevajoč specifičnosti posameznih gospodarskih organizacij in delovnih mest. To je imelo za posledico, da so v takih primerih proizvajalci postali ekonomsko nezainteresirani za večjo, bolj kvalitetno in cenejšo proizvodnjo. Tudi lanskoletno povečevanje najnižjih obračunskih postavk se je marsikje izvedlo mehanično, ne glede na možnosti v posameznih gospodarskih organizacijah in neodvisno od tega, ali so ta povečanja vsklajena z večjo produktivnostjo dela.

Dalje je določanje sredstev za osebne dohodke s pomočjo predpisanega obrazca povzročilo, da so kolektivi marsikje pričeli zanemarjati dela na nadaljnjem izpopolnjevanju lastnih sistemov delitve, ustavilo pa se je tudi delo na razvijanju in organiziranju ekonomskih enot.

In končno se je predpisani obrazec kot družbeno merilo notranje delitve zaradi specifičnih pogojev v gospodarskih organizacijah izkazal kot čista administrativna intervencija, ki nima ustrezne ekonomske podlage.

Zaradi takšnih slabosti je v zveznem družbenem planu za leto 1963 predvidena izpopolnitev dosedanjih družbenih meril.

Lahko informiram Ljudsko skupščino, da v pristojnih zveznih organih že intenzivno delajo na tej problematiki. Ne glede na to, da sedaj veljavni predpisi še niso popravljeni, pa je potrebno, če hočemo doseči predvideno rast produktivnosti dela in realnih osebnih dohodkov, da delovni kolektivi podvoje napore za izpopolnitev svojih delitvenih sistemov s tem, da izpopolnijo osnove in merila delitve tako, da bodo vzpodbujale k čim hitrejšemu povečanju produktivnosti dela posameznikov in celotnega kolektiva.

V zvezi z izpopolnjevanjem delitvenih sistemov bi rad opozoril zlasti na naslednje:

— prvič, stimulativna je lahko samo takšna delitev, ki je neposredno odvisna in povezana s produktivnostjo dela;

— drugič, delovni kolektivi bi morali v svojih sistemih delitve zagotoviti merila za uspeh organizacijskih enot, delovnih skupin in posameznikov, kar jim bo omogočilo delitev sredstev za osebne dohodek na organizacijske enote, delovne skupine in posameznike po doseženih rezultatih dela;

— tretjič, pri izgrajevanju mehanizmov delitve je potrebno uvajati oblike, ki pomenijo kar najbolj neposredno sodelovanje proizvajalcev pri upravljanju. Zato je potrebno intenzivnejše razvijati organizacijske enote in druge oblike neposrednega vključevanja vseh članov kolektiva v upravljanje.

Nekateri problemi v zvezi s strokovnim izobraževanjem. Obravnavati rast proizvodnje in delovne storilnosti, pomeni obravnavati proizvodna sredstva in delovne ljudi z njihovo strokovno usposobljenostjo in delovnimi izkušnjami. Še tako izpopolnjena proizvodna sredstva ne morejo dati zaželenih in možnih učinkov, če jih ne upravljajo strokovno usposobljeni kadri. Strokovnih kadrov, kakršne zahteva sodobna proizvodnja pa ne more zagotoviti samo izobraževalni sistem. Zato je potrebna tudi premišljena kadrovska politika.

Pri problematiki strokovnega izobraževalnega sistema stopajo v ospredje zlasti problemi strokovnega šolstva. V Ljudski republiki Sloveniji smo, kakor

je znano, v zadnjih letih vložili velike napore, da dosežemo ustrezno reformo šolskega sistema, od osnovne šole pa vse do visokega šolstva. V zvezi s konceptom posameznih vrst strokovnih izobraževalnih ustanov, ki naj bi bile zastopane v bodočem izobraževalnem sistemu, je bilo v duhu priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v Ljudski republiki Sloveniji, ki ga je sprejela Ljudska skupščina LRS ob koncu leta 1961, treba najprej razčistiti nekatera načelna stališča.

V tem okviru se bom dotaknil samo nekaterih vprašanj, ki jih je doslej uspel obravnavati Svet LRS za strokovno izobraževanje. Kakor veste je omejnjen svet v pretečenem letu dal v javno razpravo osnutek koncepta bodočih poklicnih šol, ki naj bi zamenjale dosedanje vajenske šole in šole s praktičnim poukom.

Po preteku javne razprave, ki je zajela širši krog zainteresiranih, je svet ugotovil, da so udeleženci javne razprave pozitivno ocenili predloženi način reševanja problematike poklicnega izobraževanja in v celoti potrdili osnovno zamisel poklicnih šol. Kot najbolj pozitiven rezultat te razprave pa je treba smatrati to, da so pristojni organi družbenega samoupravljanja na področju strokovnega šolstva že pričeli prilagajati izobraževanje novemu konceptu, kar je dokaz, da je zamisel poklicnih šol uresničljiva.

Ne glede na navedene pozitivne rezultate javne razprave, pa svet še ni dokončno sprejel potrebnih predpisov, ker smatra, da je za uresničitev tega koncepta treba popreje izpolniti še nekatere pogoje.

Za uresničitev teh pogojev je svet vložil veliko truda. Problem, ki ga je na tem mestu potrebno posebej poudariti, je financiranje strokovnih izobraževalnih ustanov. Ta je izredno pereč prav pri tistih strokovnih šolah, ki predstavljajo jedro bodočih poklicnih šol, to je pri vajenskih šolah in šolah s praktičnim poukom. Zaradi nejasno določenih obveznosti posameznih koristnikov kadrov, ki jih dajejo te šole in zaradi marsikje nezadostne odgovornosti politično teritorialnih enot do teh šol, so se mnoge šole znašle v precejšnjih finančnih težavah.

V ilustracijo, da vzroki finančnih težav niso samo objektivne narave, lahko služi podatek, da so vse vajenske šole in šole s praktičnim poukom, razen tistih, katerih izdatke za osnovno dejavnost pokriva proizvodnja sama, potrošile v letu 1962 skupno samo 890 milijonov dinarjev za svojo osnovno dejavnost. To pa predstavlja samo štiri odstotke celokupnih izdatkov, ki smo jih v letu 1962 potrošili za osnovno dejavnost vseh šol, od osnovnih do visokih. Pri tem je treba poudariti še to, da vajenske šole in šole s praktičnim poukom vzgajajo in izobražujejo 35 % vseh učencev oziroma dijakov in študentov, ki se šolajo po končani osnovni šoli. Zato bi nadaljnje zanemarjanje materialnih potreb teh šol, ki so zametki bodočih poklicnih šol, lahko imele v perspektivi težke posledice. Zlasti gospodarske organizacije bi morale pokazati več zanimanja za izobraževanje tovrstnih strokovnih kadrov in za boljše reševanje finančnih problemov. Pristojni organi Izvršnega sveta so že razpravljali o načinu rešitve teh problemov v letošnjem letu in tudi o možnostih, kako bi v tem letu našli boljše rešitve in stabilnejši način financiranja bodočih poklicnih šol.

Za zaključek naj osvetlim samo še nekatere probleme strokovnih kadrov in kadrovske politike z vidika gospodarskih organizacij. Svet LRS za strokovno izobraževanje ugotavlja, da ima v LR Sloveniji le 88 gospodarskih organizacij lastno izobraževalno službo. Četudi so to večinoma večje gospodarske organizacije, ki zaposlujejo skupno okoli 42 % vseh zaposlenih v industriji, rudarstvu,

gradbeništvo, gozdarstvu in kmetijstvu, pa to kaže, da se preostale gospodarske organizacije še vedno ne zavedajo odvisnosti razvoja produktivnosti dela od izpolnjevanja tistih izobraževalnih nalog s katerimi bi se morale ukvarjati same. Zaradi nepravilnega odnosa mnogih gospodarskih organizacij do reševanja teh vprašanj prihaja tudi do težav, ki nastopajo v prizadevanjih, da bi dosegli čvrsto povezanost vzgojno izobraževalnih smotrov vseh izobraževalnih ustanov, od izobraževalnih centrov v delovnih organizacijah do najvišjih strokovnih šol. Z drugačnim odnosom do strokovnih kadrov bi verjetno tudi lažje premostili težave, ki se kažejo v tem, da se mnogi strokovnjaki raje zaposle v neproizvodnih dejavnostih.

Končno ni odveč poudariti, da bi morali ljudski odbori posvetiti več pozornosti kadrovski politiki v komuni. Problemi, ki marsikje nastajajo v zvezi z vprašanjem, kam z doraščajočo mladino, kakor tudi problemi, ki nastajajo zaradi strokovno neustrezne zasedbe vodilnih položajev v gospodarskih organizacijah, takšno zahtevo povsem utemeljujejo. V tej zvezi pa bi bilo ob drugi priložnosti vsekakor potrebno analizirati tudi učinkovitost službe zaposlovanja in koncept te politike v naših komunah nasploh.

Predsednik Vida Tomšič: Besedo ima član Izvršnega sveta Jože Tramšek.

Jože Tramšek: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Predstavnik Izvršnega sveta tovariš inž. Kotnik je v svojem ekspezeju k predlogu družbenega plana podčrtal vlogo mednarodne menjave pri nadaljnjem pospešenem razvoju našega gospodarstva kot celote, zato bi rad poudaril, da je bila v preteklem letu prav zunanji trgovini posvečena posebna pozornost. Izdanih je bila vrsta upravnih ukrepov, hkrati pa so bile mobilizirane vse zavestne družbene sile, da se nastale težave premagajo in planske naloge dosežejo. Gospodarstvo v LR Sloveniji se je v ta prizadevanja vključilo v polni meri in doseglo pri tem znatne uspehe o katerih je prav tako govoril tovariš Kotnik. Pri tem sta obe glavni proizvodni panogi, to je industrija, ki daje skoro tri četrtine našega izvoza in kmetijstvo, ki daje preostalo četrtino, dosegli skoraj enak porast.

Med industrijskimi panogami, ki so glavni nosilci industrijskega izvoza, je treba zlasti omeniti kovinsko industrijo, ki je svoj izvoz več kot podvojila in s tem dosegla eno osmino celotnega izvoza. Tudi lesna industrija, ki daje skoro četrtino slovenskega izvoza je ustvarila 25% več kot prejšnja leta. Med izvoznimi industrijskimi panogami je malenkostno nazadovala barvna metalurgija in to ne zaradi manjšega količinskega izvoza, temveč zaradi znatnega padca cen na zunanjih tržiščih, česar zaradi omejenih možnosti ni mogla v celoti nadomestiti s povečano proizvodnjo.

Med kmetijskimi izvozniki je treba omeniti predvsem izvoznike živine, ki zagotavljajo polovico kmetijskega izvoza in nad osmino celotnega izvoza Slovenije in ki so v lanskem letu povečali svoj izvoz za več kot 60%. Lep napredek smo dosegli tudi glede regionalne usmerjenosti našega izvoza in uvoza, saj smo povečali izvoz na konvertibilna področja za 30% in zmanjšali uvoz s teh področij za 20%. Naš izvoz na konvertibilno področje obsega sedaj že nad $\frac{2}{3}$ vsega našega izvoza. S povečanim izvozom in racionalnim uvozom pa nam je uspelo bistveno znižati tudi naš negativni saldo zunanjetrgovinske menjave v Sloveniji, in sicer od 12,3 milijarde na 2,7 milijard, tako da smo se zelo približali izravnavi naše blagovne menjave s tujino.

Naloge, ki jih postavlja zvezni in republiški plan niso lahke. Ne samo zaradi tega, ker postavlja inozemski trg strožje pogoje glede kvalitete blaga in točnosti poslovanja kot domači trg, temveč tudi zato, ker se pogoji za plasma našega blaga, predvsem v Zahodni Evropi in Severni Ameriki poslabšujejo. Potrebno bo sodelovanje vseh zavestnih sil naše družbe, da se lanj doseženi tempo porasta izvoza ne zmanjša. Jasno pa je, da same subjektivne sile ne morejo zagotoviti trajnega povečanja zunanje trgovine, če tega ne zagotavljajo tudi ustrezni gospodarski pogoji. Doslej je bila edina vzpodbuda za izvoz v dinarskem premiranju izvoza, ki naj bi zagotavljal izravnanje cen doseženih na tujih tržiščih z domačimi cenami. Ta način ima sicer takojšen stimulativen učinek, vodi pa do znatnega odliva proračunskih sredstev in posredno do stalnega pritiska na cene na domačem trgu. Pred kratkim izdani zvezni predpisi sicer omogočajo, da se znaten del doseganje dinarske stimulacije prenese na neposredno devizno stimulacijo, ker je pridobivanje deviz za uvoz reprodukcijskega materiala v določeni meri, vezano na uspeh posameznega podjetja ali cele panoge pri izvozu. S tem postane rentabilnostni račun pri izvozu povsem drugačen, kar sili proizvodna podjetja, da se v mnogo večji meri kot doslej posvetijo izvoznim nalogam.

V sklopu zveznih ukrepov za izboljšanje zunanje trgovine je bila konec lanskega leta izvedena določena reorganizacija zunanje trgovinske mreže. Pri konkretnem urejanju tega vprašanja so nastale sicer mnoge težave, zlasti kot posledica slabosti podedovanih od administrativnega režima v zunanji trgovini. Zato ne moremo smatrati, da je proces reorganizacije zunanje trgovinske mreže zaključen, temveč bo treba delati še naprej na tem, da se proizvodnja, bodisi samostojno ali po ustreznih poslovnih združenjih neposredno vključi v zunanjo trgovino. Po drugi strani pa bo prav tako treba dokončno urediti vprašanje trgovinske mreže za uvoz blaga široke potrošnje.

Končno bi rad pri obravnavanju vprašanj, ki zadevajo zunanjo trgovino omenil še to, da imajo za našo republiko poseben pomen tako imenovani regionalni in sejmski sporazumi. Tu mislim na regionalne sporazume s Trstom in Gorico, na sejmske sporazume z Grazom, Celovcem in Innsbruckom ter na sejmski sporazum Alpe-Adria. Po teh sporazumih se odvija sicer le nekaj nad $\frac{1}{10}$ naše blagovne menjave s tujino, imajo pa poseben pomen zaradi tega, ker omogočajo plasma mnogih neesencialnih artiklov, ki jih redna blagovna menjava s sosednjimi državami ne obsega. Gre za dodatne možnosti izvoza, zlasti nekaterih artiklov, pri katerih so posebej zainteresirani naši obmejni kraji.

Menim, da so ti sporazumi tudi sicer zelo pomembni, ker v sklopu jugoslovanskih naporov za politiko mednarodne kooperacije prispevajo k regionalni blagovni menjavi in gospodarskemu sodelovanju z našimi severnimi in zahodnimi sosedi. Ze omenjene težave naše zunanje trgovine v lanskem letu pa so seveda imele svoj odraz tudi pri teh sporazumih. Tako da ti niso bili realizirani v enaki meri kot v prejšnjih letih. Mislim, da nam uspehi, doseženi v lanskem letu omogočajo, da tudi za te sporazume uvedemo trajno ustrezen režim, ki bo zagotavljal njihov nemoten nadaljnji razvoj.

Pred dvema leti, tovarišice in tovariši, je skupščina začrtala pot, po kateri naj se razvija naše turistično gospodarstvo, da bi za te namene kar najbolj izkoristili izredne naravne pogoje Slovenije. Poleg tega, da so se z ureditvijo izletišč, taborišč, počitniških domov itd., razvile različne oblike domačega turizma, ki služijo rekreaciji delovne sposobnosti domačinov, pa smo dosegli tudi pomembne uspehe v razvoju inozemskega turizma. Tako smo v preteklem letu

zabeležili več kot 700 000 prenočitev tujih gostov, kar v povojnem obdobju še nismo dosegli. Ponovno se dviga povprečna doba bivanja tujih gostov, kar ima seveda za posledico tudi povečanje njihove osebne potrošnje, saj smo v letu 1962 zopet presegli tridnevno povprečno dobo bivanja, ki smo jo dosegli že 1959. leta. Tri četrtine tujcev biva v gostinskih obratih, to je pretežno v hotelih in ena petina v zasebnih sobah in campingih. Vsako leto pa je vse večje tudi število tujih turistov, ki obiskujejo naša naravna zdravilišča. Zaradi takšnega razvoja inozemskega turizma je devizni priliv iz turističnega prometa v Jugoslaviji v preteklem letu za polovico višji od doseženega priliva v 1961. letu. Na menjalnih mestih v Sloveniji je bilo odkupljenih skoro dvakrat več tujih valut in čekov kot v preteklem letu, kar potrjuje vsekakor važno vlogo, ki jo ima Slovenija v inozemskem turizmu Jugoslavije. Zato ni odveč stalno poudarjati, da smo dolžni povečati vso skrb razvoju te dejavnosti, da bi tako čimprej dosegli sto milijonov dolarjev deviznega priliva iz turizma, s čimer nas je zadolžil tovariš Tito.

Vsakoletno razmeroma hitro dviganje zasedbe prenočitvenih kapacitet po tujih turistih, močno presega povprečje letnega povečanja v evropskem merilu, kar kaže na ugodno stanje na inozemskem trgu in na velik interes tujcev, da obiščejo naše kraje. Zato bi morali hitreje graditi materialne in druge osnove za turizem pri nas. Lani, kot tudi že prej, smo v pretežni meri usmerjali sredstva v izgradnjo gostiln oziroma hotelov; v letošnjem letu in v prihodnje pa se bomo morali potruditi, da obstoječe in nove kapacitete dopolnimo s celo vrsto objektov in naprav, ki bi omogočile aktiviranje najrazličnejših drugih dejavnosti in s katerimi bi napravili naše kraje privlačnejše in lepše, s potrebno zabavo in razvedrilom pa bi zagotovili gostom prijetnejše bivanje.

Odločno se moramo usmeriti na to, da postane udeležba ustvarjenih deviznih sredstev iz trgovine, prometa, raznih uslug, športnih, kulturnih in družbenih zabavnih institucij, znatno pomembnejša kot je to bila doslej, ko je prednjačilo samo gostinstvo s svojimi uslugami. Razumljivo je, da pogoji za ostvaritev postavljenih nalog niso le v zadostnih in primernih kapacitetah, ampak predvsem v zadostni izbiri in kakovosti blaga in uslug, ki jih na sodoben in kulturn način ponujamo gostu. Še nadalje bi morali s pritegnitvijo večjega števila zasebnih gostincev k oddaji turističnih sob ali celo k prodaji penzijskih storitev, povečati našo turistično ponudbo tako na domačem kot na tujem trgu. To je prav gotovo najcenejša in najhitrejša investicija, ki poleg drugega prispeva tudi k znatno večji pestrosti našega turističnega trga. Popolnoma odveč je še tudi strah, ki ga imajo v nekaterih komunah pred zasebnim gostinskim sektorjem, saj le-ta opravi komaj eno sedmino gostinskega prometa in je spričo močne ekspanzije družbenega sektorja že tako v relativno stalnem upadanju.

V tekočem letu bi nadalje morali vsa sredstva, ki so v gospodarskih organizacijah, kakor tudi v komunah in republiki namenjena turizmu, uporabiti tako, da bi imeli od njih koristi že v letošnji, najkasneje pa v prihodnji sezoni, da bi se hitro vračala in ponovno vlagala. Ljudska republika Slovenija bo letos z okoli 1300 milijoni dinarjev udeležena pri dotaciji zveznega proračuna za investicije v turistične in gostinske objekte, v komunalne naprave in za razširitev in ureditev trgovin v turističnih krajih, ki že ustvarjajo in imajo pogoje za še večje ustvarjanje deviznega prometa v turizmu. Ta sredstva bomo lahko črpali s pogojem, da sami vložimo iz naših skupnih sredstev najmanj enak del za potrebe turizma. Da bi naša celokupna prizadevanja, ki so usmerjena na povečanje predvsem inozemskega turističnega prometa bila uspešna, bo po-

trebno ponekod prilagoditi tudi dosedanjo politiko ljudskih odborov tem potrebam. Pred očmi moramo imeti dejstvo, da je v sedanji razvojni dobi turizma pravilna dolgoročnejša politika, usmerjena na hiter razvoj teh dejavnosti, ki v veliki meri koristno povečujejo lokalno zaposlenost, hkrati pa prispevajo k našim skupnim naporom za izboljšanje plačilne bilance.

V notranji trgovini žal v lanskem letu nismo dosegli takšnih rezultatov kot v zunanji trgovini in na področju turizma. Znano je, da pri nas zmogljivost in organizacija v trgovini na drobno zaostajata za razvojem proizvodnje. Slab začetni položaj ter zaostajanje v tempu razvoja, povzročata, da trgovina na drobno ne zadovoljuje potreb potrošnika. Tako stanje lahko v bodoče zelo negativno vpliva na razvoj proizvodnje. V zadnjih letih je količinski promet v trgovini na drobno naraščal letno od 5–10 %, medtem ko so se prodajne površine povečevale letno manj kot za 2 %. Poleg tega pa zaostaja naša trgovina na drobno tudi glede moderne trgovinske tehnike. Po večini se odvija v majhnih lokalih in na klasičen način, kar še zožuje njeno zmogljivost.

Proces modernizacije trgovine na drobno v Sloveniji je počasnejši kot v drugih republikah. Ta materialna zaostalost trgovine ima poleg slabega fizičnega vpliva na razvoj prometa negativen vpliv tudi v subjektivnem smislu. Delovni kolektivi v trgovini niso prisiljeni, da se v medsebojno konkurenčni tekmi bore za aktivizacijo kupca z večjo izbiro blaga in boljšimi uslugami, temveč se pogosto zadovoljujejo z obstoječim stanjem. Omenjene slabosti pa bi lahko v precejšnji meri odpravili z ustrežno integracijo trgovskih organizacij v konkurenčno sposobna trgovska podjetja, ki bi poslovala na sodoben način. Tako bi namreč dosegli, da bi bila sredstva učinkovitejše izrabljena, hkrati pa bi se s tem povečale tudi možnosti za razvoj trgovske mreže, za njeno tehnično modernizacijo in za racionalnejšo izrabo obratnih sredstev, nudile pa bi se tudi večje možnosti za vzgojo kadrov in za večji vpliv na industrijo itd. Znano je, da so napor v tej smeri že dali določene rezultate. Žal pa so se poleg smotrnih združevanj specializiranih podjetij na širših območjih pojavila tudi nesmotrna združevanja v ozkih občinskih okvirih in z mešanim poslovnim predmetom.

Po podatkih, ki so bili zbrani pred kratkim, ima ena četrtnina občin in mest eno samo občinsko mešano podjetje brez tuje konkurence. V polovici občin obstaja sicer po več podjetij, katerih prodajna območja med seboj niso prepletena, medtem ko je samo v eni četrtnini občin, ki zajemajo sicer vsa naša večja mesta, proces integracije šel v zaželeno smer. Pristojni organi in gospodarske zbornice so se sicer trudili, da bi se ta proces odvijal bolj smotrno, toda lokalistične težnje so bile močnejše. Glavni vzrok za tako stanje je v tem, da je financiranje razvoja trgovine zaradi nizkih lastnih skladov podjetij v celoti prepuščeno občinam samim. Občine pa po večini niso pripravljene financirati razvoja prodajne mreže svojih podjetij izven svojega območja, prav tako pa tudi ne podjetij, ki imajo sedež v drugi občini, če pri investicijah znatno ne prispevajo podjetja sama. Spričo tega, da je materialna baza trgovine za stabilizacijo trga in za zadovoljitev potrošniških potreb izredno pomembna, bodo morale občine posvetiti tej dejavnosti še več skrbi in ji zagotoviti relativno večja sredstva kot doslej, hkrati pa bo treba iskati take vire za financiranje investicij v trgovini, ki bodo pospeševali razvoj velikih in sodobnih trgovskih organizacij na širšem teritoriju in ki bodo lahko odločilnejše vplivali na proizvodnjo v industriji.

K materialni osnovi trgovine na drobno spadajo tudi obratna sredstva. Tudi glede tega je trgovina na splošno šibka. Samo 3,5 % sredstev so njena lastna sredstva, vse ostalo pa so bančna posojila in krediti, pri čemer gre za povečanje v zadnjem času le na račun kratkoročnih kreditov. Ti krediti pa trgovini ne omogočajo, da bi trajno ustvarjala večje zaloge in s tem povečevala izbiro blaga. Zato po teh kreditih niti ne posega, pa čeprav jih lahko v zadostni meri dobi v komunalnih bankah, temveč se raje poslužuje blagovnih kreditov pri trgovini na debelo in proizvodnji sami, ker je ta način zanjo mnogo cenejši.

Menim, da bo treba v sistemu kreditiranja trgovine na drobno izvesti določene spremembe, da se tržišče zalog blaga široke potrošnje prenese iz proizvodnje in trgovine na debelo na skladišča trgovine na drobno, ker le na ta način lahko dosežemo, da bo trgovina na drobno imela večjo in stalnejšo izbiro blaga.

Omeniti moram še vzrok, zakaj si trgovina ne želi velikih zalog. Ob določenih maržah, ki so sedaj v veljavi, ima trgovina zelo majhne možnosti, da se ob koncu prodajnih sezon znebi neprodanega blaga. Zelo majhne ima namreč možnosti, da se lahko posluži načina posezonskih razprodaj po nižjih cenah kot je to običaj v svetu. Treba bo zato proučiti možnosti, kako bi trgovini na drobno omogočili tudi take razprodaje.

Ko že govorimo o določenih maržah v trgovini, naj omenim še to, da imajo le-te za posledico še druge slabosti, kot na primer opuščanje predmetov z nadpovprečnimi trgovinskimi stroški in podobno. Enako kot prejšnja leta je bil tudi v letu 1962 poseben problem preskrba potrošniških središč s kmetijskimi pridelki. Delni razlog moramo seveda iskati v slabi letini, pomanjkljiva pa je bila seveda tudi organizacija dolgoročne pogodbene povezave med ustreznimi preskrbovalnimi trgovskimi podjetji in kmetijskimi proizvodnimi organizacijami. V primerjavi s prejšnjimi leti so bili sicer glede tega doseženi znatni uspehi, vendar bomo morali vlagati večje napore za stabilizacijo in razširitev teh pogodbenih odnosov in jih v bodoče še bolj pospeševati. Znatno vlogo lahko igra pri tem novoustanovljeni zavod za rezerve, bodisi s tem, da nudi preskrbovalnim podjetjem dodatno rizično zavarovanje, bodisi, da sam odkupi in vskladišči ustrezne količine blaga. Prav tako bi morali občinski ljudski odbori, posebno v mestih, z ustreznim zavarovanjem rizika omogočiti preskrbovalnim podjetjem, da si ustvarijo ustrezne trgovske zaloge.

Predsednik Vida Tomšič: Tovariši, predlagam, da prekinemo razpravo, ki bi jo nadaljevali ob 16. uri. Prijavljenih je še precej govornikov. Kdor pa še želi razpravljati, naj se, prosim, javi pismeno.

(Seja je bila prekinjena ob 13.50 uri in se je nadaljevala ob 16.15 uri.)

Predsednik Vida Tomšič: Nadaljujemo 32. skupno sejo obeh zborov. Besedo ima član Izvršnega sveta tovariš Boris Kocijančič.

Boris Kocijančič: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Uvodoma bi rad dal pojasnilo k poročilu odbora za zdravstvo in socialno politiko, in sicer k stavku, ki je na prvi strani poročila.

Stavek glasi takole: »Ob reformiranem študiju na medicinski fakulteti so se tudi pokazali slabši uspehi, ker premajhne kapacitete teoretskih institutov še daleč ne morejo nuditi študentom dovolj kvalitetnega pouka.« Stavek tak kot

je v kontekstu pred vami bi lahko vzbudil vtis, da je uspešnost reformiranega študija odvisna samo od izgradnje teoretskih institutov, in da je reformiran študij tak kot je, pokazal svoj neuspeh. Dejstva pa govore prav nasprotno. Kljub temu, da so kapacitete teoretskih institutov resnično premajhne, kljub temu, da študijski programi še niso prilagojeni študijski reformi, kljub temu, da je šel v preizkus letnik, ki je imel neomejen vpis, lahko danes ugotovljamo, da je sorazmerno večji del študentov, ki je pri tem študiju uspel. Vodilni učitelji, ki so delali na teoretskih institutih, pa zagotavljajo, da je kvaliteta teh študentov v reformiranem študiju boljša.

Zdi se mi torej potrebno, da dam to pojasnilo k poročilu odbora za zdravstvo in socialno politiko zato, ker bi sicer tisti tovariši, ki imajo določene pomisleke proti uvedbi reformiranega študija, jemali tako ugotovitev, kot nesporno ugotovitev oziroma kot stališče Ljudske skupščine in bi tako smatrali, da reformiranega študija ni mogoče uvesti vse dotlej, dokler ne bodo teoretski instituti zgrajeni.

Če pa pogledate letošnji družbeni plan boste videli, da se republiško vodstvo zaveda te pomanjkljivosti in da je dana prioriteta izgradnji teoretskih institutov pri medicinski fakulteti in pri kliničnih bolnicah v Ljubljani.

Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! V predlogu družbenega plana za leto 1963, ki ga danes obravnavamo sta postavljeni dve stališči, ki sta izredno pomembni za delo zdravstva v tekočem letu. V poglavju družbeni standard in družbene službe je na strani 11 vnešeno načelo, da se morajo družbene službe razvijati skladno s celotnim gospodarskim razvojem ob nadaljnjem poglobljanju družbenega upravljanja, na strani 12 in 13 pa je precizirano stališče glede investiranja v zdravstvene službe. Ker pa rešitev teh dveh vprašanj ni vezana samo na tekoče leto, temveč daje podlago za perspektivno urejanje navedenih dveh problemov, bi želel stališči, ki ju postavlja letošnji družbeni plan nekoliko obširneje pojasniti.

Družbeno upravljanje je bilo uvedeno v zdravstvene zavode že pred desetimi leti, samoupravljanje delovnih kolektivov pa še izvaja šele dve leti. Zato je povsem razumljivo, da v zdravstvenih zavodih še ne moremo govoriti o uspehih družbenega samoupravljanja, vsekakor pa ne, da bi jih mogli primerjati z uspehi, ki so jih dosegle na tem področju gospodarske organizacije.

Vzrokov za tako stanje je več. Res je, da bi kakemu zdravstvenemu delavcu bolj ustrezal lagodni proračunski način formiranja dohodka zdravstvenega zavoda in proračun, ki bi bil pravzaprav samo skupek njihovih želja. Vendar je nedvomno taka simpatija samo delna. Ogromna večina zdravstvenih delavcev bi odločno zavrnila vsako vračanje na stari sistem. Še več. Celo zagovorniki starega proračunskéga gospodarjenja v zdravstvenih zavodih bi se temeljito premislili in se končno nedvomno odrekli povratku na stari sistem. Res je dalje, da nimamo takega profila zdravstvenih delavcev, ki bi obvladali teoretične postavke ekonomike in samoupravljanja, ker jih za te naloge nihče ni vzgajal. Toda enak položaj smo imeli tudi v gospodarskih organizacijah. Res pa je tudi, da jim pri premagovanju teh težav vse do pred nekaj dnevi nismo pomagali in da so bili zdravstveni delavci obremenjeni z izdelavo pravil in raznih pravilnikov v tolikšni meri, da so često morali zanemarjati svoje strokovno delo.

Ker pa je poglobljanje družbenega samoupravljanja bistvo vsega našega sistema, ker le v poglobljenem družbenem samoupravljanju lahko odpravimo neutemeljnost ugovorov o neizmerljivosti intelektualnega dela in nezaupanja v

nagrajevanje po delu v javnih službah sploh, je prav, če reševanju tega vprašanja posvetimo vso pozornost. Svet, kot družbeni organ, je imel odločilno vlogo pri financiranju in tudi pri strokovnem delu samostojnega znanstvenega zavoda. V zadnjih dveh letih pa prehajajo te funkcije vedno bolj na samoupravne organe, to je na upravne odbore, sestavljene iz predstavnikov delovnih kolektivov, ki danes še vodijo upravno-finančne posle svojih zavodov. Glavna naloga družbenega organa pa je odredjanje zdravstvene politike zavoda, ter opravljanje še nekaterih sicer odločilnih a izrecno navedenih nalog. Na delo zdravstvenih zavodov vpliva tudi socialno zavarovanje, ki sklepa pogodbe za plačevanje zdravstvenih uslug na podlagi delovnega programa zdravstvenega zavoda, ki je odraz materialnih in kadrovskih sposobnosti zdravstvenega zavoda. Sklenjena pogodba pa kaže hkrati tudi pripravljenost socialnega zavarovanja do kolikšne mere upošteva delovni program.

Socialno zavarovanje vpliva na finančno poslovanje zdravstvenega zavoda tudi s tem, da stalno nadzira pravilno trošenje pogodbeno določenih sredstev, končno pa imamo še družbeno kontrolo, ki varuje zakonitost finančnega poslovanja.

Tako je torej kontrola finančnega poslovanja zagotovljena tako znotraj zdravstvenega zavoda, kakor tudi od zunaj. Pri tem se tako zastavlja drugo vprašanje: ali so osnovna pravila in notranji organizacijski predpisi taki, da omogočajo delovnemu kolektivu, da uveljavi vse samoupravne pravice glede formiranja in delitve dohodkov, glede delitve osebnega dohodka, urejanja delovnih razmerij in reševanja drugih notranjih vprašanj. Nedvomno da so, razen tega pa so bili vsi ti pravilniki o delitvi dohodka in osebnega dohodka vsklajeni z zveznimi in republiški predpisi oziroma se ponekod še vsklajajo in se delovni kolektivi zdravstvenih zavodov prvič v svoji zgodovini postopoma vključujejo v novi sistem.

V dveh letih so zdravstveni zavodi vložili velike napore v to, da bi spoznali osnovne principe novega sistema. Že po tej kratki dobi lahko govorimo o uspehih, ki bi jih v starem sistemu sploh ne bilo, ker jih ničesar ni k temu spodbujalo. Racionalnejše trošenje sredstev, bolj smotrna organizacija dela, stalno odkrivanje notranjih rezerv, boljše izkoriščanje delovnega časa, skrbnejša nabava opreme, bolj human odnos do bolnika, skratka izreden pritisk na izboljšanje notranje organizacije zdravstvenih zavodov, vse to so rezultati, ki jih je bilo mogoče doseči le v novem sistemu.

Nedvomno je rezultat novega sistema tudi združevanje preventivne in kurativne službe in spajanje manjših zdravstvenih zavodov v večje, ki so sposobni uvesti kompleksnejše zdravstveno varstvo. Tako združevanje pa ne gre na škodo družbenega samoupravljanja, ker so ti zavodi obdržali samostojno razpolaganje z doseženim dohodkom v okviru novega zdravstvenega zavoda. Pri tem seveda ne smemo pozabljati, da je popolno izenačevanje zdravstvenih zavodov z gospodarskim organizacijami nemogoče, in da tudi razni administrativni predpisi ne prispevajo k utrjevanju družbenega samoupravljanja v zdravstvenih zavodih. Tako na primer ne moremo kot bazo za delitev osebnega dohodka postaviti realizirani dohodek, ker zdravstveni zavod ni gospodarska organizacija, ki določen posel sklene ali ne, temveč je javna ustanova, ki mora sprejeti bolnika, ne glede na to, če je dolžna stroške zdravljenja nositi občina, ki ni plačilno sposobna ali fond, ki že dolgo vrsto mesecev ni izterjal dolgovanih prispevkov od plačilnih zavezancev.

Prav tako ne moremo smatrati za osebni dohodek odškodnino, ki jo dobi zdravnik, ki opravlja obiske na domu z lastnim vozilom, pa se mu po dosedanjih predpisih celotno nadomestilo za uporabo lastnega avtomobila šteje v osebni dohodek ter se njegova dejavnost tako izenačuje z dejavnostjo trgovskega potnika.

Takih primerov, ki nekje postajajo resna ovira v razvoju družbenega samoupravljanja v zdravstvenih zavodih in zdravstveni službi je seveda še mnogo več. Na odkrivanje notranjih rezerv tudi ne more stimulatивно vplivati stališče, da se doseženi prihranek zaradi boljše organizacije dela naslednje leto enostavno ne prizna več kot prihranek za izboljšanje organizacije, ali pa, da se zasedba postelj jemlje vedno po preteklem letu. Kot primer lahko navedem zdravstveni zavod, ki je imel več kot en milijon prihranka zaradi izboljšane organizacije, pa mu je naslednje leto zavod za socialno zavarovanje preprosto odbil ta milijon, češ da lahko obračuna samo po lanski potrošnji. Ali pa primer, ko je zdravstveni zavod imel 105 % zaseden posteljni fond in se je naslednje leto vzelo kot bazo to stanje, čeprav najbrže ne moremo pozdraviti take zasedbe posteljnega fonda.

Iskanje notranjih rezerv pa ima svoje meje, preko katerih ni mogoče iti. Notranje rezerve so namreč včasih iskali in našli tam, kjer to niti iz materialnega niti iz humanega stališča ni dopustno, to je pri kvaliteti hrane in negi bolnika, pri dežurstvih, zdravilih itd. V zdravstvu je ekonomiziranju nedvomno postavljena določena meja, ki se mora ravnati tudi po strokovnih vidikih. S pritiskanjem vseh faktorjev, ki sem jih preje omenil, bi bilo zniževanje pod strokovno opravičljivo mejo nedvomno škodljivo za uspešno zdravljenje nasploh. Tako pretirano pritiskanje ter posploševanje nekaterih anomalij med zdravstvenimi delavci, kar se v javnosti često poenostavlja in posplošuje, vzbuja pri zdravstvenih delavcih občutek, da se jim ne zaupa, pri drugih pa zopet kvarno vpliva na njihovo etično ravnanje, ker pač smatrajo, da nimajo opore v družbi.

Primeri, morda ne najbolj posrečeni, ki sem jih navedel, nalagajo vsem, tako zdravstvenim delavcem v zdravstvenih zavodih samih, kakor tudi vsem činiteljem, ki prihajajo v stik z zdravstvenimi zavodi, da je treba podpirati vse, kar utrjuje in pogloblja družbeno samoupravljanje v zdravstvenih zavodih, ne samo zaradi zdravstvenih zavodov ali zaradi boljšega materialnega položaja zdravstvenih delavcev, temveč zaradi celotnega razvoja družbenega samoupravljanja v družbenih službah.

Zdravstveni zavodi in zdravstveni delavci pa se srečujejo še z drugim tokom, ki nastaja zaradi totalizacije uveljavljanja pravic zavarovanih oseb, tako delavcev, uslužbencev, kmetov in drugih kategorij, ki uživajo zdravstveno zavarovanje. Z vsem tem namreč delo zdravstvenih delavcev v znatni meri narašča, naraščajo pa tudi strokovne potrebe ter realizacija večjih programov zdravstvenega varstva v naši republiki, kot so na primer borba proti tuberkulozi oziroma program za eradikacijo tuberkuloze, zaščita matere in otroka, obvladovanje travmatske epidemije, ki je predvsem posledica naraščanja prometa in mehanizacije in sploh obvladanje sodobnih metod v kurativi, v prevenciji programa borbe proti nalezljivim boleznim, cepljenjem itd. Delo je zasnovano na programskih navodilih programa Zveze komunistov in smernicah, ki so bile večkrat dane s strani družbe. V tej koliziji izgubljajo sveti zavodov vedno bolj na pomenu, pač pa še vedno pridobivajo v družbeno regulatornem smislu

organi zavodov za socialno zavarovanje, kjer se v zadnji konsekvenci tudi določa količina sredstev, ki so za zdravstveno varstvo v celoti in za posamezni zavod odmerjena. Vedno bolj pa pridobivajo na veljavi upravni odbori, ki rešujejo in urejajo vse ekonomske in upravne zadeve zavodov.

Končno je pri obravnavanju tega problema potrebno omeniti še razpoložljivo materialno bazo, s katero zdravstveno varstvo razpolaga tako kadrovske kot s področja opremljenosti — število postelj in drugih potrebnih prostorov ter ordinacij — kar je prav tako omejeno in ne more reševati vsega, kar bi želeli. Tudi ta baza je v dinamičnem gibanju in narašča, vendar še zdaleč ni dosegla svoje kulminacije. Nasprotno, nekatera pomembna področja še močno zaostajajo. Naj navedem kot primer samo psihiatrijo s psihohigieno in geriatrijo, ki postaja resen problem. Pri tem je treba poudariti še to, da je novi sistem povsem jasno seznanil zdravstvene delavce, s kakšnimi sredstvi lahko posamezen zdravstveni zavod razpolaga, kakšna so materialna sredstva posameznega teritorialnega področja ter prisilil zdravstvene zavode, da odredijo svoje delovne programe tudi po prioriteti posameznih nalog in v okviru materialnih sredstev, ki so jim na razpolago.

Te dinamike razvoja zdravstvenih služb, prizadevanj za približanje ravni, ki jo dosega sodobna medicina v svetu, vraščanja v novi sistem, formiranja in delitve osebne dohodka po delu itd., vsega tega ne moremo zagotoviti z nekimi predpisi in usmerjanji od zunaj, temveč predvsem z rastjo socialistične zavesti zdravstvenih delavcev, ki bodo sami iskali rešitve za konkretna vprašanja v okviru svojega zdravstvenega zavoda in svojih samoupravnih pravic.

Drugi problem, o katerem sem želel govoriti, je problem investiranja v zdravstvu. Način investiranja zdravstvene službe je bil vedno v skladu s fazami našega družbenega razvoja — od izključno centralnega reševanja sleherne zdravstvene investicije do popolne decentralizacije. Že nekaj let pa se je zato vsako leto zastavljalo vprašanje, kako opravičiti republiško udeležbo pri gradnji nekaterih bazenskih bolnic, ki so bile grajene izključno za potrebe določenega okraja ali nekaj občin. Utemeljitev je bila, da tak način reševanja krize posteljnega fonda razbremenjuje centralne bolnišnice, kjer je pomanjkanje posteljnega fonda več kot kritično — saj so v letu 1961 samo na kirurški in interni kliniki v Ljubljani morali odkloniti sprejem 19 600 bolnikov, ki so bili vsi potrebni hospitalnega zdravljenja. Tak ugovor bi bil utemeljen samo v primeru, v kolikor bi republika izvedla ustrezno preporazdelitev dohodka med republiko in posameznimi ljudskimi odbori, sicer pa to ni v skladu s porazdelitvijo dohodka. Vsako leto je bil zato pritisk na republiški fond za negospodarske investicije s strani okrajev za te namene zelo močan.

Letošnji družbeni plan rešuje to vprašanje v skladu z osnovno porazdelitvijo dohodkov in nalaga dolžnost skrbeti za posteljni fond okrajem in občinam. Taka rešitev je principialna, družbeni plan pa prav tako jasno precizira obveznosti republike na področju zdravstvenih investicij. Prav tako je treba ponoviti znano dejstvo, da je zakon o financiranju socialnega zavarovanja jasno določil, da ni mogoče vnašati v oskrbni dan ali v plačilo konkretne zdravstvene usluge plačila anuitet za tista posojila, ki so bila najeta po 28. juniju 1962. leta. Tako je torej odpadel tudi ta, izredno pomemben vir financiranja zdravstvenih investicij.

Zdaj se nedvomno postavlja vprašanje, kje dobiti sredstva za investicije v zdravstvu, saj je znano, da so zdravstveni objekti in oprema izredno dragi, da terjajo gradnje vrsto let in da so zato prvotni proračuni često znatno pre-

koračeni. Vendar pa ima tudi to svojo dobro stran. Predimenzionirane gradnje, draga oprema, ki ni bila dovolj izkoriščena, majhni zdravstveni zavodi, ki so bili kadrovsko in materialno preslabo opremljeni, neprimerna lokacija teh zavodov, spreminjanje načrtov med gradnjo samo itd., vse to bo sedaj odpadlo. Nedvomno pa se bodo tudi investitorji skušali izogniti takim napakam, ker bo finančno breme padlo sicer samo nanje in ne bo pomoči od nikoder.

Naj samo še na kratko omenim, da je bilo v letu 1961 za investicije v zdravstvene ustanove v naši republiki vloženi 4148 milijonov in da so znašala lastna sredstva zavodov 39,5 %, občin in okrajev 10,5 %, zavodov za socialno zavarovanje 19,5 %, posojila 3,90 %, dotacije iz republiškega sklada za negospodarske investicije 15,6 % in gospodarskih organizacij okrog 8 %. Že leto 1962 pa pomeni bistveno spremembo, saj je od 4570 milijonov kolikor bodo predvidoma znašale vložene investicije v zdravstvene objekte, vloženi lastni sredstev zdravstvenih zavodov 41,5 %, okrajev in občin 10,5 %, zavodov za socialno zavarovanje 8,75 %, posojila 29 %, dotacije iz republiškega sklada za negospodarske investicije 1 %, gospodarske organizacije pa bodo prispevale približno isto kot v predpreteklem letu.

Gre torej za bistveno preorientacijo z dotacij na posojila. Čeprav gre tu za nekatera vprašanja, ki so bolj finančno tehnična, pa se vendar kaže, da bo treba iskati vire za zdravstvene investicije drugod.

Kateri viri še ostanejo in kateri so novi? Brez dvoma bodo pomemben vir tudi v bodoče lastna sredstva zdravstvenih zavodov, ki bodo morali s skrbnim gospodarjenjem tudi sami prispevati k svoji nadaljnji izgradnji. Občine in okraji bodo morali še vnaprej zagotavljati sredstva v svojih proračunih, ker je zdravstveno varstvo prebivalstva, predvsem njihova obveznost. Ta sredstva bodo seveda v prvi vrsti služila za plačevanje anuitet. Dobra zdravstvena služba je prav tako v interesu gospodarskih organizacij, ki jim znatno manj koristijo zdravstveni zavodi, ki so zelo oddaljeni ali pa njihova oprema ne omogoča sodobnega zdravljenja.

Poleg teh sredstev bo treba najemati kredite, tudi bančne. V precejšnji meri pa bo mogoče dobiti sredstva — in to je povsem nov vir — kot kredit pod bančnimi pogoji iz presežkov fondov socialnega zavarovanja. Tu bo treba prepričati tako organe komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja, kakor občine, da je nesmiselno nadaljevati s potratnim investiranjem, z drobljenjem sredstev za namene, ki le relativno pomenijo izboljšanje zdravstvenih služb, in da je pravilna prav nasprotna pot: združevanje sredstev komun, skupno najemanje kreditov in smotrno vlaganje v take zdravstvene zavode, ki bodo lahko najhitreje in najuspešneje pripomogli k izboljšanju zdravstvenega varstva prebivalstva njihovih območij.

Predsednik Vida Tomšič: Besedo ima član Izvršnega sveta tovariš Beno Zupančič.

Beno Zupančič: Spoštovane tovarišice, spoštovani tovariši, ljudski poslanci, ne bo odveč, če se ob predloženem družbenem planu, ob vsem, kar je bilo že rečeno in ob poročilu odbora spomnimo poleg posameznih nalog ali postavk v njih glede šolstva, kulture, prosvete, raziskovalnega dela itd. tudi nekaterih splošnih vprašanj, ki so se izoblikovala v praksi zadnjih nekaj let in ki jim je treba posvetiti letos še posebno pozornost: zaradi nadaljnjega uveljavljanja samoupravljanja, zaradi čimbolj organskega vraščanja v vse druž-

beno življenje in končno zaradi notranjih sprememb v strukturi materialnih sredstev v vsem tako imenovanem negospodarskem kompleksu.

Omejil se bom v glavnem na področje šolstva, kulture, prosvete, raziskovalnega dela, na tako imenovane prosvetne, kulturne, intelektualne sfere našega družbenega življenja, ne da bi jih s tem mehanično ločevali od drugih dejavnosti in ne da bi jim pripisovali kakšne apriorne lastnosti ali pravice.

Glejte — za kaj gre nasploh:

Zapisali smo, da je naš smoter človek, človek, ki dela, ki misli, ki nekaj hoče, človek — ustvarjalec v najdoslovnejšem pomenu te besede, in takemu človeku ustrezna socialistična družba. Povzročili smo — ravno v tem imenu — gibanja, ki so zajela široke plasti našega prebivalstva, najsi bo v gospodarstvu ali v kulturnih, šolskih ali raziskovalnih dejavnostih. Dosegli smo, da razmišlja danes o naši jutrišnji usodi več glav kot še včeraj. Slišati je čedalje več glasov, idej, predlogov, stališč in seveda kritike. Lahko je ugotoviti, da je dobršen del te kritike graditeljski, smotrni, odkrit, le redkokdaj razdirajoč. Obenem je lahko trditi, da smo sami z vsemi svojimi dejanji čedalje bolj predmet te kritike. Čedalje bolj smo izpostavljeni kritičnim očesom tega našega delavca v gospodarskih organizacijah, šolah ali kulturnih zavodih, čedalje bolj moramo biti odgovorni pred vsemi njimi in pred samim seboj. Dosegli smo, da je pri oblikovanju zavestne politike družbene skupnosti vsak dan manj možnosti za ukazovanje, vsak dan več za uravnavanje, vsklajevanje, dogovarjanje. Vsak dan bolj postaja to tudi osebna zadeva čedalje večjega števila naših delavcev na vseh področjih družbenega dela. Rekli smo, da nam je danes bolj kot včeraj jasno, kje smo napredovali, kje smo šli do roba naših zmogljivosti, kje moramo kaj popraviti, kje pohiteti. Zavedeli smo se nekaterih osnovnih vprašanj, ob katerih se moramo sleherni dan angažirati, se načelno in praktično opredeljevati. Čedalje bolj so nam hkrati pred očmi poleg taktičnih — da se tako izrazim — strateški smotri naše socialistične graditve in narobe: pomen praktičnih dosežkov, da bi dosegli zastavljene smotre.

Spustimo se na tla vsakdanje resničnosti in pogledjmo, kako se vse to kaže v luči tako dosežkov, kakor tudi vsega tistega, kar nas še čaka, da premagamo, popravimo ali odpravimo.

Poglejmo torej najpoprej, kaj smo dosegli:

Razširili smo fronto izobraževalnih prizadevanj na visokih šolah do skrajnih meja današnjih zmogljivosti republike. Nikakor ni majhna stvar, da imamo na višjih in visokih šolah približno 13 000 študentov, nekaj manj kot vseh prebivalcev z višjo ali visoko izobrazbo — številka se vsekakor približuje 1% vsega prebivalstva republike. Samo na univerzi imamo v šolskem letu 1962/63 7459 rednih in 1158 izrednih slušateljev (z naknadnimi vpisi skupno ca. 8900). Letos bo diplomirala prva generacija študentov II. stopnje na Visoki šoli za politične vede — popolnoma novi visoki šoli, namenjeni oblikovanju visoko kvalificiranih družbenih delavcev.

Storili smo že marsikaj, da bi pospešili in izpopolnili izobraževanje na vseh stopnjah in v vseh oblikah do tiste mere, ki nam bo lahko zagotovila najhitrejši možni splošni napredek.

Prebudili smo potencialni interes gospodarskih in drugih dejavnosti za raziskovalno delo. Stopili smo prve korake po poti zraščanja raziskovalnega dela z gospodarskimi in drugimi družbenimi dejavnostmi. Dosegli smo, da postaja skrb za hitrejši razvoj raziskovalnega dela že dnevno geslo mnogih organizacij in institucij. Že leta 1961 so za raziskovalno delo prispevale gospo-

darske in druge organizacije 73 % vseh sredstev znanstvenih zavodov, v katerih dela poklicno več kot 800 visoko kvalificiranih raziskovalcev.

Premaknili smo tečaje kulturno-prosvetnih dejavnosti iz uradniških okvirov, zaradi česar postajajo bolj občutljive za dejanske potrebe, bolj zasidrane v danem okolju in njegovih ljudeh. Ilustrativen primer imamo npr. v mariborski študijski knjižnici: hitro se je preusmerila in si z vsemi silami prizadeva, da bi lahko opravljala svoje naloge ob razvijanju mariborskih višjih šol.

Prizadevali smo si za plodno intelektualno atmosfero, v kateri narašča odgovornost kulturnih, umetniških in drugih ustvarjalcev, v kateri postaja na primer javna kritika čedalje pomembnejši družbeni kolektiv in v kateri se poraja izmenjava mnenj ali stališč kot naraven atribut intelektualnega življenja. Še zmeraj smo sredi naporov, da čim hitreje moderniziramo in izpopolnimo sredstva množičnih informacij oziroma kulturnega posredništva: dnevni tisk, radio, televizijo, vseh vrst založništvo, film itd.

Razveseljivo je dejstvo, da so se nekatere kulturno-prosvetne, umetniške, raziskovalne in druge institucije ali založniške hiše v večji meri povezovale z dejavnostmi in institucijami v drugih republikah, in sicer na osnovi medsebojnih delovnih interesov.

Mobilizirali smo tisoče mladih ljudi, ki s svojim strokovnim spričevalom že nadomeščajo očete. Z njimi smo pomladili svoje vrste ne samo zato, ker je to naravno, temveč tudi zato, ker si oni sami za svoj življenjski prostor prizadevajo z znanjem, z delom in s socialističnim hotenjem po napredku.

Dosegli smo ekonomičnejšo porabo sredstev, notranje, strukturalne spremembe v družbenih sredstvih, s čimer polagoma ustvarjamo na vsem tem delovnem področju nova materialna razmerja in nova ravnotežja.

Uspelo nam je racionalizirati in demokratizirati politiko glede porabe sredstev iz skladov, pridobiti z njimi neposredni interes koristnikov in tako podvojiti ali celo potrojiti dane zneske. Glejte: samo v skladu za pospeševanje kulturnih dejavnosti smo lani s 138 milijoni din lastnih sredstev pridobili na ta način 122 mil. din sredstev drugih predvsem pa neposrednih interesentov. Ko le-ti kandidirajo za sredstva v letošnjem letu, že vnaprej zagotavljajo vsaj 50 % lastnega deleža. Sklad Borisa Kidriča je lani s svojimi sredstvi dosegel 87 % deležev neposrednih interesentov za predlagane razsikave.

V vsakdanji praksi smo stopili za korak naprej v oblikovanju kulturnega delavca kot družbenega delavca, ki se vsak dan bolj zaveda ne samo svojih pravic ali zahtev, ampak predvsem dolžnosti.

Skratka: naložili smo velika moralna in materialna sredstva, ki se ne obrestujejo nemudoma, zato pa toliko bolj bogato.

Sami presodite, ali nam lahko te pridobitve, ki vam jih ni treba dokazovati s podrobnimi številkami, saj jih precej poznate, spodkopljejo naslednja dejstva:

- da smo pri razširjanju fronte izobraževalnih, kulturnih, raziskovalnih ipd. dejavnosti marsikdaj kratkovidno zapostavili prizadevanja za novo kvaliteto; ob tem poudarjam, da je težko kakršne koli kvalitete absolutizirati, posebno nekatere nekdanje;

- da so kljub vsemu nekatere naše dejavnosti še vedno zapuščene, kar se tiče strokovnjakov;

- da se hkrati, ko se spopadamo s težavami rasti, moramo spopadati seveda tudi s tistimi, ki smo jih podedovali;

- da tega nekateri ne ločujejo; birokratizem, tehnokratizem, prakticizem, komercializem ipd. pripisujejo izključno novemu družbenemu in gospodarskemu

sistemu, pozabljaoč, da smo te spačke poznali v najrazličnejših inačicah tudi poprej; vendar se danes z njimi laže bojuje, kdor se namreč bojovati resnično hoče;

— da ima poenostavljeno izvajanje splošno sprejetih načel v posameznih primerih za posledico to, da začno včasih ljudje dvomiti v načela sama;

— da smo s sproščeno intelektualno atmosfero vedé sprostili tudi določen odstotek zaostalosti, nevednosti, šarlatanstva ali nepopravljive starokopitnosti;

— da vzbuja ta sproščenost pri marsikom vtis samo anarhije — ker ga pač prisiljuje, da misli ali se opredeljuje tudi sam, ker mu ne daje izdelanih receptur, ker ga sili k miselnim naporom, ki jih ni bil vajen, dokler so namesto njega mislili drugi;

— da se v socialističnih okvirih in odnosih kdaj pa kdaj tudi sporečemo o tem, katere rešitev utegne biti boljša ali uspešnejša, ne da bi si pri tem smeli nalepljati sramotilne etikete;

— da je pri ekonomičnejši porabi sredstev sem ter tja kdo tudi neposredno prizadet: vendar k sreči največkrat tisti posamezniki, ki so si znali splesti gnezdeca brez namena, da bi kaj zares delali;

— da nas pri vsem tem materialne možnosti postavljajo v drugačne medsebojne odnose, v iskanje subjektivnih meril, ne da bi jih smeli absolutizirati, v odkrivanje notranjih rezerv, v mobilizacijo pomoči pri neposrednih interesentih, v gospodarjenje, ki je bilo svoj čas pravica in dolžnost samo finančnih organov; v odpravljanje vsakršnih privilegijev in oblikovanje človeških meril, ustvarjenih z delom.

Šola samoupravljanja je postala množična tudi na vseh teh področjih. Število kulturnih delavcev vseh vrst, ki smo jih postavili v neposredne družbene odnose soodločanja in soodgovornosti, narašča. Velika materialna sredstva, ki jih kot organizirana družba zavestno dajemo in bomo še dajali za vsa ta področja, skušamo uporabljati čimbolj smotrno. Mlade sile smo — če smem tako reči — vrgli v reko dogajanja in prakse, kjer so se izkazali z delom in s sposobnostmi.

Že vse to govori poleg drugega za oceno, ki ne more biti v povzetku kljub tisočerm križem in težavam drugačna kot pozitivna.

Ob tem mislim, da bi bilo prav, če izrečemo priznanje vsem, ki so bili v vseh teh prizadevanjih aktivni ustvarjalci, ki se niso pustili premagovati od vsakdanjih težav, ki so tako ali drugače prispevali svoj graditeljski delež vsem pospešenim prizadevanjem naše družbe. Med njimi seveda tudi tistim, ki so znali s kritiko opozarjati ali iskati, predvsem seveda s kritiko, ki je znala odkrivati novo in ki ni videla v slehernem stališču organizirane družbe že apriori samo birokracije. Skratka: vsem tistim vzgojiteljem, kulturnim ustvarjalcem, posrednikom, organizatorjem ali članom samoupravnih organov, upravnih odborov skladov, raziskovalcem, umetnikom, javnim delavcem, novinarjem itd., ki so pomagali potiskati ta naš ne ravno lahki voz po poti napredka. Ne da bi bili pristranski: gotovo je, da jim gre priznanje s tega mesta kot slehernemu delavcu, ki opravlja svoje delo pošteno, zavestno in z jasnim smotrom, in da jim gre ta trenutek še toliko bolj, ker so ob povečanih splošnih delovnih naporih in pospešenem življenjskem ritmu izredno in neposredno izpostavljeni, ko morajo premagovati vsakršno zaostalost, vsakršno poenostavljanje, vsakršne deformacije. Končno: ker se v vsej naši socialistični graditvi njihove dolžnosti in odgovornosti pred proizvajalci v gospodarstvu in drugih družbenih dejavnostih sleherni dan samo povečujejo.

Tovarišice, tovariši nisem vas nameraval utrujati s statistikami ali podatki, o katerih pa naša javnost dostikrat premalo vé, ampak res samo spomniti na nekaj stvari v splošni obliki in kolikor se dá kratko, da bi imeli čas spregovoriti tudi sami.

Preden zaključim, naj ugotovimo še tole:

Nujno potrebno je, da na vsem tem področju v letošnjem letu še bolj kot doslej posvetimo več skrbi:

prvič: nadaljnjemu, vsestranskemu utrjevanju načel naše politike samoupravljanja — zavestne, oblikovane maksimalno strokovno, zasnovane na možnostih in potrebah; in

drugič: praktičnemu izvajanju teh načel — naj gre za statute, pravilnike, pogodbe v institucijah, za participacije, dogovarjanja, oblikovanje kulturne politike v republiki ali komuni ali skladih, za pripravo perspektivnih delovnih programov ipd. Nikakor namreč ne smemo dovoliti, da bi nam pomanjkljiva praksa zameglila pogled. Ne moremo si dovoliti, da bi zaradi načel slepo branili nekvalitetno prakso, še manj pa, da bi zaradi take prakse v posameznostih obupavali nad načeli. To je pomembno še toliko bolj, ker bomo vsa svoja prizadevanja na tem področju morali uveljavljati v strogo določenih materialnih mejah; — te nam — kot vidite — ne dovoljujejo nikakršne lahkomišelnosti ali pretiravanj.

Vse naše življenje se je tako razvejalo, da sta nam nasploh čedalje bolj potrebna smotrnost in načrtnost, skratka: dolgoročna politika. Čedalje manj lahko čakamo na srečna naključja ali se prepuščamo kakšnim silam zunaj naših védnosti. Vsak dan bolj so nam potrebna različna, argumentirana mnenja in na njih zgrajena enotna, smotrna akcija, v kateri mobiliziramo čimveč sposobnosti čim večjega števila delavcev. Čedalje bolj je potreben boj za kvaliteto, za bistven in ne samo formalni napredek. To pa je tudi osnovna težnja družbenega plana na tem in na ostalih področjih.

Ne bi bilo prav, da bi precenjevali dosežke ali podcenjevali težave, pomanjkljivosti ali napake, vendar pa je prav, da znamo videti v drevesih tudi gozd, da znamo najti v posameznostih tok, gibanje, napredek, da znamo presoditi, kaj je bolj in kaj manj pomembno, da znamo končno — če se smem izraziti tako patetično — razbrati rdečo nit zgodovine, ki se je uveljavila v obliki družbenega samoupravljanja in vsega, kar sodi zraven. Ob tem je danes edino mogoče opredeljevati zaostajanje ali napredek. Družbeni plan nas bo, ko ga bomo izvajali, o tem samo znova prepričal.

Predsednik Vida Tomšič: Besedo ima ljudski poslanec Ivan Kreft.

Ivan Kreft: V Zvezni ljudski skupščini so ponovno ugotovili, da dosedanega načina investicijske politike ni mogoče več zagovarjati, ker ni v zadostni meri temeljil na družbeni ekonomičnosti in rentabilnosti.

Isto je ugotovil tovariš Viktor Avbelj v svojem intervjuju v Gospodarskem vestniku v naslednjem zaključku: »Dosledno izvajanje načela družbene ekonomičnosti in rentabilnosti, je zato imperativ, ki ga je treba izpolnjevati pri vseh investicijskih poslih in na vseh nivojih. Najbrže se bo ta princip lahko uveljavil na skupno družbeno korist in na korist investitorja šele tedaj, če bodo predvsem v celoti odpadle možnosti intervencij na korist tako imenovanih 'političnih tovarn in investicij'. Samo to je tudi pot intenzivnejšega izkoriščanja v poslovne sklade vloženi družbenih sredstev.«

Take in podobne ugotovitve smo v odborih Zvezne ljudske skupščine in v obeh plenarnih slišanju v raznih konkretnih primerih. Nekatere ugotovitve so se nanašale tudi na objekte v elektro gospodarstvu, kjer so prekoračitve investicijskih programov znašale ali bodo znašale pri nekaterih objektih tudi čez 100 % zneska predvidenega v investicijskem programu. Zagovorniki prekoračitev navajajo kot svoj glavni argument, da so njihovi objekti kljub prekoračitvam vendarle najmanj tako rentabilni, kot so objekti, pri katerih ni bilo prekoračitev. Vse kaže, da bo kmalu obveljal tudi ta argument, kajti lanska in predlanska proizvodnja električne energije dokazujeta, da so objekti brez prekoračitve ne samo izpolnili, temveč so celo preseгли svoje proizvodne obveznosti, prikazane v investicijskih programih, med tem, ko tako imenovani prioritetni objekti predvidene proizvodnje ne dosegajo. Prioritetni objekti pa so bili doslej objekti padavinskega področja, ki ga zajema Dinara, zato ni prišlo do nobene novogradnje na alpskem področju.

Umestno je vprašanje, zakaj je treba hkrati izgrajevati oba sistema. Znano je, da so obstoječe hidroelektrarne pretežno pretočne, hidroelektrarne v izgradnji pa pretočne in akumulacijske, ki proizvajajo spomladi — od marca do maja — preveč energije, v sušnem času — od avgusta do sredine oktobra — pa premalo. V novembru in v začetku decembra je zopet dovolj energije. Termoelektrarne, čeprav jih gradijo pospešeno, le v nezadostni meri in zaradi visokih cen, ki daleč presegajo soštanjsko, na neekonomičen način rešujejo problem deficitarnosti električne energije v sušnih mesecih. Predlanskim, ko je bila suša občutna, so znašali obratovalni stroški termocentral v jugoslovanskem merilu 4 milijarde dinarjev več kot leta 1960, a je vseeno prišlo do občutnih redukcij. Proizvodnja vseh hidroelektrarn dinarskega področja je bila v poletnih mesecih 1961. leta manjša kot proizvodnja dravskih elektrarn, lani pa je proizvodnja dravskih elektrarn znašala kljub novim kapacitetam na dinarskem področju še vedno okrog 45 % celotne hidroenergetske proizvodnje. To pa zaradi tega, ker je toplenje snega in ledu večje v sušnih in sončnih letih in zato predstavljajo vodne sile Drave izredno ugodno dopolnitev našim južnim rečnim sistemom, saj je na Dravi največja proizvodnja v juliju, ko so druge reke upadle že do polovice.

V poletnih mesecih stane energija iz termoelektrarn, upoštevajoč jugoslovansko povprečje, ki je višje od slovenskega, tri krat več od energije iz dravskih elektrarn, a investicije za ene in druge se mnogo ne razlikujejo.

Izgradnja novih velikih hidroelektrarn na dinarskem področju, narekuje potrebo po dopolnitveni hidroenergiji iz rek alpskega značaja. Zato program perspektivnega razvoja Ljudske republike Slovenije v razdobju od leta 1961 do 1965 pravilno postavlja, da je treba najpozneje do 1965. leta na Dravi zgraditi novo elektrarno s kapaciteto 59,4 MgW. Poleg nje pa bi morali za kritje potreb v poznejših letih pričeti leta 1965 graditi nadaljnjo novo hidroelektrarno; za harmonično obratovanje celotne verige dravskih elektrarn pa bi bilo potrebno vgraditi tudi osmi agregat v hidroelektrarni Fali.

Dokumentacija k resoluciji Ljudske skupščine o politiki gospodarskega razvoja Ljudske republike Slovenije za leto 1962 s podobnimi argumenti utemeljuje potrebo graditve objektov na Dravi. Naj omenim, da je v programu perspektivnega razvoja Ljudske republike Slovenije v razdobju od 1961 do 1965. leta rečeno glede na porabo električne energije, da se bo dvignila od 2,16 milijard KWh v letu 1960 na 4,085 milijard KWh v letu 1965 ali za 89 %. Potrošnja pa bo prej večja kot manjša.

Из citiranih dokumentov izhaja, da so bila za en objekt na Dravi že opravljena določena raziskovalna in pripravljajna dela, ki pa so bila prekinjena zaradi pomanjkanja sredstev. »Ker je graditev tega objekta« — tako je dobesedno rečeno v dokumentaciji k resoluciji za leto 1962 — »nujna tudi s stališča celotne države za zagotovitev zadostne energije v 1965. letu, ko bo v kritičnih mesecih v energetskei bilanci nastopil znaten primanjkljaj, je potrebno že v letu 1962 iskati možnosti, da bi se gradnja nadaljevala.«

Utemeljen predlog za nadaljevanje gradnje verige hidrocentral na Dravi ni mogel biti rešen vse do danes, ker so bila sredstva splošnega investicijskega sklada angažirana za kritje nepredvidenih visokih prekoračitev pri nekaterih objektih. Zahteva po izgradnji hidroelektrarne s poletnimi presežki, postaja vse bolj splošna, čim bolj se približujemo kritičnemu letu 1966 in 1967, ko bo pomanjkanje letne energije postalo pereče. Brez novih objektov alpskega sistema ne moremo pravilno izkoristiti akumulacij, s katerimi razpolagamo na Neretvi, Cetini in Drini in ki so nam najbolj potrebne v septembru in oktobru. Vsi razlogi torej govore za enakomerno izgradnjo obeh sistemov, zato se upravičeno sprašujemo, zakaj bi se odrekli poletni energiji na Dravi, ki ima isto vrednost kot akumulirana energija, pri tem pa stane ta energija manj kot 2 dinarja za kilovatno uro, saj vsa dokumentacija kaže, da sta planirana objekta na srednji Dravi zelo ekonomična. Predvidene investicije znašajo za oba objekta po novi koncepciji in pri sedanjih cenah 36,5 milijard dinarjev, kapaciteta pa je 236 000 KWh oziroma 1288 milijonov KWh letno. To je skoraj toliko kot je kapaciteta sedanjih šestih elektrarn na Dravi. Samo en agregat na srednji Dravi je močnejši kot celotna elektrarna Ožbalt ali pa elektrarna Vuhred, ki je še vedno najmočnejša hidroelektrarna v Sloveniji.

Specifična cena 1 KWh glede na investicije bi bila 28,4 dinarjev — za prvo stopnjo 25,5 dinarjev in za drugo stopnjo 31,4 dinarjev — cena instalirane moči 154 350 dinarjev KWh — prva stopnja 137 500 dinarjev KWh in druga stopnja 173 550 dinarjev KWh — cena 1 KWh ure pa 1,60 dinarjev — pri prvi stopnji 1,47 dinarjev in drugi stopnji 1,73 dinarjev. Če pri tem upoštevamo še realnost investicijskega programa, saj na Dravi praktično ni bilo prekoračitev, potem je jasno, da se bomo odločili za objekte na Dravi, da bi z njihovo proizvodnjo krili primanjkljaje električne energije od leta 1965 dalje. V letu 1965 bo predvidena proizvodnja električne energije 17 milijard KWh v jugoslovanskem merilu in bi k tej proizvodnji kljub izgradnji predvidenih kapacitet v Sloveniji, naša republika prispevala znatno manjši odstotek, kot ga prispeva sedaj, čeprav bo postala razen tega relativno večji potrošnik, kot je bila doslej.

Vsi argumenti torej govorijo za to, da se uresniči, kar je kot minimalno nakazano v programu perspektivnega razvoja Ljudske republike Slovenije do leta 1965 ter v resoluciji Ljudske skupščine LRS za leto 1962 in družbenem planu za leto 1963.

Na koncu bi poudaril samo še to, da družbeni plan Ljudske republike Slovenije za leto 1963 pravilno usmerja družbeno ekonomski razvoj oziroma odnose v produkciji in blagovni izmenjavi in da pri tem pravilno upošteva stimulatívno socialistično geslo: »Vsakemu po njegovem delu.« Novi gospodarski sistem stimulira gospodarske organizacije, da bolje izkoriščajo proizvodne zmogljivosti in razne rezerve, to je, da na splošno bolje gospodarijo.

Kjer so se tudi subjektivne sile dovolj potrudile, da pravilno in dosledno uvajajo nov sistem, jih ta ni razočaral, saj so dosegli vidne uspehe, slabi rezultati pa so bili doseženi tam, kjer so še vedno računali, da jih bodo rešili

administrativni ukrepi. Administrativnih ukrepov pa bo vse manj tudi v zveznem merilu, če bodo subjektivne sile dovolj močne za preprečevanje napak in deformacij, če bodo sposobne uspešno reševati protislovja in če bomo odločno in dosledno uvajali nov gospodarski sistem, ki je dobil svojo polno afirmacijo v družbenem planu Ljudske republike Slovenije za leto 1963.

Predsednik. Vida Tomšič: Besedo ima ljudski poslanec dr. Sonja Kukovec.

Dr. Sonja Kukovec: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! V poglavju o družbenem standardu in družbenih službah določa predlog družbenega plana, da je treba šolam zagotoviti za njihovo osnovno dejavnost tolikšna sredstva, da bodo zadoščala za njihove neogibne funkcionalne potrebe in da je treba posvetiti posebno skrb smotrnemu izkoriščanju investicijskih sredstev v šolstvu.

S svojim prispevkom k razpravi, v katerem vas želim na kratko seznaniti z nekaterimi problemi v zvezi z izvajanjem gospodinjanskega pouka v osnovnih šolah, bi pa rada podkrepila nujnost doslednega izvajanja navedenih smernic.

Ko je pred nekaj leti z izvajanjem temeljnih načel šolske reforme postal gospodinjanski pouk na naših osnovnih šolah obvezno vzgojno-izobraževalno področje, se to prav gotovo ni zgodilo zaradi tega, ker bi pobudniki reforme želeli z učenjem kuhanja in čiščenja stanovanja in obleke prispevati k utrjevanju individualnega gospodinjstva. Nasprotno, smoter tega pouka je predvsem vzgoja mladih ljudi v prepričane borce za čim hitrejšo in doslednejšo podružabljenje gospodinjstva, kar naj omogoči vsem ljudem, ne glede na spol, udejstvovanje v poklicu in javnem življenju. Temu smotru služi tudi vzgoja učencev v osveščene potrošnike, ki ne bodo znali samo vrednotiti blago, delo in čas z vidika uporabne vrednosti ter smotrnosti, temveč se bodo zavedali važnosti sodelovanja pri reševanju gospodarskih in družbenih problemov v okviru najrazličnejših organov družbenega samoupravljanja, predvsem pa v krajevni skupnosti.

S poukom o prehrani, ki pomeni vse kaj več kot samo učenje kuhanja, se želi doseči izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalstva in s tem dvig delovne storilnosti. In končno, toda ne najmanj važno, gospodinjanski pouk naj navaja učence, da pri vsakdanjih opravilih upoštevajo enakopravno delitev dela med družinskimi člani. Gre torej za vzgojo v duhu socialistične etike glede odnosov med ljudmi in usmerjanje učencev v skladno življenje v družini in družbi.

Že iz tega kratkega orisa smotrov gospodinjanskega pouka je jasno, da gre za družbeno zelo pomembno vzgojno-izobraževalno področje, za katerega čim popolnejše izvajanje in tudi afirmacijo v sklopu drugih predmetov, ki se poučujejo na osnovnih šolah, bi se morali zavzemati vsi, katerih naloga je zagotavljanje materialnih in drugih pogojev za nadaljnji razvoj na področju vzgoje in izobraževanja. To se pravi, tako organi oblasti kot organi družbenega samoupravljanja, pa tudi sami prosvetni delavci.

Pristojni republiški organi so, zavedajoč se zahtevnosti tega predmeta, katerega smiselno izvajanje lahko zagotovijo samo kvalitetni predavatelji z višjim strokovnim in pedagoškim znanjem, poskrbeli za to, da je bila osnovana tudi v naši republiki višja gospodinjanska šola, katere naloga je usposabljanje predmetnih učiteljev za pouk gospodinjstva v višjih razredih osnovnih šol. Zaradi neprimernosti prostorov, ki so bili ob ustanovitvi dodeljeni šoli za njeno delo, je bilo potrebno pristopiti k gradnji nove šole, za kar so bila v zadnjih letih

vložena že velika sredstva. Ta gradnja se zdaj bliža h koncu. Z novo šolo in s pripadajočim internatom, ki je prav tako še v gradnji, bo vsekakor omogočeno tako nemoteno izvajanje učnega programa same višje šole kot tudi usposabljanje dovolj velikega števila predmetnih učiteljev, da bo mogoče v doglednem času kriti potrebe osnovnih šol. Kljub težkim pogojem dela pa je višja gospodinjstva šola že doslej dala 172 diplomantov, od katerih pa jih dela na osnovnih šolah samo 71. Toda, če lahko ugotovimo, da je bilo doslej že nekaj napravljenega in da so bila vložena že velika sredstva za usposabljanje pedagoškega kadra za to področje, pa nikakor ne moremo biti zadovoljni s stanjem na osnovnih šolah.

V Sloveniji imamo 342 popolnih osnovnih šol, gospodinjstvi pouk na višji stopnji, to je od 6. do 8. razreda, pa je uveden le na 273 šolah, ali 69%. Od skupnega števila učencev na teh šolah jih 33% nima gospodinjstvega pouka. To pa pomeni, da smo v jugoslovanskem merilu glede uvedbe tega pouka na višji stopnji osnovnih šol na predzadnjem mestu. Za nami je samo Bosna in Hercegovina, medtem ko se odstotek učencev, ki imajo gospodinjstvi pouk v višjih razredih osnovnih šol, v drugih republikah, giblje od 82 do 90%. Podatek, da imamo gospodinjstvi pouk na višji stopnji na 69% vseh razvitih osnovnih šol, pa seveda še ne pomeni, da je pouk na vseh teh šolah tudi kvaliteten. Dejstvo je namreč, da je od 379 učnih moči, ki poučujejo ta predmet na srednji in višji stopnji, to je od 4. do 8. razreda, strokovno usposobljenih — torej predmetnih in strokovnih učiteljev gospodinjstva — komaj 32%. Od 68% učnega osebja, ki ni usposobljeno za predmetnik gospodinjstva, je 58% razrednih učiteljev, 6% profesorjev ali predmetnih učiteljev drugih strok in 4% ostalih, torej popolnih laikov. Mnogi med temi z gospodinjstvim poukom le dopolnjujejo tedensko učno obveznost svoje predmetne stroke, ali pa se jim pouk gospodinjstva šteje v nadurno delo. Od 32% strokovno usposobljenih učiteljev gospodinjstva pa jih 43%, torej skoraj polovica, poučuje še po dva do štiri druge predmete. Razen tega pa so ponekod v zvezi z uveljavljanjem samostojnega financiranja šol začeli tudi zniževati predpisano število tedenskih učnih ur, od dveh na eno ali celo pol ure tedensko. Zaradi tega je pri pouku naenkrat tudi do 40 učencev, namesto maksimalno 20, kot to določajo navodila v učnem načrtu.

Nič boljše ni stanje glede učilnic in opreme. Po začasnih normativih za gradnjo osnovnih šol bi morale biti urejene za gospodinjstvi pouk posebne učilnice v izmeri 44 m². In vendar so primeri, da šole s 16, 20 in več oddelki, grajene v času, ko so že bili predpisani normativi, sploh nimajo take učilnice ali pa so le-te za polovico manjše. Kako se naj izvaja v prostoru, ki ima 20 m², praktični pouk z recimo 20 do 30 in več učenci, se investitorji očitno niso prav nič vprašali. Za kvalitetno izvajanje gospodinjstvega pouka bi šole morale razpolagati s specifičnimi učnimi sredstvi in vsaj z minimalnimi količinami potrebnega materiala.

Za ilustracijo, kakšno je stanje glede tega, naj navedem samo en podatek iz ankete, ki jo je izvedel Zavod za napredek šolstva LRS na 186 šolah v naši republici. Slike o živilih, nosilcih vitaminov in rudninskih snoveh imata samo dve šoli od 186. Zaradi prenizko odmerjenih finančnih sredstev izdelujejo ponazorila učitelji gospodinjstva sami. V pripombah ankete navajajo, da krijejo v mnogih primerih stroške iz lastnih sredstev. Še posebej je nevzdržno stanje glede nabavljanja potrebnega materiala. Malo je šol, ki bi v ta namen imele sredstva v proračunu. Ta material povečini oskrbujejo učenci ali učitelji sami.

Mislím, da je več kot razumljivo, da je v takih pogojih zelo težko dosepati smotre gospodínskega pouka. In tako končno tudi ni čudno, če so se ponekod pojavili predlogi in mnenja, da bi naj gospodínski pouk na šolah zopet odpravili in ure, ki so bile doslej določene zanj, dali na razpolago drugim predmetom, ki da so važnejši. Ne da bi kakorkoli hotela podvomiti v potrebo pouka kate-regakoli predmeta na osnovni šoli, pa sem vendar prepričana, da bi bilo reševanje stanja v pogledu znanja, recimo na področju matematike ali fizike, ki, kot vemo, tudi ni razveseljivo, na račun ukinitve gospodínskega pouka, zgrešeno in družbeno škodljivo. Ne morem si kaj, da si ne bi mislila, da kažejo taki predlogi na precejšnje nepoznavanje in nerazumevanje smotrov gospodínskega pouka in da ga avtorji teh predlogov ocenjujejo samo po njegovi sedanjí kvalíteti, ki, kot sem že povedala, res še ni in v danih razmerah mnogokrat tudi ne more biti zadovoljiva. Zato bo treba iskati drugačne rešitve za odpravljanje nerazveseljivega stanja znanja učencev osnovnih šol. Za izboljšanje gospodínskega pouka se bo pač tudi moral spremeniti tako odnos samih prosvetnih delavcev kot tudi prosvetno-pedagoške službe do tega predmeta.

Povsem nezadovoljivo je to, da nima danes noben medobčinski zavod za prosvetno-pedagoško službo stalnega prosvetnega svetovalca za gospodínski pouk in to kljub temu, da dve tretjini predavateljev predmeta strokovno nista usposobljeni. Še pomožne svetovalce nimajo vsi zavodi, pa tudi tam, kjer jih imajo, njihovo delo ne more biti dovolj učinkovito, ker imajo po šolah, kjer so nastavljeni kot stalni predavatelji, polno ali celo prekomerno učno obveznost.

Kvalificirani predmetni učitelji gospodínjstva se bodo tudi sami morali bolj energično kot doslej upirati tendencam, da jih zaposlijo na drugih učnih področjih in vlagati bodo morali vse svoje sile, da dosežejo smotre gospodínjskega pouka, o katerih sem govorila uvodoma.

Nedvomno pa je v skladu s priporočilom republiškega sveta za šolstvo njihova naloga tudi strokovni nadzor nad delom šolskih kuhinj, katerih dejavnost bi sploh morala biti mnogo bolj kot doslej navezana na pouk o prehrani.

Toda vse to še ne bo moglo bistveno popraviti stanja, če ne bodo na osnovnih šolah tudi občutno popravili materialnih pogojev, v katerih se gospodínski pouk zdaj odvija. Vodstveni organi šol bodo morali voditi drugačno politiko v odnosu do tega predmeta in skrbeti, da bodo prazna ali neustrezno zasedena učna mesta čimprej zasedena s strokovno usposobljenimi predavatelji. Spremeniti se bo morala politika štipendiranja za študij na višji gospodínjski šoli, saj je danes med razrednimi učitelji mnogo takih, ki bi želeli študirati to področje, pa jih občine pri tem zavirajo.

Na vse to bodo morali misliti občinski ljudski odbori in upravni organi šol in v skladu s smernicami družbenega plana poskrbeti, da bodo sredstva, dana šolam, dovolj velika, da bo omogočeno uspešno poučevanje vseh predmetov na šoli. Ko bodo razpravljali o višini za to potrebnih sredstev, ne bi bilo odveč, če bi tudi tisti, ki se sicer ukvarjajo samo s problemi gospodarstva, pomislili, da bo zdrav in družbeno razgledan človek lahko bistveno pripomogel k njegovemu hitrejšemu razvoju.

Pomisлити bi pa tudi morali na pomembnost gospodínskega pouka za razvoj turizma. To področje računa in bo tudi še v prihodnje računalo z vključevanjem zasebnih sob v svoje kapacitete; družbeni plan za-to tudi priporoča odobravanje bančnih kreditov za njihovo ureditev. Poleg opreme sob pa je seveda potrebno še vse kaj več, da se bo gost, ki bo v njih preživljal dopust, dobro počutil.

Brezpogojna snaga v hiši in okolici, ki jo danes še mnogokrat vse preveč zanemarjamo tudi v novih gostinskih lokalih, v katere je družba sicer vložila ogromna sredstva, zdrava prehrana in kulturni odnos do gosta — so največkrat važnejši kot nova oprema, poleg tega pa cenejši. Privzganje teh lastnosti in vcepljanje za to potrebnega znanja je tudi skrb gospodinjkega pouka. Sredstva, dana za to, da bo mogoče njegovo uspešno izvajanje, bodo torej nedvomno koristno naložena.

Predsednik **Vida Tomšič**: Odrejam pol ure odmora.

(Seja je bila prekinjena ob 17.20 uri in se je nadaljevala ob 18.05 uri, ko je seji predsedoval podpredsednik skupščine tovariš **Stane Kavčič**.)

Podpredsednik **Stane Kavčič**: Nadaljujemo sejo. Besedo ima ljudski poslanec **Herman Slamič**.

Herman Slamič: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Družbeni plan predvideva v letu 1963 gradnjo 10 500 stanovanj, kar je za 1600 stanovanj več kot v preteklem letu. To zahteva dokončno usmeritev stanovanjske gradnje v nadaljnje razvijanje in poglobljanje gradnje za tržišče z ustrezno kreditno politiko in z izdelavo urbanističnih načrtov.

V preteklem letu je gradbena operativa že začela z gradnjo za trg ter pokazala pri tem določene uspehe tako glede nižjih cen, kakor tudi glede hitrejšega tempa dograditve objektov. Tak način gradnje omogoča gradbeni operativi, da s svojimi izkušnjami, iznajdljivostjo in z angažiranjem vseh sredstev, ki jih ima na razpolago, prispeva k nadaljnjim uspehom na tem področju. S takim sistemom gradnje, kjer je na enem mestu skoncentriran celoten postopek za izvedbo objekta, od trenutka, ko je določena lokacija, in dalje ko se izbere in izdelava projekt, zagotovijo finančna in materialna sredstva, ko se neposredno odloča o uporabi novih materialov, predvsem pa ko se vključijo neposredni proizvajalci v iskanje boljših in cenejših prijemov pri gradnji, pa vse do prodaje samega izdelka — to je stanovanja — bomo lahko dosegli zaželeni smoter. S takim načinom gradnje bomo tudi preusmerili dosedanji značaj gradbene operative, ki je bila do sedaj le izvajalec uslug in pod številnimi vplivi industrijskega proizvajalca, ki mora angažirati vse svoje sile za plasma na tržišču. To naj bi bilo namreč osnovno vodilo temu proizvajalcu, da v svojem interesu proizvaja ekonomično in tudi kvalitetno.

S tem načinom gradnje se ustvarja neposreden odnos med proizvajalcem in potrošnikom, ker se izločajo vsi posredniki. Ker gradbena podjetja pri tem načinu nastopajo kot samostojni proizvajalci, lahko svoj proizvodni proces prilagodijo tako, da so njihove kapacitete med letom enakomernejše izrabljene. Jasno pa je, da bi ta način gradnje naletel marsikje, predvsem pa pri nekaterih projektantskih organizacijah, na nerazumevanje, vendar smatram, da je ravno s tem načinom dana možnost za kooperativno delo, ki lahko rodi samo najboljše rezultate.

Da bi pa gradbeni operativi omogočili tak način dela, je potrebno zagotoviti sposobnim gradbenim proizvajalcem trajna obratna sredstva, obenem pa zagotoviti kupcem stanovanj možnost, da najamejo posojilo pri stanovanjskih skladih za direkten nakup stanovanja od proizvajalca. Ta direkten nakup stanovanja

predstavlja nadaljnjo pocenitev oziroma omogoča zgraditev večjega števila stanovanj z istimi sredstvi. Seveda pa je pogoj za takšno gradnjo pospešena izdelava urbanističnih programov, na osnovi katerih bo lahko gradbena operativa dobila možnost orientacije o obsegu in vrsti objektov in se pravočasno pripravila za to gradnjo.

Izkazalo se je namreč, da projektantske kapacitete v letu 1962 niso bile v celoti izkoriščene. Investitorji te situacije niso dovolj izkoristili. Nasprotno, dogajali so se primeri, da so investitorji, tako kot v prejšnjih letih, prepozno naročali izdelavo dokumentacije. Tak odnos do izdelave tehnične dokumentacije je povzročil, da so bili projekti za določene vrste objektov prehitro izdelani, zato premalo proučeni in nepopolni. Za odpravo takšnih pomanjkljivosti v bodoče bomo omogočili bolj racionalno in bolj ekonomično trošenje investicijskih sredstev, kar bo prispevalo k cenejši in hitrejši gradnji.

Ko v predlogu družbenega plana govorimo o izvozu industrijskih izdelkov bi omenil, da bi lahko tudi naša gradbena operativa izvažala svoje storitve ter s tem pripomogla k povečanju deviznega priliva. Ta operativa je že dokazala svojo veliko sposobnost pri izvajanju zahtevnih objektov, ni se pa še dovolj angažirala za delo v inozemstvu. Ker naša gradbena podjetja razpolagajo z zadostnimi kapacitetami, bi bilo morda dobro ustanoviti poslovno združenje, ki bi združevalo gradbeno operativo in industrijo ter se posvetilo študiju in organizaciji prevzema kompleksnih investicijskih objektov v tujini. Isto velja tudi za večje specializirane projektantske organizacije, ki so do sedaj dokazale, da so sposobne izdelati projektno dokumentacijo za najbolj zahtevne objekte.

Podpredsednik Stane Kavčič: Besedo ima ljudski poslanec Ivan Žmahar.

Ivan Žmahar: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Iz predloga družbenega plana LR Slovenije za leto 1963 in ekspozeja, ki ga je dal predstavnik Izvršnega sveta inž. Viktor Kotnik, je razvidno, naj bi se investicijska sredstva usmerjala v modernizacijo tehnoloških procesov, k uskladitvi zmogljivosti posameznih faz proizvodnje in v zamenjavo zastarelih in izrabljenih strojev in naprav. Dolgoročneje naložbe so predvidene tudi v črni metalurgiji. V razpravi želim obravnavati konkretne probleme, ki jih ima Železarna Štore prav zaradi zastarelosti. Dotrajane in zastarele naprave in zgradbe sedanjih obratov Železarne Štore in pa potrebe perspektivnega razvoja podjetja po povečanju kapacitet in po modernizaciji tehnoloških postopkov nujno zahtevajo, da se čimprej pristopi k organizirani rekonstrukciji oziroma gradnji.

V zvezi s tem je bil leta 1961 izdelan investicijski program, ki zajema kompleksno rekonstrukcijo in bil revidiran in odobren po zvezni industrijski komisiji leta 1961, na upravnem odboru Jugoslovanske investicijske banke pa je bilo odobreno tudi investicijsko posojilo za investicije v višini 16 milijard dinarjev, kar po vrednosti predstavlja okoli 3% vseh investicij za celotno črno metalurgijo.

Dinamika vlaganja je predvidena vse do leta 1970. Sredstva potrebna za investicijsko izgradnjo v letu 1963, predstavljajo samo 1% sredstev potrebnih za investicije v vsej črni metalurgiji.

Nesodobnost obstoječih naprav podjetja se kaže tudi v stopnji mehanizacije, izraženi na bazi instaliranih kw na zaposlenega, ki znaša:

Brez elektroplavža:

a) pred rekonstrukcijo	4,2 kW
b) po rekonstrukciji pa	10,7 kW

Vključno z elektroplavžem pa:

a) pred rekonstrukcijo	14,5 kW
b) po rekonstrukciji	50,7 kW

Poleg tega, da je mehanizacija obstoječih naprav razmerom na zelo nizki stopnji, je potrebno posebej poudariti, da je večina proizvodnih naprav tudi zastarelih in izrabljenih, saj nekatere datirajo celo iz prejšnjega stoletja.

Kljub navedenemu stanju proizvodnih objektov in naprav gre posebna zasluga kolektivu Železarne Štore, ki si vseskozi vztrajno prizadeva, da dosega vedno boljše uspehe v proizvodnji, tako po fizičnem obsegu, kakor tudi po kvaliteti. Odras teh uspehov je videti v doseženi realizaciji oziroma ustvarjenem dohodku podjetja. Pri vsem tem pa moramo posebej poudariti izvoz, ki zadnje čase dobiva v Štovah vse večji pomen in razmah.

Od skromnih poskusov v letu 1959, ko je doseženi izvoz znašal komaj 237 000 \$ nekonvertibilnih valut, smo v naslednjih letih dosegli povečan izvoz in plasma naših izdelkov tudi na zahodnih tržiščih, tako da smo v preteklem letu že dosegli izvoz v skupni vrednosti 950 000 \$ od tega 34% v zahodnih devizah, 54,8% v vzhodnih in 11,1% v devizah klirinških držav.

V letu 1963 je predviden izvoz v vrednosti 1 300 000 \$. Poseben problem je v plasmaju naših vzmetnih jekel na zahodna tržišča, ker s sedanjimi napravami v valjarni težko dosegamo zahtevane ozke tolerance. Drug problem se pojavlja v obdelovalnici valjev, ki je ozko grlo pri obdelavi valjev, razen tega pa ji primanjkuje potrebnih obdelovalnih strojev in ne razpolaga s specialnimi stroji za brušenje valjev.

Po izvršeni predvideni rekonstrukciji se bo bruto produkt podjetja dvignil približno na trikratno vrednost, rentabiliteta naložb na bazi naložb v osnovna sredstva pa bo znašala 34,6%.

Celokupen investicijski program predvideva končno perspektivno ureditev podjetja s krajšo dinamiko izgradnje, ki pa se bo nujno morala spremeniti spričo določenih težav, ki se pojavljajo v zvezi z razpoložljivimi sredstvi, posebno, če pri tem še upoštevamo decentralizacijo splošnega investicijskega sklada, ki zahteva angažiranje znatnih republiških sredstev za realizacijo predvidenih investicij. Pri usmerjanju teh investicij pa morajo veljati določeni prioritetni faktorji, da ne bi z zakasnitvami v proizvodnji povzročili ali pa še povečali neusklajenosti v panogi črne metalurgije, kakor tudi v drugi potrošnji.

Tu mislim predvsem na proizvodnjo valjev, zlasti še zato, ker je Železarna Štore kot edini proizvajalec v državi po 16-letnem osvajanju dosegla izredne uspehe in zmore s svojo proizvodnjo pokriti do 90% domačih potreb, to je predvsem potreb črne in barvne metalurgije, mlinske industrije, industrije gume in papirja. S to proizvodnjo je Železarna Štore dosegla emancipacijo, ki se odraža v zmanjšanem uvozu in je tako dala svoj prispevek tudi k izboljšanju devizne bilance.

Proizvodnja valjev pa ni pomembna samo za domačo potrošnjo, temveč tudi za zunanji trg, in bi tudi v tej smeri znatno razširili izvoz. Prvi začetki tega izvoza se kažejo v letu 1962. Valje smo izvozili v Indijo za železarne Rour-

kela in Bhilai, kjer tudi Železarna Štore sodeluje na tenderju za leto 1963, razen tega pa je predviden izvoz valjev tudi v Avstrijo.

Glede na pomembnost te proizvodnje za naše gospodarstvo smatram, da je v tem eden od prioritetenih faktorjev za usmeritev investicij v Železarni Štore. Pri tem je treba upoštevati, da mora spričo gradnje oziroma predvidene rekonstrukcije drugih podjetij črne metalurgije Železarna Štore v razmeroma kratkem času 3 let in pol do 4 let razširiti kapacitete proizvodnje in obdelave valjev na trikratni obseg, da ne bi sicer izpad proizvodnje povzročil devizne obremenitve za naše gospodarstvo na eni strani, kot tudi določene odvisnosti od tujih dobaviteljev teh proizvodov.

Za realizacijo te investicije pa so nujno potrebne še določene druge investicije kot na primer postavitev elektroobložne peči, ki bo omogočila uporabo sodobnejše tehnologije, gradnja obdelovalnice valjev in oprema s specialnimi obdelovalnimi in brusilnimi stroji, da bi lahko sledili v stopnji obdelave zahtevam modernih valjarn. Potrebna je nadalje tudi graditev drugega elektroplavža, ker bi s specialnim sivim grodljem ustvarili lastno surovinsko osnovo za proizvodnjo valjev in nodularnega liva in krili potrebe slovenskih livarn oziroma slovenske industrije, dočim bi z belim surovim železom krili lastne potrebe in potrebe Železarne Ravne.

Moj namen ni bolj podrobno obravnavati investicije v Železarni Štore. Na tem mestu bi želel skupščini samo posredovati pomen teh investicij, zlasti, ker smatram, da v materialih Zavoda za gospodarsko planiranje LRS, ki so dostavljeni z družbenim planom, Železarna Štore ni obravnavana enako kot drugi dve slovenski železarni, čeprav ima vso tehnično, finančno in upravno dokumentacijo prav tako urejeno in tudi z lastnimi sredstvi izvaja prvo fazo rekonstrukcije obstoječe TH peči z namenom, da poveča proizvodnjo, produktivnost dela in ekonomiko.

Podpredsednik Stane Kavčič: Besedo ima ljudski poslanec Jože Bergant.

Jože Bergant: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Pri predlogu družbenega plana LR Slovenije, katerega imamo danes v obravnavi, želim razpravljati predvsem o tistem delu, ki obravnava proizvodnjo, zaposlenost in produktivnost. To pa je, mislim, za vsak družbeni plan katerekoli teritorialne enote najpomembnejše. Brez dvoma je, da so predvidevanja, na katerih temelji družbeni plan, realna, da so dosegljiva in da so tovariši, ki so ta plan sestavljali, realno ocenili možnosti za dvig proizvodnje in delovne storilnosti. Za industrijo predvideva družbeni plan LR Slovenije 10% povečanje proizvodnje. To ni številka, ki bi ne bila dosegljiva, zlasti še, če se bomo vsi skupaj količkaj potrudili. Seveda pa brez zainteresiranosti slehernega proizvajalca, kakor tudi zainteresiranosti vseh služb, ki delajo za napredek proizvodnje, ne bo šlo gladko. Odstraniti bomo morali objektivne, predvsem pa subjektivne pomanjkljivosti, ki zavirajo hitrejšo rast proizvodnje.

Pri objektivnih težavah — mislim predvsem na nekatere predpise, ki ne dajejo ravno največje stimulacije za večjo proizvodnjo in jih bo treba prilagoditi današnjim pogojem — se ne bi zadrževal. Hotel pa bi osvetliti nekatere naše subjektivne pomanjkljivosti, ki jih je mogoče z malo več razumevanja odpraviti v zelo kratkem času.

Ena izmed takih pomanjkljivosti je v tem, da posvečamo premalo pozornosti delitvi dela. Še vse preveč delamo na obrtniški način. Tudi večja podjetja hočejo imeti vse dejavnosti v sklopu svoje organizacije, prav tako žele imeti v svojem okviru lastne inštitute, pa čeprav za to nimajo ne sposobnih kadrov in ne opreme. Proizvajalci pa se z raznovrstnimi delovnimi operacijami premalo specializirajo za eno samo delovno operacijo, kar bi nedvomno vplivalo na večjo proizvodnjo.

Druga pomanjkljivost je v zaposlovanju naše tehnične inteligence v proizvodnji. Mislim, da je odpor proti zaposlitvi teh ljudi v proizvodnji zelo škodljiv in da so gledanja ljudi, ki temu nasprotujejo zelo nazadnjaška. Saj si ne moremo zamišljati napredne proizvodnje brez sposobnih tehničnih kadrov. Treba pa bo poiskati vzroke, zakaj se ti kadri raje zaposle drugod, kot pa tam, za kar so se izšolali. Po mojem mnenju je porazen podatek, da je v Sloveniji komaj vsak šesti inženir zaposlen v proizvodnji. Veliko pa jih je, ki so sicer zaposleni v proizvodnji, vendar pa opravljajo najrazličnejše administrativno delo, zelo malo pa za napredek proizvodnje. Da v nekaterih gospodarskih organizacijah te kadre odklanjajo, so temu vzrok včasih tudi osebni interesi. Nekateri vodilni uslužbenci v gospodarskih organizacijah se takih kadrov branijo preprosto zato, ker se boje, da bi jih spodrinili s položajev, če se izkaže, da so sposobnejši. Jasno je, da bomo rabili še veliko šolanih, izvežbanih kadrov, če bomo hoteli iti vštric s svetovno proizvodnjo, da bomo morali imeti boljše organizacijo, boljše tehnično opremo, da bomo lahko šli v korak z razvitimi državami.

Še nekaj o produktivnosti dela. Družbeni plan predvideva povečanje produktivnosti za 7 do 8%. Že v samem predlogu družbenega plana so navedene nekatere pomanjkljivosti, ki jih bo treba odpraviti, če bomo hoteli predvideni odstotek doseči. Še imamo v naših gospodarskih organizacijah dosti rezerv, da bi z uporabo le-teh lahko dosegli še več, kot predvideva družbeni načrt. Imamo še rezervno delovno silo, ki ni dovolj zaposlena. Zlasti v administraciji imamo vse preveč komplicirano poslovanje in je tu zaposlene znatno preveč delovne sile, zlasti še spriči tega, da imamo v administraciji tudi veliko ljudi s pomanjkljivo šolsko izobrazbo; da bi bili na teh mestih strokovno sposobnejši ljudje, bi bilo treba teh kadrov znatno manj, s tem pa bi odpadlo tudi mnogo negodovanja pri proizvajalcih, da brez potrebe vzdržujejo tako velik administrativni aparat.

Ekonomski razvoj in pa svetovno tržišče nas silita, da bodo morala naša podjetja in naše gospodarske organizacije, imeti pred očmi predvsem proizvodnjo, da bodo to res proizvodne organizacije, ne pa socialne ustanove, ki naj rešujejo socialne probleme kraja. Ta problem bodo morale reševati ustrezne ustanove in službe v komuni s tem, da bodo ustanavljale za take ljudi, ki so za pridobitveno delo manj sposobni, ustrezne delavnice, kjer bodo z raznimi servisnimi uslugami lahko precej koristili.

Treba pa je tudi proizvajalce bolj zainteresirati za delo organov delavskega samoupravljanja, hkrati pa tudi za delo organov družbenega upravljanja v komuni, ki bodo tako boljše seznanjeni ne le z gospodarskimi problemi podjetja in komune, temveč tudi z delovnimi naporji in uspehi naših ljudi. Predvsem pa je treba zlasti v delitvi dohodka in osebnih dohodkov zagotoviti taka merila, da bodo za večjo proizvodnjo, večjo produktivnost in večje prizadevanje, dobili delovni ljudje tudi boljše materialne pogoje in s tem tudi višjo življenjsko

raven, hkrati s tem pa tudi večje veselje do dela. V preteklem letu so kljub večji proizvodnji in večji storilnosti dela, ostali osebni dohodki skoro v vseh panogah gospodarstva na predlanski višini ali pa so celo nekoliko nazadovali, medtem ko so cene življenjskim artiklom precej porasle.

Taki pojavi prav gotovo niso pozitivni za dvig proizvodnje, zlasti pa ne za dvig delovne storilnosti. Treba jih je omejevati in odstraniti, pa bomo lahko brez bojazni, da družbeni plan LR Slovenije za leto 1963 ne bi bil dosežen.

Podpredsednik Stane Kavčič: Besedo ima ljudski poslanec inž. Pepca Perovšek.

inž. Pepca Perovšek: Tovarišice in tovariši! V okvir urejanja že začetnih investicij sodi tudi povečanje obdelovalnih površin v družbenem sektorju kmetijstva.

Za povečanje kmetijske proizvodnje se je pred tremi leti pričelo z intenzivnejšim vlaganjem, predvsem za gradnjo živinorejskih objektov. Rezultati vloženih investicij so bili v letu 1962 že veliki, saj je družbeni sektor kmetijstva v živinoreji prekoračil predvidevani fizični in vrednostni obseg proizvodnje. Vendar družbeni sektor v bodoče ne more gospodariti tako kot v teh treh tako imenovanih prehodnih letih, ko so posestva iskala krmo, ne samo pri koooperantih, ampak tudi v drugih proizvodnih okoliših. Ko je okrajni ljudski odbor Ljubljana v maju 1962. leta obravnaval podrobnejšo analizo o faktorjih, ki vplivajo na stopnjo rentabilnosti posameznega proizvoda, posebno za mleko in meso, je bilo natančno prikazano, da znašajo pri mleku materialni stroški 65 % od celotne proizvodne cene, medtem ko znašajo bruto osebni dohodki ob trojni molži le 7 % proizvodnih stroškov. Za kilogram mesa znašajo materialni stroški 90 %, medtem ko za bruto osebni dohodek le 4 % od celokupne proizvodne cene.

Iz te analize je bilo tudi razvidno, da glede na cene surovin dosegajo rastlinski proizvodi na tržišču skoraj v vseh primerih svoje proizvodne stroške, medtem ko živalski proizvodi dosegajo nižje cene, posebno pa mleko. Zato vsa družbena posestva, ki imajo premalo zemljišč za pridelovanje osnovne voluminozne krme in vsaj za polovico surovin za močna krmila, stremijo za takojšnjim povečanjem zemljišč v taki meri, kot to zahteva obseg živinorejske proizvodnje, v katero je vložen največji del investicijskih sredstev.

Poleg te zahteve se nujno postavlja povečanje površin družbenega sektorja tudi za sadne plantaže, pa tudi za pridelovanje zelenjave in krompirja. Vse to zahteva zopet novih površin, ker mora za reševanje preskrbe tržišča nastopati družbeni sektor s pomembnimi količinami teh sortimentov. Ob vsaki priložnosti in ob sami akciji za pridobivanje zemljišč vedno znova ugotavljamo veliko pomanjkanje obdelovalne zemlje v družbenem sektorju kmetijstva in sicer take zemlje, na kateri je mogoče z moderno agrotehniko dosegati visoke pridelke.

V analizi o vprašanju ekonomike in gospodarnosti pridobivanja zemljišč za družbeni sektor kmetijstva, ki smo jo izdelali za območje občine Domžale, je izkazano, da odpade na hektar obdelovalne zemlje, ki jo sedaj izkorišča družbeni sektor, 2 380 000 din že vloženih investicijskih sredstev v živinorejske objekte razne specialnosti, kot so mlečne farme, farma bekonov, farma pitane govedji tipa baby-beaf itd. Za pridobitev okoli 3000 ha novih zemljišč iz zasebnega sektorja lastništva, pa potrebujemo za hektar le 430 000 din novih investicij, in sicer za nakup zemlje, za ureditev zemljišč, dodatno mehanizacijo in za delno povečanje nekaterih kapacitet. S tem bi se celokupne investicije na hektar obde-

lovalne zemlje iz 2 380 000 znižale na okroglo 1 000 000 dinarjev po hektarju v domžalskem primeru.

Primerjava nam kaže, da so sedanje površine neprimerno bolj obremenjene z investicijami, kakor tiste za katere predvidevamo, da bi jih na novo vključili. S povečanjem zemljišč bodo dobila družbena posestva tudi objektivno možnost za rentabilno proizvodnjo v živinoreji. Tudi s predložene dokumentacije o gospodarskem razvoju naše republike za letošnje leto je razvidna važnost in pomembnost pridobivanja zemljišč, kar v celoti podpiram. Vendar je prikazan premajhen obseg v primerjavi z akcijami in odobrenimi investicijskimi sredstvi iz splošnega investicijskega sklada za 1963. leto. Samo za področje bivšega ljubljanskega okraja je za 1963. leto odobreno sredstev za nakup okoli 7000 ha zemlje. Ker moramo sredstva za nakup zemlje izčrpati že letos, kar prvotni plani kmetijskih organizacij niso predvidevali, smatram, da je nujno organizirati široko akcijo, ki jo bodo morali moralno kakor tudi materialno podpirati vsi činitelji naše družbe. Ob takih pogojih bodo družbena posestva in arondacijske komisije akcijo tudi tehnično izvedle.

Povsem pa je razumljivo, da ne moremo zbirati oziroma prevzemati zemljišča samo tam, kjer jih ponujajo posamezni lastniki, ampak da se moramo predvsem orientirati na tista območja, kjer so že zgrajeni objekti družbenih posestev in kjer ležijo taka zemljišča, na katerih je mogoče pri pridelovanju uvesti najmodernejšo agrotehniko. Zato se tudi ne smemo omejiti na pridobivanje posameznih parcel, ampak moramo celo področje kompleksno zajemati. Pri tem je nujno, da se poleg večjega števila pol kmečkega prebivalstva, ki večino svojih dohodkov dobiva iz dejavnosti izven kmetijstva, srečamo tudi z določenim številom pravih kmečkih proizvajalcev. Te primere pa bo treba reševati tako, da bomo mlajše kmetijske proizvajalce zaposlovali bodisi v družbenem sektorju kmetijstva ali pa po njihovi izbiri v nekmetijskih dejavnostih, predvsem v industriji. Zato bi morali mlajši delovni sili, ki bo prihajala iz kmečkih vrst dati prednost pri zaposlovanju, za starejše kmete, ki res težko menjajo poklic in delovno mesto, pa moramo na robu zemljiških kompleksov družbenega sektorja pripraviti določeno količino zemljišč za zamenjavo, da jim tako omogočimo normalno zaposlitev in existenco. To zemljo pa moramo dobiti od tistih lastnikov, ki imajo zadostne dohodke izven kmetijstva, pa še vedno odlašajo z oddajo zemlje.

Ti problemi bodo sicer zahtevali precej dela, vendar je treba pridobivanje zemlje nujno in čim hitreje izpeljati. S tem bodo kmetijske organizacije do dobra sanirale svoje proizvodne probleme, kar zahteva in poudarja predloženi družbeni plan, ker bo s tem omogočeno polno in ekonomsko izkoriščanje že vloženi investicij v kmetijstvo.

Predsedujoči Stane Kavčič: Besedo ima ljudski poslanec dr. Ruža Šegedin.

Dr. Ruža Šegedin: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci. Iz obširne problematike zdravstva, ki jo obravnava poročilo odbora za zdravstvo in socialno politiko, bi navedla le eno vprašanje, namreč izgradnjo medicinskega centra v Ljubljani. To vprašanje je tako pomembno, da bi se morali republika in ljubljanski okraj kar najbolj zavzeti za njegovo uspešno rešitev.

Ze pred leti smo pred tem forumom govorili o bolnišničnih kapacitetah v Sloveniji in o nujnosti, da se čim hitreje pristopi k realizaciji povečanja teh

kapacitet po takrat predloženem družbenem planu. V nekaterih okrajih so že pričeli z gradnjo novih kapacitet ali z razširjanjem že obstoječih, čeprav je vprašanje investicijskih sredstev za hitrejšo dovršitev teh objektov še vedno resen problem. Stanje bolnišničnih kapacitet na območju ljubljanskega okraja pa je vse doslej ostalo nespremenjeno in postaja vsako leto bolj pereče.

V Ljubljani so ostale bolnišnične kapacitete do danes skoraj take, kakršne so bile dosežene z adaptacijami posameznih stavb v prvih letih po osvoboditvi. Od tedaj se je število prebivalstva podvojilo. Z razvojem izvenbolnišnične zdravstvene službe pravočasno in v večji meri odkrivamo obolenja, ki zahtevajo hospitalno zdravljenje. Nastopajo nova obolenja kot rezultat spremenjenega načina in tempa življenja, raste število poškodb in prometnih nesreč, raste koncentracija porodov v naših porodnišnicah itd., kar vse povzroča večji pritisk bolnikov na bolnišnice v Ljubljani. Če dodamo k temu še, da so bolnišnice v Ljubljani, oziroma konkretnije rečeno, klinične bolnišnice, medicinski center z najvišje kvalificiranim strokovnim kadrom, potem je razumljivo, da se tu koncentrirajo tudi mnogi zahtevnejši in najbolj komplicirani primeri obolenj iz vse republike.

Iz vseh teh vzrokov stalno raste število sprejetih bolnikov v kliničnih bolnišnicah, kljub njihovim nespremenjenim kapacitetam. Prav tako raste vsako leto tudi število odklonjenih bolnikov. Leta 1950 se je zdravilo v kliničnih bolnišnicah 35 300 bolnikov, leta 1962 pri enakih kapacitetah pa že 44 400 bolnikov. V istem letu je bilo odklonjenih zaradi pomanjkanja prostora že več kot 17 000 bolnikov. Da je sploh bilo mogoče nuditi zdravljenje tolikšnemu številu bolnikov, so bile posamezne klinične bolnišnice prisiljene natrpati bolniške sobe z dodatnimi posteljami in zasilnimi ležišči.

Izkoriščenost celotnega posteljnega fonda daleč presega dovoljene medicinske in higienske normative ter pomeni tako stanje, posebno v nekaterih bolnišnicah, trajno nevarnost za njihovo nemoteno nadaljnje delo. Ležalna doba bolnikov se stalno zmanjšuje in je v nekaterih kliničnih bolnišnicah že krajša od vsake medicinsko dopustne mere. Medicinske storitve se opravljajo ambulantno tudi pri obolenjih, ki bi zahtevala najmanj večdnevno hospitalizacijo. Tudi število teh ambulantnih storitev se vsako leto veča. Ob takih pogojih seveda ni mogoče nuditi bolnikom ustreznega zdravljenja, osnovnih higienskih pogojev in ugodnega počutja, ki je za uspešno zdravljenje izredno pomembno.

Posledica vsega tega je škoda, ki jo povzročamo zdravju našega človeka, podaljšujemo rekonvalescenco in rehabilitacijo bolnikov, povečujemo stroške nadaljnjega ambulantnega zdravljenja in povzročamo veliko ekonomsko škodo zaradi daljšega izpada zaposlenih iz delovnega procesa.

Klinične bolnišnice v Ljubljani, poleg nepopolne bolnišnice v Trbovljah in mestne porodnišnice v Ljubljani s komaj 68 posteljami, opravljajo bolnišnično službo predvsem za bivši ljubljanski okraj. Od vseh oskrbovanih bolnikov jih je 68 do 75 % iz tega okraja. Pri tem pa moram poudariti, da so bila sredstva, ki jih je ta okraj doslej vložil v kakršnokoli razširitev bolnišničnih kapacitet v Ljubljani, minimalna, in so daleč zaostajala za potrebami in za gospodarsko zmogljivostjo tega okraja. Očitno je, da ljubljanski okraj temu problemu doslej ni posvečal dovolj skrbi.

Z ustanovitvijo popolne medicinske fakultete in drugih srednjih in višjih zdravstvenih šol v Ljubljani so postale klinične bolnice tudi učna baza za vse slušatelje teh šol, kot najvišja zdravstvena institucija pa tudi baza za znanstveno-raziskovalno delo na področju medicinske znanosti.

Pomanjkanje bolnišničnih kapacitet zastruje tudi težave, ki se kažejo že v letošnjem šolskem letu ob izvajanju reformiranega študija na medicinski fakulteti. Inverzija in razvejanost študija v posamezne skupine medicinskih vej zahtevata praktično delo s študentom medicine in stomatologije v bolnišnicah že v prvem letu študija, kot tudi obsežnejše praktično delo v kasnejših letih. Izvajanje omenjenega praktičnega pouka je ob premajhni učni bazi in večjem vpisu študentov še težavnejše in bolj delikatno, ker se mora izvajati ob bolniku.

Novi bolnišnične kapacitete v Ljubljani bi rešile hkrati tri pomembne probleme:

- pereče pomanjkanje posteljnega fonda,
- premajhno učno bazo medicinske fakultete in
- vprašanje baze za znanstveno-raziskovalno delo, ki je bilo doslej kljub visoko-kvalitetnemu kadru ob sedanjih pogojih otežkočeno.

Spričo takih namenov in pomena novih bolnišničnih kapacitet je nujno potrebno čim hitreje pristopiti k gradnji novega medicinskega centra v Ljubljani. Za gradnjo takega medicinskega centra morajo glede na njegove posamezne dejavnosti prispevati sredstva tako ljubljanski okraj, oziroma komune, kot tudi republika. Le združevanje sredstev, okrajnih in republiških, bo omogočilo in zagotovilo hitro gradnjo medicinskega centra.

V svoji razpravi ob sprejemanju družbenega plana za leto 1963 sem hotela samo ponovno opozoriti na nevzdržno stanje, ki ga povzročajo premajhne bolnišnične kapacitete v Ljubljani. Ker je rešitev tega problema tesno povezana z nalogami, ki bi jih nov medicinski center opravljal kot učna baza medicinske fakultete in kot baza za raziskovalno delo, bi morala v okviru skrbi, ki jo predvideva družbeni plan Ljudske republike Slovenije za področje zdravstva in visokega šolstva, prav republika posvetiti največjo skrb izgradnji medicinskega centra v Ljubljani in zagotoviti s svoje strani potrebna sredstva.

Ker gre ne le za objekt, ki bo zahteval velika sredstva, ampak je po svoji pomembnosti osrednje vprašanje tako zdravstva v Ljubljani kot neogibne učne baze medicinske fakultete, menim, da bi bilo nujno združiti vsa prizadevanja okraja in republike za čim hitrejšo gradnjo tega medicinskega centra.

Podpredsednik Stane Kavčič: Besedo ima ljudski poslanec Davorin Ferligoj.

Davorin Ferligoj: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Ko je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na svoji seji 1. marca 1960. leta razpravljala o stanju in problemih v turizmu in o smernicah za nadaljnji razvoj, je svojo razpravo oprla na temeljne možnosti, ki so se začele odpirati slovenskemu turizmu. To razpravo je Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije na seji dne 1. aprila 1960 leta zajel v smernicah in nalogah za nadaljnji razvoj turizma.

Znano je, da so bili v smislu teh smernic in nalog doseženi zadnja leta vidni uspehi, kar pomeni, da so vsi družbeni elementi in gospodarske organizacije pravilno razumeli in smiselno uveljavili napore za bolj sistematičen, učinkovit in intenzivnejši napredek te gospodarske panoge. Nobenega dvoma tudi ni, da so bili doseženi prav pomembni uspehi v razmeroma zelo kratkem razdobju, še posebej pa je treba poudariti dejstvo, da so začeli tudi lokalni organi oblasti in politične organizacije gledati na razvoj turizma in na njegovo,

če hočete, posodobljenje drugače, bolj sproščeno in z večjim razumevanjem ter so seveda ta razvoj vsestransko podprli moralno in materialno.

Zaradi tega razumevanja in podpore smo v minulem letu dosegli nekaj izjemno pomembnih rezultatov:

- nočitve tujih gostov so se dvignile za okrog 22 % v republiškem merilu;
- menjava tujih valut je poskočila v primerjavi z letom 1961 za celih 186 %;
- primerno je porasla dnevna potrošnja turistov, zlasti tujih.

Razumljivo je, da pomenijo taki rezultati šele začetek kakovostnega in količinskega razvoja turizma na našem območju. Glede na objektivne činiteleje pa današnje stanje v turizmu predstavlja šele osnovo za bolj smotrno in programsko bolj utemeljeno usmerjanje turističnega prometa.

Tokrat bi želel poudariti in se omejiti le na nekaj bistvenih, vsekakor pa najbolj perečih vprašanj, ki zadevajo turistično problematiko v današnjih pogojih. Prav je, če že v uvodu poudarim, da so bile prav investicije, vložene in realizirane do konca maja minulega leta, tisti faktor, ki je omogočil povečani pritek tujih turistov. Jasno je, da se je vzporedno s povečanim dotokom tujega turizma dvignil grafikon tujih nočitev. V uvodu smo mimogrede omenili vzpon nočitev tujih gostov za okrog 22 % v republiškem merilu, pri tem pa moram še dodati da se je ta odstotek dvignil za celih 24 % na območjih, kjer je bilo zgrajenih največ turističnih kapacitet.

Po programu že odobrenih investicij iz leta 1963, z rokom dograditve do maja tega leta, se bodo turistične zmogljivosti na področju koprškega okraja povečale za 924 postelj in 2577 sedežev. Ta statistični podatek navajam zgolj kot primer smotrne in v danih primerih preudarne investicijske politike v turistični izgradnji.

Letos bodo dograjeni še naslednji turistični objekti: hotel »Lev« v Ljubljani, »Prisojnik« v Kranjski gori, hotel v Mariboru ter alpski hotel v Bovcu. Mimo tega pa bo izročena do začetka sezone svojemu namenu še vrsta manjših turističnih objektov, pretežno tranzitnega značaja. Poudarjam pa, da te številke in ta navajanja niso običajna statistična klavzula, ampak primer, kako je treba uveljaviti prakso smotrne, sodobne in koristne investicijske politike.

Zdi se mi primerno, da ob tem omenim še obrisni program nadaljnega investiranja v turistične objekte v naslednji etapi.

Na področju Ljudske republike Slovenije bo realiziranih okrog 900 postelj in nekaj več kot 4500 sedežev. To pomeni, da bodo kraji kot na primer Ljubno ob Savinji, Mozirje, Most na Soči, Kobarid, Kozina, Bohinjska Bistrica, Radgona, Videm-Krško, Postojna in drugi, pridobili turistične zmogljivosti, ki so jih doslej imeli premalo ali pa jih sploh ni bilo. To pa pomeni tudi, da bodo prav te investicije v marsičem prispevale k formiranju pojma turizem in mu dale tudi konkretnejšo ekonomsko osnovo tam, kjer turizem še ni bil razvit.

Zaman pa so te investicije v prenočitvene zmogljivosti, če hkrati in ob istem času ne bomo izpopolnjevali, modernizirali in povečevali druge gospodarske dejavnosti, ki vselej nujno spremljajo turistični promet, saj so njegova organska komponenta. To so trgovine, obrtna dejavnost, servisna služba, prodaja goriv in maziv, promet, ceste in pač vse druge dejavnosti, ki imajo neposredno ali posredno ekonomsko korist od turizma. Brez le-teh si seveda ni mogoče predstavljati odločilne, danes nujne in več kot potrebne preusmeritve k tako imenovani izvenpenzijski potrošnji. Kaj to pomeni? Pomeni predvsem, da turizem ni zgolj postelja in z njo povezana, včasih že kar birokratska hotelska

usluga, temveč da je to del oziroma naj bi bil, le manjši del celotne potrošnje v skupnih izdatkih posameznega turista.

Edino s takimi pogledi se bomo prej ko slej lahko približali evropskemu povprečju turistične potrošnje, pri kateri odpade v turistično razvitih deželah na penzijske usluge 30 %, za izvenpenzijske pa 70 % vse potrošnje. Žal moramo za naše razmere ugotoviti prav nasprotno razmerje. K vsemu temu naj še pripomnim: turistične investicije morajo v perspektivi upoštevati program in funkcionalnost. V dosedanji praksi turističnega investiranja pa smo nehote, včasih tudi kot žrtev razmer, postavljali barikade med penzijsko in izvenpenzijsko potrošnjo. Nobenega dvoma pa ni, da so perspektive jasnejše in da so tudi naši pogledi že bistveno drugačni.

Iz etape programiranja večjih turističnih investicij in objektov naj tokrat omenim gradnjo žičnice in zimsko športnega centra na Kaninu. Idejna zasnova izhaja iz zanimivega dejstva, da ima bovško turistično področje le eno in to izredno kratko sezono, ima pa vse pogoje za najdaljšo zimsko sezono in za kontinuirano poslovanje skozi vse leto. To — imenujemo jo »kaninsko zasnovo« — pa seveda bistveno dopolnjuje še več drugih več ali manj odločilnih faktorjev: Bovško področje je vključeno v videmski sporazum o maloobmejnem prometu. Dobre komunikacije in ugoden kurz menjave sta trdna in solidna temelja za vse večji priliv deviz, Furlanija, Benečija in del Karnije turistično gravitirajo na bovško področje. Italijanska zimsko-športna središča kot so na primer Cortina d'Ampezzo in druga pa predstavljajo za povprečnega italijanskega turista le »pojem« zimskega turizma, ker so mu finančno povsem nedostopna. Mimo tega pa so vsi ti centri vselej zasedeni z bogato tujo publiko. Zimsko športni center na Kaninu pa bi bil finančno dosegljiv tudi povprečnemu italijanskemu in drugim tujim turistom. Tu je nesporno najkrajša razdalja do naših obmorskih turističnih središč in zaradi tega idealna ostvaritev stare tradicionalne ideje »gore — morje«.

Poleg navedenih dejstev in ugotovitev pa gradnja takega centra že z vsemi obstoječimi zmogljivostmi jamči za najcenejšo in obenem najhitrejšo izvedbo. Vsi naštetih faktorji in objektivne okoliščine v perspektivnem razvoju tega turističnega področja narekujejo takojšnjo realizacijo že delno izvršenih načrtov. Seveda pa to ne negira potrebe po gradnji drugih zimsko-turističnih centrov, ki so bili že predvideni.

V skladu z novimi predpisi o lastništvu tujih fizičnih in pravnih oseb turističnih objektov in naselij pa bodo verjetno že letos zgrajene turistične zmogljivosti za avstrijske in švedske partnerje na slovenskem obalnem področju.

Vprašanje počitniških domov je v razpravi o izgradnji domačega turizma čudna in nedopolnjena neznanka. Iz statističnih podatkov namreč povzemamo, da so ti domovi zasedeni le 54 dni na leto — to je bilo lansko leto — to pa nikakor ne ustreza ne ustanoviteljem in ne splošnim turističnim interesom. Jasno je, da bi morali biti ti domovi zasedeni najmanj še enkrat toliko časa, če bi jih hoteli turistično v določenem smislu amortizirati.

Kje so vzroki, da so počitniški domovi tako slabo zasedeni? Šolske počitnice, visoke cene penzijskih uslug v večini počitniških domov, nenačrtno planiranje dopustov v gospodarskih organizacijah in ustanovah, omejena izbira kraja dopusta itd. Problem počitniških domov je zdaj dovolj jasno nakazan in postavljeni smo pravzaprav pred dejstvo, da se dokončno odločimo, kako naj pospešimo domači turizem v teh počitniških domovih. Če namreč v doglednem času ne

bomo uspeli najti primerne rešitve, bo nujno, da te domove damo na razpolago komercialnemu turizmu.

Naša naravna zdravilišča so posebna veja rekreativnega in zdravstvenega turizma. Problemom te turistične dejavnosti posveča vso pozornost Zveza naravnih zdravilišč LRS v Celju, ki se je v svojem dosedanjem petletnem delovanju močno afirmirala, zlasti s številnimi akcijami v skupnem interesu vseh naših zdravilišč. Skoraj v vseh zdraviliških krajih delujejo zdraviliški sveti, ki vsklajajo interese zdravstva, turizma, gostinstva in komune. Pravilna in splošna ugotovitev je, da so zdravilišča zelo rentabilni turistični objekti. Vendar obenem ko ugotavljamo, da imajo naša zdravilišča izjemne naravne pogoje, vidimo tudi, da je njihova oprema zastarela in ne ustreza več sodobnim potrebam in metodam zdravljenja.

Morda ni nezanimiva ugotovitev, da je v avgustu minulega leta prišlo do občutnega premika, ki ga je povzročil novi zakon o socialnem zavarovanju. Odtlej je obisk zavarovancev v vseh naših zdraviliščih padel tudi za preko 20 %. Nasprotno pa beležita Rogaška Slatina in Slatina Radenci izreden porast obiska inozemskih gostov. To pomeni, da sta omenjeni zdravilišči sposobni glede na svojo organizacijo in ureditev nuditi usluge povprečnemu evropskemu gostu, predvsem Avstrijcem in Italijanom.

Tudi na tem področju se je zdaj pokazala potreba po večjih investicijah, s katerimi bi seveda dosegli, da se izboljša kvaliteta uslug in poveča obisk tujih gostov. Nujno pa bo tudi čimprej do kraja razčistiti odprta vprašanja glede pogojev in postopka pošiljanja zavarovancev na zdravljenje v naravna zdravilišča.

Število družbenih gostinskih obratov se je od leta 1959 do vključno 1962 povečalo za 4 %. Ne glede na relativno močan porast zmogljivosti družbenega sektorja nasploh, pa je potrebno poudariti, da je bil le manjši del teh zmogljivosti dosežen v manjših naseljih in na podeželju, kjer se objektivni materialni pogoji za obstoj gostišč družbenega sektorja niso bistveno izboljšali.

V letu 1962 se je število družbenih obratov povečalo približno za nadaljnja 2 %. Število zasebnih gostišč pa se je od leta 1959 do 1961 zmanjšalo za 4,5 % in se je to zmanjševanje nadaljevalo tudi v letu 1962. Zmanjšanje števila zasebnih gostišč ni povzročila konkurenca družbenega sektorja te dejavnosti, pač pa sedanja davčna politika. Le-ta namreč ne pušča zasebnikom realnih dohodkov, poleg tega pa zasebniki tudi nimajo prav nobene razvojne perspektive. Malo je bilo primerov pavšalnega določevanja obveznosti za določeno dobo vnaprej. Ljudski odbori tudi niso sproti odkrivali utajevanja prometa, marveč so ponekod to storili za več let nazaj in so na podlagi takšnih ugotovitev odmerjali obveznosti za vsa ta leta. Potrebno je še naglasiti dejstvo, da se pri sedanji davčni praksi sredstva, vložena v obnovo obratov, ne priznajo kot odbitne postavke pri določanju davčne osnove.

Glede razvoja turizma v določenih krajih je treba danes zavzeti enotno stališče. Nujno je treba sprostiti iniciativo delovnih ljudi, da organizirajo gostišča privatnega sektorja povsod tam, kjer ni niti minimalnih pogojev za poslovanje družbenega gostinskega sektorja. Tu mislim seveda zlasti na tista naša področja in vasice, skozi katere vodijo naše najbolj prometne in za turizem pomembne komunikacije. V ilustracijo bi navedel, da znaša celoten promet privatnega sektorja gostinstva v Ljudski republiki Sloveniji 13 %, po številu gostišč pa 40 % vseh gostinskih obratov.

V naši družbeni praksi smo se zlasti v zadnjih letih lahko dovolj konkretno seznanili z uspehi različnih služb inšpekcij: tržne, sanitarnih in drugih. Iz določenih organizacijskih razlogov so delovale te in take inšpekcije razdrobljeno in večkrat le od primera do primera. Zaradi tega nesistematičnega in za kompleksnost turizma premalo učinkovitega delovanja je zrasla pobuda za osnovevanje republiške turistične inšpekcije. Turistična zveza Slovenije je predlog posredovala Ljudski skupščini Ljudske republike Slovenije. Delo in dejavnost te bodoče turistične inšpekcije naj bi bila usmerjena: na ureditev turističnih krajev, na poslovanje gostinstva, trgovine in uslužnostnih dejavnosti, na delopotovalnih agencij, prometnih podjetij, na poslovanje vseh organizacij na obmejnih prehodih ter na nadzor odnosov turističnih, gospodarskih in družbenih organizacij.

Iz vsega tega je očitno, da bi bila osnovna naloga republiške turistične inšpekcije, da posega na vsa področja turističnega dogajanja in bi torej presegla delovni okvir obstoječih inšpekcijskih služb. Bržčas bi bilo primerno in oportuno formirati take inšpekcijske službe tudi po okrajih in turistično močno razvitih komunah.

O kadrih v turizmu smo doslej že toliko govorili, da bi se tokrat omejili le na problem vodilnih kadrov v gostinstvu. Doslej smo bili premalo pozorni na usmerjanje sposobnih kadrov v gostinstvo. Za nami je namreč obdobje, ko je gostinstvo veljalo za manjvredno panogo. V takem ozračju je bilo seveda težko najti ljudi, ki bi bili voljni prevzeti vodilne funkcije v tej gospodarski panogi. Večkrat smo danes že poudarili, da je sedaj situacija glede razvoja turizma nasploh drugačna, bolj perspektivna, bolj sproščena in elastična. Jasno je torej, da so tudi pogoji za dejavnost vodilnih kadrov v gostinstvu boljši in stimulatивnejši. Ni torej razloga, da bi v gostinstvo ne rekrutirali vodilnih kadrov tudi iz drugih gospodarskih panog. Naj tokrat opozorim na precej močno in koristno akcijo bivše republiške gostinske zbornice, ki je priporočila, da naj večja gostinska podjetja uvedejo mesto pomočnika direktorja. Ta mesta naj bi zasedli kadri z višjo ali visokošolsko izobrazbo. To priporočilo pa se žal ni izvedlo. Vzrok za to je bil odpor kolektivov in današnjega vodilnega osebja, poleg tega pa priporočila niso dovolj resno sprejeli in ga pomagali izvajati tudi ljudski odbori.

Druga, v perspektivi seveda naravnejša oblika dotoka vodilnih kadrov v gostinstvo, je štipendiranje. Nič nenavadnega ni, če poudarimo veliko odgovornost naših ljudskih odborov in večjih gostinskih gospodarskih organizacij pred družbo, za šolanje vodilnih kadrov. Sedaj imamo v Sloveniji višjo komercialno šolo v Mariboru z oddelki za gostinstvo in turizem, v Ljubljani pa v okviru ekonomske fakultete turistično smer. Poleg tega pa še turistično smer na filozofski fakulteti. Te šole so že dale svoje prve absolvente in če bi že prej vodili pravilno kadrovsko politiko, bi danes ta problem, namreč problem vodilnih kadrov v gostinstvu, ne bil tako zelo pereč.

Glede na vrsto novo zgrajenih zmogljivosti v naši republiki, je ta problem še posebej izredno težak, ker smo si investitorji le deloma zagotovili potreben vodilni in drug kader. Vse gostinske šole v Sloveniji skupaj pa dajo samo toliko kadra, da krijejo z absolventi le letni prirodni izpad, ne dajejo pa dovolj kadra za novozgrajene zmogljivosti. Ne kaže drugega, kot spet iskati izhod za silo, in z naglimi tečaji vsaj za prvo potrebo zagotoviti najnujnejše kadre v gostinstvu.

Svet Izvršnega sveta za turizem je na svoji seji 29. septembra 1962 razpravljajl o financiranju turistične družbene dejavnosti v Sloveniji. Predlog, za tak sistem financiranja je izdelala Turistična zveza Slovenije. Svet je bil mnenja, da je pri današnji stopnji razvoja turistične družbene dejavnosti v Sloveniji, ki v veliki meri prispeva k doseganju ekonomskih rezultatov našega turizma, in v skladu z našimi splošnimi gospodarskimi načeli primerno in potrebno, da mora biti financiranje turističnih družbenih organizacij za njihovo javno službo na področju turizma v določenem razmerju z ekonomskim učinkom turističnega prometa na območju organizacije. Tak avtomatizem je ekonomsko upravičen in utemeljen. Upravni odbor Turistične zveze Slovenije je bil mnenja, da bi znašala višina letnega prispevka Turistični zvezi Slovenije določen odstotek od ocenjenega gospodarskega učinka iz letnega turističnega prometa Slovenije. Pri ocenitvi gospodarskega učinka moramo upoštevati dnevno potrošnjo inozemskega turista leta 1961 okrog 3500 dinarjev, domačega pa okrog 1400 dinarjev. Ugotovljeni podatki za to leto naj bi bili osnova za izračun prispevka Turistični zvezi Slovenije iz republiškega proračuna za leto 1963. Po predlogu upravnega odbora Turistične zveze Slovenije naj bi navedeni sistem analogno veljal tudi za okrajne turistične zveze, turističnim društvom pa naj pripade vsaj celotna turistična taksa.

Financiranje propagande predstavlja enega najbolj akutnih problemov v našem turizmu. Žal, danes ni nobenih preudarnih in dovolj sodobnih kriterijev, po katerih bi dodeljevali finančna sredstva turističnim družbenim organizacijam za izvajanje sodobne in času primerne propagande. Menimo, da bi bilo v današnjih pogojih najbolj primerno, da se ustanovijo v republiškem in v okrajnih merilih, skladi za turistično propagando. Na ta način bi po določenih kriterijih in na osnovi zakonitih predpisov dobivali finančna sredstva, dosegli bi tako avtomatizem in bi na ta način prizadete družbene organizacije lahko že vnaprej računale z določenimi sredstvi za propagando.

Turistični informacijski center deluje pri Turistični zvezi Slovenije. To so sicer skromni začetki, ki so pa pokazali precejšnje uspehe pri informiranju javnosti, potovalnih uradov in drugih interesentov, na primer o snežnih razmerah, turističnih prireditvah, prostih prenočitvenih zmogljivostih, temperaturi morja itd. To službo je treba čimbolj smotrno razvijati, ji dati trdnejšo podlago in najti način za še bolj natančen in še bolj ekspeditiven način posredovanja omenjenih informacij na relaciji poročevalska točka — turistični informativni center Ljubljana.

Problematika turistične družbene vzgoje se je doslej zrcalila na žalost več ali manj v okviru kampanjskih akcij, ni pa rasla iz primerne in objektivne zavesti, ni torej imela nobene prave trdne in stvarne osnove, iz katere bi črpali naši turistični delavci pobudo za svojo usmerjevalno dejavnost. Zato sodim, da je treba vprašanje turistične vzgoje postaviti na bolj elastična, bolj dinamična, v vsakem primeru pa na bolj sodobna načela, kajti ta vzgoja naj bo kompleksna, narekujejo pa naj jo dejanske potrebe na terenu.

Če govorim o kompleksnosti turistične vzgoje, potem naj se tokrat omejim predvsem na vlogo družbenih turističnih organizacij. Le-te bodo morale postati motor vsega turističnega dogajanja in tolmač pravičnega, bolj življenjskega usmerjanja splošne turistične politike. Doslej smo bili vajeni in smo tudi več ali manj tolerirali, da so bila na primer turistična društva bolj olepševalna, navznoter obrnjena društva, kot pa živahen operativni organ v turističnem

prometu, ki vselej in ob vsakem času registrira tudi najmanjše spremembe v turističnem dogajanju. Tu je glede na različne poglede še veliko tehtnejših, oprijemljivejših in bolj vzpodbudnih variant. Ena med njimi je na primer vzpodbujanje delovnih ljudi za oddajanje turističnih sob, za njihovo estetsko opremo in, kjer se za to pokažejo možnosti, tudi za kompleksno penzijsko oskrbo in za celo vrsto drobnih turističnih uslug, ki pa predstavljajo določeno zaključeno celoto. Na ta način dosežemo hkrati korist za delovnega človeka in seveda tudi za družbo. Nič novega ne bomo odkrili, če dodamo, da je povečanje takih dodatnih zmogljivosti potrebno še posebej ob tako imenovanih sezonskih konicah, ko so vse druge zmogljivosti, zlasti v krajih z večjim številom hotelov, polno zasedene, drugod pa takih zmogljivosti sploh ni.

Ze prej smo poudarili zavestnost turističnih delavcev pri sodobnejšem načinu turistične vzgoje v današnjih novih pogojih. Zdaj pa naj tu dodam še misel, da naj ima ta zavestnost tudi teritorialno širino v tem smislu, da naj bo sieherna naša vas turistična postojanka.

In še nekaj velja poudariti. Če želimo to doseči, moramo čimbolj popularizirati članstvo v turističnih društvih in omasoviti število članstva teh organizacij. Posebna skrb pa naj velja turistični vzgoji naše mladine, ob sodobnejših metodah in za mladino primernejših in uspešnejših propagandnih prijemih.

Té naše družbene organizacije pa naj mimo tega še v večji meri skrbijo za kulturno in zabavno dejavnost.

Problematika, ki sem jo podal v najbolj bistvenih potezah, je vsebovana v družbenem načrtu za leto 1963, zato bom zanj tudi glasoval.

Podpredsednik Stane Kavčič: Besedo ima ljudski poslanec Ivan Potrč.

Ivan Potrč: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Predlog družbenega plana se dotika na nekih mestih tudi založniške dejavnosti. Tu je treba rešiti nekaj perečih vprašanj. Gre predvsem za dvoje skladov: za sklad za pospeševanje kulturnih dejavnosti in za sklad za pospeševanje založništva.

Predvsem zadnji sklad, sklad za pospeševanje založništva, je veliko pripomogel, da se je naše založništvo tako smotrno razvilo in se razvija. Sploh mislim, da je treba povedati, da je ne samo naloga tega sklada, ampak da je predvsem skrb naše družbe ter posluh oblasti, da našemu založništvu pomagamo pri takšnem vsestranskem in bogatem razvoju, kakor ga Slovenija do naše socialistične ere še ni poznala. Lahko bi rekli, da se je prvič v našem kulturnem izživljanju zgodilo, da smo začeli knjigo tiskati bolj smotrno, da smo v našem poldrugem desetletju ustvarili vse pogoje za razcvet, dà, tudi za razcvet našega založništva.

Naj omenim sistematično izdajanje naših klasikov, preteklih in sodobnih, naj omenim priprave našega jezikovnega in frazeološkega besednjaka, priprave za izdaje enciklopedij; naj omenim sistematično izdajanje mladinske literature in posebej še likovne uspehe, ki jih je naše založništvo doseglo.

Rad bi naglasil, da je prav razvoj našega založništva in perspektive, ki jih ima pred seboj ta razvoj, manifestacija in to odlična manifestacija naše socialistične stvarnosti. Dosegli smo z nekim poštenim ter vestnim in odgovornim delom, da se more na primer naša otroška knjiga — mislim znova tudi na

likovno stran — primerjati z vsako knjigo v svetu, da že stopa v svet in da bo jutri našla svoj prostor v svetu.

Zares so bili naši založniki v začetku dokaj skromni, toda prav naša družba, naša oblast je imela posluš za naša naprezanja, za naša pozitivna prizadevanja. In dosegli smo takšne uspehe, da nam jih zavida marsikateri založnik, ki pride z Vzhoda ali Zahoda.

To so rezultati določenih skupnih prizadevanj v naši socialistični stvarnosti. Mislim, da je prav, da to povemo in da smo na to delo tudi s potrebno skromnostjo ponosni, da vemo zanj. S tem pač ne mislim naše skrbi za založništvo uspavati, saj marsikje, predvsem glede poljudnoznanstvene ali tehnične literature orjemo šele ledino, vse do izrazoslovja za to literaturo. Zatem je treba vedeti, da se tisto, kar je priteklo od zgoraj, iz leta v leto krči in manjša; mislim predvsem na tista sredstva, ki so jih založbe dobivale nazaj preko založniškega sklada. Vendar zaradi tega ni potrebno, da bi bili plat zvona. To krčenje dajatev od zgoraj terja od založb, da vedno bolj realno postavljajo svoje programe. To zahteva tudi od skladov, da še bolj premišljeno podpirajo tisto, kar potrebuje naš socialistični občan za svojo izobrazbo in za svoje duševno formiranje. Ali, to bolj realno postavljanje založniških programov, za katere se nujno terja, da so tudi ekonomsko donosni, lahko prinaša — in mi vidimo, da že prinaša — neke založniške deformacije. Se pravi, da bi ponekod hoteli tiskati le tisto, kar gre. Ponekod so sploh šli na take izdaje, pri čemer nočejo nič vedeti, da more neka knjiga, ki se ekonomsko sicer ne obrne ali poplača v enem letu, ustvariti šele z leti neke vrednote za družbeni razvoj in more naši socialistični stvarnosti koristiti.

Prav to knjigo bi morali predvsem podpreti naši skladi. Ti skladi pa bi morali biti jutri še močnejša sila, ki bi s svojo politiko vplivala na potrebno in manjkajočo založniško dejavnost. V teh skladih danes odločajo komisije pri republiškem svetu za kulturo. Mislim in predložil bi, naj bi predvsem založniški sveti, ki imajo zdaj le nasvet in veto, soodločali pri delitvi teh skladov. Tako sodelovanje bi na eni strani pomagalo skladom pri delu, na drugi strani pa bi dalo založniškemu življenju večjo veljavo pa tudi večji vpliv založniškim svetom samim.

Govorim predvsem iz prakse, in ta praksa mi je narekovala ta predlog. Bolj ekonomsko gledanje na založniške programe in izraba vseh notranjih založniških rezerv terja, da danes založbe pritegnejo k sodelovanju vse tiste ustanove in tudi podjetja, ki so zainteresirana za marsikatero knjižno edicijo. V založbah in pri ljudeh sploh je treba ustvariti vzdušje, da ni založba sama sebi namen, ampak da je založba stvar nas vseh, predvsem pa tistih, ki knjigo potrebujejo — torej tudi stvar ustanov in podjetij oziroma organizacij in komun. To sodelovanje bo lahko rešilo prenekatero izdajo, in bo verjetno taka skupno ustvarjena knjiga več vredna in bolj cenjena, končno pa tudi preje prodana.

Novost pri založniškem skladu in pri skladu za pospeševanje kulturnih dejavnosti so dolgoročna posojila za pripravo del, ki terjajo več časa in večja sredstva. To bo gotovo zelo ugodno vplivalo na še bolj sistematično delo pri založbah, zlasti ker gre tu za leksikalne edicije, pri katerih po navadi orjemo ledino. Tudi delo za skupno izdajanje nekaterih edicij — tako jugoslovanske založniške integracije smo pri nas že ustvarili — bo po svoje pomagalo, da bomo marsikatero knjigo lažje in bolj poceni izdali. Takšno skupno izdano delo pa prinaša s seboj tudi to, da se med seboj bolje spoznamo in še bolj drug

drugega upoštevamo in spoštujemo. Takšna jugoslovanska založniška integracija je stvar, ki je samo po sebi razumljiva. Predvsem pa mora biti takrat, ko bi pri marsikateri knjigi, ki jo pripravljamo ali natisnemo morali že govoriti ne le o neki evropski založniški integraciji, ampak povsem upravičeno o svetovno založniški integraciji.

Lahko smo prepričani, da bo tudi jutrišnja politika skladov tako kot doslej ugodno vplivala na naše založniško delo in opozorila na to, da je knjiga zadeva nas vseh, začeni pri ustanovah in šolah do organizacij in komun.

Podpredsednik Stane Kavčič: Besedo ima ljudski poslanec Gregor Klančnik.

Gregor Klančnik: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Mislim, da vsi pozdravljamo predlog družbenega plana za našo republiko, ki predvideva približno 10% povečanje obsega našega gospodarstva in to v skladu z zveznim družbenim planom. Pri tem lahko ugotovimo, da smo v zadnjih dveh letih, ko smo prešli na nov izpopolnjeni gospodarski sistem, imeli sicer v začetku opraviti z določeno stagnacijo, vendar je tudi ta stagnacija prinesla svoje plodove. Plodove namreč v tem, da smo v naših gospodarskih organizacijah začeli znatno bolj ekonomsko misliti, in da je v našem gospodarstvu začela delovati konkurenčnost. Zdi se mi, da lahko smelo trdim, da smo se v relativno kratkem času — v dobrem letu — že znašli in da oživljanje našega gospodarstva v drugem polletju lanskega leta že dokazuje določeno vsklajenost v našem novem gospodarskem sistemu, da že dokazuje spremembo v miselnosti naših gospodarskih organizacij do ekonomike.

Pri tem moramo zlasti ugotoviti, da je postala konkurenčnost osnovno gibalno našega gospodarstva in da v našem gospodarstvu ne igra več glavne vloge samo administrativno poseganje in osebna intervencija, temveč predvsem ekonomičnost posameznih gospodarskih organizacij.

Tej konkurenčnosti pa se je seveda treba prilagoditi. Ob tem se hočem nekoliko dotakniti črne metalurgije. Sicer je o njej že pred menoj govoril tovariš Žmahar. Hočem se dodatno dotakniti te industrijske veje zaradi tega, ker ste verjetno pred kratkim zasledili v televizijskih poročilih komentar, ki pravi, da Slovenija predvideva rekonstrukcijo treh železarn. V zvezi s tem, naj namreč povem, da imajo nekateri določen pomislek, ali je mogoče razširjati vse tri slovenske železarne hkrati. Predvsem imajo pomislek zaradi tega, ker se že čuti delovanje nove investicijske politike, po kateri morajo investitorji črne metalurgije prispevati 35% lastne udeležbe in se zato upravičeno boje, da ne bi ta udeležba bistveno vplivala na ostalo investicijsko dejavnost v naši republici. Ta pomislek ima torej objektivni razlog, zato mislim, da bo zvišana udeležba vse tri slovenske železarne — ne pa samo Štore, kot je tovariš pred menoj preje rekel — pripravila do tega, da bomo ponovno morali obravnavati svoje investicijske programe in ponovno pregledati, ali so ti programi med seboj vsklajeni oziroma ali je predvideno investicijsko nalaganje ekonomsko utemeljeno.

Ne bi pa bilo prav, da bi udeležba zavrila povečanje zmogljivosti črne metalurgije, zato želim z nekaj besedami utemeljiti, zakaj je ta izgradnja potrebna. Mislim, da je vsakemu izmed nas znan razvoj proizvodnje jekla, ki je osnovno gibalno za razvoj celotnega gospodarstva. Naj to dokažem z nekaj številkami: proizvodnja jekla je leta 1939 znašala v svetu 136 milijonov ton, leta

1961 že 356 milijonov ton; v letu 1965 se predvideva proizvodnja jekla že okrog 536 milijono ton, za leto 1970 pa celo — po morda nekaterih preveč napetih planih — 800 milijonov ton. To pomeni: če gre ves svet na povečanje proizvodnje jekla, bomo morali iti verjetno tudi mi, zlasti zato, ker znatno zaostajamo. Medtem ko je Čehoslovaška že lansko leto dosegla na enega prebivalca 511 kg jekla na leto, Zahodna Nemčija 489, Francija 308, itd., smo pri nas dosegli okoli 80 kilogramov. Zato je popolnoma jasno, da bomo tudi pri nas morali učinkoviteje razvijati črno metalurgijo.

Vprašanje je seveda, ali je treba razvijati črno metalurgijo v Sloveniji. Če pogledamo, kakšne so posamezne naše železarne, bomo lahko ugotovili, da so prav vse tri slovenske železarne močno zastarele. Saj smo po osvoboditvi vanje najmanj investirali. Poleg tega je treba pri tem še ugotoviti, da se je do leta 1953 amortizacija izgubljala, da se je po tem, ko smo jo zbirali, pretopila najprej v obratna sredstva, kasneje pa je znašala vsega 3,3 %, kar je relativno prav tako zelo malo. V zadnjih dveh letih, se je sicer povečala na 4,5 %, kar pa še vedno ni ekonomsko. To pomeni, da so tri slovenske železarne izgubile v teh 17 letih po osvoboditvi znateh del svoje amortizacije in da so dejansko izčrpavale svojo substanco. V tem je vzrok, da so slovenske železarne relativno zastarele in da take kot so, ne bodo mogle biti konkurenčne.

Ni pa seveda modernizacija slovenskih železarn že hkrati tudi to, kar naj bi jih napravilo za konkurenčne. Da bodo konkurenčne je treba prilagoditi tudi plan proizvodnje, kajti nemogoče je namreč biti konkurenčen z relativno nizko proizvodnjo in z asortimanom navadnih jekel.

Vse tri slovenske železarne bi po predvideni rekonstrukciji proizvajale okrog 750 000 ton surovega jekla, kar je le približno 10 % kapacitet proizvodnje navadnih kvalitet jekel ene železarne, kot se sedaj grade v svetu. To pomeni, da je pri slovenskih železarnah rešitev izključno samo v višjih kvalitetah, se pravi v proizvodnji višje vrednih jekel, kjer je seveda produktivnost nekaj povsem drugega, in za ekonomično proizvodnjo niso potrebne velike kapacitete in visoka stopnja avtomatizacije.

Pri tem bi se hotel dotakniti še posebnega problema. Za ekonomičnost ni dovolj; da se doseže samo potrebna produktivnost dela. Prepričan sem, da se bo po rekonstrukcijah ta lahko dosegla v železarnah na neki srednjeevropski ravni pri vseh artiklih, toda produktivnost dela še ne dokazuje ekonomičnosti. Ekonomičnost moramo presojati po proizvodnih stroških. Ni dovolj, da je ekonomičnost dosežena po naravnih potrošnji materiala. Na žalost mora biti dosežena po vloženi stroških oziroma po pravih proizvodnih stroških. Tu pa je ravno glavni problem.

Navedel bi nekaj podatkov, konkretno za železarno Ravne, ki so približno podobni tudi za druge železarne. Železarna Ravne planira za letošnje leto 75 000 ton jekla. Ker ima železarna Ravne že sedaj v svojem programu predvsem plemenita jekla, pomeni, da že vlaga velik odstotek visokovrednih surovin. To pomeni, da že ima tisti program, ki je pravzaprav pogoj za doseganje ugodne ekonomičnosti pri relativno majhnih kapacitetah. Toda te ekonomičnosti ne more doseči, ker so cene za surovine in reprodukcijski material na našem tržišču tako visoke, da znatno presegajo odnose cen na zunanjih tržiščih.

Absurdno sicer izgleda, da je produktivnost dosežena, hkrati pa ni dosežena ekonomičnost. Če bi v letošnjem letu Železarna Ravne surovine nabavljala pod pogoji, ki jih ima inozemski konkurent, bi vložila v proizvodnjo za okrog 650 milijonov dinarjev manj surovin in reprodukcijskega materiala. Nočem

na dolgo naštevati posameznih surovin in pomožnega materiala, ki je pri nas dražji: konkretno je ferosilicij za 75 % dražji, feromangan za 46 % itd. To bom objavil tudi v časopisju, ker menim, da mora biti naša borba usmerjena v to, da znižujemo cene surovin in pomožnega materiala, saj bomo s tem posegali v doseganje pravilnejših odnosov cen tudi pri končnih izdelkih.

Vsi se seveda jezimo na stalno rast naših cen. Mislim pa, da bi ta problem lahko reševali samo s tem, da bi ga začeli reševati v osnovi. V črni metalurgiji se zdaj veliko govori o tem, da je treba ukiniti plafonirane cene. Brez dvoma so plafonirane cene za črno metalurgijo problem predvsem zaradi tega, ker so plafonirane cene za posamezne artikle različne. Za nekatere artikle so relativno zelo ugodne, za druge pa zelo neugodne. Zato je seveda treba plafonirane cene urediti. Osebnostno pa menim, da bi se morali v prvi vrsti boriti za zniževanje cen surovinam, da bi na ta način lahko tudi mi konkurirali inozemskim konkurentom. Omenil sem, da smo se v teh zadnjih letih precej prilagodili novemu izpopolnjenemu gospodarskemu sistemu, kjer ekonomska zakonitost dobiva pravo veljavo. To dokazuje povečani izvoz, to dokazuje tudi že nekoliko večja konkurenčnost na domačih tržiščih. Mislim pa, da bomo morali vsem proizvajalcem ustvariti take pogoje, da bodo imeli interes izvažati in da bodo hkrati lahko konkurenčni tudi na domačih tržiščih. Mislim, da izvoz črne metalurgije ne bi smel biti neinteresan. Vrsta proizvodov naših železarn je takih, da smo na področju produktivnosti dela že sedaj dosegli zelo dobre rezultate. Prav pa bi bilo, da uredimo tudi vprašanje cen surovin, da bi na ta način lahko dosegli tudi pravo ekonomičnost in s tem pravo konkurenčnost na domačem kot na inozemskem tržišču. Za domači trg bi bila rešitev seveda tudi v tem, da povečamo carine, za tiste artikle, ki jih proizvajajo naše železarne. Mislim pa, da bi to ne smela biti naša politika, ker smo postali pridruženi član GATT. Kot pridruženi član GATT smo dolžni, da si prizadevamo za zmanjšanje ovir za povečanje mednarodne trgovine. To pomeni, da rešitev konkurenčnosti naših železarn, ni v povečevanju carin, temveč je rešitev le v zniževanju cen reprodukcijskih materialov.

Na koncu samo še nekaj. Dnevno poslušamo po radiu — izgleda, da so to posneli na magnetofonski trak — da je cesta med Slovenjgradcem in Velenjem le težko prevozna. Upam, da bo letošnji družbeni plan uredil, da v naslednjem letu naš radio tega ne bo več ponavljal.

Podpredsednik Stane Kavčič: Ker je lista prijavljenih govornikov izčrpana, zaključujem razpravo. Glasovanje o tej točki dnevnega reda bo na ločenih sejah zborov.

Prekinjam današnjo skupno sejo. Skupna seja se bo nadaljevala jutri ob 9. uri.

(Seja je bila prekinjena ob 19.30 uri in se je nadaljevala naslednjega dne, to je 26. januarja 1963 ob 9.20 uri.)

Predsednik Vida Tomšič: Tovariši in tovarišice! Nadaljujemo sejo.

Za današnjo sejo so se opravičili še tovariši Tomo Brejc, Boris Kocijančič, Vlado Majhen in inž. Boris Pipan.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obrazložitev in obravnavo predloga zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963.

Prosim poročevalca odbora za proračun Republiškega zbora, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca ljudskega poslanca Adolfa Černeca, prebere odborovo poročilo član odbora, ljudski poslanec Marija Lev ar. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za proračun Zbora proizvajalcev, da da poročilo. (Poročevalec odbora za proračun Zbora proizvajalcev, ljudski poslanec I v a n k a K u k o v e c, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev; ljudski poslanec L a d o B o ž i č, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim predstavnika Izvršnega sveta, tovariša Nika Šiliha, da da obrazložitev k predlogu proračuna.

Niko Šilih: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Predlog republiškega proračuna za leto 1963 je pripravljen tako, da upošteva napore celotne družbene skupnosti, predvsem pa težnje družbenega plana Ljudske republike Slovenije za 1963. leto, da se proračunski izdatki čimbolj vskladijo z rastjo narodnega dohodka in z gibanjem gospodarstva.

V predlogu je uveljavljena težnja Ljudske republike Slovenije po realnih odnosih med rastjo narodnega dohodka in gospodarske zmogljivosti LR Slovenije s proračunsko potrošnjo. V okviru takih teženj je predvidena za leto 1963 v LR Sloveniji, kakor sledi iz predloga o določitvi udeležbe okrajev v skupnih dohodkih in priložene obrazložitve, za 6,7 % večja potrošnja od preteklega leta. To povečanje se v enaki meri nanaša na proračune ljudskih odborov, kakor na republiški proračun. Izhajajoč iz načela enakega zvišanja sredstev, pripada republiškem proračunu za 1963 leto 20 542 milijonov dinarjev, kar pomeni 108 milijonov manj od sprejetega proračuna za leto 1962.

Iz povedanega sledi, da pomeni letošnje leto bistven preobrat v gibanju republiške proračunske potrošnje. V zadnjih dveh letih se je republiški proračun povečal od 12 300 milijonov v letu 1960 na 20 650 milijonov v letu 1962., kar pomeni za preko 70 %. Pri tem se je proračun od leta 1960 na 1961 povečal za 27 %, od leta 1961 na 1962 pa celo za 36 %, kar je znatno več kot povečanje narodnega dohodka v teh letih.

V okviru teh sredstev je pripravljen predlog republiškega proračuna za leto 1963. Če odštejemo obvezno proračunsko rezervo v znesku 1254 milijonov, s katero proračun v letu 1963 ne more razpolagati, tedaj ostane republiškem proračunu za zadovoljevanje potreb 19 288 milijonov dinarjev sredstev. Ta vsota pa ni primerljiva s proračunskimi izdatki preteklega leta zaradi na novo prenešenih obveznosti federacije na republiko v višini 1137 milijonov, kar predstavlja novo obveznost, ki jo prevzame nase republika v okviru danih proračunskih sredstev. Če zaradi jasnosti primerjamo višino sredstev, razpoložljivih za pokrivanje istih obveznosti republiškega proračuna v letu 1963 s preteklim letom, tedaj vidimo, da so ta sredstva v višini 18 151 milijonov celo za 1419 milijonov manjša od sredstev, ki so bila zagotovljena v začetku leta 1962 s sprejetjem proračuna in celo za 13 milijonov nižja od proračuna po vseh omejitvah, katera je po pooblastilu Ljudske skupščine izvedel med letom, Izvršni svet, da bi vskladil proračunsko potrošnjo z zmanjšanim prilivom sredstev.

Že samo navedena dejstva jasno dokazujejo, da je bilo treba pri pripravi predloga proračuna za leto 1963 upoštevati vse možne oblike varčevanja. Pri

izvajanju take politike pa je bilo kljub varčevanju treba zagotoviti normalno poslovanje republiške uprave in redno izpolnjevanje vseh obveznosti, ki jih ima republika. V skladu s tem, je v predlogu proračuna za delo republiških organov predvideno v primerjavi s potrošnjo leta 1962 samo 6% povečanje. Največji del zvišanja odpade na povečanje osebnih dohodkov, kljub temu, da se sredstva v te namene povečujejo le za zakonito predpisana napredovanja. Na posebni postavki »Sredstva za plače«, pa so predvidena še sredstva za 4,6%-no splošno povečanje osebnih dohodkov, kar je v skladu z določili zveznega družbenega plana. Takoj pa je treba poudariti, da to ne pomeni linearnega povečanja osebnih dohodkov, ampak samo zagotovitev sredstev. Kriteriji in način razdeljevanja bodo določeni pozneje.

Upravni kot funkcionalni izdatki so povečani po temeljitem pretehtanju zahtev vsakega organa, upošteva se pri tem gibanje cen in zadovoljevanje nujnih in neodložljivih potreb organov javne uprave.

Iz sredstev republiškega proračuna se financira tudi vrsta zavodov, katerih ustanoviteljske dolžnosti ima Izvršni svet. Financiranje teh zavodov se izvaja predvsem na dva načina: z redno dotacijo ali pa s pogodbenimi odnosi. V letošnjem letu je predvideno, da bo direktno dotacijo prejelo 20 zavodov v skupnem znesku 1010 milijonov, medtem ko je za plačilo pogodbenih obveznosti v proračunu namenjenih 608 milijonov. Oblika pogodbenih odnosov je že v preteklosti pokazala velike prednosti pred čistim proračunskim dotiranjem. Zaradi tega predvidevamo, da bo proces spremenjenih odnosov do samostojnih zavodov v tekočem letu še intenzivnejši in da bodo pogodbe vse bolj zamenjevale stari sistem dotiranja.

Pogodbe z zavodi sklepajo predvsem republiški organi, ki so dejavnosti zavoda najbližji in na njej tudi močno zainteresirani. To predstavlja uspešno jamstvo, da se iz proračuna zagotovi financiranje družbeno najpomembnejših nalog. Tak način poslovanja pa neposredno pomaga spreminjati notranje odnose zavodov in uspešneje gospodariti.

Kolektivi zavodov postajajo na ta način vse bolj zainteresirani za obseg nalog, ki jih izvršujejo, predvsem pa za kvalitetno izvajanje teh nalog, Zakaj od tega je neposredno odvisen dohodek zavoda in osebni dohodki uslužbencev.

S samim tem se v poslovanju zavodov vse bolj uveljavlja tudi princip čim večje produktivnosti, vse večje kvalitete in prilagajanja družbenim potrebam. To še posebno zaradi tega, ker zavodi pri sklepanju svojih pogodb niso omejeni samo na interese republiških organov, temveč lahko sklepajo pogodbe tudi z drugimi organi, zavodi in ljudskimi odbori, z zbornicami in gospodarskimi organizacijami. Glede na dejstvo, da je dejavnost zavodov, ki prejemajo dotacijo ali so pogodbeno vezani, močno različna, se pojavljajo tudi zelo različni problemi, ki jih je nujno upoštevati v procesu prehajanja od dotiranja na pogodbene odnose.

Dejstvo, da v imenu republike sklepajo pogodbe organi, ki so najbližji problematiki določenih zavodov, lahko že v veliki meri zagotovi tudi odpravljanje negativnih tendenc, ki bi se lahko pojavile. Prav tako pa navedeni princip ne more, razen v izjemnih primerih, tudi pri raziskovalnih zavodih utesnjevati le-teh pri opravljanju nalog, za katere nimajo sredstev neposrednih interesentov.

V Ljudski republiki Sloveniji prejema za svojo dejavnost 90 družbenih organizacij in društev dotacijo iz republiškega proračuna. Glede na veliko družbeno pomembnost teh organizacij in seveda tudi glede na precejšnja sredstva, s katerimi republiški proračun neposredno podpira dejavnost teh organizacij,

je Izvršni svet skupno s Socialistično zvezo analiziral dosedanji način financiranja. Pri tem je jasno prišlo do izraza dejstvo, da katerikoli organ ali organizacija težko objektivno presodi kvaliteto, kvantiteto ali družbeno pomembnost delovanja vseh družbenih organizacij in društev, ki prejemajo sredstva iz republiškega proračuna.

Zato je republiški Izvršni svet sklenil, naj se v letu 1963 proračunsko dotiranje dejavnosti društev izvede s pomočjo organov, ki so dejavnosti teh društev najbližji. Izjema so le družbeno politične organizacije, ki bodo prejemale dotacije neposredno iz proračuna, ter telesno vzgojne organizacije, za katere bo opravljala posle republiškega organa komisija za telesno kulturo pri Izvršnem svetu, izplačila pa se bodo vršila neposredno iz republiškega proračuna. Ti organi bodo morali prevzeti polno odgovornost za čim bolj smotno porabo danih sredstev. Verjetno bo to najlažje doseči s spremembo načina dodeljevanja sredstev. Vse bolj si bodo morali prizadevati, da bodo dotacije postajale vedno manj podpora za tekoče upravne potrebe društev, čedalje bolj pa za tiste akcije in aktivnosti, za katere je družba najbolj zainteresirana oziroma so družbeno najpomembnejše ali najkoristnejše. Tako bi tudi pri družbenih organizacijah in društvi realizirali princip, o katerem smo že govorili pri zavodih, da namreč upoštevamo in pospešujemo predvsem njihove aktivnosti. Vse bolj naj se nakazovanje dotacij veže na akcije, tekmovanja, kongrese ali simpozije in vedno manj na golo pokrivanje predračunskega deficita.

Široka aktivnost družbenih organizacij in društev je vsekakor v interesu našega nadaljnjega družbenega razvoja, saj pomeni razširjeno obliko družbenega upravljanja. Vendar pa to ne more biti razlog, da bi pri dodeljevanju dotacij za njihovo dejavnost ne varčevali ali ne upoštevali gospodarskih možnosti. Smatramo, da je treba tudi tu zaostriti vse oblike varčevanja, izkoristiti možnosti za povečanje lastnih dohodkov in z večjo zavzetostjo ter z boljšim gospodarjenjem doseči večji učinek.

Upoštevajoč vse navedena dejstva, smatramo, da bodo društva lahko v polni meri izpolnila vse svoje družbeno izredno pomembne naloge, kljub dejstvu, da ostaja zaradi skrajnega varčevanja dotacija iz republiškega proračuna zanje na ravni lanskoletnih sredstev, to je 769 milijonov. Sklad za šolstvo, sklad Borisa Kidriča in kmetijski sklad, so skladi, ki so svoja sredstva v primerjavi s preteklim letom razmeroma občutno povečali. Sklad za šolstvo, ki je v letu 1962 prejel 2949 milijonov sredstev, ima v letošnjem proračunu predvidenih 3350 milijonov dinarjev. Sklad Borisa Kidriča povečuje sredstva od 867 milijonov v letu 1962 na 1080 milijonov v letu 1963 in kmetijski sklad od 133 milijonov v letu 1962 na 160 milijonov v letu 1963. Prenosi obveznosti so v teh podatkih upoštevani tako, da so primerljivi.

Na povečanje dotacije skladu za šolstvo in skladu Borisa Kidriča so vplivale povečane potrebe v zvezi z visokimi šolami in raziskovalnim delom, pri kmetijskem skladu pa pomembne naloge, ki čakajo kmetijstvo. Pomemben razlog, ki je vplival na povečanje teh skladov, pa je bil tudi v tem, da pomenijo vlaganja v te namene med drugim tudi posredno investicijo za gospodarstvo, ki se mora ponekod hitreje, — na primer sklad za kmetijstvo, ki naj financira znanstveno pospeševalne naloge — ponekod pa nekoliko dolgoročneje, odraziti tudi v sferi materialne proizvodnje. Pretirano omejevanje sredstev na teh skladih bi lahko povzročilo škodljive posledice v nadaljnjem gospodarskem razvoju.

Vkljub povečanju sredstev sklada za šolstvo in sklada Borisa Kidriča, pa stoji pred zavodi in kolektivi, ki prejemajo sredstva od teh skladov, odgovorna

naloga, da s temi sredstvi poizkušajo čimbolj povečati realni uspeh dela in jih čimbolj racionalno izkoriščati. Omenjeni kolektivi imajo pred seboj prav gotovo realne možnosti za izvajanje te naloge, zlasti z boljšim gospodarjenjem in odkrivanjem notranjih rezerv.

Zaradi povečanja sredstev navedenim skladom in organom državne uprave ter zaradi omejenosti razpoložljivih sredstev, pa je bilo nujno znižati proračunsko dotacijo v primerjavi s preteklim letom predvsem dvema skladoma, in sicer: skladu za negospodarske investicije od 1853 milijonov na 953 milijonov dinarjev in skladu za ceste od 2493 milijonov v preteklem letu na 2100 milijonov v letošnjem letu. Vse te omejitve predstavljajo sicer izredno boleče omejevanje pri izpolnjevanju nalog teh dveh skladov, prav tako pa predstavljajo trdno odločnost vsklajevanja proračunske potrošnje z gospodarskimi možnostmi in gospodarskim razvojem.

Obravnane spremembe pri skladih, predvsem povečanje pri skladu za šolstvo, skladu Borisa Kidriča in skladu za kmetijstvo ter zmanjšanje pri skladu za ceste in pri skladu za negospodarske investicije, so imele za posledico, da se skupna sredstva, namenjena kot dotacija skladom od leta 1962 zmanjšajo za 8%, ali za 659 milijonov dinarjev oziroma se v skupnem znesku znižajo od 8360 milijonov v preteklem letu na 7701 milijon dinarjev v letošnjem letu. Takšno znižanje sredstev pa skladi ne bi mogli prenesti brez občutne škode za svoje normalno delovanje. To zmanjšanje bo usmerilo sklade v intenzivnejše iskanje drugih virov, pri čemer bodo vsaj nekateri prisiljeni reševati ta primer z najemanjem posojila.

Kot izdatek republiškega proračuna so v predlogu upoštewane prenešene obveznosti iz zveznega na republiški proračun, in sicer kot 50% participacija za premog, geološke raziskave in naloge na področju vodnega gospodarstva v znesku 1137 milijonov dinarjev.

Prenašanje teh obveznosti pomeni korak dalje v procesu vse večje vloge republike pri reševanju aktualnih gospodarskih problemov, ki jih je doslej reševala izključno federacija. Na tej postavki pa je predvidenih tudi 80 milijonov dinarjev kot regres za mleko. Proračunska rezerva za pokrivanje nepredvidenih ali premalo predvidenih potreb se v primerjavi z lanskim letom prav tako znižuje za 15%. Medtem ko je bilo lani rezervirano za te namene 500 milijonov, je v skladu z varčevanjem na ostalih področjih tudi ta postavka nižana na 427 milijonov. To je minimum, na katerega se je bilo mogoče omejiti. Upoštevati moramo volitve in upravne reorganizacije, ki bodo sledile novi ustavi, predvsem organizacijo nove skupščine, kar bo treba pokriti iz sredstev, predvidenih v rezervi.

Celoten proračun predvideva izdatke za organe v obstoječem sestavu, čeprav nam je znano, da bodo med letom nastopile spremembe. Nemogoče bi bilo pri sestavi proračuna upoštevati spremembe, dokler niso te do podrobnosti znane. Vendar bo že po dosedanjih predvidevanjih potrebno skoraj polovico rezerve zagotoviti za te namene.

Proračun, kakor tudi zakon o proračunu predvidevata, da bo republiška uprava prešla na preizkus novega službenkega sistema. Veliko število republiških organov že pristopa k pripravam za prehod na novi sistem. Kljub vsem težavam in problemom, ki jih postavlja pred posamezne organe prehod na sistem formiranja in delitve dohodka, pa so že dosedanje izkušnje pokazale, da sodelovanje kolektivov pri organizaciji dela, pri gospodarjenju s sredstvi in pri odkrivanju najbolj ustreznih oblik nagrajevanja po delu, predstavlja izredno

pomembno vsebinsko spremembo v delu in miselnosti uprave. Večja zinteresanost vsakega uslužbenca, večja osebna odgovornost za opravljeno delo, intenzivnejša evidenca o opravljenem delu in skrbnejše pripravljane delovnega programa, ustvarjajo pogoje za odkrivanje notranjih rezerv in za racionalnejše in boljše delo. Prav to dejstvo omogoča organom, da kljub proračunski utesnenosti lahko tudi v tekočem letu še racionalneje in uspešneje opravijo svoje naloge.

Omenjeno predvidevanje se je odrazilo tudi v tehnični sestavi proračuna. Organi, ki bodo predvidoma v letošnjem letu prešli na preizkus financiranja po načelu dohodka, v proračunu nimajo razčlenjenih izdatkov po pozicijah osebnih izdatkov in ločeno operativne izdatke, temveč imajo vsa sredstva na postavki upravnih stroškov. To omogoča kolektivu prosto razpolaganje in razporejanje vseh predvidenih sredstev. Dokler pa kolektiv ne sprejme pravilnika in ne da svojega soglasja Izvršni svet, velja tudi zanje poslovanje po doslej veljavnih principih.

Kot sestavni del republiškega zakona o proračunu je Izvršni svet kasneje dostavil amandma, s katerim predlaga omejitev zadolževanja republiškega proračuna za leto 1963. Predlog vsebuje določilo, s katerim se nalaga Izvršnemu svetu omejitev, da ne smejo plačila anuitet prevzetih posojil znašati več kot 3% republiškega proračuna za leto 1963. Izvršni svet smatra, da je nujno potrebno, da republiški zakon o proračunu vsebuje določilo, ki onemogoča zadolževanje, kakršno ne bi bilo v skladu z zmogljivostjo odplačevanja in bi lahko povzročilo pretirane obveznosti v proračunih bodočih let.

Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! V imenu Izvršnega sveta predlagam Ljudski skupščini, da predlog zakona o proračunu in republiški proračun sprejme.

Predsednik Vid a T o m š i č: Želi kdo razpravljati o predlogu proračuna LRS za leto 1963? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo. Glasovanje o proračunu bo na ločenih sejah.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu sklepa o razrešitvi in izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč.

Prosim poročevalca odbora za volitve, da da poročilo. (Poročevalec odbora za volitve, ljudski poslanec I v a n A l t, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Želi morda predstavnik Izvršnega sveta dati k predlogu sklepa še ustno obrazložitev? (Ne želi.) Ker ne želi, pričujem razpravo k predlogu sklepa o razrešitvi in izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč. (Ne javi se nihče.)

Če ne želi nihče razpravljati, potem prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog sklepa, da se razreši tovariš Edgar Vončina kot sodnik okrožnega sodišča v Kranju, in da se izvolita za sodnika okrožnega sodišča v Kranju Stanko Vrstovšek in Zvonimir Zalar, za sodnika okrožnega sodišča v Mariboru pa Marijan Plaskan, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog sklepa o razrešitvi in izvolitvi sodnikov soglasno sprejet.

S tem je dnevni red skupne seje izčrpan. Zbori se bodo po krajšem odmoru sestali na ločenih sejah.

Seja je bila zaključena ob 9.50 uri.

33. seja

(20. februarja 1963)

Predsedovala: **Vida Tomšič**, predsednik
Ljudske skupščine LRS in

dr. **Heli Modic**, podpredsednik
Ljudske skupščine LRS

Tajnik: **dr. Miha Potočnik**

Začetek seje ob 10.15 uri.

Predsednik **Vida Tomšič**: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Pričenjam 33. skupno sejo Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije.

Svojo odsotnost na današnji seji so opravičili poslanci Republiškega zbora: **Beno Zupančič**, inž. **Ivo Klemenčič**, dr. **Draga Černelč**, dr. **Joža Vilfan**, **Maks Vale**, **Sveto Kobal** in **Franc Belšak** ter poslanci Zbora proizvajalcev: **Ivanka Kukovec** in **Peter Tomazin**.

Prosim tajnika Ljudske skupščine, da prebere zapisnik zadnje seje. (Tajnik dr. **Miha Potočnik** prebere zapisnik 32. seje.)

Ima kdo od tovarišev poslancev kakšno pripombo k prečitanemu zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, menim, da je zapisnik odobren in da se ga lahko podpiše. (Predsednik in tajnik podpišeta zapisnik.)

Za današnjo sejo predlagam naslednji dnevni red:

1. Obravnava poročila Vrhovnega sodišča LRS o splošnih problemih pravosodja v Ljudski republiki Sloveniji;
2. obrazložitev k predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov;
3. obrazložitev k predlogom predpisov s področja socialnega zavarovanja;
4. obravnava in sklepanje o predlogu sklepa za razrešitev sodnika okrožnega-gospodarskega sodišča.

Ima morda kdo kakšen spreminjevalni ali dopolnilni predlog k dnevnemu redu? (Ne javi se nihče.) Če nihče, menim, da je predlagani dnevni red sprejet.

Pred prehodom na dnevni red obveščam skupščino, da bo na pismeno vprašanje ljudskega poslanca **Toma Brejca** odgovoril predstavnik Izvršnega sveta na seji Republiškega zbora. V tej zvezi vprašam ali ima morda kdo izmed tovarišev ljudskih poslancev še morda kako ustno vprašanje naslovljeno Izvršnemu svetu? (Ne javi se nihče.)

Če nihče, prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavo poročila Vrhovnega sodišča LRS o splošnih problemih pravosodja v LR Sloveniji.

Obravnava se po poslovniku začne z govorom ali z izjavo predsednika Vrhovnega sodišča. Zato dajem besedo tovarišu Vladimirju Krivicu, predsedniku Vrhovnega sodišča LRS.

Vladimir Krivic: Tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite mi, da uvodoma pojasnim, zakaj sta imela predsedstvo Ljudske skupščine LRS in predsedstvo Vrhovnega sodišča LRS za umestno, da se da splošna problematika pravosodja v Sloveniji v obravnavo Ljudski skupščini.

Predvsem nas je vodila misel, da je v času, ko kritično pretresamo vsa področja družbenega življenja ob tekstih osnutkov nove zvezne in republiške ustave, koristno in potrebno, da obravnavamo s teh vidikov tudi področje pravosodja. Razen tega so minila že skoro štiri leta, odkar smo razpravljali o pravosodnih vprašanjih na tem mestu.

Želim poudariti, da je zelo pomembno vlogo za splošno okrepitev sodstva odigralo zasedanje Ljudske skupščine LRS 27. maja 1959 in njeno priporočilo, ki so ga uspešno uveljavljala v praksi sodišča in drugi organi pravosodja, zlasti pa Državni sekretariat LRS za pravosodno upravo kakor tudi ljudski odbori in drugi družbeni organi.

Vloga sodišč v našem družbenem sistemu. V omenjenih ustavnih tekstih so prišle do izraza nove ideje o razširjeni družbeni vlogi sodišč.

V zvezi s tem se nakazuje potreba po česčem konfrontiranju gledišč pravosodja in predstavniških organov ter družbenih in političnih organizacij. Lahko ugotovimo, da so se že v preteklih letih usmerjali določeni napor, metode in oblike dela naših pravosodnih organov prav v to smer. Teksti novih ustavnih osnutkov torej potrjujejo to našo prakso in jo nadalje spodbujajo. V praksi se je namreč nedvomno pokazalo, da tak način dela prav v ničemer ne škoduje ugledu sodišč in neodvisnosti sodnikov ter njihovi nepristranosti pri konkretnem sojenju. Pač pa jim je na ta način mnogo lažje dokopati se do realne in napredne ocene novih družbenih pojavov, ki se izražajo v novih pravnih situacijah in v sporih pred sodišči.

Nove pravne situacije pa niso redke pojav spričo hitrega razvoja naših družbenih odnosov ter nasprotij, ki se pojavljajo v prehodnem obdobju graditve socializma, posebno v naši republiki, kjer hitreje dozorevajo nekateri novi družbeni problemi, nekateri pa se pojavljajo v ostrejših oblikah kot drugod.

Obstoječe pravne norme, ki so samo pravni izraz doseženih ekonomskih in drugih družbenih rešitev in rezultatov, pa so često tudi v dejanskem nesoglasju s težnjami po nadaljnjem razvoju. V takem primeru se sodnik često znajde v težki situaciji, ker mora poskušati pravno spraviti v sklad zastareli ali pomanjkljivi pravni predpis z intencijami našega celotnega pravnega in družbenega sistema.

Nova ustava in zlasti nova ustavna sodišča pa bodo v tem pogledu dokaj spremenili dosedanjo situacijo in olajšali sodiščem normalno delo. Pozitivno moremo oceniti tudi idejo o vključitvi temeljnih načel, ki niso normativno formulirana, v same družbeno-politične osnove naše nove ustave. Ta načela bodo olajšala oziroma omogočala pravilno tolmačenje nejasnih pravnih predpisov.

Znano je, da so sodišča povsod po svetu predvsem eminenten faktor stabilizacije obstoječega družbenega sistema ter bistven element pravne varnosti, hkrati pa so spričo opisanega objektivnega položaja vselej v nevarnosti, da postanejo faktor konservativizma in zavora napredka, zlasti tam, kjer se družba razvija hitro v smeri družbenega napredka.

Odpravljanje protislovij, ki nastajajo med zastarelimi pravnimi normami in novimi oblikami družbenega življenja, je torej ena izmed osnovnih nalog naših sodišč v današnjem času, zlasti višjih sodišč. To nalogo pa lahko sodišča dobro opravljajo le, če stalno opozarjajo odgovorne družbene faktorje na te pojave in primere, ki se pokažejo v ostri luči v sodni praksi, ter prispevajo z ustrezno iniciativo k pravočasni spremembi starih predpisov ter pravnemu reguliranju novih družbenih področij. Toda taki nalogi se lahko posvetijo višja sodišča v zadostni meri le tedaj, če niso preveč obremenjena z neposrednim konkretnim sojenjem, kakor je to še danes. Zato je decentralizacija določenih sodnih pristojnosti nujna tudi s tega vidika.

Obstaja pa tudi vprašanje, kako docela premostiti in odpraviti ostanke stare prakse, temelječe na stari pravni šoli, ki si seveda ni bila docela v svesti, da pravne norme večidel neposredno izražajo bistvo ekonomskih in drugih družbenih interesov. Spremembe le-teh pa seveda odražajo določene spremembe družbenih interesov in določene premike v družbeni bazi.

Revolucionarni napredni premiki v družbi ne nastajajo in ne morejo nastati tako, da se najprej izdela napreden predpis. Nasprotno, najprej mora stvar dozoreti v praksi: praksa, življenje mora izsiliti oziroma opravičiti premike, potem jih je šele mogoče po določenem času pravno fiksirati. Dobro zasnovani zakoni so seveda formulirani tako, da kljub določeni preciznosti, ki je nujna zaradi jasnosti za orientacijo občanov, vendar dajejo dovolj široke okvire za nadaljnji razvoj in za ustrezno reševanje nepredvidenih in nepredvidljivih življenjskih situacij po organih, ki zakone uresničujejo.

Torej spričo objektivno nujnega določenega zaostajanja zakonodaje za našim hitrim razvojem in spričo iskanja novih poti v razvoju socialističnih demokratičnih oblik sodniku ni vselej lahko najti ustrezen pravni predpis oziroma ga interpretirati v duhu, ki ustreza razvojnim tendencam naše družbe, zlasti če ni široko seznanjen z najnaprednejšimi idejnimi tokovi naše družbe. V omenjenih situacijah prihaja oziroma bi morala priti do izraza v polnem obsegu ustvarjalnost sodnika, njegovo poznavanje prava ter razumevanje bistva in družbenega smisla pravnih predpisov.

Upoštevati moramo, da je področje kreativnega sodnega dela posebno široko, intenzivno in zahtevno povsod tam, kjer še nimamo urejene zakonodaje, kar velja zlasti za precejšen del civilnega in gospodarskega prava. Kjer pa imamo sodobne predpise, pa gre le prečesto za to, kako jih uporabiti v konkretnem življenjskem primeru, kako jih tolmačiti, da bo to tolmačenje zakonito, to je v skladu z našim celotnim pravnim sistemom in z duhom osnovne zakonodaje. Naloga je torej v tem, da se v duhu naše celotne zakonodaje rešijo določene življenjske situacije, ki jih zakonodajalec ni imel pred očmi ali pa jih sploh ni mogel predvidevati. Temeljna naloga sodnika je danes pravzaprav ta, da tolmači in uporablja zakone v skladu z duhom naše ustave in ostale osnovne zakonodaje. Gramatikalno tolmačenje zakona je sicer najenostavnejše, je pa često v neskladju z duhom posameznega zakona, vzetega v njegovi celoti, oziroma v neskladju s tistimi zakoni, ki so temelj našega celotnega pravnega

sistema. Gramatikalno tolmačenje je v takih primerih seveda povsem nezakonito in neumestno, čeprav je videti na prvi pogled povsem zakonito.

Dobro poznavanje družbenega in pravnega sistema ter njihovih razvojnih tendenc je torej pogoj za dobro delo sodstva. In ne samo to. Tudi za samo utrjevanje neodvisnosti sodišč je izredno pomembno, kajti le družbeno-politično in pravno široko razgledan sodnik se lahko uspešno otresa idejnega, ekonomskega in administrativnega vpliva in pritiska, bodisi malomeščanskih, bodisi birokratskih ostankov in tendenc v naši družbi ter lastnega rutinerskega praktizma.

V ustavni diskusiji so prišla do izraza tudi nekatera pojmovanja, ki dokazujejo, da vloga sodišč v našem družbenem sistemu še ni dovolj razjasnjena. Zlasti so prišla taka nepravilna gledanja do vidnejšega izraza v nekaterih osnutkih občinskih statutov. Pokazala so se predvsem v nerazumevanju, da je bistveni interes naše družbe, zlasti v času, ko je uveljavljanje zakonitosti pogoj za čimmanj boleče odpravljanje raznih nasprotij, da zlasti najbolj pomembne in občutljive spore rešujejo posebni organi družbe — sodišča, ki pa to svojo vlogo lahko uspešno opravljajo le, če so pri konkretnem sojenju povsem neodvisna od upravnih, oblastvenih ali družbeno-političnih organov in organizacij. Le pri takem posebnem samostojnem organu, ki dela javno in po določenih vnaprej znanih predpisih in demokratičnem postopku, ki temelji na principih zbornega sojenja, obrambe, pritožbe, udeležbe porotnikov itd., je zagotovljena maksimalna objektivnost tako, da eventualna enostranska gledanja posameznega sodnika ne morejo odigrati odločilne vloge.

Dejansko stanje in objektivni pogoji za nadaljnje utrjevanje neodvisnosti sodstva pri nas so, — če jih primerjamo z drugimi deželami, — naravnost idealni, ker ni ne pritiska raznih razredov in njihovih strank ne pritiska birokratskega državnega aparata na sodstvo. Danes so pravzaprav edina ovira za še večjo utrditev neodvisnosti sodišč sorazmerno skromni ostanki malomeščanske stihije in birokratske zaostalosti, ki se včasih reflektirajo v večji ali manjši meri tudi v našem tisku, ter poskusi neposredno prizadetih strank, da bi vplivale neposredno ali posredno na sojenje.

Tako stanje dokazuje, da so povsem dozoreli objektivni pa tudi subjektivni pogoji za hitrejšo nadaljnjo rast našega sodstva in krepitev njegovih novih družbenih, vzgojnih in preventivnih funkcij.

Službe pravne pomoči, javno pravobranilstvo in javno tožilstvo. Eden izmed bistvenih elementov demokratičnega pravosodnega sistema so nedvomno razvite in kvalitetne službe pravne pomoči. Ker je moderno življenje čedalje bolj razvejano, je seveda potreba po podrobnejšem pravnem normiranju vseh področij v demokratični državi nujnost. Toda kako naj občan uveljavlja vse pravice, ki mu jih dajejo naši zakoni, po normalni poti, če nima zadostne možnosti nasloniti se na kvalitetno in ne predrago pravno pomoč. V takih primerih se nujno zateka na pot zvez in poznanstev ali pa svojih pravic sploh ne skuša uveljaviti.

Hkrati pa moramo ugotoviti, da se je v zadnjih letih pri nas področje služb pravne pomoči, zlasti če upoštevamo majhno število pravnških kadrov, izredno lepo razvilo. Njihov razvoj podpirajo vsi družbeni faktorji, zlasti družbene organizacije.

Povečalo se je število odvetnikov in odvetniških pripravnikov. Ustanovile pa so se tudi že prve večje specializirane, modernejšje pravne pisarne, zavodi za pravno pomoč in vrsta specializiranih pravnih služb pri družbenih organizacijah (pri sindikatu, Zvezi borcev, društvih upokojujencev in podobno).

Pravne službe, organizirane v sklopu ljudskih odborov, pa večinoma niso dale ustreznih rezultatov, najbrž zato ne, ker so del aparata ljudskega odbora. S pravno pomočjo so še vedno zelo obremenjena tudi sodišča, ki po podatkih Državnega sekretariata LRS za pravosodno upravo dajejo pravno pomoč mesečno nad 10 000 ljudem, deloma tudi izven sedeža sodišč.

Dosedanje kadrovske težave so preprečevale oziroma onemogočile izvedbo ideje, ki se je rodila v službi pravne pomoči pri republiškem sindikatu, da bi namreč uveljavili nekakšno splošno prostovoljno pravno zavarovanje članov sindikata, ki bi mesečno plačevali pavšalne minimalne zneske, v primeru potrebe pa bi jim bila na razpolago brezplačna pravna pomoč.

Ne glede na to, da imamo izven okvira občin že 24 takih novih pravnih služb, je jasno, da so potrebe po njih še izredno velike. Veliko vlogo imajo tudi pravne rubrike v časopisih, npr. v »Delu« in drugih listih, ki dajejo pravne nasvete.

Od leta 1952 imamo v Jugoslaviji tudi institucijo javnega pravobranilstva. Spričo vse večje potrebe po urejanju problemov družbenega premoženja je odigrala ta institucija nedvomno zelo koristno vlogo. Kaže, da bi bilo koristno in potrebno razširiti mrežo javnih pravobranilstev, okrepiti njene kadre ter ustanoviti več občinskih oziroma medobčinskih pravobranilstev. Njihove pristojnosti bi bilo najbrž dobro razširiti tudi na pravico, da zastopajo gospodarske organizacije. Ustrezno celotnemu družbenemu razvoju pa bi bilo verjetno tudi primerno, da se ti organi zaščitne ne več državnega, ampak družbenega premoženja, volijo v ustreznih skupščinah vseh družbeno-političnih skupnosti ter tudi skupščinam poročajo o problematiki s svojega področja dela.

Podobno bi bilo treba po našem mišljenju institucijo javnega tožilstva — ustrezno družbeno-političnim spremembam pri nas — približati skupščinam družbeno-političnih skupnosti, seveda ob ohranitvi njihove centralne povezanosti od najnižjih do najvišjih tožilstev, kar je pogojeno s posebnostjo njihove institucije ter njihove družbene naloge. Ustrezni predlogi so bili stavljeni na posvetu pravnikov Slovenije in predloženi tudi zvezni in republiški ustavni komisiji. Spričo neurejenega nagrajevanja in težav pri reševanju materialnih vprašanj kadrovska situacija pri tožilstvih ni najugodnejša, vendar pa je aktivnost tožilstev pri nas vidna, zlasti na področju kazenskega, civilnega in mladinskega sodstva ter sodstva za gospodarske prestopke pri gospodarskih sodiščih.

Pomembni uspehi poravnalnih svetov: Poravnalni sveti kot posebni od državljanov izvoljeni družbeni organi za izvensodno poravnavanje sporov med državljanji so v nekaj letih opravili zelo obsežno in koristno delo. V treh letih je bilo nad 30 000 sporov s civilnega in kazenskega področja rešenih uspešno, sporazumno in z minimalnimi stroški. Razen teh primerov, ki so jih reševali člani poravnalnih svetov na sejah, pa je bila z angažiranjem uglednih predsednikov svetov in drugih članov poravnalnih svetov rešena še nepregledna vrsta sporov. Pred poravnalnimi sveti se obravnavajo večkrat tudi gospodarski spori in celo rodbinski spori. Niso redki primeri, da so poravnalni sveti rešili desetletne zagrizene spore na vasi ali v mestu, in to ne samo pri nas v Sloveniji, ampak tudi drugod po Jugoslaviji. Taki primeri so bili včasih videti nerešljivi pred sodiščem.

V Sloveniji je sedaj okrog 650 poravnalnih svetov, v katerih dela blizu 4000 članov, vendar pa se mreža poravnalnih svetov še nadalje širi tako v okviru krajevnih skupnosti kakor tudi stanovanjskih skupnosti. Delovanje posameznih poravnalnih svetov je z odpravljanjem sporov med sosedi ponekod

šele ustvarilo osnove za skupno delo v reševanju gospodarskih, komunalnih, socialnih in drugih problemov na območju teh skupnosti.

Sodišča ugotavljajo, da so se tudi številni spori, ki so se reševali na poravnalnih svetih, pa pri njih ni bila dosežena poravnava, kasneje zaradi ugodnega vpliva članov poravnalnih svetov na sprte stranke, hitro in zadovoljivo rešili na sodišču s poravnavo ali s priznanjem določene pravice nasprotni stranki.

Vendar pa se zadnje čase opaža, da so nekateri poravnalni sveti začeli popuščati, ker ponekod ne dobivajo zadostne moralne in materialne podpore za svoje delo od družbenih organizacij in občin. Mislim, da bi morali pozitivne napore poravnalnih svetov še nadalje podpirati vsi družbeni faktorji ter poravnalne svete nadalje razširjati. Izvesti bi bilo treba tudi volitve novih članov, ker je mandatna doba sedanjim svetom že večinoma potekla, ter tudi zaradi tega, ker je koristno, da sodeluje v tem delu, ki ima velik vzgojni vpliv na vso najbližjo okolico, čimvečje število občanov.

Prav tako je treba omeniti poskus trgovinske zbornice v Celju, ki je pred letom dni ustanovila poravnalni svet za poravnavo sporov med trgovinskimi organizacijami ter dosegla pri tem delu v kratkem času zelo lepe uspehe. Praktične izkušnje tega sveta bi bilo dobro proučiti in uporabiti tudi drugod po Sloveniji ter tako izvensodno poravnavanje sporov razširiti tudi na področje gospodarstva. Taka praksa bi nedvomno ugodno vplivala na medsebojne odnose gospodarskih organizacij ter ustvarjala pogoje za normalno sodelovanje, za kooperacijo in tudi za višje oblike povezovanja.

Dejstvo, da se zatekajo sprti zakonci pred poravnalne svete, kaže na potrebo, da se za te spore formirajo po občinah poleg posvetovalnic za mlade ljudi in zakonce morda tudi posebni sveti za reševanje rodbinskih sporov. Sedaj se ti spori večinoma rešujejo na sodiščih. Praksa pa opozarja, da bi tudi pri teh sporih, zlasti kadar gre za zakone z nedoraslimi otroki, morali stremeti za sporazumnimi razvezami oziroma rešitvami sporov. Nesporazumne rešitve s sodno razsodbo imajo namreč vselej škodljive posledice za nedoletne otroke. Sporazumne rešitve pa se na sodiščih težko dosežajo tudi zato, ker sam zakon, ki je zastarel, nalaga sodniku, da mora ugotavljati krivdo za razvezo, če to le eden od zakoncev zahteva. To pa seveda povzroči dolgotrajno in mučno pravljanje.

Osnutka zvezne in republiške ustave sta dala v svojih tekstih mesto tudi poravnalnim svetom. Mislim pa, da bo nujno pobliže opredeliti vlogo poravnalnih svetov tudi v občinskih statutih. Občine bi morale prevzeti materialno skrb za funkcioniranje svetov, organizacije SZDL pa moralno. Morda bi kazalo izdelati tudi pravilnike za poslovanje poravnalnih svetov na osnovi dosedanjih izkušenj.

Nekateri aktualni problemi s področja civilnega in upravnega sodstva. Ugotovljeno je, da malo delovnih sporov prihaja pred sodišča. Dobro bi bilo poenostaviti postopek in okrepiti pravne službe, ki se specializirajo za to problematiko. Iz maloštevilnih primerov, ki so do sedaj prihajali pred sodišča, se da sklepati, da se dogajajo kršitve pravic delavca ali uslužbenca pri odpovedih, pa tudi obratno, da hočejo včasih posamezniki izkoriščati socialne predpise in posamezne formalne in majhne kršitve postopka pri odpovedih v škodo delovnih organizacij.

Drugo zelo pereče vprašanje je vprašanje izvršitve sodnih odločb v stano-
vanjskih zadevah, kadar socialni razlogi onemogočajo oziroma otežujejo delo-

žacijo. Menimo, da bi bilo treba izvršbo prenesti v pristojnost občinskih ljudskih odborov, ki edini lahko take odločbe realizirajo s svojimi socialnimi in stanovanjskimi službami.

Tretje vprašanje, ki naj se ga dotaknem, je vprašanje prenosa reševanja sporov s področja socialnega zavarovanja iz sedanjega upravnega spora na vrhovnih sodiščih na civilna sodišča. Gre za zelo pomembno področje uveljavljanja pravic državljanov, za področje, kjer v zadnjem času razvijamo široko samoupravljanje zavarovancev, in kjer bi kazalo neutegoma približati reševanje teh sporov zavarovancem s prenosom na civilna sodišča. Nekdanji pomisleki, da bi bili tako ogroženi skladi socialnega zavarovanja, niso prepričljivi, kajti prav v dosedanjem sistemu administrativnega urejanja se je laže zgodilo, da so neupravičeni prišli do pokojnin in drugih pravic. Res pa je tudi, da doslej razni upravičenci niso mogli realizirati svojih pravic čisto zaradi majhnih, formalnih pomanjkljivosti ali ker se niso znašli v komplicirani proceduri, v predpisih s prekluzivnimi roki in podobno, kar je povzročalo nemajhno moralno in politično škodo.

Morda najaktualnejše vprašanje s teh področij sojenja postaja vprašanje zaščite pravice do samoupravljanja. To področje pravzaprav pravno še ni docela urejeno in zato tudi v sodni praksi še ni dobilo pravega mesta. Dogajajo se primeri nezakonitih odpovedi delovnega razmerja posameznim članom delovnega kolektiva, ki se protivijo samovolji v podjetju, oziroma primeri samovolje, ki prihaja od zunaj in ki hoče vsiliti podjetju, njegovemu delavskemu svetu in kolektivu akceptiranje kake birokratske in neživljenjske rešitve. Taki primeri seveda lahko tudi dejansko ogrožajo celotni sistem samoupravljanja v določenem podjetju. Sodna zaščita je v takih primerih dejansko zaščita osnovne pravice našega delovnega človeka — pravice do samoupravljanja.

Nekaj problemov s področja kazenskega sodstva. Na področju urejevanja cestnega prometa pri nas je bil dosežen v zadnjih letih velik napredek. Preventivna dejavnost prometne milice in drugih organov ter široka prometna vzgoja državljanov sta dali vidne rezultate, kajti kljub hitremu naraščanju prometa in inozemskega turizma se je v nekaterih prejšnjih letih celo znižalo število najhujših, to je smrtnih nesreč. Kljub navedenim uspehom pa imamo pri nas v prometu, kakor je to seveda podobno tudi povsod drugod po svetu, še enkrat toliko smrtnih žrtev, kot je skupaj vseh smrtnih nesreč pri delu ter vseh ubojev v Ljudski republiki Sloveniji.

Glede sodne zaščite varnosti občanov, in to različnih kategorij udeležencev v prometu, od pešca do avtomobilista, moramo reči, da je naša praksa še precej obremenjena s starimi, nesodobnimi pogledi, ki pa imajo določeno oporo tudi v povsem zastareli ureditvi v našem kazenskem zakoniku. Nujnost noveliranja kazenskega zakonika se postavlja zlasti v zvezi z gledanji, ki prihajajo do izraza v kaznovalni praksi, ki ima osnovo v zakonu, da se namreč storjeni hujši prekrški v prometu često kvalificirajo kot naklepni, ne pa kot delikti, storjeni iz malomarnosti, kakor tudi v zvezi z ocenjevanjem težine krivde, predvsem glede na nastale zdravstvene posledice in materialno škodo. Civilna odškodninska odgovornost je tako povsem neutemeljeno pomešana s kazensko odgovornostjo. Vsak obsojenec je tako za isto stvar pravzaprav dvakrat obsojen, enkrat kazensko in drugič civilno — odškodninsko. Tudi iz naše pravne teorije niso še povsem izginile izumetničene konstrukcije o tem, da si lahko zamislimo eventualni naklep pri vinjenih ali brezobzirnih voznikih, čeprav bi logično to pomenilo, da tudi sebe tak voznik izpostavlja naklepoma smrtni nevarnosti

ali hujši poškodbi oziroma svoje vozilo okvari, kar je očitno nevzdržna predpostavka razen v izjemnih primerih. V naši sodni praksi imamo zaradi zgoraj navedenih »teorij« in zastarelih gledanj oziroma zaradi nepoznavanja problematike prometa še zmeraj primere, da kršilce prometnih predpisov brez potrebe kaznujejo pretežno z zaporno kaznijo, namesto da bi uporabili praviloma denarne kazni, v hujših primerih pa zlasti odvzem vozniškega dovoljenja za krajšo ali daljšo dobo.

Odvzem vozniškega dovoljenja je nedvomno najbolj uspešen in učinkovit varnostni ukrep, kar dokazuje tudi praksa po svetu. Vrhovno sodišče je na eni izmed svojih občnih sej predlagalo spremembo dosedanjega predpisa, po katerem lahko sodišča izrekajo varnostni ukrep le za dobo 5 let, medtem ko upravni organi — sodniki za prekrške — lahko po sedanji pravni ureditvi v izjemnih hudih primerih izrekajo odvzem vozniškega dovoljenja tudi za vselej. Menimo, da je treba to neskladje v zakonskih predpisih nujno odpraviti, in sicer na ta način, da bi tudi sodišča v hujših primerih lahko za trajno odvzemala vozniška dovoljenja, vendar tako, da bi jih lahko na prošnjo po določenih letih prizadetim, kolikor bi se njih zdravstvene ali druge razmere spremenile, spet vrnila. Končno lahko omenim, da se je začela v zadnjem času praksa naših pravosodnih organov na področju reševanja prometne problematike v obravnavanju prekrškov in prestopkov vidno izboljševati.

Glede mladinskega prestopništva moram poudariti, da po podatkih za leto 1962, ki kakor tudi drugi podatki še niso dokončni, kriminaliteta med mladino pri nas, zlasti v pogledu izvrševanja težjih kaznivih dejanj, ne narašča. To ugotovitev potrjujejo tudi podatki naših okrožnih sodišč, javnega tožilstva in tajništev za notranje zadeve. Stanje torej nikakor ni zaskrbljujoče. Določeni pojavi neprilagojenosti mladine in naraščanje nekaterih manjših prekrškov, zlasti v zvezi z nepravilno uporabo motornih vozil, ter manjših premoženjskih deliktov, pa vendar terjajo večjo skrb naših vzgojnih faktorjev in včasih tudi odločnejše in bolj vsestransko reagiranje vseh družbenih faktorjev, čeprav bi bilo vse prej kot koristno, ko bi pretiravali in posploševali, kar se prav na tem področju zelo rado dogaja in je tu prav posebno škodljivo. Predvsem je treba iskati in odpravljati vzroke določenih prekrškov v neurejenih razmerah po posameznih internatih, vzgojnih in poboljševalnih domovih, posameznih šolah in še prav posebej v neurejenih družinah oziroma v neustreznih, včasih preveč liberalni vzgoji.

Posamezni pojavi mladinske objestnosti, na katere često ne reagiramo pravočasno, primerno in odločno, lahko pripeljejo k vse negativnejšim pojavom in tudi h kriminalu. Novela kazenskega zakonika iz leta 1959 je sicer postavila široke osnove za sodobno obravnavanje teh problemov, vendar se zelo počasi realizira, ker se zaradi varčevanja z materialnimi sredstvi na nepravem mestu zavlačuje zgraditev nujnih institucij za reševanje lažjih in težjih vzgojnih problemov s tega področja. Sodišča pogrešajo zlasti tudi številnejših disciplinskih centrov, ki so se začeli ustanavljati šele lani in ki bi sodnikom olajšali izrekanje primernih ukrepov v določenih primerih.

V zvezi z mladinsko problematiko morda ni odveč poudariti, da osnovne pozornosti javnosti ne bi smeli obračati predvsem na vprašanja represivnih in vzgojnih ukrepov proti prestopnikom, slabim filmom in literaturi (čeprav seveda tudi tega ni treba podcenjevati), ampak predvsem na hitrejše ustvarjanje materialnih in drugih pogojev za zaposlitev in izobraževanje mladine, za materialno in vzgojno pomoč pri delu prosvetnih in športnih organizacij, ki naj se

kaže zlasti v hitrejšem odpravljanju zastarelih in togih organizacijskih oblik in metod dela, dalje v skrbi za zdravo razvedrilo in podobno. Spričo izrednega interesa, ki ga kaže sedanja mlada generacija za znanje, tehniko, znanost in kulturo, je vsekakor ena izmed največjih slabosti zaostajanje razvoja in kapacitet našega strokovnega šolstva ter drugih učnih ustanov.

Še nekaj besed o naši davčni politiki, kakor se kaže iz sodne prakse. Pred sodišča prihajajo mnogi primeri s tega področja, tako pred kazenske senate različnih sodišč, kakor tudi pred senate za upravne spore vrhovnega sodišča. Iz njih je videti, da nekateri občinski ljudski odbori iz nerazumljivih razlogov, in to bodisi z gospodarskih ali tudi s fiskalnih vidikov, zelo kratkovidno zaostrojujejo davčno politiko do zasebnih gostilničarjev, obrtnikov, kmetov v hribovskih krajih, odvetnikov in drugih poklicev, in sicer v taki meri, da prihaja do povsem nezakonitih primerov. Vrhovno sodišče je nekako pred letom dni celo v časopisju publiciralo načelno stališče glede prakse obdavčevanja pavšalistov, na žalost pa smo lahko ugotovili, da se je tudi potlej nezakonita in škodljiva praksa ponekod nadaljevala.

Poleg vprašanja, ki sem o njem sedaj govoril, namreč glede očitnih nezakonitosti, pa je treba morda omeniti še to, da vsi vemo, da so obdavčevalne lestvice in davčni sistem v svojih predpisih večinoma zastareli in neprilagojeni splošnemu ekonomskemu razvoju in da jih bomo morali temeljito korigirati, če nočemo prizadeti našemu gospodarstvu in družbenemu življenju večje škode, zlasti na tistih področjih, ki so še zelo nerazvita, kot so področja obrti, gostinstva itd. Močni ostanki birokratske miselnosti, da je davčna politika glavni ni osnovni instrument za pravilno usmerjanje razvoja teh gospodarskih področij, botrujejo takšni škodljivi praksi. Tudi v pravosodni praksi imamo primere, ki kažejo, da posamezna sodišča ne ocenjujejo življenjsko primerov z davčnega področja oziroma da ne upoštevajo dovolj zastarelosti in nerealnosti določenih predpisov s področja obdavčevanja oziroma davčne politike.

Osnovni problemi kaznovalne politike. Sodišča so v obravnavanem razdobju razvijala svojo aktivnost v smeri okrepitve zaščite pravic delovnega človeka in občana, njegovega življenja, zdravja, premoženja, časti in varnosti. To pa ne pomeni, da so pravosodni organi zapostavljali zaščito družbenega premoženja in osnov našega družbenega sistema. Spričo upadanja težkih kršitev in ogrožanj naše družbe na tem področju pa so seveda izrečene sankcije, razen v izjemnih hujših primerih in na posameznih družbeno delikatnih področjih, dobivale blažji značaj. V tej zvezi moram posebej omeniti preorientacijo, ki jo je v praksi sodišč povzročila napredna novela kazenskega zakonika konec leta 1959, ki pa se je začela dosledneje uveljavljati šele leta 1960 in 1961, zlasti glede mladinskega sodstva, raznih varnostnih ukrepov ter preventivnih in premoženjskih sankcij na področju premoženjskih deliktov, predvsem na področju večje zaščite družbene lastnine.

V težjih primerih s področja kriminala v gospodarstvu pa so bili v skladu z duhom in novimi predpisi kazenskega zakonika ter z načelom individualizacije kazni in diferenciacije posameznih primerov storilci mnogo ostreje kaznovani, ne samo z zapornimi kaznimi, ampak tudi s prepovedjo opravljanja poklica, z odvzemanjem premoženjske koristi, z obveznim povračilom škode, z odvzemanjem predmetov kaznivega dejanja in podobno. Prav tako so se zlasti proti tistim, ki so ponovno izvršili podobna kazniva dejanja, v skladu z določili omenjene novele kazenskega zakonika izrekale ostrejše sankcije, zaostriilo pa se je v tem smislu tudi izvajanje prakse pri izrednih omilitvah kazni na Vrhovnem

sodišču, kakor tudi pri pogojnih odpustih, o katerih odloča Državni sekretariat za notranje zadeve, pri čemer pa sodelujejo vsi organi pravosodja.

Zanimivo je, da smo v Sloveniji kulminacijo sodno rešenih primerov v obravnavanem obdobju pri večini kaznivih dejanj te vrste, z izjemo deliktov zoper uradno dolžnost, dosegli leta 1959, kar odraža dejansko stanje kriminalitete v glavnem za leto 1958.

Kjer novele kazenskega zakonika iz leta 1959 niso pravilno izvajali v smislu ustrezne diferenciacije in individualizacije, kar pa so bili pri nas bolj redki primeri, se je kaznovalna politika seveda izvajala oportunistično, v smeri splošnega šablonskega omiljevanja kazni in izvrševanja zapornih kazni, kar je seveda moralo imeti slabe posledice v pogledu učinkovitosti sodnih sankcij in izvrševanja kazni. Vendar je bilo v tem času kulminacije omenjenih kriminalnih primerov v Sloveniji, ki so prišli pred sodišča v letu 1959, število kazenskih zadev za 50 % nižje kakor leta 1948. V tem lahko vidimo predvsem pozitivni proces urejevanja gospodarskih organizacij in organov družbenega samoupravljanja, ki so v tem času vse hitreje razvijali svojo notranjo kontrolo, ki je v borbi proti takim družbenim pojavom gotovo najučinkovitejša. Prav gotovo pa to govori tudi o tem, da je bila učinkovitost pravosodnih ukrepov dokajšnja.

Intervencije organov za notranje zadeve, javnega tožilstva in sodišč so pospešile ta proces v podjetjih. Podjetja z razvitimi delavskimi sveti so sama začela obračunavati z malim in večjim kriminalom, kar je razumljivo, ker so začutili, da tako varujejo svoje družbeno premoženje. Razvijanje sistema delitve dohodka po delu je še okrepilo in pospešilo ta pozitivni in zdravi proces. Zato kažejo statistike iz te dobe, da imamo danes kljub hitremu razvoju gospodarstva in naraščanju števila gospodarskih organizacij oziroma števila blagajn in blagajnikov ter ekonomsko in finančno samostojnih enot sorazmerno manjše število pojavov kriminala, zlasti na področju družbenega premoženja, ponekod pa zaznamujemo celo absoluten padec.

Statistike nadalje kažejo, da se je odstotek kaznivih dejanj, ki so bila odkrita v tem obdobju, precej povečal, zlasti tistih iz pristojnosti okrožnih sodišč, pred katera spadajo težja kazniva dejanja. To je seveda rezultat predvsem večje intenzivnosti, s katero tajništva za notranje zadeve odkrivajo kazniva dejanja.

Da pa so se lahko organi tajništev za notranje zadeve bolj angažirali v tej smeri, je posledica vse doslednejšega prenosa preiskovalnih poslov na sodišča v Sloveniji.

Tudi aktivnost javnega tožilstva se je v tem obdobju zelo povečala, kajti na primer v letih 1960, 1961 in 1962 so vlagala tožilstva v Sloveniji še enkrat toliko pritožb kot na primer leta 1957. Z vsemi navedenimi ugotovitvami nočem napovedati, da letos na sodiščih ne bomo imeli večjega števila primerov v obravnavi kot lani. Nasprotno, že sedanjí prítok predmetov na Vrhovno sodišče in tudi na okrožna sodišča kaže, da bomo imeli na sodiščih spričo lanske aktivizacije vseh družbeno-političnih in pravosodnih sil verjetno večje število predmetov. Vprašanje pa je, ali bomo na osnovi tega napravili zaključek, da je kriminal absolutno narastel. K taki misli me predvsem navaja ugotovitev, da prihaja spričo zelo pospešenega in zato včasih ne dovolj kvalitetnega dela preiskovalnih in drugih organov v lanskem letu na sodišča in tudi na Vrhovno sodišče nekoliko več nezadostno dokumentiranih, izjemoma pa tudi nepričljivih primerov, ki jih moramo seveda razveljavljati in vračati v ponovno

prvostopno razpravo. Včasih lahko tudi ugotovimo, da krivde ni moč dokazati, izjemoma pa celo, da je nekrivda za določene obtožbe povsem dokazana.

Spričo kompliciranosti primerov s področja kriminala v gospodarstvu, ki se ne pojavlja kot prejšnja leta v industriji, temveč predvsem v našem notranjem in zunanjem trgovinskem poslovanju (največ primerov je prav s teh področij in s področja majhnih gostinskih, komunalnih, obrtnih in kmetijskih obratov), je seveda povsem razumljivo, da se take stvari pojavljajo, vendar bi rad poudaril, da imamo v zadnjem času več takih nesolidno obtoženih primerov. Vzroke takega stanja je treba iskati v pritisku na hitrejše poslovanje, v določenih pomanjkljivostih dela preiskovalnih in prvostopnih sodnih organov v lanskem letu, kakor tudi v njihovi preobremenjenosti in forsiranem delu.

Tak način dela pa seveda lahko oslabi učinkovitost sodnih intervencij, zavleče pot do pravno močne končne rzsodbe ter tudi zmanjša zaščito pravic državljana. Imeli smo tudi nekaj primerov oteževanja normalnega sodelovanja obrambe na sami javni glavni obravnavi, kar seveda ni v korist objektivnega sojenja in ugleda pravosodnih organov.

Končno lahko za lansko leto ugotovimo, da so nekatera sodišča v posameznih primerih tudi pretirano zaostrovala kazenske sankcije, kajti poleg postrenih zapornih kazni so izrekala zelo učinkovite in ostre premoženjske sankcije, prepoved opravljanja poklica tudi za deset let in podobno. V nekaterih primerih bi bile verjetno bolj na mestu nižje zaporne kazni ob istočasno zaostrenih premoženjskih sankcijah in varnostnih ukrepih.

Pri dolgih zapornih kaznih je možnost izvršitve premoženjskih sankcij često ogrožena. V takih primerih je ponavadi bolj prizadeta družina in tudi občina kot pa obsojenec sam.

V predloženem elaboratu Vrhovnega sodišča ste lahko čitali, da se je v preteklem obdobju občutno znižalo število najtežjih kaznivih dejanj, ki so bila obravnavana na sodiščih. Tu so mišljeni predvsem uboji, kazniva dejanja zoper ljudstvo in državo, ropi, grabeži in podobno.

Za grabež sicer statistika po predhodnih podatkih za leto 1962 izkazuje, da je narasel za dva primera, vendar je treba upoštevati poleg intenzivnejšega odkrivanja še spremembo kriterija (prej so se namreč po naši sodni praksi kvalificirali kot grabež primeri, ko je šlo za vsote od enega do enega in pol milijona, sedaj pa je novela kazenskega zakonika postavila kot kriterij najmanj en milijon dinarjev). Kljub temu in kljub realni spremembi vrednosti denarja v preteklem obdobju pa je število grabežev še vedno (tudi nominalno) pod nivajem leta 1959.

Ti kazatelji najtežjih primerov kriminala se mi zde posebno važni in pomembni zato, ker nam dajejo veliko bolj zanesljive osnove za oceno gibanja kriminalitete, kakor pa podatki za celotna področja, v katera je vključen najmanjši in največji kriminal. Pri teh najtežjih vrstah kriminala namreč ne more priti do izraza taka ali drugačna politika pregona in obtoževanja, ker gre pač za najtežje delikte. Vsi taki primeri se tudi najintenzivneje odkrivajo in vsi odkriti primeri tudi pridejo pred sodišča. Med uboji ni bilo na primer nobenega primera uboja uradne osebe, grabeži pa so bili po višini vsote tudi nominalno nižji kakor prejšnja leta. Število poneverb pa je v preteklih letih precej naraslo, kar dokazuje zlasti, da se je povečala aktivnost organov odkrivanja. Vendar pa moram poudariti, da velja to le za majhne in manjše poneverbe, medtem ko velja za poneverbe nad 300 000 din podobno kot za grabeže.

Vse to pa je verjetno posledica hitrejšje intervencije organov odkrivanja. V omenjenih kaznivih dejanjih smo precej pod nivojem v letu 1959, da ne govorimo o prejšnjem obdobju. Največ teh primerov odpade na uslužbence finančne stroke s področja trgovskih podjetij. Število odkritih kaznivih dejanj jemanja podkupnine, ki so prišla v sodno obravnavo, pa se je po teh predhodnih podatkih za malenkost povečalo (od 13 primerov v letu 1959 na 14 primerov v letu 1962).

V preteklih letih je bilo pred sodišči zaradi grabežev tudi nekaj direktorjev trgovskih podjetij, o čemer so tudi časopisi poročali.

Karakteristično je, da že nekaj let nimamo hujših primerov kriminala v industrijskih in drugih večjih urejenih podjetjih, kjer je razvito in utrjeno delavsko samoupravljanje.

Če pogledamo splošno tabelo vseh obsojenih, bomo sicer ugotovili v letu 1962 (po predhodnih podatkih) za malenkost večje število obsojenih. Podatki o številu oseb v preiskovalnem zaporu in priporu pa kažejo, da se je tudi v letu 1962 znižalo število težjih osumljencev. Prav tako se je nadalje znižalo število nepogojno obsojenih. V letu 1962 je končno bilo pred sodiščem obtoženih in obsojenih zaradi majhnih žalitev in obrekovanj, lahkih telesnih poškodb ipd. večje število oseb kot prejšnja leta. Tudi če primerjamo število vseh obsojenih s številom prebivalcev, je Slovenija v zadnjem obdobju precej pod jugoslovanskim povprečjem, prej pa je bilo obratno. Vendar ta primerjava nima kakega globljega pomena, ker splošne številke lahko kažejo tudi tako ali drugačno obtoževalno politiko tožilstev glede majhnih prekrškov, ki pa številčno in procentualno veliko pomenijo. Hkrati pa je treba omeniti, da smo glede odstotka pogojnih obsodb v Sloveniji nad jugoslovanskim povprečjem, kar smo bili že vseskozi. Dejstvo, da je bilo lani v Sloveniji le okrog 3000 ljudi kaznovanih z nepogojnimi zapornimi kaznimi, jasno govori o tem, da je med vsemi na sodišču obsojenimi okrog tri četrtine lažjih primerov, ko so temu ustrezno tudi kazni blažje.

Znižal se je tudi odstotek povratnikov, ki ponavljajo kazniva dejanja zoper družbeno in zasebno lastnino, kar je nedvomno eden izmed najpomembnejših pokazateljev za uspešnost kaznovalne politike za daljše obdobje.

Spričo omenjenega gibanja najtežjih deliktov, spričo gibanja specialnih povratnikov ter števila nepogojnih zapornih primerov lahko precej zanesljivo napravimo zaključek, da je zlasti spričo intenzivnejšega odkrivanja in podpore vseh družbenih faktorjev in javnosti pri odkrivanju kaznivih dejanj stanje glede gibanja kriminalitete v letu 1962 ugodno, kar priča predvsem o trdnosti našega družbenega sistema ter uspešnem prosvetnem, kulturnem in gospodarskem razvoju.

Morda ni odveč, če poudarim, da bi bilo v bodoče zelo koristno tudi za našo pravosodno in družbeno prakso, ko bi znanstveni inštituti, ki proučujejo kriminaliteto in podobne družbene pojave, publicirali čimveč znanstveno utemeljenih analiz. Ugotoviti moram, da je bila povezanost naših pravosodnih institucij s temi institucijami v preteklem obdobju spričo lastne prezaposlenosti, morda pa tudi iz kakih drugih subjektivnih razlogov, vsekakor premajhna.

Nekateri notranji problemi pravosodja. V zadnjih štirih letih je odšlo iz sodstva 116 pravnikov, predvsem v druge službe, nekaj pa tudi v penzijo, prišlo pa je samo 80 novih. Na ta način se je število sodnega kadra v teh letih občutno zmanjšalo, v istem času pa je bilo ustanovljenih precej novih sodišč. Precejšnje povečanje števila sodnih pripravnikov v zadnjih letih pa daje nade

za zboljšanje položaja v prihodnjih letih. Nedvomno je prav, da so sodišča nekakšna višja praktična pravna šola, vendar tako močna fluktuacija kadra pomeni dokaj resno oviro pri sodnem delu. Tolikšna fluktuacija kadra je seveda predvsem posledica neustreznega nagrajevanja v sodstvu, marsikje pa tudi preobremenjenosti, ki se je povečala z ustanavljanjem novih sodišč in zmanjševanjem kadra. Razumljivo je, da bo treba visoko kvalificirane pravne kadre v sodstvu, zlasti še, ker zahtevamo za opravljanje tega poklica tudi ustrezne družbeno politične in moralne kvalifikacije ter življenjske izkušnje, v bodoče pač mnogo ustrežnejše nagrajevati. Razne upravne in administrativno tehnične posle, razne za družbo manj pomembne, manjše kršitve predpisov pa bi bilo nujno ob sodni reformi prenesti s sodišča na ustrezne upravne organe, na sodstvo za prekrške, deloma pa tudi na določene družbene organe. Za tako rešitev torej ne govore le načelni, ampak tudi omenjeni praktični razlogi.

Neugodna kadrovska situacija je tudi posledica tega, da smo prva povojna leta bistveno zmanjšali dotok študentov na pravno fakulteto, dajali malo štípendij in še te so bile najnižje med vsemi. Taka praksa je bila posledica administrativnih poslovanj, češ da bomo v socializmu rabili čedalje manj pravníkov. Praktično življenje pa je povsem demantiralo ta stališča, ker se pri nas kaže potreba po čedalje večjem številu pravníkov. Dotok diplomiranih pravníkov z univerze je zadnja leta sicer dosegel predvojni nivo, vendar znaša v zadnjih letih komaj nekaj nad 100 diplomantov letno, v vsem povojnem obdobju pa nekaj nad 1000 diplomantov. Od teh 1000 povojnih diplomantov v celotnem pravosodju ne bomo našli niti ene četrtnine. Uporabnost diplomantov naših pravnih fakultet za najrazličnejša področja družbenega življenja je namreč sorazmerno velika, predvsem zaradi tega, ker študij na tej fakulteti ne zajema samo ozkega področja prava, ampak za razliko od nekaterih pravnih fakultet po svetu tudi vsa področja drugih družbenih ved, ekonomiko, sociologijo in podobno. Posebej moram omeniti lepe rezultate nove dvoletne višje pravne šole v Mariboru, ki je dala doslej že 39 diplomantov. Precejšnja prednost te šole je v tem, da tesneje povezuje študij s prakso, da prihajajo vanjo tudi študenti s predhodnimi družbenimi oziroma pravnimi izkušnjami ter da daje že v dveh letih za prakso uporabne kadre. V našem pravosodju pa tudi drugod, kjer je potreba po pravnih kadrih, bi često lahko zadovoljevali svoje potrebe v mnogočem tudi z absolventi te prve stopnje študija prava.

Ko ugotavljamo, da se je materialni položaj sodišč z novimi gradnjami, adaptacijami in boljšo opremo v zadnjem času zboljšal, pa še ni povsod zadovoljivo stanje v pogledu pokrivanja funkcionalnih izdatkov, na primer za sodnike porotnike, za preiskovalno službo in podobno. Poseben problem nastaja spričo zniževanja dotoka sodnih taks. 20 % tega denarja se lahko uporabi za potrebe pravosodnih gradenj. Kot zelo pereč problem se torej postavlja, kako zagotoviti normalen dotok teh sredstev oziroma kako povečati odstotek predviden za materialne potrebe pravosodja. Mislim, da bi bilo nujno revidirati tudi predpise o taksah, o povprečninah in drugih dohodkih s področja sodnega poslovanja. Predvsem se že dalj časa kaže potreba za takšno revizijo taks, ki bi preprečevala nepotrebno pravdanje. Treba bi bilo bistveno zmanjšati stroške strank v zvezi s poravnami na sodiščih ipd. Podobno bi bilo treba revidirati advokatsko tarifo, tako da bi bili odvetniki bolj stimulirani za sodelovanje pri reševanju perečih in zapletenih vprašanj s socialnega področja, manj pa za zastopanje gospodarskih organizacij. Sedaj je prav obratno. Končno pa bi bilo

nujno advokatsko tarifo spraviti v sklad s spremembami v gospodarstvu, ker je danes v marsičem nerealno nizka.

Posebej moram poudariti še nekatere nujne potrebe, ki zahtevajo določene investicije. Že precej let odlagamo v Sloveniji izgradnjo zavoda za zdravljenje psihopatskih oseb, ki so nevarne za svojo okolico in ki prej ali slej izvršijo kazniva dejanja. Prav tako ne bi smeli še nadalje odlašati z izgradnjo zavoda za zdravljenje alkoholikov. Zaradi pomanjkanja sredstev tudi še niso v celoti zaživel disciplinski centri za mladoletnike, ki so nujno potrebni v zvezi s spremembami, o katerih sem prej govoril v zvezi z noveliranjem kazenskega zakonika ter izvajanjem določenih novih disciplinskih sankcij proti mladinskim prestopnikom.

Težimo za osvobajanjem sodišča in zlasti sodnikov odgovornosti za neposredno opravljanje pretežno administrativno tehničnih in upravnih zadev. Razumljivo je zategadelj, da je temu ustrezno tudi naše stališče glede bodoče vloge Državnega sekretariata za pravosodno upravo. Ne glede na potrebe po ustrezni decentralizaciji kadrovske službe, za katero bi v bodoče morali biti po našem mnenju zadolženi predvsem predsedniki sodišč, pa menim, da je v sedanji kadrovski situaciji nujno obdržati centralizirano personalno evidenco za vso Slovenijo in eventualno tudi urejanje administrativno personalnih zadev. Nujno bi bilo uvesti za pravosodne potrebe centralno specializirano instruktažno in inspekcijsko službo za izboljšanje administrativnega in finančnega poslovanja in za modernizacijo tega poslovanja tako na sodiščih kot na drugih pravosodnih institucijah. V tem resoru je treba zadržati organizacijo in skrb za strokovno izpopolnjevanje, koordiniranje in razvijanje sistema statistike pravosodnih organov, koordiniranje določenih upravnih sodnih poslov med različnimi organi pravosodja in druge posle, ki spadajo v področje pravosodne uprave.

Dotakniti se moram še vprašanja specializacije v sodstvu. Obstajajo namreč različna mišljenja o tem vprašanju, od katerih je najbrž vsako le deloma pravilno. Pravzaprav je napačno postavljeno vprašanje: za ali proti specializaciji. Nedvomno je, da sodobni razvoj zahteva specializacijo tudi v sodstvu. Ta ima svoje pozitivne pa tudi negativne posledice. Take posledice lahko vidimo v sami praksi, kajti mi že imamo specializacijo precej uveljavljeno na višjih in večjih sodiščih (kazensko, civilno, upravno, mladinsko in podobno). Na večjih sodiščih se pojavlja potreba po posebnih senatih za promet, za področja rodbinskega prava, delovnega prava, socialnega zavarovanja, stanovanjskega prava, odškodninskega prava in podobno. Pozitivne posledice specializacije se kažejo v strokovno boljšem in hitrejšem reševanju zadev. Negativne strani pa prihajajo do izraza zlasti takrat, kadar je nujno presoditi sporno vprašanje s širših pravnih ali družbenih vidikov. Tu pa često ozka specializacija odpove, tako v strokovnem, kot tudi v družbenem pogledu. Sicer pa je to znan pojav z najrazličnejših področij družbenega življenja. V pravosodju je seveda posebno občutljiv. Vendar je te negativne posledice ozke specializacije mogoče omejiti z ustrezno razdelitvijo funkcij ter s koordinacijo dela, na primer specialistov in strokovnih sodelavcev na eni strani in sodnikov, ki so pretežno splošno pravno in družbeno razgledani, na drugi strani. Večkratno zborna sojenje na različnih instancah že tako omejuje možnost enostranskih stališč do maksimuma. Nadalje imajo tu svojo pomembno vlogo sodniki porotniki. To je seveda še en razlog za uvedbo sodnikov porotnikov v instančno sojenje, kjer je najbolj razvita ozka specializacija.

Nadaljnji instrument, ki bo postajal čedalje važnejši, pa so razširjene skupne občne seje vseh specializiranih sodišč, ki naj bi o vseh važnejših vprašanjih česče konfrontirala svoja stališča. Takih sej zdaj pravzaprav ni, predlagali pa smo jih v zvezi z novo ustavno ureditvijo.

Glede organizacije sodišč je pokazala praksa, da se delo najbolj ne odvija niti v premajhnih niti v prevelikih sodnih kolektivih. V večjih središčih bi bilo torej koristno organizirati več samostojnih specializiranih sodišč. V manjših središčih bi morali reševati vso pravno problematiko brez možnosti specializacije. Bolj komplicirana področja prava, kot je na primer socialno ali upravno področje, pa bi iz teh razlogov morali skoncentrirati na večjih novih okrajnih sodiščih oziroma okrožnih sodiščih, kajti na teh področjih je določena specializacija nujna.

Aktualni problemi reforme sodstva. Diskusija o potrebi pravosodne reforme se je pravzaprav začela že spomladi leta 1957, ko je tovariš Kardelj sprožil idejo o uvedbi ustavnih sodišč pri nas. Potreba po reformi v pravosodju se torej čuti in o njej se razpravlja že preko pet let.

V zadnjem času pa so se izkristalizirala osnovna stališča. Ta stališča zajemajo predvsem vprašanja razširjenja javnosti oziroma prisotnosti strank tudi na pritožbeno stopnjo; krepitev in razširitev vloge porote v sodstvu; prenos pristojnosti in krepitev vloge občinskih in okrajnih sodišč kot temeljnih sodišč v našem sodnem sistemu; zmanjšanje števila rednih pritožbenih instanc zlasti v civilnem in upravnem sodstvu; predvsem prenos določenih zadev s področja sodstva splošne pristojnosti na sodišča za prekrške, razne družbene organe in upravne organe v občinah in okrajih ter eventualno na bodoča specializirana sodišča; prenos sporov iz socialnega zavarovanja s področja upravnega spora na civilna sodišča oziroma na bodoča specializirana sodišča; prenos poslov zemljiške knjige in izvršbe na ljudske odbore in prenos določenih upravnih zadev s področja stanovanjske in rodbinske zakonodaje na ustrezne upravne oziroma družbene organe; pritožbena instanca naj bi imela v bodoče pravico brez javne obravnave le potrditi ali pa razveljaviti sodbo prve instance, ne pa je tudi spremeniti; v primeru, da bi pritožbena instanca našla, da je treba prvo sodbo spremeniti, bi bila dolžna izvesti javno obravnavo s porotniki in strankami. Kako naj bi se izvedla sodna reforma glede na kazensko, civilno in upravno sodstvo, je podrobneje navedeno v elaboratu, zato mislim, da na tem mestu tega ne bi bilo treba ponavljati.

Nujnost reforme narekujejo ne samo principialni razlogi, približevanje sodstva komuni in delovni organizaciji ter občanu, ampak tudi praktični razlogi. Sedanja okrajna sodišča rešujejo v svoji pristojnosti sorazmerno malo družbeno bolj pomembnih sporov, pa tudi dotok zadev se je v zadnjem času bistveno zmanjšal spričo delovanja poravnalnih svetov in iz drugih razlogov, medtem ko so okrožna sodišča in vrhovno sodišče vse bolj obremenjena s težjimi zadevami. S prenosom določenih zadev navzdol bi se tudi obremenitev ustrezneje porazdelila med sodišči.

Iz samega resumeja osnovnih postavk predvidene reforme, ki je v pristojnosti federacije in ki jo bomo reševali predvsem z novimi zakoni o sodiščih in sodnih postopkih, lahko vidite, da bi se z ustrezno izvedbo predlogov okrepila vloga okrajnih in okrožnih sodišč, vrhovna sodišča pa bi se lahko bolj posvetila predvsem reševanju najtežjih primerov po izrednem postopku, preko zahtevka za varstvo zakonitosti, instituta izredne omilitve kazni in podobno. Vrhovna

sodišča bi tako laže in bolje izvrševala tudi svojo vlogo sodelovanja pri tolmačenju zakonskih predpisov, pri pravočasni dopolnitvi in spremembi predpisov ter pri zakonskem urejanju še neurejenih pravnih področij, pri povezovanju sodišč z drugimi družbenimi faktorji in podobno.

Nadalje bi se okrepila vloga neposrednih predstavnikov delovnih ljudi — sodnikov porotnikov iz komun in podjetij v sodstvu na vseh nivojih. V sodstvu kot eminentno javni ustanovi bi se nadalje okrepila izvedba vseh sodobnih pravosodnih principov: javnosti, udeležbe predstavnikov ljudstva, kontradiktornosti, neposrednosti, uštnosti in zbornosti pri sojenju. Vsi ti demokratični principi bodo morali biti upoštevani najbrž tudi pri oblikovanju fiziognomije gospodarskih sodišč oziroma eventualnih bodočih specializiranih sodišč za premoženjske spore.

Ni dvoma, da bi taka predvidena reforma v prvi fazi zahtevala nemalo naporov družbenih faktorjev, zlasti pa pravosodja, vendar tudi ni dvoma, da bi v krajšem času privedla do okrepitve kvalitete, objektivnosti in nepristranosti sojenja.

Nadalje bi pomembno okrepila preventivno in družbeno vzgojno vlogo sodišč in učinkovitost sodb ter bi zelo dvignila tudi ugled sodstva kot neodvisnega in samostojnega organa naše družbene skupnosti, kar je v interesu varovanja in krepitve socialistične zakonitosti.

Predsednik V i d a T o m š i č : Zahvaljujem se predsedniku Vrhovnega sodišča LRS za njegovo poročilo.

Poročilo Vrhovnega sodišča je obravnaval odbor Republiškega zbora za organizacijo oblasti in upravo.

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo, ljudski poslanec M i l a n A p i h , prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Preden preidemo na razpravo, predlagam odmor. Prosim, da bi se tovariši, ki žele razpravljati, v odmoru pismeno priglasili predsedstvu. V svojo razpravo naj posebej vključijo tudi pripombe k pismeno predloženi resoluciji, ki jo je omenil predsednik odbora za organizacijo oblasti in upravo.

Odrejam 20 minut odmora.

(Seja je bila prekinjena ob 11.40 uri in se je nadaljevala ob 12.20 uri, ko je vodstvo seje prevzel podpredsednik dr. Heli Modic.)

Podpredsednik dr. H e l i M o d i c : Tovariši, nadaljujemo sejo. Pričenjam razpravo o poročilu Vrhovnega sodišča LRS o splošnih problemih pravosodja v Sloveniji. Prijavila sta se dva govornika. Prosim tovarišico dr. Sonjo Kukovec, da prične z razpravo.

D r . S o n j a K u k o v e c : Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Že bežen pogled na statistične podatke, dodane poročilu Vrhovnega sodišča Ljudske republike Slovenije nam pokaže, da so opravila sodišča v Sloveniji v letih od 1958 naprej resnično veliko delo.

Letni pripad v povprečnem številu 230 000 glavnih zadev, zahteva od sorazmerno majhnega števila sodnikov nedvomno velike napore. Če upoštevamo poleg tega še težave, ki izvirajo iz sedanje ureditve sodnega sistema in ponekod tudi še iz ne povsem zadovoljivih materialnih pogojev za delo sodišč, nam po-

stane razumljivo, zakaj zadeve niso bile zmeraj rešene dovolj kvalitetno in predvsem ne dovolj hitro, kar ugotavlja tudi samo poročilo.

V svojem prispevku k razpravi bi se hotela nekoliko dotakniti prav te zadnje ugotovitve, ker imam glede na delo v skupščinskem odboru za vloge in pritožbe v zvezi z obravnavanjem konkretnih vlog pač nekoliko vpogleda v delo sodišč.

Res je, da zahteva sojenje določen čas in da bi utegnilo biti pretirano forsiranje reševanja marsikdaj v škodo zakonitemu in pravilnemu reševanju zadev, toda mnoge zadeve trajajo dalj časa kot je to zaradi samih določil postopka in za zagotovitev kvalitete sojenja potrebno. Če se je vlekla razdružitev premoženja več kot štiri leta, pri čemer je spis »počival« v predalu čez eno leto, če ugotavljamo, da je bila v nekem primeru prva zabeležba vpisana šele pet mesecev po vložitvi tožbe, ali da je zopet v drugi zadevi poteklo med predzadnjo in zadnjo glavno obravano eno leto, če so izrečene kazenske sodbe tri ali še več let po storjenem kaznivem dejanju, potem so za to najbrž podani drugi razlogi.

Prepričana sem, da je treba osnovni razlog za tako zavlačevanje iskati predvsem v premajhnem številu sodnikov in le v manjši meri v premajhni izkušnosti novih mladih sodnikov.

Zato bi hotela poudariti mnenje, izraženo v poročilu, da je treba sodnim kadrom še nadalje posvečati vso pozornost. Menim, da je dejstvo, da se je v zadnjih štirih letih zmanjšalo število sodnikov za 30, pri tem pa je v teh letih začelo z delom še nekaj novih sodišč, dovolj pomembno, da narekuje ne samo skrbno analiziranje vzrokov za tako stanje, temveč tudi čimhitrejše ukrepanje za njegovo izboljšanje. Če se število sodnikov ne bo začelo kmalu dvigati, bo spričo dejstva, da je število glavnih zadev že nekaj časa dokaj konstantno in zato ni verjeten kak večji upad v prihodnjih letih, nujno prišlo do večjih zastojev. Postopki bodo trajali še dalj časa, trpela bo kvaliteta sojenja, zaradi tega pa bodo trpele škodo tudi stranke.

Naj omenim s tem v zvezi tudi to, da postane marsikdaj dvomljivo ali je res lahko dosežen osnovni namen kaznovanja, — prevzgoja storilcev — če se izreče npr. nepogojna zaporna kazen tri leta ali še več, po storjenem kaznivem dejanju in preteče nato še kakšno leto, preden pokličejo obsojenca na sam nastop kazni. Kot sredstvo prevzgoje ima kazen svoj smisel pač samo, če se izreče čim hitreje po izvršenem dejanju, ne pa šele potem, ko je preteklo že več let, posebno še, če se storilec v vsem tem času ni več pregrešil ne zoper družbo in ne zoper posameznika.

Mimogrede: tudi varnostni ukrep odvzema voznškega dovoljenja, ki je gotovo zelo aktualen, je smiseln in učinkovit samo, če sledi neposredno po storjenemu prometnem deliktu.

Druga stvar, o kateri bi želela spregovoriti nekaj besed, je mnenje, izraženo v poročilu, da bi kazalo z reformo zakona o pravnem postopku omejiti tudi sedanjo neomejeno možnost uveljavljanja novot na pritožbeni stopnji. Medtem ko se z drugimi predlogi za reformo strinjam, imam pri tem določen pomislek.

Samo poročilo ugotavlja, da omrežje služb pravne pomoči še ne zadovoljuje, ker na področju 18 okrajnih sodišč sploh še ni nobene take službe in deluje v 21 primerih ta služba samo kot organizacijska enota ljudskega odbora ter se tako bavi predvsem z urejanjem upravnih zadev itd. Na statistični tabeli I. pa lahko vidimo, da je tudi število odvetnikov in njihovih pripravnikov izredno

majhno. To pa ima za posledico, da vlagajo stranke v mnogih primerih tožbe in da opravljajo tudi ostala pravdna dejanja same brez prava večjih pooblaščenec. Mnogokrat se šele ob zanje neugodni prvi stopnji zatečejo k odvetniku ali k službi pravne pomoči, kjer jih opozorijo, kaj bi bilo treba vse narediti oziroma navesti, da se zadeva bolj razčisti. Kolikor navajanje novot v pritožbenem postopku ne bi bilo mogoče, bi to spričo opisanega stanja na področju pravne pomoči in preobremenjenosti sodnikov nujno privedlo do tega, da bi postalo pravnomočnih precej sodb, ki so formalno sicer pravilne v resnici pa ne, ker zadeve niso bile dovolj pojasnjene.

Če ocenjujemo kaj je za družbo koristnejše — ali hitrejše, toda samo formalno pravilno končanje pravde, pri čemer ostanejo sporna vprašanja dejansko nerešena in povzročajo stalno nezadovoljstvo prizadetih ali pa nekoliko daljši postopek z mnogo bolj zagotovljenimi pogoji za materialno pravilno rešitev — potem se najbrže ni težko odločiti za zadnje. Mnenja sem, da je prav ta težnja po zagotovitvi čim boljših možnosti za dognanje materialne resnice v civilni pravdi privedla do tega, da naš sedanji zakon o pravnem postopku odstopa od nekdanjih togih določil in dopušča navajanje novot v pritožbi.

Za boljše presojanje, ali je umestno ali neumestno dopuščati novote v pritožbenem postopku, pa bi seveda morala biti napravljena temeljita analiza samih pritožb. Pogledati bi bilo treba, ali in v kakšnem obsegu so prav novote, navedene v pritožbi, povzročile spremembo prvostopne odločbe, kar pa se iz podatkov v tabeli IV ne vidi. Zal se iz te tabele tudi ne vidi, koliko je bilo v posameznem letu izrečenih vseh prvostopnih sodb, kar bi omogočilo, ob primerjanju s številom vloženih pritožb, boljšo oceno kvalitete dela sodišč.

Ob koncu bi želela poudariti samo še tole. Velik del poročila Vrhovnega sodišča sega preko okvirov, v katerih smo doslej bili navajeni obravnavati problematiko pravosodja. Posvečen je problemom, ki nastajajo zaradi določenih pomanjkljivosti v veljavnih pravnih predpisih, kot tudi zaradi drugih negativnih pojavov v naši družbi. S proučevanjem teh pojavov in dajanjem predlogov za njihovo odpravo, so naša sodišča razširila in poglobila svojo dejavnost že v duhu nove ustave in obetajo postati pomemben aktivni faktor našega nadaljnega razvoja.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Besedo ima ljudski poslanec Lojze Piškur.

Lojze Piškur: Tovariši ljudski poslanci! Pred nami je zelo bogato poročilo o splošnih problemih pravosodja naše republike, iz katerega je razvidna problematika, ki jo morajo sodišča obravnavati in iz katerega je razvidna tudi uspešnost dela naših sodišč. Želel bi zlasti podpreti tisti del poročila Vrhovnega sodišča naše republike, v katerem daje določene sugestije za dopolnitev zakonodaje na posameznih področjih, ker smatram, da je ta zakonodaja neustrezna oziroma na določenih področjih tudi zastarela.

Mislím, da bo ta pobuda, ki jo daje poročilo, lahko zelo uspešno služila našim zakonodajnim organom, zlasti v prihodnje, ko bodo dopolnjevali našo zakonodajo po sprejetju nove ustave. Prepričan sem, da bodo potem razne nepravilnosti in neustreznosti v obstoječi zakonodaji odpravljene. Predlogi imajo seveda namen, da se posamezna vprašanja v prihodnje pravilneje, pravnomočneje in če hočete, lahko tudi uspešneje rešujejo.

Iz problematike teh pobud želim obravnavati samo eno področje, ki ga poročilo obravnava, ki ga je v svojem referatu omenil tudi predsednik Vrhovnega sodišča in ki ga nekoliko bolj poznam. To je področje reševanja delovnih sporov.

Govorimo, da je delovno razmerje enotno, da imajo vsi enak položaj v delovnem razmerju, dejansko pa je pri reševanju delovnih sporov popolna neenakost in neenotnost. Nekako s stališča položaja organov, ki rešujejo vprašanja s področja delovnih razmerij, se določa tudi pristojnost sodišč oziroma organov, ki naj spore, ki nastanejo zaradi delovnih razmerij, rešujejo. Mislim pa, da to ne more biti tako. Za pristojnost ne more biti odločilno, da bi se o tem, katero sodišče je pristojno, odločalo po organu, ki rešuje vprašanja iz delovnih razmerij, ampak se bo treba nedvomno postaviti na stališče, da je treba iskati najboljše rešitve za smotrno reševanje problema samega. Danes imamo trojno pot v reševanju teh sporov. Drugačno za osebe, ki so zaposlene v gospodarstvu — tam se rešujejo stvari najprej pred samoupravnimi organi in šele potem prihajajo na redno civilno sodišče; drugačno za one, za katere velja še zakon o javnih uslužbencih — tam se mora najprej spor reševati v upravnem postopku in potem gre, ne na redno civilno sodišče, temveč na Vrhovno sodišče v obliki upravnega spora; in tretji primer so spori, ki nastajajo iz socialnega zavarovanja. Tudi ti primeri so v poročilu zelo jasno prikazani, prav tako pa tudi, kako so danes neustrezno rešujejo. Zato je prav gotovo treba podpreti stališče in predloge Vrhovnega sodišča naše republike, da se te stvari v prihodnje drugače rešujejo.

Najprej o sporih s področja socialnega zavarovanja. Te stvari so bile; procesualno mislim, glede načina reševanja, rešene v letu 1952 z zakonom o upravnih sporih. Torej še v času, ko socialno zavarovanje ni bilo organizirano na principu samouprave. Organi socialnega zavarovanja so se obravnavali nekako kot državni organi, in ker more zakonitost dela državnih organov presojati samo vrhovno sodišče v upravnem sporu, se je takrat ta stvar tako rešila. Če pa ocenimo položaj, kakršen je danes na področju socialnega zavarovanja, ko je tu zelo razvita samouprava socialnega zavarovanja; pa mislim, da te organe, ki konkretno rešujejo in odločajo o posameznih pravicah zavarovancev, ne moremo več smatrati za državne upravne organe, temveč so to prav gotovo v večji meri organi samouprave socialnega zavarovanja. Že s tega stališča je treba, če presojava umestnost določene pristojnosti po organu, ki rešuje stvari, zavriniti sedanje stanje, stanje, ki sedaj na tem področju velja. Mislim pa, da je še bolj pomembno urediti reševanje sporov s tega področja glede na način in možnosti, in, rekel bi, glede na zainteresiranost samih zavarovancev, drugače, kot je ta stvar danes urejena. Mislim, da je tu treba zagotoviti možnost spornega reševanja, ne samo v okviru zavarovanja zakonitosti upravnih aktov, temveč možnost, da bo sodišče z uporabo vseh dokaznih sredstev ocenilo, ali ima prizadeta stranka prav ali ne. Zdi se mi, da pri tem ni niti najmanjše nevarnosti za sklade socialnega zavarovanja, ker bo sodišče z uporabo vseh dokaznih sredstev nedvomno pravilno ugotovilo materialno resnico in dalo prav tožniku ali pa zavrnilo njegov zahtevek, če se bo pokazal kot neupravičen. Zato se mi zdi, da je pravzaprav zadnji čas, da način reševanja teh sporov spremenimo in prenesemo v pristojnost rednih civilnih sodišč.

Drugo je vprašanje pristojnosti oziroma načina reševanja sporov, ki nastanejo med uslužbenci javnih služb in temi službami. Mislim, da je razvoj druž-

benega samoupravljanja tudi na teh področjih prišel že tako daleč, da je treba tudi stvari spremeniti in ne ostati na stališču, da stvari iz tega razmerja rešujejo državni upravni organi in da eventualne spore lahko rešujejo samo v obliki upravnega spora pred upravnim senatom vrhovnega sodišča. Zakon o javnih uslužbencih zgublja na svoji veljavnosti in delovne organizacije, ki sedaj že sprejemajo razne svoje pravilnike, tudi v tem pogledu že same, ne glede na obstoječo zakonodajo, drugače stvari rešujejo, kot pa je to v naših, sicer še nerazveljavljenih predpisih urejeno.

Zopet nekaj drugega pa je vprašanje, ki se postavlja tudi v tem poročilu, v kakšnem obsegu in v kakšni meri naj te spore rešujejo tudi samoupravni organi. To velja seveda za samoupravne organe v gospodarstvu in za razvite samoupravne organe na področju socialnega zavarovanja ter na področju javnih služb. Na podlagi pozitivne zakonodaje, zlasti po zakonu o delovnih razmerjih, samoupravni organi v gospodarstvu niso samo posredovalni organi za reševanje teh sporov, ampak so organi, ki so pristojni za reševanje delovnih sporov. Zato se mora spor obvezno najprej obravnavati pred organi delavskega samoupravljanja in šele potem — če ga organi delavskega samoupravljanja ne rešijo ugodno za stranko — gre stvar pred redno sodišče, in sicer po vrednosti spornega predmeta ali pred okrajno ali pred okrožno sodišče. Pomanjkljivosti pri delu organov delavskega samoupravljanja so gotovo tudi na tem področju. Vendar, ali naj gremo sedaj za tem, da vzamemo to pristojnost tem organom in bomo rekli: ti organi lahko izdajajo normativne akte za samo urejanje delovnih razmerij in zaradi te svoje vloge ne morejo poleg tega še reševati sporov, ki na podlagi teh predpisov nastajajo? Ali pa bomo rekli: ker samoupravni organi vendarle rešujejo celoten kompleks vprašanj, tako proizvodnje, organizacije dela itd. kot tudi delovnih razmerij, varnosti pri delu itd., naj bodo ti samoupravni organi tudi v bodoče pristojni za reševanje teh sporov. O tem bo treba seveda še razpravljati.

Moje mnenje je, da je treba pomanjkljivosti pri organih samoupravljanja na tem področju odpravljati in te organe usposablјati z dobro kadrovsko in dobro pravno službo v podjetjih, da bo prihajalo do čimmanj kršitev iz delovnih razmerij. Prepričan sem, da bi potem tudi morebitne nevarnosti, ki jih danes vidimo zaradi slabosti v organih samoupravljanja, ne bile tiste, zaradi katerih naj bi eventualno spremenili pristojnosti, ki jih danes že imajo. Najbrž bi kazalo morda celo razširiti te pristojnosti tudi na druge samoupravne organe, na organe socialnega zavarovanja in pa organe na področju javnih služb. Mislim, da je vendarle interes družbe, da se čimveč sporov reši doma v podjetjih, v organizacijah in da je interes, da prihaja do čimmanj sporov, pri čemer pa se mi zdi, da bi organi delavskega samoupravljanja lahko opravili zelo pomembno vlogo. Seveda je na drugi strani še neurejen kompleks vprašanj glede obveznosti, ki jih imajo osebe v delovnem razmerju. Te obveznosti so sicer regulirane na podlagi disciplinskega postopka, materialne odgovornosti itd., vendar pa imajo danes naši delavci kot upravljalci tudi druge splošne dolžnosti, ki bi jih bilo treba v določenem pogledu zagotoviti z določenim postopkom pred organi samoupravljanja.

Skratka, na ta problem sem želel opozoriti, ker se mi zdi, da je treba te stvari poenotiti v interesu prizadetih, ker se je dejansko težko znajti v konglomeratu teh različnih rešitev. To je v interesu prizadetih, pa tudi v interesu organizacij samih, ki bodo lahko potem svetovale, svojim delavcem in uslužbencem, kako eventualno uveljaviti določene zadeve.

Sicer pa podpiram zlasti tiste pobude v poročilu, ki si prizadevajo za spremembo neustreznih predpisov, za boljše in uspešnejše reševanje posameznih vprašanj s področja pristojnosti naših sodišč, prav tako pa se strinjam tudi s poročilom odbora za organizacijo oblasti in upravo, kot tudi s predlagano resolucijo.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Želi še kdo razpravljati o poročilu Vrhovnega sodišča? Besedo ima tovariš Vladimir Krivic.

Vladimir Krivic: Tovariši in tovarišice poslanci! Želel bi dati samo pojasnilo v zvezi z diskusijo tovarišice Kukovčeve. V našem poročilu, zlasti v naših predlogih, ki so podrobneje izdelani — ki pa seveda v poročilu niso detajlno navedeni — ni takega predloga, proti kateremu je izražala pomisleke tovarišica Kukovčeva. Gre namreč za vprašanje predlaganja novot v pritožbi. Tudi jaz se strinjam s stališčem, ki ga zagovarja tovarišica Kukovčeva. Danes sta dejansko v diskusiji dve varianti, in sicer, ali naj bi se novote v pritožbi reševale na prvi stopnji, ali pa naj bi se reševale na pritožbeni stopnji, vendar na javni obravnavi, ne pa na nejavni obravnavi. Mogoče je kje v tekstu ta stvar slabo formulirana. Uporabljeni so razni pravnotehnični izrazi: kasacija, apelacija itd., ki pa pomenijo — ne samo pri nas, ampak tudi drugod po svetu — različne pojme. Po naših predlogih dejansko ne gre za nikakršno omejevanje pravice do pritožbe. Razmišljali pa smo o tem, kako bi se določile pristojnosti, da bi v bodoče postopek čimhitreje potekal in da bi se pritožbena obravnava čimmanj odmaknila od neposrednega prvostopnega sojenja. Samo to sem želel povedati v dopolnitev in pojasnilo.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Besedo ima tovariš Boris Kocijančič.

Boris Kocijančič: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Menim, da je resolucija, kot nam je bila predložena v pisni obliki, bila pripravljena na podlagi pismenega materiala, ki je bil zbran in na podlagi razprave v odboru za organizacijo oblasti in upravo. Danes pa smo slišali zelo temeljito analitično poročilo predsednika Vrhovnega sodišča in tudi iz diskusije o tem poročilu izhaja, da je besedilo resolucije, kakor nam je predloženo, vendarle nekje neustrezno in preozko formulirano. Iz vsega namreč izhaja, da je bilo ne samo delo sodišč, ampak vseh pravosodnih služb zelo intenzivno in da so te pravosodne službe vplivale tudi v veliki meri preko upravnega sodstva na upravo samo, na socialno zavarovanje itd. Zato bi bilo treba po mojem mnenju to resolucijo ustrežneje formulirati. Predlagam zato, da se prva alineja 2. točke resolucije glasi takole:

»— da so sodišča pri svojem delu dosegla pozitivne rezultate, kar je bistveno vplivalo na splošen napredek pravosodja in pravne varnosti v naši republiki.«

Tu se mi zdi predvsem važno, da je poudarek na pravni varnosti, ki je ravno zaradi intenzivnega dela sodišč in pa vseh pravosodnih služb zelo porasla.

Nadalje se mi zdi, da je prav tako tudi druga alineja nekoliko preozko formulirana. Kadrovske, materialne in drugi pogoji niso izboljšali samo sojenja, kar je samo en del opravila sodišča, ampak so izboljšali tudi delo sodišča v celoti. To se pravi, da so izboljšali tudi delo v nespornem postopku, v izvršilnem postopku, v sodni upravi itd.

In dalje, da ni bila dosežena v preteklosti, kot izhaja predvsem iz poročila predsednika Vrhovnega sodišča, samo ožja povezava med sodišči, temveč med vsemi pravosodnimi institucijami.

Zato predlagam, naj bi se druga alineja 2. točke glasila takole:

»— da so se izboljšali kadrovski, materialni in drugi pogoji za delo sodišč, posebno z intenzivnejšim sodelovanjem vseh pravosodnih institucij med seboj ter z oblastvenimi in družbenimi organi, in da so se krepile službe pravne pomoči, s tem pa se je izboljšalo delo sodišč pri zagotavljanju zakonitosti in varstvu pravic občanov, samoupravnih organizacij in družbeno-političnih skupnosti.«

Mislím namreč, da bi tako formulirana resolucija v veliko večji meri poudarila pomen in vlogo, ki jo imajo sodišča v našem družbenem razvoju.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Ali se odbor za organizacijo oblasti in upravo Republiškega zbora strinja s tako preformuliranim besedilom resolucije? Besedo ima predsednik odbora za organizacijo oblasti in upravo Republiškega zbora tovariš Milan Apih.

Milan Apih: Menim, da lahko rečem, da je odbor za organizacijo oblasti in upravo soglasen s takšno formulacijo in predlagam, da Ljudska skupščina takšno resolucijo sprejme.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Prosim, da poročevalec obeh zakonodajnih odborov poroča o stališču zakonodajnih odborov v zvezi s predlogom resolucije k poročilu Vrhovnega sodišča LRS. (Poročevalec obeh zakonodajnih odborov, ljudski poslanec Stane Nunčič, prebere skupno poročilo k predlogu resolucije. — Glej priloge.)

Slišali ste predlog. Želi kdo v zvezi s tem predlogom besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem obravnavo o poročilu Vrhovnega sodišča in dajem predlog resolucije na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je resolucija k poročilu Vrhovnega sodišča LRS soglasno sprejeta.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obrazložitev k predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov.

Obrazložitev bo dal predstavnik Izvršnega sveta ljudski poslanec Silvo Hrast.

Silvo Hrast: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Temeljni zakon o graditvi investicijskih objektov, ki ga je novembra 1961. leta sprejela Zvezna ljudska skupščina, ureja investicijsko graditev na podlagi načel, ki izvirajo iz dosežene stopnje razvoja proizvodjalnih sil delavskega in družbenega samoupravljanja ter zmanjšanega in vsebinsko spremenjenega vpliva upravnih organov. Temeljni zakon prepušča republikam, da s svojimi predpisi podrobneje uredijo posamezna vprašanja, kar pomeni, da so republike dolžne sprejeti republiške zakone in druge izvršilne predpise.

Značilno za temeljni zakon je, da ne obravnava vprašanj graditve objektov družbenega standarda, komunalnih objektov ter objektov posameznikov in civilnih pravnih oseb, temveč ureditev te materije v celoti prepušča ljudskim.

republikam. Zato predlog republiškega zakona hkrati rešuje vprašanja graditve investicijskih objektov in objektov družbenega standarda, komunalnih objektov ter objektov posameznikov in civilnih pravnih oseb.

Od dne, ko je začel veljati temeljni zakon, pa do časa, ko bodo stopili v veljavo republiški zakoni o graditvi investicijskih objektov in na njegovi podlagi izdani predpisi, se je graditev gospodarskih in negospodarskih investicijskih objektov obravnavala neenotno: gospodarski objekti so se obravnavali po novih načelih temeljnega zakona brez potrebnih izvršilnih predpisov, negospodarski objekti pa po starih načelih, ki jih vsebujejo različni izvršilni predpisi.

Tako stanje je narekovalo, da se izda republiški zakon o graditvi investicijskih objektov s potrebnimi izvršilnimi predpisi, ki bodo omogočili praktično izvajanje načel temeljnega zakona in ki bodo zajeli graditev gospodarskih in negospodarskih objektov v naši republici.

Tako kot temeljni zakon tudi predloženi zakon ne posega v politiko investiranja, prav tako pa ne rešuje vprašanj, ki se nanašajo na financiranje investicij. Predloženi zakon obravnava v celoti le tehnično stran, od investicijskega programa do dovršitve objekta, ureja odnose med udeleženci pri investicijski graditvi in določa vlogo upravnih organov. Pri tem dosledno upošteva načela temeljnega zakona. Pri urejanju vprašanj, ki jih temeljni zakon prepušča republikam, pa predlog zakona upošteva specifičnosti naše republike.

Predlog zakona je vsebinsko razdeljen v štiri poglavja: splošne določbe, graditev investicijskih objektov, graditev objektov družbenega standarda, komunalnih objektov ter objektov posameznikov in civilnih pravnih oseb ter na koncu prehodne in končne določbe.

Zakon določa, v katerih primerih sme investitor izdelati namesto investicijskega programa poenostavljen elaborat oziroma referat. Če obseg objekta, za katerega se sme izdati poenostavljeni elaborat, ni mogoče točno vnaprej opredeliti, določa predlog zakona, da bo po potrebi izdal sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt natančnejše predpise o tem, kateri objekti se štejejo za objekte z enostavno tehnološko, funkcionalno ureditvijo oziroma z enostavno konstruktivno izvedbo ter predpise o vsebini in načinu izdelave poenostavljene elaborata in referata.

V zvezi z izdelavo investicijskega programa določa predlog zakona, da so investitorji dolžni predvideti tudi naložbe, ki so potrebne za zgraditev stanovanj in komunalnih objektov v zvezi z investicijskim objektom, da se tako zagotovi kompleksna urbanistična rešitev, ki jo zahteva investicijski objekt.

Pristojnost za izdajanje dovoljenj za graditev obravnava predlog zakona tako, da jo daje v načelu občinskim gradbenim upravnim organom. Za objekte, ki so tehnično, ali iz varnostnih razlogov zahtevni ali pa funkcionalno komplicirani, bo po predlogu izdajal dovoljenja za graditev republiški upravni organ, pristojen za gradbeništvo. Kateri objekti se bodo šteli za take objekte, bo določil Izvršni svet s posebnim odlokom. V izjemnih primerih bo ta dovoljenja izdajal za gradbeništvo pristojni upravni organ okrajnega ljudskega odbora po zaslišanju prizadetih občinskih upravnih organov.

Izvajalci, ki gradijo investicijske objekte, bodo tudi v prihodnje morali voditi določeno dokumentacijo o graditvi. Predlog zakona jim nalaga dolžnost, da vodijo dnevnik o izvajanju del in knjigo obračunskih izmer. Ta dokumentacija nadomešča gradbeni dnevnik in gradbeno knjigo, ki so jo izvajalci morali voditi po dosedaj veljavnih predpisih. Ker pa temeljni zakon ne zajema le

gradbenih del, temveč tudi naprave in montažo opreme, je vsebina te dokumentacije širša, zaradi česar je bilo potrebno spremeniti naslov obeh knjig.

Glede stalnega strokovnega nadzorstva investitorja, predlog zakona pri graditvi investicijskih objektov ne dopušča nobenih izjem. Posebej določa, da mora investitor stalno strokovno nadzorovati graditev in da lahko to nadzorstvo namesto investitorja opravlja le gospodarska organizacija. Posamezniki nadzorstva ne morejo več opravljati. Predpisi o stalnem strokovnem nadzorstvu investitorja pa niso predvideni za gradnjo posameznikov, ker tu niso prizadeti interesi družbe. Sicer pa te gradnje nadzorujejo inšpekcijske službe.

Predlog zakona enako kot temeljni zakon nadalje določa za investicijske objekte, da so investitorji dolžni pošiljati tudi za negospodarske objekte podatke iz investicijskega programa pristojnemu upravnemu organu okrajnega ljudskega odbora.

Glede pristojnosti, ki se dajejo upravnim organom okrajnih ljudskih odborov, so bili izraženi pomisleki v zvezi z novo funkcijo okrajev. Izvršni svet je bil mnenja, naj bi zaenkrat ta pristojnost sicer še ostala, ker je glede zbiranja podatkov iz investicijskih programov določena v zveznem temeljnem zakonu.

Za evidentiranje projektne dokumentacije določa predlog zakona, da lahko pristojni republiški upravni organi predpišejo, da je treba pri njih evidentirati podatke iz te dokumentacije, kar velja za gospodarske kakor tudi za negospodarske objekte.

Za oddajanje investicijskih objektov v graditev prevzema predlog zakona načela temeljnega zakona. Z natančnejšimi predpisi bodo obdelani tudi novi načini oddajanja del, ki jih uvaja temeljni zakon. Poleg dosedanjega načina oddajanja del bo investitor mogel oddati dela tako, da bo iskal pri ponudnikih variantne rešitve, da bo iskal ponudbe za projekt in izvedbo ali pa da bo dal izdelavo investicijskega programa, projekta in izvedbe enotni organizaciji.

Glede izvajanja v lastni režiji prevzema predlog zakona določbe temeljnega zakona, dodatno pa predpisuje, da je investitor dolžan, da dela priglasi organu, ki je izdal dovoljenje za graditev.

Tehnični pregled zgrajenih investicijskih objektov opravi po predlogu zakona upravni organ, ki je izdal dovoljenje za graditev. Isti organ izda po opravljenem pregledu tudi uporabno dovoljenje. Z izdajo uporabnega dovoljenja se zaključí vpliv upravnih organov na investicijsko graditev. V nasprotju s prejšnjimi predpisi, ko so upravni organi direktno ali indirektno odločali v devetih upravnih aktih, se vpliv upravnih organov po novih predpisih omeji le na dva akta, to je na dovoljenje za graditev in tehnični pregled z uporabnim dovoljenjem.

Ko predlog zakona v posebnem poglavju obravnava graditev negospodarskih objektov, to je objektov družbenega standarda, komunalnih objektov, objektov posameznikov in civilnih pravnih oseb, prevzema ista načela in postopke, kot so po temeljnem zakonu določeni za investicijske objekte. Pri tem določa nekatere olajšave glede izdelovanja investicijskega programa, poenostavljenega elaborata in referata, glede nadzorstva in tehničnega pregleda. Občinske ljudske odbore pooblašča, da s svojimi odloki predpišejo, da dovoljenje za graditev ni potrebno za enostavne rekonstrukcije in adaptacije, in da v gradbenih okoliših ni dovoljena gradnja določenih objektov posameznikov v lastni režiji. V istem poglavju nalaga predlog zakona gospodarskim organizacijam, ki grade za trg, dolžnost, da morajo med gradnjo zaprositi pristojno gradbeno inšpekcijo za tehnični pregled posameznih konstruktivnih delov, kar

naj nadomesti nadzorstvo investitorja pri takšni gradnji in zagotovi varnost in kvaliteto gradbenih del.

Končno predlog zakona v smislu pooblastila temeljnega zakona določa, da lahko sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt ter sekretariat Izvršnega sveta za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve sporazumno predpišeta tehnične ukrepe, strokovne norme in pogoje iz drugega odstavka 71. člena temeljnega zakona, če o tem ne izda predpisov pristojni zvezni organ.

Do sprejetja temeljnega zakona so omenjene predpise lahko izdajali le zvezni organi. S sprejetjem republiškega zakona pa bosta republiška sekretariata po potrebi izdajala nove ali nadomestila nekatere zastarele tehnične predpise, za katere se je pokazalo, da jih je treba dopolniti ali spremeniti.

S sprejetjem tega zakona in z dosledno uporabo predpisov, ki bodo izdani na njegovi podlagi, bodo šele prišla do izraza napredna določila temeljnega zakona. Čeprav zakon ne obravnava planiranja in financiranja investicijske graditve, pa bo samostojno odločanje pri sprejemanju investicijskega programa, projekta in izvedbe s strani samih investitorjev, povzročilo večjo učinkovitost investicij. Na ta način bo mogoče dosledneje izvajati načela individualne in družbene rentabilnosti. Doslej je bila odgovornost pri sprejemanju investicijskih programov in pri odobravanju projektov do neke mere prenešana na organe izven investitorjev, oziroma nosilcev investicijskih vlaganj, ker so o tem odločale komisije za potrjevanje programov in projektov. S tem, da se pri odločanju o ekonomiki in funkcionalnosti investicijskega objekta izloča vsak zunanji vpliv lahko šele v celoti pride do izraza pobuda nosilcev investicijskih sredstev za ekonomičnost in rentabilnost investicij. Tako bodo delovni kolektivi po načelih novega zakona odločali tudi o razširjeni reprodukciji, s čimer pa je povezana tudi njihova polna materialna odgovornost. Za uspešno uveljavitev določil zakona pa je potrebno, da tudi upravni organi prilagodijo svoje delo zahtevam temeljnega zakona, kar bo mogoče doseči le s primerno usposobljenostjo kadra, ki bo izdajal dovoljenja za graditev in uporabna dovoljenja.

Glede na zmanjšano vlogo upravnih organov, pa bo mogoče investitorjem občutno skrajšati postopke, ki niso več stvar upravnih organov, temveč jih opravljajo investitorji sami. Ob takih predpostavkah lahko pričakujemo, da bodo napredna določila zakona o graditvi investicijskih objektov prispevala k bolj smotni, h kvalitetnejši in hitrejši graditvi gospodarskih in negospodarskih objektov v Ljudski republiki Sloveniji.

Predlog zakona je bil izdelan na osnovi širše razprave s sodelovanjem republiških upravnih organov, gospodarske zbornice, bank, politično-teritorialnih enot, gospodarskih organizacij in strokovnih društev. Obravnavali pa so ga tudi vsi pristojni odbori Izvršnega sveta in Ljudske skupščine in so pripombe teh odborov v predlogu upoštrevane.

Izvršni svet predlaga, da Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije obravnava in sprejme predloženi zakon o graditvi investicijskih objektov.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Poročila odborov bodo prebrana na ločenih sejah obeh zborov, kjer bo tudi obravnava in glasovanje. S tem je ta točka dnevnega reda izčrpana.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obrazložitev k predlogom predpisov s področja socialnega zavarovanja. Obrazložitev bo dal predstavnik Izvršnega sveta tovariš Miran Košmelj.

Miran Košmelj: Tovariši ljudski poslanci! S prejetjem predlaganih predpisov s področja socialnega zavarovanja bo v okviru republiške pristojnosti omogočena popolna uveljavitev lansko leto sprejetega zveznega zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja. Predloženi predpisi se nanašajo v glavnem na določitev instrumentov za financiranje zdravstvenega zavarovanja. Za invalidsko in pokojninsko zavarovanje ter za otroške dodatke bo pretežen del finančnih instrumentov sprejela skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja v soglasju z Izvršnim svetom.

Ker predstavlja potrošnja sredstev socialnega zavarovanja zelo važen del splošne potrošnje, je vsekakor prav, da Ljudska skupščina ob sprejemanju predlaganih predpisov razpravlja tudi o celotni politiki socialnega zavarovanja v letu 1963 in pove svoja stališča glede te politike za daljša razdobja. Na ta način oblikovana stališča in opozorila lahko mnogo pripomorejo, da bi nov sistem financiranja socialnega zavarovanja dal čimveč tistih pozitivnih rezultatov, ki jih od njega pričakujemo.

Ljudska skupščina je z lanskoletnim priporočilom nedvomno veliko prispevala k bolj smotrnemu trošenju sredstev socialnega zavarovanja. Prav tako so vsi prizadeti činitelji dokaj odgovorno sprejeli njena opozorila glede organizacijskih priprav za prehod na nov sistem financiranja socialnega zavarovanja.

V letošnjem letu nadaljujemo z akcijo, ki smo jo pričeli v lanskem letu, da bi se potrošnja sredstev socialnega zavarovanja vskladila z našimi materialnimi možnostmi in predvidevanji družbenega plana. Te težnje izražajo zlasti stališča, ki jih je sprejel Izvršni svet, pred kratkim pa tudi skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja, glede obremenjevanja osebnih dohodkov in poslovnih stroškov s prispevki za socialno zavarovanje. Sodimo namreč, da bi zaradi zagotovitve rasti realnih osebnih dohodkov in za zagotovitev postopnega zmanjševanja udeležbe dohodkov in izdatkov socialnega zavarovanja v narodnem dohodku, morali letos zadržati lanskoletne obremenitve osebnih dohodkov, čeprav odlok Zvezne ljudske skupščine za letos omogoča nekoliko višjo obremenitev. Kalkulacije kažejo, da bi z gospodarnim poslovanjem s sredstvi socialnega zavarovanja lahko ob takšni obremenitvi osebnih dohodkov pokrili vse pravice zavarovancev po sedaj veljavnih predpisih in ustvarili za izvajanje novega sistema financiranja neogibno potrebne začetne rezerve.

Da bi bila vsebina predloženih in med seboj zelo povezanih predpisov, ki se nanašajo na zdravstveno zavarovanje, bolj razumljiva, jih bom skušal obrazložiti ob sočasnem navajanju značilnosti novega sistema financiranja zdravstvenega zavarovanja.

Nov zakon pozna dva redna vira prispevkov za zdravstveno zavarovanje: osnovni prispevek, ki ga plačujejo delovne organizacije iz sredstev za osebne dohodke in dodatni prispevek, ki bremeni njihove poslovne stroške. Ljudska skupščina LRS je pooblaščená, da predpiše najvišjo mejo, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje, prav tako pa da tudi predpiše, v katerih panogah, skupinah oziroma podskupinah delovnih organizacij se sme naložiti plačilo dodatnega prispevka.

Najvišja meja osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje, ki ga predlagamo v višini 8% od osnov, predpisanih za obračunavanje prispevkov za socialno zavarovanje, pomeni za leto 1963 enako raven dohodkov za sklade zdravstvenega zavarovanja, kot je bila dosežena v preteklem letu z enotno določeno

stopnjo v višini 8,3 %. Skladi zdravstvenega zavarovanja so z novim letom namreč razbremenjeni tistega dela poslovnih stroškov, ki so jih prejšnji okrajni zavodi za socialno zavarovanje morali pokrivati iz teh skladov za izvajanje službe dolgoročnih zavarovanj. Razbremenitev teh izdatkov pomeni, da bodo skladi zdravstvenega zavarovanja pri stopnji 8 % razpolagali celo z nekoliko večjimi sredstvi kot pri lanskoletni stopnji 8,3 %. Absolutno povečanje sredstev skladov zdravstvenega zavarovanja se bo torej gibalo v okviru letos predvidenega povečanja sredstev za osebne dohodke, ki so osnova za te prispevke.

Predloženi ustrezeni odlok omogoča predpisovanje dodatnega prispevka v vsaki panogi, skupini in podskupini, v kateri stroški za zdravstveno zavarovanje presegajo povprečje stroškov na območju posamezne komunalne skupnosti. Glede na to, da ni na razpolago zanesljivih analiz o objektivnih vzrokih razmeroma močnih razlik v višini stroškov za zdravstveno zavarovanje v posameznih panogah, skupinah in podskupinah, in še zlasti velikih razlik znotraj njih, menimo, da je takšna opredelitev možnosti za predpisovanje dodatnega prispevka za enkrat najboljša. Skupščinam komunalnih skupnosti je s takšno rešitvijo dana možnost, da upošteva zakonske možnosti in priporočilo Ljudske skupščine določajo višino dodatnega prispevka dokaj elastično in da ga že v teku leta zmanjšujejo v vsaki delovni organizaciji, ki uspe z ukrepi higiensko tehničnega varstva pri delu, zmanjšati stroške zdravstvenega zavarovanja pri njih zaposlenih delavcev.

Dočim je uporaba morebitnih presežkov v komunalnih skladih zdravstvenega zavarovanja že z zakonom točno določena, pa je potrebno z republiškimi predpisi podrobneje določiti elemente za način pokrivanja morebitnih primanjkljajev. Zvezni zakon predpisuje naslednji vrstni red virov za pokrivanje morebitnih primanjkljajev:

1. rezerve skladov, ki jih mora na predpisani način in v predpisani višini oblikovati vsaka komunalna skupnost;
2. izredni prispevek zavarovancev, ki ga plačujejo iz svojih čistih prejemkov, če ne zadoščajo sredstva rezerve;
3. izredni prispevek organizacij in zasebnih delodajalcev, ki ga plačujejo iz sredstev, s katerimi samostojno razpolagajo oziroma iz svojih sredstev, če primanjkljaj ni krit niti z izrednimi prispevki zavarovancev.

Najvišje meje, do katerih lahko predpišejo komunalne skupnosti oba izredna prispevka, določi republiška ljudska skupščina. Predlagane najvišje meje teh izrednih prispevkov v višini do 1 % od osnov, od katerih se plačuje osnovni prispevek za socialno zavarovanje za zavarovance oziroma do 2 % od istih osnov za gospodarske organizacije, po našem mišljenju niso tako visoke, da bi povzročile preveliko obremenitev zavarovancev oziroma organizacij. Hkrati pa so te meje zadosti visoke, da lahko preventivno vplivajo na same zavarovance in organizacije v tem smislu, da bodo budno in tekoče spremljali trošenje sredstev zdravstvenega zavarovanja.

4. Skrajni ukrep za pokrivanje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju predstavljajo tisti viri sredstev, ki jih določi republika za primere, kadar tudi z uporabo najvišje dopustne mere osnovnega in dodatnega prispevka, sredstev iz pozavarovanja in prej naštetih izrednih virov financiranja ni mogoče pokriti obveznosti do zavarovancev. Kot je razvidno iz predloženega ustreznega odloka, predlagamo, da v takih primerih zagotovi potrebna dopolnilna sredstva pristojna občina iz svojih sredstev. S tem vključujemo občino in njen ljudski odbor v

neposredno soodgovornost za stalno sodelovanje pri oblikovanju in izvajanju politike trošenja sredstev skladov zdravstvenega zavarovanja in tudi za smotrno načrtovanje investicijske potrošnje na področju zdravstva.

Kot je razvidno, je mehanizem financiranja zdravstvenega zavarovanja izdelan in vsem činiteljem v naprej popolnoma znan, kar je s stališča ekonomske vzpodbude za smotrno potrošnjo sredstev brez dvoma zelo pozitivno. Iz povedanega pa tudi sledi, da je nov sistem financiranja zdravstvenega zavarovanja v celoti prenešen v pristojnost komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja, ki prevzemajo skupno z delovnimi organizacijami in ljudskimi odbori polno odgovornost za to panogo socialnega zavarovanja.

Zelo pomembna novost je tudi neposredno vključevanje in sodelovanje delovnih organizacij v sistem financiranja in izvajanja zdravstvenega zavarovanja. Medtem ko so doslej delovne organizacije same plačevale izdatke za bolezenska nadomestila za prvih 7 dni v breme poslovnih stroškov, bodo v bodoče te izdatke krili skladi zdravstvenega zavarovanja tako, da bodo komunalne skupnosti odstopale delovnim organizacijam del prispevka za zdravstveno zavarovanje. S temi sredstvi bodo delovne organizacije same gospodarile, ker po zakonu prevzemajo obveznosti izplačevanja nadomestil osebnega dohodka in stroškov zdravljenja zavarovancev, ki utrpijo poškodbe pri delu za čas bolezenskega dopusta za prvih 30 dni.

Ta instrument bo lahko vsekakor učinkovito deloval na delovne kolektive tako, da se bodo po svojih predstavnikih v skupščinah komunalnih skupnosti angažirali za zmanjšanje stroškov zdravstvenega zavarovanja v delovnih organizacijah. S tem instrumentom pa bodo delovne organizacije tudi stimulirane, da v interesu lastnega razvoja in v interesu uveljavitve pravičnih notranjih odnosov najbolj smotrno gospodarijo s temi sredstvi. Iz tega vira prihranjena sredstva namreč lahko delovne odganizacije uporabijo za zboljšanje zdravstvenega varstva v okviru kolektiva, na drugi strani pa so dolžne morebitne primanjkljaje same nadomestiti iz čistih prejemkov delavcev ali iz skladov skupne porabe.

Med predlaganimi predpisi je tudi odlok o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev. S tem odlokom se ureja plačevanje prispevkov za vse skupine oseb izven delovnega razmerja, ki uživajo v določenih okoliščinah posamezne pravice iz zdravstvenega oziroma invalidskega zavarovanja.

S predloženim zakonom o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb pa uvajamo obvezno zdravstveno zavarovanje za učivalce stalnih priznavalnin, priznanih po ljudskih odborih, dalje za osebe, ki prejemajo od občinskih ljudskih odborov stalno družbeno denarno pomoč in za zasebne gostilničarje. Z vključitvijo omenjenih skupin oseb in tudi njihovih družinskih članov v zdravstveno zavarovanje, se bo v Ljudski republiki Sloveniji odstotek zdravstveno zavarovanega prebivalstva povečal od dosedanjih 97 na 99 %.

Ce sedaj na kratko skušamo pokazati, kakšne možnosti kažejo letos predvidene kalkulacije dohodkov in izdatkov skladov zdravstvenega zavarovanja v pogojih predloženih finančnih instrumentov, je treba vsekakor ugotoviti, da bodo komunalne skupnosti socialnega zavarovanja lahko zbrale zadostna sredstva za pokrivanje zakonitih pravic zavarovancev in za nadaljnje povečanje ravni zdravstvenega varstva. Še več! Če komunalne skupnosti ne bodo povečale izdatkov zdravstvenega zavarovanja iznad republiških kalkulacij, ki predvide-

vajo globalno povečanje izdatkov za okoli 8,2 % v primerjavi z lanskoletnimi finančnimi načrti, to je za okroglo 2,4 % milijarde dinarjev ali od lanskoletnih 29,3 milijarde na 31,7 milijard dinarjev v letu 1963; bi lahko konec leta ustvarile v skladih zdravstvenega zavarovanja okoli 2,2 milijardi dinarjev presežkov.

Velikega pomena je tudi dejstvo, da končni podatki iz sicer še nepotrjenih zaključnih računov kažejo, da bodo od 23 komunalnih skupnosti samo 3 izmed njih prešle na nov sistem financiranja s skupnim primanjkljajem 8,8 milijona dinarjev, ki pa je tako malenkosten, da ga bodo zlahka pokrile s tekočimi dohodki. Vse ostale komunalne skupnosti pričenjajo novo poslovanje z večjimi ali manjšimi presežki, ki znašajo globalno po zaključnih računih 1033 milijonov dinarjev, k čemur je treba prišteti še preostale rezerve v nekaterih skladih iz prejšnjih let v višini 670 milijonov dinarjev.

Tako torej stopamo v nov sistem financiranja zdravstvenega zavarovanja že s prvimi možnostmi, da del teh sredstev naložimo kot kredit v zdravstvene investicije, hkrati pa te rezerve omogočajo posameznim komunalnim skupnostim, da obremenijo delovne organizacije s prispevki za zdravstveno zavarovanje celo nižje od povprečij v republiških predvidevanjih. Vse to pomeni hkrati tudi zadostno jamstvo, da predpisov, ki jih danes sprejemamo glede uvedbe izrednih prispevkov in dopolnilnih sredstev, ki bi jih v primeru primanjkljajev morali plačevati zavarovanci sami, oziroma delovne organizacije ali ljudski odbori, ne bo treba uporabljati. Ta cilj bi morale komunalne skupnosti zasledovati tudi v svoji politiki na daljša obdobja. Takšna orientacija v financiranju lahko tudi zagotovi, da že v letošnjem letu ustalimo ali celo nekoliko znižamo udeležbo izdatkov zdravstvenega zavarovanja v narodnem dohodku, ki je v zadnjem desetletju od vseh panog socialnega zavarovanja najmočnejše naraščala.

Zaključni računi za leto 1962, ki so prav sedaj v končni fazi izdelave, nudijo že popolnejše podatke od tistih, ki smo jih lahko uporabili v predloženi dokumentaciji. Ob nastalih razlikah med podatki v dokumentaciji in dejansko realizacijo, je potrebno upoštevati nepredvideno podaljšanje termina za zaključek poslovnega leta na 20. januar 1962, kar je povzročilo, da so se v predloženi dokumentaciji predvideni dohodki in izdatki skladov povečali za približno polmesečno realizacijo. Na končen poslovni uspeh v zdravstvenem zavarovanju pa ta sprememba ne bo vplivala, saj kažejo podatki, ki sem jih prej navedel, da so bili ustvarjeni presežki, ki se le neznatno razlikujejo od prejšnjih predvidevanj.

Še ne povsem izdelane analize zaključnih računov že opozarjajo na nekatere probleme, katerim bi morale komunalne skupnosti predvsem posvetiti pozornost pri oblikovanju svoje bodoče politike. Zlasti je potrebno opozoriti na dejstvo, da je kljub vloženim naporom v preteklem letu povprečen odstotek za delo nezmožnih zavarovancev ponovno narastel, saj je znašal v letu 1962 4,88 %, medtem ko je znašal v letu 1961 4,43 %, v letu 1960 pa 4,33 %. To pomeni, da se je iz leta 1961 na leto 1962 povečala odsotnost z dela za dobrih 10 %, število izostankov z dela zaradi bolezni pa od 6,8 milijonov na 7,7 milijonov dni, ali za skoraj 13 %.

O posledicah naraščanja odsotnosti z dela na izdatke zdravstvenega zavarovanja in na materialno proizvodnjo, smo govorili na tem mestu že lansko leto. Zato bi morala priti večja skrb za normalizacijo bolezenskih odsotnosti z dela do izraza že v letošnjih pogodbah med socialnim zavarovanjem in zdrav-

stveno službo, upoštevajoč pri tem tudi stimulatивно vključevanje delovnih organizacij pri izvajanju zdravstvenega zavarovanja za prvih 30 dni. Koristno bi tudi bilo, da bi komunalne skupščine pooblastile za oceno delovne zmožnosti in z njo zvezanega dovoljevanja bolezenskih dopustov obratne zdravnike, kjer pa obratnih ambulant ni, pa vsaj za večje delovne organizacije določenega zdravnika zdravstvenega doma. Nadalje bo pri prehodu na nov način sklepanja pogodb treba upoštevati lanskoletne izkušnje, kar velja tako za komunalne skupnosti in zavode za socialno zavarovanje kot za zdravstveno službo. Komunalne skupnosti naj zato v okviru svojih programov dejavnosti zdravstvenega zavarovanja zagotovijo, da bodo njihovi finančni načrti izdatkov vsklajeni z njihovimi materialnimi možnostmi, zdravstvena služba pa naj intenzivneje dela na izdelavi realnih kalkulacij cen zdravstvenih storitev in na izboljšanju organizacije zdravstvene službe.

Tovariši ljudski poslanci! Izkoristil bom to priložnost, da opozorim še na nekatere probleme, ki so se pokazali ob analizah pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Sredstva, ki jih bomo v letu 1963 potrošili v ta namen, so zelo visoka, saj predvidevamo, da bomo porabili za pokojninsko zavarovanje 28,6 milijard, za invalidsko zavarovanje 8,7 milijard, poleg tega pa še za otroške dodatke okoli 11,7 milijard dinarjev. Analiza potrošnje sredstev znotraj navedenih zavarovalnih panog zasluži pozornost v dveh smereh. Prvič, z vidika problemov, ki jih porajajo obstoječi sistemi teh zavarovanj in ki ob prehodu na nov sistem financiranja socialnega zavarovanja sami po sebi terjajo določene spremembe, in drugič zaradi subjektivnih slabosti, ki povzročajo nepotrebno povečevanje izdatkov v posameznih primerih.

Pri obstoječem pokojninskem in invalidskem sistemu se s stališča financiranja teh zavarovanj kaže iz leta v leto precej močnejše naraščanje izdatkov, kot narašča narodni dohodek. Tako stanje je v precejšnji meri pogojeno s samim pokojninskim oziroma invalidskim sistemom, čigar delovanje ni vsklajeno s tekočimi možnostmi financiranja. Na drugi strani pa sam sistem financiranja doslej ni omogočal dolgoročne zavarovalne politike, ki mora računati z obveznostmi na daljša razdobja in hkrati zagotavljati tudi zadostna sredstva za prilagajanje vrednosti pokojnin in invalidnin rastočim življenjskim stroškom in naraščanju življenjskega standarda, ker ni zagotavljal ustvarjanja neogibno potrebnih rezerv.

Sistem financiranja, ki ga letos uveljavljamo, že predvideva prve elemente dolgoročneje politike. Le-ti se kažejo v obveznem ustvarjanju varnostnih in valorizacijskih rezerv. V tem smislu predvidevamo v Ljudski republiki Sloveniji kljub temu, da Zvezna ljudska skupščina še ni predpisala najnižjih odstotkov dohodkov skladov pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki bi jih bilo treba obvezno vlagati v ti dve rezervi, že prve varnostne rezerve, ki naj bi se oblikovale, kakor predlagamo v predloženem odloku, iz ustvarjenih presežkov preteklega leta. Prav tako predvidevamo, da bi ob nespremenjenih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja lahko tudi v letu 1963 dosegli v teh skladih določene presežke, ki bi jih naložili v varnostne in valorizacijske rezerve.

S tako politiko se bomo predvsem lahko zavarovali pred nepričakovanim povečanjem izdatkov, ki so v preteklem desetletju povzročali deficitno financiranje in popolno negotovost pri izdelavi finančnih načrtov. Samo v letu 1962 so na primer nepredvidene okoliščine povzročile, da so izdatki v pokojninskem

zavarovanju porasli za 938 milijonov, skupno z invalidskim zavarovanjem pa za 1120 milijonov dinarjev.

Ker je z novim sistemom financiranja celotna odgovornost za oblikovanje in potrošnjo sredstev pokojninskega in invalidskega zavarovanja prenešana na republike, vključno z odplačilom starih dolgov, in ker se bodo morali morebitni tekoči primanjkljaji s teh dveh zavarovanj pokrivati — v kolikor ne bo na razpolago zadostnih sredstev v varnostnih rezervah — s povečanimi stopnjami prispevkov v bodočih obdobjih, v skrajnem primeru pa v smislu predlaganega odloka celo v breme sredstev republike, postaja odgovornost za gospodarno poslovanje teh skladov v mejah republike vsestranska.

Glede na objektivno možnost stabilizacije v potrošnji teh sredstev in glede na možnost vsklajevanja te potrošnje z rastjo narodnega dohodka, pa je potrebno opozoriti na nekatere materialne disproporce, ki izhajajo predvsem iz obstoječega pokojninskega sistema. Ti disproporci, ki zlasti povzročajo tako nagle skoke v skupnih izdatkih, izvirajo iz sedaj veljavnih zakonskih določil v zvezi s starostno mejo in delovno dobo. Posledica sedaj uveljavljene starostne meje za ženske 50 let in za moške 55 let, ter delovne dobe 30 oziroma 35 let, je ta, da je dotok upokojencev z nizko starostjo precej večji, kot je zniževanje števila upokojencev zaradi umrljivosti. K temu je treba dodati še dejstvo, da v zadnjih letih število osebnih upokojencev precej hitreje narašča kot število aktivnih zavarovancev. Izrazito neskladje je nastalo npr. v preteklem letu, ko se je število aktivnih zavarovancev, to je plačnikov prispevkov, povečalo za 1,3 %, število osebnih upokojencev pa za 10,8 %.

Relativno močan dotok upokojencev z nizko starostno mejo ima ob doseženem večjem povprečnem trajanju življenja za posledico, da se v Sloveniji npr. izplačujejo priznane pokojnine za ženske, ki se upokoje pri 50 letih starosti, povprečno 25 let, za moške, ki se upokoje pri starosti 55 let, pa 19 let. V povojnem obdobju doseženi uspehi, ki se kažejo v stalnem naraščanju povprečne življenjske dobe našega prebivalstva, povsem razumljivo povzročajo tudi stalno naraščanje skupnih obremenitev skladov pokojninskega in deloma invalidskega zavarovanja. Takšno obremenjevanje teh skladov pa pri obstoječih materialnih možnostih samo po sebi ne dopušča bistvenjšega povečanja višine sedaj priznanih pokojnin.

Problem, ki ga bo pri razpravah o novem pokojninskem sistemu treba vsestransko pretresti, je toliko očitnejši, ker nizke pokojnine silijo upokojence v zaposlitev po upokojitvi, k čemur jih obstoječi pokojninski sistem celo materialno spodbuja. Pri tem pa zaposleni upokojenci obremenjujejo sklade pokojninskega zavarovanja, ki jim v času zaposlitve z rednim delovnim časom izplačujejo polovico priznane pokojnine ne glede na v tem času izplačane osebne dohodke. Ob vsem tem tudi ni zanemariti dejstva delovne sposobnosti in zmožnosti, ki jih imajo moški in ženske pri starostni meji, ki je pogoj za dosego pravice do pokojnine. Ni dvoma, da je vitalnost ljudi v teh letih še zelo velika in vprašanje je, ali je prav, da jo po sili zakona omejujemo in predčasno izločamo iz delovnega procesa.

Zvišanje starostne meje bi vsekakor pripomoglo, da bi se v daljšem razdobju skupni izdatki pokojninskega zavarovanja stabilizirali. Še važnejše pa je, da bi s tem našli, ob upoštevanju potrebnih varnostnih in organizacijskih rezerv ter ob smotrnem nalaganju teh sredstev, materialne možnosti za boljše rešitve prav tistih najbolj perečih vprašanj, ki se tičejo samih upokojencev.

Sem sodijo predvsem vprašanja, ki se nanašajo na to, da pri upokojencih višina pokojnine ni v polni meri odvisna od višine vplačanih prispevkov. Pokojnine namreč zaostajajo za višino osebnih dohodkov ter od njih vplačanih prispevkov, saj se pokojninska osnova določa glede na različne višine osebnih dohodkov v precej različnih odstotkih, ki pa pri polni pokojnini znašajo povprečno komaj 70 % zavarovancevih osebnih dohodkov v zadnjem letu pred upokojitvijo.

Razen tega se v pokojninsko osnovo ne štejejo zavarovancem vsi viri rednih osebnih dohodkov, pri čemer se posameznim kategorijam zavarovancev ne priznavajo v celoti niti tisti osebni dohodki, od katerih plačujejo prispevke za pokojninsko zavarovanje.

Še težji problem, ki dobiva že politično obeležje, pa je vsekakor problem tako imenovanih starih upokojencev, to je tistih, ki so bili upokojeni do vključno leta 1958. Neustrezne pokojninske osnove, po katerih so bili razvrščeni v zavarovalne razrede, in neučinkovito prilagajanje njihovih pokojnin naraščajočim osebnim dohodkom aktivnih zavarovancev, večanju življenjskih stroškov in doseženemu življenjskemu standardu, z občasnimi ter hkrati precej dragimi prevedbami, so to kategorijo upokojencev močno prizadeli, tako da višina njihovih pokojnin v marsikaterem primeru ne zadošča za normalno preživljanje.

Obstoječi pokojninski sistem priznava pravice na temelju ugotovljene delovne dobe in dosežene starostne meje, ne pa na temelju tako imenovane zavarovalne dobe, za katero se plačujejo prispevki. To dejstvo uvaja v sistem zavarovanja elemente socialnega varstva in povzroča, da se v breme skladov pokojninskega zavarovanja priznavajo v mnogih primerih pravice v širšem obsegu in zlasti za daljša razdobja, kot so se vplačevali prispevki. To pa poleg velikih težav v pogledu tekočih materialnih zmogljivosti poraja tudi precejšnje težave v pogledu objektivnega priznavanja delovne dobe, ki se zlasti za predvojne zaposlitve in za čas NOB često izkrivlja. Poleg tega ima tudi kategorizacija delovnih mest, ki jo delovne organizacije določajo in predlagajo samo še za potrebe socialnega zavarovanja, često izključen namen povečevanja pokojninskih osnov. Priznavanje delovne dobe, kategorizacija delovnih mest in mestoma poizkusi, da bi se zaradi povečanja pokojninskih osnov neosnovano povečali osebni dohodki v zadnjem letu pred upokojitvijo ter na tej osnovi prikazali zavodu za socialno zavarovanje večji osebni dohodki, kot so bili dejansko izplačani, so tiste subjektivne slabosti, ki v okviru veljavnega pokojninskega sistema zaslužijo več pozornost in objektivnosti, na kar opozarja tudi predloženo priporočilo.

Napovedane razprave o novem pokojninskem sistemu bodo omogočile, da se navedeni glavni problemi temeljito pretresejo in poiščejo najustreznejše rešitve. Z naše strani dajemo vso podporo naporom, da bi do potrebnih sprememb v sistemu pokojninskega zavarovanja prišlo čimprej.

Končno nekaj besed glede organizacije službe socialnega zavarovanja, ki v novih pogojih stoji pred velikimi nalogami. Že samo preko 80 milijard din sredstev, s katerimi posluje, ter prehod na novo organizacijo in nov sistem financiranja, zahtevata najvestnejše poslovanje ter uvedbo tekočega analiziranja vseh elementov delovanja novega sistema.

Stari način dela bo potrebno temeljito modernizirati in racionalizirati v celotni službi, ki bo morala v bodoče z nižjimi stroški uspešneje poslovati in najsmotrnejše gospodariti s sredstvi, v odnosu do zdravstvenih zavodov in samih

zavarovancev pa poslovati predvsem enostavneje in hitreje. V tem smislu se s sprejetjem predlaganega priporočila Ljudska skupščina obrača na vse samoupravne organe socialnega zavarovanja, da v svojih programih dela konkretizirajo te naloge in po tej poti pripomorejo k napredku te službe.

Tovariši ljudski poslanci! Podpora, ki jo bo Ljudska skupščina dala s svojo razpravo in sprejetjem predlaganih predpisov, je za učinkovito uveljavitev nove organizacije in novega sistema financiranja socialnega zavarovanja lahko zelo velika. Garancija, da bo zlasti predloženo priporočilo lahko doseglo čimboljše rezultate, je predvsem v tem, da se z njim obračamo na organizacije samih zavarovancev in na druge prizadete družbene in samoupravne organe in da stoji za tem priporočilom ekonomsko učinkovit mehanizem financiranja socialnega zavarovanja.

V tem smislu bo predlagano priporočilo služilo kot dober pripomoček samoupravnim in družbenim organom, da bi bili pri svojem konkretnem delu čimbolj učinkoviti.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Ta točka dnevnega reda je s tem opravljena in bodo poročevalci odborov svoja poročila prebrali na ločenih sejah obeh zborov. Tam bo tudi obravnava in sklepanje o vsakem od posameznih predlogov.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu sklepa za razrešitev sodnika okrožnega gospodarskega sodišča.

Prosim poročevalca odbora za volitve, da prebere poročilo. (Poročevalec odbora za volitve, ljudski poslanec Andrej Babnik, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Želi morda predstavnik Izvršnega sveta predlog sklepa še ustno obrazložiti? (Ne.) Če ne, pričnjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Ker nihče, prehajamo na glasovanje o predlogu sklepa. Kdor je za to, da se razreši Slavko Ogrizek, sodnik okrožnega gospodarskega sodišča v Mariboru, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog sklepa soglasno sprejet.

S tem je dnevni red skupne seje izčrpan in zaključujem sejo. Ločeni seji obeh zborov bosta popoldne ob 16. uri.

Seja je bila zaključena ob 13.35 uri.

PRILOGE

OSNUTEK USTAVE SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Izhajajoč iz tega

— da je slovenski narod pod vodstvom delavskega razreda in s komunistično partijo na čelu, združen v vseljudsko organizacijo Osvobodilne fronte, v svojem osvobodilnem boju neločljivo povezan z narodi Jugoslavije, in progresivnimi silami v svetu, zmagal nad silami fašistične agresije in notranje reakcije, zrušil red, ki je temeljil na gospodarskem izkoriščanju, političnem zatiranju in nacionalni neenakopravnosti, izbojeval socialistično revolucijo in začel graditi nove, socialistične odnose med ljudmi;

— da je v svojem osvobodilnem boju in socialistični revoluciji, uresničujoč zgodovinske težnje svojih najprogresivnejših sil, na podlagi pravice vsakega naroda do samoodločbe, vključno pravico do odcepitve, prvič v zgodovini, po tisoč letih hlapčevanja, utemeljil svojo lastno državo — ljudsko republiko Slovenijo v okviru federativne državne skupnosti svobodnih in enakopravnih narodov Jugoslavije;

— da je boj, ki so ga narodi Jugoslavije z ramo ob rami bili in ga bijejo za svojo in vseh narodov svobodo in enakopravnost, za mir, družbeni napredek in socializem, pomenil in pomeni hkrati razvijanje in utrjevanje pogojev, neogibnih za svobodno ustvarjalno dejavnost delovnega človeka;

— da je slovensko delovno ljudstvo, boreč se skupaj z vsemi delovnimi ljudmi Jugoslavije za neposredne socialistične cilje, v naponu vseh svojih ustvarjalnih sil nenehno in vsestransko dvigalo raven svoje materialne in duhovne kulture, premagujoč s tem zgodovinsko nastale razlike med delavci umskega in ročnega dela, razvijajoč vse oblike socialističnega demokratizma, omejujoč v čedalje večji meri področja sile in vladanja nad človekom in uveljavljajoč vse večjo moč osvobojenega dela nad stvarmi, in izpostavljalo med ljudmi odnose, temelječe na zavesti o njihovih skupnih interesih, na njihovi svobodni dejavnosti in na spoštovanju človeškega dostojanstva;

— da je že doseženi materialni razvoj in razvoj socialističnih odnosov v Sloveniji in Jugoslaviji prerasel obstoječo ustavno ureditev;

— da socialistični družbeno-politični in ekonomski sistem, ki temelji na svobodnem delu človeka z družbenimi produkcijskimi sredstvi in pa na družbenem samoupravljanju v delovnih organizacijah in v teritorialno, družbeno-političnih skupnostih, sloni na enotnih načelih, ki so jih narodi in delovni ljudje Jugoslavije zgradili v skupnem življenju in naporih ter jih proklamirali v ustavi Federativne socialistične republike Jugoslavije;

— da so narodi Jugoslavije, ostvarjujoč svoje suverene pravice v svojih socialističnih republikah, v skupnem interesu zaupali federaciji opravljanje tistih družbenih zadev, ki jih določa ustava FSRJ kot pravico in dolžnost federacije.

Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije kot najvišje predstavniško telo delovnega ljudstva Slovenije in slovenskega naroda

sprejema

USTAVO SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

V okviru enotne ustavnosti jugoslovanske družbene skupnosti naj ta ustava vsklajuje in utrjuje dosežene uspehe in zagotavlja nadaljnji napredek socialističnih in demokratičnih odnosov med ljudmi kot svobodnimi in enakopravnimi proizvajalci in ustvarjalci, omogoča vsestranski nacionalni razvoj slovenskega naroda kakor tudi njegovo svobodno in enakopravno sodelovanje v federaciji jugoslovanskih narodov in z vsemi narodi in progresivnimi silami na svetu.

Vse politične oblike upravljanja družbenih zadev, vključno tudi državno oblast, ustvarjata delavski razred in vse delovno ljudstvo zase, da bi organizirala družbo kot svobodno skupnost proizvajalcev, kar ima svojo najtrdnjšo podlago in jamstvo:

— v družbeni lastnini produkcijskih sredstev, ki dokončno odpravlja eksploatacijo človeka po človeku in ustvarja pogoje za enakopravnost delovnih ljudi pri delu in pri odločanju o delitvi proizvoda, ki ga delo ustvarja;

— v osvoboditvi dela, ki jo zagotavljajo odprava mezdnih odnosov, pravica do dela in svoboda dela, in ki delovnemu človeku omogoča, da se pod enakimi pogoji in v združenem delu poslužuje produkcijskih sredstev, ki so v družbeni lastnini, in da z ustvarjanjem novih produkcijskih sredstev nenehno utrjuje materialne temelje socializma, uživajoč plodove svojega dela in splošnega družbenega napredka po socialističnem načelu »vsak po svojih sposobnostih — vsakemu po njegovem delu«;

— v pravici delovnega človeka, da neposredno ali po izbranih delegatih v delovni organizaciji, v občini kot osnovni celici družbeno-ekonomskega, političnega in kulturnega življenja in v vseh drugih družbeno-političnih skupnostih, v okviru enotnega družbeno-političnega sistema in družbenega planiranja, enakopravno in odgovorno upravlja združeno delo in družbena sredstva dela, da vsklajuje individualne in splošne interese ter odloča o uporabi družbenega proizvoda, ki mu pripada na podlagi delitve po delu, kakor tudi o vseh drugih družbenih, političnih in ostalih vprašanih splošnega družbenega pomena;

— v demokratičnih političnih odnosih, ki človeku omogočajo, da kot delavec in občan neposredno upravlja družbene zadeve, prosto voli svoje predstavnike v predstavniške organe družbeno-političnih skupnosti, da v teh organih in v družbeno-političnih organizacijah prosto in enakopravno odloča o skupnih zadevah, daje pobude in ocenjuje delo organov, ustanov in njihovih funkcionarjev, da z odgovornostjo človeka in občana socialistične skupnosti prosto izpoveduje svoje mnenje, boreč se proti vsemu, kar pači družbene odnose bodisi v obliki birokratske samovolje in privilegijev, izvirajočih iz monopolnega položaja, ali v obliki privatno-lastniške sebičnosti, anarhičnega individualizma in partikularizma;

— v organih za sodno kontrolo ustavnosti in zakonitosti dela vseh in vsakogar ter v družbeni kontroli nad izvrševanjem pravic in dolžnosti organov in organizacij, ki opravljajo družbene zadeve, na vseh področjih gospodarskih, političnih in sploh družbenih odnosov;

— v solidarnosti in sodelovanju delovnih ljudi in delovnih organizacij, ki se razodevata predvsem v izpolnjevanju dolžnosti vsakogar nasproti vsem in vseh nasproti vsakomur, in pa v njihovem tekmovanju, ki naj razvija produktivnost družbenega dela in druge dejavnosti v prid človeku in njegovi družbeni skupnosti; v vzpostavljanju in razvijanju enakopravnih in demokratičnih odnosov med občani in izpolnjevanjem svojih medsebojnih obveznosti ter z materialnim in družbenim razvojem socialistične skupnosti nenehno širijo svoje človeške in občanske svoboščine in pravice;

— v Socialistični zvezi delovnega ljudstva kot prostovoljni demokratični zvezi občanov, ki politično povezuje dejanske družbene nosilce socialistične demokracije v Sloveniji in Jugoslaviji in ki jim omogoča družbeno dejavnost na najširši socialistično demokratični podlagi, uveljavljajoč se s tem kot najvažnejše politično oporišče in oblika samoupravljanja delovnih ljudi;

— v Zvezi komunistov, ki s svojim idejnim in političnim delom usmerja in krepi njihovo socialistično družbeno zavest v boju za obrambo, utrjevanje in nadaljnje razvijanje pridobitev socialistične revolucije, za nove, zmerom bolj napredne, zmerom bolj svobodne človeške odnose;

— v bratstvu in enotnosti med narodi Jugoslavije, v odnosih svobode in enakopravnosti in vzajemne pomoči pri gospodarskem razvoju, kar slovenskemu narodu zagotavlja polno uveljavljanje njegove nacionalne individualnosti v smislu vsestranskega razmaha njegovih tvornih sil, tako v njegov prid kakor tudi v prid nadaljnjemu vse skladnejšemu razvijanju in utrjevanju dejanske svobode in enakosti vseh narodov v socialistični federaciji Jugoslavije;

— v sodelovanju med narodi, ki temelji na priznanju in spoštovanju narodne suverenosti, svobode in enakopravnosti narodov in držav na vseh področjih človeškega sožitja, na dejavnem internacionalizmu, služecem krepitvi miru, utrjevanju spoštovanja in prijateljstva med narodi, njihovemu nenehnemu zблиževanju, premagovanju razlik med razvitimi in nerazvitimi deželami, svobodni razmenjavi njihovih materialnih in duhovnih dobrin, uresničevanju njihovih skupnih interesov, zlasti pa ostvarjevanju socializma in nasploh družbenega napredka.

Na tej podlagi in s temi jamstvi se ustvarjajo in množijo realne možnosti za nadaljnji razvoj socialistične družbe, za njen nenehni napredek, ki bo odpravil zaostalost in vse preostale vire ekonomske, politične in kulturne neenakosti med ljudmi in narodi. Tak razvoj socialistične družbe bo omogočil postopno uresničevanje najvišjih ciljev sodobnega humanizma, komunističnih družbenih odnosov, in izoblikovanje svobodne skupnosti proizvajalcev, v kateri bo na podlagi visoke produktivnosti dela in obobilju proizvodov zagotovljena vsestranska sprostitve človeka kot svobodne ustvarjalne osebnosti ter bo v njej uresničeno načelo komunizma: »Vsak po svojih sposobnostih, vsakemu po njegovih potrebah«.

Ta uvod v ustavo Socialistične republike Slovenije izraža temeljna načela družbene aktivnosti delovnih ljudi Slovenije za nadaljnji napredek socialistične družbe in tvori podlago za uresničevanje in razlaganje te ustave in zakonov ter za delovanje in odgovornost vseh in vsakogar.

I. poglavje

UVODNE DOLOČBE

1. člen

Socialistična republika Slovenija je socialistična demokratična državna in družbena skupnost delovnega ljudstva Slovenije, ki temelji na samoupravljanju in oblasti delovnega ljudstva.

2. člen

Delovno ljudstvo je edini nosilec upravljanja družbenih zadev in edini nosilec oblasti v Socialistični republiki Sloveniji.

Delovno ljudstvo Slovenije samostojno izvršuje oblast in opravlja vse druge družbene zadeve neposredno in po organih samoupravljanja v delovnih organizacijah, v občinah in okrajih ter v Socialistični republiki Sloveniji, v Federativni socialistični republiki Jugoslaviji, pa tiste družbene zadeve, ki so jih socialistične republike Jugoslavije v ustavi Federativne socialistične republike Jugoslavije zaradi skupnih koristi določile kot pravice in dolžnosti federacije.

Pravice in dolžnosti Socialistične republike Slovenije, ki jih izvršujejo njeni organi, določa ta ustava.

3. člen

Ozemlje Socialistične republike Slovenije je sestavni del ozemlja Federativne socialistične republike Jugoslavije.

Meje Socialistične republike Slovenije se ne morejo spreminjati brez njene privolitve.

4. člen

Socialistična republika Slovenija sodeluje z drugimi republikami Federativne socialistične republike Jugoslavije in razvija z njimi medsebojne odnose v duhu socialistične solidarnosti. V ta namen sodeluje z njimi pri skupnih akcijah, izmenjava izkušnje, sodeluje pri ustanavljanju delovnih organizacij ter uresničuje druge oblike sodelovanja na gospodarskem, političnem in kulturnem področju ter na drugih področjih družbenega življenja.

5. člen

Vsak državljani Socialistične republike Slovenije je hkrati državljani Federativne socialistične republike Jugoslavije.

Ce izgubi državljani Socialistične republike Slovenije državljanstvo Federativne socialistične republike Jugoslavije, izgubi tudi državljanstvo Socialistične republike Slovenije.

Državljanu Socialistične republike Slovenije, ki živi v Federativni socialistični republiki Jugoslaviji, se ne more odvzeti državljanstvo Socialistične republike Slovenije.

6. člen

Državljanii drugih socialističnih republik Jugoslavije imajo na območju Socialistične republike Slovenije enake pravice in dolžnosti kot njeni državljani.

7. člen

Upravni in sodni akti in listine državnih organov in pooblaščenih zavodov in organizacij z območja drugih socialističnih republik Jugoslavije imajo v Socialistični republiki Sloveniji enako veljavo kot akti in listine organov, zavodov in organizacij z območja Socialistične republike Slovenije.

8. člen

Občan ima pravico svobodnega izražanja svoje narodnosti in narodne kulture in svobodne rabe svojega jezika.

Poslovanje vseh državnih organov ter delovnih in drugih samoupravnih organizacij, ki izvršujejo družbeno službo, se vodi v slovenskem jeziku.

Vsak ima pravico, da se v postopku pred organi in organizacijami iz drugega odstavka poslužuje svojega jezika in da ga organ, ki vodi postopek, v njegovem jeziku seznanj z gradivom in svojim delom.

Neznanje slovenščine ne more nikogar ovirati pri obrambi in uresničevanju njegovih pravic.

Glede jezika v postopku pred organi in organizacijami iz drugega odstavka na narodnostno mešanih območjih se uporabljajo določbe 11. člena te ustave.

9. člen

Pripadnikom drugih narodov Jugoslavije, ki živijo na območju Socialistične republike Slovenije, zagotavlja Socialistična republika Slovenija pod pogoji, ki jih določa zakon, pravico do izobraževanja in kulturnega udejstvovanja v njihovem jeziku.

10. člen

Narodnostnim manjšinam zagotavlja Socialistična republika Slovenija enakopravnost ter vsestranski razvoj in napredek.

Narodnostnim manjšinam je zajamčena pravica, da svobodno uporabljajo svoj jezik, izražajo in razvijajo svojo kulturo in ustanavljajo ustanove, ki jim zagotavljajo te pravice.

11. člen

Z zakonom določeni narodnostno mešani območji, na katerih živita poleg slovenskega prebivalstva tudi italijanska oziroma madžarska narodna manjšina, sta dvojezični območji.

Na narodnostno mešanih območjih sta oba jezika enakopravna. Vsi prebivalci na teh območjih imajo enako pravico do uporabe svojega jezika v vsem javnem in družbenem življenju, v upravnih in sodnih postopkih ter izobraževanju. Javni napisi, imena krajev, javni dokumenti in poslovanje upravnih ter sodnih organov je na teh območjih dvojezično.

Socialistična republika Slovenija skrbi za razvoj dvojezičnega in manjšinskega šolstva, tiska, radia in kulturno-prosvetne dejavnosti na narodnostno mešanem območju in zagotavlja v ta namen potrebno pomoč.

12. člen

Grb Socialistične republike Slovenije je polje, obdano z žitnim klasjem. Klasje je spodaj povezano s trakom in prepletено z lipovimi listi. Med vrho-

voma klasja je peterokraka zvezda. V spodnjem delu polja so na dnu tri valovite črte, ki predstavljajo morje. Nad njimi se dvigajo trije stožci, ki predstavljajo Triglav; srednji stožec je višji, stranska dva sta pa enaka.

13. člen

Zastava Socialistične republike Slovenije je belo-modro-rdeča z rdečo peterokrako zvezdo na sredi. Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve. Barve zastave se vrste vodoravno od zgoraj navzdol po temle redu: bela, modra in rdeča. Vsaka barva zavzema po širini tretjino prostora zastave. Zvezda ima pravilno peterokrako obliko in zlat (rumen) rob. Središče zvezde je v presečišču diagonal zastave. Gornji krak zvezde sega do polovice bele barve, tako da imata spodnja kraka zvezde ustrezno mesto na rdeči barvi zastave.

14. člen

Glavno mesto Socialistične republike Slovenije je Ljubljana.

II. poglavje

TEMELJI DRUŽBENO-EKONOMSKE IN POLITIČNE UREDITVE V SOCIALISTIČNI REPUBLIKI SLOVENIJI

15. člen

Položaj, pravice in interesi delovnega človeka so osnova družbene in politične ureditve v Socialistični republiki Sloveniji.

16. člen

Družbeno-ekonomski odnosi v SR Sloveniji temeljijo na svobodnem združenem delu človeka s produkcijskimi sredstvi in z drugimi sredstvi dela v družbeni lastnini ter na samoupravljanju delovnih ljudi v produkciji, pri delitvi družbenega proizvoda in v drugih medsebojnih odnosih v delovni organizaciji in družbeno-političnih skupnostih.

17. člen

Delo in uspehi dela so edina osnova in merilo za materialni in družbeni položaj človeka.

Nihče si ne more, niti neposredno niti posredno, pridobivati materialne ali drugačne koristi z izkoriščanjem tujega dela.

18. člen

Produkcijska sredstva in druga sredstva družbenega dela ter rudna in druga prirodna bogastva so družbena lastnina.

19. člen

Proizvod družbenega dela, ustvarjen v delovni organizaciji, se deli med delovno organizacijo in delovne ljudi posamično ter med družbeno skupnost po načelu delitve po delu.

Da bi delitev ustvarjene vrednosti proizvoda družbenega dela zares ustrezala delu, določa družbena skupnost za njo taka splošna merila, da gre pri delitvi delovni organizaciji in delovnim ljudem delež, ki je sorazmeren produktivnosti dela delovne organizacije in delovnih ljudi in odvisen od poslovnega uspeha delovne organizacije ter zagotavlja delovni organizaciji samostojen razvoj materialne osnove v skladu s splošnimi razmerami in potrebami družbene skupnosti.

20. člen

Občani imajo lahko v skladu z načeli družbeno-ekonomskega sistema in po določbah ustave FSR Jugoslavije v lastnini zemljišča in delovna sredstva ter predmete, ki so namenjeni za osebno potrošnjo, rabo in za zadovoljevanje njihovih kulturnih potreb.

Društva in druge družbene organizacije imajo lahko ob pogojih, ki so določeni v zakonu, lastninsko pravico na nepremičninah in drugih stvareh, ki so namenjene za uresničevanje skupnih interesov njihovih članov in nalog organizacije.

21. člen

Družbeno-politične skupnosti v SRS zagotavljajo v okviru svojih, z ustavo in zakoni določenih pravic, pogoje za kar najbolj ugoden gospodarski in družbeni razvoj, izenačujejo splošne pogoje za delo, za pridobivanje in doseganje dohodka po delu, določajo splošno delitev družbenega proizvoda, zagotavljajo materialna sredstva za razvoj gospodarstva in materialne osnove drugih dejavnosti, usmerjajo in uravnavajo razvoj gospodarstva in drugih dejavnosti in skrbijo za uresničevanje drugih skupnih interesov občanov ter delovnih in drugih samoupravnih organizacij v družbeno-ekonomskih odnosih.

22. člen

Zaradi zagotovitve hitrejšega gospodarskega razvoja nezadostno razvitih republik in krajev, ki je splošnega pomena za družbeno skupnost, sodeluje Socialistična republika Slovenija pri financiranju hitrejšega gospodarskega razvoja nezadostno razvitih republik in krajev.

23. člen

Občani izvršujejo politično oblast in upravljajo družbene zadeve neposredno ali pa po svojih delegatih, ki jih prosto volijo v organe upravljanja delovnih in drugih samoupravnih organizacij ter v predstavniška telesa družbeno-političnih skupnosti, da odločajo o družbenih zadevah.

24. člen

Družbeno-politične skupnosti v Socialistični republici Sloveniji so občine in okraji.

25. člen

Samoupravljanje občanov v občini je politični temelj enotnega družbeno-političnega sistema.

Enotnost družbeno-političnega sistema v SRS je zagotovljena s pravicami in dolžnostmi vseh družbeno-političnih skupnosti ter z njihovimi medsebojnimi v ustavi in zakonu določenimi razmerji.

26. člen

Najvišji organ oblasti in organ družbenega samoupravljanja vsake družbeno-politične skupnosti je skupščina v okviru pravic in dolžnosti družbeno-politične skupnosti.

Politično-izvršilne naloge skupščine izvršujejo njeni politično-izvršilni organi, kolikor jih ne opravlja skupščina sama. Upravni organi opravljajo upravne naloge v skladu s smernicami skupščine in njenih politično-izvršilnih organov.

Člane občinske skupščine neposredno volijo državljani in delavci v delovnih organizacijah, člane drugih skupščin pa volijo občinske skupščine. Mandat članov skupščine traja štiri leta; vsako drugo leto se nanovo voli polovica njenih članov. Občan ne more biti dvakrat zaporedoma izvoljen za člana istega zbora iste skupščine in ne za člana njenega politično-izvršilnega organa.

27. člen

Naloge sodstva izvršujejo sodišča kot samostojni organi družbene skupnosti.

28. člen

Delo državnih organov in drugih organizacij, ki izvršujejo javna pooblastila, je javno. Način zagotovitve javnosti se določa z zakonom in statutom.

29. člen

Javno funkcijo sme opravljati samo, komur jo zaupajo občani ali od njih izvoljeni organ.

Vsak nosilec javne ali družbene funkcije mora zaupano mu funkcijo vestno izvrševati in je osebno odgovoren za izvrševanje funkcije.

Nosilec javne funkcije ima pravico odpovedati se funkciji in odpoved utemeljiti.

30. člen

Državni organi ter zavodi in samoupravne organizacije, ki so jim dana javna pooblastila, imajo samo tiste pravice, ki so določene z ustavo in zakonom.

Vsak akt organa, zavoda ali organizacije iz prejšnjega odstavka mora temeljiti na zakonu.

31. člen

Na teh temeljih, ki izražajo položaj, pravice in interese delovnega človeka, so v ustavi FSR Jugoslavije določena načela družbeno-ekonomskega in političnega sistema ter svoboščine, pravice in dolžnosti človeka in občana, ki neposredno veljajo in se uresničujejo v Socialistični republiki Sloveniji.

32. člen

Pravice človeka in občana, samouprava delovnih in drugih samoupravnih organizacij ter samouprava družbeno-političnih skupnosti v Socialistični republiki Sloveniji so nedotakljive in uživajo sodno varstvo.

III. poglavje

SAMOUPRAVLJANJE V GOSPODARSTVU IN V DRUŽBENIH SLUŽBAH

1. Skupne določbe

33. člen

Delovni ljudje neposredno in samostojno opravljajo družbene zadeve v delovnih organizacijah in s svojim svobodnim delom razvijajo svojo osebnost, krepijo svoj materialni položaj in materialno osnovo družbe ter razvijajo gospodarske in druge družbene dejavnosti.

Samoupravljanje delovnih ljudi v delovnih organizacijah obsega zlasti samostojno organiziranje proizvodnje oziroma drugih dejavnosti ter tako uporabo družbenih sredstev, ki zagotavlja doseganje najboljših uspehov za delovno organizacijo in družbeno skupnost z razvijanjem in večanjem produktivnosti dela, ekonomičnosti in rentabilnosti v poslovanju delovne organizacije, ter odločanje o uporabi družbenega proizvoda, ki jim pripada na podlagi delitve po delu.

34. člen

Samoupravljanje delovnih ljudi v delovnih organizacijah se uresničuje v skladu s splošnimi družbenimi interesi, ki so izraženi v ustavi, zakonih, družbenih planih in v drugih sklepkih predstavniških organov družbeno-političnih skupnosti.

Pri uresničevanju samoupravljanja so delovni ljudje odgovorni za svoje delo, za izpolnjevanje obveznosti delovne organizacije do družbene skupnosti ter za to, da organizacija posluje v skladu s splošnimi družbenimi interesi.

35. člen

Delovne organizacije so temeljne delovne skupnosti, v katerih delovni ljudje skupno opravljajo gospodarske dejavnosti ali družbene službe s proizvodnimi in drugimi delovnimi sredstvi v družbeni lastnini.

Gospodarske dejavnosti opravljajo podjetja in druge gospodarske organizacije, dejavnosti na področjih izobraževanja, kulture, zdravstva, socialnega varstva in drugih družbenih služb pa zavodi in druge organizacije.

36. člen

Delovno organizacijo vodijo člani delovnega kolektiva neposredno in po organih upravljanja, ki jih sami volijo.

V primerih, določenih z ustavo ali zakonom, sodelujejo pri vodstvu delovnih organizacij tudi predstavniki družbeno-političnih skupnosti ter zainteresiranih občanov in organizacij.

37. člen

Organizacija dela in samoupravljanje v delovni organizaciji morata omogočati, da delavci v vseh stopnjah in oblikah skupnega dela čim bolj neposredno odločajo o vprašanih svojega dela in ekonomskega položaja, da so pa hkrati zagotovljeni najugodnejši pogoji za delo in poslovanje delovne organizacije kot celote.

Delovni kolektiv uresničuje samoupravljanje v notranji samoupravni enoti, z neposrednim odločanjem v delovni organizaciji, z referendumom, po delavskem svetu oziroma temu ustreznem organu upravljanja ter po drugih organih upravljanja.

Zadeve, o katerih odločajo delovni kolektivi neposredno, določajo ustava, zakon in statut delovne organizacije.

38. člen

Pravica delovnega kolektiva do upravljanja delovne organizacije nastane z dnevom, ko se konstituirajo njeni organi upravljanja.

39. člen

Delovni človek pridobi pravice in dolžnosti člana delovnega kolektiva z dnevom, ko nastopi delo.

40. člen

Kolektivni organi upravljanja delovne organizacije se volijo za dve leti; vsako leto se izvoli nanovo polovica njihovih članov. Delovni kolektiv voli svoje predstavnike v organe upravljanja delovne organizacije z neposrednim in tajnim glasovanjem.

Nihče ne more biti več kot dvakrat zaporedoma izvoljen za člana istega kolektivnega organa upravljanja delovne organizacije.

Organi upravljanja delovne organizacije so za svoje delo odgovorni delovnemu kolektivu in družbeni skupnosti.

Ob pogojih in po postopku, ki jih določa zakon, delovni kolektiv lahko odpokliče člane organov upravljanja delovne organizacije pred potekom mandatne dobe; predstavnika družbeno-politične skupnosti, zainteresiranih občanov oziroma organizacij v organih upravljanja delovne organizacije lahko po lastni pobudi ali na predlog delovne organizacije odpokliče pred potekom mandatne dobe volilno telo, ki ga je izvolilo.

41. člen

Delovna organizacija ima svoj statut, ki ga sprejme delavski svet, potrdi pa delovni kolektiv.

Statut urejuje v skladu z ustavo in zakoni zlasti organizacijo in poslovanje delovne organizacije, medsebojna razmerja delovnih, ekonomskih in drugih enot; sestavo, pravice, dolžnosti in medsebojna razmerja organov upravljanja delovne organizacije in njenih notranjih samoupravnih enot ter delovne in druge pravice in obveznosti delavcev v delovni organizaciji.

Z zakonom se lahko določi, da je za posamezne delovne organizacije potrebna potrditev statuta ali posameznih njegovih določb po organu družbeno-politične skupnosti.

Delovna organizacija izdaja v skladu z ustavo, zakoni in s statutom tudi druge splošne akte, s katerimi se urejajo določena notranja razmerja v delovni organizaciji. Z zakonom se lahko predpiše obveznost delovnih organizacij, da morajo izdati posamezne splošne akte, in določi postopek pri izdaji takih aktov; izjemoma, kadar to terjajo splošni interesi, pa se lahko dajo pristojnim organom družbeno-političnih skupnosti glede izdaje takih aktov določena pooblastila.

Protiustaven je predpis in na podlagi njega izdani akt, s katerim se krši samoupravna pravica delovnih ljudi in delovnih organizacij, ki je zagotovljena z ustavo.

42. člen

Delovne organizacije se lahko združijo, razdelijo ali prenehajo ob pogojih in po postopku, določenih z ustavo in zakonom.

Ob pogojih, določenih z zakonom, se notranja samoupravna enota delovne organizacije, ki je sposobna samostojno opravljati svojo dejavnost, lahko osamosvoji v samostojno delovno organizacijo.

43. člen

Poslovanje delovnih organizacij je javno. Kako se uveljavlja javnost poslovanja, se določi z zakonom in s statutom delovne organizacije.

Državni organi imajo nasproti delovnim organizacijam samo tiste pravice in dolžnosti, ki so določene z ustavo in zakoni.

2. Samoupravljanje v gospodarstvu

44. člen

Gospodarske organizacije v skladu z ustavo in zakoni poslujejo samostojno, samostojno vstopajo v poslovna razmerja in samostojno določajo cene in druge pogoje za menjavo svojega blaga in storitev.

Z občinskim statutom in z drugimi občinskimi predpisi se v skladu z zakonom, urejajo položaj, organizacija in poslovanje komunalnih gospodarskih organizacij, zlasti način ustanovitve, pravice in dolžnosti občine oziroma ustanovitelja, predmet poslovanja, način določanja cen za proizvode in storitve ter medsebojne pravice in dolžnosti občine oziroma ustanovitelja in komunalno gospodarske organizacije. Če zaradi tega komunalna gospodarska organizacija ne more ustvariti zadostnega dohodka za opravljanje svoje dejavnosti, je občina oziroma ustanovitelj dolžan pokriti razliko.

45. člen

Organi upravljanja gospodarske organizacije so delavski svet, upravni odbor in direktor.

V delovnih organizacijah z največ šest delavci opravlja naloge delavskega sveta in upravnega odbora delovni kolektiv neposredno, v delovnih organizacijah, ki imajo največ 30 delavcev, pa opravlja naloge delavskega sveta ves delovni kolektiv.

Z zakonom se izjemoma lahko določi, da sodelujejo v kolektivnih organih iz prvega odstavka ali v posebnem organu pri upravljanju in vodstvu posameznih vrst gospodarskih organizacij in njihovih združenj, katerih dejavnost ima poleg gospodarskega pomena še širši družbeni pomen, tudi zastopniki družbeno-politične skupnosti ali zastopniki neposrednih koristnikov.

46. člen

Delovni kolektiv voli delavski svet gospodarske organizacije neposredno izmed svojih članov.

47. člen

Delavski svet gospodarske organizacije voli izmed delavcev gospodarske organizacije njen upravni odbor.

Najmanj polovica članov upravnega odbora mora biti izvoljena izmed delavcev, ki delajo neposredno v proizvodnji oziroma v temeljni dejavnosti gospodarske organizacije.

Upravni odbor je za svoje delo odgovoren delavskemu svetu in delovnemu kolektivu.

48. člen

Delavski svet odloča o temeljnih vprašanjih gospodarske organizacije.

Delavski svet sprejema statut in druge splošne akte; sprejema gospodarski načrt in zaključni račun; odloča o temeljnem razpolaganju s sredstvi, o investicijah in o najemanju posojil; odloča o razdelitvi čistega dohodka; odloča o poslovnem sodelovanju in poslovnem združevanju z drugimi delovnimi organizacijami; določa delovni čas gospodarske organizacije ter opravlja druge z zakonom in statutom določene zadeve. Delavski svet sklepa s pritrditvijo delovnega kolektiva o združitvi in razdelitvi gospodarske organizacije, o osamosvojitvi notranjih samoupravnih enot ter o drugih zadevah, ki jih določa zakon ali statut delovne organizacije.

49. člen

Upravni odbor skrbi, da se izvršujejo sklepi delavskega sveta; skrbi za izvrševanje gospodarskega načrta in za pravilno poslovanje gospodarske organizacije ter sprejema v zvezi s tem potrebne sklepe; odloča o razpolaganju s sredstvi gospodarske organizacije, kolikor ni to s statutom pridržano delavskemu svetu oziroma dano direktorju; odloča o razpisu mesta direktorja in postavlja vodilne uslužbenke; odloča o ugovorih delavcev zoper odločbe direktorja, ki se tičejo njihovega delovnega razmerja ter opravlja druge z zakonom oziroma s statutom določene zadeve.

50. člen

Direktor gospodarske organizacije neposredno organizira delovni proces, vodi tekoče poslovanje gospodarske organizacije v skladu z njenim gospodarskim načrtom ter izvršuje sklepe delavskega sveta in upravnega odbora.

Direktor je samostojen v izvrševanju nalog, ki jih ima po ustavi, zakonu in statutu delovne organizacije, in je osebno odgovoren za izvrševanje teh nalog.

Direktor zastopa gospodarsko organizacijo v njenih pravnih razmerjih.

Direktor je disciplinski starešina za delavce gospodarske organizacije.

Direktor je po svojem položaju član upravnega odbora.

51. člen

Direktor je odgovoren za zakonitost dela gospodarske organizacije.

Direktor zadrži izvršitev sklepa upravnega odbora oziroma delavskega sveta, če misli, da je nezakonit, mora pa sporno vprašanje nemudoma predložiti v odločitev pristojnemu občinskemu organu.

Direktor zadrži izvršitev sklepa upravnega odbora oziroma delavskega sveta, če misli, da je škodljiv za gospodarsko organizacijo, ter zahteva, da upravni odbor oziroma delavski svet o stvari ponovno odloči. Če misli, da je tudi ponovna odločitev škodljiva, lahko zahteva, da o stvari odloči neposredno delovni kolektiv.

52. člen

Direktorja gospodarske organizacije postavlja na podlagi javnega razpisa delavski svet v soglasju s pristojnim organom družbeno-politične skupnosti in ga tudi razrešuje, kolikor ni z zveznim zakonom za posamezne vrste gospodarskih organizacij določen drugačen način postavitve.

Direktor se postavlja za štiri leta in je lahko ponovno postavljen za direktorja.

53. člen

Da bi se na podlagi družbenega dela organiziralo in pospeševalo sodelovanje kmetijskih in drugih proizvajalcev, ki delajo s svojimi sredstvi, povezovala te dejavnosti z družbenim socialističnim gospodarstvom in da bi se razširili socialistični družbeni odnosi na teh področjih, se lahko ustanovijo zadruge kot delovne organizacije.

Članstvo individualnih proizvajalcev v zadrugah je prostovoljno.

54. člen

Zadruge imajo praviloma enake organe upravljanja kot druge gospodarske organizacije.

Člani zadruge, ki niso člani delovnega kolektiva zadruge, imajo pravico, da sodelujejo pri vodstvu in upravljanju zadruge, kolikor gre za zadeve, ki se tičejo njihovega poslovnega sodelovanja z zadrugo.

Pravice članov zadruge pri upravljanju zadruge, organe upravljanja, v katerih ti člani sodelujejo, pravice in dolžnosti ter način izvolitve in odpoklic teh organov določa statut zadruge v skladu z zakonom.

3. Samoupravljanje v družbenih službah

55. člen

Zavod, ki opravlja družbeno službo, vodi delovni kolektiv neposredno in po svojih organih upravljanja, v katerih sodelujejo v skladu z ustavo in zakonom tudi predstavniki družbenih političnih skupnosti ter zainteresiranih občanov in organizacij.

Zakon lahko določi, da imajo ustanovitelji zavodov na posameznih področjih javnih služb posebne pravice in dolžnosti glede vodstva, delovanja in financiranja zavoda.

56. člen

Organi upravljanja zavoda so svet zavoda, upravni odbor in direktor.

Zavodi imajo lahko v skladu z zakonom tudi posebne organe strokovnega vodstva.

S statutom zavoda z manjšim številom delovnega kolektiva se lahko določi, da izvršuje pravice in dolžnosti upravnega odbora delovni kolektiv zavoda neposredno.

57. člen

Svet zavoda sprejme statut in druge splošne akte zavoda, določa delovni program zavoda, razporeja sredstva zavoda in potrjuje njegov zaključni račun, voli direktorja zavoda, daje smernice in priporočila za delo zavoda ter sprejema druge sklepe, za katere to določajo zakon, akt o ustanovitvi zavoda in statut zavoda.

Svet zavoda je za svoje delo odgovoren družbeni skupnosti.

58. člen

Svet zavoda sestavljajo člani, ki jih imenuje ustanovitelj zavoda, člani, ki jih v skladu z zakonom oziroma z ustanovitvenim aktom delegirajo določeni organi ali organizacije ali izvolijo na delu zavoda zainteresirani občani, ter člani, ki jih izvoli delovni kolektiv zavoda.

Sestavo sveta zavoda določi v skladu z zakonom in z ustanovitvenim aktom statut zavoda.

Nihče ne more biti hkrati član sveta več kot dveh zavodov.

Delovni kolektiv lahko izvoli največ tretjino skupnega števila članov sveta.

59. člen

Člane upravnega odbora voli delovni kolektiv neposredno izmed sebe.

Z zakonom se za posamezne vrste zavodov določi, kdaj se izvoli upravni odbor kot poseben organ in kdaj sestavljajo upravni odbor vsi člani delovnega kolektiva.

Število članov upravnega odbora in način njihove izvolitve se določi s statutom zavoda.

Upravni odbor je za svoje delo odgovoren svetu zavoda in delovnemu kolektivu.

60. člen

Upravni odbor zavoda predlaga svetu zavoda v sprejem statut, akte zavoda in finančni načrt zavoda ter v potrditev zaključni račun zavoda; skrbi, da se izvršujejo sklepi in smernice sveta zavoda; skrbi za izvrševanje delovnega programa zavoda in sprejema v zvezi s tem potrebne sklepe; postavlja vodilne uslužbence zavoda, če ni to s statutom pridržano svetu zavoda; odloča o razpolaganju s sredstvi zavoda, kolikor ni za to po statutu pristojen svet oziroma direktor zavoda; odloča o ugovorih delavcev zoper določbe direktorja ter opravlja druge zadeve, določene z zakonom in statutom zavoda.

61. člen

Direktor zavoda ima smiselno enake pravice in dolžnosti kot direktor gospodarske organizacije.

Direktor zavoda je za svoje delo odgovoren svetu zavoda, delovnemu kolektivu zavoda in družbeni skupnosti.

62. člen

Direktorja imenuje svet zavoda na podlagi javnega razpisa in po postopku, ki ga določa zakon. Z zakonom se lahko določi, da se direktor posameznih vrst zavodov voli ali postavlja na drug način.

Direktor se imenuje oziroma voli za štiri leta, če ni v statutu zavoda v skladu z zakonom določen krajši rok. Direktor je lahko ponovno imenovan oziroma izvoljen.

Organ, ki je direktorja imenoval oziroma izvolil, ga pod pogoji, ki jih določa zakon, lahko razreši pred potekom dobe, za katero je bil direktor imenovan oziroma izvoljen.

63. člen

Zavod ustvarja sredstva, ki jih potrebuje za opravljanje svoje družbene dejavnosti, z zaračunavanjem storitev.

Zavod samostojno določa ceno svojih storitev, če ni z zakonom drugače določeno.

Z ustanovitvenim aktom se lahko predpiše, da zavod opravlja določene storitve brezplačno oziroma da sme ustanovitelj določiti cene za vse ali za posamezne storitve zavoda. Če zavod zaradi take določbe ali ukrepa ne more ustvariti zadostnih sredstev za opravljanje svojih nalog in za materialni razvoj zavoda, je ustanovitelj dolžan pokriti primanjkljaj.

64. člen

Zavodu, ki opravlja tako družbeno dejavnost, pri kateri ni mogoče zaračunavati storitev neposrednim koristnikom, daje ustanovitelj sredstva za opravljanje njegovih nalog, za njegov materialni razvoj ter za osebni dohodek delavcev sorazmerno z uspehom dela zavoda pri zadovoljevanju splošnih družbenih potreb in potreb občanov, v skladu s pogoji, ob katerih si ustvarjajo osebne dohodke delavci v gospodarskih organizacijah.

65. člen

V zavodih na področju prosvete in socialnega varstva sodelujejo v vodstvu zavoda v skladu z zakonom:

- v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih tudi učenci in njihovi starši oziroma študenti;
- v socialnih zavodih za varstvo otrok tudi oskrbovanci in njihovi starši;
- v drugih socialnih zavodih tudi oskrbovanci.

Z zakonom se lahko določijo še drugi primeri sodelovanja neposrednih interesentov v vodstvu zavoda družbene službe.

66. člen

Glede visokošolskih in drugih zavodov na področju prosvete, kulture in znanosti lahko predpiše zakon v skladu z načeli ustave tudi drugačne oblike in nazive organov družbenega vodstva zavoda, drugačno mandatno dobo njihovih članov ter drugačen način njihove izvolitve.

67. člen

Učne načrte oziroma učne programe vzgojnih in izobraževalnih zavodov sprejemajo organi teh zavodov sami, kolikor ni z zakonom določeno, da jih sprejemajo organi družbeno-političnih skupnosti.

4. Druga področja samoupravljanja

68. člen

Skladi družbeno-političnih skupnosti in drugi družbeni skladi, ki se ustanovijo za financiranje družbenih nalog trajnejšega značaja na posameznih področjih, se upravljajo po načelih družbenega upravljanja.

Organe in način upravljanja sklada določa v skladu z zakonom statut sklada.

69. člen

Socialno zavarovanje se organizira in izvaja po načelu, da zavarovanci sami upravljajo sredstva in službo socialnega zavarovanja.

Samoupravo socialnega zavarovanja uresničujejo zavarovanci v okviru skupnosti socialnega zavarovanja kot svojih samoupravnih organizacij.

Skupnosti imajo svoje samoupravne organe, skupščine socialnega zavarovanja.

70. člen

Z zakonom se lahko določi, da se individualni proizvajalci obvezno združujejo ali da obvezno sodelujejo z določeno delovno organizacijo zaradi izvrševanja melioracijskih del v njihovem skupnem interesu, zaradi boljšega izkoriščanja zemljišč, na katerih so taka dela izvršena ali če to zahteva družbeni interes glede gojitve in izkoriščanja gozdov ali drugi posebni družbeni interesi na področju pospeševanja kmetijske proizvodnje.

Pravice in dolžnosti članov obveznih skupnosti ter organe skupnosti določata zakon in statut skupnosti.

71. člen

Stanovanjske hiše v družbeni lastnini neposredno upravljajo njihovi stanovalci po zborih stanovalcev in po hišnih svetih kot organih družbenega upravljanja na podlagi pravic in dolžnosti, ki jih določa zakon.

72. člen

Delovni ljudje, ki delajo v državnih organih, društvih in v družbenih organizacijah, imajo pravico do udeležbe pri družbenem dohodku v sorazmerju z uspehom svojega dela pri zadovoljevanju družbenih potreb in v skladu s pogoji, ob katerih dobivajo osebni dohodek delovni ljudje v proizvodnji.

Samoupravne pravice delovnih ljudi v državnih organih, društvih in družbenih organizacijah glede udeležbe pri družbenem dohodku, delitve sredstev za osebne dohodke, odločanja o vprašanih njihovih delovnih razmerij, in druge samoupravne pravice se v skladu s pogoji njihovega dela in naravo službe, ki jo opravljajo, določijo z zakonom ter s statutom ustreznega organa oziroma organizacije.

5. Družbena odgovornost delovnih organizacij in njihovih organov upravljanja ter nadzorstvo nad njimi

73. člen

Delovne organizacije so dolžne upravljati proizvodna in druga sredstva gospodarsko smotrno, dolžne so nadomeščati iz ustvarjenega dohodka sredstva, ki so bila porabljena pri opravljanju dejavnosti delovne organizacije, razvijati materialno osnovo svoje dejavnosti v skladu z možnostmi, ki jih daje ustvarjeni dohodek, ter izpolnjevati obveznosti nasproti družbi.

74. člen

Delovne organizacije so odgovorne družbeni skupnosti za zakonitost in gospodarsko smotrnost svojega poslovanja, za skladnost poslovanja z družbenimi plani družbeno-političnih skupnosti ter za skladnost poslovanja s splošno družbeno koristjo.

75. člen

Zakonitost poslovanja delovnih organizacij nadzorujejo z zakonom določeni državni organi.

Pri opravljanju nadzorstva nad zakonitostjo poslovanja smejo ti organi zadržati ali razveljaviti nezakonite akte delovnih organizacij, izrekati kazni in odrediti druge ukrepe za odpravo nezakonitosti, ki jih določi zakon.

76. člen

Gospodarsko smotrnost in zakonitost poslovanja delovnih organizacij ter skladnost njihovega poslovanja z družbenimi plani in s splošno družbeno koristjo nadzorujejo skupščine družbeno-političnih skupnosti neposredno ali po svojih organih družbenega nadzorstva.

Organi družbenega nadzorstva lahko dajejo delovnim organizacijam priporočila in pripombe. Organi upravljanja delovnih organizacij so dolžni dati ta priporočila in pripombe delovnemu kolektivu v razpravo in nato zavzeti do njih svoje stališče in ga sporočiti organom družbenega nadzorstva.

77. člen

Organi upravljanja delovne organizacije so lahko ob pogojih in po postopku, ki so določeni v zakonu, razpuščeni, če je delovna organizacija hudo kršila zakon ali če je s svojim poslovanjem znatno oškodovala družbene koristi.

Gospodarska organizacija je lahko pod pogoji, ki so določeni v zakonu, odpravljena, če ne more obnavljati družbenih sredstev za produkcijo in drugih delovnih sredstev ali izpolnjevati drugih obveznosti, ki so določene z zakonom.

Gospodarska organizacija je lahko postavljena pod prisilno upravo, kadar so podani pogoji za razpust organov upravljanja gospodarske organizacije ali za njeno odpravo.

Z zakonom se lahko določi, da se delovna organizacija, ki opravlja družbeno službo, odpravi tudi v primeru, če preneha družbena potreba za njen nadaljnji obstoj ali če delovna organizacija ne izpolnjuje pogojev, ki so določeni z zakonom.

78. člen

Določbe prejšnjih členov se smiselno uporabljajo tudi glede odgovornosti organov drugih oblik družbenega samoupravljanja.

IV. poglavje

SAMOUPRAVLJANJE V OBČINI IN OKRAJU

a) Občina

1. Pravice in dolžnosti občine

79. člen

Občina je temeljna družbeno-politična skupnost.

V občini občani neposredno in po organih družbenega samoupravljanja v svojih delovnih in drugih organizacijah ter društvih in po organih občine izvršujejo temeljno vsklajevanje individualnih in splošnih družbenih interesov, vsklajujejo v okviru enotnega družbeno-ekonomskega sistema razvoj v občini, ustvarjajo pogoje za uresničevanje političnih in osebnih pravic občanov ter za uresničevanje družbenega samoupravljanja ter odločajo o vprašanih, ki so skupnega pomena za njihovo življenje in delo ter za gospodarski, kulturni, komunalni, zdravstveni in socialni razvoj občine, zlasti pa:

— ustvarjajo družbene in materialne pogoje za razvoj produktivnih sil, gospodarskih in drugih dejavnosti ter za delo, zaposlovanje in povečevanje produktivnosti dela;

— vsklajujejo razvoj gospodarstva in razvoj drugih dejavnosti;

— uresničujejo čim popolnejše uveljavljanje načela delitve po delu;

— odločajo o sredstvih, ki v okviru delitve družbenega dohodka služijo za zadovoljevanje skupnih družbenih potreb v občini; odločajo o vlaganju sredstev za gospodarski in družbeni razvoj, s katerimi občina samostojno razpolaga;

— urejajo vprašanja, ki imajo splošen pomen za gospodarsko, kulturno in družbeno življenje in razvoj v občini, ter način uporabe zemljišč in stavb v družbeni lastnini ter stvari v splošni rabi.

— skrbijo, da se zemljišča kot dobrina splošnega družbenega pomena izkoriščajo v skladu s splošnimi, z zakonom določenimi interesi;

— zagotavljajo materialne in druge pogoje za zadovoljevanje svojih potreb in za stalno izboljševanje svojih splošnih življenjskih pogojev, posebno na področju vzgoje in izobraževanja, kulture, zdravstva, socialnega varstva, rehabilitacije, stanovanj ter komunalnih in drugih družbenih služb; uresničujejo svojo pravico in dolžnost do osnovnega šolskega izobraževanja; ustanavljajo gospodarske organizacije ter organizirajo komunalne in druge družbene službe; vsklajujejo razvoj naselij;

— opravljajo družbeno nadzorstvo nad gospodarjenjem z družbeno lastnino v občini;

— organizirajo in varujejo osebno varnost in varnost premoženja ter javni red in mir;

— zagotavljajo izvrševanje in uporabo zakonov in drugih predpisov ter varujejo zakonitost v občini.

V občinah opravljajo občani tudi druge zadeve, ki so zanje skupnega pomena, razen tistih, ki jih v skladu z ustavo in z zakoni opravljajo po delegacijah občine v širših družbeno-političnih skupnostih.

80. člen

Pravice in dolžnosti občine so določene z ustavo, zakoni, s statutom in z drugimi splošnimi akti občine, v skladu z njenimi funkcijami, ki so določene z ustavo.

Pravice in dolžnosti občine opravljajo občinska skupščina in njeni organi, krajevne skupnosti ter občani na zborih občanov in v drugih oblikah neposrednega sodelovanja pri opravljanju skupnih družbenih zadev.

81. člen

Občina se ustanovi za območje, ki je povezano s skupnimi interesi in na katerem obstoje pogoji za samostojno opravljanje nalog občine, za njen gospodarski razvoj in za razvijanje družbenega samoupravljanja.

V večjih mestih se lahko ustanovi več občin.

Občina se ustanovi ali odpravi z zakonom po poprejšnjem zaslišanju občanov prizadetega območja.

Posamezno naselje se lahko z zakonom izloči iz ene občine in vključi v drugo občino, če so se za to izjavili občani v naselju z referendumom in če s tem soglaša skupščina tiste občine v katero naj se naselje vključi.

82. člen

Vsak državljan Federativne socialistične republike Jugoslavije, ki ima stalno prebivališče v občini, je občan te občine in ima v njej pravice in dolžnosti, ki so z ustavo in zakoni ter s statutom te občine določene kot pravice in dolžnosti njenih občanov.

83. člen

Delo občinskih organov in organov družbenega samoupravljanja v občini je javno.

Način zagotavljanja javnosti se določi z zakonom in s statutom občine.

84. člen

Pri uresničevanju svojih nalog občine med seboj sodelujejo in v ta namen ustanovljajo skupne organe in organizacije, združujejo sredstva, izmenjujejo izkušnje, organizirajo skupne akcije in druge oblike medsebojne pomoči in sodelovanja.

85. člen

Z zakonom se lahko določijo posebne pravice in dolžnosti republiških organov, da se zagotovi izvrševanje republiških predpisov.

Z zakonom se lahko predpiše, da so občine dolžne ustanoviti določene organe za nadzorstvo nad izvrševanjem zakonov in drugih predpisov oziroma organe za opravljanje upravnih zadev iz pristojnosti občine, ki so splošnega pomena za Socialistično republiko Slovenijo.

86. člen

Občina v okviru enotnega družbeno-ekonomskega sistema in enotnega sistema delitve družbenega dohodka v Federativni socialistični republiki Jugoslaviji samostojno določa svoje dohodke za opravljanje svojih nalog.

Občinam, ki ne morejo s svojimi sredstvi same financirati izvrševanja svojih nalog in delo družbenih služb, zagotovi Socialistična republika Slovenija iz svojih dohodkov dopolnilna sredstva za financiranje neogibno potrebnih služb v skladu s svojimi obveznostmi, določenimi v ustavi, ter na podlagi meril, določenih v zakonu, in sicer tako, da bo zagotovljena zainteresiranost občine za racionalno uporabo teh sredstev ter omogočeno delovanje teh služb in njihov nadaljnji razvoj.

87. člen

Občina samostojno gospodari s svojimi sredstvi in jih v skladu s svojimi potrebami razporeja v svoj proračun in v svoje sklade.

Občina mora s svojimi sredstvi v prvi vrsti zagotoviti izvrševanje svojih z ustavo in zakoni določenih temeljnih nalog.

Sredstva, ki jih nameni občina za razvoj gospodarstva in drugih dejavnosti, se uporabljajo za razširitev materialne osnove občine in delovnih organizacij v skladu z enotnimi načeli kreditnega sistema.

Z zakonom se lahko predpiše, da morajo občine ustanoviti določene sklade za financiranje družbenih dejavnosti ali drugih družbenih potreb.

88. člen

Občina upravlja vse stvari v splošni rabi in drugo družbeno premoženje, kolikor ga ne upravljajo delovne in druge organizacije v občini ali širše družbeno-politične skupnosti.

89. člen

Občina načrtno usmerja in vsklajuje razvoj gospodarstva in drugih družbenih dejavnosti na svojem območju z družbenim planom, z drugimi ukrepi in materialnimi intervencijami ter z določanjem ustrezne kreditne politike v občini.

Z družbenim planom občine se v skladu z družbenimi plani širših družbeno političnih skupnosti:

- usmerja in vsklajuje razvoj produktivnih sil in družbenih služb ter zaposlovanje;
- določijo sredstva občine in izvrši njihova temeljna razdelitev;
- določijo ukrepi, s katerimi se zagotavlja vsklajevanje dohodkov delovnih organizacij in posameznikov z uspehi njihovega dela;
- vsklajuje osebna potrošnja občanov in skupna potrošnja s produkcijo, dohodkom in s produktivnostjo dela;
- določijo drugi ukrepi za razvoj gospodarstva in družbenih služb na območju občine.

90. člen

Občina ima svoj statut, ki ga samostojno sprejme občinska skupščina.

S statutom občine se v skladu z ustavo in zakoni določijo samoupravne pravice in dolžnosti občine in način njihovega izvrševanja; urejajo odnosi med občani, delovnimi in drugimi organizacijami pri opravljanju skupnih občinskih zadev; določi način zagotovitve javnosti dela organov, zavodov in organizacij v občini; določijo pravice občanov ter delovnih in drugih samostojnih organizacij glede družbenih skladov, družbenih služb, uporabe družbenih sredstev v splošni rabi in drugih družbenih sredstev, s katerimi razpolaga občina, določijo organizacija in delo organov občine ter oblike in načini neposredne samo-

uprave občanov; določijo načela za organizacijo in delo krajevnih skupnosti in urejajo druga vprašanja v zvezi z opravljanjem skupnih družbenih zadev v občinski skupnosti.

Občinski statut se sprejme z večino glasov vseh članov vsakega zbora občinske skupščine.

2. Organizacija občinske samouprave

91. člen

Občinska skupščina je najvišji organ oblasti in organ družbenega samoupravljanja v okviru pravic in dolžnosti občine.

Občinsko skupščino sestavljata občinski zbor in zbor delovnih organizacij. Število članov zborov občinske skupščine določi statut.

92. člen

Člani občinske skupščine se volijo neposredno s tajnim glasovanjem.

V občinski zbor lahko volijo in so lahko izvoljeni občani, ki stalno prebivajo v občini.

V zbor delovnih organizacij lahko volijo in so lahko izvoljeni delavci v delovnih organizacijah z območja občine ter individualni kmetijski proizvajalci in zasebni obrtniki z območja občine, ki so člani kmetijske zadruge oziroma člani zbornice.

V zbor delovnih organizacij so lahko izvoljeni tudi člani organov upravljanja družbenih organizacij in strokovnih združenj, ob pogojih, določenih v zakonu, pa tudi druge osebe, ki se kot družbeni delavci aktivno ukvarjajo z vprašanji s področja zbora delovnih organizacij.

V občinsko skupščino lahko voli in je voljen samo, kdor ima splošno volilno pravico.

93. člen

Mandat članov občinske skupščine traja štiri leta.

Vsako drugo leto se polovica članov občinske skupščine nanovo izvoli.

Ob splošnih volitvah vseh članov občinske skupščine ali vseh članov posameznega zbora določi občinska skupščina na svojem prvem sestanku, katerim članom traja prva mandatna doba dve leti.

Volitve za mesta članov občinske skupščine, ki jim poteče mandat, morajo biti opravljene najpozneje en mesec pred potekom mandata. Prejšnjim članom občinske skupščine preneha mandat z dnevom, ko so verificirani mandati nanovo izvoljenim članom.

94. člen

Skupščina Socialistične republike Slovenije lahko razpiše splošne volitve vseh članov občinskih skupščin v Socialistični republiki Sloveniji ali na delu njenega območja.

Skupščina Socialistične republike Slovenije lahko zaradi izrednih razmer podaljša mandat članom občinskih skupščin.

Občinska skupščina lahko v soglasju s Skupščino SRS zaradi izrednih razmer podaljša mandat svojim članom za največ eno leto. V takem primeru

se članom občinske skupščine, ki so pri splošnih volitvah izvoljeni namesto tistih članov, ki jim je bil podaljšan mandat, skrajša mandatna doba za toliko časa, za kolikor je bil prejšnjim članom podaljšan mandat.

95. člen

Skupščina Socialistične republike Slovenije lahko razpusti občinsko skupščino ali njen zbor, če je njeno delo v očitnem nasprotju z ustavo ali zakoni. V takem primeru morajo biti najpozneje v sedmih dneh razpisane volitve v novo skupščino oziroma v njen zbor. Če je razpuščena celotna skupščina, opravlja do izvolitve nove skupščine tekoče naloge občinske skupščine začasni občinski odbor, ki ga imenuje Izvršni svet izmed občanov in delovnih ljudi v delovnih organizacijah na območju občine.

96. člen

Nihče ne more biti dvakrat zapored izvoljen v isti zbor občinske skupščine. Nihče ne more biti hkrati član dveh zborov iste občinske skupščine.

Član občinske skupščine ne more biti hkrati uslužbenec občinske uprave ali sodnik občinskega sodišča.

Član občinske skupščine, ki je bil izvoljen za člana okrajne skupščine, obdrži mandat člana občinske skupščine. Ne glede na določbo prvega odstavka je v naslednji mandatni dobi lahko ponovno izvoljen za člana občinske skupščine, vendar v drugi mandatni dobi ne more biti ponovno izvoljen v okrajno skupščino.

97. člen

Člani občinske skupščine so za opravljanje svoje dolžnosti v skupščini odgovorni občanom in občinski skupščini.

Volivci lahko odpokličejo člana občinske skupščine pred potekom časa, za katerega je bil izvoljen, po postopku, ki je določen z zakonom.

98. člen

Članu občinske skupščine preneha mandat pred potekom časa, za katerega je bil izvoljen, če izgubi volilno pravico, če je odpoklican, če sprejme občinska skupščina njegovo odpoved mandatu, če sprejme službo v občinski upravi ali če je izvoljen za sodnika občinskega sodišča, če je obsojen na kazen zopora, daljšo od šestih mesecev ali na hujšo kazen, ali če je obsojen zaradi kaznivega dejanja, storjenega iz koristoljubja.

Članu občinskega zbora preneha mandat tudi takrat, če se za stalno izseli iz občine, članu zbora delovnih organizacij pa tudi takrat, če mu na področju, za katero je bil izvoljen, preneha delovno ali drugo razmerje oziroma funkcija, na podlagi katere je bil izvoljen v zbor delovnih organizacij.

99. člen

Dolžnost člana občinske skupščine je častna družbena funkcija.

Člani občinske skupščine imajo pravico do povračila dejanskih stroškov, ki so jih imeli v zvezi z opravljanjem svoje funkcije v občinski skupščini.

S statutom občine se lahko določi, da pripada članu občinske skupščine, ki opravlja stalno funkcijo v občinski skupščini, njegovemu delu primerna stalna mesečna nagrada.

100. člen

Pravice in dolžnosti članov občinske skupščine se določijo s statutom občine.

101. člen

Član občinske skupščine ne sme biti poklican na odgovornost, ne sme se mu vzeti prostost in tudi ne sme biti kaznovan za glasovanje ali izraženo mnenje v občinski skupščini.

Za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, ni dovoljeno članu občinske skupščine brez privolitve njegovega zbora vzeti prostost ali začeti kazenski postopek; če zbor ni zbran, da privolitev v statutu določeni organ skupščine proti poznejši potrditvi zbora, ki mu član pripada. Privolitev ni potrebna, če gre za kaznivo dejanje, za katero je preiskovalni zapor obvezen, ali če je bil član občinske skupščine zaloten pri kaznivem dejanju, za katero je predpisana kazen strogega zavora, daljša od enega leta, ali hujša kazen.

102. člen

Občinska skupščina opravlja zadeve s svojega delovnega področja na sejah svojih zborov, po svetih in komisijah ter po organih občinske uprave.

Samo na seji voli občinska skupščina svoje organe, sprejema statut občine, družbeni načrt, program razvoja občine in občinski proračun, urbanistični načrt, ustanavlja delovne organizacije in občinske sklade, sprejema odloke in opravlja druge zadeve splošnega pomena za občino, za katero to določi zakon ali statut občine.

Občinska skupščina kot splošni družbeno-politični zbor občine obravnava s predstavniki družbeno-političnih organizacij in z drugimi predstavniki javnosti v občini vprašanja, ki so splošnega pomena za občinsko skupnost.

103. člen

Zbora občinske skupščine delata in odločata praviloma skupno.

Vsak zbor občinske skupščine lahko sklene, da bo ločeno obravnaval in odločal o posameznih vprašanjih iz delovnega področja občinske skupščine.

S statutom se lahko določijo vprašanja, o katerih zbora občinske skupščine odločata na ločenih sejah.

Delo zborov občinske skupščine se uredi z občinskim statutom.

104. člen

Preden sprejme občinska skupščina statut občine, družbeni plan, program razvoja občine, urbanistični načrt in občinski proračun, jih da v javno razpravo.

Z občinskim statutom se lahko predpiše, da je treba navedene akte predložiti občanom, da se izjavijo glede njih z referendumom ali na kakšen drug način.

105. člen

Občinska skupščina izvoli izmed sebe predsednika.

Predsednik občinske skupščine sklicuje in vodi seje skupščine, predstavlja občinsko skupščino ter zastopa v premoženjsko-pravnih razmerjih občino kot pravno osebo.

Predsednik občinske skupščine skrbi za izvrševanje sklepov občinske skupščine, vsklajuje delo njenih organov ter delo teh organov z delom drugih organov v občini in opravlja druge zadeve, ki so mu dane s statutom ali jih določi občinska skupščina.

106. člen

Sveti so politično-izvršilni organi občine in teritorialni organi družbenega samoupravljanja na področju, za katero so ustanovljeni. Za svoje delo so odgovorni občinski skupščini.

Sveti občinske skupščine skrbijo za izvrševanje zakonov in drugih predpisov, obravnavajo vprašanja, ki imajo splošen pomen za delovne in druge organizacije na ustreznem področju, usmerjajo delo upravnih organov in nadzorujejo njihovo delo ter določajo predloge predpisov in drugih aktov, ki jih sprejema občinska skupščina.

Svete občinske skupščine sestavljajo člani, ki jih delegirajo vanje delovne in druge družbene organizacije, in člani, ki jih izvoli občinska skupščina izmed svojih članov in izmed drugih oseb.

Mandat članov svetov občinske skupščine traja dve leti.

Nihče ne more biti več kot dve mandatni dobi zapored član istega sveta občinske skupščine.

107. člen

Za proučevanje posameznih vprašanj, za pripravo predlogov in za opravljanje drugih zadev iz svojega delovnega področja ima lahko občinska skupščina stalne aličasne komisije; komisije občinske skupščine se ustanove z občinskim statutom ali s posebnim odlokom občinske skupščine.

V občinski skupščini se ustanovi skupščinska komisija, ki javno obravnava in pripravlja predloge za izvolitev oziroma imenovanje javnih funkcionarjev ter obravnava druga kadrovska vprašanja iz pristojnosti občinske skupščine. Sestava komisije in način njenega poslovanja se določita s statutom občine.

108. člen

Občinski upravni organi neposredno izvršujejo zakone in druge predpise, kolikor ni z zakonom izrečno določeno, da jih izvršujejo drugi organi občine oziroma organi širših družbeno-političnih skupnosti, ter opravljajo strokovne naloge za občinsko skupščino in njene organe.

Občinski upravni organi opravljajo zadeve s svojega delovnega področja samostojno na podlagi zakonov in drugih predpisov ter po smernicah občinske skupščine in njenih svetov. Za svoje delo so odgovorni občinski skupščini in občinskim svetom.

Občinski upravni organi se določijo z občinskim statutom.

Občinski upravi načeluje tajnik občinske skupščine, ki je odgovoren za svoje delo občinski skupščini in njenemu predsedniku.

Tajnik občinske skupščine se imenuje za štiri leta in je po izteku tega roka lahko ponovno imenovan na ta položaj.

109. člen

Občinska skupščina in njeni organi izdajajo pri opravljanju svojih nalog splošne predpise v obliki odlokov, odredb in navodil.

Odloke lahko izdaja samo občinska skupščina.

Občinska skupščina in njeni sveti lahko dajejo priporočila za delo delovnim in drugim organizacijam v občini.

110. člen

Občinska skupščina samostojno ureja s predpisi zadeve lokalnega značaja, ki imajo splošen pomen za gospodarski, komunalni, kulturni in socialni razvoj občine, druge zadeve pa urejajo občinska skupščina in njeni organi s predpisi, kolikor so za to pooblašteni z zakonom.

Zadeve, ki se urejajo z republiškimi zakoni, razen zadev iz 134. člena te ustave, lahko občinska skupščina samostojno ureja s svojimi predpisi, dokler ni izdan republiški zakon.

111. člen

V krajevni skupnosti, ki jo v soglasju z občinsko skupščino ustanovijo občani v naselju ali v delu naselja kot svojo samoupravno teritorialno skupnost, organizirajo občani komunalne, stanovanjske, gospodarske, socialne, zdravstvene, kulturne, prosvetne, vzgojne in druge dejavnosti zaradi neposrednega zadovoljevanja svojih potreb ter potreb družin in gospodinjstev kakor tudi za razvoj naselja.

Krajevna skupnost skrbi za napredek stanovanjskega gospodarstva in strokovno pomaga hišnim svetom in občanom pri upravljanju in vzdrževanju stanovanjskih hiš.

Krajevna skupnost opravlja neposredni družbeni nadzor nad poslovanjem trgovskih in gostinskih gospodarskih organizacij, ki na območju krajevnosti oskrbujejo potrošnike.

Za uresničevanje svojih nalog krajevna skupnost lahko v skladu z zakonom ustanavlja servisne in delovne organizacije.

Krajevna skupnost lahko predlaga občinski skupščini, da izda predpis ali drug splošni akt.

112. člen

Organizacijo in delo krajevnosti ureja njen statut, ki ga sprejme krajevna skupnost, potrdi pa občinska skupščina.

Krajevna skupnost je pravna oseba.

Krajevna skupnost opravlja svoje naloge s sredstvi, ki jih daje občina, in s sredstvi, ki jih daje občani in delovne organizacije v naselju. Viri sredstev, ki jih daje občina krajevnim skupnostim, se v skladu z zakonom določijo z občinskim statutom.

Krajevna skupnost samostojno razpolaga s svojimi sredstvi.

113. člen

Na svojih zborih občani obravnavajo vprašanja, ki imajo splošen pomen za življenje in delo v naselju, pa tudi za življenje in delo v občini in v širših družbeno-političnih skupnostih ter dajejo predloge za reševanje takih vprašanj, opravljajo volilne funkcije, ki so določene z ustavo ali z zakonom, neposredno odločajo o vprašanjih, ki so določena z zakonom ali s statutom občine.

Na zborih občanov poročajo člani občinske skupščine o delu občinske skupščine. Organi družbenega samoupravljanja na območju občine morajo zboru občanov poročati o svojem delu in dati potrebna pojasnila, če zbor to zahteva.

Zbor občanov lahko skliče občinska skupščina oziroma njen predsednik, organ krajevne skupnosti, občinski ali krajevni organ Socialistične zveze delovnega ljudstva ali določeno število občanov.

Občinska skupščina oziroma njeni organi morajo obravnavati sklepe in predloge zborov občanov in jih obvestiti o svojem stališču do teh sklepov oziroma predlogov.

Zbori občanov se sklicujejo za območja, ki se določijo z občinskim statutom.

Na zborih občanov lahko sodelujejo vsi občani z območja zbora občanov, odločajo pa samo tisti občani, ki imajo splošno volilno pravico.

114. člen

Na občinskem referendumu občani neposredno odločajo o skupnih vprašanjih, ki imajo pomen za posamežen kraj ali za občino kot celoto.

Občinski referendum se lahko izvrši zato, da občani potrdijo odlok ali sklep, ki ga je občinska skupščina že sprejela, ali pa zato, da se izjavijo o predlogu odloka oziroma sklepa vnaprej, preden ga je sprejela.

Z zakonom ali z občinskim statutom se lahko predpiše, katere zadeve morajo biti predložene občanom, da o njih odločijo na referendumu.

Z občinskim statutom se lahko predpiše, kdaj je občinska skupščina dolžna razpisati referendum na zahtevo občanov ali njihovih organizacij.

Odločitev, ki jo sprejmejo občani na občinskem referendumu, je za občinsko skupščino obvezna. Občinska skupščina ne more v enem letu po izvedbi referenduma izdati nobenega akta, ki bi bil v nasprotju z izidom referenduma.

115. člen

Referendum razpisuje občinska skupščina.

Na referendumu se glasuje neposredno in tajno.

Predlog, o katerem se glasuje na referendumu, je sprejet, če je glasovala zanj večina volivcev, ki so glasovali.

3. Mestni svet

116. člen

Če je območje mesta razdeljeno na več občin, se ustanovi zanje mestni svet.

Mestni svet vsklajuje delo občin na območju mesta v zadevah urbanistične izgradnje in ureditve mesta, prometa, komunalnih in drugih služb, ki so skupnega pomena za mesto ter s svojimi predpisi ureja vprašanja skupnega pomena za mesto, za katera je tako določeno z zakonom ali s statutom mestnega sveta.

Mestni svet ima za opravljanje svojih nalog sredstva, ki so mu jih dolžne zagotoviti občine na območju mesta na podlagi zakona in statuta mestnega sveta.

Mestni svet sestavljajo člani, ki jih delegirajo vanj občinske skupščine izmed svojih članov, izvoljenih na območju mesta.

Mestni svet ima svoj statut, s katerim se določijo sestav mestnega sveta, njegove naloge in način njegovega financiranja ter druga vprašanja, ki se tičejo njegovega dela.

Mestni svet sprejme statut po poprejšnji obravnavi v skupščinah občin na območju mesta z večino glasov vseh članov mestnega sveta. Statut mestnega sveta velja, ko ga potrdi večina skupščin občin na območju mesta.

b) Okraj

1. Pravice in dolžnosti okraja

117. člen

Okraj je družbeno-politična skupnost za opravljanje zadev, ki imajo skupen pomen za območje več občin.

Okraj opravlja zadeve, ki so določene s to ustavo in z zakoni, ter naloge, ki mu jih poverijo v izvrševanje občine na njegovem območju.

118. člen

Okraj organizira strokovno in drugo pomoč za občine pri opravljanju njihovih nalog, skrbi za zakonitost dela občinskih organov, ustanavlja zavode in organizira službe, ki so skupnega pomena za okraj, izdaja predpise ter izvršuje zakone in druge predpise, kolikor je za to z zakonom pooblaščen.

Občine na območju okraja lahko pooblastijo okraj za opravljanje posameznih svojih nalog, ne morejo pa prenašati zadev iz svoje pristojnosti v pristojnost okraja.

Skupščina SRS lahko predpiše okrajem, da morajo opravljati posamezne zadeve, ki so skupnega pomena za občine.

119. člen

Okraj se ustanovi ali odpravi oziroma spremeni njegovo območje z zakonom na podlagi poprejšnjega mnenja skupščin prizadetih občin.

120. člen

Okraj ima za opravljanje svojih nalog lastne dohodke, ki se določijo z zakonom.

Občine zagotavljajo okraju sredstva za opravljanje nalog, ki mu jih poverijo.

Okraj samostojno gospodari s svojimi sredstvi in jih v skladu s svojimi potrebami razporeja v svoj proračun in v svoje sklade.

121. člen

Okraj ima svoj statut, ki ga sprejme okrajna skupščina po poprejšnji obravnavi predloga statuta v občinskih skupščinah.

S statutom se v skladu z ustavo in zakoni določijo naloge okraja, organizacija in delo okrajnih organov, pogoji za ustanavljanje organizacij in služb za opravljanje skupnih nalog občin ter pravice in dolžnosti občin nasproti tem organizacijam oziroma službam, razmerja med okrajem in občinami ter druga vprašanja, ki so pomembna za okraj.

2. Organizacija okraja

122. člen

Okrajna skupščina je najvišji organ oblasti in organ družbenega samoupravljanja v okviru pravic in dolžnosti okraja.

Okrajno skupščino sestavljajo člani, ki jih izmed sebe izvolijo zbori občinskih skupščin po načelu sorazmernega zastopstva občin v skladu z določbami zakona.

Člani okrajne skupščine se volijo za štiri leta. Vsako drugo leto izvolijo občinske skupščine na novo polovico članov okrajne skupščine. Ob prvi izvolitvi vseh članov okrajne skupščine določi vsaka občinska skupščina, kateri člani so za prvo mandatno dobo izvoljeni za dve leti.

Glede podaljšanja mandata članom okrajnih skupščin, glede razpusta okrajne skupščine in razpisa volitev v okrajno skupščino se smiselno uporabljajo določbe ustave glede občinskih skupščin.

123. člen

Nihče ne more biti dvakrat zapored izvoljen v okrajno skupščino.

Član okrajne skupščine ne more biti hkrati uslužbenec okrajne uprave ali sodnik okrajnega sodišča.

124. člen

Okrajna skupščina opravlja svoje delo na svojih sejah, po svetih in komisijah ter po organih okrajne uprave.

Glede dela okrajne skupščine, predsednika skupščine ter glede organizacije in dela svetov, komisij in uprave se primerno uporabljajo določbe te ustave, ki veljajo za občinsko skupščino.

Okrajne svete sestavljajo člani, ki jih delegirajo vanje ustrezni občinski sveti, in člani, ki jih imenuje okrajna skupščina izmed svojih članov in izmed drugih oseb.

V. poglavje

Pravice in dolžnosti Socialistične republike Slovenije

125. člen

Uresničujoč svoje suverene pravice delovno ljudstvo Socialistične republike Slovenije samostojno ustvarja pogoje za razvoj gospodarstva in organiziranje družbenih služb, določa notranjo ureditev republike, ureja družbeno-ekonomske in druge odnose v republiki, usmerja in vsklajuje razvoj gospodarstva in drugih

dejavnosti, zagotavlja uveljavljanje pravic občanov in zakonitosti, ter odloča o vseh drugih vprašanjih, ki so skupnega pomena za politično, gospodarsko, kulturno in socialno življenje in razvoj v republiki.

126. člen

Socialistična republika:

- ustvarja pogoje za uresničevanje družbenega samoupravljanja, svoboščin in pravic državljanov in zakonitosti;
- varuje družbeno in politično ureditev; varuje samoupravo delovnih organizacij, občin in okrajev ter osebne pravice človeka in državljana;
- usmerja in vsklajuje gospodarski razvoj in razvoj drugih področij družbenega življenja;
- zagotavlja materialne in druge splošne pogoje za razvoj gospodarstva v republiki;
- skrbi za smotrno urbanistično urejanje v republiki;
- določa kreditno politiko Socialistične republike Slovenije; usmerja delovanje kreditnega in bančnega sistema, zavarovalništva in hranilništva;
- skrbi za razvoj znanosti in za koordinacijo znanstvenega in raziskovalnega dela;
- skrbi za razvoj visokega, dvojezičnega, manjšinskega in posebnega šolstva ter za enotnost sistema in za napredek šolstva in izobraževanja v republiki;
- skrbi za razvoj kulture; pospešuje in podpira kulturna prizadevanja slovenskega naroda;
- skrbi za razvoj narodnih manjšin in za varstvo njihovih pravic;
- skrbi za razvoj zdravstvene službe v republiki; izvaja zdravstvene ukrepe, ki so splošnega pomena za republiko;
- skrbi za razvoj službe in sredstev informacij;
- na področju družbenih služb ustanavlja zavode, ki imajo splošen pomen za republiko oziroma sodeluje pri ustanavljanju takih zavodov;
- organizira republiške organe ter strokovne službe, ki imajo splošen pomen za republiko;
- skrbi za to, da delujejo organi oblasti v občinah in okrajih;
- ureja v mejah republiške pristojnosti z zakoni in drugimi predpisi vprašanja, ki imajo splošen pomen za Socialistično republiko Slovenijo;
- izvršuje naloge sodstva v mejah republiške pristojnosti in ureja organizacijo pravosodja v republiki;
- skrbi za to, da sta zagotovljena javni red in mir v republiki;
- skrbi za skladnost pravnega sistema na območju Socialistične republike Slovenije; varuje ustavnost in zakonitost;
- opravlja druge, z ustavo določene zadeve.

Pravice in dolžnosti Socialistične republike Slovenije iz prejšnjega odstavka izvršujejo republiški organi v mejah pristojnosti, ki so jim določene s to ustavo in z zakoni.

127. člen

Socialistična republika Slovenija načrtno usmerja in vsklajuje razvoj gospodarstva in drugih področij družbenega življenja v Sloveniji z republiškimi družbenimi plani in programi, z zakoni in drugimi predpisi, s smotrnim razporejanjem in namensko uporabo svojih sredstev, s sodelovanjem z občinami,

okraji in delovnimi organizacijami pri razširjanju materialne podlage in z ustvarjanjem drugih splošnih pogojev za razvoj, z usmerjanjem kreditnih in drugih finančnih gibanj ter z ekonomskimi intervencijami na tržišču.

128. člen

Z republiškim družbenim planom se določajo materialna razmerja, s katerimi se zagotavljajo pogoji za razvoj gospodarstva, ter materialne osnove za druge družbene dejavnosti v republiki, vsklajuje aktivnost in razvoj posameznih področij, ustvarjajo pogoji za čim bolj dosledno uporabo načela delitve dohodka po delu ter določajo načela za usmerjanje republiških sredstev, ki so potrebna za predvideni razvoj; z republiškim družbenim planom se lahko določijo tudi posamezni splošno pomembni objekti, katerih izgradnjo bo republika financirala oziroma bo pri njihovi izgradnji sodelovala s svojimi sredstvi.

Z republiškim družbenim planom se ne sme posegati v samoupravne pravice delovnih organizacij in družbeno-političnih skupnosti. Z republiškim družbenim planom se ne morejo spreminjati zakoni.

129. člen

Za izvrševanje svojih nalog razpolaga Socialistična republika Slovenija s sredstvi, ki ji pripadajo iz deleža na skupnem družbenem dohodku, ustvarjenem na območju republike, ter s sredstvi iz drugih virov, ki se določijo z zakonom.

Socialistična republika Slovenija, v okviru enotnega družbeno-ekonomskega sistema in sistema delitve družbenega dohodka Federativne socialistične republike Jugoslavije samostojno določa svoj delež na skupnem družbenem dohodku Slovenije, upošteva z ustavo in zakoni določene pravice in dolžnosti delovnih ljudi ter pravice in dolžnosti delovnih organizacij, občin, okrajev in federacije.

130. člen

Svoja sredstva Socialistična republika Slovenija samostojno razporeja na republiški proračun in republiške sklade.

Sredstva, ki jih nameni SR Slovenija za razvoj gospodarstva in drugih dejavnosti, se morajo uporabljati v skladu z enotnimi načeli kreditnega sistema.

131. člen

Z republiškim proračunom razporeja Socialistična republika Slovenija sredstva za izvrševanje svojih nalog, razen tistih, ki se financirajo neposredno iz republiških skladov, zlasti:

- za financiranje republiških organov;
- za dotacije zavodom, ki jih ustanovi Socialistična republika Slovenija, in organizacijam, ki delujejo na območju vse republike;
- za dotacijo republiškim skladom;
- za dotacije občinam, ki ne morejo same zagotoviti zadostnih sredstev za delovanje neogibno potrebnih upravnih in družbenih služb v občini.

132. člen

Za sistematično financiranje republiških nalog na posameznih področjih družbenega življenja ima lahko Socialistična republika Slovenija svoje sklade.

Skladi se ustanovijo in odpravijo z zakonom.

Sredstva skladov se dajejo praviloma v obliki kreditov.

Organi upravljanja skladov samostojno razpolagajo s sredstvi skladov, skladno s smernicami, ki jih določi Skupščina Socialistične republike Slovenije.

133. člen

Zadeve, ki imajo splošen pomen za republiko, ureja Socialistična republika Slovenija v okviru republiške pristojnosti z zakonom.

Republika lahko s splošnim zakonom določi splošna načela za občinske skupščine za ureditev vprašanj na področju, ki jih po tej ustavi samostojno urejajo občine, kadar je zaradi splošnih koristi potrebno, da so posamezna področja oziroma vprašanja urejena v celotni republiki po enotnih načelih.

Splošni zakon se ne more neposredno uporabljati. Republiški politično-izvršilni in upravni organi ne morejo izdajati predpisov za izvrševanje splošnega zakona.

134. člen

Samo z zakonom se urejajo zadeve, ki se tičejo:

- ustanovitve ali odprave občine ali okraja ter določanja in spreminjanja območij občin in okrajev;
- republiškega državljanstva;
- republiškega referenduma;
- amnestije in pomilostitve;
- republiških praznikov;
- volitev in odpoklica poslancev Skupščine Socialistične republike Slovenije ter članov občinskih in okrajnih skupščin;
- organizacije republiških organov in strokovnih služb;
- organizacije pravosodja v republiki, organizacije in dela Vrhovnega sodišča SR Slovenije in drugih republiških sodišč;
- načel o organizaciji in delovanju državne uprave v republiki;
- visokošolskih zavodov in njihovih združenj, organizacije in delovanja šol za splošno izobraževanje, strokovnih šol, dvojezičnih, manjšinskih in posebnih šol ter enotnosti sistema pouka in izobraževanja;
- preventivnega zdravstvenega varstva, organizacije in delovanja zdravstvene službe, službe socialnega varstva in službe zaposlovanja delavcev;
- organizacije in delovanja kulturnih in umetniških zavodov;
- organizacije in delovanja znanstvenih zavodov in znanstveno-raziskovalnega dela;
- urbanistično-prostorskega planiranja;
- drugih zadev, za katere določa ustava, da se uredijo z zakonom.

Zadeve iz prejšnjega odstavka lahko urejajo občine in okraji s svojimi predpisi, če so in kolikor so za to z zakonom izrečno pooblašteni.

135. člen

Na področju izključne zvezne zakonodaje in na drugih področjih, ki se po zvezni ustavi urejajo samo z zveznim zakonom, se lahko izda republiški zakon samo, če je za to dano pooblastilo v zveznem zakonu.

Na področjih, na katerih izdaja federacija popolne zakone, se lahko uredijo z republiškim zakonom posamezna vprašanja, če ni zveznega zakona ali če je za to dano pooblastilo z zveznim zakonom.

Na področjih, na katerih izdaja federacija temeljne zakone, se lahko z republiškim zakonom uredijo vprašanja in razmerja, ki niso urejena z zveznim zakonom.

Če je za republiškim zakonom izdan zvezni zakon, prenehajo veljati določbe republiškega zakona, ki se tičejo vprašanj, ki so urejena z zveznim zakonom.

Na področjih, na katerih se izdajajo zvezni splošni zakoni, morajo biti republiški zakoni v skladu z načeli zveznega splošnega zakona.

136. člen

Predpise za izvrševanje republiških zakonov izdajajo republiški politično-izvršilni in upravni organi v skladu s to ustavo.

Občinski oziroma okrajni organ lahko izda predpise za izvršitev republiškega zakona samo, če je z zakonom izrečno za to pooblaščen.

137. člen

Republiške zakone neposredno izvršujejo občinski organi.

Okrajni organi oziroma republiški organi neposredno izvršujejo republiški zakon samo, če so z zakonom izrečno za to pooblašteni.

Zadeve, ki so z zakonom zaradi posebnega pomena za uresničevanje pravic in dolžnosti republike določene kot zadeve splošnega pomena za republiko, izvršujejo praviloma republiški organi. Občinski ali okrajni upravni organi lahko opravljajo take zadeve, samo če so z zakonom za to pooblašteni. Samo za opravljanje zadev, ki so splošnega pomena za republiko, se lahko z zakonom ustanovijo v občinah in okrajnih organi republiške uprave.

138. člen

Republiški organi imajo nasproti organom občin in okrajev samo pravice, ki so določene z ustavo in zakoni.

Pri izvrševanju svojih pravic in dolžnosti morajo republiški organi sodelovati z organi občin in okrajev ter z organi delovnih in drugih samoupravnih organizacij.

VI. poglavje

SKUPŠČINA SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

1. Položaj in pristojnost

139. člen

Skupščina Socialistične republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Skupščina SRS) je najvišji organ oblasti in organ družbenega samoupravljanja v okviru pravic in dolžnosti Socialistične republike Slovenije.

Skupščina SRS izvršuje svoje pravice in dolžnosti na podlagi in v mejah te ustave.

140. člen

Skupščina SRS kot temeljni nosilec pravic in dolžnosti republike je izključno pristojna, da:

- odloča o spremembi ustave;
- sklepa o vprašanjih meja Socialistične republike Slovenije;
- sprejema republiški družbeni plan;
- sprejema zakone;
- sprejema republiški proračun in potrjuje sklepni račun o izvršitvi republiškega proračuna;
- daje obvezno razlago republiških zakonov;
- določa splošna načela, cilje in smer politike Socialistične republike Slovenije na posameznih področjih;
- razpisuje republiški referendum;
- odloča o razpisu javnih posojil;
- odloča o razpustu Skupščine oziroma posameznega zbora in o podaljšanju mandata republiškim poslancem;
- obravnava načelna stališča glede politike izvrševanja republiških zakonov;
- obravnava poročila republiških organov ter samoupravnih organizacij, za katere tako določa zakon;
- obravnava poročila republiških sodišč;
- voli določeno število članov v Zvezni zbor (Zbor narodov);
- voli in razrešuje predsednika in podpredsednike Skupščine ter predsednike in člane Izvršnega sveta in odborov Republiškega zbora;
- voli in razrešuje predsednike in sodnike Ustavnega sodišča SR Slovenije, Vrhovnega sodišča SR Slovenije ter drugih republiških sodišč;
- imenuje in razrešuje generalnega sekretarja Izvršnega sveta, republiške sekretarje ter druge republiške funkcionarje in člane organov upravljanja, za katere je tako določeno z ustavo, zakonom ali drugim aktom Skupščine;
- opravlja politično nadzorstvo nad delom republiških politično-izvršilnih in upravnih organov; opravlja nadzorstvo nad izvrševanjem republiškega družbenega plana, republiškega proračuna ter finančnih načrtov z zakonom določenih republiških skladov; opravlja družbeno nadzorstvo v skladu z zakonom;
- razveljavi protiustavne in nezakonite akte Izvršnega sveta;
- odloča o podaljšanju mandata oziroma o soglasju k podaljšanju mandata članom občinskih in okrajnih skupščin, o razpustu občinske ali okrajne skupščine ter o razpisu splošnih volitev v občinske in okrajne skupščine;
- ustanavlja delovne in druge organizacije in zavode, razen v primerih, ko je po zakonu za to pristojen Izvršni svet;
- podeljuje amnestijo za kazniva dejanja, ki so določena z republiškimi zakoni;
- opravlja druge zadeve, ki so ji dane s to ustavo.

141. člen

Skupščina SRS obravnava vprašanja, ki so skupnega pomena za republiko kot celoto in lahko sprejema deklaracije ter resolucije, v katerih se določijo stališča glede politike Skupščine SRS na ustreznem področju ter glede načina njenega uresničevanja.

Skupščina daje priporočila občinskim in okrajnim organom ter delovnim in drugim organizacijam o vprašanih splošnega pomena.

Skupščina SRS kot splošni družbeno-politični zbor republike obravnava s predstavniki družbeno-političnih organizacij in z drugimi predstavniki javnosti v republiki vprašanja, ki so splošnega pomena za SR Slovenijo.

142. člen

Skupščina SRS lahko sklene, da se predlog zakona ali drugo vprašanje iz njene pristojnosti predloži volivcem, da se o njem izjavijo (referendum), in sicer preden ga sprejme ali o njem odloči ali potem, ko ga je že sprejela oziroma o njem odločila.

Odločitev volivcev je za Skupščino SRS obvezna. Dve leti po referendumu Skupščina SRS ne more izdati zakona ali drugega akta, ki bi bil v nasprotju z izidom referenduma.

Postopek pri referendumu predpiše zakon.

2. Sestava Skupščine in volitve

143. člen

Skupščino SRS sestavljajo Republiški zbor kot splošni zbor ter Gospodarski zbor, Socialno-zdravstveni zbor, Prosvetno-kulturni zbor in Politično-upravni zbor kot posebni zbori.

144. člen

Republiški zbor Skupščine SRS šteje 120 članov, drugi zbori pa po toliko članov, kolikor je občin v Socialistični republiki Sloveniji.

145. člen

Poslanci Skupščine se volijo za štiri leta. Vsako drugo leto se izvoli polovica članov vsakega zbora.

Skupščina lahko v izrednih razmerah podaljša mandat poslancem za čas, dokler traja tako stanje.

Skupščina na skupni seji vseh zborov in tudi vsak zbor na svoji seji lahko sklene, da se Skupščina oziroma zbor razpusti. Posamezen zbor lahko razpusti tudi predsednik Skupščine v primerih, ki so določeni s to ustavo.

146. člen

V primeru splošnih volitev za vse člane vseh zborov ali za vse člane posameznega zbora določi Skupščina SRS oziroma zbor na svojem prvem se-stanku, v katerih občinah traja izvoljenim poslancem prva mandatna doba samo dve leti, in sicer po pravilu, da so te občine enakomerno razporejene po ozemlju Socialistične republike Slovenije.

147. člen

Volitve poslancev Skupščine SRS, ki jim poteče mandat, ter volitve v pri-meru razpusta Skupščine ali zbora razpisuje predsednik Skupščine.

Volitve za poslanska mesta članov Skupščine, ki jim poteče mandat, morajo biti opravljene najpozneje en mesec pred potekom mandata. Z dnem verifikacije mandata nanovo izvoljenim poslancem preneha funkcija poslancem, ki jim je potekel mandat.

V primeru razpusta Skupščine ali posameznega zbora morajo biti volitve razpisane najpozneje 15 dni po razpustu. Od dneva razpisa do dneva volitev ne smeta preteči manj kot en mesec in ne več kot dva meseca.

V rokih, določenih v prejšnjem odstavku, morajo biti razpisane in opravljene volitve tudi za mesta tistih poslancev, ki jim preneha mandat z dnem, ko ugotovi Skupščina, da je prenehalo izredno stanje, zaradi katerega je bil poslancem mandat podaljšan. Vendar izvršujejo ti poslanci poslansko funkcijo še do dneva, ko so verificirani mandati nanovo izvoljenim poslancem.

148. člen

Od skupnega števila mandatov Republiškega zbora Skupščine SRS se dodeli najprej vsaki občini po en poslanski mandat. Preostalo število mandatov se dodeli med občine, ki jim pripada po količniku več mandatov; količnik se določi po razmerju med skupnim številom prebivalcev v Socialistični republiki Sloveniji in skupnim številom poslancev Republiškega zbora. Poslanski mandati, ki še preostanejo, se dodelijo po vrsti med občine, ki imajo največji ostanek nad količnikom.

149. člen

Vsaka občina je volilna enota, v kateri se kot delegacija občine v Skupščino SRS voli en poslanec ali več poslancev v Republiški zbor in en poslanec v vsak posebni zbor Skupščine SRS.

150. člen

Člane Republiškega zbora izvolijo občinske skupščine izmed kandidatov, ki jih določijo občani na zborih občanov ali na drug z zakonom določeni način. Za člana Republiškega zbora je izvoljen v občinski skupščini in potrjen na referendumu v občini kandidat, za katerega je bilo oddanih večina glasov vseh volivcev z območja volilne enote, če je bilo več kandidatov, pa tisti izmed njih, za katerega je bilo oddanih največ glasov.

Za člana Republiškega zbora je lahko voljen vsak, ki ima splošno volilno pravico.

151. člen

Člane posebnih zborov volijo občinske skupščine za vsak zbor posebej izmed kandidatov, ki jih določijo delavci na zborih delavcev v delovnih organizacijah ali na drug z zakonom določeni način.

Člani Gospodarskega zbora se volijo izmed delavcev, ki delajo v proizvodnji, prometu, trgovini in drugih gospodarskih dejavnostih, izmed kmetijskih proizvajalcev, ki so člani kmetijskih zadrug, in izmed obrtnikov, ki so člani zbornice.

Člani Socialno-zdravstvenega zbora se volijo izmed delavcev v delovnih organizacijah na področju zdravstva in socialnih služb.

Člani Prosvetno-kulturnega zbora se volijo izmed delavcev v delovnih organizacijah s področja izobraževanja, znanosti in kulture.

Člani Politično-upravnega zbora se volijo izmed članov organov družbenega upravljanja v delovnih in drugih samoupravnih organizacijah ter izmed članov občinskih in okrajnih skupščin in njihovih svetov.

Za člane posebnega zbora so lahko voljeni tudi člani organov upravljanja samoupravnih organizacij, družbenih organizacij in strokovnih združenj z ustreznega področja, ob pogojih, ki jih določa zakon, pa tudi drugi občani, ki se kot družbeni delavci aktivno ukvarjajo z vprašanji z ustreznega področja.

Za člane posebnega zbora je lahko izvoljen samo, kdor ima volilno pravico.

152. člen

Nihče ne more biti dve mandatni dobi zapored izvoljen za člana istega zbora Skupščine SRS.

Za člana Republiškega zbora je lahko ponovno izvoljen republiški poslanec, ki je bil v prejšnji mandatni dobi delegiran v Zvezni zbor (Zbor narodov). Vendar pa v drugi mandatni dobi ne more biti ponovno delegiran v Zvezni zbor (Zbor narodov).

153. člen

Nihče ne more biti hkrati poslanec dveh zborov.

Zvezni poslanec, z izjemo poslancev, ki jih delegira Republiški zbor v Zvezni zbor (Zbor narodov).

Nihče ne more biti hkrati član Skupščine SRS in uslužbenec v republiški upravi ali sodnik republiškega sodišča.

154. člen

Poslanec Skupščine SRS je lahko odpoklican pred potekom dobe, za katero je izvoljen.

155. člen

O volitvah in odpoklicu se glasuje tajno.

Z zakonom se predpiše postopek pri volitvah in odpoklicu članov Skupščine SRS.

3. Področje in delo

156. člen

Zadeve iz izključne pristojnosti Skupščine SRS izvršuje v skladu z ustavo Republiški zbor enakopravno s pristojnim posebnim zborom ali posamezen zbor samostojno.

Določene zadeve iz izključne pristojnosti Skupščine SRS izvršuje Skupščina na skupni seji vseh zborov.

Skupščina SRS opravlja določene zadeve iz svoje pristojnosti v odborih, komisijah ter v drugih telesih zborov in skupščine.

157. člen

Na skupni seji vseh zborov skupščine SRS odloča o podaljšanju mandata republiškim poslancem, o tem, kdaj preneha stanje, zaradi katerega je bil poslanec podaljšan mandat, in o razpustu Skupščine SRS ter voli predsednika in podpredsednika Skupščine SRS.

Na skupni seji vseh zborov se lahko tudi obravnavajo vprašanja, ki imajo splošen politični pomen za Socialistično republiko Slovenijo.

Skupno sejo vseh zborov skliče predsednik Skupščine SRS po lastni pobudi ali na zahtevo vsaj treh zborov.

158. člen

Republiški zbor enakopravno sodeluje z enim od posebnih zborov pri sprejemanju zakonov in drugih aktov in pri izvrševanju drugih pravic in dolžnosti iz pristojnosti Skupščine SRS, kolikor ni z ustavo določeno, da spadajo posamezne zadeve v samostojno področje Republiškega zbora ali posebnega zbora.

Republiški zbor samostojno:

- sklepa o spremembi meja Socialistične republike Slovenije;
- voli člane v Zvezni zbor (Zbor narodov);
- voli in razrešuje predsednika in druge člane Izvršnega sveta, odborov Republiškega zbora in komisij Skupščine SRS;
- voli in razrešuje predsednike in sodnike Ustavnega sodišča SR Slovenije, Vrhovnega sodišča SR Slovenije in drugih republiških sodišč;
- imenuje in razrešuje generalnega sekretarja Izvršnega sveta, republiške sekretarje ter druge republiške funkcionarje in člane organov upravljanja, ki jih po ustavi, zakonu ali drugem aktu Skupščine SRS voli Skupščina;
- razveljavlja protiustavne in nezakonite akte Izvršnega sveta;
- odloča o podaljšanju oziroma o soglasju za podaljšanje mandata članom občinskih in okrajnih skupščin zaradi izrednih razmer in odloča o tem, kdaj preneha stanje, zaradi katerega je bil mandat podaljšan;
- odloča o razpustu občinske in okrajne skupščine ali samo posameznega zbora, če je delo skupščine ali zbora v očitnem nasprotju z ustavo in zakonom;
- razpisuje splošne volitve v občinske in okrajne skupščine;
- odloča o nagradah za delo republiških poslancev in drugih republiških funkcionarjev, za katere to določa zakon.

159. člen

Gospodarski zbor enakopravno z Republiškim zborom: obravnava splošna vprašanja s področja gospodarstva, financ in dela, določa temelje gospodarske politike republike ter sprejema republiški družbeni plan ter zakone in druge akte s teh področij.

Predlog družbenega plana oziroma programov družbenega razvoja obravnavajo tudi vsi drugi posebni zbori in lahko dajejo pripombe in predloge za njihovo spremembo.

160. člen

Socialno-zdravstveni zbor enakopravno z Republiškim zborom obravnava splošna vprašanja s področja zdravstva, socialnega varstva in socialnega zavarovanja ter sprejema zakone in druge akte na teh področjih.

161. člen

Prosvetno-kulturni zbor enakopravno z Republiškim zborom obravnava splošna vprašanja s področja prosvete, znanosti in kulture ter sprejema zakone in druge akte na teh področjih.

162. člen

Politično-upravni zbor enakopravno z Republiškim zborom obravnava splošna vprašanja s področja organizacije oblasti, družbeno-politične izgradnje in z drugih področij iz pristojnosti Skupščine, razen tistih, ki spadajo po tej ustavi v enakopravno ali samostojno delovno področje drugega zbora, ter sprejema zakone in druge akte na teh področjih.

Politično-upravni zbor sprejema enakopravno z Republiškim zborom republiški proračun in zaključni račun o izvršitvi republiškega proračuna.

Predlog republiškega proračuna obravnavajo tudi vsi drugi posebni zbori in lahko dajo pripombe in predloge za njegove spremembe.

163. člen

Vsak posebni zbor lahko v okviru svojega delovnega področja samostojno obravnava vprašanja v zvezi z izvrševanjem zakonov in skupščinskih odlokov ter druga vprašanja, ki so skupnega pomena za delovne in druge samoupravne organizacije ter za družbeno-politične skupnosti, zaradi vsklajevanja njihovih medsebojnih odnosov in razvijanja prostovoljnega sodelovanja med njimi. Ti zbori imajo pravico dajati delovnim in drugim samoupravnim organizacijam in državnim organom priporočila o teh vprašanjih.

Vsak posebni zbor lahko v okviru svojega delovnega področja samostojno zahteva poročila od Izvršnega sveta in mu postavlja vprašanja.

Vsak posebni zbor lahko v okviru svojega delovnega področja zahteva poročila in pojasnila od republiških sekretarjev in daje svoje mnenje Republiškem zboru ter Izvršnemu svetu glede odgovornosti teh funkcionarjev.

164. člen

Vsak zbor samostojno odloča o verifikaciji mandatov in o drugih mandatno-imunitetnih vprašanjih svojih članov.

Vsak zbor ima svojo stalno mandatno-imunitetno komisijo.

165. člen

Predlog zakona ali drugega akta lahko podaja vsak poslanec v svojem zboru, vsak zbor Skupščine, Izvršni svet, odbor Republiškega zbora ter občinska in okrajna skupščina.

Vsak zbor lahko predlaga izdajo zakona ali drugega akta tudi o zadevah, ki spadajo v področje drugega zbora.

Pobudo za izdajo zakona lahko dajo tudi delovne in druge samoupravne organizacije, družbene organizacije ter z zakonom določeno število volivcev.

Izvršnemu svetu mora biti predložen v mnenje predlog vsakega zakona ali drugega akta, ki ga ni predložil Izvršni svet.

166. člen

Zbor Skupščine SRS veljavno sklepa z večino glasov navzočih članov na seji, na kateri je navzoča večina vseh članov zbora, če ni z ustavo drugače določeno.

Skupščina SRS na skupni seji vseh zborov veljavno sklepa z večino glasov, če je navzočih večina poslancev vsakega zbora. To velja tudi za sklepanje na skupnih sejah dveh ali več zborov, kolikor ni z ustavo drugače določeno.

167. člen

Vsak zbor ima pravico, da obravnava predlog zakona ali drugega akta iz področja drugega zbora, in lahko da glede takega predloga ali vprašanja pristojnemu zboru svoje mnenje, če predlog oziroma vprašanje posega tudi v njegovo delovno področje. Pristojni zbor mora obravnavati tako mnenje in zavzeti do njega stališče.

168. člen

Vsak zbor zaseda in odloča ločeno na svoji seji.

Zbora, ki enakopravno sodelujeta pri sprejemanju zakona ali drugega akta, lahko skleneta, da bosta zakon oziroma akt obravnavala ali pa tudi sprejela na skupni seji.

Če zbora skleneta, da bosta odločala na skupni seji, glasujejo člani vsakega zbora posebej.

169. člen

Dvoje ali več zborov lahko sklene, da bodo na skupni seji obravnavali vprašanja, ki so skupnega pomena za te zборе.

Skupno sejo dveh ali več zborov vodi predsednik enega teh zborov, ki ga določijo zbori na skupni seji.

Predsednik Skupščine SRS lahko v sporazumu s predsedniki ustreznih zborov skliče skupno sejo dveh ali več zborov zaradi obravnavanja vprašanj, ki so skupnega pomena za te zборе.

170. člen

Pristojna zbora Skupščine SRS lahko skleneta, da se zakonski predlog da v javno razpravo občanom ter družbenim in drugim organizacijam ali pa, da se k obravnavanju predloga zakona ali drugega akta pokličejo predstavniki določenih organizacij, da podajo svoje mnenje in predloge.

171. člen

Skupščina SRS ima svoj poslovnik, ki ga sprejmejo vsi zbori Skupščine. Vsak zbor Skupščine SRS samostojno sprejme svoj poslovnik.

4. Sprejemanje zakonov

172. člen

Predlog zakona oziroma drugega akta, pri katerega sprejemanju enakopravno sodelujeta Republiški zbor in posebni zbor, je sprejet, če sta ga oba zbora sprejela v enakem besedilu.

173. člen

Če se zbora po dveh zaporednih obravnavah spornega vprašanja ne zedinita glede besedila predloga zakona ali drugega akta, postavitva skupno komisijo, v katero izvoli vsak zbor enako število članov. Skupna komisija pripravi predlog za vskladitev spornih vprašanj.

Če se skupna komisija ne sporazume ali če zbora ne sprejmeta njenega sporazumnega predloga, se obravnava predlog na skupni seji obeh zborov. Če

se tudi na skupni seji zбора ne zedinita, se predlog odloži z dnevnega reda. Predlog se lahko ponovno da na dnevni red po preteku šestih mesecev na predlog enega zбора ali Izvršnega sveta, po sklepu obeh zborov pa lahko že prej.

174. člen

Če zaradi spora med zboroma ne more biti sprejet družbeni plan, program družbenega razvoja ali proračun do dneva, ko bi moral začeti veljati, ali če ne more biti sprejet zakon, katerega izdaja je po mnenju enega od pristojnih zborov in po mnenju Izvršnega sveta neogibno potrebna, se oba zбора razpustita. V takem primeru velja zakon, družbeni plan, program družbenega razvoja oziroma proračun v besedilu, v katerem ga je sprejel Republiški zbor.

Akt o razpustu zborov izda predsednik Skupščine.

5. Sprememba ustave

175. člen

Predlog za spremembo ustave lahko predloži Izvršni svet ali dvajset članov kateregakoli zбора. Predlog je lahko podan v obliki ustavnega amandmaja ali ustavnega zakona.

Republiški zbor najprej odloča o tem, ali vzame predlog za spremembo ustave v obravnavo.

Pred odločitvijo Republiškega zбора dajo o umestnosti predlagane spremembe ustave mnenje posebni zbori. Če dva posebna zбора nasprotujeta predlagani spremembi ustave, Republiški zbor pa odloči, da je sprememba ustave umestna, se predloži vprašanje umestnosti spremembe ustave volivcem na referendum.

Sprememba ustave je sprejeta, če je zanjo glasovalo dve tretjini vseh članov vsakega zбора.

Republiški zbor lahko odloči, da da spremembo ustave volivcem na referendum.

Akt o razglasitvi ustave izdasta predsednik Skupščine in predsednik Izvršnega sveta.

6. Predsednik Skupščine in predsedniki zborov

176. člen

Skupščina SRS ima predsednika in enega ali več podpredsednikov.

Predsednik Skupščine SRS predstavlja Skupščino; sklicuje in vodi skupne seje vseh zborov, skrbi, da se dela po skupščinskem poslovníku; sopolpisuje skupno s predsednikom Izvršnega sveta ukaze o razglasitvi zakonov; podpisuje druge akte Skupščine, ki so jih sprejeli zbori; opravlja druge zadeve, ki so mu dane s to ustavo in s skupščinskim poslovníkom.

Predsednik skupščine skupno s podpredsedniki Skupščine in s predsedniki zborov rešuje vprašanja, ki se tičejo pristojnosti zborov ter zavzema stališča o drugih, s poslovníkom Skupščine določenih vprašanjih, ki so skupnega pomena za delo zborov.

Če je predsednik zadržan, ga nadomestuje podpredsednik.

177. člen

Vsak zbor si izvoli izmed sebe predsednika zbora, lahko pa tudi podpredsednika.

Predsednik zbora sklicuje in vodi seje zbora, skrbi, da se dela po poslovniku, in opravlja druge zadeve, ki so določene s poslovníkom zbora.

Predsednik je dolžan sklicati sejo zbora, če to zahteva predsednik Skupščine ali najmanj petina članov zbora.

Če je predsednik zbora zadržan, ga nadomestuje podpredsednik.

7. Odbori in komisije

178. člen

Stalni odbori Republiškega zbora obravnavajo splošna vprašanja politike in dajejo Skupščini predloge o teh vprašanjih, proučujejo predloge zakonov in drugih aktov Skupščine, spremljajo izvrševanje zakonov in drugih aktov Skupščine in obravnavajo druga vprašanja iz pristojnosti Skupščine.

Odbor se ustanovi in določi njegovo področje z odlokom Republiškega zbora.

Predsednika in člane odbora izvoli Republiški zbor izmed sebe.

Vsak odbor ima poslovnik.

179. člen

Stalni odbor lahko zahteva od Izvršnega sveta, naj mu po svojem predstavniku razloži svoje stališče do posameznih vprašanj, ki so na dnevnem redu odborove seje, ali pa pošlje svoje mnenje glede osnutka zakona ali drugega akta.

Odbor lahko od starešin republiških upravnih organov zahteva, naj mu razložijo stanje na svojem področju, poročajo o izvrševanju zakonov in drugih vprašanj s svojega področja ter da mu ustno na seji ali pismeno odgovorijo na posamezna vprašanja ali dajo obvestila in pojasnila.

180. člen

Stalni odbori lahko izvršujejo ankete in poizvedbe. V ta namen lahko zahtevajo od državnih organov ter od delovnih in drugih samoupravnih organizacij potrebne podatke, spise in listine, ne morejo pa izvrševati preiskovalne ali sodne funkcije.

Odbor lahko pokliče predstavnike in funkcionarje delovne ali druge samoupravne organizacije ali združenja, da mu dajo mnenja ali predloge glede posameznih vprašanj.

181. člen

Skupščina SRS in njeni zbori lahko ustanovijo stalne in občasne komisije in druga telesa za proučevanje določenih vprašanj, dajanje predlogov in mnenj, pripravljajanje zakonskih osnutkov, opravljanje anket in podobno.

Komisije in druga telesa sestavljajo poslanci, lahko pa tudi strokovnjaki in javni delavci. Mandatno-imunitetno komisijo sestavljajo samo člani ustreznega zbora.

182. člen

Skupščina SRS lahko ustanovi strokovne, posvetovalne in druge službe, ki so potrebne za opravljanje zadev v zvezi z delom Skupščine ali v zvezi z delom Skupščine in Izvršnega sveta.

183. člen

Skupščina SRS ima posebno komisijo, ki spremlja in obravnava kadrovska vprašanja v zvezi z volitvami in imenovanji, za katera je pristojna Skupščina.

Člane te komisije izvoli Skupščina izmed poslancev ter izmed oseb, ki jih predlagajo družbeno-politične organizacije.

Z zakonom se podrobneje določijo naloge in delo te komisije.

8. Pravice in dolžnosti poslancev

184. člen

Poslanec ima pravico dajati zboru, katerega član je, predloge zakonov in drugih aktov in sprožiti vsako vprašanje iz delovnega področja zbora.

185. člen

Poslanec ima pravico predlagati zboru, katerega član je, naj obravnava vprašanje, ki se nanaša na delo Izvršnega sveta, na izvrševanje zakonov ali na delo republiške uprave.

Poslanec ima pravico obrniti se po svojem zboru z vprašanji na Izvršni svet, na ustrezní odbor ali na starešino ustreznega republiškega upravnega organa. Izvršni svet, odbor oziroma starešina upravnega organa odgovori poslancu na seji njegovega zbora ali pa pismeno.

186. člen

Poslanec ima pravico zahtevati po svojem zboru pojasnilo od starešine republiškega upravnega organa. Ta mora dati zahtevano pojasnilo.

187. člen

Poslanec ima pravico sodelovati na sejah občinske skupščine, ki ga je izvolila, četudi ni njen član.

188. člen

Poslanec uživa imunitetno pravico v Skupščini in izven nje.

Za mnenje, ki ga je poslanec v Skupščini povedal, in za njegovo glasovanje v Skupščini ni dovoljeno poklicati poslanca na odgovornost, mu vzeti prostost ali ga kaznovati.

Če se poslanec sklicuje na imuniteto, se mu brez dovoljenja zbora, katerega član je, ne sme vzeti prostost in tudi ne začeti zoper njega kazenski postopek.

Če je poslanec zaloten pri izvrševanju kaznivega dejanja, za katero je predpisana kazen strogega zavora nad pet let, se mu lahko odvzame prostost oziroma začne zoper njega kazenski postopek. Organ, ki to stori, pa mora brez

odlašanja to sporočiti predsedniku Skupščine SRS. Predsednik predloži zadevo zboru, katerega član je poslanec, da odloči, ali se kazenski postopek nadaljuje oziroma ali ostane odvzem prostosti v veljavi.

Zbor sme vzpostaviti imunitetno pravico tudi poslanču, ki se ni skliceval na imuniteto, če je to koristno za opravljanje te javne funkcije.

Če zbor ni zbran, odloči mandatno-imunitetna komisija proti poznejši potrditvi zbora o tem, ali se dovoli odvzem prostosti ali uvedba kazenskega postopka oziroma ali se kazenski postopek lahko nadaljuje in ali ostane odvzem prostosti v veljavi.

189. člen

Poslancu preneha mandat pred potekom mandatne dobe, če izgubi volilno pravico, če je odpoklican, če Skupščina sprejme njegovo odpoved mandatu, če sprejme službo v republiški upravi ali če je izvoljen za sodnika republiškega sodišča, če je obsojen za kaznivo dejanje na kazen zapora, daljšo od šestih mesecev ali na hujšo kazen, ali če je obsojen zaradi kaznivega dejanja, storjenega iz koristoljubja.

Članu posebnega zbora preneha mandat tudi, če mu na ustreznem področju trajno preneha delovno ali drugo razmerje oziroma funkcija, na podlagi katere je bil izvoljen v posebni zbor, razen če je izvoljen za člana Izvršnega sveta.

VII. poglavje

Izvršni svet

190. člen

Izvršni svet je stalni organ Skupščine SRS, ki mu je poverjena politično-izvršilna funkcija v okviru z ustavo in zakoni določenih pravic in dolžnosti republike.

Izvršni svet je odgovoren za vodstvo politike, katere osnovo določa Skupščina SRS.

191. člen

Izvršni svet sestavljajo predsednik in člani, ki jih izvoli Republiški zbor izmed članov Skupščine na predlog mandatarja.

Mandat za sestavo Izvršnega sveta poveri Republiški zbor enemu od svojih članov, ki ga določi na predlog komisije iz 183. člena ali na predlog skupine dvajsetih poslancev Republiškega zbora.

192. člen

Predsednik Izvršnega sveta ima pravico predlagati Republiškem zboru izvolitev ali razrešitev posameznih članov Izvršnega sveta.

Razrešitev predsednika Izvršnega sveta ali ostavka večine njegovih članov ima za posledico ostavko celotnega Izvršnega sveta.

Izvršni svet izvoli izmed sebe enega ali več podpredsednikov Izvršnega sveta.

Po svojem položaju so člani Izvršnega sveta generalni sekretar Izvršnega sveta in republiški sekretarji.

Če se Skupščina SRS ali Republiški zbor razpusti ali če je Izvršni svet v ostavki, opravlja Izvršni svet svoje dolžnosti do izvolitve novega Izvršnega sveta.

193. člen

Izvršni svet:

- predstavlja Socialistično republiko Slovenijo;
- skrbi, da se izvršujejo zakoni, republiški družbeni plan, republiški programi družbenega razvoja, republiški proračun in drugi akti Skupščine SRS ter splošna politika, ki jo določi Skupščina; nadzoruje delo republiških upravnih organov in jim daje splošne smernice za delo;
- določa predloge republiškega družbenega plana, republiških programov družbenega razvoja, republiškega proračuna in sklepnega računa o izvršitvi republiškega proračuna;
- predlaga Skupščini izdajo zakonov in drugih aktov; daje mnenje k predlogom zakonov in aktov, ki jih ni predlagal sam;
- izdaja uredbe in druge predpise za izvrševanje zakonov in drugih splošnih aktov Skupščine, če je z zakonom za to pooblaščen;
- izdaja v vojnem času skupno s predsednikom Skupščine SRS uredbe z zakonsko močjo o vprašanjih iz zakonodajne pristojnosti Skupščine in tudi druge akte iz pristojnosti Skupščine, če se Skupščina ne more sestati;
- določa splošna načela za notranjo organizacijo in delo republiških upravnih organov;
- predlaga ustanovitev ali odpravo republiških sekretariatov in drugih republiških upravnih organov, ki jih po ustavi ali zakonu ustanovi Skupščina SRS; ustanavlja in odpravlja upravne organe, ki jih ne ustanavlja Skupščina;
- ustanavlja zavode za proučevanje in pripravo zadev iz pristojnosti izvršnega sveta; daje Skupščini SRS predloge za ustanovitev delovnih in drugih organizacij oziroma jih ustanavlja sam, kolikor je za to z zakonom pooblaščen;
- razveljavlja oziroma odpravlja predpise in splošne akte republiških upravnih organov, ki niso v skladu z zakonom, uredbo ali z drugim predpisom;
- predlaga Republiškem zboru razpust občinske ali okrajne skupščine; predlaga podaljšanje oziroma izdajo soglasja za podaljšanje mandata članom občinskih in okrajnih skupščin;
- predlaga Republiškem zboru razpis splošnih volitev v občinske in okrajne skupščine;
- daje Republiškem zboru predloge za izvolitev oziroma razrešitev predsednikov in sodnikov republiških sodišč;
- daje soglasje za imenovanje oziroma razrešitev republiškega javnega tožilca;
- imenuje in razrešuje starešine republiških upravnih organov ter zavodov in organizacij, za katere to določa zakon;
- izvršuje republiški proračun;
- daje pomilostitve v skladu z zakonom;
- razporeja v skladu z zakoni z določenimi republiškimi skladi;
- izvršuje druge pravice in dolžnosti, ki so mu dane z ustavo in zakonom.

194. člen

Izvršni svet opravlja zadeve iz svoje pristojnosti na podlagi in v mejah ustave, zakonov in drugih aktov Skupščine SRS.

Izvršni svet je za svoje delo odgovoren Skupščini SRS.

195. člen

Izvršni svet odloča v zadevah iz svoje pristojnosti na svojih sejah v ožji ali širši sestavi. Z zakonom o organizaciji in delu Izvršnega sveta se določi, katere zadeve iz svoje pristojnosti opravlja Izvršni svet v širši sestavi.

Izvršni svet lahko ustanovi odbore in druga telesa za vsklajevanje dela republiških upravnih organov, za obravnavanje vprašanj, ki so skupnega pomena za več upravnih organov ter za proučevanje vprašanj iz pristojnosti Izvršnega sveta.

196. člen

Izvršni svet lahko Skupščini predlaga, naj odloži obravnavanje predloga zakona ali drugega akta, naj sestavita Skupščina in Izvršni svet skupno komisijo za obravnavanje posameznega vprašanja ali naj se skliče seja pristojnega zbora Skupščine, da bo razložil Izvršni svet svoje stališče.

Če republiški zbor sprejme predlog zakona ali drugega akta v nasprotju s stališčem Izvršnega sveta, lahko Izvršni svet poda kolektivno ostavko Republiškem zboru, če misli, da ne bo mogel zagotoviti izvršitve zakona oziroma drugega akta.

197. člen

Izvršni svet mora vsako leto podati Republiški skupščini splošno politično poročilo. Zbori Skupščine obravnavajo poročilo Izvršnega sveta, vsak v okviru svojega delovnega področja.

198. člen

Predsednik Izvršnega sveta predstavlja Izvršni svet; sklicuje in vodi seje Izvršnega sveta; skrbi, da se izvršujejo sklepi in splošna politika Izvršnega sveta; sopodpisuje s predsednikom Skupščine akte o razglasitvi zakonov. Predsednik je osebno odgovoren za splošno politiko Izvršnega sveta.

Predsednik zadrži objavo uredbe ali drugega akta Izvršnega sveta, če misli, da ni v skladu z ustavo ali zakonom, mora pa zadevo takoj predložiti Skupščini v odločitve.

Predsednik predlaga v imenu Izvršnega sveta Republiškem zboru imenovanje oziroma razrešitev generalnega sekretarja Izvršnega sveta, republiških sekretarjev in drugih republiških funkcionarjev, ki jih imenuje Skupščina.

199. člen

Predsednik skliče sejo Izvršnega sveta po lastni pobudi ali na zahtevo najmanj petih članov Izvršnega sveta.

200. člen

Če je predsednik Izvršnega sveta daljši čas zadržan ali odsoten, ga nadomestuje podpredsednik Izvršnega sveta.

Predsednik lahko na podlagi sklepa Izvršnega sveta poveri podpredsedniku Izvršnega sveta določene zadeve iz svojega področja.

201. člen

Organizacija in delo Izvršnega sveta in njegovih organov ter njihove pravice se uredijo z zakonom.

VIII. poglavje

Republiška uprava

202. člen

Republiški upravni organi neposredno izvajajo politiko in ukrepe, določene z zakoni in drugimi predpisi, neposredno izvršujejo v mejah svoje pristojnosti zakone in druge predpise oziroma nadzorujejo njihovo izvrševanje, pripravljajo predpise in opravljajo strokovne zadeve iz svojega področja za potrebe Skupščine SRS in Izvršnega sveta ter opravljajo druge upravne zadeve v mejah pravic in dolžnosti republike.

Republiški upravni organi neposredno izvršujejo zakone in druge predpise samo, če je v skladu z ustavo to izrečno dano z zakonom v njihovo pristojnost.

Upravni organi samostojno opravljajo zadeve iz svoje pristojnosti in v okviru ustave in zakonov ter v skladu s predpisi Izvršnega sveta. Upravni organi so odgovorni za izvajanje zakonov in drugih predpisov ter politike, ki jo določi Skupščina. Pri svojem delu se morajo ravnati po smernicah Izvršnega sveta.

203. člen

Za opravljanje upravnih in strokovnih zadev iz republiške pristojnosti se ustanovijo republiški sekretariati in drugi republiški upravni organi.

Za opravljanje določenih pravic in dolžnosti republike se lahko ustanovijo tudi sveti.

Samostojni republiški upravni organi se ustanavljajo in odpravljajo z zakonom. Z zakonom se določijo tudi njihovo področje, organizacija in pravice.

204. člen

Starešine republiških upravnih organov samostojno izvršujejo pravice, ki so jim dane z zakonom, in so osebno odgovorni Skupščini SRS in Izvršnemu svetu za svoje delo in za delo upravnega organa, ki mu načelujejo. Za svoje delo so materialno in kazensko odgovorni po določbah zakona.

Starešina upravnega organa organizira delo v organu, ki mu načeluje, imenuje in razrešuje uslužbence, je njihov najvišji disciplinski starešina in je odgovoren za zakonitost in pravilnost poslovanja upravnega organa.

Starešine republiških upravnih organov morajo poročati Skupščini SRS in Izvršnemu svetu o delu organa, ki mu načelujejo.

205. člen

Na čelu republiškega sekretariata je republiški sekretar.

Generalni sekretar Izvršnega sveta, republiški sekretarji in drugi republiški funkcionarji, ki jih imenuje Skupščina SRS, ne morejo biti v taki funkciji nepretrgoma več kot štiri leta.

206. člen

Predstojniki samostojnih republiških upravnih organov lahko izdajajo pravilnike, odredbe in navodila za izvrševanje zakonov, uredb in drugih predpisov Izvršnega sveta samo, če so z zakonom ali z uredbo za to izrečno pooblašeni.

Predstojniki samostojnih republiških upravnih organov imajo pravico izdajati strokovna navodila in pojasnila.

207. člen

Pri izvrševanju svojih nalog sodelujejo republiški upravni organi s pristojnimi okrajnimi in občinskimi upravnimi organi.

Republiški upravni organi lahko zahtevajo od ustreznih okrajnih oziroma občinskih upravnih organov poročila, obvestila in mnenja in jim lahko dajejo svoje mnenje in pripombe v zvezi z reševanjem upravnih zadev v posamezni upravni panogi.

208. člen

Republiški upravni organi imajo pravico, da v skladu z zakonom v zadevah, ki so splošnega pomena za republiko, izdajajo občinskim in okrajnim upravnim organom obvezna navodila; zadržijo izvršitev njihovih nezakonitih aktov, ki so izdani izven upravnega postopka; zahtevajo poročila, podatke in dokumentacije o stanju in problemih s svojega delovnega področja in da izvršujejo nasproti občinskim in okrajnim upravnim organom druge pravice in dolžnosti, ki so jim dane z zakonom.

Republiški upravni organi morajo opozarjati Izvršni svet na nezakonite akte občinskih in okrajnih skupščin in njihovih politično-izvršilnih organov ter na njihove akte, ki so v nasprotju s politiko Skupščine SRS.

209. člen

Z zakonom se lahko določi, da republiški upravni organi na celotnem območju SR Slovenije neposredno izvršujejo inšpekcijo nad izvrševanjem zakonov in drugih predpisov, za katerih izvrševanje so dolžni skrbeti.

IX. poglavje

SODIŠČA IN JAVNO TOŽILSTVO

1. Sodišča

210. člen

V Socialistični republiki Sloveniji izvršujejo naloge pravosodja občinska sodišča, okrajna sodišča in Vrhovno sodišče SR Slovenije ter druga sodišča, ki se ustanovijo v republiki na podlagi zakona.

Organizacijo in delo sodišč ureja zakon.

211. člen

Z zakonom se lahko predvidi možnost ustanavljanja razsodišč, poravnalnih svetov in drugih oblik reševanja medsebojnih sporov med organizacijami, zavodi in občani.

212. člen

Občinsko sodišče ustanovi Skupščina SRS na podlagi občinske skupščine, okrajno sodišče pa na predlog okrajne skupščine.

213. člen

Pristojnost sodišč se lahko določi in spreminja samo z zakonom.

214. člen

Samo sodišče odloča o kazenski odgovornosti, o kaznih in o drugih ukrepih zoper storilce kaznivih dejanj. Sodišče odloča tudi o temeljnih premoženjskih in drugih z zakonom določenih pravicah občanov, samoupravnih organizacij in družbeno-političnih skupnosti ter dokončno v upravnem sporu ocenjuje zakonitost individualnih aktov državnih organov, delovnih in drugih samoupravnih organizacij. Samo sodišče lahko vodi kazensko preiskavo.

Sodišča pri svojem delu spremljajo in proučujejo družbena razmerja in pojave, ki so pomembni za izvrševanje nalog pravosodja, in dajejo predloge za preprečevanje družbeno nevarnih in škodljivih pojavov, za odpravo in zmanjšanje nepotrebnih sporov in za utrjevanje zakonitosti.

Sodišča morajo najmanj enkrat letno poročati skupščinam ustreznih družbeno-političnih skupnosti o splošnih problemih pravosodja na svojem območju.

215. člen

Sodišča so samostojni organi družbene skupnosti.

Sodišča sodijo na podlagi ustave in zakona.

Sodišča so pri obravnavanju in pri izdajanju odločb neodvisna.

216. člen

Sodišča sodijo praviloma v senatu, ki ga sestavljajo sodniki in sodniki porotniki, ki so enakopravni pri sojenju.

Z zakonom se lahko določi, da v določenih zadevah sodi senat, ki ga sestavljajo samo sodniki, in tudi, da na prvi stopnji sodi samo sodnik kot sodnik posameznik.

217. člen

Sodnike in sodnike porotnike občinskega sodišča voli občinska skupščina, sodnike in sodnike porotnike okrajnega sodišča okrajna skupščina, sodnike Vrhovnega sodišča SR Slovenije in drugih republiških sodišč pa Republiški zbor Skupščine SRS.

Z zakonom se lahko določi, da volijo sodnike posameznih sodišč neposredno občani.

Sodniki se volijo za čas, ki se določi z zakonom, in so lahko ponovno izvoljeni.

Sodnika in sodnika porotnika lahko razreši samo telo, ki ga je izvolilo, in sicer ob pogojih, in po postopku, ki se določijo z zakonom.

218. člen

Sodnik oziroma sodnik porotnik ne more biti klican na odgovornost za mnenje, ki ga je dal o vprašanjih, glede katerih je sodeloval pri odločanju.

Sodniku oziroma sodniku porotniku zaradi kaznivega dejanja, ki ga stori pri opravljanju sodne dolžnosti, ni mogoče odvzeti prostosti brez dovoljenja pristojnega organa skupščine, ki ga je izvolila.

219. člen

Odločbo sodišča sme spremeniti ali razveljaviti samo pristojno sodišče v postopku, ki ga določa zakon.

220. člen

Obravnavanje pred sodišči je javno. Javnost se lahko izključi samo v primerih, ki jih zaradi varstva splošnih koristi ali določenih osebnih koristi določa zakon.

Vsaka stranka v sodnem postopku ima pravico biti zaslišana, pravico zagovarjati se pred sodiščem in pravico imeti strokovnega zagovornika oziroma zastopnika, ki si ga sama izbere.

2. Vrhovno sodišče SR Slovenije

221. člen

Vrhovno sodišče SR Slovenije:

- sprejema načelna stališča za zagotovitev enotne uporabe zakonov v SR Sloveniji;
- odloča v skladu z zakonom o pritožbah zoper odločbe, ki jih izda okrajno sodišče;
- odloča v skladu z zakonom o upravnih sporih;
- odloča v zahtevi za varstvo zakonitosti in o drugih izrednih pravnih sredstvih v primerih, ki jih določa zakon;
- odloča o sporih glede pristojnosti med sodišči na območju republike;
- opravlja druge zadeve iz republiške pristojnosti, ki jih določa zakon.

3. Javno tožilstvo

222. člen

Javno tožilstvo je samostojen organ, ki mu je poverjen kazenski pregon, izdajanje ukrepov in uporaba pravnih sredstev zaradi enotne uporabe zakona in uresničevanja zakonitosti.

Pri uresničevanju te funkcije javno tožilstvo sproži kazenski postopek, sodeluje v njem, sodeluje v drugih z zakonom določenih primerih v postopku pred sodišči in drugimi organi, vlaga zahteve za varstvo zakonitosti in drugih na zakonu temelječih koristi družbene skupnosti, vlaga pravna sredstva zoper nezakonite akte sodišč in drugih organov ter zoper nezakonite odločbe zavodov in organizacij, ki jih ti izdajajo pri izvrševanju javnih pooblastil.

223. člen

Višji javni tožilec ima pravico in dolžnost dajati nižjemu javnemu tožilcu obvezna navodila za njegovo delo.

Republiški javni tožilec dela tudi po smernicah Izvršnega sveta.

X. poglavje

VARSTVO USTAVNOSTI IN ZAKONITOSTI

224. člen

Zaradi uresničevanja z ustavo in zakoni določenih socialističnih družbenih in političnih razmerij in enotnosti pravnega reda ter zaradi varstva samoupravnih pravic delovnih in drugih samoupravnih organizacij in družbeno-političnih skupnosti in z ustavo zagotovljenih pravic občanov se z ustavo varujeta ustavnost in zakonitost.

Varovanje zakonitosti je dolžnost vseh organov in organizacij, ki opravljajo javno službo.

1. Skladnost predpisov in drugih splošnih aktov

225. člen

Republiški zakoni morajo biti v skladu z ustavo. Vsi drugi republiški predpisi ter občinski in okrajni predpisi morajo biti v skladu z ustavo in zakoni.

Predpisi republiških upravnih organov ter občinski in okrajni predpisi morajo biti tudi v skladu s predpisi Izvršnega sveta Socialistične republike Slovenije oziroma s predpisom, na katerega podlagi so izdani.

Odloki, s katerimi občinske in okrajne skupščine po določbah ustave samostojno urejajo določena vprašanja, morajo biti v skladu z splošnim zakonom.

226. člen

Vsi splošni akti in ukrepi politično-izvršilnih in upravnih organov morajo temeljiti na zakonu in na drugih, na zakonu temelječih predpisih.

To velja tudi za splošne akte in ukrepe predstavniških teles, kadar jih izdajajo pri opravljanju politično-izvršilne ali upravne funkcije, in za splošne akte in ukrepe delovnih organizacij, ki na podlagi zakona opravljajo družbeno službo.

227. člen

S predpisom upravnega organa se ne morejo ustanavljati obveznosti ali omejevati pravice občanov in organizacij.

228. člen

Statuti, pravilniki in drugi splošni akti, ki jih izdajo delovne in druge samoupravne organizacije v okviru svojih samoupravnih pravic, morajo biti v skladu z ustavo in zakonom.

2. Veljavnost predpisov in objava

229. člen

Vsak predpis in vsak drug splošni akt mora biti objavljen.

Republiški predpisi in drugi splošni akti se objavljajo v republiškem uradnem glasilu.

Statut občine oziroma statut okraja določi, v katerem uradnem glasilu se objavljajo občinski oziroma okrajni predpisi.

Odloki okrajnih skupščin se objavljajo tudi v republiškem uradnem glasilu.

230. člen

Predpis začne veljati osmi dan po objavi, če ni v samem predpisu drugače določeno.

Samo iz posebno utemeljenih razlogov se lahko z zakonom ali z drugim predpisom določi, da začne veljati v roku, krajšem kot osem dni po objavi.

231. člen

Predpis ne more imeti učinka za nazaj.

Samo z zakonom se lahko določi, da imajo posamezne njegove določbe ali določbe drugih predpisov učinek za nazaj.

Družbeni plan in proračun ter predpisi, ki so izdani za njuno izvrševanje, se uporabljajo za čas, za katerega sta izdana družbeni plan oziroma proračun.

Če se po storjenem kaznivem dejanju, gospodarskem prestopku ali prekršku predpis o kazenski odgovornosti ali kazni spremeni, se uporablja predpis, ki je za storilca milejši.

232. člen

Predpis velja na območju družbeno-politične skupnosti, katere organ je izdal predpis, če ni v samem predpisu določeno, da velja samo za del tega območja.

3. Nadzorstvo nad ustavnostjo in zakonitostjo

233. člen

Skupščina družbeno-politične skupnosti lahko odpravi ali razveljavi protiustaven ali nezakonit predpis ali drug splošen akt svojega politično-izvršilnega ali upravnega organa, politično-izvršilni organ pa protiustaven ali nezakonit predpis ali splošni akt upravnega organa iste družbeno-politične skupnosti.

234. člen

Izvršni svet lahko do odločitve ustavnega sodišča zadrži izvršitev predpisov občinskih in okrajnih skupščin, ki so protiustavni ali nezakoniti.

235. člen

Okrajna skupščina lahko do odločitve ustavnega sodišča zadrži izvršitev protiustavnega ali nezakonitega predpisa občinske skupščine.

Pristojni svet okrajne skupščine lahko do odločitve ustavnega sodišča zadrži izvršitev protiustavnega ali nezakonitega predpisa sveta občinske skupščine, pristojni okrajni upravni organ pa izvršitev protiustavnega ali nezakonitega predpisa občinskega upravnega organa.

Pristojni republiški upravni organ lahko do odločitve ustavnega sodišča zadrži izvršitev protiustavnega ali nezakonitega predpisa okrajnega ali občinskega sveta ali upravnega organa.

236. člen

Občinska skupščina lahko do odločitve ustavnega sodišča zadrži izvršitev protiustavnega ali nezakonitega splošnega akta, ki ga izda delovna ali druga samoupravna organizacija. Z zakonom se lahko da pravica zadržanja glede posameznih organizacij tudi drugemu organu družbene skupnosti.

237. člen

Če republiški zakon, ki bi ga bilo treba uporabiti, po mnenju sodišča ni v skladu z republiško ustavo, predlaga to sodišče Vrhovnemu sodišču, da sproži postopek za ocenitev skladnosti zakona z ustavo.

238. člen

Državni organi ter zavodi in organizacije, ki imajo javna pooblastila, smejo odločati o pravicah in obveznostih občanov ter delovnih in drugih samoupravnih organizacij, uporabljati proti njim prisilne ukrepe ali omejevati njihovo delavnost ter jim s svojimi akti nalagati obveznosti samo, kolikor so z zakonom za to pooblašteni, in v postopku, ki je določen z zakonom in v katerem je občanom ter delovnim in drugim samoupravnim organizacijam dana možnost, da branijo svoje pravice in interese ter da zoper izdani akt uporabijo z zakonom določena pravna sredstva.

239. člen

Zoper sodne odločbe in zoper upravne odločbe državnih organov ter delovnih in drugih samoupravnih organizacij, ki so izdane na prvi stopnji, je zagotovljena pravica do pritožbe.

Samo z zakonom se izjemoma lahko določi, da zoper odločbo ni pritožbe, če je na drug način zagotovljeno varstvo zakonitosti. Pritožba zoper kazenske sodbe, ki jih izdajo sodišča na prvi stopnji, se ne more izključiti.

240. člen

O zakonitosti končnih posamičnih odločb, ki jih izdajo v izvrševanju politično-izvršilne ali upravne funkcije državni organi ali v izvrševanju družbene službe delovne in druge samoupravne organizacije, odločajo sodišča v upravnem sporu, če ni z zakonom zagotovljeno drugačno sodno varstvo.

241. člen

Državni organi in organizacije, pred katerimi se vodi postopek, morajo strankam pomagati pri uresničevanju njihovih pravic.

Družbena skupnost skrbi, da je za občane ter delovne in druge samoupravne organizacije organizirana pravna pomoč.

4. Ustavno sodišče SR Slovenije

242. člen

Ustavno sodišče SR Slovenije varuje v skladu z ustavo in zakonom ustavnost in zakonitost predpisov.

Ustavno sodišče:

- odloča o skladnosti vseh republiških zakonov z ustavo SR Slovenije;
- odloča o skladnosti vseh drugih predpisov in splošnih aktov republiških, okrajnih in občinskih organov ter splošnih aktov delovnih in drugih samoupravnih organizacij z republiško ustavo in republiškim zakonom;
- odloča o sporih glede pravic in dolžnosti med republiko in med občinami ali okraji, o sporih glede pravic in dolžnosti med več okraji ali med več občinami, če za rešitev spora ni pristojno drugo sodišče;
- odloča o sporih glede pristojnosti med sodiščem ter drugim republiškim, okrajnim ali občinskim organom z območja SR Slovenije;
- opravlja druge zadeve, ki so mu dane v pristojnost z ustavo SR Slovenije ali z republiškim zakonom.

243. člen

Postopek pred ustavnim sodiščem za oceno ustavnosti in zakonitosti lahko sprožijo:

- vsak zbor Skupščine SRS na svojem delovnem področju, Izvršni svet, republiški sekretarji in republiški javni tožilec;
- občinske oziroma okrajne skupščine ter delovne ali druge samoupravne organizacije, če so s predpisom kršene njihove z ustavo in zakonom določene samoupravne pravice;
- Vrhovno sodišče SR Slovenije, če postane v postopku pred sodišči sporna skladnost republiškega zakona z republiško ustavo;
- organ, ki v primerih iz 235. oziroma 236. člena ustave zadrži izvršitev predpisa ali splošnega akta.

Ustavno sodišče lahko tudi po lastni pobudi začne postopek za oceno ustavnosti ali zakonitosti.

244. člen

Če ugotovi Ustavno sodišče, da republiški zakon ali drug predpis ali splošni akt Skupščine SRS ni v skladu z ustavo SR Slovenije, ga mora Skupščina SRS v šestih mesecih od dneva, ko je bila odločba Ustavnega sodišča objavljena, vskladiti z ustavo. Če Skupščina tega ne stori, prenehajo veljati zakon oziroma tiste njegove določbe, ki niso v skladu z ustavo; to ugotovi Ustavno sodišče s posebno odločbo.

245. člen

Če ugotovi Ustavno sodišče, da kakšen drug predpis ali splošni akt, ni v skladu z ustavo ali z zakonom, ga odpravi oziroma odpravi tiste njihove določbe, ki niso v skladu z ustavo ali zakonom.

246. člen

Ustavno sodišče sestavljajo predsednik in člani, ki jih izvoli Republiški zbor.

Predsednik in sodniki Ustavnega sodišča se volijo za štiri leta in so lahko ponovno izvoljeni.

Predsednik oziroma sodnik Ustavnega sodišča ne more biti hkrati član Izvršnega sveta in tudi ne funkcionar ali uslužbenec v državni upravi ali na drugem sodišču.

Predsednik oziroma sodnik ustavnega sodišča je lahko, v skladu z republiškim zakonom, odpoklican samo, če stori določeno kaznivo dejanje, če izgubi opravilno sposobnost ali če postane telesno nesposoben za opravljanje svoje funkcije.

247. člen

Z republiškim zakonom se predpišejo natančnejše določbe o pristojnosti, pooblastilih, organizaciji in postopku Ustavnega sodišča SR Slovenije ter o pravnih posledicah odločb tega sodišča.

XI. poglavje

PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

248. člen

Za izvedbo te ustave in za zagotovitev prehoda na njeno uporabo bo izdan poseben ustavni zakon.

249. člen

Ta ustava začne veljati z dnem, ko jo razglasi Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev.

PREDLOG SKLEPA

da se dá osnutek ustave Socialistične republike Slovenije v javno razpravo

Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije je potem, ko je slišala poročilo in predloge predsednika komisije za pripravo osnutka nove ustave Socialistične republike Slovenije — na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev dne 30. oktobra 1962 sprejela tale

sklep:

Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije sprejema in odobrava dosedanje delo in poročilo komisije za pripravo osnutka nove ustave Socialistične republike Slovenije.

Ljudska skupščina daje predloženi osnutek ustave Socialistične republike Slovenije v javno razpravo in poziva vse občane ter politične in družbene činitelje, da se te razprave udeležijo.

Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije pričakuje, da se bodo občani z osnutkom nove ustave podrobno seznanili, ga proučili in o njem povedali svoja mnenja, predloge in pobude in s tem prispevali k oblikovanju dokončnega predloga Ustave Socialistične republike Slovenije.

Predloge, mnenja in pobude k osnutku republiške ustave je treba sporočiti sekretariatu komisije za pripravo osnutka nove ustave Socialistične republike Slovenije v Ljubljani do 31. decembra 1962.

Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije naroča komisiji za pripravo osnutka nove ustave, naj spremlja javno razpravo in nadaljuje z delom za sestavo dokončnega besedila predloga ustave Socialistične republike Slovenije, ki naj ga predloži Ljudski skupščini Ljudske republike Slovenije v dokončno obravnavo in sklepanje.

POROČILO

o nekaterih važnejših problemih v zvezi s popolnejšim uveljavljanjem družbenega upravljanja v vzgojno izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji

Osnovne družbene in ekonomske temelje za šolsko reformo, na kateri smo začeli sistematično delati leta 1953, ko je zvezna ljudska skupščina imenovala v ta namen posebno komisijo, vsebuje v glavnem naslednje gradivo:

— Predlog o sistemu izobraževanja v FLRJ, ki ga je leta 1957 na podlagi široke razprave pripravila omenjena zvezna komisija, formulira načela za izvajanje šolske reforme.

— Splošni zakon o šolstvu, ki ga je sprejela Zvezna ljudska skupščina leta 1958, predstavlja pravni izraz predloga komisije za reformo šolstva. Zakon določa učnovzgojne smotre ter sistem vzgoje in izobraževanja, katerega osnova je osemletna obvezna enotna šola; določa vrste in stopnje šol iznad osnovne; postavlja obveznost za organiziranje izrednega študija; uvaja prosvetno-pedagoško službo s študijsko-svetovalnim značajem namesto prejšnje inšpektorske službe s pretežno administrativnim kontrolnim značajem; uvaja družbeno upravljanje na celotnem področju šolstva. Predpisovanje učnih načrtov je prešlo v pristojnost republiških svetov za šolstvo ob upoštevanju koordinacijske vloge Prosvetnega sveta Jugoslavije. Za ustanavljanje in financiranje šol obvezuje zakon ljudske odbore, s tem da imajo gospodarske organizacije možnost dotacij za delo šol.

— Resolucija zvezne ljudske skupščine o strokovnem izobraževanju iz leta 1960, ki v marsičem bistveno spreminja in dopolnjuje splošni zakon o šolstvu.

Resolucija podčrtava predvsem pomen povezave proizvodnega dela z vsemi oblikami strokovnega izobraževanja in usposabljanja delavcev na delovnem mestu, ki naj zlasti ob neustrezni kvalifikacijski strukturi zaposlenih delavcev na racionalen način krije potrebe po določenih kadrih. Resolucija razširja pravico ustanavljanja šol za strokovno izobraževanje na gospodarske organizacije in javne službe. Vsebina in trajanje šolanja posameznih vrst kadrov na strokovnih izobraževalnih ustanovah je stvar ustanoviteljev, republiški, za strokovno izobraževanje pristojni svet pa verificira dejavnost izobraževalnih ustanov le za zahtevnejše poklice, da tako zagotovi minimalni obseg teoretičnega in praktičnega znanja in druge potrebne pogoje.

— Temeljni zakon o financiranju šolstva iz leta 1960 uvaja namesto proračunsko-administrativnega načina našemu družbenemu razvoju ustrežnejši način financiranja s skladi; določa vire sredstev za dohodek skladov, ne pa višine; obvezuje ustanovitelje, da zagotovijo sredstva šolam za osnovno dejavnost; uvaja možnost skupnega financiranja na podlagi pogodb med interesenti za delo posameznih izobraževalnih ustanov; globalno določen dohodek smejo šole samostojno uporabiti, omogočeno pa jim je tudi ustvarjanje lastnih sredstev.

Temeljni zakon o financiranju šol določa v najsplošnejših potezah prehod od nagrajevanja prosvetnih delavcev po proračunsko-administrativnem načinu (na osnovi zakona o javnih uslužbencih) k sistemu delitve dohodka po delu.

— Gradivo II. plenuma zveznega odbora SZDL iz leta 1961 (zlasti referat tovariša Milentije Popovića) vsebuje za področje družbenih služb, vključno šolstva, politične in idejne temelje, ki terjajo uveljavljanje načela dohodka.

Ko si zastavljamo vprašanje o uspehih pri izvajanju šolske reforme, se moramo vprašati predvsem, koliko smo realizirali načela, ki jih vsebuje navedeno gradivo.

Rezultate lahko strnemo v naslednje ugotovitve:

Na celotnem področju šolstva smo uveljavili družbeno upravljanje, ki je kljub mnogim pomanjkljivostim in objektivnim preprekam z močnejšim angažiranjem državljanov omogočalo reševanje mnogih problemov in pomagalo šolam pri uveljavljanju reforme. Poleg bogatih uspehov pa pomeni to obdobje množično izkušnjo v upravljanju. Ugotavljanje negativnih in pozitivnih izkušenj je pomembna podlaga za razvijanje družbenega upravljanja na višjo stopnjo sedaj, ko se šole kot družbene ustanove osamosvajajo.

Na široko prevladuje spoznanje, da je vzgoja nepogrešljiv element naporov družbe za razvijanje proizvodjalnih sil, kar je nedvomno trdna baza za optimistično delovanje in iniciativo prosvetnih delavcev.

V razpravah o šolstvu, ki se niso omejevale samo na učne kolektive, je že prevladalo prepričanje, da je treba šole vsklajevati z družbenimi potrebami in da šola ni stvar le prosvetnih delavcev, kar je bistveno prispevalo k premaganju njene konservativne izoliranosti.

Z opredelitvijo mesta in vloge varstveno-vzgojnih ustanov, njihovo naslinitvijo na stanovanjske oziroma krajevne skupnosti, z razširitvijo njihovega delovnega področja na varstvo otrok do 15 leta, hočemo približati te ustanove neposrednim interesentom, ki naj skrbijo za njihov razvoj. Varstveno-vzgojne ustanove s tem spreminjamo od prejšnjih organizacijsko togih proračunskih ustanov v družbene ustanove prožnih, krajevnim prilikam ustrezajočih oblik. Ta proces so spremljale v prvi fazi mnoge težave (zmanjševanje družbene skrbi in sredstev ter upadanje interesa za te ustanove pri starših zaradi prehoda na ekonomski račun, kar tudi povzroča nezadostno razvitost in učinkovitost teh ustanov itd.), ki narekujejo nadaljnje zavzemanje za uresničevanje zastavljenega koncepta.

Z ukinitvijo dvotirnega sistema na področju obveznega šolanja in uvedbo enotne obvezne osemletne šole smo odpravljali ostanke razredne diferenciacije v šolstvu. Skoraj v celoti smo, kar zadeva organizacijo, odpravili razliko med osnovnim izobraževanjem v mestih in na podeželju (ukinili smo nižje gimnazije; le še 13 % šoloobveznih otrok poseja šole s kombiniranim poukom); to dejstvo je pedagoško močno pomembno za doseganje naših vzgojnih smotrov. Prišli smo do ustrežnejših, našemu družbenemu razvoju bolj prilagojenih učnih načrtov, katerih smoter je vsestranski harmonični razvoj osebnosti v socialistični družbi. Dosegli smo, da danes namesto 26 % (leta 1953) z uspehom končuje osemletno šolo blizu 60 % vpisane generacije; nadaljnje prizadevanje v tej smeri bo moralo biti vsklajeno z dviganjem izobraževalnega in vzgojnega učinka, torej z izboljšanjem kvalitete učno-vzgojnega procesa v šoli. Z vse doslednejšim uveljavljanjem zahtev, naj bo popolna osemletna izobrazba pogoj za nadaljnje splošno ali strokovno izobraževanje, se je povečalo zanimanje staršev za šolski

uspeh. Če smo si leta 1953, ko smo začeli z razpravo o šolski reformi, še morali z administrativnimi posegi prizadevati, da dosežemo zlasti v višjih razredih podeželskih osnovnih šol reden obisk, danes učenci osnovnih šol po vsej Sloveniji skoraj 100 % obiskujejo pouk. Ob teh uspehih pa moramo stopnjevati prizadevanja, da zgradimo takšne odnose, vzgojni sistem in učne metode, ki bodo zagotovile uresničevanje socialističnega smotra, da naj se vsak mlad človek vsestransko razvija v skladu s svojimi sposobnostmi in nagnenji.

V šolstvu druge stopnje smo dosegli naslednje:

Z resolucijo Ljudske skupščine LRS o mestu in vlogi gimnazije smo prišli do jasnih pojmov o fiziognomiji te šole. Stojimo pred zahtevnimi nalogami za realizacijo novega koncepta.

S priporočilom LS LRS o bodočih nalogah strokovnega izobraževanja in na tem temelju izdelanim predlogom, ki ga je sprejel svet LRS za strokovno izobraževanje, smo prišli do jasnih konceptov, kam usmeriti reformno prizadevanje na tem področju, da bi proizvodnji in družbenim službam na najracionalnejši način zagotovili ustrezno izobražene strokovne kadre. S tem se odpirajo nove naloge za postopno uresničevanje reforme na tem področju.

Možnost izobraževanja na drugi stopnji smo povečali z razširitvijo šolske mreže, z novimi vrstami šol in s številnimi in raznovrstnimi oblikami izobraževanja ali priučevanja odraslih. Stojimo pa še pred težavnim vprašanjem, kako v skladu s perspektivnimi gospodarskimi nalogami omogočiti potrebno pripravo in vključitev v proizvodnjo tistemu delu mladine, ki si po končani osnovni šoli to želi. Z uvedbo izrednega šolanja smo odprli večje možnosti za strokovno usposabljanje delovnih ljudi, vendar ostaja odprto vprašanje ustreznih študijskih pogojev.

Z ustanovitvijo novih višjih šol, z uvedbo trostopenjskega študija na fakultetah ter z inverzijo učnih programov smo napravili prve pomembne korake v reformi visokošolskega študija.

V nadaljnjem izgrajevanju vzgojno-izobraževalnega sistema bo treba upoštevati njegovo kompleksnost od predšolskih ustanov do visokih šol, kar zahteva enotni koncept; posamezne dele te celote je mogoče uspešno reševati le z upoštevanjem medsebojne povezanosti celotnega sistema.

Na celotnem področju šolstva smo vzpostavili mehanizem šolskih skladov z upravnimi odbori in s tem ustvarili materialni pogoj za uveljavljanje principa delitve na tem področju.

V prizadevanjih za utrditev šole kot samostojne družbene ustanove organiziramo in usposabljammo zavode prosvetno-pedagoške službe, s čimer uveljavljamo načelo dohodka tudi na tem strokovnem področju.

Kljub uspehom zlasti pri reorganizaciji vzgojno-izobraževalnega sistema pa proces šolske reforme ne teče dovolj hitro in skladno. Še posebej velja to za vsebinske spremembe pri vzgoji in izobraževanju tako glede na razvoj znanosti in tehnike kot tudi glede na naloge, ki jih narekuje razvoj družbenih odnosov.

Dosedanji razvoj vzgojnega sistema postavlja v ospredje nekatere ključne probleme, katerih reševanje zahteva združenih naporov družbeno-političnih, upravnih, gospodarskih in strokovnih faktorjev, predvsem pa prosvetnih delavcev samih. Reševanje teh problemov terja vse manj splošnih deklaracij, vse več pa znanstvenih strokovnih argumentacij in ustreznih ukrepov (pri tem se omejujemo na izobraževalni sistem I. in II. stopnje).

I. Prehajanje šole iz državne v samostojno družbeno ustanovo

Gre za obsežen kompleks problemov in odnosov, za urejanje katerih imamo v uvodoma omenjenih materialih podane politično-idejne temelje in stališča, ki pa se zaradi revolucionarnega značaja in daljnosežnosti s težavo in mnogimi nihanji prebijajo v življenje.

Na prvem mestu gre za uveljavljanje načela dohodka in delitve po delu kot pogoja za resnično osamosvojitve šole.

To pomeni del celovitega družbenega procesa, ki vodi k odmiranju države in ustvarjanju skupnosti svobodnih proizvajalcev. Če bi na področju vzgoje še nadalje zadrževali administrativno-birokratske odnose, bi to neizbežno vodilo do protislovij in konfliktov; dejansko so se v odnosih med družbo in šolo že začenjale pojavljati razne zaostritve kot odraz protislovja med družbenim položajem proizvajalcev v gospodarstvu in položajem prosvetnega delavca ali pa šole kot državne ustanove.

Vse to je narekovalo, da tudi na področju šolstva pospešimo uveljavljanje novih odnosov na podlagi načela delitve po delu, s čimer postajajo šole družbeno in ekonomsko bolj samostojne in s tem tudi vse bolj odgovorne za svoje delo. Neposredna delitev dohodka hkrati pomeni pogoj za svobodni razvoj šol; šola v novih pogojih ne more biti več »proračunsko breme«, ampak nastopa nasproti družbi kot partner, ki ima vse bolj pogodbeno in vse manj administrativno določene naloge in sredstva. S tem da učni kolektiv deli znotraj šole svoj dohodek po načelu »vsakemu po njegovem delu«, pa so ustvarjeni objektivni pogoji za svobodnejše oblikovanje učno-vzgojnega procesa in svobodnejše odnose, v katerih se sprošča pobuda in ustvarjalnost posameznika in kolektiva. S tem se vnašajo na področju vzgoje tudi določeni ekonomski vidiki, ki pa nikakor ne negirajo etičnega vidika, dajejo pa mu materialno podlago.

V tem težavnem obdobju prehoda šole iz državne v družbeno institucijo, ko se mora učno-vzgojni proces prilagoditi zahtevam družbenega življenja, pa je pomembno, da kolektivi ter organi oblasti in družbenega samoupravljanja razumejo bistvo in cilj sedanjih procesov. Predvsem gre za to, da se ukine administrativni položaj in miselnost prosvetnega delavca, ki naj postane svobodni ustvarjalec, kar se mora odražati v njegovem odnosu do dela. Z novim položajem šole in prosvetnega delavca je nezdružljiv pasivni, kritizerski, v bistvu uradniški odnos do raznih težav; novi položaj mu daje objektivne pogoje in spodbudo, da vodi procese v šolstvu in skupno s prizadetimi družbenimi faktorji rešuje probleme in naloge na področju vzgoje. Predvsem je potrebna jasnost o teh vprašanih med člani šolskih odborov, člani svetov za šolstvo, člani drugih organov družbenega upravljanja ter člani ustreznih upravnih organov, da bodo lahko to preobrazbo šolstva vodili in usmerjali. Novi odnosi se uveljavljajo v boju za nove kvalitete in proti konservativnim, v bistvu birokratičnim pojmovanjem, ki izvirajo iz dolgoletne tradicije. Če člani šolskih odborov, člani svetov za šolstvo itd. ne bodo razumeli bistva in cilja sedanjih procesov, se ne bodo mogli jasno opredeljevati za stališča, ki dajejo podporo progresivnemu, ampak bodo lahko v kratkovidnem praktičizmu celo zahajali na konservativne pozicije.

O problemih delitve dohodka šolam. V sistemu neposredne demokracije družba določa o delitvi nacionalnega dohodka in tako tudi o sredstvih za vzgojo glede na možnosti, potrebe in naloge, ki si jih zastavlja na tem področju. Ljudski

odbori in upravni odbori skladov so se v prvih dveh letih različno lotevali razdeljevanja sredstev. Kot objektivna merila so jemali ali dohodek, ki pripada šoli na enega učenca ali na število oddelkov, ponekod pa na pedagoško uro, pri čemer pa so imeli vselej občutek, da pravega objektivnega merila za delitev dohodka šolam še niso našli. Ne glede na to so zbrane pri tem številne izkušnje in rešitve, nagrmadeni pa tudi problemi, kar narekuje, da se takoj začne intenzivno razčiščevati konkretna vprašanja in ob tem nadalje oblikovati načelna stališča. Pri določanju sredstev za vzgojne dejavnosti pa ne bi smelo iti samo in predvsem za iskanje absolutnih objektivnih meril, pač pa v prvi vrsti za pravilen odnos med razvojem proizvodnih sil v občini, okraju in republiki ter sredstvi, ki jih je treba zagotoviti, ko se odločimo za določen profil učenca. Zatorej ni mogoče in nam ne gre za to, da bi našli povsem objektivna merila, ker bi le-ta delovala statično, ne bi nenehno povezovala interesa šole in interesa komune in torej tudi ne bi spodbujala prosvetnih delavcev samih. S teh vidikov je treba ugotavljati, koliko so utemeljene razlike v dohodkih šol v posamezni občini in med občinami, kakšne so kompetence skladov za šolstvo v odnosu do šole (ali naj zagotavlja ustrezne proporce med osebnimi in funkcionalnimi izdatki na posamezni šoli, določa število in karakter delovnih mest in podobno), kako zagotoviti dolgoročnejšo investicijsko politiko in jo osvoboditi slučajnih odločitev, kako zagotoviti relativno stalnost sredstev glede na nihanje dohodkov občine, kako ugotavljati uspehe šol in iz tega vidika določati njihov delež pri delitvi itd. V tem pogledu stoje pred družbenimi organi za šolstvo neposredne naloge, da s pobudami, koordiniranjem in proučevanjem prakse aktivneje pomagajo oblikovati ustrezna stališča in rešitve.

Drugi vzrok, da delitev dohodka šolam ne deluje dovolj hitro in uspešno, je subjektivnega značaja. Gre za tendenco upravnih organov nekaterih ljudskih odborov, da še naprej tretirajo šole na star, skoraj proračunsko-administrativni način. Kljub temu, da se šole financirajo iz sklada, ti organi posegajo v politiko trošenja sredstev na šoli (npr. namensko določajo dohodek za osebne, materialne in funkcionalne izdatke in podobno), v tem ko zakon čisto jasno določa, da šola in njeni organi njej globalno določena sredstva samostojno trošijo. Hkrati pa občinski organi pogosto ne izpolnjujejo predpisov o zagotovitvi sredstev za amortizacijo opreme in učil. Pri premagovanju administrativnih odnosov bo treba še bolj krepiti dejavnost in odgovornost organov družbenega upravljanja, SZDL, sindikatov, učnih kolektivov in drugih faktorjev, da bodo šole uporabljale samostojnost v skladu z interesi in nalogami pedagoškega dela, z gospodarskim položajem in v družbenem interesu sploh. Pri tem pa je dolžnost upravnih organov in strokovnih služb, da s strokovnimi analizami pomagajo odpravljati razne pomanjkljivosti in strokovno argumentirati ustrezna stališča.

Nadaljnji pomembni korak k osamosvojitve šole kot družbene ustanove pomeni delitev osebnega dohodka po delu. Vtem ko je v letu 1960 prešlo na ta princip le nekaj šol, je v šolskem letu 1961/62 uvedlo delitev dohodka na osnovi potrjenih pravilnikov preko 70 % vseh šol.

S prizadevanjem učnih kolektivov, družbenih političnih organizacij, organov družbenega upravljanja je bil storjen prvi, najtežji in odločilni korak. Storjen je bil takrat, ko razen običajnih načel ni bilo na tem področju nobenih konkretnih vzorov in izkušenj in ko so bile druge okoliščine zelo težavne (hkrati ko smo decentralizirali šolstvo, ni bilo ustrezno organizirane in usposobljene strokovne službe, reduciran je bil upravni aparat, uvajali smo novi način financiranja, osebni dohodki v prosveti so zaostajali za drugimi panogami itd.), kar je

ustvarjalo komplicirano politično situacijo in je močno destimuliralo pedagoško delo.

Tega procesa ni bilo mogoče predvideti v vseh podrobnostih in konkretnih rešitvah, ki jih lahko da šele praksa in na tej podlagi posplošene izkušnje. Zato je razumljivo, da uvajanje načela dohodka spremljajo razne težave in napake. V iskanju meril za delitev prihaja do tega, da se delo posameznikov ne vrednoti, kar je seveda za slehernega zelo občutljivo vprašanje, da se s sredstvi ne razpolaga dovolj odgovorno in podobno. Te in druge pomanjkljivosti imajo toliko bolj negativne posledice, kolikor poskušamo odpor proti neustreznim rešitvam enačiti z odporom proti načelu delitve sploh in kolikor si delamo utvare, da bomo le z močjo politične deklarativnosti lahko prebredli sedanje težave in nepopolnosti delitve.

Pravilniki o delitvi osebnih dohodkov nudijo bogato gradivo in so ne glede na pomanjkljivosti in določena odstopanja od načel podlaga za še doslednejše uveljavljanje delitve po delu v ugodnejših pogojih.

Učni kolektivi, družbene in strokovne organizacije ter organi družbenega upravljanja morajo sedaj upoštevati dejstvo, da z odobritvijo pravilnika proces ni končan, ampak je treba še naprej izpopolnjevati sistem delitve. Upoštevati bomo morali, da je oblikovanje odnosov na podlagi delitve po delu proces, ki je odvisen predvsem od učnih kolektivov in zrelosti zavestnih sil v njih, zato ne teče povsod enako in ga ni mogoče z uspehom uveljavljati po administrativni poti.

Računati pa moramo z nevarnostjo, da bi sistem delitve po delu, ki se mora nujno oblikovati v praksi kolektivov, lahko stagniral, oziroma se ne bi dovolj naglo izpopolnjeval (s tem pa bi bili dani pogoji za krepitev tendenc po vračanju nazaj), če ne bo dobival dovolj spodbud z izmenjavo in posploševanjem pozitivnih izkušenj in razčiščevanjem konkretnih težav pri realizaciji občin načel.

V prvi vrsti se bo treba na podlagi prakse usmeriti v raziskovanje in oblikovanje metod in pedagoških normativov, to je preverjenih meril za oceno uspešnosti dela prosvetnih delavcev, kar je najboljčutiljivejše vprašanje delitve osebnega dohodka.

Pomanjkanje izkušenj, neizdelanost meril, ostanki uradniške mentalitete in tudi nezadostno razumevanje nujnosti, humanega bistva in daljnosežnega pomena novega načina delitve se kaže ponekod v pravilnikih o delitvi osebnega dohodka: nekatere šole še oklevajo, da bi prešle k delitvi; mnogi pravilniki so le preoblečena določila zakona o javnih uslužbencih s togo administrativno lestvico osebnih prejemkov in z minimalnimi sredstvi za uspeh; za nekatere je značilna »uravnalovka«, ki negira ali premalo upošteva razlike med izobrazbo učnih kadrov in njihovimi delovnimi izkušnjami; preohlapne določbe v pravilnikih prepuščajo delitev povsem subjektivni presoji; druga skrajnost so pravilniki, ki do podrobnosti atomizirajo delo učitelja na čisto drobne dejavnosti in ga postavljajo v vlogo lovca na točke, kar kaže na prizadevanja, da bi prišli do povsem avtomatičnega mehanizma delitve; to se dogaja zlasti tam, kjer so preveč nekritično povzemali izkušnje iz proizvodnih organizacij. Normativi za delitev so lahko samo sinteza določenih izračunov na osnovi objektivnih pokazateljev, subjektivnih spoznanj in praktičnih izkušenj.

Pri oblikovanju meril za delitev bo treba kritično premotriti tudi to, kako so v njih upoštevana pedagoška načela, ker je od tega odvisno doseganje smotrov izobraževanja in vzgoje, ki smo jih postavili kot izhodišče za reformo.

V tem smislu bo treba kritično opredeliti elemente nagrajevanja v pravilnikih, kot so na primer točkovanje za vzdrževanje discipline, dosledno kaznovanje, kako te kategorije pojmujejo (zavestna disciplina ali pokornost itd.).

Načelno in kritično obravnavanje dosežkov in napak ter oblikovanje ustrežnejših meril in rešitev je edina učinkovita pot za premagovanje pomislekov, češ da so prosvetna, umetniška in znanstvena dejavnost take narave, da se jih sploh ne da objektivno izmeriti in da zato nima smisla uvajati načela dohodka v šolah. S tvornim idejnim razčiščevanjem vprašanj o vlogi dela, smislu dela itd. bomo morali premagovati tudi poglede, da pomeni načelo dohodka komercializacijo in s tem moralno degradacijo pedagoškega dela.

Poleg že omenjenih problemov so se v prvi fazi pojavljale tudi zaostritve v odnosih med mladimi in starimi, učitelji in profesorji, zagovorniki načela delitve in zagovorniki »miru« za pedagoško delo na podlagi uradniškega nagrajevanja itd. Z odpravljanjem anomalij v pravilnikih, kritičnim presojanjem, oblikovanjem, preizkušanjem in utrjevanjem novih meril bodo morali kolektivi ustvarjati za pedagoško delo potrebno enotnost, za katero je značilen boj mnenj, konstruktivna kritičnost, demokratično sprejemanje enotnih stališč, ki jih narekujejo interesi pedagoškega dela in učitelja kot svobodnega ustvarjalca. V razvitem kolektivu take enotnosti ne more rešiti dejstvo, da zahteva delitev dohodka po delu v prosveti tudi moralni pogum za priznanje, da je delo drugega uspešnejše, da se je nekdo drug bolj trudil.

Uveljavljanje načela delitve v šolah ima pedagoški in družbeni pomen. Zato ga bomo lahko upravičili in utrdili, če bo dal dejanske rezultate v vsebini in kvaliteti pedagoškega dela. Ustreznost posameznih rešitev je treba torej presojati zlasti s tega vidika. Glede družbenega pomena načela delitve je treba poudariti, da je njegovo bistvo nezdržljivo s samovoljo posameznika, oziroma z reševanjem vprašanj, ki se tičejo oblikovanja meril in delitve, brez kolektiva. Demokratičen način dela je že sedaj vnesel v mnoge kolektive odnose sodelovanja, medsebojne pomoči, iskrenosti in druge pomembne kvalitete. Globoki humanizem načela delitve se mora vse bolj konkretno izražati v tem, da postaja vrednotenje dela glavno merilo človeka in da se uresničujejo višje etične vrednote v odnosih na podlagi dela in ne samega dohodka.

Probleme učno-vzgojne vsebine je treba torej povezovati tudi z družbenim položajem prosvetnega delavca in odnosi v učnih kolektivih. Tako je administrativni položaj učitelja nujno vplival na njegovo razumevanje socialističnih družbenih procesov, saj se je oblast, ki mu je »dajala« sredstva, pojavljala nasproti njemu kot sila izven njega, uveljavljanje samouprave in adekvatnih odnosov pa je tudi bilo izven domene odnosov, v kakršnih se je nahajal sam. Sprememba odnosov v šolstvu, ko postaja vzgojitelj pomembnejši subjektivni faktor šolske politike, mora ustvariti v doglednem času povsem novo situacijo, ker odpravlja družbeno okrnjenost učiteljeve osebnosti. Novi družbeni položaj bo postavil vzgojitelja v aktiven odnos do kreiranja učno-vzgojnega procesa.

K tem vprašanjem sodi tudi odgovorno gospodarjenje učnih kolektivov z dodeljenimi sredstvi, kar naj bo formulirano v pravilnikih o delitvi dohodka. To je mogoče le tedaj, če šola ve, s kakšnimi sredstvi lahko razpolaga (mnoge šole tega še sedaj ne vedo). Kolektivi, družbene organizacije in organi družbenega upravljanja se bodo morali v interesu pedagoškega dela upreti tendencam, da se na račun pretiranih osebnih dohodkov zanemarja opremljanje šol, da se ne namešča dovolj učnih moči ali da se namešča moči z neustrezno izobrazbo. Glede na razvito odgovornost večine prosvetnih delavcev in uve-

ljavljeno družbeno upravljanje v šolah bo mogoče preprečiti takšne poskuse z zavestno akcijo, ne da bi kršili princip samostojnosti šole.

Odnosi, ki karakterizirajo šolo kot samostojno družbeno ustanovo, se ne omejujejo samo na nov način financiranja in delitve dohodka v šoli, marveč se izražajo tudi v drugih važnih zadevah.

Med take pomembne zadeve štejejo zlasti ureditev notranjega življenja in dela na šoli, odločanje o številu in značaju delovnih mest, o sprejemanju in odpuščanju učnih moči, odločanje o učnih načrtih, bodisi da gre za prilagajanje, dopolnjevanje predpisanih okvirnih načrtov potrebam okolja, bodisi v določenih primerih za samostojno oblikovanje predmetnikov in učnih načrtov.

Za ureditev notranjega življenja in dela šol so zelo pomembna pravila šol (doslej jih je sprejelo le okoli 10 % šol). Z njimi je treba urediti pravice in dolžnosti učitelja, pravice in dolžnosti učencev ter njihovih skupnosti in združenj, odnose med učitelji in učenci, odnose med šolo in šolskim odborom, organizacijski sestav šole, vzgojne ukrepe, pomoč zaostajajočim učencem, varstvo otrok, ukrepe za čuvanje družbene lastnine in podobno.

Pri uvajanju notranje zakonodaje v šolo velja posebej podčrtati vsebinski pomen tega dela. Ta naj namreč izrazi skupne pedagoške poglede na nove, bolj humane odnose na šoli, izraža naj skupne napore vseh činiteljev za tako ureditev notranjega dela na šoli, ki je v skladu z osnovnimi načeli šolske reforme in naporov za zagotovitev enotnosti učno-vzgojnega dela na šoli. Izraža pa naj tudi osvobajanje prosvetnega delavca administrativnih spon, sprostitve njegove ustvarjalnosti, pobude in dejanskega soodločanja.

Z oblikovanjem prosvetnih delavcev v samostojne ustvarjalce se hkrati razvija in utrjuje samostojnost šole in ustvarja svojstvena fiziognomija vsake šole.

II. Nekateri posebni vidiki odnosa med družbo in šolo

Z uveljavljanjem novega položaja šole se oblikujejo novi odnosi med družbo in šolo, spreminjajo se funkcije in pristojnosti posameznih ustanov. Ti odnosi in funkcije še niso pravno ustrezno določeni, zato je toliko važnejše, da je smer načelno jasna in da ob problemih, ki spremljajo sedanji proces, oblikujemo stališča in rešitve.

Nekateri posebni problemi tega odnosa se kažejo v naslednjem:

— Zakon o financiranju šolstva uvaja obvezne sklade za šolstvo na stopnji občine, vtem ko jih na stopnji okraja dopušča le v izjemnih primerih. Zaradi nekaterih napačnih pojmovanj te določbe in v zvezi z decentralizacijo državne uprave je prišlo do tega, da LO niso imeli pravilnega odnosa zlasti do šol druge stopnje; okrajni LO so skušali prenesti vso odgovornost na ObLO in gospodarske organizacije, ti pa niso bili pripravljene združevati in zagotavljati sredstev za osnovno dejavnost teh šol, češ da zajemajo mladino tudi z drugih področij.

Posledica lokalističnih stališč je bila, da so se mnoge šole znašle pred skoraj nerešljivimi problemi glede sredstev za osnovno dejavnost in da so bile prisiljene omejevati svoboden vpis učencem iz drugih politično-teritorialnih enot, s čimer je kršena ena osnovnih pravic državljanov.

Vsaka šola je družbena ustanova in ne lokalna »lastnina«. Družbeno politične organizacije morajo tudi na tem področju zaostriiti boj proti lokalizmu in

usmeriti reševanje problemov na uveljavljanje skupnih družbenih interesov v odgovorih med prizadetimi.

Do takih pojavov je prihajalo in še prihaja, ker se ni dovolj upoštevala temeljna zamisel o ureditvi osnovnih odnosov med družbo in šolo (osamosvojitve šole, ustrezna odgovornost politično-teritorialnih enot in delovnih organizacij za delovanje šol in njihovo financiranje na podlagi pogodbenega odnosa). Takšen položaj je med prosvetnimi delavci porajal nezaupanje v decentralizacijo in deetatizacijo šolstva.

— Deetatizacijo družbenih služb, vključno šol, so LO pojmovali tudi tako, da je treba upravni aparat skrčiti do skrajnih možnosti, zato so sedaj upravni organi tako okrnjeni in ponekod zasedeni s strokovno tako neustreznimi kadri, da družbeni organi ne morejo dobiti potrebnih analiz o delu šol, kar otežkoča in celo onemogoča vodenje šolske politike.

— Tudi so bile vertikalne vezi v šolstvu v prvi fazi predvsem prekinjene (šola — občina — okraj — republika), kar je praktično onemogočilo ažurno spremljanje in analiziranje pojavov ter vplivanje na procese v šolah. Administrativnih odnosov niso zamenjale nove metode usmerjanja, kar je odprlo vrata subjektivizmu, ki se je negativno odražal v vsebini in kvaliteti učno-vzgojnega dela ter družbeni odgovornosti šole, hkrati pa je takšen položaj krepil težnje po vračanju k administrativnim, stabilnejšim odnosom v šolstvu. Šolstvo je splošen družbeni problem in je treba v njem zagotoviti uveljavljanje progresivnih strokovnih in pedagoških spoznanj.

— Uveljavljanje načela dohodka in prosvetnega delavca kot družbenega delavca in upravljalca je sprožilo nekatera vprašanja o pristojnosti učiteljskega kolektiva, direktorja, šolskega odbora, sveta za šolstvo in upravnega organa. Pri razčiščevanju tega bi se v današnji fazi ne kazalo preveč naslanjati na strogo pravno razmejitve pristojnosti, marveč bi bilo treba krepiti samostojnost učnih kolektivov, da bodo postopoma reševali sami vse več zadev. V tej zvezi se zaostrojuje vprašanje strokovne usposobljenosti pedagoškega kadra kot enega izmed bistvenih pogojev osamosvajanja šole.

Z osamosvajanjem kolektivov postaja naloga organov družbenega upravljanja še odgovornejša (vodenje načelne politike v vsebinskem pogledu, dajanje pobud, preprečevanje in odpravljanje neskladnosti z družbenimi interesi, usmerjanje šole v skladu z družbenimi interesi sploh). Tak način urejanja odnosov bo omogočal in pospeševal pozitivno vplivanje tako družbenih organov na šolo kot tudi šole na družbene organe in s tem odpiral še večje možnosti za uveljavljanje naprednih teženj na področju vzgoje in izobraževanja.

— Glede na to, da šola lahko realizira vzgojne smotre le ob sodelovanju z »zunanjiimi«^o družbenimi faktorji (organizacije, društva, združenja, družina, delovne organizacije), da pa hkrati zasledujemo načelo osamosvajanja šole kot družbene ustanove, se postavljajo nekatera vprašanja odnosov med omenjenimi faktorji in šolo v novi luči. Ti odnosi morajo temeljiti na naslednjih načelih:

Se nadalje je treba navajati šole na sodelovanje z neposrednim družbenim okoljem (družbeno-politične in druge organizacije, delovne organizacije, družina). Šola ne more biti edini faktor vzgoje in izobraževanja. Tu gre v bistvu za dva problema: na eni strani za to, da se prosvetni delavci preveč ne obremenjujejo z vsemi mogočimi vzgojnimi nalogami v komuni (razna društva in podobno), na drugi strani pa za to, da se v mehanizmu družbenega samoupravljanja v komuni srečujejo vsi vzgojni faktorji in ustvarjajo čimbolj enotne poglede na naloge v zvezi z vzgojo in izobraževanjem.

Družbeno politični faktorji morajo razvijati proces osamosvajanja in razvijanja odgovornosti šole; pri tem se morajo izogibati takšnim posegom, ki s kampanjskimi, improviziranimi akcijami, neposrednim in nepremišljenim poseganjem v učno delo, z ocenjevanjem prosvetnega delavca le po izvenšolskem delu, preobremenjevanjem s tem delom in z raznimi administrativnimi obremenitvami mimo pristojnih šolskih organov (ankete, poročila, statistike itd.) ne pospešujejo doseganje učno-vzgojnih smotrov, ampak ga celo motijo.

Zavedati se je treba, da se na procese v šoli ne more vplivati s političnimi »lekcijami«, ampak samo s povezovanjem šole z družbo in s pospeševanjem strokovno-znanstvenega proučevanja izsledkov na tem področju; družbeno-politični faktorji imajo pri tem pomembno vlogo, da odpravljajo ovire za uveljavljanje naprednih strokovno-znanstvenih spoznanj v pedagoški praksi.

III. Realizacija učno-vzgojnih smotrov

Težišče dosedanjih reformnih prizadevanj je bilo na organizacijski preobrazbi vzgojno-izobraževalnega sistema in pripravi novih učnih načrtov (zlasti za osnovno šolo in gimnazijo, vtem ko smo glede strokovnega izobraževanja šele na pol poti). Izrazito pa zaostajamo glede realizacije učnih in vzgojnih smotrov, ki predstavlja bistvo reforme.

Ponovno je treba poudariti, da ima načelo delitve poleg družbenega še pedagoški pomen. Sistem in merila delitve dohodka šole in osebnih dohodkov je treba torej oblikovati in kritično preverjati zlasti z vidika, ali upošteva, spodbuja in omogoča kvalitetnejše pedagoško delo in boljše uspehe posameznika in šole v celoti.

Glede realizacije smotrne vzgoje in izobraževanja ugotavljamo predvsem naslednje pomanjkljivosti, ki so v medsebojni odvisnosti:

— Relativno (deloma celo absolutno) nazadovanje v šoli osvojene sume znanja glede na večje zahteve, ki jih postavljajo dosežki v znanosti, tehniki in novemu načinu življenja (ugotovljeni so slabi učni rezultati posebno v materinem jeziku, matematiki, poznavanju naše družbe in tujih jezikov; neustreznost strokovne izobrazbe glede na potrebe proizvodnje). Še so velike razlike glede izobraževalnih uspehov med šolami enake vrste (šole v mestih in na deželi — kljub naglemu premagovanju razlik med mestom in vasjo; industrijske in vajejske šole itd.). Vprašanje odgovornosti in usposobljenosti učitelja za doseganje nalog pri posameznih predmetih ni dovolj zaostreno. Merila glede zahtevnosti znanja, ki naj ga zagotovi šola, niso proučena in dovolj izoblikovana. Problem se v glavnem ugotavlja z napačnega vidika — z vidika potreb višje, nadaljevalne stopnje šolanja, ne pa nalog posamezne šole kot zaključne enote — to velja tako za osnovne šole kot tudi za šole druge stopnje. Proučevanje tega problema je šele v začetni fazi.

Delovna in tehnična vzgoja bo dala šoli novo vzgojno fiziognomijo; pri tem mora šolstvo premagati mnoge začetne težave (pomanjkanje strokovnih kadrov, ustvarjanje finančne in materialne baze, razvijanje sodelovanja z raznimi faktorji — proizvodnimi organizacijami in drugimi, oblikovanje vsebine in metod itd.); poleg tega, da bo treba zboljšati sedaj še šibko materialno osnovo tega pouka v šolah (oprema delavnic), zlasti pa bo treba še iskati in proučevati možnosti za vključevanje šolske mladine v proizvodni proces, pri čemer bo treba ob širši družbeni podpori doseči razumevanje za to v gospo-

darskih organizacijah. Posebno važno je zagotoviti razumevanje mnogostranosti, bogastva in celovitosti smotra tega pouka (pojmovanje tehnične vzgoje kot izoliranega predmeta siromaši in pači njeno vsebino; proizvodno delo je treba v šoli podrediti pedagoškemu smotrom).

— Šola je še vedno pretežno izobraževalna, vzgojne funkcije niso poudarjene in povezane z izobraževalnim procesom. Ne dosega vzgojnega smotra glede oblikovanja celovite, harmonične osebnosti. Šibkost vzgojnega delovanja šole se kaže zlasti na področju družbene vzgoje (v tem okviru vsebinska in metodična neizdelanost predmeta etične vzgoje, poznavanja družbe, zgodovine, sociologije), ki se pogosto pojmuje režimsko kot zahteva političnih organov po politizaciji in ne kot bistvena sestavina izobraževalne vsebine. V zvezi s tem je značilno, da šola premalo spodbuja uveljavljanje osebnosti učenca kot aktivnega faktorja v učno-vzgojnem procesu. K temu sodi tudi nezadostna in enostranska afirmacija skupnosti učencev, ki se postavlja zlasti kot politična zahteva, namesto kot napreden pedagoški princip. Odtod zaostritve s pedagogi na političnem namesto na pedagoškem terenu, anarhični pojavi med mladino in zbiranje okoli »voditeljev« za navidezne interese mladine ali pa okoli konservativnih pedagogov; vse to pa krepi konservativne pedagoške koncepcije in nezaupanje v svobodno socialistično vzgojo. Delovanje družbenih organizacij (LMS in dr.) mora podpirati doseganje učno-vzgojnih smotrov šole.

— Nismo dosegli bistvenega napredka glede učno-vzgojnih metod; še vedno je značilen verbalizem, nezadostna povezanost teorije s prakso in eksperimentalnim delom (pri tem gre tako za skromno in nesodobno opremljenost šol z učili kot tudi za nesposobnost, da bi izkoriščali že obstoječe možnosti za sodobni pouk), nadalje faktografija in historicizem namesto odkrivanja bistva pojavov in zakonitosti; nezadostno uvajanje aktivnih metod, ki bi razvijale pri učencih veselje do osvajanja novega znanja. Spoznanja o nujnosti posodobljanja šole v sedanjem položaju niso dala zadostnih rezultatov; kar utrjuje konservativne tendence med prosvetnimi delavci. To se izraža v diskusijah o tehnicizaciji šole, torej o izpodrivanju humanističnih predmetov iz šole na račun strokovno tehničnih predmetov, v pedagoškem pesimizmu (dvoma v moč vzgoje) itd.

Prav tako še vedno prevladuje razpredalčen predmetni sistem; nismo dosegli bistvenega napredka glede integracije predmetov, ki jo narekuje pogled na svet kot dialektično celoto.

Eden glavnih vzrokov za pomanjkljivosti v realizaciji učno-vzgojnih smotrov je neustreznost strokovne pedagoške službe, ki je v procesu nastajanja in se bori z mnogimi začetnimi težavami; nerazumevanje njene funkcije, slaba kadrovska zasedba in neustrezna izobrazbena struktura glede na naloge, neusposobljenost za proučevanje in usmerjanje šolstva druge stopnje (zlasti strokovnega), šibka materialna osnova, reorganizacije zaradi prevelike razdrobljenosti v prvi fazi, vse to je kompromitiralo te mlade institucije in je zato težko dobiti za to delo najboljše kadre. Učinkovitost službe je odvisna tudi od stopnje pedagoške usposobljenosti in zavzetosti samih prosvetnih delavcev v šolah. Pedagoške službe bodo morale postajati vse bolj organi šol in ne le upravnih organov. Z decentralizacijo je bila močno skrčena mreža eksperimentalnih šol, ki bi morale služiti raziskovalnemu delu in dviganju kvalitete pedagoške prakse. Zanje bi se morala zanimati predvsem prosvetno-pedagoška služba. Vse to narekuje intenzivnejše delo na razvijanju pedagoške teorije in

prakse, da bi še nadalje oblikovali in dopolnjevali učno-vzgojne smotre upoštevajoč kvalitetne spremembe v družbenih odnosih.

Ravnatelji so v pretekli dobi, ko je bilo treba reševati mnoge težavne probleme materialnega stanja, organizacije šole, pomanjkanja kadra itd., premalo skrbeli za pedagoško vodstvo. Administrativni položaj šole jih je silil v to, da so bili predvsem politični aktivisti in administrativni vodje, da pa niso mogli dovolj skrbeti za vsebinska vprašanja, kar mora v prihodnje postati njihova osnovna naloga.

Navedeni problemi in pomanjkljivosti terjajo intenzivnejšo akcijo predvsem v naslednjih smereh:

— Začeti načrtneje premagovati pomanjkanje učnega kadra. Vtem ko bo v doglednem času dovolj učiteljev za razredni pouk, bomo še dolgo čutili pomanjkanje učiteljev za predmetni pouk, saj ga pri sedanjih kapacitetah VPS in drugih ustreznih šol ne bo mogoče kmalu odpraviti. Prav tako je pereče pomanjkanje učnih kadrov na šolah druge stopnje za določene deficitarne predmete (padec interesa absolventov fakultet za pedagoško službo; velike možnosti za zaposlitev teh kadrov v gospodarstvu in družbenih službah, nezadostna materialna stimulacija in vrednotenje pedagoškega dela).

Glede tega bo potrebno v republiškem merilu in na drugih nivojih, vključno šolah, voditi načrtnejšo politiko šolanja in dviganja kadrov, zagotavljati materialno stimulacijo z osebnimi dohodki. S kompleksnim reševanjem šolske problematike bomo morali dajati učnim kadrom več perspektiv na tem področju.

— Ustvariti bo treba močnejšo materialno bazo za učno delo. Učna sredstva so pomanjkljiva in zastarela. To zahteva več investicij, organizirano proizvodnjo modernih učil, proučevalno delo za razvijanje modernih tehničnih sredstev za pouk (radio, televizija, magnetofoni, filmi itd.), predvsem pa večje izkoriščanje obstoječih možnosti, ki jih nudijo za vzgojo in izobraževanje gledališča, kino, muzeji, znanstvene institucije itd. Pospešiti bo treba izdajanje ustreznih učbenikov.

Zahteva po širši izobrazbi kot važni zahtevi našega časa bi bila uresničljiva samo z nenehnim podaljševanjem šolske dobe, če ne bi (poleg vpliva razvitejšega okolja na intelektualno rast) ustvarjali tudi sodobnejših sredstev za pouk, kot so razna avdiovizualna sredstva, in ustreznih metod. Večina prosvetnih delavcev se v rednem šolanju ni naučila (in največkrat je tako tudi še danes) smotrno uporabljati teh sredstev. Pedagoški inštitut, eksperimentalne šole, prosvetno pedagoške službe in Zavod za napredek šolstva bi morali zato pomagati s seminarji, posvetovanji in instrukcijami ter z izdajanjem primernih navodil in učbenikov. Vendar to ne sme zavreti učiteljskih kolektivov, da bi čakali na tako pomoč, ampak se morajo že sami orientirati na to, da si pridobe potrebno znanje. Tudi je stvar šolskih organov, da tako zavzetnost prosvetnih delavcev pospešujejo s primerno delitvijo dohodka.

— Kadrovsko bo treba okrepiti prosvetno pedagoško službo z najboljšimi močmi, da bo lahko opravljala svoje naloge za področje osnovnega šolstva, posebej pa še za področje šolstva druge stopnje, in za te potrebe šolati sedanje in nove kadre (zlasti mlajše iz prakse). Obnoviti in razširiti bo treba mrežo eksperimentalnih šol ter intenzivneje razvijati znanstveno raziskovalno delo, ki bi neposredno služilo reformnim prizadevanjem na šolah, za kar bo treba šolati več pedagoških kadrov, kar je bilo povsem zanemarjeno.

Učni kolektivi se bodo morali bolj orientirati na vzgojna vprašanja, pri čemer ima vodilno vlogo in odgovornost ravnatelj kot pedagoški vodja.

IV. Vloga in mesto gospodarskih organizacij v sistemu izobraževanja

V sedanjem obdobju izvajanja šolske reforme se postavlja v ospredje kot eno ključnih vprašanj tudi vloga in mesto gospodarskih organizacij v sistemu izobraževanja zlasti strokovnih kadrov.

Razlogov za to je več:

Na prvem mestu je sledeči: Letos je na osnovi priporočila Ljudske skupščine LRS o bodočih nalogah na področju strokovnega izobraževanja svet LRS za strokovno izobraževanje izdelal koncept o preobrazbi sistema za izobraževanje strokovnih kadrov v LR Sloveniji, ki ga je v zvezi s predlogom za verifikacijo dal v javno razpravo.

Ker je velika večina za strokovno izobraževanje zainteresiranih faktorjev pozitivno ocenila koncept reforme strokovnega izobraževanja, lahko rečemo, da stojimo pred korenitimi spremembami na tem področju in tudi pred težkimi nalogami za njihovo uveljavitev.

Gospodarske organizacije (delavski sveti, kadrovske službe, centri za strokovno izobraževanje itd.) doslej niso pokazale pravega interesa in niso zadosti prispevale k reševanju vprašanja izobraževanja strokovnih kadrov (tako ob obravnavanju prvostopenjskega študija na univerzi kot tudi omenjenega osnutka, ki ga je izdelal Svet LRS za strokovno izobraževanje).

Problem je v tem, da gospodarske organizacije v splošnem nimajo izdelanega koncepta lastnega razvoja (modernizacija — dvig proizvodnosti, prehod od obrtniške na serijsko proizvodnjo, usmeritev proizvodnje itd.), zato pa jim tudi ni jasno, kakšen profil kadrov v bodoče potrebujejo. Še vedno so v podjetjih močne »mojstrške« konceptije na bazi sedanje nerazvitosti. Zaradi tega je pogoj za aktivnejši odnos delovnih organizacij v tem, da izoblikujejo lasten koncept nadaljnje usmeritve in modernizacije proizvodnje. Na tej podlagi bodo lahko dobile aktivnejšo vlogo v novem sistemu izobraževanja kadrov.

Tako bodo lahko tudi njihove kadrovske službe ugotavljale in planirale potrebe strokovnih kadrov in vodile pravilno politiko. Izdelava profilov kadrov za posamezna delovna mesta je ena glavnih nalog gospodarskih organizacij, saj predstavljajo dobro proučeni profili neizogibno potrebno podlago za sestavljanje učnih načrtov, ki niso in ne morejo biti več zadeva, ki jo rešujejo za šolstvo pristojni republiški sveti.

V bodočem sestavu strokovnega izobraževanja bodo morale gospodarske organizacije v lastnem interesu v mnogo večji meri kot doslej razvijati svoje izobraževalne centre, katerih najvažnejša naloga je priučevanje za določena delovna mesta za tiste poklice ožjega profila, ki za njih ne izobražujejo strokovne šole, usposabljanje novozaposlenih delavcev za hitro doseganje čim večje produktivnosti in šolanju tehničnega kadra ob delu v raznih tečajih, večernih šolah, preko izrednega študija na visokih šolah in podobno. Prav tako bo pri pravilni kadrovski politiki v lastnem interesu gospodarskih organizacij, da se bodo močneje angažirale za delo šol, v katerih se izobražujejo njim potrebni strokovni kadri širših profilov, pa naj gre za neposredne proizvajalce, tehnike, inženirje ali druge strokovne kadre.

To bodo storile s sodelovanjem pri sestavljanju učnih načrtov po prej proučenih profilih, z ustanavljanjem lastnih šolskih centrov, s prevzemanjem soustanoviteljskih dolžnosti in pravic za take šole, za katere je več interesentov, z zagotavljanjem učilnic, delavnic in laboratorijev in z zagotavljanjem strokovnih učnih kadrov. Le pri taki tesni povezanosti gospodarskih organizacij

z dejavnostjo šol bomo lahko dobivali s teh šol tako usposobljene kadre, da se bodo lahko z uspehom vključili v proizvodnjo.

Mobilizatorsko in koordinacijsko vlogo za organizacijo takega načina strokovnega izobraževanja bodo imele zlasti gospodarske zbornice na stopnji okraja in republike.

Preobrazba sistema strokovnega izobraževanja na osnovi takega koncepta bo naletela na mnoge težave. V gospodarskih organizacijah se namreč pojavljajo, kot nam kaže praksa zadnjih let, določene tendence, ki jih lahko označimo kot zaviralne momente pri izvajanju reforme strokovnega izobraževanja. To je tudi drugi razlog, zakaj v tem elaboratu posebej podčrtavamo mesto in vlogo gospodarskih organizacij na področju strokovnega izobraževanja.

Take neustrezne tendence se izražajo zlasti v naslednjem:

— Večina gospodarskih organizacij meni, da so za izobraževalne ustanove, ki niso pri samih podjetjih, odgovorni samo organi politično-teritorialnih enot. Hkrati prihaja prav od gospodarskih organizacij največ pritožb nad kvaliteto, mrežo, kapacitetami in opremljenostjo posameznih izobraževalnih ustanov.

— Nekatere gospodarske organizacije omejujejo, upoštevajoč samo lastne potrebe, vpis v šole, ki jih same financirajo. Največkrat je to posledica nezadostne koordinacije med gospodarskimi organizacijami in komunami ter nepripravljenosti za skupno financiranje. Zato ostajajo kapacitete takih šol včasih neizkoriščene.

— Na odnose gospodarskih organizacij do strokovnega izobraževanja v zadnjem času opozarjajo tudi finančne težave, s katerimi se bori pretežen del poklicnih šol, deloma pa tudi nekatere tehnične in druge šole za gospodarstvo in družbene službe. Sicer gospodarske organizacije same ugotavljajo, da družbeni skladi za šolstvo ne zadoščajo za zagotavljanje osnovne in investicijske dejavnosti sodobnemu gospodarstvu ustrezajoče mreže strokovno-izobraževalnih ustanov. Hkrati pa je znano, da marsikatera gospodarska organizacija troši sedaj za strokovno izobraževanje manj sredstev kot takrat, ko je imela lasten sklad za kadre. Zaradi neustrezne ureditve financiranja je razumljivo njihovo stališče, da so izključno politično-teritorialne enote odgovorne za financiranje strokovnega izobraževanja. Treba pa bo najti poti, da bo zagotovljeno tako strokovno izobraževanje, kot ga rabi industrija, da bo v pogojih vsak dan večje mednarodne delitve dela lahko kljubovala konkurenčnim pritiskom inozemskih partnerjev.

Tretji razlog, da se v zvezi z izvajanjem šolske reforme dotikamo gospodarskih organizacij, je v tem, da ob ugotavljanju nagle rasti števila absolventov osnovnih šol leta 1960— 11 288, leta 1961 — 14 980, leta 1962 — 17 790, ob ugotavljanju izrednega pritiska te mladine na ustanove za strokovno izobraževanje, ob ugotavljanju, da raste iz leta v leto število prijavitelcev, katerim je bila zaradi premajhnih kapacitet odbita možnost vpisa, hkrati ugotavljamo, da so gospodarske organizacije zaradi uveljavljanja načela dohodka, v skrbi za dvig produktivnosti zainteresirane predvsem za delovno silo z ustrezno strokovno izobrazbo, manj pa imajo možnosti sprejemati v delovni odnos doraščajočo mladino brez strokovne usposobljenosti. Posledica tega je, da raste število mladine, ki je sicer končala 8-letno šolsko obveznost, ni se pa mogla vključiti niti v šole niti najti delovnega mesta v gospodarskih organizacijah. Še posebej velja to za žensko mladino.

Tako stanje terja koordinirano akcijo, katere obseg daleč presega področje šolskih organov in v kateri bi morali sodelovati organi iz drugih prizadetih

področij, zlasti ker hkrati čutimo v raznih terciarnih dejavnostih celo pomanjkanje delovne sile, v katere bi lahko usmerjali del tako moške kot ženske mladine, ki prihaja iz osnovnih šol.

Pri reševanju tega problema verjetno ne bi bilo racionalno širiti mrežo šol druge stopnje do takih kapacitet, da bi z njimi dali možnost šolanja vsaj mladini, ki dovršuje šolsko obveznost (pripominjamo, da dovršitev osemletne šolske obveznosti ni isto kot uspešna dovršitev osemletke, saj le 60 % vpisane generacije uspešno konča osmi razred). Širše bo treba odpreti pot usposabljanju na delovnem mestu, pri čemer pa morajo imeti gospodarske organizacije odločilno vlogo.

V. Problemi financiranja

Podatki za leto 1962 kažejo, da so ljudski odbori ob prizadevanju političnih organizacij, zlasti SZDL, namenili šolskim skladom tolikšna sredstva, da so znatno ublaženi problemi glede financiranja osnovne dejavnosti vsaj kar zadeva splošno izobraževalne šole. Boljše finančno stanje pa nikakor ne izboljšuje položaja šol, ki se desetletja ni spremenil, v taki meri, da bi lahko bili zadovoljni z doseženimi; tudi v bodoče bo treba vlagati v šolstvo sredstva skladno z razvojem proizvodjalnih sil in vzgojnih potreb ter krepiti materialno osnovo šole za posodobljenje vzgoje in izobraževanja. Poleg tega ugotavljamo, da se predvidena sredstva zaradi prenapetih občinskih družbenih planov in nekaterih sprememb v gospodarski politiki ne stekajo v takšni meri in tako enakomerno, kot so pričakovali; zaradi tega mnoge šole ne vedo, s kakšnimi sredstvi bodo razpolagale, je pa tudi vprašanje, če bodo skladi lahko zagotovili potrebna sredstva.

Ob financiranju šole stopata v ospredje še dva problema:

Prvi se nanaša na financiranje ustanov za strokovno izobraževanje, kjer nastopajo težave iz subjektivnih, precej pa tudi iz objektivnih razlogov.

Ker se gospodarske organizacije branijo izločati od svojih sredstev za strokovno izobraževanje več kot 1 %, kar lahko dajo v breme stroškov poslovanja, bi bilo treba najti regularne vire za financiranje strokovnega šolstva.

Ljudski odbori se upirajo zagotavljati za delo tistih šol, katerih dejavnost presega občino oziroma okraj, več sredstev kot je potrebno za šolanje mladine iz njihovega področja, ne upoštevajo pa pri tem, da se mnogi njihovi učenci šolajo na šolah druge stopnje v drugih politično teritorialnih enotah in da je vsako avtarkistično, »lastniško«^o gledanje na šolo, škodljivo in nedopustno.

Vse to povzroča nestabilnost v sistemu financiranja ustanov za strokovno izobraževanje in terja bolj smotrno ureditev financiranja.

Drugo, kar vzbuja določeno zaskrbljenost, je zaostajanje investicij za potrebami, tako da v industrijskih in drugih središčih niso uspeli odpraviti pomanjkanja šolskega prostora. V letu 1962 sicer pričakujemo zvišanje vsote, namenjene za investicije v šole I. in II. stopnje za približno 9 % (iz občinskih skladov za 58 %), vendar bo realni obseg investicij verjetno zmanjšan za približno 30 % zaradi višjih cen gradbenih storitev in materiala. Planirano povečanje šolskega prostora, ki naj bi znašalo 78 700 m² učelniške površine, bo doseženo po približni oceni le s 47 700 m² (62 %).

Zaostajanje investicij v šolstvu povzroča med drugim tudi dejstvo, da še niso dovolj izkoriščene možnosti za dogovorno združevanje razkropljenih sredstev s katerimi razpolagajo občine v te namene. Drugi vzrok za zaostajanje

investicij pa je v sistemu bančnega kreditiranja, ki ne daje možnosti za najemanje vsaj kratkoročnih kreditov politično teritorialnim enotam za izgradnjo šolskih objektov. Zato naj bi se v okviru kreditiranja tako imenovanih negospodarskih investicij iz družbenih investicijskih skladov politično teritorialnih enot odprle tudi ustrezne možnosti najemanja kreditov za šolske objekte. S tem bi se izognili dolgotrajnosti izgradnje posameznih šolskih objektov, hkrati pa bi s tem pocenili izgradnjo.

Pri sedanjem stanju razpoložljivih sredstev ostaja problem šolskega prostora še vedno aktualen, značilno pa je odlaganje gradiva nekaterih sestavin novih šol, kot so telovadnice ter drugih prostorov in opreme, potrebne za reformiranje pouka. Odpravljanje izmen v šoli je tudi eden od pogojev za uspešno uveljavljanje sodobnega vzgojno-izobraževalnega procesa.

V tem tekstu smo skušali sumirati temeljno problematiko na področju šolstva, iz česar povzemamo bistvene, v sedanjem položaju najaktualnejše naloge.

Problem šolstva in sugestije, sumirane v tem poročilu, naj služijo članom učnih kolektivov, članom organov družbenega upravljanja in uprave, članom družbenih organizacij in strokovnih združenj in služb kot pomoč za konkretnije analize in ukrepanje, pri čemer se bodo morali bolje organizirati, da bi oblikovali enotna temeljna stališča in akcijo.

Preobrazba sistema, vsebine in odnosov na področju šolstva ima takšen značaj in družben pomen, da jo lahko uspešno uresničimo le ob najširši družbeni podpori in sodelovanju.

Ker gre torej za široko družbeno akcijo na področju, od katerega je neposredno odvisna tudi nadaljnja družbena in materialna rast naše skupnosti, je nujno potrebno, da zagotovimo večjo organiziranost in enotnost delovanja vseh zavestnih naprednih sil na tem področju. Le tako je možno ustvarjati pogoje, da se bodo politično osveščeni faktorji z jasno perspektivo in izdelanimi stališči zavzemali preko SZDL, sindikatov, organov družbenega samoupravljanja, učnih kolektivov, strokovnih združenj in institucij itd. za reševanje temeljnih nalog za nadaljnjo rast vzgojnega sistema v skladu z družbenimi potrebami.

Če je bilo v prvi fazi nujno, da so družbeni oziroma politični faktorji postavili koncept reforme šolstva in njegove naloge, pa je v sedanji fazi mogoče realizirati postavljene smotre predvsem z intenziviranjem dejavnosti na področju pedagoške teorije in prakse. To ne osvobaja družbenih sil dolžnosti in pravic, da kritično ugotavljajo probleme in postavljajo zahtevo, toda realizacija tega mora sloneti predvsem na pedagoških kadrih in institucijah.

V tem smislu je treba zastaviti širšo družbeno akcijo zlasti v to, da se sam šolski organizem okrepi in bolj usposobi za doseganje vzgojnih in izobraževalnih smotrov in da v skladu s tem dobi večjo veljavo in avtoriteto.

Ta prizadevanja in vsi ukrepi, ki bodo iz tega sledili, naj pospešujejo osamosvajanje šole kot družbene ustanove in prosvetnega delavca kot svobodnega kreatorja izobraževalnega vzgojnega procesa, kar bo sprostilo doslej z uradniškimi odnosi utesnjene ustvarjalne sile in odprlo šolstvu v celoti ter prosvetnemu delavcu kot osebnosti nove perspektive.

PREDLOG PRIPOROČILA

za uveljavljanje družbenega upravljanja v vzgojno izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji

Ljudska skupščina LR Slovenije je na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev dne 27. novembra t. l. obravnavala poročilo sekretariata Sveta za šolstvo LRS o tekočih problemih v zvezi z uveljavljanjem družbenega upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji, ki ga je skupščini posredoval v obravnavo Izvršni svet LS LRS.

Ljudska skupščina LRS sprejme poročilo na znanje in se strinja s stališči, ki jih poročilo vsebuje. Ljudska skupščina LRS zato

priporoča

učiteljskim kolektivom, šolskim odborom, ustreznim organom družbenega upravljanja in uprave v komunah, okrajih in republiki, ustreznim družbenim in gospodarskim organizacijam, strokovnim združenjem in strokovnim službam, zlasti zavodom za prosvetno pedagoško službo, da poročilo prouče in da povežejo razpravo o njem z razpravo o osnutku zveze in republiške ustave, statutih komun in statutih šol in si ob tem zastavijo konkretne naloge, ki jih glede na razmere na svojih območjih štejejo za najbolj pereče ter jih rešujejo v skupnih naporih za učinkovito uveljavljanje družbenega upravljanja in šolske reforme.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLICKI ZBOR

Odbor za prosveto in kulturo

POROČILO

o obravnavi poročila o tekočih problemih v zvezi z uveljavljanjem družbenega upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji

Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je na seji dne 23. novembra 1962 obravnaval poročilo o tekočih problemih v zvezi z uveljavljanjem družbenega upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji ter priporočilo o uveljavljanju družbenega upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji.

Na sejo je odbor povabil tudi predsednike nekaterih šolskih svetov in šolskih odborov ter ravnatelje nekaterih šolskih zavodov, člane kolektivov nekaterih zavodov ter predstavnike družbeno političnih in strokovnih organizacij.

Predloženo poročilo je rezultat razprave, ki so se je udeležili tako člani odbora kot tudi povabljeni predstavniki organizacij, ki delajo na tem področju.

Odbor se s stališči, ki jih vsebuje poročilo, v celoti strinja. Sodi, da je v poročilu zajeta problematika izredno aktualna z vidika nadaljnega materialnega in družbenega razvoja in da jo je treba zaradi njenega značaja in

pomembnosti reševati s širšo družbeno podporo, zlasti še, ker nekatera vprašanja presegajo pristojnost in možnosti samega vzgojnega organizma. Ob tem je bilo posebej poudarjeno, da je potrebno hitreje preiti od deklariranja splošnih načel k reševanju konkretnih vzgojnih, ekonomskih, finančnih in drugih problemov.

Pri tem je odbor ugotovil, da je uvajanje družbenega upravljanja, pravica do samostojnosti v odločanju pri lastnih zadevah in pravica razpolaganja z dohodkom, tisti odločilni činitelj, ki je vprašanja, navedena v poročilu, sprožil in nakazal, kako jih reševati.

Razprava je ugotovila točnost stališč v poročilu, pokazala pa je tudi še na dodatna pereča in nerešena vprašanja. Vsa nerešena in pogosto kričeča vprašanja na tem področju pa niso nastala zaradi družbenega upravljanja, ampak jih je le odkrilo ter pokazalo v vsej njihovi ostrini in družbeni pomembnosti. Družbeno samoupravljanje je torej tisti ključni instrument, ki ustvarja pogoje, da bo to področje sledilo družbenim potrebam in našlo zanje ustrezno zadovoljitev.

Seveda pa je družbeno upravljanje sprožilo tudi vrsto problemov, ki nastajajo v zvezi z novimi odnosi na tem področju.

Med temi bi bilo na prvem mestu omeniti vprašanje delitve dohodka in delitve osebne dohodka. Poudariti je treba, da je sistem delitve dohodka in osebne dohodka sprožil in odprl možnosti za celo vrsto nadvse pomembnih družbenih procesov. Pri tem je posebno važno, da se delo na tem področju izenačuje z delom na slehernem drugem področju družbene dejavnosti, da se vrši integracija tako v pogledu dela in delovnega človeka kakor tudi družbene delitve dela, da se odločneje odstranja razlika med umskim in fizičnim delom, med delom v gospodarstvu in negospodarskih dejavnostih in da delo na vzgojno prosvetnem področju dobiva svoje pravo in ustrezno mesto v družbeni delitvi dela.

To je tudi najboljši način in najboljša pot, da dobi delavec na prosvetnem področju ugled in družbeno pomembnost, ki izvira iz pomembnosti tega dela. Razprava je opozorila, da pomeni za vsako delo v socialistični skupnosti najvišje priznanje prav to, da je enakopravno v družbeni delitvi dela, in da delavec na tem področju dobi vse tiste pravice, in seveda tudi dolžnosti, ki jih imajo delavci na drugih področjih. Samostojnost v upravljanju in pravica, da si kolektiv samostojno deli dohodek, ki je rezultat dela in njegove pomembnosti v družbeni delitvi, pravica delovnih ljudi, da v skladu s splošnimi družbenimi koristmi samostojno upravljajo s tako pomembnim sektorjem dejavnosti, kot je vzgoja in izobraževanje, je temelj, ki zagotavlja tej dejavnosti enakopravnost v družbi.

Delitev dohodka in osebne dohodka spremlja tudi vrsta začetnih težav, zaradi katerih delo posameznih šol in vzgojiteljev še ni vselej ustrezno vrednoteno. Ob tem je bilo poudarjeno, da gre za določene specifičnosti vzgojnega dela, ki ne dovoljujejo enostavnega prenašanja sistema in metod delitve z drugih delovnih področij; vendar se po svojih oznakah in kvalitetah ne razlikuje tako, da ga ne bi mogli ustrezno vrednotiti. Zato je naloga šolskih zavodov, da iščejo čim bolj objektivna merila. Podčrtana pa je bila tudi pomembnost ugotovitve poročila, da se ob nujnem izpopolnjevanju objektivnih meril dela ne bomo mogli povsem izogniti tudi subjektivni oceni kot elementu vrednotenja.

Nadaljnji pomembni problem, na katerega opozarja poročilo in ki je prišel do izraza v razpravi, je vprašanje odnosov med organi družbene skupnosti in vzgojno-izobraževalnimi zavodi.

Stare oblike administrativnih odnosov mora zamenjati nov način družbenega usmerjanja. Predvsem upravni organi, od občine do republike, so dolžni spremljati potek borbe šol za novo vsebino in nove metode dela. Ne v tem smislu, da bi šolam odredjali na nekdanji administrativni način, ampak tako, da se upravni organi seznanjajo s problematiko šol, s problemi, ki konkretno nastajajo pri uveljavljanju našega novega šolskega sistema, jim na podlagi analize vseh pojavov posredujejo najnovejše izkušnje in pospešujejo njihovo uveljavljanje, skrbijo za skladnost dela šol v okviru enotnega sistema itd. Zaradi tega je potrebno, da se uspostavi tako horizontalna kot vertikalna povezava med upravnimi organi, ki delujejo na področju šolstva. Družbeno upravljanje ne pomeni, da je odslej pretrgana vsaka vez med vzgojno-izobraževalnimi zavodi in upravnimi organi. V praksi se je dejansko pogosto zgodilo, da se po osamosvojitvi šole kot samoupravne organizacije za šolo in njene probleme nismo zadosti menili, in da je bil ponekod pretrgan skoraj vsak stik med šolo in upravnimi organi. Nekateri ljudski odbori niso poskrbeli niti za ustrezno številčno kadrovske zasedbo upravnih organov, niti za potrebno kvaliteto teh uslužbencev. Zato je razumljivo, da so se mnogi šolski zavodi znašli v težavah, ki jim sami niso bili kos.

Prav tako z osamosvojitvijo šolskih zavodov družbena skupnost ni osvobodjena skrbi za materialni položaj šol. Nova vsebina dela šolskih zavodov in zlasti uvajanje sodobnih učnih metod zahteva znatno večje materialne podpore in investicijskih vlaganj v šole, kar pomeni, da se morajo ustrezni organi družbene skupnosti ukvarjati s problemi šol in s potrebnimi investicijami za to dejavnost v enaki meri, kakor pri naporih za zadovoljevanje drugih, materialnih potreb družbe in posameznika.

Skrb za skladen in notranje povezan sistem šolstva kot celote zahteva, da se ustrezni organi družbene skupnosti ukvarjajo z nadaljnjo izgradnjo šolskega sistema, da ustanavljajo nove šolske zavode, da skrbijo za ustrezno povezavo šolskih zavodov z organizacijami na drugih področjih, da skrbijo za razvoj dejavnosti, ki po svoji naravi lahko služijo kot osnova za modernizacijo pouka, kot npr. radio, televizija, film itd.

Skratka, vzgojno izobraževalno delo bo lahko dobilo svoje pravo mesto in funkcijo v družbeni delitvi dela samo v primeru, da se doseže ustrezna povezava med vzgojno-izobraževalnimi zavodi in družbeno skupnostjo, da se doseže ustrezna skladnost in povezava med delom šolskih zavodov in organi družbene skupnosti kot nosilci splošnih družbenih interesov. Pri tem naj bi republiški organi skrbeli zlasti za šolstvo na posebnih področjih, za razvoj sistema financiranja in delitve ter smotrnost kadrovske politike. Republiški organi naj bi tudi analizirali dosedanje delovanje šolskih skladov v smeri, ali so ti skladi odigrali vlogo, ki jo imajo pri reševanju materialnih potreb šol. Ljudski odbori pa naj bi skrbeli zlasti za razvoj in praktično delovanje šolstva v skladu z družbenimi potrebami.

Zahtevnost vzgojno izobraževalnega dela stalno narašča zaradi vse večjih nalog, ki jih razvoj proizvodjalnih sil postavlja pred delovnega človeka. To zahteva tako usposobljenega upravljalca proizvodjalnih sredstev kot tudi uprav-

ljalca vedno zapletenejših družbeno ekonomskih odnosov. Hkrati prehajajo na vzgojno-izobraževalne zavode tudi vse številnejše funkcije v pogledu vzgoje osebnosti socialističnega človeka.

Take funkcije, ki jih ima dejavnost na vzgojno izobraževalnem področju, zahtevajo od prosvetnega delavca več znanja, boljših prijemov in metod, večje razgledanosti in obvladovanje mnogih področij, ki jih doslej zavodska večjoja in izobraževanje sploh ni zajemala. Z ene strani je usposabljanje prosvetnega kadra, da bo kos tem novim nalogam, ki so tako po obsegu, zlasti pa po kvaliteti veliko zahtevnejše, kakor so bile kdajkoli, v bistvu eno najtežjih in najpomembnejših vprašanj, ki stoji po svojem pomenu in nujnosti pred vsemi drugimi na področju vzgojno-izobraževalne dejavnosti; z druge strani je treba upoštevati, da sam vzgojitelj s še tako široko kulturo ne more sam zadostiti vsem nalogam vzgojnega dela, zato pa nujno dobiva funkcijo organizatorja vzgojnega procesa, v katerega vključuje učenca kot subjekt in se pri tem opira tudi na druge vzgojne činitelje.

Ob tem, ko je potrebno posvetiti več skrbi v republiškem merilu in več sredstev za vzgojo novih vzgojiteljev in izpopolnjevanje sedanjih učnih kadrov, pa moramo upoštevati tudi izredni, nenadomestljivi pomen usposabljanja učnega kadra na podlagi vzgojnega dela in samoupravljanja v samih vzgojno-izobraževalnih zavodih. Glede pridobivanja vzgoje in uveljavljanja učnih kadrov je potrebna aktivnejša, zavestnejša kadrovska politika tako v komuni, kot tudi v okraju in republiki, kar narekuje specifičnost in občutljivost vzgojiteljskega poklica. Družbeno samoupravljanje je omogočilo, da se ta vprašanja lahko rešujejo na osnovi tudi večje materialne stimulacije.

V tej zvezi je pomembno tesnejše vključevanje vzgojno prosvetnih zavodov v problematiko vsega družbeno-ekonomskega življenja družbene skupnosti. To vključevanje je možno na podlagi obojestranskega sodelovanja tako vzgojno-izobraževalnih zavodov, kakor tudi drugih družbenih in gospodarskih organizacij. Delo vzgojno-izobraževalnega zavoda ni proces, ki bi se zaključeval v samem sebi in ki bi bil samemu sebi namen, ampak ima pomen samo v funkciji, ki jo opravlja v družbeni delitvi dela. To pa zahteva od takih zavodov, da se sami vključujejo v družbeno-ekonomski proces, da zasledujejo njegove potrebe, prav tako pa zahteva od organizacij na drugih področjih, da pred tak zavod postavljajo svoje zahteve in mu pri tem nudijo potrebno pomoč, pa tudi potrebna sredstva.

Tako obojestransko sodelovanje se kaže zlasti na tako pomembnem področju kot je tako imenovano programiranje kadrov in njihovega profila. Na tej osnovi naj bi vzgojno-izobraževalni zavodi poiskali usmeritev, kako naj se razvijajo, kje naj bo težišče njihovega dela ter kakšno znanje in vzgojo naj posredujejo. V razpravi se je pokazalo, da na tem področju še nismo prišli bistveno naprej; da programi gospodarskega razvoja in zlasti neposredni investicijski programi ne vsebujejo tudi programa in potreb po kadrih, ki so vezani na določene investicije v gospodarstvu; da ni razčiščeno vprašanje razmerja med potrebnimi kadri z visokošolsko izobrazbo in srednješolsko izobrazbo; da se tudi sama mreža šolskih zavodov ne razvija ustrezno z našimi perspektivnimi potrebami; da smo zanemarili vzgojo kadrov pri tako imenovanih terciarnih gospodarskih dejavnostih, kjer bodo zlasti v bodoče potrebe vedno večje itd.

V poročilu in razpravi je bilo postavljeno vprašanje vloge gospodarskih organizacij pri ugotavljanju potreb in iskanju profilov kadrov, ki naj jih

dajejo vzgojno-izobraževalni zavodi. V razpravi je bilo poudarjeno, da imajo tako gospodarske organizacije kot vzgojno-izobraževalni zavodi pri tem svojo ustrezno vlogo. Vzgojno-izobraževalni zavodi pri tem ne morejo biti pasivni in samo čakati, da jim bo take potrebe sporočilo gospodarstvo. Nasprotno, v nekem smislu morajo pri določanju profila kadrov celo prednjačiti, zlasti z ozirom na znanstveno pedagoški značaj svojega dela, kar lahko v največji meri zagotovi znanstvene, in s tem perspektivne rešitve. Seveda pa morajo biti tudi gospodarske organizacije pri tem bolj aktivne kot doslej. Če gospodarske organizacije programirajo razvoj svojih proizvodnih sredstev, je popolnoma logično, da morajo poskrbeti tudi za kadre, ki bodo s temi sredstvi upravljali, ker sicer svojih investicij ne morejo aktivirati. Skrb za kadre in njihov razvoj je zato že samo s čisto gospodarskega stališča ena izmed osnovnih funkcij gospodarjenja.

Za neposredno uveljavljanje interesa delovnih organizacij in komunalnih skupnosti glede potreb po kadrih je potrebno zagotoviti proučevanje spleta teh vprašanj tudi v okraju in republici.

Ustrezen program kadrov in njihovi profili bodo zato lahko le rezultat vzajemnega dela tako gospodarskih organizacij, kakor tudi vzgojno-izobraževalnih zavodov in ustreznih družbenih organov. Prav ta proces vključevanja vzgojno-izobraževalnih zavodov v splošno družbene in gospodarske probleme in aktivno delo pri njihovem reševanju, bo dal tem zavodom tudi potrebno orientacijo za programiranje lastnega dela in za ustrezen razvoj, vzgojno-izobraževalne mreže, kakor tudi za iskanje ustreznih metod dela.

Tako povečane naloge namreč vzgojno-izobraževalni zavodi ne bodo mogli opravljati na podlagi zastarelih metod. Pri tem je bilo poudarjeno, da v naših šolah še vedno prevladuje verbalizem, da manjkajo sodobnejši učni pripomočki, da so naše šole slabo opremljene, kar se vidi tudi iz razmerja med njihovimi osebnimi in materialnimi izdatki, v samih materialnih izdatkih pa iz razmerja med celokupnimi materialnimi in funkcionalnimi izdatki, da nekaterim šolam manjkajo celo najbolj osnovni učni pripomočki, da kažejo zlasti nekatere občine premajhno skrb za finančne potrebe šol itd.

Vprašanje modernizacije metod pouka je eden bistvenih problemov pouka in je jasno, da so za to potrebna tudi znatnejša materialna sredstva. Vprašanje sodobnejših metod se ne more pokazati v vsej akutnosti, če najprej ni jasno začrtana in definirana vloga in naloga učnega zavoda. Če bodo pred zavodom jasneje opredeljene njegove naloge, če bo razvidna vsa pomembnost in težavnost glede na potrebe vedno hitreje se razvijajočega družbeno ekonomskega življenja, bo tudi vprašanje metod, kako izpolniti postavljene naloge, stopilo mnogo jasneje in ostreje pred oči. Vse to tudi narekuje, da zastavimo smotrno znanstveno raziskovalno delo, ki bo omogočalo načrtnejše razvijanje izobraževalnega sistema in njegove notranje strukture.

Vsa ta vprašanja obravnava poročilo. Zato smatra odbor, naj se vsi zainteresirani činitelji seznanijo z vsebino poročila in da na tej osnovi sami nadalje iščejo probleme in rešitve teh problemov. Smatral je, da bi priporočilo, ki naj bi povzemalo naloge, ki izhajajo iz tega poročila, v bistvu samo zoževalo obseg nalog, ki so pred kolektivi. Zato je bil mnenja, da Ljudska skupščina s priporočilom opozori na pomembnost poročila samega, in na važnost problemov, ki iz njega izhajajo.

Glede na to predlaga Ljudski skupščini, da sprejme priporočilo, ki ga je v novi obliki predložil Ljudski skupščini Izvršni svet Ljudske skupščine LRS.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Krajnčiča.

Št. 61-3/62.

Ljubljana, dne 23. novembra 1962.

Poročevalec:

Ivan Krajnčič l. r.

Predsednik:

France Perovšek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu priporočila za uveljavljanje družbenega upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 22. novembra 1962 obravnaval poročilo sekretariata Sveta za šolstvo LRS o tekočih problemih v zvezi z uveljavljanjem družbenega upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji.

Odbor se je strinjal z ugotovitvami o nalogah in problemih nadaljnega razvoja družbenega upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji, ki so navedene v poročilu sekretariata Sveta za šolstvo LRS. Pri obravnavi teh vprašanj pa je bil odbor mnenja, da so v predpisih o financiranju šolstva še ostanki proračunsko-administrativnega sistema financiranja, ki zavirajo nadaljnji razvoj in ki te ustanove in njihov razvoj spravljajo v preveliko odvisnost od trenutnega finančnega stanja komune. Temeljni zakon o financiranju šolstva je napravil prvi korak v razvoju financiranja šol od proračunsko-administrativnega sistema k financiranju s skladi, vendar se v praksi približno $\frac{1}{5}$ sredstev tega sklada formira iz dotacije iz proračuna, samo $\frac{1}{5}$ pa v glavnem iz prispevka iz osebnih dohodkov. Odbor je bil mnenja, da je potrebno določiti stalnejše in širše vire dohodkov za formiranje sredstev tega sklada, predvsem pa zaradi potrebnih investicij v šolstvu, obenem pa omogočiti njihovo dolgoročnejšo kreditiranje.

Odbor je obširneje obravnaval tudi vprašanje pravilnega razvoja vzgojno-izobraževalnih ustanov in bil mnenja, da je potrebno čimprej na podlagi stvarnih analiz dobiti neposredne in perspektivne potrebe po kadrih posameznih strok in na podlagi tako ugotovljenih potreb razvijati vzgojno-izobraževalne ustanove in po potrebi ustanavljati nove šole. Dosedanji način ustanavljanja šol je bil več ali manj stihijski, zaradi česar obstoj mnogih šol ni v skladu z dejanskimi potrebami, posamezne šole pa prihajajo tudi v finančne težave.

Člani odbora so obravnavali tudi vprašanje visokih stroškov šolskih potrebščin in šolanja sploh. Večini naših delavcev izven centrov je ob sedanjem stanju

cen stanovanja in prehrane ter učnih potrebščin zelo otežkočeno nadaljnje šolanje njihovih otrok izven domačega kraja. Tudi način štipendiranja tega problema v celoti ne rešuje.

Odbor je na seji dne 27. novembra 1962 ponovno obravnaval predlog priporočila za uveljavljanje družbenega upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji in ga v celoti sprejel brez sprememb.

Odbor predlaga, da Ljudska skupščina sprejme predlog priporočila. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Nerina Gobbo.

Št. 61-3/62.

Ljubljana, dne 27. novembra 1962.

Poročevalec:
Nerino Gobbo l. r.

Predsednik:
Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajni odbor RZ
Zakonodajni odbor ZP

POROČILO

**k predlogu priporočila za uveljavljanje družbenega upravljanja v
vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji**

Zakonodajna odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev sta na skupnih sejah dne 23. in 27. novembra 1962 obravnavala predlog priporočila za uveljavljanje družbenega upravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji in ga sprejela brez sprememb.

Oba odbora predlagata, da Ljudska skupščina LRS sprejme predlog priporočila. Za poročevalca obeh zborov je bil določen ljudski poslanec Marija Zupančič.

Št. 61-3/62.

Ljubljana, dne 27. novembra 1962.

Predsednik:
zakonodajnega odbora ZP:
Andrej Babnik l. r.

Predsednik
zakonodajnega odbora RZ:
dr. Heli Modic l. r.

Poročevalec:
Marija Zupančič l. r.

PREDLOG ZAKONA

o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov

1. člen

Ustanovi se sklad LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov (v nadaljnjem besedilu: sklad).

2. člen

Namen sklada je podpirati proizvodnjo domačih filmov in izboljševati pogoje za predvajanje filmov.

3. člen

Sklad je pravna oseba. Za svoje obveznosti je odgovoren s svojimi sredstvi.

4. člen

Ustanoviteljske pravice nasproti skladu izvršuje Izvršni svet Ljudske skupščine LRS, kolikor ni s tem zakonom drugače določeno.

5. člen

Dohodki sklada so:

1. prispevek od prometa s filmi, ki ga po posebnih predpisih plačujejo podjetja za predvajanje filmov ter organizacije in zavodi, ki predvajajo filme in imajo svoje dohodke od prodaje vstopnic;

2. dotacije in posojila;

3. darila in volila;

4. drugi dohodki.

6. člen

Sklad upravlja upravni odbor.

Upravni odbor sklada šteje devet članov, ki jih imenuje Izvršni svet Ljudske skupščine LRS. Po enega člana imenuje na predlog Društva filmskih delavcev Slovenije ter Sekcije za kinematografijo pri Gospodarski zbornici LRS, tri člane izmed delavcev in uslužbencev podjetij za proizvodnjo in predvajanje filmov, štiri člane pa izmed javnih delavcev.

7. člen

Sklad nalaga svoja sredstva pri zavodu, ki se določi v pravilih sklada, in po njem opravlja svoje finančno poslovanje.

8. člen

Dohodki in izdatki sklada se določajo s finančnim načrtom.

Finančni načrt sprejme upravni odbor sklada.

9. člen

Sredstva sklada se uporabljajo za podpiranje proizvodnje domačih filmov in za izboljšanje pogojev za predvajanje filmov z dodeljevanjem subvencij, kreditov in nagrad.

Natančnejšo delitev teh sredstev določijo pravila sklada.

10. člen

Upravni odbor sklada izloči najmanj 50 % vsakoletnih dohodkov iz 1. točke 5. člena tega zakona za razdelitev med proizvajalce filmov sorazmerno glede na promet, ki je bil dosežen v preteklem letu s predvajanjem njihovih filmov doma in v tujini.

Natančnejši postopek za razdelitev teh sredstev predpisujejo pravila sklada.

11. člen

Sklad ima rezervo.

Koliko mora znašati skupna rezerva, koliko se vsako leto vloži v rezervo in do kdaj mora rezerva doseči določeno višino, določi na predlog upravnega odbora sklada Izvršni svet Ljudske skupščine LRS.

12. člen

Odredbodajalec za izvrševanje finančnega načrta sklada je predsednik upravnega odbora sklada.

Sekretar Sveta za kulturo in prosveto LRS lahko ustavi izvrševanje finančnega načrta, če ugotovi, da upravni odbor sredstev sklada ne uporablja v namene, ki so določeni s tem zakonom in s pravili sklada. Sekretar predloži svojo odločbo v odločitev svetu.

13. člen

Sklad ima pravila. Pravila sklada predpiše Izvršni svet Ljudske skupščine LRS; spremembe in dopolnitve pravil sprejme upravni odbor sklada, potrdi pa Izvršni svet Ljudske skupščine LRS.

14. člen

Administracijo sklada opravlja sekretariat Sveta za kulturo in prosveto LRS.

15. člen

Sredstva iz prve točke 5. člena tega zakona, ki se naberejo do 31. decembra 1962, razdeli upravni odbor sklada v celoti po načelu 10. člena tega zakona.

16. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Do izida prečiščenega besedila zvezne uredbe o posebnih pogojih za delitev dohodka nekaterih gospodarskih organizacij (Uradni list FLRJ, št. 32-493/62) je sodila določitev stopnje prispevka, ki ga plačujejo podjetja za snemanje filmov od letnega bruto dohodka, ki ga imajo od prodaje vstopnic (prispevek od prometa s filmi), kakor tudi razdelitev sredstev, dobljenih iz vplačil navedenega prispevka, v pristojnost zveznih organov. Po tej uredbi pa se prenašajo te pravice v pristojnost republiških organov.

Po 6. členu navedene uredbe določi stopnjo prispevka od prometa s filmi Republiški izvršni svet. Izvršni svet je že sprejel odlok o stopnji prispevka od

prometa s filmi. Glede uporabe navedenih sredstev pa določa 7. člen iste uredbe, da sme uporabiti ljudska republika ta sredstva samo za podpiranje in izboljševanje pogojev za proizvodnjo in predvajanje filmov, republiški izvršni svet pa je hkrati pooblaščen, da izda natančnejše predpise o uporabi teh sredstev. V zvezi s tem se je pojavilo vprašanje, ali naj se ti predpisi omejijo na to, da uredijo zgolj uporabo sredstev, dobljenih iz vplačil prispevkov od prometa s filmi, ali pa postavijo na širšo osnovo in uredijo uporabo vseh sredstev, ki so v območju LR Slovenije namenjena podpiranju in izboljševanju pogojev za proizvodnjo in predvajanje filmov, kar bi bilo mogoče le, če bi se v ta namen ustanovil poseben republiški sklad. Po poprejšnjem pretresu tega vprašanja s predstavniki filmskih podjetij in ustanov ter društva filmskih delavcev je bilo zavzeto stališče, da bi poseben republiški sklad še najbolj ustrezal današnjim potrebam filma. Glede na to je bil izdelan predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov, ki je predložen.

V sklad bi se po 5. členu predloga stekali ne samo prispevki od prometa s filmi, ki bi predstavljali stalen dohodek sklada, ampak tudi dotacije, posojila, darila, volila in drugi dohodki. Taka koncentracija sredstev, namenjenih filmu, pa bi bila zelo koristna, ker bi omogočila bolj smotrno in bolj racionalno razdelitev in uporabo sredstev za podpiranje in izboljševanje pogojev za proizvodnjo in predvajanje filmov.

Po zbranih podatkih bi znašali letni dohodki sklada, pridobljeni od prometa s filmi okrog 223 000 000 din. Za izračun potreb sklada pa je treba vzeti za osnovo trenutno realno zmogljivost filmske proizvodnje, to je letno 5 celovečernih in 15 kratkih filmov. Ker ima vsak celovečeren film povprečno 45 000 000 din »planirane« izgube, vsak kratki film pa povprečno 3 000 000 din izgube, pomeni, da bi moral sklad kriti letno povprečno pri celovečernih filmih 225 milijonov din, pri kratkih filmih pa 45 000 000 din primanjkljaja, torej prispevati skupno 270 000 000 din samo za podporo filmski proizvodnji. Sklad pa mora po svojem namenu podpirati še kinofikacijo in skrbeti za filmsko vzgojo. Že ta grobi izračun potreb in obveznosti sklada torej pokaže, da bo moral biti sklad deležen tudi znatne dotacije iz republiškega proračuna, vsekakor najmanj v znesku, ki je bil doslej v proračunu Sveta za kulturo in prosveto LRS na poziciji »subvencija filmu« (v letih 1961–1962 po 60 000 000 din).

V 9. členu določa zakonski predlog, da se sredstva sklada uporabljajo za podpiranje proizvodnje domačih filmov in za izboljšanje pogojev za predvajanje filmov z dodeljevanjem subvencij, kreditov in nagrad; natančnejše določbe o tem bodo vsebovala pravila sklada, ki jih bo predpisal Izvršni svet (13. člen predloga).

Po 10. členu zakonskega predloga se bodo sredstva sklada, ki bodo dotekla iz vplačil prispevka od prometa s filmi, predvsem uporabila za podpiranje filmske proizvodnje in sicer po kriteriju od prometa posameznega filma doma in v tujini. To pomeni, čim večji obisk bo imel film v jugoslovanskih kinematografih, tem več sredstev iz sklada bo deležen; če bo prodan v tujino, se bo sorazmerno zvišal njegov delež iz sklada. Upravni odbor sklada bo vsako leto po finančnem načrtu sklada določil, kolikšna sredstva sklada bo dodelil proizvajalcem filmov avtomatično na podlagi prometa. To kvoto bo nadalje razdelil na znesek za prispevek celovečernim in na znesek za prispevek kratkim filmom. Ostala sredstva sklada pa bo razdelil upravni odbor v skladu z določbami pravil sklada za namene, predvidene v 9. členu zakonskega predloga, pri čemer se

bodo sredstva, ki bodo dana skladu v določene namene, uporabila samo za te namene.

V tej zvezi bi še omenili, da bo upravni odbor v vsakoletnem finančnem načrtu sklada tudi predvidel določena sredstva za podpiranje kinofikacije, se pravi za izboljšanje stanja kinematografske mreže na območju LR Slovenije. Ker sodi kinofikacija predvsem v področje občin, bo sklad ta sredstva delil izključno namensko in po načelu sofinanciranja.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za prosveto in kulturo

POROČILO

**k predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje
in predvajanja filmov**

Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je obravnaval predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov na seji dne 23. novembra 1962.

Odbor je o vprašanju filmske proizvodnje razpravljal že na nekaj svojih sejah. Pri tem ugotavlja, da je rešitev subvencioniranja kinematografske proizvodnje in kinematografije v skladu s stališči, ki jih je odbor na teh sejah sprejel, in da predstavlja ureditev po tem zakonu korak v realizaciji njegovih stališč.

Odbor se je strinjal, da se v 4. členu črtajo besede »kolikor ni s tem zakonom drugače določeno«, in da se na koncu 12. člena črta beseda »svetu« ter nadomesti z besedilom »Izvršnemu svetu Ljudske skupščine LR Slovenije«.

Odbor predlaga Republiškem zboru, da predlog zakona sprejme s predlaganimi spremembami in dopolnitvami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Mila Vižintina.

Št. 64-1/62.

Ljubljana, dne 23. novembra 1962.

Poročevalec:

Milo Vižintin l. r.

Predsednik:

France Perovšek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje
in predvajanja filmov

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je na seji dne 22. novembra 1962 obravnaval predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov ter ga sprejel v predloženem besedilu.

Odbor je bil mnenja, da je ustanovitev sklada ustreznega oblika za pomoč pri financiranju filmske proizvodnje in kinematografije.

Odbor se je strinjal tudi s predlaganimi spremembami in dopolnitvami k 4. in 12. členu ter predlaga Republiškem zboru, da predlog zakona sprejme s predloženimi spremembami in dopolnitvami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Jožeta Marolta.
Št. 64-1/62.

Ljubljana, dne 22. novembra 1962.

Poročevalec:

Jože Marolt l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje
in predvajanja filmov

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 22. novembra 1962 obravnaval predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov in ga soglasno sprejel.

V razpravi so člani odbora soglašali s predlogom zakona, ki ustanavlja poseben republiški sklad z namenom, da podpira in izboljšuje pogoje za proizvodnjo in predvajanje filmov. V zvezi s tem so poudarili potrebo, da se tudi proizvodnjo filmov čimbolj postavi na ekonomski račun in doseže na področju predvajanja filmov večja vskladitev med ponudbo in povpraševanjem. Z odločnejšimi ukrepi v tej smeri bi lahko občutno zmanjšali ali celo opustili potrebo po dotaciji iz republiškega proračuna. Odbor je naknadno tudi sprejel predloge za spremembe in dopolnitve, ki jih je predlagal zakonodajni odbor.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev Ljudske skupščine LRS, da predlog zakona sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Stefana Pavšiča.

Št. 64-1/62.

Ljubljana, dne 22. novembra 1962.

Poročevalec:

Predsednik:

Stefan Pavšič l. r.

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 22. novembra 1962 obravnaval predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov in ga v načelu sprejel. Odbor predlaga, da naj se v zadnjem stavku 12. člena besedilo dopolni tako, da se beseda »svetu« nadomesti z besedami »Izvršnemu svetu Ljudske skupščine LRS«.

Strinja se tudi z dopolnitvijo, ki jo je k 4. členu sprejel zakonodajni odbor.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona z navedeno dopolnitvijo. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Tineta Remškarja.

Št. 64-1/62.

Ljubljana, dne 22. novembra 1962.

Poročevalec:

Predsednik:

Tine Remškar l. r.

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 23. novembra 1962 obravnaval predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov in ga sprejel z naslednjimi spremembami in dopolnitvami:

4. člen: v predzadnji vrsti naj se za besedami »Ljudske skupščine LRS« npravi pika; ostalo besedilo naj se črta.

Odbor se strinja tudi z dopolnitvijo v 12. členu, ki jo predlaga odbor za organizacijo oblasti in upravo.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Vero Kolarič.

Št. 64-1/62.

Ljubljana, dne 23. novembra 1962.

Poročevalec:

Vera Kolarič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 23. novembra 1962 obravnaval predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov.

V razpravi o predlogu zakona je odbor predlagal te-le spremembe in dopolnitve:

4. člen: črta se besedilo na koncu tega člena, ki se glasi »kolikor ni s tem zakonom drugače določeno«;

12. člen: besedilo na koncu drugega odstavka tega člena se dopolni tako, da se namesto besede »svetu« vstavijo besede »Izvršnemu svetu Ljudske skupščine LRS«.

Odbor je nato predlog zakona soglasno sprejel in predlagal Zboru proizvajalcev, da ga sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Elico Dolenc.

Št. 64-1/62.

Ljubljana, dne 23. novembra 1962.

Poročevalec:

Elica Dolenc l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA

o spremembi in dopolnitvi odloka o nagradah in povračilih poslancem Ljudske skupščine LRS

Na podlagi 56. člena in v zvezi s 6. točko 40. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije je Ljudska skupščina LRS na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev dne 27. novembra 1962 sprejela

ODLOK

o spremembi in dopolnitvi odloka o nagradah in povračilih poslancem Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije.

I.

9. točka odloka o nagradah in povračilih poslancem Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije (Uradni list LRS št. 22-132/58 in 2-10/60) se spremeni in dopolni tako, da se glasi:

»Administrativni odbor Ljudske skupščine LRS je pooblaščen, da sme prilagoditi zneske nagrad in nadomestil po tem odloku splošnemu gibanju osebnih dohodkov.«

II.

Ta odlok velja od dneva, ko ga Ljudska skupščina LRS sprejme, uporablja pa se od 1. oktobra 1962. dalje.

OBRAZLOŽITEV

Po sedaj veljavnem odloku o nagradah in povračilih poslancem Ljudske skupščine LRS, ki je bil sprejet na skupni seji obeh zborov Ljudske skupščine LRS dne 30. junija 1958 in delno dopolnjen dne 15. januarja 1960, so bile nagrade poslancem in funkcionarjem Ljudske skupščine LRS določene v maksimalnih zneskih. Do meje tega maksimuma je konkretne nagrade določil administrativni odbor Ljudske skupščine LRS. Druga povračila (dnevnice, terenski pavšal, sejnine, povračilo za izgubljeni zaslužek) pa so bila določena v fiksnih zneskih. Administrativni odbor je bil tudi pooblaščen, da po potrebi spremeni višino dnevnice in višino terenskega poslanskega pavšala. Ni pa mogel in smel spreminjati višine nagrad in drugih povračil čez določeni maksimum.

Gibanje osebnih dohodkov v gospodarstvu, družbenih službah in državni upravi pa od časa do časa zahteva tudi ustrezno revizijo ter prilagoditev nagrad in povračil poslancem in funkcionarjem Ljudske skupščine. Glede tega je tudi Zvezna ljudska skupščina s svojim odlokom z dne 24. maja 1962 (Ur. l. FLRJ št. 22-280/62) pooblastila svoj administrativni odbor, da sme vse nagrade in nadomestila poslancem in funkcionarjem prilagojevati splošnemu gibanju osebnih dohodkov.

Taka sprememba in dopolnitev je umestna tudi v naši republiki, ker dopušča bolj elastično in hitrejše urejanje posameznih konkretnih primerov — saj bi bilo sicer za vsak posamezen primer potrebno vedno na skupni seji obeh zborov spreminjati in dopolnjevati odlok o nagradah in povračilih.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Administrativni odbor

POROČILO

**k predlogu odloka o spremembi in dopolnitvi odloka o nagradah in povračilih
poslancem Ljudske skupščine LRS**

Administrativni odbor Ljudske skupščine LRS je na seji dne 24. novembra 1962 obravnaval vprašanje nagrad in povračil poslancem Ljudske skupščine LRS in ugotovil, da je sedaj veljavni odlok o nagradah in povračilih, ki določa nagrade poslancem in funkcionarjem Ljudske skupščine LRS v maksimalnih zneskih, treba prilagoditi gibanju osebnih dohodkov v ostalih panogah gospodarstva in družbenih služb. Zato je odbor sklenil predlagati spremembo in dopolnitev tega odloka tako, da Ljudska skupščina LRS pooblašča Administrativni odbor, da sme prilagajati zneske nagrad in nadomestil po tem odloku splošnemu gibanju osebnih dohodkov. To spremembo utemeljuje odbor s tem, da je tako občasno prilagajanje nagrad in povračil poslancem in funkcionarjem Ljudske skupščine LRS splošnemu gibanju osebnih dohodkov v gospodarstvu, družbenih službah in državni upravi potrebno.

Zvezna ljudska skupščina je že v maju 1962 sprejela podobno spremembo in pooblastila svoj administrativni odbor, da sme nagrade in nadomestila poslancem in funkcionarjem prilagajati splošnemu gibanju osebnih dohodkov, ker ni potrebno vsake podrobne in konkretne spremembe obravnavati na plenarnih sejah obeh zborov.

Taka sprememba in dopolnitev odloka je umestna tudi v naši republici, ker dopušča bolj elastično in hitrejše urejanje posameznih konkretnih primerov, zato odbor predlaga, da Ljudska skupščina LRS sprejme predlog odloka. V ostalem se odbor sklicuje na pismeno obrazložitev, ki je predlogu odloka priložena.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Novaka.

Št. 06/A-1/62.

Ljubljana, dne 24. novembra 1962.

Predsednik:

Ivan Novak l. r.

PREDLOG ZAKONA

**o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v Ljudski republici
Sloveniji**

1. člen

Združijo se okraji:

- Gorica in Koper v novi okraj Koper s sedežem v Kopru;
- Kranj, Ljubljana in Novo mesto, razen občin Brežice, Sevnica in Videm-Krško, v novi okraj Ljubljana s sedežem v Ljubljani;
- Maribor in Murska Sobota v novi okraj Maribor s sedežem v Mariboru. Občine Brežice, Sevnica in Videm-Krško se priključijo okraju Celje.

2. člen

Združeni okraji prenehajo z delom dne 31. decembra 1962, novi okraji pa začno z delom 1. januarja 1963.

Priključitev občine Brežice, Sevnica in Videm-Krško se izvrši dne 1. januarja 1963.

S 1. januarjem 1963 preidejo naloge združenih okrajev na nove okraje, glede občin Brežice, Sevnica in Videm-Krško pa na okraj Celje.

3. člen

Do novih splošnih volitev v okrajne skupščine vodijo nove okraječasni okrajni ljudski odbori, ki jih izvolijo izmed sebe ljudski odbori združenih okrajev najpozneje do 31. decembra 1962.

Število odbornikov začasnih ljudskih odborov novih okrajev določi Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije.

Koliko odbornikov izvolijo ljudski odbori posameznih združenih okrajev v posamezni zbor oziroma v posamezni proizvajalski skupini v ljudski odbor novega okraja, določijo okrajne volilne komisije sedanjih okrajev Koper, Ljubljana in Maribor, in sicer po načelu sorazmernega zastopstva glede na število prebivalcev oziroma glede na višino skupnega družbenega produkta v posameznih okrajih; ki se združijo.

Odborniki okrajnega ljudskega odbora Novo mesto, ki so bili izvoljeni v občinah Brežice, Sevnica in Videm-Krško, postanejo 1. januarja 1963 odborniki okrajnega ljudskega odbora Celje.

4. člen

Zaključne račune o izvršitvi proračunov združenih okrajev za leto 1962 potrdijo ljudski odbori novih okrajev za vsak okraj posebej.

Zaključni račun o izvršitvi proračuna okraja Novo mesto za leto 1962 potrdi začasni ljudski odbor okraja Ljubljana v soglasju z ljudskim odborom okraja Celje.

5. člen

Finančna in materialna sredstva ter pravice in obveznosti združenih okrajev preidejo na nove okraje, glede občin Brežice, Sevnica in Videm-Krško pa na okraj Celje.

Novi okraji prevzamejo uslužbence združenih okrajev in sprejmejo sistemizacijo organov svoje uprave.

Novi okraji prevzamejo uradne knjige, spise in inventar združenih okrajev.

Zčasni ljudski odbor okraja Ljubljana in okrajni ljudski odbor Celje sporazumno porazdelita premoženje, pravice in obveznosti ter prevzameta uslužbence, uradne knjige, spise in arhiv sedanjega okraja Novo mesto. Če med njima ne pride do sporazuma, odloči o spornem vprašanju Izvršni svet oziroma organ, ki ga on določi.

6. člen

Izvršni svet izda po potrebi predpis za izvršitev tega zakona.

7. člen

Ta zakon začne veljati z dnem objave v Uradnem listu LRS.

OBRAZLOŽITEV

Zakonska uveljavitev komunalnega sistema v l. 1955 je terjala med drugim tudi ustrezno novo teritorialno zaokrožitev občin in okrajev, da bi se nova komunalna ureditev lahko uspešno razvijala. Z združitvijo območij dotedanjih občin oziroma okrajev smo dobili tedaj v naši republiki 130 občin in 11 okrajev. Procesu utrjevanja in razvoja komunalnega sistema, zlasti vse močnejšemu uveljavljanju občine kot osnovne družbeno-politične skupnosti v naši politični ureditvi, so se postopoma prilagajali tudi teritorialni okviri občin, tako da imamo danes v LR Sloveniji skupno 66 občin. Nasprotno pa se je prvotno skupno število okrajev 11 zmanjšalo z odpravo okrajev Kočevja in Ptuja l. 1957 ter okraja Trbovlje l. 1958 le na 8, kolikor jih je še danes. Obstoječa teritorialna zaokrožitev okrajev še vedno predstavlja samo deloma korigirano prvotno, v bistvu politično-administrativno razdelitev republike na okraje, ne pa še izvršeno teritorialno oblikovanje okrajev na novi osnovi, se pravi okrajev kot skupnosti občin.

V predvideni novi ustavni ureditvi, ki krepi in nadalje razvija družbeno vlogo občine kot komune, to je občine kot v resnici osnovne teritorialne družbeno-ekonomske in politične osnove vsega družbenega sistema, prihaja mnogo bolj do veljave tudi že doslej poudarjena, stvarno pa ne še dovolj razvita vloga okraja kot skupnosti občin. Ne glede na to, da okraj opravlja poleg nalog, ki mu jih poverijo občine, tudi naloge, ki jih ima naravnost na podlagi ustave in zakona, je okraj v svoji osnovi in tudi po svojem mestu v političnem sistemu združitev občin, ki predvsem pomaga občinam pri zadovoljevanju njihovih skupnih potreb, organizira skupne zavode in službe ter skrbi za zakonitost dela občinskih organov. Tej novi vlogi okrajev mora biti prilagojena tudi nova teritorialna zaokrožitev občin v okrajne skupnosti, ki naj predstavljajo v vsakem oziru zadosti široko in naravno celoto, ki se kot takšna razvija. To pa pomeni, da vprašanja v zvezi s teritorialnim oblikovanjem novih okrajev ne moremo več reševati po starih načelih in iz administrativno-teritorialnih vidikov, ampak le iz gledišča teritorialnih bazenov Slovenije, ki združujejo skupine občin v posamezno zaokroženo celoto, znotraj katere pa je omogočen samostojen razvoj vsake občine kot komune, ki ga obstoj in funkcije okraja ne ovirajo, ampak ga lajšajo in pospešujejo. Odprava okrajev v celoti in združevanje občin neposredno samo v merilu republike ne prihaja v LR Sloveniji v poštev, ne samo glede na velikost republike in heterogenost njenih posameznih predelov, ampak tudi zaradi nevarnosti okrepitev republiškega centralizma, ki bi lahko zaviral predvideno sproščeno uveljavitev in rast komun.

Izvršni svet je mnenja, da bi novi vlogi okraja ustrezalo naslednje oblikovanje okrajnih skupnosti: 1. združitev sedanjih občin v zapadnem oziroma v primorskem delu Slovenije (občin z območja sedanjih okrajev Koper in Gorica) v okraj s sedežem v Kopru, 2. združitev sedanjih občin z območja severne in vzhodne Slovenije (občine z območja sedanjih okrajev Maribor in Murska Sobotna) v okraj s sedežem v Mariboru, 3. združitev sedanjih občin z območja osrednjega dela Slovenije (občin z območja sedanjih okrajev Ljubljana, Kranj in Novo mesto, razen občin Brežice, Sevnica in Videm-Krško) v okraj Ljubljana, medtem ko bi 4. sedanje občine na območju okraja Celje, vključno z omenjenimi tremi občinami z območja novomeškega okraja, ki v pretežnem delu bolj težijo k Celju, sestavljale novi celjski okraj. Podrobnejša razmejitev med novim

okrajem Ljubljana in okrajem Celje na obmejnem območju, ki se iz dose-
danjega novomeškega okraja vključuje v celjski okraj, bi bila predmet poznejše
posebne razprave in končne določitve. V primerih delitve občin je namreč
predviden poseben postopek pred sprejemom zakona (predhodno mnenje ob-
čanov z ustreznega območja in v poštevh prihajajočih občinskih ljudskih
odborov).

V zvezi s takšnim formiranjem novih okrajnih skupnosti se kot prvo po-
stavlja vprašanje formiranja novih okrajnih ljudskih odborov v okrajih, ki
ostanejo. Osnutek predvideva formiranje začasnih okrajnih ljudskih odborov
Koper, Ljubljana in Maribor, ki naj bi vodili te okraje do novih splošnih
volitev, ki bodo predvidoma že spomladi 1963. Ti začasni okrajni ljudski odbori
naj bi se formirali izmed odbornikov dosedanjih okrajnih ljudskih odborov.
Število članov začasnih okrajnih ljudskih odborov naj bi določil Izvršni svet,
koliko odbornikov pa bi volil v začasni ljudski odbor vsak dosedanji okrajni
ljudski odbor, naj bi določila okrajna volilna komisija v okrajih Koper, Ljub-
ljana in Maribor. Avtomatična združitev vseh dosedanjih okrajnih odbornikov
ne prihaja v poštev, ker bi njihovo število npr. v okraju Ljubljana znašalo 372
odbornikov; prav tako ne prihajajo v poštev regularne volitve teh odbornikov
za preostalo kratko razdobje, ki še ostaja do novih splošnih volitev. Avtomatična
združitev pa se predvideva po osnutku za primer občin Brežice, Sevnica in
Videm-Krško, ki se združijo z občinami sedanjega okraja Celje v nov celjski
okraj, ker v tem okraju ne bi prišlo do prevelikega zvišanja števila odbornikov,
zlasti pa predvidoma tudi ne preko maksimalnega števila, ki ga določa zakon
(100 odbornikov v okrajnem zboru).

V zvezi z združitvijo okrajev v nove okraje ureja osnutek tudi vprašanje
potrditve zaključnih računov za odpravljene okraje, vprašanje prenosa finanč-
nih in drugih materialnih sredstev ter pravic in obveznosti na nove okraje ter
prevzem uslužbencev, uradnih knjig, spisov in inventarja od strani novih
okrajev. Glede tega se predvidevajo rešitve, ki so se že doslej izvajale v pri-
merih odprav oziroma teritorialnih sprememb pri posameznih družbeno-poli-
tičnih skupnostih. Posebej ureja osnutek navedena vprašanja za okraj Novo
mesto zaradi območij občin Brežice, Sevnica in Videm-Krško; v tem primeru
bo potrebna sporazumna razdelitev navedenih sredstev, pravic in obveznosti
ter uslužbencev itd. med začasnim okrajnim ljudskim odborom Ljubljana in
okrajnim ljudskim odborom Celje; kolikor do takega sporazuma ne bi prišlo,
bi o spornem vprašanju odločil Izvršni svet oziroma organ, ki bi ga ta določil.

Kot datum združitve sedanjih okrajev v nove okraje se določa 31. de-
cember 1962, kar je zaradi odprave navedenih okrajev v tehničnem smislu
ugodno, saj se s tem datumom zaključuje finančno poslovanje družbeno-poli-
tične skupnosti in skladov.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin
v LR Sloveniji

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 13. decembra 1962 obravnaval predlog zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v LR Sloveniji in ga v celoti sprejel v predloženem besedilu.

V razpravi je bila poudarjena potreba po predlagani združitvi in tudi po razmeroma hitrem postopku, kakor je to povedano že v obrazložitvi Izvršnega sveta k predlogu zakona. Obenem pa je bila ponovno izražena potreba po globlji študijski pripravi za vse eventualne nadaljnje spremembe območij — posebno občinskih. Odbor je vzel na znanje izjavo, da je to delo že v teku.

V zvezi s samim predlogom zakona je bil odbor mnenja, da bi bilo prav, če bi se besedilo, ki določa, da se lahko izvrši kasneje podrobnejša razmejitev med okrajem Novo mesto in Celjem, razširilo tudi na ostale okraje, kjer bodo verjetno potrebne še posamezne korekture obstoječe razmejitve.

Glede izvedbe predlagane združitve opozarja odbor na potrebo, da se s strani republiških organov spremlja to združevanje v tem smislu, da ne bi bile prizadete doslej nastale pozitivne medobčinske ustanove ali ukrepi kot npr. razni skladi za izgradnjo šolskih ali bolniških prostorov in podobno. Prav tako bo po mnenju odbora potrebno vplivati na kadrovske razmestitev, da se ohranijo in še nadalje razvijajo razne ustanove, ki so nastale v dosedanjih okrajnih središčih in ki so za nadaljnji ekonomski ali kulturni napredek tega področja potrebne.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Staneta Vrhovca.

Št. 015-2/62.

Ljubljana, dne 13. decembra 1962.

Poročevalec:

Stane Vrhovec l. r.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR
Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin
v LR Sloveniji

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 14. decembra 1962 obravnaval predlog zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v LR Sloveniji in ga sprejel brez sprememb.

Odbor se je v celoti strinjal s predlagano združitvijo okrajev, kakor tudi s postopkom in predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Lada Božiča.

Št. 015-2/62.

Ljubljana, dne 14. decembra 1962.

Poročevalec:

Lado Božič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

PREDLOG ZAKONA

O JAVNIH CESTAH

I. Splošne določbe

1. člen

S tem zakonom se urejajo vprašanja gradnje in rekonstrukcije (tehnični elementi), vzdrževanja, uporabe in varstva javnih cest v LR Sloveniji, kolikor niso ta vprašanja urejena s temeljnim zakonom o javnih cestah (v nadaljnjem besedilu: temeljni zakon) in z drugimi zveznimi predpisi.

Določbe tega zakona se ne uporabljajo za trge, ulice, vaške, poljske in gozdne poti ter za podobne druge cestnoprometne zveze in prostore, ki niso kategorizirani kot javne ceste, kolikor ni v tem zakonu drugače določeno.

2. člen

Če ni v tem zakonu drugače določeno, izvršujejo pravice in dolžnosti upravnih organov za javne ceste (v nadaljnjem besedilu: ceste) upravni organi za promet in sicer: Sekretariat Izvršnega sveta za promet — za ceste I. in II. reda; okrajni upravni organ za promet — za ceste III. reda; občinski upravni organ za promet — za ceste IV. reda.

II. Gradnja in rekonstrukcija cest

3. člen

Poleg tehničnih elementov, standardov in normativov, ki so določeni z vezavnimi predpisi, je treba pri projektiranju, gradnji oziroma rekonstrukciji cest upoštevati določbe tega poglavja in določbe tehničnih predpisov, izdanih na podlagi tega zakona.

4. člen

Za ceste II., III. in IV. reda so obvezni naslednji osnovni tehnični elementi:

1. Širina vozišča za dvosmerni promet mora znašati najmanj 6 m, za enosmerni promet pa najmanj 3,5 m. Izjemoma se lahko s poprejšnjo pritrditvijo za ceste pristojnega upravnega organa gradi vozišče z najmanj 5 m širine za dvosmerni promet oziroma z najmanj 3 m širine za enosmerni promet, če zaradi terenskih ali drugih krajevnih razmer ni mogoče zgraditi širšega vozišča, ali če zaradi predvidene manjše gostote in vrste prometa to ni potrebno.

2. Cesta za enosmerni promet mora imeti v ustreznih razdaljah urejena izogibalšča oziroma prostore za prehitevanje vozil ter mora biti opremljena z ustreznimi znaki oziroma signalizacijo.

3. Cesta II. in III. reda mora imeti moderno utrjeno vozišče, cesta IV. reda pa vsaj utrjeno gramozno vozišče. S poprejšnjo pritrditvijo za ceste pristojnega upravnega organa se tudi cesta II. in III. reda namesto z modernim utrjenim voziščem lahko gradi z gramoznim voziščem, če obstojajo za to utemeljeni razlogi.

4. Utrditev in konstrukcija ceste in objektov se izračuna za osni pritisk 10 ton. Pri cestah, na katerih je predviden gost motorni promet, je treba poleg statičnega pritiska upoštevati tudi dinamično obremenitev ceste.

Cesta III. in IV. reda, na kateri je zaradi posebnih krajevnih razmer predviden samo promet z vozili z manj kot 10 ton osnega pritiska, se lahko s poprejšnjo pritrditvijo za ceste pristojnega upravnega organa gradi tudi za manjši osni pritisk. Cesta III. reda se ne sme graditi za osni pritisk pod 5 ton. Če je cesta zgrajena za osni pritisk manjši od 10 ton, mora biti opremljena z ustreznimi prometnimi znaki.

Določbe tega člena veljajo tudi za mostove, propuste, podvoze in nadvoze, predore in galerije.

5. člen

Na cesti II. reda, na kateri je predviden gost motorni promet, morajo biti v ustreznih razdaljah urejeni izven vozišča prostori za postajanje vozil in določeni prostori za zgraditev servisnih in črpalnih postaj, remontnih delavnic, motelov, telefonskih govorilnic in podobnih pomožnih objektov.

6. člen

Avtobusna postajališča morajo biti, kjer je to potrebno, urejena zunaj vozišča.

Prostor za avtobusno postajališče, ki je urejen ob cesti, je del ceste.

Prostore za avtobusna postajališča izven vozišča v naseljih uredijo in vzdržujejo občine.

7. člen

Na cesti, na kateri sta predvidena gost motorni in gost kolesarski promet, je treba urediti posebno kolesarsko stezo, ločeno od ostalega vozišča.

8. člen

Če je predvideno, da bo na cesti zelo gost motorni promet in gost vprežni promet, je treba zgraditi za vprežni promet posebno vozišče, ločeno od vozišča za motorni promet, če vprežnega prometa ni mogoče preusmeriti na drugo cesto.

9. člen

Križišča cest v istem nivoju morajo biti urejena tako, da so pregledna in morajo biti opremljena z ustreznimi prometnimi znaki in smerokazi.

Število križišč na cestah II. reda mora biti kar najbolj omejeno na ta način, da se več cest in poti usmeri na skupno križišče.

Če je na križišču ceste II. reda z drugo cesto ali z drugo prometno napravo predviden zelo gost motorni promet, je treba križanje urediti v različnih nivojih.

10. člen

Če se investitorji oziroma upravljalci cest ali drugih prometnih naprav, ki se križajo, ne dogovorijo drugače, ali če ni s posebnimi predpisi drugače določeno, trpi stroške graditve ali ureditve križišča investitor nove gradnje ali rekonstrukcije, zaradi katere je treba zgraditi ali urediti križišče.

Če se na zahtevo kakšnega interesenta zgradi ali uredi križišče v večjem obsegu kot bi bilo sicer zaradi križanja potrebno, trpi presežne stroške tak interesent.

11. člen

Na mostu in na drugih nevarnih mestih je treba ob cesti urediti zavarovanje za pešce.

Za ceste pristojni upravni organ lahko odredi, da se na posebno nevarnih mestih uredi zavarovanje tudi za druge uporabnike ceste.

12. člen

Investitor mora nameravano gradnjo oziroma rekonstrukcijo ceste tako pravočasno razglasiti v dnevnem tisku ali na drug primeren način, da je upravljalcem oziroma investitorjem naprav v cestnem telesu, kot so kanalizacija, vodovod in podobne naprave, omogočena vskladitev njihovih del z gradnjo oziroma rekonstrukcijo ceste. Investitor ceste mora dati upravljalcu oziroma investitorju naprave v cestnem telesu na razpolago za vskladitev del potrebne načrte in podatke.

Določbe tega člena se smiselno uporabljajo tudi za upravljalce oziroma investitorje naprav v cestnem telesu, kadar nameravajo graditi ali rekonstruirati svoje naprave v cestnem telesu.

13. člen

Sekretariat Izvršnega sveta za promet izda v soglasju s Sekretariatom Izvršnega sveta za narodno obrambo natančnejše predpise o tehničnih elementih za gradnjo cest II., III. in IV. reda (tehnični predpisi).

S tehničnimi predpisi iz prejšnjega odstavka se določijo zlasti:

1. širina vozišča na posameznih vrstah terena in korekcije teh širin glede na gostoto prometa;
2. ustrezne razdalje, v katerih morajo biti urejena izogibališča, prostori za prehitevanje in prostori za postajanje vozil oziroma določeni prostori za zgraditev pomožnih objektov (točka 2. 4. člena in 5. člen);
3. horizontalne krivine, vzponi in prečni nakloni cest glede na vrsto terena;
4. merila za gostoto prometa, ki je odločilna za določene obveznosti po tem zakonu;
5. vrsta in obseg najnujnejših zavarovanj na nevarnih mestih (11. člen).

14. člen

Obstoječe ceste, ki nimajo tehničnih elementov, določenih s tem zakonom, je treba prilagoditi določbam tega zakona najpozneje v desetih letih od dneva, ko začne veljati ta zakon. Izvršni svet lahko za posamezne ceste, odseke cest ali objekte na cestah iz utemeljenih razlogov ta rok podaljša.

Prilagoditev obstoječih cest po prejšnjem odstavku se izvrši postopoma na podlagi programa prilagoditvenih del, ki ga sprejme delavski svet cestnega podjetja oziroma najvišji organ drugega upravljalca ceste v soglasju s Izvršnim svetom oziroma s pristojnim ljudskim odborom, glede na kategorijo ceste.

15. člen

Ne glede na določbe prejšnjega člena lahko za ceste pristojni upravni organ v soglasju z upravnim organom pristojnim za notranje zadeve odredi izvršitev posameznih prilagoditev pred potekom roka iz prvega odstavka prejšnjega člena, če je to potrebno zaradi varnosti prometa, in določi za to prilagoditev primeren rok.

III. Vzdrževanje cest

16. člen

Ceste vzdržujejo cestna podjetja.

Če pelje odsek ceste skozi naselja, je cestno podjetje dolžno vzdrževati le njegovo vozišče.

Če pelje odsek ceste skozi naselje in je zgrajen kot mestna ulica, mora pristojni upravni organ občinskega ljudskega odbora vzdrževati tudi vozišče na takem odseku.

Občina in cestno podjetje sporazumno določita odsek ceste skozi naselje in meje vozišča takega odseka ceste oziroma odsek ceste skozi naselje, ki je zgrajen kot mestna ulica (drugi in tretji odstavek tega člena). Če se občina in cestno podjetje ne sporazumeta, odloči o tem arbitražna komisija, ki jo sestavljajo kot predsednik predstavnik za ceste pristojnega upravnega organa, ki je pristojen za cesto, ki pelje skozi naselje, in dva arbitra, ki ju določita občina in cestno podjetje.

Odločba arbitražne komisije je dokončna.

Odsek ceste skozi naselje mora biti vzdrževan vsaj v takem stanju kot ostali del ceste.

17. člen

Ce se zaradi snega, poledice ali drugih razlogov prepove promet na cesti (58. člen temeljnega zakona), mora na zahtevo zainteresiranih ljudskih odborov, krajevnih odborov, gospodarskih organizacij in drugih organov in organizacij cestno podjetje cesto usposobiti in vzdrževati za varen promet ter se mora prepoved prometa ukiniti oziroma omejiti v skladu s to zahtevo, če tisti, ki je to zahteval, povrne vse stroške, ki jih ima cestno podjetje v zvezi z usposobitvijo in vzdrževanjem ceste za varen promet, vendar le, če s tem ne ovira redno vzdrževanje cest, ki jih je dolžno cestno podjetje vzdrževati.

Ce cestno podjetje ob snegu, poledici ali v drugih primerih zaradi ovir, ki jih brez svoje krivde ni moglo preprečiti ali odstraniti, ne more ceste usposobiti za promet oziroma omogočiti varnega prometa na cesti, in ne more pravočasno izposlovati prepovedi prometa po pristojnem organu, ima pravico in dolžnost samo zapreti cesto, oziroma je dolžno s prometnimi znaki opozoriti, da promet po cesti ni varen. Cestno podjetje je dolžno o zapori ceste oziroma o nezadostni varnosti ceste brez odlašanja obvestiti za cesto pristojni upravni organ ter na ustrezen način obvestiti uporabnike ceste.

18. člen

Občinski ljudski odbori uredijo s svojimi predpisi, v katerih primerih in ob katerih pogojih morajo lastniki oziroma uporabniki zemljišč, ki mejijo na cesto, čistiti ob svojih zemljiščih sneg s stez za pešce ter iz odvodnih jarkov in jaškov ob tej stezi in ukrepati zoper poledico na stezah za pešce.

IV. Uporaba in varstvo cest

19. člen

Ceste se smejo uporabljati samo za promet.

Izjemoma se cesta lahko uporabi za druge namene, če to ne ovira ali ogroža prometa in ni v škodo cesti ali cestnim objektom (posebna uporaba ceste).

Za posebno uporabo ceste je potrebno dovoljenje, ki ga da cestno podjetje.

20. člen

Dovoljenje za posebno uporabo ceste se da za določen čas ali proti odpovedi. V dovoljenju se lahko predpiše za posebno uporabo ceste plačilo povračila. Zaradi varstva cestnega sveta se v dovoljenju lahko določijo posebni pogoji. Če se s posebno uporabo (prekop, preložitev kanalizacije in podobno) poškoduje cesta, se v dovoljenju predpiše, da se vzpostavi cesta v prejšnje stanje.

21. člen

Ob cestah II., III. in IV. reda je varovalni pas. V varovalnem pasu se ne smejo graditi stanovanjske hiše in druge stavbe ter naprave.

Varovalni pas je širok za industrijske, rudarske in druge podobne objekte in naprave pri cestah II. reda 50 m, pri cestah III. in IV. reda 30 m; za stano-

vanjske, poslovne, pomožne in podobne stavbe pri cestah II. reda 20 m, pri cestah III. in IV. reda 10 m; za ograje pri cestah II., III. in IV. reda 3 m, računano od zunanjega roba cestnega sveta.

V strnjenih naseljih in hribovitih predelih sme v opravičenih primerih, če to dopuščajo urbanistični interesi in če ni ogrožena varnost prometa, za ceste pristojni upravni organ dovoliti gradnjo objektov in naprav tudi v varovalnem pasu. Pri tem mora upoštevati tudi najmanjši odmik od zunanjega roba cestnega sveta, ki ga bo zahtevala morebitna razširitev ceste.

Določbe tega člena ne veljajo za strnjena naselja, za katera obstojijo potrjeni urbanistični načrti ali odloki, ki jih nadomestujejo, in tudi ne za vzdrževalna dela na obstoječih objektih in napravah v varovalnem pasu.

22. člen

Napisi in drugi znaki se smejo zunaj strnjenih naselij postavljati na cestah in v pasu 50 m, računano od zunanjega roba cestnega sveta, samo z dovoljenjem cestnega podjetja.

Za strnjeno naselje v smislu prejšnjega odstavka se šteje območje, ki leži znotraj prometnih znakov za zaznamovanje naseljenih krajev.

Cestno podjetje mora izdati dovoljenje za postavitev znaka, ki opozarja na kulturni spomenik ali naravno znamenitost, ali ki obvešča o napravah, ki so v zvezi s turizmom ali s potrebami prometa in potnikov, kot so avtobusne postaje in postajališča, campingi, moteli, hoteli, prenočišča in drugi gostinski objekti, garaže in podobno.

Cestno podjetje ne sme izdati dovoljenja za postavitev znaka, ki bi:

- nasprotoval temeljnemu zakonu in drugim veljavnim predpisom,
- pomenil komercialno reklamo,
- oviral ali ogrožal promet, škodoval cesti ali kvaril naravno okolje.

V drugih primerih lahko cestno podjetje izda dovoljenje za postavitev znaka, če obstoja za to utemeljena potreba.

23. člen

Če več koristnikov zahteva dovoljenje za postavitev sorodnih znakov blizu skupaj, lahko cestno podjetje določi kot pogoj, da postavijo znake na istem mestu.

Znake, postavljene na podlagi dovoljenja cestnega podjetja je treba redno vzdrževati.

Znake postavljajo in vzdržujejo na zemljiščih, ki spadajo k cesti, cestna podjetja. Koristnik dovoljenja mora cestnemu podjetju povrniti stroške in dejansko škodo, ki nastane cestnemu podjetju zaradi postavitve in vzdrževanja znaka.

24. člen

Skupnost cestnih podjetij LRS skrbi, da cestna podjetja na enoten način obravnavajo vprašanja v zvezi z napisi in drugimi znaki iz 22. in 23. člena tega zakona.

Skupnost cestnih podjetij LRS lahko predpiše zaradi izvajanja določb 22. in 23. člena tega zakona:

- dimenzije, barvo in obliko ter druge tehnične pogoje pod katerimi smejo cestna podjetja dajati dovoljenja za postavitve znakov;
- da je za izdajo dovoljenja za postavitve posameznih vrst znakov potrebno poprejšnje soglasje Skupnosti cestnih podjetij LRS.

25. člen

Dovozni priključki in pristopi na ceste morajo biti urejeni tako, da se z njimi ne ovira ali ogroža promet in ne poškoduje cesta in cestni objekti.

Dovozni priključki in pristopi brez utrjenega vozišča morajo biti po vsej širini in v ustrezni dolžini tlakovani.

V naseljih morajo biti dovozni priključki in pristopi navezani praviloma na stranska pota s skupnim priključkom na cesto.

Pri gradnji novih stavb in pri rekonstrukciji stavb in naprav ob cestah je treba dovozne priključke in pristope predvidevati že v projektu teh gradenj.

26. člen

Dovozni priključki in pristopi na ceste se smejo napraviti ali rekonstruirati samo z dovoljenjem, ki ga da cestno podjetje v soglasju s pristojnim upravnim organom za ceste, v skladu s tehničnimi in drugimi pogoji, ki se predpišejo z dovoljenjem.

Dovoljenje iz prvega odstavka tega člena je potrebno tudi za vsako bistveno povečanje prometa na dovoznem priključku oziroma pristopu in za uporabo dovoznega priključka oziroma pristopa za drugačen promet kot doslej.

27. člen

Za ceste pristojni upravni organ lahko na predlog organa za notranje zadeve in cestnega podjetja prepove uporabo obstoječega dovoznega priključka ali pristopa, če je drugje zagotovljena možnost pristopa na cesto, ali pa odredi, da se več dovoznih priključkov ali drugih pristopov na cesto usmeri na skupen priključek, če je to potrebno zaradi varstva ceste, cestnih objektov ali prometa.

28. člen

Kdor cesto onesnaži, jo mora čimprej očistiti.

Lastniki oziroma uporabniki javnih prostorov, (gostilne, kinematografi, sejmišča, prostori za javne prireditve in podobno) so dolžni čimprej očistiti cesto pred javnim prostorom, če jo onesnažijo obiskovalci takih prostorov ali njihove živali.

Čiščenje ceste po prejšnjem odstavku mora biti izvršeno tako, da s tem ni oviran ali ogrožen promet in da se ne poškoduje cesta.

Če tisti, ki je dolžan cesto očistiti, tega ne stori, očisti cesto na njegove stroške cestno podjetje.

29. člen

Če se vozilo na cesti pokvari ali če pade z vozila tovor, mora voznik vozilo oziroma tovor čimprej odstraniti s ceste. Pri tem ne sme ovirati ali ogrozati prometa ali poškodovati ceste. Če vozila oziroma tovara ne odstrani, stori to cestno podjetje na njegove stroške.

30. člen

Če pelje cesta s srednje gostim motornim prometom mimo zemljišča, na katerem se zbirajo ljudje (športni prostori in prostori za druge prireditve, otroška igrišča in podobno) mora biti zemljišče ob cesti ustrezno ograjeno, če je to potrebno za varstvo prometa.

Če pelje cesta iz prvega odstavka tega člena mimo zemljišča, ki je namenjeno za živali (pašniki, sejmišča in podobno), ali s katerega pogosto prihaja na cesto živina ali divjačina, mora biti zemljišče ob cesti ustrezno ograjeno, če je potrebno za varstvo prometa. Za divjačino mora biti v ograji presledek, ki je potreben, da lahko divjačina prečka cesto.

Zaščitno ograjo po prejšnjih odstavkih postavlja in vzdržuje lastnik oziroma uporabnik zemljišča, če gre za zemljišče, ki se običajno ograjuje (igrišča, sejmišča, pašniki, tekališča, dvorišča in podobno), v drugih primerih pa cestno podjetje.

31. člen

Cestno podjetje, ki upravlja cesto I., II. ali III. reda, s katero se križa, ali na katero se priključuje cesta IV. reda, pot ali druga cestnoprometna zveza, skrbi, da se na cesti IV. reda, na poti oziroma drugi cestnoprometni zvezi, ki ni javna cesta, postavijo in vzdržujejo ustrezni prometni znaki in nosi stroške v zvezi s tem.

32. člen

Koristnik dovoljenja, ki ga izda cestno podjetje po določbah 19., 22. in 26. člena tega zakona, mora cestnemu podjetju povrniti stroške in dejansko škodo, ki nastane cestnemu podjetju zaradi izdaje in koriščenja dovoljenja. Cestno podjetje lahko zahteva ustrezno zavarovanje za povračilo morebitnih stroškov in škode.

33. člen

Da se prepreči poškodovanje ceste ter oviranje ali ogrožanje prometa, je prepovedano:

1. odvajati na cesto meteorno vodo, gnojnico, odpadke ter druge tekočine ali ovirati odtekanje meteorne vode s ceste;
2. puščati na cesto živino, napajati živino v občestnih jarkih in graditi ob cestah I. in II. reda napajališča za živino;
3. puščati na cesto konje in druge živali s podkvami, ki lahko poškodujejo cesto;
4. uporabljati na cestah vozila, ki imajo železne obroče na kolesnih platiščih tako pritrjene, da lahko poškodujejo cesto;
5. ravnati z mazivnimi olji ali drugimi mastnimi snovmi na tak način, da lahko pomastijo cesto;
6. voziti z motornimi ali vprežnimi vozili po neurejenih cestnih bankinah;
7. postavljati ob cesti ograje, zasajati živo mejo, drevje, trto in druge nasade, nameščati les, opeko ter drug material in predmete, če se s tem poslabša ali onemogoči preglednost ceste ali sicer ovira ali ogroža promet ali če bi se s tem lahko poškodovala cesta;
8. orati v določenem ožjem pasu ob cesti oziroma orati v smeri proti cesti v določenem širšem pasu ob cesti;

9. obračati na cesti živali, traktorje, pluge ter drugo kmetijsko orodje in stroje;

10. nameščati ali uporabljati na cesti in ob cesti take luči in druge svetlobne naprave, ki bi lahko ovirale ali ogrožale promet;

11. opravljati brez ustreznega zavarovanja na zemljiščih in stavbah ob cesti kakršnakoli dela, ki bi utegnila poškodovati cesto ali ovirati ali ogroziti promet.

Sekretariat Izvršnega sveta za promet LRS izda natančnejše določbe za izvrševanje prepovedi naštetih v prejšnjem odstavku.

Okrajni ljudski odbor oziroma občinski ljudski odbor lahko predpiše pogoje oziroma omejitve za gradnjo napajališč za živino ob cestah III. oziroma IV. reda.

V. Kazenske določbe

34. člen

Z denarno kaznijo od 30 000 do 300 000 dinarjev se kaznuje pravna oseba za prekršek:

1. če zgradi dovozni priključek ali pristop na cesto v nasprotju z določbami 25. člena;

2. če brez dovoljenja cestnega podjetja napravi, rekonstruira ali spremeni dovozni priključek ali pristop na cesto, bistveno poveča promet na dovoznem priključku ali pristopu, ga uporablja za drugačen promet kot doslej ali, če ne izpolni pogojev, ob katerih mu je bilo dano tako dovoljenje (26. člen);

3. če kljub prepovedi pristojnega upravnega organa uporablja obstoječi dovozni priključek ali pristop na cesto, ali če ne usmeri dovoznega priključka na skupen priključek (27. člen);

Za dejanja iz prvega odstavka tega člena se kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe z denarno kaznijo od 2000 do 20 000 din.

35. člen

Z denarno kaznijo od 10 000 do 100 000 dinarjev se kaznuje pravna oseba za prekršek:

1. če brez dovoljenja cestnega podjetja uporablja cesto za kakšen drug namen, kot za promet ali če se ne drži pogojev, ob katerih mu je bila dovoljena posebna uporaba ceste (19. in 20. člen), ali če uporablja cesto v neprometni namen v nasprotju z določbami 42. člena;

2. če zgradi ali postavi brez dovoljenja pristojnega upravnega organa v varovalnem pasu ceste II., III. ali IV. reda stavbo ali kakšen drug objekt ali napravo, ki se v tem pasu brez dovoljenja ne sme postaviti ali jo zgradi oziroma postavi v nasprotju s pogoji dovoljenja (21. člen);

3. če na cesti ali v njenem varovalnem pasu postavi napise ali druge znake brez dovoljenja cestnega podjetja ali v nasprotju s pogoji dovoljenja, ali če znaka redno ne vzdržuje (22. in 23. člen);

4. če zgradi ali postavi stavbo ali kakšen drug objekt ali napravo na območju, na katerem je zaradi nameravane graditve ali rekonstrukcije ceste prepovedana vsaka graditev v določenem pasu (23. člen);

5. če onesnaži cesto in je ne očisti ali če pred javnim prostorom ne očisti ceste, ki so jo onesnažili obiskovalci javnega prostora ali živali (28. člen);

6. če ne odstrani s ceste pokvarjenega vozila ali tovora (29. člen);

7. če ne ogradi zemljišča v primerih, ko je to dolžna storiti po določbah 30. člena;

8. če ravna v nasprotju z določbami 33. člena tega zakona ali v nasprotju s predpisi, izdanimi na njegovi podlagi, ali če na zahtevo pristojnega inspektorja za javne ceste ne odstrani ovir oziroma pomanjkljivosti (41. člen).

Za prekršek iz prvega odstavka tega člena se kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe z denarno kaznijo od 1000 do 20 000 dinarjev.

36. člen

Z denarno kaznijo od 5000 do 100 000 dinarjev se kaznuje za prekršek investitor ceste oziroma upravljalec ali investitor naprave v cestnem telesu, če ne razglasi pravočasno nameravane gradnje ali rekonstrukcijo ceste oziroma naprave v cestnem telesu ali če ne da na razpolago upravljalcem oziroma investitorju ceste potrebnih načrtov in drugih podatkov (12. člen).

Za dejanje iz prejšnjega odstavka tega člena se kaznuje tudi odgovorna oseba investitorja ceste oziroma upravjalca oziroma investitorja naprave v cestnem telesu z denarno kaznijo od 1000 do 20 000 dinarjev.

37. člen

Posameznik se kaznuje za prekrške iz 34. oziroma 35. člena tega zakona z denarno kaznijo od 1000 do 20 000 dinarjev.

38. člen

Denarne kazni za prekrške iz 34. do 37. člena tega zakona se plačujejo v korist ustrezne politično teritorialne enote glede na kategorijo ceste, na kateri je bil storjen prekršek.

Sredstva, ki se dosežejo po prejšnjem odstavku, se uporabljajo za vzdrževanje, rekonstrukcijo in gradnjo cest.

VI. Prehodne in končne določbe

39. člen

Določbe tega zakona, ki se nanašajo na cestna podjetja, se smiselno uporabljajo tudi za druge gospodarske organizacije, zavode in organe, ki so jim po določbah zakona o cestnih podjetjih prepuščene, gradnja, rekonstrukcija in vzdrževanje cest.

40. člen

Obstoječe napise in druge znake, za katerih postavitve cestno podjetje ne sme dati dovoljenja (4. odstavek 22. člena) ter obstoječe napise in druge znake, ki zanje ni bilo izdano dovoljenje za postavitve na cestnem svetu ali ob cesti, morajo lastniki oziroma uporabniki odstraniti v 1 mesecu od dneva, ko začne veljati ta zakon. Če tega ne storijo, jih odstrani cestno podjetje na njihove stroške.

41. člen

Lastniki oziroma uporabniki zemljišč, stavb in naprav ob cestah morajo na zahtevo pristojnega inšpektorja za javne ceste odstraniti v roku, ki jim ga le-ta določi, ovire in pomanjkljivosti, ki lahko poškodujejo cesto ali cestne objekte oziroma ovirajo ali ogrožajo promet.

42. člen

Posebna uporaba ceste, ki je bila na podlagi dosedanjih predpisov izrecno dovoljena, se šteje, da je bila dovoljena za nedoločen čas proti šestmesečni odpovedi, razen če je bilo v dovoljenju izrecno določeno, da se posebna uporaba ceste dovoljuje za določen čas. Cestno podjetje lahko zahteva primerno povračilo tudi za te primere posebne uporabe ceste.

Posebna uporaba ceste, ki po dosedanjih predpisih ni bila izrecno dovoljena, preneha v enem mesecu po uveljavitvi tega zakona.

43. člen

Obstoječe dovozne priključke in pristope, za katerih ureditev cestno podjetje ne sme dati dovoljenja (25. člen) ter obstoječe dovozne priključke in pristope, ki zanje ni bilo izdano dovoljenje za ureditev, morajo lastniki oziroma uporabniki ukiniti v 1 mesecu od dneva, ko začne veljati ta zakon. Če tega ne storijo, jih odstrani cestno podjetje na njihove stroške.

44. člen

Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije izda po potrebi predpise za izvrševanje tega zakona, lahko pa glede posameznih vprašanj pooblasti Sekretariat Izvršnega sveta, za promet, da o njih izda natančnejše predpise.

45. člen

Z dnem, ko začne veljati ta zakon, preneha veljati uredba o varstvu javnih cest (Uradni list LRS, št. 41-134/53) in na njeni osnovi izdani predpisi.

Določbe uredbe o varstvu javnih cest, o največji dovoljeni skupni teži ter dimenzijah vozil in širini platišč vprežnih vozil (4. člen, prvi, tretji in četrti odstavek 5. člena ter 6. člen, z izjemo prvega odstavka, navedene uredbe) veljajo še naprej, dokler ne prično veljati ustrezni predpisi izdani na podlagi 48. člena temeljnega zakona o javnih cestah.

Določbe 18. člena uredbe o varstvu javnih cest v dolžnostih posestnikov zemljišč, ki mejijo na ceste, glede čiščenja snega in ukrepov zoper poledico veljajo še naprej, dokler ne prično veljati predpisi občinskih ljudskih odborov, izdani na podlagi 18. člena tega zakona.

46. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu LRS.

OBRAZLOŽITEV

I.

S temeljnim zakonom o javnih cestah in z zakonom o cestnih podjetjih, ki sta pričela veljati v letu 1961, je upravljanje in financiranje javnih cest postavljeno na nove osnove, z namenom, da se vskladi z našim splošnim družbenim in gospodarskim razvojem. Urejena so tudi druga temeljna vprašanja v zvezi s cestami, zlasti v zvezi z gradnjo, vzdrževanjem, uporabo in varstvom cest.

Temeljni zakon o javnih cestah postavlja temeljna načela in ureja nekatera vprašanja podrobno za javne ceste vseh kategorij, posamezna vprašanja pa ureja samo za avtomobilske ceste in za ceste I. reda ter prepušča republikam, da uredijo ta vprašanja za ceste II., III. in IV. reda s svojimi predpisi.

Temeljni zakon tudi pooblašča republike, da izdajo, v skladu z njegovimi načeli, predpise o ulicah, vaških, poljskih in gozdnih poteh in drugih prometnih zvezah, ki niso javne ceste; vprašanja teh cestnoprometnih zvez niso predmet predloženega zakona, temveč bodo urejena pozneje.

Z razvojem cestnega prometa dobivajo ceste vedno večji pomen. Tako v Jugoslaviji posebno pa v Sloveniji cestni promet iz leta v leto narašča in se stalno večja njegov delež tako v skupnih osebnih kot blagovnih prevozi. Število registriranih motornih vozil je v Sloveniji sorazmerno najvišje. Z razvojem turizma raste pomen motoriziranega cestnega prometa. Velika večina inozemskih motornih vozil, največ turističnih, pride v Jugoslavijo preko obmejnih prehodov in LRS. Pri skupnem motornem cestnem prometu Jugoslavije je LRS udeležena s sorazmerno visokim deležem. Značilno za cestni promet v Sloveniji je relativno zelo visoko število koles. Glede na tak cestni promet ima LR Slovenija še poseben interes na tem, da se z vzdrževanjem, gradnjo in rekonstrukcijo cest čim bolj zadosti naraščajočim potrebam cestnega prometa.

Osnovni namen predlaganega zakona je, zagotoviti takšno ureditev, da bo ustrezno specifičnim potrebam rednega in varnega cestnega prometa v skladu z načeli temeljnega zakona. V predlogu zakona se urejajo vprašanja gradnje, rekonstrukcije, vzdrževanja, uporabe in varstva cest, kolikor niso urejena že v temeljnem zakonu. Podrobnejša ureditev posameznih vprašanj, zlasti tehničnih vprašanj, je prepuščena izvršilnim predpisom, ureditev nekaterih vprašanj lokalnega pomena (čiščenje snega s hodnikov, napajališča ob cestah III. in IV. reda) pa predpisom ljudskih odborov.

V poglavju o gradnji in rekonstrukciji cest se urejajo osnovni tehnični elementi cest (širina in utrditev vozišča, osni pritisk, za katerega se gradi cesta, izogibaljšča in prostori za prehitevanje vozil na enosmernih cestah) ter druga tehnična vprašanja v zvezi z ureditvijo cest (kolesarske steze in posebna vozišča za vprežni promet; prostori za avtobusna postajališča in za postajanje drugih motornih vozil ter za zgraditev motelov, servisnih delavnic in drugih pomožnih objektov; cestna križišča; zavarovanje nevarnih mest). Ti predpisi veljajo za gradnjo novih in rekonstrukcijo obstoječih cest. Glede obstoječih cest, ki bi se ne rekonstruirale že prej, pa določa zakon, da morajo biti prilagojene najpozneje v 10 letih njegovim tehničnim predpisom. V zakonskem predlogu so nove določbe o obveznostih glede prostorov za avtobusna postajališča in o posebnem vozišču za vprežni promet. Poostren je režim glede utrditve vozišča, mest za postajanje motornih vozil, kolesarskih stez in zavarovanja cest na nevarnih mestih. Nova je tudi določba, da se morajo cestna podjetja in upravljalci naprav

v cestnem telesu (vodovoda, kablov, kanalizacije itd.) medsebojno obvestiti in si dati na razpolago potrebne podatke, kadar nameravajo graditi ali preurediti cesto ali naprave v cestnem telesu; namen te določbe je ta, da bi se sinhronizirala taka dela na cesti in v cestnem telesu in s tem preprečila potreba po večkratnem zaporednem razkopavanju ceste in podobno.

V poglavju o vzdrževanju cest so določbe o odgovornosti za vzdrževanje dela javne ceste, ki pelje skozi naselje; o dolžnosti cestnega podjetja, da proti plačilu na zahtevo interesentov usposobi za promet cesto, ki je za promet zaprta; ter o pravici in dolžnosti cestnega podjetja, da ob določenih pogojih samo prehodno zapre cesto. Vse določbe tega poglavja so nove.

Poglavje o uporabi in varstvu cest ureja naslednja vprašanja: ob kakšnih pogojih je možno uporabljati cesto za kakšen drug namen kot za promet; ob kakšnih pogojih se lahko na cesti in v pasu 50 m ob cesti postavljajo napisi in drugi znaki; vprašanje dovoznih priključkov in pristopov na ceste; prepoved gradenj v varovalnem pasu ob cesti; zavarovanje cestnega prometa ob zemljiščih, na katerih se zbirajo ljudje in živali; čistoča na cesti; odstranitev pokvarjenih vozil s ceste; skrb za prometne znake na stranskih cestah pred križiščem z glavno cesto, prepoved določenih dejanj; s katerimi bi se utegnilo poškodovati cesto ali ogroziti oziroma ovirati cestni promet. V primerjavi s sedanjo ureditvijo so poostrene določbe o gradnjah v cestnem varovalnem pasu ter o dovoznih priključkih in pristopih na cesto, nove so pa določbe o čistoči na cesti, o odstranjevanju pokvarjenih vozil s ceste; o zavarovanju prometa ob zemljiščih, na katerih se zbirajo ljudje in živali, ter nekatere prepovedi.

V poglavju o kazenskih določbah so določene kot prekrški kršitve posameznih določb zakona, ki imajo večji pomen za varstvo cest in prometa, in so določene za te prekrške občutnejše denarne kazni kot doslej.

V poglavju o prehodnih in končnih določbah se ureja prilagoditev obstoječega stanja novi zakonski ureditvi.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o javnih cestah

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je na seji dne 14. decembra 1962 obravnaval predlog zakona o javnih cestah in ga sprejel z naslednjimi spremembami in dopolnitvami.

1. V prvem odstavku 6. člena se črta besedilo »kjer je to potrebno«.

Odbor je zavzel stališče, da morajo biti avtobusna postajališča zaradi varnosti prometa vedno urejena zunaj vozišča.

2. V 22. členu se druga alineja četrtega odstavka dopolni tako, da se na koncu sedanjega besedila doda še besedilo »razen pri znakih iz tretjega odstavka tega člena.«

Taka dopolnitev je po mnenju odbora potrebna zaradi tega, ker so nekateri znaki sicer komercialnega pomena, a istočasno služijo kot opozorilo zlasti potnikom in turistom v namene, ki jih predvideva tretji odstavek tega člena.

3. V 34. členu se doda nova 1. točka, ki se glasi: »1. če kot investitor ceste oziroma upravljalce ali investitor naprave v cestnem telesu ne razglasi pravočasno nameravane gradnje ali rekonstrukcije ceste oziroma naprave v cestnem telesu ali če ne da na razpolago upravljalcem oziroma investitorju ceste potrebnih načrtov in drugih podatkov (12. člen)«;

Prekršek, ki je sedaj določen v samostojnem 36. členu, je treba penalizirati strožje kakor je predvideno v sedanjem 36. členu in ga uvrstiti med prekrške, za katere je predvidena strožja kazen po 34. členu. Med prekrški, ki jih predvideva 34. člen, bi ga bilo zato uvrstiti na prvo mesto in se temu ustrezno spremeniti tudi vrstni red posameznih točk v 34. členu, tako da postanejo sedanja 1., 2., in 3. točka 2., 3. in 4. točka.

4. V 35. členu naj se črta točka 2., ker je prekršek določen že v 4. točki prvega odstavka 84. člena temeljnega zakona o javnih cestah, in je zato ta določba odveč; prav tako naj se črta sedanja 4. točka, kjer je za vsako gradnjo potrebno gradbeno dovoljenje, to se pa ne sme izdati za gradnje v prepovedanem pasu. Kdor gradi kljub tej prepovedi, je kazniv že po drugih predpisih.

V 3. točki naj se besedilo »v njenem varovalnem pasu« zamenja z besedilom »v 50 metrskem pasu ob cesti«. Taka sprememba besedila je potrebna zaradi vskladitve z določbo prvega odstavka 22. člena, ki govori o pasu 50 m ob cesti, ne pa o varovalnem pasu.

Glede na predlagane spremembe, naj se spremeni vrstni red točk tako, da postane sedanja 3. točka 2. točka, točke 5, 6, 7 in 8 pa točke 3, 4, 5 in 6.

5. Glede na predlog za spremembo 34. člena, na podlagi katerega pomeni dejanski stan, ki ga predvideva 36. člen, prekršek po 34. členu, naj se sedanji 36. člen v celoti črta.

Ustrezno temu naj se spremeni vrstni red vseh nadaljnjih členov.

6. Sedanji 38. člen naj se spremeni tako, da se glasi: »Denarne kazni za prekrške iz 34. do 36. člena tega zakona se plačujejo v korist LR Slovenije, okrajev in občin in se razdelijo mednje na način, določen s predpisom ljudske republike (8. točka 26. člena in 28. ter 29. člen zakona o cestnih podjetjih)«.

Tudi denarne kazni za prekrške po temeljnem zakonu o javnih cestah se plačujejo v korist ljudske republike, okrajev in občin, in sicer po določbi 6. točke 26. člena zakona o cestnih podjetjih. Drugačna ureditev, predvidena v tem zakonskem predlogu, bi povzročila neenotnost in s tem ustvarjala nejasnost, kam naj se plačujejo denarne kazni za prekrške po tem zakonu. Ureditev po predlogu zakona je sicer delno podobna kot v 28. členu temeljnega zakona o javnih cestah. Po navedeni določbi se namreč denarne kazni za prekrške plačujejo politično-teritorialni enoti, ki je ustanovila cestno podjetje, čigar osnovno sredstvo je cesta, na kateri je bil storjen prekršek. Ta določba pa je v nasprotju s prej navedeno določbo 6. točke 26. člena zakona o cestnih podjetjih. V LRS se v tem pogledu uporablja določba zakona o cestnih podjetjih. Na predlagani način namreč stimuliramo politično teritorialne enote za preganjanje in kaznovanje vseh prekrškov po tem zakonu, ker participirajo pri vsaki plačani kazni.

Odbor je poleg tega razpravljal tudi o odgovornosti investitorjev, projektantov in izvajalcev cestnih del za projektiranje in gradnje cest v skladu s

tehničnimi zahtevami in gospodarsko funkcijo ceste. Mnenja je bil, da je treba vprašanje odgovornosti bolj zaostri, ker so se v zadnjem času gradile tudi važnejše cestne magistrale, tako da ne ustrezajo niti tehničnim zahtevam niti gospodarski pomembnosti.

Odbor se je strinjal s predlogi za spremembe in dopolnitve, ki jih je predlagal odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev in zakonodajna odbora obeh zborov.

Odbor predlaga Republiškem zboru, da predlog zakona sprejme s predlaganimi spremembami in dopolnitvami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Svetka Kobala.

Št. 351-1/62.

Ljubljana, dne 14. decembra 1962.

Poročevalec:

Svetko Kobal l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o javnih cestah

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 13. decembra 1962 obravnaval predlog zakona o javnih cestah in ga sprejel.

V razpravi o posameznih členih zakonskega predloga so pri 6. členu bili člani odbora mnenja, da ne ustreza besedilo, ki določa, da morajo biti urejena avtobusna postajališča zunaj vozišča »kjer je to potrebno«. Odbor je bil mnenja da je taka formulacija ohlapna in daje možnost za razne subjektivne presoje. Določiti bi bilo treba objektivna merila ali pa vsaj organ, ki naj odreja, kje je potrebno urediti avtobusna postajališča zunaj vozišča.

Zato odbor predlaga dopolnitev besedila v 13. členu: druga točka naj se dopolni tako, da se glasi:

»2. ustrezne razdalje, v katerih morajo biti urejena izogibališča, prostori za prehitavanje in prostori za postajanje vozil ter avtobusna postajališča oziroma določeni prostori za zgraditev pomožnih objektov (2. točka 4. člena, 5. člen in 6. člen);«.

Nadalje je odbor obširno razpravljal o napisih in drugih znakih, ki pomenijo komercialno reklamo. Odbor je bil mnenja, da formulacija 22. člena ni jasna. Predloženo besedilo po smislu preprečuje tudi take reklame, ki služijo turizmu in lahko povzroči nepotrebne nejasnosti pri izvajanju predpisa. Zato je odbor z večino glasov sklenil, naj se:

v 22. členu črta druga alineja 4. odstavka (»pomenil komercialno reklamo«);

v 24 členu naj se dopolni prva alineja drugega odstavka, ki naj se glasi:
 »— dimenzije, barvo in obliko napisov, cestne odseke, na katerih ni dovoljeno postavljanje napisov ter druge tehnične pogoje...«

Ko je odbor razpravljajl o kazenskih določbah, je soglasno sklenil predlagati, naj se:

v 35. členu črta 4. točka.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog zakona z navedenimi spremembami in dopolnitvami.

Pri vsklajevanju je nato odbor umaknil svoje amandmaje in sprejel amandmaje zakonodajnega odbora. Te spremembe in dopolnitve so identične z odborovimi in ustrezajo razpravi, ki je bila na odboru.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Hermana Slamiča.

Št. 351-1/62.

Ljubljana, dne 13. decembra 1962.

Poročevalec:

Herman Slamič l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
 LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
 REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
 in upravo

POROČILO

k predlogu zakona o javnih cestah

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 13. decembra 1962 obravnaval predlog zakona o javnih cestah in ga v celoti sprejel.

Odbor je podrobneje obravnaval predvsem kazenske določbe in ugotovil, da je višina kazni za prekrške primerna, glede na potrebo po večji varnosti na cestah.

Odbor se strinja s spremembami in dopolnitvami, ki jih predlagata odbor za gospodarstvo in zakonodajni odbor k posameznim členom, ker so tudi člani odbora v razpravi poudarjali potrebo po dopolnitvah nekaterih členov.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona, za poročevalca pa je določil ljudskega poslanca Franca Bero.

Št. 351-1/62.

Ljubljana, dne 13. decembra 1962.

Poročevalec:

Franc Bera l. r.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o javnih cestah

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na svoji seji dne 14. decembra 1962 obravnaval predlog zakona o javnih cestah in ga po daljši razpravi sprejel z nekaterimi spremembami in dopolnitvami.

Odbor je obširneje obravnaval določila 16. člena predloga zakona, ki govore o vprašanju vzdrževanja vozišča, če pelje odsek ceste skozi naselje in je ta odsek zgrajen kot mestna ulica. Člani odbora so bili mnenja, da to določilo ni dovolj jasno in da bodo zato nastajali spori med cestnimi podjetji in občinskimi ljudskimi odbori, kdo je v konkretnem primeru dolžan vzdrževati določeni odsek ceste, ki pelje skozi naselje in kaj se pod tem vzdrževanjem razume. Odbor pa ni sprejel nobenih sprememb k predloženemu besedilu.

Odbor je v svoji razpravi obravnaval tudi spremembe in dopolnitve, ki sta jih predlagala odbor za gospodarstvo RZ in odbor za gospodarstvo ZP in se z vsemi spremembami in dopolnitvami, ki jih predlaga odbor za gospodarstvo RZ strinjal. Sprememb in dopolnitev, ki jih je predlagal odbor za gospodarstvo ZP pa ni sprejel.

Poleg navedenih sprememb pa je odbor sam sprejel še naslednje spremembe in dopolnitve:

30. člen: v 3., 5. in 6. vrsti drugega odstavka naj se beseda »divjačina« zamenja z besedo »divjad«;

45. člen: na koncu drugega odstavka naj se črtajo besede: »o javnih cestah«.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona z navedenimi spremembami in dopolnitvami. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Lada Oblaka.

Št. 351-1/62.

Ljubljana, dne 14. decembra 1962.

Poročevalec:

Lado Oblak l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modič l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o javnih cestah

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na skupni seji z zakonodajnim odborom Republiškega zbora obravnaval predlog zakona o javnih cestah in ga soglasno sprejel.

V razpravi so bili člani odbora mnenja, da bodo pri izvajanju določb tega zakonskega predloga nastopili spori glede vprašanj, kdaj mora občinski ljudski odbor vzdrževati cesto, ki pelje skozi naselje. Predlog zakona določa, da je to dolžan storiti, če je odsek ceste, ki pelje skozi naselje, »zgrajen kot mestna ulica«. Vendar odbor ni predlagal glede te določbe kakih sprememb.

Pri obravnavanju predloga zakona od člena do člena pa je odbor sprejel te-le predloge za spremembe in dopolnitve:

6. člen: v prvem odstavku se črta besedilo »kjer je to potrebno«.

22. člen: druga alineja četrtega odstavka se dopolni tako, da se na koncu doda besedilo »razen pri znakih iz tretjega odstavka tega člena.«

30. člen: v tretji, peti in šesti vrsti drugega odstavka se beseda »divjačina« popravi v »divjad«.

34. člen: doda se nova 1. točka, ki se glasi:

»1. če kot investitor ceste oziroma upravljalec ali investitor naprave v cestnem telesu ne razglasi pravočasno nameravane gradnje ali rekonstrukcije ceste oziroma naprave v cestnem telesu ali če ne da na razpolago upravljalcem oziroma investitorju ceste potrebnih načrtov in drugih podatkov (12. člen).«

Sedanje točke 1. do 3. postanejo 2. do 4.

35. člen: črtata se 2. in 4. točka.

V 3. točki se besedilo »v njenem varovalnem pasu« zamenja z besedilom »v 50 metriskem pasu ob cesti«.

Točka 3. postane 4. točka, točke 5., 6., 7. in 8. pa 3., 4., 5. in 6. točka.

36. člen: se črta; naslednji členi se prenumerirajo.

38. člen: (dosedanji, po novi numeraciji 37. člen) se spremeni tako, da se glasi:

Denarne kazni za prekrške iz 34. do 36. člena tega zakona se plačujejo v korist LR Slovenije, okrajev in občin in se razdelijo mednje na način, določen s predpisom ljudske republike (8. točka 26. člena in 28. in 29. člen zakona o cestnih podjetjih).«

45. člen (dosedanji, po novi numeraciji 44. člen): na koncu drugega odstavka se črta besedilo: »o javnih cestah«.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog zakona o javnih cestah z navedenimi spremembami in dopolnitvami.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Janeza Lesjaka.

Št. 351-1/62.

Ljubljana, dne 14. decembra 1962.

Poročevalec:

Janez Lesjak l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA**o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1963**

Na podlagi 49. in 77. člena zakona o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov (Uradni list FLRJ, št. 52-847/59) je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 17. decembra 1962 sprejela

odlok**o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1963**

1. Potrebe republiških organov in proračunskih zavodov se v I. tromesečju 1963 do sprejetja republiškega proračuna financirajo na podlagi proračuna za leto 1962.
2. Izdatki se smejo izvršiti v tem času največ do višine 25 % izdatkov republiškega proračuna za leto 1962 in po njegovih splošnih določbah.
3. S sredstvi, določenimi v 2. točki tega odloka se mora prvenstveno zagotoviti kritje osebnih izdatkov.
4. Izdatki po tem odloku so sestavni del proračuna Ljudske republike Slovenije za leto 1963 in se morajo pokazati v njegovem zaključnem računu za leto 1963.
5. Določbe tega odloka se ustrezno uporabljajo tudi glede financiranja potreb republiških skladov in dotacij samostojnim zavodom.
6. Ta odlok začne veljati s 1. januarjem 1963.

OBRAZLOŽITEV

Proračun Ljudske republike Slovenije (republiški proračun) za leto 1963 predvidoma ne bo sprejet do konca leta 1962. Zato bo na podlagi 49. in 77. člena zakona o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov (Ur. l. FLRJ, št. 52-847/1959) potrebno uvesti začasno financiranje na podlagi proračuna za leto 1962. Začasno financiranje sme trajati največ tri mesece in doseči največ 25 % izvršenih izdatkov republiškega proračuna za leto 1962.

Predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1963 je vsoglašen s Sekretariatom IS za zakonodajo in organizacijo.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLICKI ZBOR

Odbor za proračun

POROČILO**k predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb
v I. tromesečju 1963**

Odbor za proračun Republiškega zbora je na seji dne 14. decembra 1962 obravnaval predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1963 in ga sprejel brez sprememb.

Glede na to, ker republiški proračun za leto 1963 ne bo sprejet pred koncem leta, je potrebno, da se za čas od sprejetja novega proračuna vrši financi-

ranje republiških potreb na podlagi proračuna za leto 1962, kar bo možno s sprejetjem predlaganega odloka. Zato odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Jožeta Vonto.

Št. 401-1/62.

Ljubljana, dne 14. decembra 1962.

Poročevalec:
Jože Vonta l. r.

Predsednik:
Branko Babič l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za proračun

POROČILO

k predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb
v I. tromesečju 1963

Odbor za proračun Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 14. decembra 1962 obravnaval predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1963. Po krajši razpravi je odbor predlog odloka soglasno sprejel.

Odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme navedeni odlok.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Mencingerja.

Št. 401-1/62.

Ljubljana, dne 14. decembra 1962.

Poročevalec:
Franc Mencinger l. r.

Predsednik:
Mirko Remec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb
v I. tromesečju 1963

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 14. decembra 1962 obravnaval predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1963 in ga sprejel brez sprememb.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Staneta Nunčiča.

Št. 401-1/62.

Ljubljana, dne 14. decembra 1962.

Poročevalec:
Stane Nunčič l. r.

Predsednik:
dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k prelogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb
v I. tromesečju 1963

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 14. decembra 1962 obravnaval predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1963 in ga soglasno sprejel.

Odbor predlaga, da Zbor proizvajalcev sprejme ta odlok.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Nagliča.

Št. 401-1/62.

Ljubljana, dne 14. decembra 1962.

Poročevalec:

Franco Naglič l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG

DRUŽBENEGA PLANA LR SLOVENIJE ZA LETO 1963

Ljudska skupščina LR Slovenije je na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev dne 25. in 26. januarja 1963 razpravljala o gospodarskem razvoju v letu 1962 ter ugotovila:

Gospodarski razvoj v LR Sloveniji je bil v letu 1962 skladen z nalogami in smernicami resolucije, ki jo je sprejela Ljudska skupščina LR Slovenije. Četudi proizvodnja ni dosegla predvidenega obsega, pa naraščanje proizvodnje v drugem polletju, zlasti v industriji, kaže, da se je močno povečala celotna gospodarska aktivnost. Posebno pomembno je bilo veliko povečanje izvoza, ki je preseгло pričakovanja in omogočilo, da smo bolj izkoriščali proizvodjalne zmogljivosti.

Hkrati z naraščanjem proizvodnje se je povečala tudi produktivnost dela, ki so jo spodbujali izboljšani sistemi delitve po delu v gospodarskih organizacijah, in to predvsem tam, kjer sta se povečala izkoriščanje proizvodjalnih zmogljivosti in izvoz. Čeprav so se nominalni osebni dohodki zviševali, pa so se zaradi močnega zvišanja življenjskih stroškov realni osebni dohodki zmanjšali ter znatno zaostali za rastjo produktivnosti dela.

Ob upoštevanju vzrokov, ki so vplivali na gospodarska gibanja, ter rezultatov, ki so bili doseženi, Ljudska skupščina LR Slovenije ugotavlja, da je bila v letu 1962 ustvarjena realna podlaga za nadaljnjo krepitev proizvodjalnih sil ter za povečanje družbene proizvodnje in narodnega dohodka v vseh gospodarskih dejavnostih, s tem pa tudi za nadaljnje izboljšanje življenjskih razmer prebivalstva ter za razvijanje in krepitev sistema družbenega samoupravljanja in socialističnih družbenih odnosov.

Ob upoštevanju gospodarskih gibanj v preteklem letu ter temeljnih ciljev in nalog zveznega družbenega plana, prav tako pa tudi razprav organov Izvršnega sveta z zbornicami in okraji ter z drugimi organi in organizacijami, ter ob upoštevanju analiz Zavoda LRS za gospodarsko planiranje, sprejema Ljudska skupščina LR Slovenije tale

družbeni plan za leto 1963.

Osnova gospodarskega razvoja v letu 1963 bo še naprej hitro povečevanje rasti proizvodnje, ob vzporednem naraščanju produktivnosti dela ter nadaljnji intenzivni usmeritvi na mednarodno tržišče. V izpolnjevanje teh pglavitnih nalog se bo morala vključevati celotna investicijska politika. Ta bo usmerjala naložbe predvsem v takšne namene, ki omogočajo hitro aktiviranje vloženih sredstev, večji devizni priliv in boljšo preskrbljenost tržišča.

Pospešen razvoj proizvodnje bo najbolj odvisen od skladnih odnosov med rastjo realnih osebnih dohodkov in rastjo produktivnosti dela. Z izpopolnjevanjem sistema notranje delitve dohodka bo treba zato zagotavljati realizacijo načela delitve po delu; z ustrezno strukturo proizvodnje, večjo založenostjo trgovine ter z zadrževanjem splošne potrošnje v mejah materialnih možnosti pa bo treba omogočiti stabilnejšo rast osebne potrošnje.

K takemu razvoju proizvodnje bodo prispevali tudi izboljšani pogoji gospodarjenja, kot so povečana sredstva gospodarskih organizacij za modernizacijo in rekonstrukcijo osnovnih sredstev, odpravljanje nekaterih slabosti v sistemu delitve dohodka ter povečane možnosti za samostojno razpolaganje z deviznimi sredstvi. V tem bo zelo pomembna realizacija ukrepov za izpopolnitev nekaterih instrumentov gospodarskega sistema, ki je nakazana v zveznem družbenem planu, ter ustrezno prilagajanje in hitro vključevanje gospodarskih organizacij v izvršene spremembe.

LR Slovenija bo podpirala takšen razvoj z ustrezno politiko porabe sredstev svojih skladov, podpirala pa bo tudi ekonomsko združevanje sredstev z namenom, da se zagotovi realizacija postavljenih ciljev gospodarskega razvoja, zlasti pa visoka stopnja rasti proizvodnje in izvoza ter skladnejša rast osebne potrošnje.

PRVI DEL

CILJI IN NALOGE RAZVOJA

I.

Proizvodnja

1. Sedanje in povečane proizvodjalne zmogljivosti, povečani izvoz ter predvideni obseg in struktura kupnih skladov omogočajo, da bi se v letu 1963 skupni obseg proizvodnje in storitev lahko povečal za okoli 10%. Z intenzivnejšim izvozom od predvidenega ter z uspešnejšim prilaganjem proizvodnje potrebam notranjega tržišča pa je treba težiti k temu, da bi dosegli tudi večjo stopnjo naraščanja proizvodnje.

Na takšno povečanje proizvodnje bosta najbolj vplivala industrija in kmetijstvo.

2. Na podlagi dosedanjih in predvidenih vlaganj ter ob upoštevanju povprečnih vremenskih razmer bi mogli pričakovati, da se bo v letu 1963 povečala kmetijska proizvodnja za okoli 19%, od tega na družbenih posestvih za okoli 50%.

Proizvodna politika bi se morala odločno preusmeriti na pridobivanje večjih količin tistih pridelkov, ki so doslej najbolj vplivali na naraščanje življenjskih stroškov — to so predvsem krompir, zelenjava, mleko, jajca in sadje — ter na nadaljnje povečanje proizvodnje mesa in perutnine. Poglavitna skrb zaboljšanje preskrbe s temi pridelki in proizvodi bi morala prevzeti družbeno organizirana proizvodnja, predvsem pa kmetijska posestva. Takšno usmeritev proizvodnje je treba omogočiti z ustreznim razvrščanjem razpoložljivih investicijskih sredstev, zlasti za pospešeno povečevanje zemljišč kmetijskih posestev ter za nabavo opreme in reprodukcijskega materiala.

Zaradi izboljšanja pogojev za prehrano živine bo treba posvetiti vso pozornost gospodarjenju na travnih površinah. Kmetijske proizvodne organizacije bi morale intenzivneje izkoriščati travne površine ne samo v ravninskih, temveč tudi v hribovitih območjih ter smotro uvajati travno-pašni sistem gospodarjenja povsod tam, kjer prevladujejo travne površine. Intenzivnejše izkoriščanje travnikov in pašnikov vsebuje še velike neizkoriščene rezerve zaboljšanje krmne osnove ter za pocenitev živinorejske proizvodnje.

Za uspešnejši razvoj proizvodnje na družbenih posestvih je treba doseči tudi boljše izkoriščanje že vloženih sredstev, večjo usmeritev k modernizaciji proizvodnje, izpopolnjevanje organizacije dela, vzpodbudnejšo delitev dohodka ter na tej podlagi tudi zniževanje proizvodnih stroškov. Prav tako pomembno bo tudi nadaljnje širjenje kooperacijske proizvodnje, utrjevanje organizacije dela ter večje vključevanje zasebnega proizvajalca v sodobno družbeno organizirano kmetijsko proizvodnjo.

3. V industriji pričakujemo, da se bo povečala proizvodnja za okoli 10%. Razpoložljive zmogljivosti bi dopuščale tudi večji obseg proizvodnje, kolikor bodo gospodarske organizacije izkoristile dodatne možnosti za prodajo na tujih tržiščih oziroma kolikor bodo z ustreznim vključevanjem v domače tržišče ustvarjale pogoje za dopolnilno izkoriščanje zmogljivosti. V ta namen bi morali pospešeno uvajati pri gospodarskih organizacijah in zbornicah ter v sodelovanju z raziskovalnimi organizacijami konjunktorno službo, ki naj bi omogočila boljše in sprotne analize trga, povečevanje izvoza pa naj bi postalo podlaga proizvodne in prodajne politike gospodarskih organizacij.

Posebno skrb za hitrejšo povečanje proizvodnje je treba posvečati kovinski industriji, zlasti strojogradnji, kjer so kapacitete najmanj izkoriščene. S pravočasno prilagoditvijo proizvodnje strukturi investicij bo mogoče doseči večja naročila na notranjem trgu; obenem pa bi se morala strojogradnja še bolj preusmeriti na izvoz.

Investicijska sredstva naj bi se usmerila v modernizacijo tehnoloških procesov, k uskladitvi zmogljivosti posameznih faz proizvodnje, s čimer bi odpravili ozka grla in omogočili boljše izkoriščanje zmogljivosti, ter k zamenjavi zastarelih in izrabljenih strojev in naprav. Pri tem naj bi imeli prednost tisti objekti, ki bi se vključili v proizvodnjo že v letu 1963 in kjer bo mogoče doseči velikoserijsko ceneno proizvodnjo ter s tem možnost za ekonomsko vključitev v

mednarodno menjavo blaga. Poleg naložb s hitrim proizvodnim učinkom naj bi se sredstva vlagala tudi za dolgoročneje namene, predvsem za izgraditev elektroindustrije, kemične industrije ter industrije za predelavo lesa, za rekonstrukcijo metalurgije ter za razvoj energetske osnove.

V prid skladnejšemu razvoju industrije je treba skrbeti za večjo povezavo med industrijo in gozdarstvom, da bi se zboljšala preskrba z lesom. S povezavo živilske industrije in kmetijstva naj bi se zagotovila potrebna kmetijska proizvodnja za industrijsko predelavo ter uvajala proizvodnja polpripravljene hrane, s tesnejšo povezavo industrije s trgovinskimi organizacijami pa naj bi se dosegla boljša založenost trgovin, kar bi omogočilo boljše izbiro blaga ter pogoje za intenzivnejšo rast proizvodnje.

4. Na področju gozdarstva naj se v letu 1963 zagotovijo predvsem zadostne količine hlodovine za povečani izvoz žaganega lesa ter ustrezne količine celuloznega lesa za povečane zmogljivosti papirne industrije. Tak obseg in strukturo naj bi dosegli z usmerjanjem gozdarstva v boljše izkoriščanje lesne mase ter večjim prilagajanjem proizvodnje gozdnih sortimentov potrebam gospodarstva. Za usklajitev porabe lesa s proizvodno zmogljivostjo gozdov bo neogibna tudi temeljita preusmeritev potrošnikov na tiste vrste lesa, ki jih ne primanjkuje, kot so listavci, lesni ostanki ter plošče. Tako bo mogoče v letu 1963 zagotoviti pri sečnji, ki je še v skladu z zmogljivostjo gozdov, vse potrebe po lesu. Za ustvarjanje pogojev za perspektivno preskrbo z lesom in glede na naraščajoči pomen gozdov za splošni gospodarski razvoj pa je treba tudi v tem letu skrbeti za uspešno obnovo sedanjih in za saditev novih gozdov.

5. Zaradi pomena za gospodarski razvoj ter za pridobivanje tujih plačilnih sredstev mora dobiti v gospodarstvu LR Slovenije posebno mesto turizem. Za pospešen razvoj turizma bodo v letu 1963 zagotovljena povečana vlaganja, ki naj bi se usmerjala predvsem k doseganju hitrejših ekonomskih učinkov v inozemskem turizmu. Zato bi se morala sredstva usmeriti predvsem za usposobitev pričetih gradenj do začetka sezone, nadalje za dopolnitev komunalnih naprav in turističnih objektov zlasti v obmorskih krajih, kjer je razvit inozemski turizem, v večje izkoriščanje zimske sezone, k usposobitvi in modernizaciji objektov v naravnih zdraviliščih ter k večjemu vključevanju lova in ribolova v turizem.

Z usklajenim sodelovanjem prometnih, gostinskih, trgovinskih in proizvodnih gospodarskih organizacij, potovalnih agencij, upravnih organov in turističnih družbenih organizacij je treba izrabiti vse možnosti za večji priliv deviznih sredstev. To bo mogoče doseči z raznovrstno in kvalitetno ponudbo turističnih storitev v turističnih krajih, izletnih točkah, prehodnih in mestnih središčih, na obmejnih prehodih in področjih z maloobmejnimi prometom. Razvoj inozemskega turizma bi bilo treba pospeševati tudi z nadaljnjim olajševanjem prehodov na meji.

Vzporedno s tem je treba odpravljati tudi vse tiste pomanjkljivosti, ki so v letu 1962 negativno vplivale na razvoj domačega turizma. Posebno pozornost je treba posvetiti boljšemu izkoriščanju zmogljivosti v počitniških domovih ter zato vzpostaviti tesno sodelovanje gospodarskih organizacij, počitniških skupnosti, sindikalnih organizacij in potovalnih agencij. Mimo tega je treba nadaljevati z ukrepi za nadaljnji razvoj izletnega turizma, za dnevni in tedenski oddih delovnih ljudi.

V uspešnejši razvoj turizma je treba vključevati tudi zasebna gostišča, ki ustrezajo sodobnim zahtevam turizma, ter zasebne sobe in za njihovo ureditev še naprej odobravati bančne kredite.

6. Promet naj bi se še naprej razvijal v smeri uveljavljanja poslovanja po gospodarskih načelih. Potrebe po prevozih v letu 1963 ne bodo narekovale širjenja, temveč predvsem izboljšanje kapacitet.

Predvideno povečanje mednarodnega tranzita in turizma bo mogoče doseči le s pospešeno modernizacijo prometnih zmogljivosti, zlasti pri železnici in na cestnem omrežju, ter s prilagoditvijo njihove opreme in pomožnih služb zahtevam sodobnega turizma. V ta namen bo treba v letu 1963 združevati razpoložljiva sredstva prometnih dejavnosti za odpravljanje zaostalosti na najbolj kritičnih točkah. Večja specializacija podjetij in hkrati poglobljeno sodelovanje med njimi ter usklajevanje tarifne politike naj bi omogočilo smotrno uporabo raznih prometnih sredstev in njihovo racionalno izkoriščanje, odpravljanje neracionalnih prevozov in s tem večjo rentabilnost poslovanja.

7. V gradbeništvu bo treba še naprej uvajati vse sodobne načine gradnje z uporabo polmontažnih in montažnih elementov, izboljševati organizacijo dela, predvsem pa smotrno izkoriščati razpoložljivo mehanizacijo. To bo omogočalo zlasti nadaljnje razvijanje proizvodnje stanovanj za tržišče. Za uspešnejšo stanovanjsko in komunalno graditev naj se pospešeno pripravljajo urbanistični načrti posebno v tistih območjih, ki se hitro razvijajo, in tako odpravi ena poglavitnih ovir, ki je zadrževala modernejši razvoj mestnih in industrijskih središč.

8. Da bo trgovina lahko uspešno nadaljevala svoje naloge, zlasti kar zadeva izboljšanje preskrbe prebivalstva, ter s tem prispevala k naporom za stabilizacijo tržišča, bo treba z boljšo organizacijo in odpravljanjem pojavov krajevnega monopola povečati njeno učinkovitost pri povezovanju proizvodnje in potrošnje. Z večjimi vlaganji za razvoj in modernizacijo trgovinskega omrežja bo treba pospešiti njeno materialno graditev, ki zaostaja za razvojem prometa in proizvodnje. V ta namen naj bi tudi proizvajalci v širšem obsegu ustanavljali lastno maloprodajno omrežje, ki zagotavlja najbolj neposreden stik med proizvodnjo in potrošnjo, zmanjšuje posredovalne stroške ter omogoča hitrejšo prilaganje proizvodnje potrošnji.

Trgovinska podjetja, zlasti v mestih in industrijskih središčih, bi morala izboljšati tudi založenost prodajaln z živilskimi proizvodi vsakodnevne potrošnje, kar jim bo treba omogočiti z ustrezno kreditno politiko komunalnih bank. V ta namen bi morali pospeševati proizvodnjo v družbenem sektorju kmetijstva s trajnejšim pogodbenim sodelovanjem med trgovino in proizvodnjo ter tudi na tem sektorju potrošnje omogočiti večjo stabilnost tržišča.

Prizadevanja za povečanje realne osebne potrošnje bodo zahtevala tudi hitrejšo usklajevanje zmogljivosti storitvenih dejavnosti s povpraševanjem. Zato bo treba s povečanjem naložb za graditev novih in za modernizacijo sedanjih obratov zagotoviti pogoje za hitrejši razvoj storitvene obrti ter razširjanje omrežja servisnih delavnic. K izboljšanju oskrbe s storitvami naj bi bolj prispevala tudi industrija s proizvajanjem ustreznih materialov in pripomočkov, ki omogočajo neposredno izvrševanjem del samim potrošnikom.

Delavnicam bo treba omogočiti boljšo založenost z rezervnimi deli in nabavo takšne opreme, s katero bi tudi na področju storitev dosegli večjo proizvodnost dela in znižanje stroškov.

Za hitrejši razvoj storitvenih in servisnih dejavnosti je treba ustvarjati tudi ugodnejše pogoje za razvoj obratov družbenega sektorja. Obenem pa naj bi v okviru raznih predpisov ter v pristojnosti republike in ljudskih odborov uredili tudi stalnejše osnove za poslovanje zasebnih obrtnikov.

II.

Zaposlenost in produktivnost dela

1. Poglavitni pogoj za hiter gospodarski razvoj, za večje vključevanje v mednarodno trgovino ter za večanje realnih osebnih dohodkov bo nadaljnje naraščanje produktivnosti dela.

Ob predvidenem povečanju proizvodnje bi se produktivnost dela, merjena z družbenim proizvodom na zaposlenega, leta 1963 v družbenem sektorju gospodarstva lahko povečala za 7 do 8 %.

Za takšno povečanje produktivnosti dela je treba odpravljati nekatere slabosti v sistemu delitve dohodka, kakor to nakazuje zvezni družbeni plan, ter uvajati in izpopolnjevati stimulatивnejše sisteme delitve dohodka v gospodarskih organizacijah. Izboljševanje sistemov notranje delitve dohodka bo zato poglavitna naloga delovnih kolektivov. Pri tem naj bi jim dajali ustrezno pomoč tudi pristojni družbeni in državni organi.

Povečanje produktivnosti dela je treba omogočiti tudi z boljšo tehnično opremljenostjo, s povečanjem učinkovitosti osnovnih sredstev ter z uvajanjem sodobne tehnike in tehnologije.

Vzporedno z razvojem produktivnosti dela bo treba uveljavljati in naprej razvijati razne oblike strokovnega izobraževanja za usposabljanje kadrov s takšno strokovno izobrazbo, kot jo bo zahtevala višja stopnja razvitosti gospodarstva in družbenih služb. Takšno usmerjanje strokovnega izobraževanja naj se doseže z izvajanjem Priporočila Ljudske skupščine o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji.

Posebno pozornost bo treba posvečati nadaljnjemu prilagajanju učnih načrtov in programov perspektivnim potrebam gospodarskih organizacij ter določanju takšnega profila kadrov, ki ustreza sodobni organizaciji proizvodnje ter doseženi stopnji tehničnega napredka in družbenih odnosov.

Večanje produktivnosti dela bo zahtevalo tudi čedalje bolj proučeno politiko zaposlovanja. Delovno silo bo treba usmerjati predvsem v tiste dejavnosti, ki še vedno zaostajajo za splošnim gospodarskim razvojem in katerih razvoj je močno odvisen od povečevanja števila zaposlenih; te dejavnosti so trgovina, gostinstvo, storitvena obrt, servisi, nekatere družbene dejavnosti in podobno. Za takšno politiko zaposlovanja naj bi skrbeli tudi ljudski odbori, zlasti pa naj bi še naprej skrbeli za to, da se bodo zavodi za zaposlovanje delavcev usposabljali za strokovno opravljanje nalog s tega področja.

2. Uporaba sodobne tehnike in tehnologije, uvajanje novih tehničnih dosežkov, razvijanje kooperacije in specializacije ter širše uvajanje avtomatizacije bo zahtevalo pospešeno raziskovalno delo ter tesnejše povezovanje le-tega s proizvodnjo. Zato bo treba še naprej razvijati raziskovalne ustanove ter jim omogočiti, da se bodo še bolj neposredno vključile v proces proizvodnje. Na področju ekonomskih ved je potrebno razvijati in usvajati analitične metode,

ki so potrebne za ekonomske raziskave in študije, na podlagi katerih se lahko sprejemajo racionalne ekonomske odločitve.

Pobudo za raziskovalno delo naj bi dajale zlasti gospodarske organizacije ter njihova združenja in zbornice. Za proučevanje razvojnih možnosti naj bi se gospodarske organizacije še bolj posluževale dela sedanjih samostojnih raziskovalnih zavodov, kakor tudi inštitutov na univerzi, ustanavljale pa naj bi tudi lastne razvojne inštitute oziroma oddelke. Tudi komune naj bi se pri urejanju svojih gospodarskih problemov začele posluževati raziskovalnih inštitutov, bodisi samostojno ali v povezavi z gospodarskimi organizacijami.

Družbena investicijska sredstva se ne bi smela uporabiti, preden ni zagotovljeno, da bodo v največji možni meri izkoriščene ugotovitve sodobne znanosti in raziskovalnega dela ter da bo z njimi dosežena maksimalna ekonomičnost proizvodnje.

III.

Gospodarski odnosi z inozemstvom

Za gospodarski razvoj v letu 1963 bo posebno pomembno nadaljnje povečanje izvoza, ki naj bi narastel za okoli 17%. Izvoz industrijskih izdelkov bi se povečal za 22%, pri čemer se predvideva nadaljnja sprememba strukture izvoza v tej smeri, da bi se povečal delež izdelkov z visoko stopnjo obdelave. Na tej osnovi naj bi se najbolj povečal izvoz opreme ter elektroindustrije, nadalje pa tudi tekstilne, lesne ter kovinske predelovalne, obutvene in usnjarške industrije.

Za hitro naraščanje izvoza bo nujno bolj prilagoditi proizvodnjo zahtevam tujih tržišč glede sortimenta, kvalitete in cen, posebno pa tudi glede točnosti pri izpolnjevanju dobavnih rokov. Povečano vključevanje v mednarodno menjavo bo postavljalo vedno bolj v ospredje probleme nizke produktivnosti dela oziroma visokih proizvodjalnih stroškov, kar je pogosto posledica proizvodnje v manjših serijah. Gospodarske organizacije bi zato morale bolj skrbeti za racionalnejše gospodarjenje, kakor tudi za uvajanje nove tehnologije in sodobne organizacije dela ter za uvajanje velikoserijske proizvodnje. Da bi dosegli predvideni visoki porast proizvodnje in izvoza opreme, bo treba bolj izkoriščati vse oblike in možnosti prodaje opreme na kredit.

Kar zadeva izboljšanje plačilne bilance, bo treba skrbeti tudi za vsestransko izkoriščanje možnosti, ki lahko zagotovijo povečanje neblagovnega deviznega priliva, posebno pri tranzitnem in mednarodnem prometu ter turizmu. Z inozemskim turizmom naj bi dosegli povečanje priliva deviznih sredstev za najmanj 25%.

Posebno pozornost bo treba posvečati pozitivni in hitrejšemu razvoju zamenjave v okviru obmejnih sporazumov, preko katerih lažje prilagajamo izvoz in uvoz potrebam našega gospodarstva.

IV.

Investicije

Celotna investicijska politika naj teži k realizaciji osnovnih nalog glede hitre rasti proizvodnje in produktivnosti dela, znatnega povečevanja izvoza ter nadaljnega izboljševanja življenjskih razmer prebivalstva.

Na podlagi predvidenih sredstev, s katerimi bodo razpolagale gospodarske organizacije ter občine, okraji in republika, bi znašale skupne naložbe v osnovna sredstva v LR Sloveniji v letu 1963 okoli 165 milijard dinarjev. Vzporedna krepitev gospodarstva in družbenega standarda terja, da zadržimo med gospodarskimi in negospodarskimi investicijami podobna razmerja, kot so se realizirala v zadnjih dveh letih.

Povečana usmerjenost gospodarstva na mednarodno tržišče zahteva, da se investicijska sredstva uporabljajo predvsem za takšno uvajanje nove proizvodnje in novih tehnoloških postopkov, ki bodo omogočili hitro modernizacijo celotne proizvodnje na osnovi široko razvite kooperacije in specializacije ter visoke produktivnosti dela.

Skladno z nalogami za hitro povečevanje proizvodnje ter za ekonomično izkoriščanje vloženih sredstev je treba dajati prednost dokončevanju začetih objektov ter kratkoročnim naložbam, kar bo vplivalo obenem tudi na večjo ekonomičnost naložb.

Za skladnejšo rast realne osebne potrošnje je treba zagotoviti tudi takšno strukturo naložb, ki bo omogočala hitro izboljševanje pogojev na tržišču in večjo stabilizacijo cen, ter v ta namen vlagati sredstva zlasti za povečanje proizvodnje kmetijskih pridelkov ter takšnih izdelkov in storitev, katerih pomanjkanje povzroča motnje na trgu.

Zaradi ustvarjanja pogojev za izboljšanje plačilne bilance je treba intenzivne vlagati tudi za razvoj turizma, zlasti na področju gostinstva in prometa.

Z namenom, da bi ustvarili pogoje za razvoj proizvodnje in izvoza tudi v daljši perspektivi, naj bi začeli tudi pripravljati ali pa graditi takšne objekte, ki bodo zagotavljali boljšo oskrbljenost z reprodukcijskim materialom in z energijo, omogočali boljše izkoriščanje surovinske baze ter ustvarjali pogoje za širše vključevanje v mednarodno trgovino na osnovi visoke produktivnosti dela ter velikoserijske proizvodnje.

V okviru negospodarskih investicij naj bi vlagali sredstva predvsem za racionalno graditev stanovanjskih hiš, pripadajočih komunalnih objektov ter za nadaljno graditev šolskih in zdravstvenih objektov, vlaganja za administrativne zgradbe pa naj bi čimbolj omejili.

Za takšno usmerjanje investicijskih sredstev bi morali skrbeti tudi okraji in občine ter gospodarske organizacije. Z uveljavljanjem večje poslovnosti bank bi bilo treba doseči uspešnejše usmerjanje razpoložljivih sredstev ter z raznimi oblikami združevanja sredstev, kot so obveznice, depoziti, blagajniški zapisi, sodelovanje med gospodarskimi organizacijami preko bank in s podobnim zagotoviti vlaganja sredstev za osnovne namene gospodarskega razvoja. Združevanje sredstev naj bi temeljilo na prostovoljnih odločitvah in na neposredni zainteresiranosti gospodarskih organizacij ter na vzpodbujanju interesa za varčevanje z namenom, da bi se ustvarila sredstva za kasnejše investiranje. Skrb za združevanje sredstev bi morali prevzeti poleg bančnih organizacij tudi vsi drugi organi, kot so teritorialne skupnosti, zbornice in podobne organizacije.

V.

Osebnna potrošnja

Predvideno povečanje proizvodnje in produktivnosti dela bi v letu 1963 dopuščalo, da bi se povečali realni osebni dohodki v gospodarstvu za okoli 7%. To bi omogočalo izvajati načelo delitve po delu, obenem pa zagotavljalo realizacijo predvidenega povečanja proizvodnje.

Glede na probleme, ki so se pojavljali v preteklem letu zaradi močnega zvišanja življenjskih stroškov, je treba v letu 1963 posvetiti vso skrb izboljšanju preskrbe tržišča ter stabilnemu naraščanju realnih osebnih dohodkov. Tej nalogi je treba prilagajati politiko formiranja in trošenja vseh razpoložljivih sredstev.

Z ustrezno proizvodnjo in investicijsko politiko naj bi zlasti zagotovili hitro izboljšanje preskrbe tržišča s kmetijskimi pridelki ter povečali splošno založenost trgovin z industrijskim blagom. S politiko takšnega razvoja in varčevanja pri splošni potrošnji, ki bo v skladu z materialnimi možnostmi, je treba zagotoviti, da se ne bodo povečevale družbene dajatve, ki vplivajo na raven cen in na raven osebnih dohodkov. Prav tako je treba razvijati tiste storitvene dejavnosti, ki zaradi svoje deficitarnosti povečujejo življenjske stroške ter slabšajo preskrbljenost prebivalstva.

Izvajanje politike krepitve rasti realne osebne potrošnje zadeva vse teritorialne skupnosti ter druge ustrezne organe, zlasti pa bo odvisno od vseh organov v komuni, ki lahko s svojimi ukrepi največ prispevajo k reševanju tega problema.

Družbeni standard in družbene službe

1. Dejavnosti družbenega standarda in družbenih služb je treba — ob nadaljnjem poglobljanju družbenega upravljanja — v letu 1963 še nadalje razvijati skladno s celotnim gospodarskim razvojem. Pri tem je treba podpirati predvsem razvoj stanovanjskega gospodarstva, šolstva in zdravstva, ter raziskovalnega dela v smeri čim večjega vključevanja le-tega v proces proizvodnje. Pomembno vlogo pri razvijanju teh dejavnosti imajo komune; te naj s pravilnim razporejanjem sredstev pospešujejo razvoj tistih dejavnosti, ki ustvarjajo ugodne pogoje za razvoj gospodarstva ter za zboljšanje življenjske ravni prebivalstva.

2. Da bi pospešili stanovanjsko graditev, je treba podpirati graditev stanovanj za tržišče, s čimer bomo dosegli večjo ekonomičnost graditve in skrajšali čas zidave. Ob upoštevanju povečanih sredstev ter že začelih građenj bi mogli v letu 1963 dograditi okoli 10 500 stanovanj, kar je za 1600 več kot v prejšnjem letu.

Za uspešnejši razvoj stanovanjske graditve naj bi občinski ljudski odbori pripravljali dolgoročne programe stanovanjskega gospodarstva, v katerih naj bi določili osnovna načela in normative za graditev stanovanj.

V komunalnih dejavnostih naj bi se bolj uveljavljalo delavsko samoupravljanje ter upravljanje po ekonomskih načelih, s tem da bi postopno prehajale v status gospodarskih organizacij tudi tiste komunalne organizacije, ki se ukvarjajo s kolektivno komunalno potrošnjo.

Komunalne organizacije naj povečajo svoja prizadevanja, da se cene komunalnih uslug oblikujejo na višini stroškovnih cen, pri tem pa naj v sodelovanju

z občinami skrbijo za to, da se ne bodo zviševale cene tistim komunalnim storitvam, ki jih plačuje prebivalstvo.

Smotrna graditev mest in industrijskih središč zahteva, da hkrati urejamo komunalne objekte in naprave, zlasti v večjih mestih; zato bo treba izdelati vsaj poglobitve elemente urbanističnih programov za večja mesta in naselja, ki imajo perspektivo za razvoj. Občinski ljudski odbori naj bi se bolj prizadevali izpopolniti urbanistično službo v komunah, da bi hitreje reševali urbanistične probleme na svojem območju ter odpravljali neskladnosti v prostorskem razmeščanju proizvodnih in drugih kapacitet.

3. Na področju šolstva bo potrebno skrbeti, da se šolam za njihovo osnovno dejavnost zagotovijo tolikšna sredstva, ki bodo zadoščala za njihove neogibne funkcionalne potrebe in s katerimi bo mogoče zagotoviti pedagoškemu kadru tolikšne osebne dohodke kakor upravnim uslužbencem.

Posebno skrb je treba posvetiti smotrnemu izkoriščanju investicijskih sredstev v šolstvu. To velja zlasti za investicije v osnovno šolstvo, kjer smo še vedno pred nalogo, da s povečanjem kapacitet osnovnih šol odpravimo pouk v tretji izmeni. Združevanje sredstev za gradnjo prostora za osnovne šole je dalo že doslej koristne sadove in bo treba tako prakso še nadaljevati.

V letu 1963 bo potrebno še povečati napore za nadaljnjo utrditev poklicnih, tehniških in njim ustreznih šol za gospodarstvo in za družbene službe. Zadovoljiti je treba osnovne materialne potrebe tega šolstva in dokončno ter perspektivno urediti njegovo financiranje. Naraščajoče potrebe po srednjih strokovnih kadrih narekujejo tudi, da se povečajo kapacitete teh šol.

Gospodarske organizacije in družbene službe naj se v večji meri zavzamejo za kvalitetnejše delo izobraževalnih centrov ter za njihovo ustanavljanje tam, kjer jih še ni. Ta skrb bo še posebno pomembna v tem in v prihodnjih letih, ko postajajo izobraževalni centri sestavni del našega celotnega izobraževalnega sistema.

V zvezi z visokošolskim študijem je potrebno proučevati in dopolnjevati reformirani študij na I. in na II. stopnji ter organizirati študij III. stopnje, pri čemer je treba iskati najbolj racionalne oblike. Naraščajoče potrebe po visokokvalificiranih kadrih in reforma študija zahtevajo smotrno reševanje materialnih potreb ter postopno in načrtno graditev novih kapacitet.

Kulturne, prosvetne in umetniške institucije, naj utrdijo nove odnose z družbeno-političnimi skupnostmi na osnovi delovnih programov, izpopolnijo pravilnike o delitvi osebnega dohodka in si prizadevajo za povečanje nepro-računskih virov dohodkov predvsem s kvaliteto svojega dela. Temelj zdajšnjih in novih kulturno-prosvetnih dejavnosti, namenjenih množičnim potrebam v komuni, naj bodo prizadevanja za kvaliteto dejavnosti, za organsko rast hkrati z vsemi drugimi družbenimi dejavnostmi na osnovi delovnih programov, ki morajo biti rezultat analiziranih potreb in zmogljivosti komune.

Na tem področju bodo med nalogami republike najpomembnejše predvsem naslednje: pospešiti prizadevanja za kvaliteto televizijskega programa; urediti in utrditi nove odnose na področju vseh filmskih dejavnosti — produkcije, reprodukcije in filmske vzgoje; utrditi novi status in reformna prizadevanja na umetniških akademijah; rešiti nekatera pereča vprašanja založniške dejavnosti predvsem glede izdajanja znanstvene, strokovne, poljudno znanstvene literature, priručnikov, slovarjev ipd. Za realizacijo teh nalog bo treba usmerjati razpoložljiva sredstva ustreznih republiških zavodov.

Na področju zdravstva naj bi za izboljšanje pogojev zdravljenja usmerjali sredstva predvsem k povečanju zmogljivosti bolnišnic in k prilagoditvi naravnih zdravilišč tudi za zdravstvene usluge. Da bi povečali število bolniških postelj, bi bilo potrebno tudi sodelovanje komun, ki naj bi, v te namene združevale sredstva in najemale kredite.

Republika bo za razvoj zdravstva skrbela predvsem s tem, da bo še nadalje vlagala sredstva za izgradnjo kliničnih bolnic in institutov medicinske fakultete v Ljubljani ter s tem zagotavljala pogoje za nadaljnjo vzgojo in strokovno rast zdravstvenih kadrov ter za dvig zdravstvene službe in medicinske znanosti.

Pri socialnem varstvu naj se hitreje ustanovljajo socialni centri, ki naj izvajajo naloge socialnega varstva in socialne politike v komuni. Z intenzivnejšim razvijanjem raznih oblik otroškega varstva v komuni in v krajevnih skupnostih po načelih družbenega upravljanja naj se ustvarjajo pogoji za povečevanje proizvodnosti zaposlenih staršev in za preventivno dejavnost pri vzgoji mladine. Še nadalje je treba ustanovljati vse vrste socialnih zavodov, zlasti varstveno-vzgojne ustanove, posebne zavode za otroke in mladino, zavode za rehabilitacijo invalidnih oseb ter zavode za stare ljudi.

Krepitvi krajevnih skupnosti je treba tudi v prihodnje posvetiti vso skrb. Krajevne skupnosti naj hitreje razvijajo servise za opravljanje storitev občanom, službe socialne pomoči in druge ustanove ter službe, ki bodo razbremenjevale družine in gospodinjstva ter tako prispevale k izboljšanju življenjskih razmer delovnih ljudi.

4. Skupna proračunska potrošnja v LR Sloveniji bi se povečala v letu 1963 na podlagi razpoložljivih sredstev za okoli 6 do 7%.

Manjši porast proračunskih dohodkov v letu 1963 ne bi smel sprožiti ukrepov za dodatno povečevanje takšnih proračunskih dohodkov, ki bi mogli vplivati na zmanjševanje realnih osebnih dohodkov. Zato se določajo za razdelitev proračunskih dohodkov med republiko in ljudskimi odbori takšna razmerja, ki bodo omogočala ljudskim odborom izpolnjevati njihove osnovne, z zakonom predpisane obveznosti, zlasti za financiranje šolstva, zdravstvenih in socialnih služb ter najnujnejšega obsega javne uprave.

Povečane potrebe, ki jih ima republika zaradi reforme študija na visokih šolah ter na področju znanstvenega in raziskovalnega dela in v zvezi z decentralizacijo nekaterih zveznih nalog, bo republika zadovoljevala s povečano racionalizacijo potrošnje in z varčevanjem na drugih področjih. Z enakimi ukrepi naj bi ustvarjali pogoje za normalno poslovanje služb, ki jih financirajo iz proračunov, tudi ljudski odbori.

Na večjo racionalnost v poslovanju, na kvalitetnejše izpolnjevanje nalog ter na varčevanje pri porabi sredstev bo v letu 1963 vplival tudi prehod na delitev po načelu dohodka, ki se bo uveljavljal na področju javne uprave.

5. Spričo visoke ravni izdatkov za socialno zavarovanje je treba tudi na tem področju v letu 1963 izvajati ukrepe za racionalno izrabo sredstev ter za vsestransko varčevanje, pri čemer ne sme biti prizadeta kvaliteta oskrbe zavarovancev. Takšno usmerjanje porabe sredstev bo posebno odvisno od povečanega udeleženja samoupravnih organov ter drugih ustreznih organov v komunah in republici.

Potrebni so tudi odločni ukrepi za najbolj učinkovito nalaganje tistih razpoložljivih sredstev, ki jih v smislu novega sistema financiranja socialno zavarovanje lahko nalaga kot kreditna sredstva za investicije v zdravstvo.

DRUGI DEL

POGOJI GOSPODARJENJA

1. Na izpolnitev temeljnih nalog na torišču proizvodnje, proizvodnosti dela in izvoza ter na zvečanje osebne potrošnje bodo odločilno vplivali gospodarski sistem in njegovi instrumenti. Izpopolnitev instrumentov v tem smislu, da bi bolj vzpodbujali boljše izkoriščanje proizvodjalnih zmogljivosti za smotrnejše gospodarjenje ter za nadaljno decentralizacijo upravljanja, kakor je predvidena v zveznem družbenem planu, bo pogoje gospodarjenja leta 1963 še nadalje izboljšala.

Odločilen vpliv gospodarskega sistema in njegovih instrumentov na pogoje gospodarjenja narekuje, naj store gospodarske organizacije vse ukrepe za hitro in učinkovito vključevanje v pogoje poslovanja, ki jih ustvarja gospodarski sistem. Izvršni svet in njegovi organi naj bi spremljali delovanje posameznih instrumentov in ukrepov ter pravočasno predlagali ali storili ukrepe, ki bodo izboljšali splošne pogoje gospodarjenja.

2. Za hitrejše naraščanje proizvodnje in produktivnosti dela ter za stabilno naraščanje osebne potrošnje je treba utrjevati sistem delitve čistega dohodka ter skrbeti za stabilizacijo tržišča.

Gospodarske organizacije bi se morale truditi predvsem, da bi izpopolnjevale in uvajale takšna merila za delitev čistega dohodka in osebnih dohodkov, ki bodo upoštevala dosežene uspehe pri produktivnosti dela ter uspehe celotnega poslovanja gospodarske organizacije. S takšno delitvijo bi morale gospodarske organizacije zagotoviti sredstva za razširjeno reprodukcijo in za družbeni standard. Pri tem delu bi morali nuditi gospodarskim organizacijam vso pomoč ustrezni republiški organi in organizacije ter ljudski odbori. Izpopolnjevanje metod delitve dohodka in pomoč gospodarskim organizacijam bi morala biti ena izmed njihovih najpomembnejših in stalnih nalog.

V okviru splošnih ukrepov za stabilizacijo tržišča bodo na območju LR Slovenije storjeni ukrepi za izboljšanje preskrbe s tistimi proizvodi in storitvami, ki zaradi svoje deficitarnosti najbolj vplivajo na naraščanje življenjskih stroškov. S sredstvi ljudske republike in ljudskih odborov ter z bančnimi sredstvi bo treba zagotoviti zlasti zboljšanje preskrbe s kmetijskimi proizvodi ter večjo založenost trgovine.

Novo ustanovljeni republiški zavod za cene ter organi za cene ljudskih odborov bodo s spremljanjem in proučevanjem gibanja cen pravočasno opozarjali proizvodnjo in trgovino za ustrezne intervencije na tržišču, pri čemer bo pomembna vloga republiških materialnih rezerv.

Politiko krepitve realnih osebnih dohodkov skladno z zviševanjem produktivnosti dela bodo podpirali republika in ljudski odbori tudi z ustvarjanjem pravilnejših odnosov med splošno in osebno potrošnjo. Zmernejše naraščanje splošne potrošnje, zlasti pa varčevanje pri proračunski potrošnji in pri izdatkih socialnega zavarovanja, naj zagotovi, da ne bo treba povečevati tiste davščine in dajatve, ki posredno ali neposredno zmanjšujejo realne osebne dohodke zaposlenih, ter tudi s tem prispeva k rasti realne osebne potrošnje.

3. Z revalorizacijo osnovnih sredstev bodo v letu 1963 ustvarjeni pogoji za normalno amortiziranje osnovnih sredstev. Povečana amortizacijska sredstva gospodarskih organizacij bodo omogočala rednejše obnavljanje zastarelih naprav ter hitrejšo rekonstrukcijo in modernizacijo proizvodjalnih sredstev in proizvodnih

postopkov. Realnejša vrednost vloženi sredstev, obveznost njihovega amortiziranja ter povečane obresti od poslovnega sklada pa bodo hkrati še bolj spodbujale k večji in smotrnejši izrabi vloženi sredstev. To bo neposredno vplivalo na zvečanje proizvodnje in produktivnosti dela ter na smotrnejšo investicijsko politiko gospodarskih organizacij. Posebno bo pomembna predvidena možnost za uvajanje funkcionalne amortizacije ter pospešeno amortiziranje osnovnih sredstev tam, kjer bi z modernizacijo in izpopolnitvijo naprav bolj in hitreje vplivali na zvečanje proizvodnje in izvoza.

4. Na zboljšanje pogojev poslovanja, zlasti na povečanje proizvodnje za izvoz, bodo vplivali tudi ukrepi, ki jih predvideva zvezni družbeni plan glede nadaljnjega izpopolnjevanja deviznega režima. Od pravočasne realizacije teh ukrepov bo v veliki meri odvisna tudi realizacija predvidenega obsega izvoza.

Za uspešnejši razvoj zunanje trgovine bo posebno pomembna predvidena sprostitev dela deviznih sredstev, ki ga gospodarske organizacije ustvarjajo z izvozom. Prav tako važne bodo tudi spremembe v načinu delitve tujih plačilnih sredstev za uvoz, kot je prehod na poslovne odnose med proizvodjalnimi organizacijami in specializiranimi bankami, katerih namen je zagotoviti prednost pri prodaji deviz proizvodnji, ki povečuje izvoz. Te spremembe bodo vplivale na večjo povezanost in odvisnost uvoza od izvoza in na večjo samostojnost gospodarskih organizacij pri uvozu osnovnega materiala za reprodukcijo in vzdrževanje. Večja samostojnost gospodarskih organizacij pri razpolaganju z deviznimi sredstvi bo ustvarjala večje in boljše možnosti za nadaljnje povečanje proizvodnje in izvoza.

5. Spremembe v sistemu financiranja investicij bodo povečale vlogo in odgovornost republike pri financiranju in usmerjanju gospodarskega razvoja. Zmanjšana vloga Splošnega investicijskega sklada ter znižana udeležba pri že odobrenih posojilih bosta terjali večjo koncentracijo sredstev na ravni republike. Večja sredstva bo potrebno zagotoviti tudi za pospešen razvoj kmetijstva in turizma, za kreditiranje serijske opreme ter za pospešeno rekonstrukcijo in modernizacijo tiste industrije, ki bi bila zmožna v kratkem dati ekonomske učinke.

Prenesene obveznosti iz Splošnega investicijskega sklada ter precejšnje obveznosti, ki jih ima za financiranje gospodarskega razvoja Republiški investicijski sklad, bodo zahtevale kompleksen pregled in revizijo odobrenih posojil, da bi zagotovili najsmotrnejše naložbe v okviru razpoložljivih sredstev.

Takšna orientacija razvoja bistveno povečuje vlogo in odgovornost republike pri usmerjanju gospodarstva, obenem pa narekuje ukrepe za uveljavljanje raznih oblik združevanja decentraliziranih sredstev, da bi se tako okreplila ali pa dopolnila sredstva Republiškega investicijskega sklada.

Pri združevanju sredstev ter pri kreditiranju takšnega razvoja bo imela posebno važne naloge Splošna gospodarska banka, ki bi v financiranje gospodarskega razvoja morala vključevati poleg republiških sredstev tudi sredstva ljudskih odborov in gospodarskih organizacij.

Zaradi boljšega vpogleda v politiko investiranja gospodarskih organizacij ter v programe, ki jih sprejemajo delavski sveti, je treba v merilu republike izpopolniti in izboljšati evidenco o investicijski graditvi ter gospodarskim organizacijam bolj pomagati pri odločanju o gradnji novih ali razširitvi obstoječih investicijskih objektov.

6. Nadaljnja sprostitev tekočega dohodka gospodarskih organizacij za naložbe v obratna sredstva bo ugodno vplivala na likvidnost gospodarstva. Boljša

likvidnost gospodarstva bo povečala tudi likvidnost komunalnih bank in Splošne gospodarske banke ter jim omogočala pravočasne kreditne intervencije, zlasti pri kreditiranju blaga za izvoz ter za posege pri sezonskih nihanjih zalog gotovega blaga ali surovin. Kreditiranje proizvodnje in prometa blaga naj bo usmerjeno h kreditiranju konkretnih proizvodnih nalog, v prometu blaga pa naj bi težili k takšni razvrstitvi zalog gotovega blaga, ki bo najbolj pospeševala dobro in pravočasno založenost tržišča.

Z bolj dinamično in selektivno kreditno politiko komunalnih bank se bodo ustvarjali realni pogoji za doseganje takšnega obsega plačane realizacije, ki bo sorazmerna z obsegom proizvodnje. Tako politiko komunalnih bank bo podpirala tudi Splošna gospodarska banka LRS v okviru lastnih sredstev ter 5 %-ne obvezne rezerve od sredstev komunalnih bank.

Precejšnje povečanje zalog gotovih izdelkov v proizvodnji ter slaba založenost trgovinskega omrežja, ki zmanjšuje potrošnikom možnost izbire blaga in zavira razvoj proizvodnje, narekujeta potrebo po intenzivnejšem kreditiranju trgovine na drobno, kar ustreza tudi splošnim ciljem kreditne politike v letu 1963. Komunalne banke naj bi pri svoji kreditni politiki upoštevale takšne naloge gospodarskega razvoja ter jim prilagodile svoje kreditne pogoje.

Izvajanje take kreditne politike bo zaostriло pogoje poslovanja pri tistih proizvajalcih, ki za svoje izdelke ne najdejo plačila zmožnih kupcev in vežejo obratna sredstva v zalogah izdelkov in v terjatvah do nelikvidnih kupcev. S tem prevzemajo banke tudi večjo odgovornost za pravočasno odkrivanje nelikvidnosti ter za predlaganje ukrepov, ki bi zagotovili pogoje za nadaljnje rentabilno poslovanje podjetij. Taki predlogi, ki naj bi jih proučile tudi gospodarske zbornice, bi morali biti ustanoviteljem podlaga za sprejemanje odločitev, kar zadeva ukrepe za saniranje, ali pa za odločanje o likvidaciji podjetja, ki se ne more ponovno in uspešno vključiti v proces proizvodnje.

TRETJI DEL

UPORABA SREDSTEV REPUBLIŠKIH SKLADOV

Da bi dosegli izvršitev osnovnih nalog, ki so postavljene v tem družbenem planu, naj se pri uporabi sredstev iz republiških skladov močneje kot doslej uveljavi usmerjevalna vloga republike.

Zato naj skladi na področju gospodarstva pospešujejo predvsem take akcije, ki bodo omogočale hitro povečevanje proizvodnje in izvoza, s pospešenim razvijanjem in uveljavljanjem raziskovalnega dela pa tudi hitrejšo rast produktivnosti dela in uvajanje modernih tehnologij.

Republika bo pospešila gradnjo stanovanj za tržišče, da bi tako dosegli večjo racionalizacijo proizvodnje in hitrejšo stanovanjsko graditev. Vlaganja za razvoj šolstva naj bi ustvarila pogoje za zboljševanje in pospeševanje izobraževanja visokokvalificiranih strokovnjakov. Podobno naj se usmerjajo tudi sredstva na ostalih področjih, kjer naj posamezni skladi pomagajo reševati osnovne probleme, ki jih je treba reševati na ravni republike, kar velja zlasti za izobraževanje kadrov in za urejanje nekaterih najosnovnejših potreb kulturno-prosvetnih dejavnosti, socialnega skrbstva itd.

Politika uporabljanja sredstev iz skladov naj bo dolgoročna, zaradi česar je treba letne programe sestavljati in izvajati v skladu s takšnimi dolgoročnejšimi usmeritvami. To bo pomembno tako zaradi tega, da dosežemo maksimalno ekonomičnost trošenja sredstev, kot tudi zaradi tega, da se zagotovi izvrševanje najnujnejših nalog na področju gospodarskih in drugih družbenih dejavnosti. Neposredne odločitve naj upravni odbori skladov sprejemajo na osnovi temeljitih proučevanj in ekonomskih analiz, učinek svojih odločitev pa sproti spremljajo in analizirajo.

Posamezni republiški skladi bodo zato, da bi uresničili osnovne naloge in smotre gospodarskega razvoja LR Slovenije, uporabljali svoja sredstva takole:

1. Iz sredstev Republiškega investicijskega sklada bo Splošna gospodarska banka LRS odobravalna posojila zlasti za tiste naložbe, ki bodo omogočale hitro povečanje proizvodnje za izvoz ali pa bodo vplivale na večjo stabilnost notranjega tržišča.

Iz sklada se bodo načeloma odobravalna posojila na podlagi načela največje rentabilnosti. Glede na velike obveznosti sklada zaradi prenesenih obveznosti Splošnega investicijskega sklada ter kreditiranja graditve in rekonstrukcije nekaterih večjih objektov bo banka pri že odobrenih posojilih opravila revizijo pogodb ter iskala maksimalne možnosti za povečanje deleža investitorjev ter skladov politično-teritorialnih enot.

Iz sredstev sklada se bodo praviloma odobravalna posojila gospodarskim organizacijam s področja industrije, kmetijstva, prometa in turizma, za modernizacijo proizvodnje in za raziskovalno delo ter za takšne negospodarske investicije, ki so splošnega pomena za vso republiko.

Na področju industrije se bodo iz sredstev tega sklada odobravalna posojila za takšne rekonstrukcije in modernizacije objektov, ki bodo omogočale hitro povečanje proizvodnje in izvoza, ter za gradnjo in povečanje zmogljivosti energetskih objektov, objektov črne in barvne metalurgije, elektroindustrije, kemične industrije ter industrije za predelavo lesa.

V kmetijstvu se bodo odobravalna posojila kot udeležbe k posojilom iz Splošnega investicijskega sklada predvsem za nakup obdelovalnih zemljišč za razširitev kmetijskih posestev, za intenzivno pridelovanje zelenjave, za obnovo in razširitev sadnih nasadov, za gradnjo mlekarskih farm, za proizvodnjo perutnine in jaje, za pitališča govedi in prašičev ter za takšne melioracije, ki bodo omogočale povečanje krmske osnove pri obstoječih družbenih posestvih.

V prometu se bodo odobravalna posojila za modernizacijo osnovnega cestnega omrežja, predvsem cestnega križa ter njegove povezave z drugimi deli Slovenije, ter za druge ekonomsko utemeljene prometne objekte.

Sredstva, predvidena za turizem, se bodo uporabila za dopolnilno izgraditev sedanjih turističnih središč, za usposobitev le-teh za zimsko in letno sezono ter za dograditev in razširitev turističnih objektov v naravnih zdraviliščih.

Za kreditiranje takšnega razvoja bo Splošna gospodarska banka poleg sredstev Republiškega investicijskega sklada uporabljala tudi sredstva 10 % -ne obvezne rezerve sklada ter druga sredstva, s katerimi bo razpolagala na podlagi zveznih ali republiških predpisov.

2. Cestni sklad LR Slovenije bo usmerjal svoja vlaganja skladno z dolgoročnim programom izgrajevanja cestnega omrežja in po načelih republiškega zakona o javnih cestah.

S sredstvi sklada se bodo izvajala dela na najpomembnejših cestnih objektih, pri čemer bo sklad upošteval ekonomičnost gradnje in čimprejšnjo vključitev objektov v promet. S tem bo mogoče doseči večjo rentabilnost vloženih sredstev ter cenejšo graditev. Sredstva za financiranje modernizacije in rekonstrukcije cest se bodo usmerjala v izvedbo daljših cestnih odsekov, predvsem mednarodnih tranzitnih in turističnih povezav. Taki razlogi narekujejo, da bo cestni sklad dajal prednost ureditvi in modernizaciji osnovnega cestnega križa.

Pri financiranju modernizacije in rekonstrukcije bo sklad tudi v prihodnje združeval sredstva interesentov ter najemal posojila. To bo omogočilo, po izkušnjah iz preteklih let, uspešnejše izvajati dela, ki bi bila zaradi omejenih sredstev sklada sicer odložena.

Sklad bo z ustreznimi dogovori zagotovil kvalitetno in pravočasno vzdrževanje cest in skrbel za smotrno porabo sredstev.

3. Sklad LRS za stanovanjsko graditev bo nadaljeval s kreditiranjem stanovanjske graditve za tržišče z namenom, da bi podpiral hitrejšo gradnjo, koncentracijo gradbišč ter druge činitelje, pomembne za pocenitev in pospešitev stanovanjske graditve.

Sklad bo svoja sredstva usmerjal tudi za zadovoljitev stanovanjskih potreb republiških institucij ter ob sodelovanju z občinskimi skladi tudi za graditev stanovanj za potrebe visokega šolstva in za borce NOB. S sredstvi sklada naj bi pospeševali tudi urejanje večjih komunalnih objektov in urbanistične dokumentacije v pomembnejših republiških središčih in turističnih centrih.

4. Republiški sklad za šolstvo bo pri financiranju osnovne dejavnosti ustanov, vezanih na sklad, še nadalje razvijal že uveljavljeni sistem financiranja šolskih ustanov ter v ta namen pripravil takšne objektivne kriterije, ki bodo omogočali samoupravljanje znotraj vsake ustanove. S sredstvi sklada je treba zagotoviti takšen materialni položaj šolstva, ki bo omogočil izvajanje načel reformiranega študija. Takšen bo namen sklada tudi v primeru, če bi moral zmanjševati obseg investicij, ki jih financira.

Izvajanje šolske reforme, ustanavljanje novih visokih in višjih šol, dvojezično šolstvo in posebno šolstvo ter splošno problematiko specifičnih družbenih vlaganj za vzgojo kadrov je potrebno proučiti strokovno in z družbeno-ekonomskega vidika. Sklad naj vključuje v takšna proučevanja inštitute in zavode ter prizadete šolske ustanove univerze in združenja visokih šol. V okviru osnovne dejavnosti naj sklad zagotovi amortizacijo učil in opreme, prouči pa naj tudi možnost za uvedbo amortizacije za zgradbe in druge objekte, ki so namenjeni neposredno izvajanju učnega programa.

Pri investicijah bo sklad še nadalje težil h koncentriranju sredstev za najpomembnejše objekte ter tako zagotovil hitrejšo in cenejšo graditev. Ker je amortizacija za učila in opremo šol že uvedena, bo sklad kreditiral investicije za te namene, kreditne pogoje pa prilagodil možnostim in potrebam investicijskega vzdrževanja.

Investicije v šolske objekte bodo do uvedbe amortizacije še nadalje financirali iz sredstev sklada, brez obveznosti vračanja. Sklad pa bo zagotovil temeljite strokovne preglede investicijskih programov in projektov ter posvetil posebno pozornost ekonomičnosti gradnje in poznejši uporabnosti. Pri investicijah bo sklad dajal prednost objektom univerze, katerih gradnja zaostaja:

Delovanje sklada se bo omejilo le na šolske ustanove. Ostale, doslej na sklad vezane izdatke, naj sklad skupno s sredstvi prepusti drugim nosilcem proračunskih sredstev.

5. Skladi, namenjeni za pospeševanje znanstveno-raziskovalnih in kulturnih dejavnosti, bodo s svojimi sredstvi še naprej težili k hitremu uveljavljanju in vključevanju znanstvenega in raziskovalnega dela v razvoj gospodarstva in družbenih služb, k nadaljnjemu napredku kulturne dejavnosti ter k vzgoji znanstvenih in kulturnih delavcev.

Sklad Borisa Kidriča bo svoje dosedanje uspešno povezovanje sredstev sklada s sredstvi neposrednih interesentov še nadalje povečal ter tako usmerjal čimveč sredstev na področje raziskovalnega dela. Ker financirajo neposredni interesenti predvsem aplikativna raziskovalna dela, bo sklad skrbel tudi za primeren obseg osnovnih raziskav na inštitutih ljubljanske univerze, ki se od letos naprej navezujejo na ta sklad. Skrb sklada bo tudi usposabljanje kadrov za raziskovalno delo in delno tudi pomoč pri financiranju opreme za aktualna raziskovalna dela.

Sklad naj že pri programiranju raziskovalnega dela skrbi za sodelovanje gospodarske zbornice in sekretariata Izvršnega sveta ter koristnikov in raziskovalnih organizacij. Ob tem je potrebno doseči, da bodo raziskovalne teme reševale aktualne gospodarske in družbene probleme kot sestavne dele okvirno postavljenih nalog.

Sklad naj finančno sodeluje predvsem pri projektih, katerih realizacija prispeva k večjemu in hitrejšemu napredku družbenega razvoja. Skrbi naj tudi za široko dostopnost elaboratov raziskovalnih del in naj dosledneje zahteva od raziskovalnih organizacij objavljanje rezultatov financiranih raziskovalnih nalog.

Sklad za pospeševanje kmetijstva bo leta 1963 omejil svoja vlaganja na proučevanja konkretnih nalog, ki so povezane z graditvijo socialističnih kmetijskih obratov ter z uvajanjem sodobnejših načinov proizvodnje. Pospesoval bo tudi založništvo in propagandno dejavnost s področja kmetijstva. Znanstveno raziskovalno delo pa bo v prihodnje tudi za kmetijstvo financiral Sklad Borisa Kidriča.

Sklad LRS za pospeševanje kulturnih dejavnosti bo močneje podprl nekatere pomembnejše oziroma dolgoročnejše kulturne akcije, pomagal pri urejanju nekaterih kulturnih spomenikov in sodeloval pri izvajanju tekočih kulturnih nalog. Pri tem si bo še bolj kot doslej prizadeval, da pridobi za akcije udeležbo komun, ustanov ter gospodarskih in drugih organizacij. Samo tako bo lahko sredstva za kulturne dejavnosti povečeval, mobiliziral zanje širši krog interesentov in pomagal tudi s posojili.

Sklad LRS za pospeševanje založništva bo podprl najpomembnejše publikacije s področja politične, znanstvene, poljudno znanstvene in šolske literature; pri tem bo dajal prednost učbenikom in periodičnim publikacijam, hkrati pa takšni obliki in opremi, ki bosta naredili publikacijo dostopno tudi širšemu krogu interesentov. Za določene publikacije bo sklad dajal založbam tudi posojila.

Sklad LRS za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov je začel šele delovati. Iz razpoložljivih sredstev bo s posojili,

podporami in s podobnim pospeševal filmsko proizvodnjo vseh vrst, podpiral predvsem kvaliteto in skrbel za razvoj kinofikacije ter za filmsko vzgojo v najširšem pomenu.

Prešernov sklad bo skladno s svojimi pglavitnimi nalogami podpiral umetniške stvaritve in pomagal mladim umetniškim delavcem pri njihovem usposabljanju. Sklad naj primerno zaostri merila pri podeljevanju nagrad, zlasti pri podeljevanju Peršernove nagrade, pretežni del svojih sredstev pa naj nameni za štipendiranje.

6. Sredstva Sklada za negospodarske investicije so namenjena za negospodarske investicije republiškega pomena, predvsem s področja zdravstva, socialnega varstva, kulturnih dejavnosti in republiške uprave.

Da bi čimbolj smotrno uporabili sredstva, je treba investiranje zožiti in sredstva usmeriti na najpomembnejše objekte splošnega družbenega pomena.

Pri tem je zlasti treba zagotoviti sredstva za nadaljevanje že začelih objektov in za njihovo čimprejšnjo dograditev ter za poravnanje že sprejetih obveznosti iz prejšnjih let. Sredstva za nove objekte naj se odobre le v primeru, ko je zanje tehnična dokumentacija v celoti zagotovljena in so dane vse možnosti za ekonomičnost gradnje. Pri dodeljevanju sredstev je upoštevati stvarne možnosti za realizacijo in pogoje smotrne uporabe.

Pri dodeljevanju sredstev bo sklad tudi v letu 1963 nadaljeval prakso, začeto v letu 1962, s tem, da v čimvečji meri in kjerkoli je to mogoče dodeljuje sredstva kot posojila in po možnosti v celoti preide od dosedanjega dotiranja na kreditiranje investicij. Pri tem je treba proučiti možnost za kreditiranje tudi za tiste javne službe, katerih dejavnost se sicer v celoti financira iz proračuna.

Leta 1963 bo sklad dajal sredstva samo za gradnjo tistih zdravstvenih objektov, ki so splošnega republiškega pomena, financiral bo nekatere objekte s področja kulture, kot je televizija, ter prispeval k nadaljnji ureditvi glavnega mesta s financiranjem izgraditve Trga revolucije.

Skład za socialne ustanove bo skladno s svojimi pravili tudi v tem letu sodeloval pri kreditiranju tistih socialnih zavodov, ki imajo širši pomen, med njimi pa zlasti zavode za otroško varstvo, zavode za rehabilitacijo in domove za ostarele osebe.

Składno z dolgoročnim programom graditve domov za socialno zaščito naj sklad teži k pridobitvi takih investicijskih načrtov in programov, ki bodo zagotavljali ceneno gradnjo in ekonomično izkoriščanje.

Iz namenskih sredstev sklada LRS za potrebe gospodarskih organizacij bo predvsem pomembna njegova usmeritev k pravočasnim intervencijam pri tistih gospodarskih organizacijah, ki se spričo funkcionalno ali ekonomsko zastarelih osnovnih sredstev ali nesodobnih proizvodnih postopkov ne morejo uspešno uveljavljati na tržišču. Posebno pozornost bo posvetil sklad tistim gospodarskim organizacijam, ki bi z manjšimi rekonstrukcijami dosegle rentabilno poslovanje ter se vključile v mednarodno menjavo ali izboljšale svoj položaj na zunanjem tržišču. Zaradi pravilnejšega ukrepanja naj bi se sklad povezoval z ustreznimi ekonomskimi in drugimi inštituti ter upošteval tudi njihove analize kot osnovo pri sprejemanju odločitev.

Uspešneje bo sklad posloval tudi, če bo pravočasno ugotavljal potrebe po sanacijskih ukrepih v gospodarskih organizacijah, ki iz kakršnih koli razlogov

kažejo možnost za nerentabilno poslovanje, in če bo že vnaprej izvajal ukrepe za preprečevanje izgub. Zato bi moral sklad razvijati široko sodelovanje z vsemi institucijami, katerih delovni program se nanaša na obravnavanje ekonomike proizvodnje, zlasti pa z Gospodarsko zbornico LRS.

Izkušnje, pridobljene pri sanaciji družbenih kmetijskih posestev, ki jo je sklad opravil v minulem letu s pomočjo kredita Narodne banke, je potrebno izkoristiti za preprečevanje nadaljnjega nastajanja izgub teh organizacij. Preprečevati je treba objektivne vzroke za nastajanje izgub, do katerih prihaja predvsem zaradi tega, ker so kmetijski proizvodni obrati neizgrajeni. Zato je s stališča perspektivne politike porabljanja sredstev sklada umestnejše, če sklad s krediti sodeluje pri izgrajevanju posestev ter se tako izogne sanacijam izgub v poslovanju.

ČETRTI DEL

KONČNE DOLOČBE

1. Ljudska skupščina LR Slovenije priporoča ljudskim odborom, gospodarskim organizacijam, samostojnim zavodom, samoupravnim organom in drugim organizacijam, da na svojem delovnem področju pripomorejo k uresničitvi smernic in ciljev gospodarskega razvoja in razvoja družbenega standarda ter osebne potrošnje, ki jih vsebuje ta družbeni plan.

2. Občinski in okrajni družbeni plani ter resolucije morajo biti usklajeni s tem družbenim planom ter naj s strukturo naložb in drugimi ukrepi za razvoj gospodarstva, družbenega standarda in osebne potrošnje prispevajo na svojem področju k uresničitvi nalog in predvidevanj tega plana.

Plani gospodarskih organizacij morajo biti usklajeni s cilji in nalogami tega družbenega plana, kakor tudi okrajnih in občinskih družbenih planov in resolucij. V ta namen je potrebno uskladiti delo gospodarskih organizacij preko zborov proizvajalcev, gospodarskih zbornic ter združnih in drugih organizacij.

3. Ta družbeni plan velja od dneva objave v Uradnem listu LRS, uporablja pa se od 1. januarja 1963.

PREDVIDEVANJA IN MOŽNOSTI GOSPODARSKEGA RAZVOJA V LETU 1963¹

Prvi del

OCENA GOSPODARSKEGA RAZVOJA V LETU 1962²

1. Po razdobju hitrega gospodarskega vzpona v letih 1952 do 1960 je pričela v zadnjih dveh letih proizvodnja zaostajati. Najsplošnejše je mogoče ta razvoj prikazati s primerjavo stopnje rasti družbenega proizvoda:

¹ Informativna priloga Zavoda LRS za gospodarsko planiranje h predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963.

²Vsi podatki v tem gradivu pomenijo: za leto 1962 oceno Zavoda za gospodarsko planiranje (upoštevana je dejanska realizacija glede na razpoložljive podatke, največ pa 11 mesecev leta 1962), za leto 1963 pa oceno razvoja za to leto.

	Stopnja rasti		
	1956—1960 (povprečje)	1961	1962
Celotno gospodarstvo	11,1	8,9	4,3
Industrija	9,9	7,7	7,1
Kmetijstvo	10,7	4,3	-7,6

Dosežena gospodarska gibanja v letu 1961 niso bila zadovoljiva, razvoj proizvodnje in izvoza je močno zaostajal za predvidevanji ter za dinamiko, ki je bila dosežena v prejšnjih letih. Zato so bile že v planih za leto 1962 poudarjene tiste naloge, ki bi mogle ponovno pospešiti gospodarski razvoj. Posebno obširno so se analizirali pojavi zaostajanja proizvodnje, ko se je celotna družbena aktivnost usmerila k odpravljanju vzrokov za zaostajanje razvoja in ko so bili sprejeti nekateri ukrepi, ki naj bi omogočili ponoven vzpon proizvodnje. Na tej osnovi so se na splošno izboljšala gospodarska gibanja v drugi polovici leta 1962: družbeni proizvod družbenega sektorja je bil po vrednosti za 14,5 % večji od doseženega družbenega proizvoda v drugem polletju 1961, v realnem obsegu pa se je povečal za 10 %.

Kljub takšnemu izboljšanju dinamike proizvodnje pa porast družbenega proizvoda za celo leto še vedno znatno zaostaja za predvidevanji. Po posameznih gospodarskih področjih je bilo gibanje vrednosti družbenega proizvoda naslednje:

	1961	1962	indeks
			$\frac{1961}{1962}$
			— v cenah leta 1961 — v milijardah dinarjev
Celotno gospodarstvo	546,1	569,8	104,3
Industrija	274,9	294,4	107,1
Kmetijstvo	91,2	84,3	92,4
v tem:			
družbeni sektor	21,2	22,2	104,7
Gozdarstvo	7,6	7,7	101,3
Gradbeništvo	37,1	39,4	106,2
Promet*	37,4	42,9	114,7
Trgovina	48,4	50,3	104,0
Gostinstvo in turizem	8,6	8,6	100,0
Obrt	37,1	38,1	102,7
Druge dejavnosti	3,8	4,1	107,9

Na zaostajanje proizvodnje precej vpliva proizvodnja v zasebnem sektorju, tako na področju kmetijstva kot tudi v obrtništvu.

	1961	1962	indeks
			$\frac{1961}{1962}$
Celotno gospodarstvo	546,1	569,8	104,3
— družbeni sektor	460,5	492,9	107,0
— zasebni sektor	85,6	76,9	89,8

* Družbeni proizvod v prometu leta 1962 se je zelo zvečal zaradi vključitve novih cestnih podjetij. Brez njih bi znašal porast 106,1.

2. Visoka stopnja naraščanja industrijske proizvodnje, ki smo jo dosegli vse od leta 1952 naprej, je začela v letu 1961 upadati. Nizko dinamiko zasledimo že v prvi polovici letošnjega leta in šele v drugem polletju se je znova usmerila na visoko raven proizvodnje. Vzrokov, ki so vplivali na takšno zaostajanje proizvodnje, je bilo več. Razen ukrepov za omejevanje potrošnje ter neustrezne kreditne politike v začetku leta 1961 je razvoj proizvodnje najbolj zavirala nepripravljenost gospodarskih organizacij, da bi hitreje uskladile svojo proizvodnjo s spremenjenimi pogoji poslovanja in z bolj zaostrenimi pogoji na trgu; zlasti pa, da bi se bolj vključile v mednarodno tržišče ter si tako zagotovile možnosti za popolnejše izkoriščanje proizvodjalnih zmogljivosti.

Takšno stanje se je nadaljevalo tudi v letošnjem letu. Šele na podlagi povečane notranje potrošnje, predvsem pa visokega dviga izvoza se je proizvodnja v drugem polletju ponovno povečala. Zaradi zaostajanja proizvodnje v začetku leta je mogoče računati v letu 1962 le z zvečanjem proizvodnje za okoli 7 do 8 % (planirano povečanje je znašalo 11 %).

Dinamika rasti fizičnega obsega industrijske proizvodnje:

Leto	Indeksi tromesečja				Letni indeksi
	I	II	III	IV	
1962	99,4	105,6	103,6	116,5	107,5
1961	102,5	103,8	104,8	110,4	106,8
1960	103,8	115,9	114,7	123,3	114,4

Zaloge gotovih izdelkov so se hitro povečevale vse leto 1961 in še v prvi polovici leta 1962, nato pa so se začele zmanjševati kljub hitri rasti proizvodnje. To je bilo doseženo z intenzivnejšo notranjo potrošnjo in s pospešenim izvozom. Kako zelo je vplivalo povečanje izvoza na poživitev proizvodnje v letu 1962, je razvidno iz tega, da znaša vrednost povečanja izvoza industrijskih izdelkov leta 1962 kar 40 % celotnega povečanja družbenega bruto proizvoda industrije v letu 1962.

Preskrba z osnovnim reprodukcijskim materialom je bila z majhnimi izjemami zadovoljiva; zaloge surovin so nenehno naraščale in so bile oktobra 1962 za 10 % večje, kot je bilo povprečno stanje zalog v letu 1961. Zadovoljiva je bila tudi preskrba s premogom in z električno energijo, razen v prvih jesenskih mesecih, ko je prišlo do začasnih redukcij električne energije v metalurgiji (elektroplavž, aluminij) in v kemični industriji (karbid).

Tako kot leta 1961 je tudi v letu 1962 na zaostajanje industrijske proizvodnje najbolj vplivala kovinska industrija, ki je v prejšnjih letih za visoko stopnjo naraščanja imela prav tako odločilen vpliv na visoko dinamiko industrijske proizvodnje (na kovinsko industrijo odpade 20 % celotne industrijske proizvodnje). Proizvodnja kovinske industrije se je gibala v primerjavi s celotno industrijsko proizvodnjo takole (v indeksih):

	$\frac{1959}{1958}$	$\frac{1960}{1959}$	$\frac{1961}{1960}$	$\frac{1962}{1961}$
Industrija	111,4	114,4	106,8	107,5
Kovinska industrija	123,0	117,0	105,0	103,0

Hitrejši porast kovinske industrije je zaviral predvsem plasma opreme; zaloge so bile avgusta leta 1962 za več kot 60 % večje kot v istem mesecu prejšnjega leta.

Za predvidenim razvojem, čeprav v manjši meri kot kovinska industrija, je izrazito zaostajala tudi predelovalna industrija, kot so tekstilna, usnjarska, obutvena, živilska ter gumarska industrija.

Neskladnost med proizvodnjo in potrebami trga se je torej najbolj pokazala pri proizvodnji izdelkov za široko potrošnjo ter investicijskih materialov, kar v celoti potrjuje uvodno ugotovitev o nezadostni povezanosti proizvodnje s tržiščem.

Zadovoljiveje se je razvijala proizvodnja energetike in metalurgije oziroma proizvodnja reprodukcijskega materiala na splošno. Doseženi porast proizvodnje ustreza predvidevanjem in razpoložljivim možnostim. Pomembno se je zvečala proizvodnja (v precejšnji meri tudi zaradi novih zmogljivosti) v kemični, lesni in papirni industriji, v elektroindustriji ter v predelavi nekovin. Zaradi omejevanja investicijske potrošnje pa je zaostajala proizvodnja gradbenega materiala.

Že v drugi polovici leta 1961 se opaza zmanjševanje porasta zaposlenih, kar se je nadaljevalo tudi v letu 1962. (Število zaposlenih se je povečalo le za 1,8 %), tako da se bo kljub razmeroma nizkemu porastu proizvodnje povečala produktivnost dela za več kot 5 %. Iz tega je mogoče sklepati, da se je odnos gospodarskih organizacij do vključevanja nove delovne sile pod vplivom stimulativnejšega sistema delitve dohodka spremenil in da v večji meri izkoriščajo obstoječe rezerve delovne sile ter povečujejo proizvodnjo, predvsem z večjo produktivnostjo dela.

3. V zadnjih dveh letih kmetijska proizvodnja zaostaja za predvidenim razvojem: v letu 1962 se je celo znižala za 10 %, v letu 1961 pa se je povečala le za okoli 5 %.

Družbeno organizirana proizvodnja je bila v letu 1962 za 1,5 % večja kot v prejšnjem letu: družbena posestva so dosegla za 6,5 % višjo raven, medtem ko je bila proizvodnja v kooperaciji za skoraj 3 % manjša. Zasebna proizvodnja se je zmanjšala celo za 14 %.

Neuspelo letino moramo pripisati predvsem neugodnim vremenskim razmeram, čeprav so k nezadovoljivim rezultatom prispevali tudi subjektivni razlogi. Pogodbena proizvodnja je bila razmeroma slabo organizirana, ker so se kmetijske zadrüge še vedno posvečale bolj odkupni dejavnosti kot organiziranju kmetijske proizvodnje. Tako je ostal obseg pogodbene proizvodnje na lanskoletni ravni, in še ta se je omejevala bolj na razne usluge kot pa na pravilno izvajanje agrotehničnih ukrepov pri posameznih poljskih kulturah. Družbena posestva so pridobila do pomladi le okoli 4000 ha zemljišč namesto predvidenih 10 000 ha, ker še niso bili urejeni pogoji nakupovanja zemlje. V organizirani proizvodnji smo imeli 21 % vseh obdelovalnih površin oziroma za okoli 37 000 ha manj, kot se je predvidevalo.

Vse to je povzročilo, da se je rastlinska proizvodnja slabo razvijala in da smo pridelali za okoli 14 % manj poljščin, 48 % manj sadja in 22 % manj grozdja kot pa v letu 1961.

Zaradi zmanjšanega pridelka osnovne krme moramo računati, da se bo ob koncu leta 1962 in še nadalje v prvem četrletju 1963. leta znižalo tudi število govedi in prašičev. Družbena posestva bodo sicer skušala zadržati osnovni fond živine, ne bodo pa mogla bistveno povečati števila govedi. Pri zasebnih

proizvajalcih pa je treba računati s približno 5%-nim zmanjšanjem osnovne živine. Vse to bo imelo negativne posledice tudi za proizvodnjo v letu 1963.

V poljedelski proizvodnji je bil pridelek pšenice nekoliko večji kot lani, manj pa je bilo krmnega žita. Na glavnih pridelovalnih področjih je bil pridelek krompirja skoraj na lanskeoletni ravni, vendar je skupna proizvodnja za okoli 9% manjša kot v letu 1961. Hmelja je bilo sicer za okoli 300 ton manj, zaradi povišanja cen na zunanjem tržišču pa bo dosežena približno enaka vrednost proizvodnje kot v letu 1961.

Narobe pa se je živinorejska proizvodnja razvijala razmeroma ugodno in je za okoli 4% preseгла raven iz leta 1961. Zelo pomemben je bil uspeh pri organizirani reji na družbenih posestvih, kjer bo obseg pitanja za 114% večji kot leta 1961. V pogodbeni reji so pitali okoli 56 000 glav govedi, tako da je bilo v organizirani reji na družbenih posestvih in pogodbeno prirejenega skupno preko 19 000 ton govejega mesa, kar pomeni 58% vse proizvodnje v LRS. V tem se kažejo prvi, zelo ugodni rezultati naložb v družbena pitališča.

Pri pitanju prašičev smo dosegli nekoliko manjše uspehe kot pri pitanju goveje živine. Zaradi težav pri izvozu bekonov sredi leta smo dosegli približno enak obseg pitanja kot v letu 1961. Na družbenih posestvih bo vzrejenih čez 35 000 bekonov in drugih mesnatih prašičev, kar je za 39% več kot leta 1961, medtem ko je pogodbeni reja nekoliko zaostala, ker ni bilo zadostne stimulacije za to proizvodnjo. Zato je v začetku leta 1963 pričakovati zmanjšanje števila prašičev.

Proizvodnji mleka se je posvečalo premalo pozornosti. Proizvodnost molznih krav je še vedno zelo nizka ne le pri zasebnih proizvajalcih, ampak tudi na družbenih obratih. Zanimarjalo se je delo pri selekciji kot stalen ukrep za zboljšanje proizvodnih zmognosti pri govedu.

Vzrejo perutnine je ovirala dokaj neredna oskrba z močnimi krmili (ker je primanjkovalo tudi nekaterih uvoznih surovin). Zato ni bil dosežen predvideni obseg proizvodnje perutninskega mesa in jajc. Tudi slabši položaj v perutninski proizvodnji je posledica premalo jasnega in čvrstega proizvodnega koncepta ter programa reje reprodukcijskega materiala.

Blagovnost v kmetijstvu se je razvijala v odvisnosti od proizvodnje. Odkup poljskih pridelkov, sadja in vina je nazadoval, povečal pa se je odkup klavnega goveda za okoli 37%. Precej se je povečala prodaja vseh glavnih kmetijskih proizvodov na družbenih posestvih. Prodaja klavnega goveda se je zvečala celo za 200%, mesnatih prašičev za 44%, mleka za 17%, vina za 82%, medtem ko se je prodaja jajc zmanjšala za okoli 16%.

Zelo ugodno se je razvijal izvoz kmetijskih pridelkov, ki bo dosegel vrednost okoli 7 milijard deviznih dinarjev, kar je za blizu 30% več kot v letu 1961. Tudi struktura izvoza se je popravila, ker odpade okoli 58% vrednosti na izvoz živine, mesa in živinorejskih proizvodov.

Ob preskrbi kmetijstva z reprodukcijskim materialom so v posameznih obdobjih ponekod nastajale težave, ker ni bilo dovolj semena in ker umetna gnojila niso prihajala pravočasno, ker ni bilo rezervnih delov itd. Tako se dela ob pomladanski in jesenski setvi, pa tudi vmes, niso mogla opravljati pravočasno, strokovno in dosledno.

Potrošnja umetnih gnojil je znašala okoli 105 000 ton ali za 25 000 ton več kot v letu 1961, kar se bo ugodno pokazalo pri rasti tudi v naslednjem letu. Za potrebe živinorejskih farm je bilo dobavljenih okoli 60 000 ton krmilnih mešanic oziroma za okoli 20 000 ton manj, kot se je predvidevalo, ker je bilo

veliko težav z uvozom. Semena ozimnega žita je bilo pridelanega dovolj, semenškega krompirja pa premalo.

V letu 1962 je skupna investicijska potrošnja dosegla okoli 14,1 milijarde dinarjev. Sredstva so se uporabila zvečine za nadaljevanje že prej začelih objektov za povečanje živinorejske proizvodnje, kot so pitališča za govedo ter za mesnate prašiče in perutninski objekti, pomembnejši predelovalni obrati, vinske kleti in oprema. Namen vlaganj je bil predvsem povečati proizvodnjo vseh vrst mesa, mleka, zelenjave in izpopolniti kmetijsko organizacijo.

4. V proizvodnem programu za leto 1962 je bilo predvideno, da bi se zaradi izrednih potreb po lesu, zlasti pa zaradi povečanja izvoza, sečnja gozdov povečala v primerjavi z letom 1961 za 3 %, od tega sečnja iglavcev za 1 % in sečnja listavcev za 4 %. Gozdarske gospodarske organizacije so v nasprotju s takšno usmeritvijo postavljale svoj program sečnje na podlagi etata v ureditvenih programih ter se niso ravnale po takšni orientaciji. Posledica tega je bilo zaostajanje sečnje gozdov v prvih mesecih, kar je ogrozilo predvideno povečanje lesne in papirne proizvodnje ter povečani program izvoza žaganega lesa. V takšnih okoliščinah je bila nujna družbena intervencija, tako da se je sečnja v kasnejših mesecih povečala ter omogočila realizacijo predvidenih nalog.

Doseženi obseg sečnje je omogočal, da so se povečale količine lesa na tržišču za okoli 160 000 m³ ali za 7 %, in sicer (v 000 m³):

	1960	1961	1962	Indeks 1962 1961
Blagovna proizvodnja	2003	2157	2320	107
— iglavci	1253	1350	1510	112
— listavci	750	807	810	100
— tehnični les	1724	1829	2040	112
— drva za kurjavo	279	328	280	85

Struktura gozdnih sortimentov, ki so dospeli na tržišče, kaže, da je bilo doseženo nekoliko racionalnejše izkoriščanje lesa; proizvodnja tehničnega lesa se je povečala namreč za 12 %. Neustrezen sistem formiranja cen ter neustrezne stopnje prometnega davka pa so povzročali stvarnim potrebam neustrezno usmerjanje gozdne proizvodnje. Tako je skozi vse leto primanjkovalo celuloznega lesa, medtem ko so se proizvajale večje količine jamskega lesa in drugih sortimentov ter je bil prevoz v oddaljena področja neracionalen.

5. Na razvoj gradbene proizvodnje so v letu 1962 vplivali predvsem gospodarski ukrepi na področju investicijske politike. Začasno zaostajanje naročil v prvem polletju je povzročilo določene zastoje v proizvodnji, imelo pa je za posledico močno konkurenco pri prevzemanju del v drugem polletju ter znižanje cen za 10 do 15 %. Znižane cene so v drugem polletju omogočile polno zaposlitev gradbenih kapacitet. Kljub temu pa se je obseg gradbenih del povečal le za 4–5 %, ker je na obseg proizvodnje vplivala tudi nepričakovana sprememba vremenskih razmer proti koncu leta.

Spremembe v sistemu delitve dohodka ter uvedba novih oblik delitve osebnih dohodkov so vplivale, da se je tudi v gradbeništvu v večji meri odprl proces racionalizacije proizvodnje, odkrivanja notranjih rezerv, povečanja produktivnosti dela in podobno. Produktivnost dela se je v teku leta nenehno

dvigala; število zaposlenih je bilo stalno za 2 do 3% nižje kot v letu 1961, število opravljenih ur pa se je zmanjšalo celo za 8 do 10%. Kljub neugodnim vremenskim razmeram v četrtem tromesečju se je produktivnost dela dvignila za okoli 5%.

Gradnja stanovanj za tržišče se je v letu 1962 močno razširila; v gradnji je bilo že čez 1000 stanovanj. Takšna usmeritev stanovanjske graditve je bila dosežena s pomočjo kreditne politike republiškega stanovanjskega sklada in Splošne gospodarske banke ter je že omogočala večji vpliv potrošnikov na oblikovanje stanovanj, na znižanje proizvodjalnih stroškov ter na skrajšanje rokov graditve.

Neredno poravnavanje faktur za opravljena dela je tudi v letu 1962 povzročalo težave, ker se predpisi o avansiranju del v praksi niso izvajali. Tako se je še vedno omogočalo deficitno financiranje investicij na ravni gospodarskih in drugih organizacij ter politično-teritorialnih enot. Zaradi takšne politike je — kljub povečanju gradbenih del — celotni dohodek gradbeništva glede na prejšnje leto manjši za 11% ter je gradbeništvo nujno zašlo v nadaljnje težkoče.

Uspešnejši razvoj gradbene dejavnosti so zavirali tudi slaba in nekompletna tehnična dokumentacija, pomanjkanje primernih lokacij, neurejeni urbanistični načrti, nezadovoljivo izvajanje predpisov za prevzemanje del, neenakomerna časovna izraba obstoječih kapacitet, prav tako pa tudi neizdelani sistemi notranje delitve dohodka v gospodarskih organizacijah.

6. Zastoj razvoja ostalega gospodarstva, zlasti v prvi polovici leta, je povzročil tudi zmanjšanje dejavnosti v prometu. Značilno je popolno stagniranje pri železniških prevozi, ki komaj dosegajo obseg iz leta 1960 in 1961. Tudi pomorski prevozi niso dosegli v letu 1962 predvidenega razvoja. PTT promet, ki je v letu 1961 prvič po desetih letih nazadoval, se je v letu 1962 zopet povečal, vendar še ne v pričakovanem obsegu. Narobe pa dosega javni cestni promet še vedno visoko stopnjo povečanja. Prav tako je zadovoljiv tudi razvoj prometa v koprski luki. Obseg vseh prometnih storitev se je povečal v letu 1962 le za 4,2%.

Potrebe gospodarstva po prevozi so bile v tem letu v splošnem pokrite. Vendar je prišlo v jeseni ponovno do pomanjkanja železniških tovornih voz za prevoz umetnih gnojil in premoga. Vzroki za take sezonske motnje so predvsem v nezadostnem sodelovanju med prometnimi organizacijami in ostalim gospodarstvom, kar zahteva pravočasne in enakomernejše prevoze, deloma pa tudi nepotrebno zadrževanje voz.

V letu 1962 še ni prišlo do zadostnega sodelovanja med posameznimi prometnimi dejavnostmi. V strukturi prevozov se je še nadalje zmanjševal delež železniških transportnih podjetij, katerih finančni učinek je zavoljo visokih konstantnih stroškov zelo odvisen od obsega storitev. Zaradi zastoja pri prevozih kakor tudi zaradi povečanja investicijskega vzdrževanja so bili ustvarjeni lastni skladi iz čistega dohodka železniških transportnih podjetij neznatni. Nove organizacijske oblike pa so že vplivale na večjo racionalnost gospodarjenja ter na združevanje sredstev za važnejše investicije. To je pripeljalo tudi do vključevanja kamionskega transporta v dostavo blaga na dom ter do ukinitve železniških prevozov na nekaterih nerentabilnih progah.

Pomorski linijski prevozi so se v letu 1962 usmerili v Južno Ameriko. Zaradi ostre mednarodne konkurence ustvarja podjetje nizek dohodek, kar povzroča težkoče v poslovanju. Ugodnejše rezultate je dosegla koprška luka, koder

se je promet dvignil za 20 %. Luka je uspešno sodelovala s podjetji javnega cestnega prometa in z železniškim transportnim podjetjem; pri prevozih blaga ni bilo motenj.

Pri javnem cestnem prometu so se povprečne poti blagovnih prevozov še podaljšale, obenem pa se je pojavila težnja po preobremenjevanju vozil, del vozil pa ni bil izrabljen. Izkoristek motornih vozil v celoti še ni zadovoljiv, opaža pa se uspešno sodelovanje po poslovnem združevanju, zlasti v recipročnem vračanju tovora v domicilno področje vozil. Pri avtobusnem prometu se je udobnost potovanja povečala, predvsem zaradi nabave novih vozil. Avtobusne linije niso dovolj smotrno razdeljene med posamezna prevozna podjetja ter se tako pojavlja nezdrava konkurenca.

Investicijska vlaganja v osnovna sredstva v skupni vrednosti 18,1 milijarde dinarjev so se uporabila za naslednje namene:

- pri železnici je bila opravljena elektrifikacija proge na odseku Brezovica—Ljubljana, nabavljene so bile nove elektro in diesel lokomotive ter potniški vozovi, nadaljevala so se dela na ljubljanskem železniškem vozlišču, obnavljali so se glavni tiri;

- v luki Koper je bil zgrajen še četrti navez, nova zaprta skladišča ter novi tanki za rastlinska olja, kar omogoča nadaljnjo rast podjetja;

- cestna mreža je bila rekonstruirana in modernizirana v dolžini 124 km. Poglavitnejša dela so zlasti ljubeljski predor, ureditev dveh izvennivojskih križanj glavnih cestnih vpadnic z železnico v Ljubljani, utrditev trojanskega cestišča, nadaljevanje del na: severni magistrali, kočevski cesti, idrijski cesti, gorjanski cesti, jezerski cesti ter na odsekih Sežana—Divča in Štore—Podplat. Pričela se je gradnja novega mostu v Mariboru;

Za potrebe javnega cestnega prometa je bilo zgrajenih več objektov, med njimi nova avtobusna postaja v Novi Gorici, mehanični delavnici v Celju in Postojni in garaža na Jesenicah. Za opremo delavnic so vložili največ sredstev v Ljubljani. Kapacitete tovornega voznega parka so se povečale še za 10 %, avtobusnega pa za 17 %, kar omogoča nadaljnjo povečanje obsega cestnih prevozov;

- PTT kapacitete so se povečale pri dolžini kabske mreže za 8 % ter pri številu priključkov v avtomatski telefoniji za 20 %, kar daje večje možnosti za povečanje števila telefonskih pogovorov; zgradili so nova poštna poslopja v Murski Soboti, Velenju, Žalcu, Litiji in Ribnici ter stavbe za avtomatske telefonske centrale v Brežicah, Kranju in Mariboru; v Ljubljani so začeli zaradi nadaljnje avtomatizacije celotne telefonske in telegrafske službe v LRS graditi novo zgradbo za telekomunikacijski sistem.

7. Leta 1962 je bil dosežen pri povezovanju proizvodnje s potrošnjo in pri preskrbi prebivalstva napredek, ki se kaže v večji udeležbi proizvajalcev in trgovine na debelo v neposredni prodaji na tržišču, v boljši založenosti prodajaln ter v povečanju njihove zmogljivosti. Hkrati se je v skupnem prometu trgovine zmanjšala tudi udeležba posredniškega prometa trgovine na debelo.

V prodaji na drobno, ki je bila po vrednosti za okoli 13 % večja kakor leta 1961, se je udeležba prometa prodajaln industrijskih podjetij povečala od 9 % na 11 %. Na večjo pripravljenost proizvajalcev za organizacijo lastnega maloprodajnega omrežja so vplivale zlasti težave pri prodaji posameznih industrijskih izdelkov, kakor tudi nadaljnje povečanje razlik med cenami proizvajalcev in cenami v maloprodaji. Razen proizvajalcev so začela v širšem

obsegu usposabljanja lastno omrežje prodajaln tudi trgovinska podjetja na debelo, zlasti z industrijskim blagom. Na področju prometa z živilskimi proizvodi so se začela trgovinska podjetja na drobno združevati s trgovino na debelo. Tako so se formirala močna trgovinska podjetja s številnimi prodajalnami za prodajo istovrstnega blaga na širšem območju. S tem je bil pri združevanju trgovinskih podjetij, ki so se prej združevala v glavnem le v okviru občin in ne glede na potrebe večje specializacije, dosežen kvaliteten napredek. Ta podjetja so zasnova bodoče organizacije trgovine, ki bo lahko z uporabo enotne tehnike poslovanja prispevala k izboljšanju blagovne izmenjave in njeni modernizaciji.

Založenost trgovine na drobno se je v letu 1962 izboljšala. O tem priča količinsko povečanje zalog v prodajalnah za okoli 10 %. Kljub temu pa podjetja še niso izkoristila vseh možnosti za razširitev sortimenta. Na to je v določeni meri vplivala neelastična kreditna politika komunalnih bank ter še vedno nezadovoljiv sortiment izdelkov pri proizvajalcih.

Naložbe v osnovna sredstva so se v letu 1962 občutno povečale. Znašale so okoli 5500 milijonov dinarjev ali za 35 % več kakor v preteklem letu. Na takšen dvig so vplivala tudi povečana sredstva poslovnega sklada trgovinskih podjetij ter večja sredstva, ki so jih občinski ljudski odbori uporabili za naložbe v trgovino iz vplačanih najemnin za poslovne prostore. S tem in pa z nadaljnjim razširjenjem omrežja prodajaln, z nepretrganim obratovalnim časom so se povečale maloprodajne zmogljivosti za okoli 8 %. Pri tem pa je še vedno zaostajal razvoj trgovine z industrijskim blagom, kjer se počasneje uveljavlja tudi moderna tehnika prodaje.

Za oblikovanje maloprodajnih cen, ki so kazale v začetku leta še vedno močno tendenco naraščanja, je bil v drugem polletju določen trgovini za kritje njenih stroškov odstotek pribitka na nabavno ceno. Ta ukrep je sicer omejil nadaljnje povečevanje razlik med nabavnimi in prodajnimi cenami v trgovini, vendar pa ne more pomeniti trajne rešitve. Akumulacija v trgovini je le del akumulacije v proizvodnji in se mora gibati zato v mejah potreb trgovine za njen nadaljnji razvoj. Zato bo treba v prihodnje reševati to vprašanje s širšim uvajanjem rabatnega sistema, ki naj zagotovi takšno razporeditev skladov med proizvodnjo in trgovino, ki bo ustrezala potrebam razširjene reprodukcije obeh dejavnosti.

8. Za razvoj turizma so značilni naslednji podatki (v tisočih):

	1961	1962	Indeks
Prenočitve: vse	2900	2790	96
domače	2322	2100	90
tuje	578	690	120

Za zaostajanje pri domačem turizmu, kjer je število prenočitev za 10 % manjše kot v letu 1961, so deloma vzrok vremenske razmere v predsezoni in na začetku sezone, predvsem pa neskladje med porastom cen gostinskih storitev in kupno močjo domačih turistov. Na to je, posebno v zadnjih mesecih, vplivala tudi sprememba pogojev za zdravljenje zavarovancev v naravnih zdraviliščih.

Narobe pa so bili pri inozemskem turističnem prometu doseženi pomembni rezultati. Število prenočitev inozemskih turistov je bilo v letu 1962 za okoli 20 % večje kot leta 1961. Na tak razvoj inozemskega turizma so največ vplivale:

uvedba novega tečaja za inozemska plačilna sredstva, olajšave pri izdajanju viz in sprostitev carinskih formalnosti.

Zaradi zmanjšanja domačega turizma je kljub napredku inozemskega turizma skupno število prenočitev v primerjavi z letom 1961 padlo za 4%. To se izpričuje tudi v zasedbi posameznih vrst nastanitvenih zmogljivosti.

	Povprečno izkoriščanje ležišč v dnevih	
	1961	1962
Komercialno gostinstvo	131	118
Zdravilišča	227	188
Počitniški domovi	64	57
Zasebne turistične sobe	47	43
S k u p n o	89	80

Stopnja izrabljanja kapacitet se je torej precej zmanjšala, kar kaže ob izboljšanih pogojih na znatne rezerve za razvoj turističnega prometa.

Devizni priliv od turizma se je povečal za okoli 33% in bo znašal v letu 1962 okoli 1600 milijonov deviznih dinarjev (5,3 milijonov US dolarjev). Na to je mimo povečanega števila prenočitev vplivalo tudi povečanje povprečne dnevne porabe inozemskih turistov.

Precej so se povečale investicijske naložbe za razvoj turizma:

	1961	1962	Indeks
v milijonih dinarjev	3119	4500	144

Takšen dvig vlaganj kaže, da se razvoju turizma daje vedno večji poudarek. V letu 1961 smo pridobili med drugim 823 novih ležišč in 3420 restavracijskih sedežev, v letu 1962 pa okoli 600 ležišč in 1300 sedežev. Obenem se je začela tudi gradnja pomembnih novih gostinskih in turističnih objektov, katerih pozitivni učinek na turistični promet se bo pokazal v naslednjih letih.

Gibanje prometa v gostinstvu je bilo naslednje:

	1961	1962	Indeks
Po tekočih cenah			
v milijonih dinarjev	28 782	33 000	115
Cene iz leta 1961			
v milijonih dinarjev	28 782	28 843	100

Zaradi povečanja prometnega davka in spremenjenega načina obračunavanja le-tega so se cene alkoholnih pijač dvignile za 22%, kar je vplivalo na zmanjšanje količinske prodaje pijač. Da je kljub temu fizični obseg storitev ostal na ravni leta 1961 je pripisati povečanju prometa pri drugih storitvah. Zaradi povišanja cen kmetijskih pridelkov, ki pomenijo največji del materialnih stroškov gostinstva, in povečanja družbenih obveznosti so gostinske gospodarske organizacije mehanično dvigale cene svojih storitev. Pri tem pa niso upoštevale obstoječih tržnih pogojev, predvsem pa niso v novo nastalem položaju iskale izhoda v izkoriščanju notranjih rezerv, ki bi posebno pri materialnih stroških lahko občutno vplivale na končno oblikovanje cen. Prav tako se niso usmerile na večjo ponudbo drugih uslug. Zato je stagnacija prometa v gostin-

stvu v precejšnji meri tudi posledica neustrezne komercialne politike gostinskih podjetij.

9. Neskladnosti v razvoju družbene obrti, ki se izpričuje v hitrejšem razvoju proizvodnih in zaostajanju storitvenih zmogljivosti, so se večidel nadaljevale tudi v letu 1962. Predpisi o obveznih servisnih pregledih ter povečane zahteve potrošnje pa so že vplivali tako, da so proizvajalna in trgovinska podjetja začela hitreje usposablјati servisne delavnice. Večja ponudba industrijskih izdelkov na domačem tržišču je usmerila proizvajalna obrtna podjetja k širšemu sodelovanju z industrijo ter na prehod k proizvajanju takih izdelkov, ki za industrijo zaradi neekonomskih količin niso zanimivi.

Tak razvoj je omogočil družbeni obrti nadaljnje povečanje proizvodnje — in storitev za okoli 8 %. Povečanje je bilo doseženo deloma tudi na račun zmanjšane dejavnosti zasebne obrti, zlasti pri gradbenih storitvah pri proizvodnih obrtih. Kljub temu pa se posameznim obrtnim podjetjem še vedno ni posrečilo, da bi prilagodila svoje poslovanje novim pogojem na tržišču. Zato so občinski ljudski odbori ter zbornice tudi v letu 1962 nadaljevali s prizadevanji za izboljšanje njihovega položaja. Pri tem pa so se vse preveč usmerjali le na iskanje možnosti za zmanjšanje družbenih obveznosti, čeprav bi morali trajnejše rešitve iskati le v izboljšanju notranje organizacije ter v usvajanju nove proizvodnje.

Večja sredstva poslovnega sklada so omogočila, da je bila vrednost naložb v osnovna sredstva družbene obrti v letu 1962 za okoli 7 % večja kakor v preteklem letu. Večji del sredstev je bil uporabljen za nadaljnje izboljšanje mehanizacije in za modernizacijo obrtnih obratov, kar je v skladu s prizadevanji za hitrejše uveljavljanje novih načinov dela v obrti. Pri tem pa so še vedno prevladovale naložbe v proizvodno obrt, ki je razpolagala z večjimi lastnimi sredstvi. Zato so bile razpoložljive zmogljivosti storitvenih obratov kljub hitrejšemu usposabljanju servisnih delavnic industrijskih in trgovinskih podjetij še vedno premajhne, da bi lahko zadovoljile povečane potrebe.

Visokemu dvigu proizvodnosti dela, ki je bil dosežen v družbeni obrti leta 1961, je sledilo nadaljnje povečanje v letu 1962, čeprav v manjšem obsegu. Glede na možnosti za nadaljnjo mehanizacijo obrtnih obratov obstoje še znatne rezerve, ki jih bo treba izkoristiti z izboljšanjem notranje organizacije ter s strokovnim usposabljanjem obrtnih delavcev. Pri tem so se zgodile leta 1962 tudi večje pomanjkljivosti. Namesto da bi z združevanjem in pogodbenim sodelovanjem zagotovili večjo specializacijo in medsebojno dopolnjevanje razpoložljive strojne opreme, so ljudski odbori pogosto združevali tudi obrtna podjetja različnih dejavnosti. Take združitve ne dajejo novim, četudi večjim podjetjem nobene osnove za hitrejši in uspešnejši razvoj; zlasti pa ne za povečanje in pocenitev proizvodnje.

10. Letošnji izvoz bo dosegel okoli 32,1 milijard deviznih dinarjev ter bo za približno 33 % večji od lanskega. S tem bo doseženo največje letno povečanje izvoza v vsem povojnem obdobju.

Razen povečane materialne vzpodbude sta k temu prispevala tudi neposredna aktivizacija gospodarskih organizacij in zbornic ter večja skrb politično-teritorialnih enot. Tudi težave pri plasmaju blaga na notranjem tržišču so vplivale na hitrejšo in večjo vključitev nekaterih industrijskih strok v mednarodno menjavo.

Na takšno zvečanje izvoza je najbolj vplival izvoz industrijskih izdelkov (kovinske industrije, zlasti proizvodov strojne, motorne ter lesne industrije, tu

pa zlasti žaganega lesa in pohištva). Izvoz v kmetijstvu se je povečal spričo večje prodaje živinorejskih proizvodov (zlasti mesa in živine). Pomen takega dviga izvoza je še večji, če upoštevamo, da so se težave pri prodaji blaga povečale in da so občutno padle cene na svetovnem tržišču. Tudi če upoštevamo, da je začel izvoz pomembneje naraščati šele v drugi polovici leta ter ob nezadostni raziskanosti inozemskih tržišč, moramo ugotoviti, da so bili v kratkem času doseženi zelo ugodni uspehi. To pa obenem pričča o velikih rezervah, spričo katerih lahko računamo s hitro dinamiko zunanje trgovinske izmenjave tudi v prihodnje.

Hkrati z nujnostjo hitrejšega zvečevanja izvoza se očitneje kažejo problemi majhne produktivnosti dela ter velikih proizvodjalnih stroškov. Zastarelost opreme in tehnoloških postopkov, nezadostno medsebojno sodelovanje producentov iste stroke ter producentov primarne ter sekundarne predelave, nesklajenost proizvodnih programov, večja delitev dela in specializacija proizvodnje so osnovna vprašanja, ki jih bo treba reševati, če se hočemo v povečanem obsegu in stabilneje vključiti v mednarodno delitev dela.

Na osnovi dosedanje realizacije pričakujemo od neblagovnih uslug 10 %-no povečanje dotoka deviznih sredstev. Pri tem so zlasti ugodni rezultati, doseženi z inozemskim turizmom, med transportnimi uslugami pa predvsem v pomorskem prometu.

Uvoz blaga se je v letih 1960 in 1961 močno povečal zaradi večjega uvoza opreme in spričo zvečanja industrijske proizvodnje, ki je bolj vezana na uvoz sestavnih delov in osnovnih surovin. Tudi v prvi polovici leta 1962 je uvoz kazal tendenco nadaljnjega zvečanja. Naglo naraščanje uvoza je preseгло naše realne možnosti, posebno ker izvoz v zadnjih letih ni naraščal dovolj hitro, da bi pokrival povečani obseg uvoza. Šele v zadnjih mesecih je uvoz pod vplivom izvršenih ukrepov začel nazadovati in bo do konca leta za približno 5 % nižji kot v letu 1961. Selektivni ukrepi na področju uvoza bodo s svojimi posledicami zagotovili tudi v prihodnje večjo naslonitev producentov na domače proizvodjalne vire.

11. Za investicijsko politiko v letu 1962 so značilni ukrepi, ki naj bi zagotovili realizacijo proporcev zveznega družbenega plana. Namen teh ukrepov je bila omejitev investicijske potrošnje, oziroma odprava prakse deficitnega financiranja investicij. Značilni so zlasti predpisi, ki določajo, da se ne more pričeti z investicijami, če niso zagotovljena finančna sredstva (odpiranje akreditivov oziroma dajanje garancij pristojne banke, da so sredstva zagotovljena), uredba o poravnavi obveznosti, ki so nastale do konca prejšnjega leta, ter priporočilo, da se odloži izgradnja administrativnih zgradb. Ker je na podlagi teh ukrepov prišlo do določenega zaostajanja v gradbeništvu in proizvodnji gradbenega materiala ter opreme, so bili kasneje sprejeti ukrepi, ki naj bi pospešili investicijsko potrošnjo ter vplivali na hitrejši dvig proizvodnje. S temi predpisi je bila republiškem investicijskemu skladu dana možnost uporabe 65 % blokiranih anuitet, kar je pomenilo okoli 1 milijardo din dodatnih sredstev. Nadalje je bilo odobreno posojilo iz zveznih sredstev v višini 1800 milijonov dinarjev in posojilo Splošne gospodarske banke LRS v višini 1958 milijonov dinarjev za gradnjo stanovanj za tržišče. Povečana so bila tudi sredstva za kreditiranje serijske opreme, ki so znašala okoli 2700 milijonov dinarjev.

Ob upoštevanju vseh navedenih ukrepov, dosedanje dinamike investicijske potrošnje ter razpoložljivih sredstev se ocenjuje naslednja investicijska potrošnja:

	— v tekočih cenah — v milijonih dinarjev				
	Indeksi				
	1960	1961	1962	1961 1960	1962 1961
Gospodarske investicije	74 760	84 498	99 700	113,0	118,0
Negospodarske investicije	41 193	51 288	59 500	124,5	116,0
Investicije skupaj	115 953	135 786	159 200	117,1	117,2

	Struktura v procentih		
	1960	1961	1962
Gospodarske investicije	64,5	62,2	62,6
Negospodarske investicije	35,5	37,8	37,4
Investicije skupaj	100,0	100,0	100,0

Dinamika potrošnje investicijskih sredstev za naložbe v gospodarstvo je v primerjavi s preteklim letom nekoliko večja od dinamike naložb za negospodarske investicije, kar je v skladu s cilji, ki so bili postavljeni v resoluciji ljudske skupščine o politiki gospodarskega razvoja za leto 1962.

Povečana dinamika investicij je bila dosežena v vseh gospodarskih panogah, predvsem pa v trgovini, gostinstvu, gradbeništvu in gozdarstvu. Precejšnje povečanje naložb je bilo doseženo tudi v industriji in prometu.

Naložbe za negospodarske dejavnosti so se sicer povečale za okoli 8 milijard dinarjev, vendar pa je bila dinamika vlaganj manjša kot v prejšnjem letu. Na to je vplival odlok o poravnavi obveznosti iz preteklih let ter zmanjšan priliv proračunskih sredstev. Struktura potrošnje je ostala približno ista kot v letu 1961: na stanovanjsko dejavnost je odpadlo 50,7 %, na šolstvo 15,9 %, na komunalno dejavnost 9,1 % in na zdravstvo 9,3 % od skupne potrošnje za negospodarske investicije.

Večja umiritev tržišča na področju investiranja je vplivala na stabilizacijo cen materiala in uslug; indeks cen investicijske opreme je ostal nespremenjen, cene gradbenega materiala so se nagibale k zniževanju, cene gradbenih uslug pa so se znižale za 10 do 15 %. Tudi boljše oskrbovanje gradbišč z opremo in gradbenim materialom je ugodno vplivalo na skrajšanje rokov za izgradnjo objektov in s tem tudi na pocenitev investicij.

V strukturi vlaganj po posameznih nosilcih sredstev je prišlo do pomembnejših razlik, ki se kažejo v naslednjem:

	— v tekočih cenah — v milijonih dinarjev				
	Realizacija		Ocena	Indeksi	
	1960	1961	1962	1961 1960	1962 1961
Zvezna sredstva	21 892	19 778	18 720	90,3	94,6
Republiška sredstva	8 262	13 029	20 510	157,7	157,4
Okrajna sredstva	8 684	8 329	9 310	95,9	111,8
Občinska sredstva	24 015	28 116	39 550	117,1	140,7
Bančna sredstva	3 556	2 821	5 500	79,3	195,0
Sredstva gospodar. organizacij	49 544	63 713	65 600	128,6	103,0
Skupaj	115 953	135 786	159 200	117,1	117,2

	Struktura v procentih		
	1960	1961	1962
Zvezna sredstva	18,9	14,6	11,7
Republiška sredstva	7,1	9,6	12,9
Okrajna sredstva	7,5	6,1	5,8
Občinska sredstva	20,7	20,7	24,9
Bančna sredstva	3,1	2,1	3,5
Sredstva gospodar. organizacij	42,7	46,9	41,2
Skupaj	100,0	100,0	100,0

Značilnost prikazane strukture investicij je predvsem močno povečanje deleža republiških, občinskih in bančnih sredstev v skupnih investicijah, kar pomeni začetek uveljavljanja večje vloge republike in komune ter bančnega sistema pri financiranju gospodarskega razvoja. Določen del sredstev gospodarskih organizacij se je namreč prek investicijskih skladov in bančnih sredstev že vključil v financiranje razširjene reprodukcije na širši osnovi. Prikazano zmanjšanje deleža sredstev gospodarskih organizacij je torej v določeni meri že posledica izkoriščanja njihovih sredstev prek investicijskih skladov in bank.

12. Razpoložljiva sredstva gospodarskih organizacij za obratna sredstva so se v letu 1962 povečala za okoli 14 % ali za 56 milijard dinarjev, kar je nekoliko več od povečanja družbenega bruto produkta, ki je znašal 11 %. Pri tem so se razpoložljiva sredstva podjetij povečala tudi za začasno zmanjšanje družbenih dajatev zaradi prehodov na obračun po plačani realizaciji. Na izboljšanje likvidnosti gospodarstva so vplivale tudi poravnave dolgov negospodarskih dejavnosti gospodarskim organizacijam; to se je zgodilo na podlagi ukrepov za zmanjšanje medsebojnih obveznosti. Pretežni del tako povečanih sredstev gospodarskih organizacij se je prelil v zaloge, ki so bile za nad 50 milijard dinarjev ali za okoli 20 % večje kot v preteklem letu, občutno pa so se povečala tudi sredstva na žiro računih podjetij.

Povečanje obratnih sredstev je bilo zagotovljeno iz naslednjih virov (v milijardah dinarjev):

Sredstva družbenih investicijskih skladov	3,6
Bančna sredstva	37,1
Od tega:	
Narodna banka in specializirane banke	4,0
Splošna gospodarska banka LRS	15,3
Komunalne banke	17,8
Poslovni skladi gospodarskih organizacij in del čistega dohodka iz tekočega leta	15,3
Skupaj povečanje obratnih sredstev	56,0

Bančna sredstva so še vedno pomenila poglavitni vir za zadovoljevanje potreb po obratnih sredstvih. Pri tem so prišla do izraza zlasti decentralizirana bančna sredstva, ki so se s sprostitevjo centralnih depozitov pojavila pri komunalnih bankah ter pri Splošni gospodarski banki. Ta je razen z lastnimi sredstvi razpolagala še s sredstvi, zbranimi s 5 %-no obvezno rezervo komunalnih bank ter s 5 %-no posebno obvezno rezervo skladov.

Kljub intenzivnejšemu kreditiranju gospodarstva v letu 1962 (na kar kaže prej prikazani odnos med povečanjem obratnih sredstev ter družbenega bruto produkta) so tako komunalne banke kakor tudi Splošna gospodarska banka LRS, za razloček od prejšnjih let, med letom razpolagale z visokimi neizrabljenimi sredstvi. Na to je vplivala odložitev vplačil kreditov Glavni centrali Narodne banke, ki je šele konec oktobra 1962 znižala odobrene kredite za okoli 8200 milijonov dinarjev, prav tako pa tudi splošno izboljšanje likvidnosti v gospodarstvu zaradi prehoda na obračun po plačani realizaciji, zaradi zmanjšanja medsebojnih terjatev in podobno. Visoka razpoložljiva bančna sredstva so vplivala na to, da so gospodarske organizacije vlagale svoja sredstva poslovnega sklada predvsem v osnovna sredstva, za obratna sredstva pa so uporabile le okoli 5500 milijonov dinarjev, kar ne obseže niti polovice vlaganj v letu 1961.

13. Razvoj osebne potrošnje v letu 1962 je bil rezultat različnih faktorjev, ki so zavirali hitro rast realnih osebnih dohodkov. Med najpomembnejšimi so bili visok dvig osebne potrošnje v letu 1961, katerega ni spremljalo ustrezno povečanje proizvodnje in produktivnosti dela, zaostajanje dinamike proizvodnje v letu 1962 in slaba letina v kmetijstvu ter z njo povezavo močno zvišanje cen živilskih proizvodov.

Osebna potrošnja se je gibalala v letu 1961 in 1962 takole:

	— v indeksih	
	— v stalnih cenah	
	1961	1962
	1960	1961
Skupna osebna potrošnja	112,0	101,8
— družbeni sektor	115,0	104,1
— zasebni sektor	102,4	93,8

Visok dvig osebne potrošnje v letu 1961, katerega ni spremljal ustrezen razvoj proizvodnje in produktivnosti dela, večanje razponov med najvišjimi in najnižjimi osebnimi dohodki, naraščanje življenjskih stroškov ter s tem v zvezi vprašanje življenjske ravni zaposlenih z najnižjimi osebnimi dohodki — so v letu 1962 sprožili močnejšo družbeno intervencijo na področju delitve dohodka gospodarskih organizacij. Zvezna ljudska skupščina je sprejela zakon o komisijah za izvajanje predpisov o delitvi čistega dohodka gospodarskih organizacij in zavodov, Zvezni izvršni svet pa je izdal ustrezna navodila. V skladu s tem so bile gospodarske organizacije dolžne proučiti svoje gospodarjenje v preteklem letu in sprejeti v pravilnikih o delitvi čistega dohodka taka razmerja, osnove in merila za notranjo delitev, ki bi zagotavljala čim večje ekonomske rezultate, sredstva za osebne dohodke pa uskladiti s poslovnimi uspehi, ki so nastali po zaslugi kolektiva.

Pri ocenjevanju rezultatov svojega poslovanja naj bi delovni kolektivi na podlagi teh predpisov upoštevali razmere, v katerih je bil ustvarjen čisti dohodek podjetja (opremljenost s sredstvi za delo, pogoji na trgu, delovanje instrumentov sistema), ter uporabili posebno formulo, katera naj bi zagotovila hitrejšo naraščanje skladov oziroma sredstev za razširjeno reprodukcijo.

Ta družbena intervencija je sicer omogočila odpravo nekaterih ekscesov ter boljše uskladitev razmerij pri delitvi čistega dohodka z nivojem proizvodnje, kmalu pa so se pokazale tudi nekatere izrazite negativne tendence, kakor je npr. zanemarjanje dela za izpopolnitev sistema notranje delitve v delovnih

organizacijah, ki ga je zamenjal formalistični izračun po formuli. Pojavljale pa so se mentaliteta »plače« s svojimi negativnimi posledicami, uravnilovske tendence, razen tega pa so se razni družbeni organi vmešavali v celotni kompleks gospodarjenja, kar je povzročalo apatičnost pri organih samoupravljanja kakor tudi pri strokovnih kadrih.

Razen tega upošteva formula število zaposlenih, kar lahko zavede kolektive, da začno zaradi trenutnih gospodarskih koristi zaposlovati nekvalificirano delovno silo.

Neupravičene razpone ter razne ekscese pri delitvi osebnih dohodkov, do katerih je prišlo, ponekod v letu 1961, so leta 1962 v glavnem odpravili. Tako se je delež zaposlenih v gospodarstvu, ki prejema mesečno manj kot 20 000 dinarjev, znižal od 37 % na 22 %, delež onih, ki prejema od 20 000 do 50 000 dinarjev, se je dvignil od 57 % na 71 %, delež tistih, ki prejema od 50 000 do 80 000 dinarjev se je dvignil od 5 % na 7 %, medtem ko je delež oseb, ki prejema dohodek nad 80 000 dinarjev, ostal v glavnem nespremenjen.

Zaradi celotne družbene aktivnosti na področju delitve osebnih dohodkov so nominalni osebni dohodki zaposlenih v gospodarstvu naraščali počasneje, v realnih vrednostih pa so bili celo nižji kot leta 1961. Medtem ko je za leto 1961 značilno povečanje osebnih dohodkov čez doseženo produktivnost dela, so v letu 1962 povprečni realni osebni dohodki močno zaostajali za zvečanjem produktivnosti.

Indeksi gibanja produktivnosti dela in povprečnih realnih osebnih dohodkov v gospodarstvu

	1961 1960	1962 1961
Produktivnost dela	101,4	104,8
Realni osebni dohodki	110,4	97,5

14. Stanovanjska graditev se je v letu 1962 nekoliko ustalila in ni tako zelo naraščala kot v preteklih letih. Dograjenih je bilo 9800 stanovanj, s čimer se je stanovanjska površina na enega prebivalca povečala od 11,7 m² v letu 1961 na 11,9 m² v letu 1962. V tem letu se je začela intenzivneje razvijati tudi graditev stanovanj za tržišče, kar pa bo pomnožilo število dograjenih stanovanj šele prihodnje leto. Vidni uspehi so bili doseženi s tem, da se je še nadalje skrajševala doba, potrebna za graditev stanovanj. Na hitrejšo graditev je vplivala tudi uporaba novih materialov in konstrukcijskih elementov. V letu 1962 se je število nedograjenih stanovanj zmanjšalo za okoli 1000 oziroma za 7 %.

Uspešnejše izvajanje stanovanjske graditve so ovirali nekateri problemi, zlasti pa pomanjkanje urbanističnih programov, ki jih občinski ljudski odbori še niso sprejeli niti za taka mesta, ki se intenzivno razvijajo. Vzrok je v tem, ker občinski ljudski odbori niso organizirali urbanistične službe niti zagotovili potrebnih finančnih sredstev za izdelavo urbanistične dokumentacije. Čeprav je splošna nacionalizacija gradbenih zemljišč omogočala ugodne pogoje za usmerjanje stanovanjske graditve v gradbene okoliše, je stanovanjska graditev zunaj gradbenih okolišev nenehno naraščala, ker občinski ljudski odbori niso pripravili zazidalnih načrtov za urejeno gradnjo v gradbenem okolišu, posebno za graditev stanovanj za tržišče.

Redno financiranje stanovanjske graditve je še vedno zaviralo premalo urejeno poslovanje občinskih stanovanjskih skladov, ki še niso uspeli v celoti

likvidirati prevelike angažiranosti iz preteklih let. Skladi prav tako niso uspeli pritegniti sredstev tistih interesentov za graditev stanovanj, ki imajo nižje osebne dohodke, ker jim niso nudili možnosti za graditev cenejših stanovanj. Poseben problem je tudi redno vzdrževanje in večja popravila starejših hiš, ker stanarina za te namene ne zadošča, ljudski odbori pa še niso izrabili možnosti, ki jih predvidevajo predpisi za spremembo določil o določanju višine in delitvi stanarine. Uspešnejši razvoj stanovanjske graditve je ovirala tudi nestabilnost gradbenih stroškov. Cene stanovanjske graditve so se sicer med letom nekoliko zmanjšale, proti koncu leta pa so začele ponovno naraščati.

Za razvoj komunalne dejavnosti je bilo v letu 1962 vloženi 5400 milijonov dinarjev, ki so jih porabili v glavnem za tekoče potrebe. Viri za financiranje in kreditiranje komunalne dejavnosti so sicer številni, a nestabilni, razen tega pa ne zadoščajo za pravočasno opremljanje mestnih površin, kjer se razvija intenzivna stanovanjska in druga graditev. To se kaže posebno v večjih mestih, kjer izvajajo razen pospešene stanovanjske graditve tudi obsežnejše rekonstrukcije na področju prometa ali kjer se razvija turistična dejavnost.

Komunalne gospodarske organizacije so še nadalje prehajale iz statusa zavodov in ustanov v status gospodarskih organizacij. Ta proces je krepil delavsko samoupravljanje v komunalni dejavnosti in povečal njegovo materialno bazo posebno s tem, da so jim občinski ljudski odbori prepuščali večji del družbenih prispevkov. Posledica takega ukrepanja se kaže v gibanju osebnih dohodkov v komunalnih podjetjih, kateri so se približali tistim v ostalih gospodarskih dejavnostih. Zato se je zmanjšala fluktuacija delavcev, prav tako pa so vložili precejšnja sredstva za gradnjo samskih domov ter za organizacijo letnega oddiha in družbene prehrane.

15. Družbeno upravljanje v šolstvu je odprlo pot novim razvojnim oblikam v šolstvu in pripeljalo do novih vzgojnih in izobraževalnih metod, predvsem pa do tesnejšega povezovanja šole in komune.

Z ustanovitvijo šolskih skladov se je povečala materialna osnova za financiranje šolstva. Skupna sredstva za šole I. in II. stopnje so se povečala od 17,5 milijard dinarjev v letu 1961 na 24,7 milijard dinarjev v letu 1962 ali za 41 %. Večja vlaganja so omogočila tudi ustrezno povečanje kapacitet, tako da se je fond šolskih površin povečal za 4,7 %. Močno naraščanje števila učencev pa še vedno vpliva na pomanjkanje šolskega prostora, ki je značilno zlasti za šole II. stopnje. Čeprav so se kapacitete teh šol povečale za 500 učencev v eni izmeni, niso mogle sprejeti vseh učencev, ki so želeli nadaljevati šolanje. Tako je bilo v šolskem letu 1962/63 od 13 258 učencev odklonjenih 2911 ali 22 %.

Takšno stanje je posledica tega, ker so bile v preteklem obdobju usmerjene investicije predvsem v gradnjo objektov obveznega šolstva, medtem ko za strokovno izobraževanje, ki je osrednji problem, niso bila vložena pomembnejša sredstva.

Število študentov na višjih in visokih šolah se je v letu 1962 povečalo za 12 %. Na to povečanje je vplival tako svobodni vpis kot tudi novo ustanovljene višje šole.

Povečani vpis in reformirani študij sta na ljubljanski univerzi zaostriła problem premajhnih učnih prostorov, sam reformirani študij pa je odprl še problem premajhnega števila učnih moči, predvsem asistentov za posamezne predmete v prvih letnikih.

Najbolj čutijo pomanjkanje prostora: medicinska fakulteta, fakulteta za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo ter fakulteta za strojništvo.

Obseg raziskovalne dejavnosti, ki je v letu 1961 znašal 3,4 milijarde dinarjev, kar predstavlja 64 % vseh dohodkov raziskovalnih zavodov, se je v letu 1962 povečal za 20 %. Prav tako so se v tem letu v večji meri začeli formirati razvojni inštituti pri industrijskih podjetjih.

Povečanje raziskovalne dejavnosti v letu 1962 je rezultat predvsem povečanih sredstev Sklada Borisa Kidriča, ki je financiral pretežno aplikativne teme ob pritegnitvi sredstev gospodarskih organizacij. Le v manjši meri je Sklad Borisa Kidriča mogel nuditi kreditno pomoč za opremo inštitutom.

Pomemben doprinos k pospeševanju raziskovalnega dela je dal GO SZDL, ki je v svoj program jesenskega seminarja vključil temo o integraciji raziskovalnega dela v proizvodnji. Prav tako so tudi okrajni odbori SZDL organizirali večdnevne seminarje s podjetji ter obravnavali probleme in konkretne oblike vključevanja raziskovalnega dela v proizvodnjo.

Razvoj kulturne dejavnosti se je usmerjal predvsem na tista področja, ki pospešujejo množično kulturno udejstvovanje oziroma služijo množičnim potrebam. Velik napredek je bil dosežen na področju televizije, ki je močno razvila svojo dejavnost tako v programskem delu kakor tudi pri razširitvi oddajnega omrežja. Večja skrb je bila posvečena tudi razširitvi kinematografskega omrežja, knjižnic, delovanju ljudskih univerz in podobno.

V zdravstvu je bil leta 1962 dosežen ugoden razvoj na področju izvenbolnišnične službe. Z večjimi vlaganji na tem področju so bili precej izboljšani pogoji v vseh dispanzerskih dejavnostih, v zdravstvenih domovih in postajah. Še vedno pa zaostaja razvoj bolnišnične službe, četudi so se za te namene v letu 1962 vlaganja povečala. Zaradi visokih potrebnih sredstev pa objekte počasi dograjujejo, medtem ko gradnje nekaterih pomembnejših objektov iz istih razlogov še ni bilo mogoče pričeti.

V socialnem varstvu so se v komunah organizacijsko utrdile strokovne socialne službe. Organizirani socialni centri v razvitejših občinah so prevzeli naloge predvsem v smeri preventivnega delovanja in integracije socialnega dela v ekonomsko-družbeno dejavnost komun.

Kljub sprejeti resoluciji o otroškem varstvu in dejstvu, da neurejeno varstvo otrok vpliva na zmanjšanje produktivnosti zaposlenih staršev, ni bil dosežen pri otroškem varstvu bistveni napredek niti po obsegu niti po oblikah. Bistveni vzrok za tako stanje je v premajhnem interesu gospodarskih in družbenih faktorjev v komuni in v krajevnih skupnostih pri reševanju teh problemov. Tudi družbeno upravljanje v otroških ustanovah še ni doseglo zaželenega napredka zaradi premajhne aktivnosti koristnikov v teh ustanovah.

Skrb za borce in invalide je v letu 1962 prešla v pristojnost občinskih ljudskih odborov, s čimer se je začela kvalitetneje in kompleksneje urejati problematika njihovega varstva.

V socialnih zavodih za ostarele so se razmere sicer izboljšale, vendar pa obstoje še pereči problemi, kot so pomanjkanje primerno usposobljenega osebja in nezadostne kapacitete, ki jih bo treba povečevati.

Na področju kompleksne rehabilitacije je bila v letu 1962 izvedena vrsta akcij z namenom — vključiti rehabilitiranega invalida v normalno delovno okolje in življenje. V ta namen je bila ustvarjena tesna povezava med vsemi činitelji, ki naj bi združevali svoje strokovne, družbene in materialne sile za uspešno rehabilitacijo invalidov. To prizadevanje je dobilo tudi konkretno organizacijsko obliko v stalni konferenci za rehabilitacijo invalidnih oseb Slovenije.

Na področju socialnega varstva je šlo v letu 1962 največ investicijskih sredstev za razvoj varstveno vzgojnih ustanov in počitniških letovanj.

Občinski socialni skladi za financiranje socialnega varstva so se pokazali kot uspešna oblika zbiranja finančnih sredstev za te potrebe.

16. Naraščanje zaposlovanja je v letu 1962 doseglo bistveno prelomnico. Medtem ko je prejšnja leta v družbenem sektorju število zaposlenih naraščalo v povprečju za okoli 24 000, se je v letu 1962 povečalo samo za okoli 9000, od tega v gospodarstvu za okoli 5000 in v negospodarskih dejavnostih za približno 4000. Sprememba v politiki zaposlovanja je očitna zlasti v gospodarstvu, pri čemer moramo ugotoviti kot pozitivno dejstvo tudi to, da se je število zaposlenih najbolj povečalo pri terciarnih oziroma uslužnostnih dejavnostih, kjer večanje števila zaposlenih pogosto pomeni tudi povečanje kapacitet. Tudi v negospodarskih dejavnostih se je dinamika zaposlovanja zmanjšala, na kar so verjetno že vplivale spremembe v sistemu formiranja in delitve dohodka v teh dejavnostih.

Osnovni podatki o gibanju zaposlenih so naslednji:

	1960	1961	1962	Indeksi	
				1961 1960	1962 1961
Skupaj	454 893	477 002	486 010	104,9	101,9
Gospodarstvo	368 404	385 477	390 640	104,6	101,4
Negospodarske dejavnosti	86 489	91 525	95 370	105,8	104,2

Takšna politika zaposlovanja je kljub zmanjšani dinamiki proizvodnje vplivala na precejšen dvig produktivnosti dela, ki se je v družbenem sektorju gospodarstva povečala za 4,8 %, v industriji pa za 5,2 %.

Čeprav je bilo povečanje števila zaposlenih leta 1962 dosti nižje kot v prejšnjih letih, pa se je ekonomska struktura prebivalstva, čeprav v dosti manjšem obsegu, še nadalje spreminjala. Delež aktivnega kmečkega prebivalstva se je zmanjšal od 36,6 % v letu 1961 na 36,2 % v letu 1962. Ustrezno se je spremenila tudi struktura vsega prebivalstva. Delež kmečkega prebivalstva se je znižal od 31,5 % v letu 1961 na 31,1 % leta 1962.

Navzlic manj intenzivnemu zaposlovanju v gospodarstvu se začasna nezaposlenost ni bistveneje povečala. Število nezaposlenih, ki je znašalo v letu 1961 okoli 8200, se je leta 1962 povečalo na približno 10 000 oseb, tako da je znašal v letu 1962 delež nezaposlenih v skupnem številu delovne sile približno 2 %.

Drugi del

PREGLED GOSPODARSKEGA RAZVOJA V LETU 1963

I. PROIZVODNJA

1. Razvoj celotne proizvodnje

Na temelju proizvajalnih zmogljivosti ter materialnih in družbenih pogojev, doseženih v preteklih letih in v skladu z nalogami, ki so bile postavljene na IV. plenumu CK ZKJ, se predvideva naslednje gibanje proizvodnje:

	— v cenah leta 1961		Indeks
	1962	1963	
Družbeni bruto proizvod	1243,4	1371,9	110,4
Družbeni proizvod	569,8	623,4	110,3
Narodni dohodek	523,1	568,1	108,6

V okviru takšnega skupnega gibanja vrednosti proizvodnje bi hitreje naraščala proizvodnja družbenega sektorja, in sicer:

	1962	1963	Indeks
Družbeni bruto proizvod			
— skupaj	1243,4	1371,9	110,4
— družbeni sektor	1100,4	1217,6	110,6
— zasebni sektor	143,0	154,3	107,9

Tako se v skupni proizvodnji vedno bolj zvišuje delež družbenega sektorja proizvodnje. V letu 1961 je znašala proizvodnja družbenega sektorja 86,5 % skupne proizvodnje, v letu 1962 88,5 %, v letu 1963 pa bo predvidoma dosegla 88,7 %.

Na tej podlagi bi v letu 1963 zopet dosegli visoko stopnjo dviga družbenega proizvoda, kot smo jo dosegli v prejšnjih obdobjih. Gibanje družbenega proizvoda po stalnih cenah je bilo po posameznih obdobjih naslednje:

Obdobje	Stopnja rasti
1948—1952	2,8
1953—1956	10,1
1957—1960	11,1
1960—1961	8,9
1961—1962	4,3
1962—1963	10,3

Po posameznih panogah je predvideno naslednje gibanje družbenega bruto proizvoda:

	— v cenah leta 1961 — v milijardah dinarjev		
	1962	1963	Indeks
Industrija	713,9	785,7	110,0
Kmetijstvo	146,4	173,2	118,3
Gozdarstvo	10,2	10,4	102,0
Gradbeništvo	96,9	103,5	106,8
Promet	90,4	97,1	107,4
Trgovina	71,1	78,6	110,6
Gostinstvo in turizem	11,3	12,0	106,2
Obrt	96,2	103,9	108,0
Ostale dejavnosti	7,0	7,5	107,1
Gospodarstvo skupaj	1243,4	1371,9	110,4

Globalna razdelitev proizvodnje na osnovne dejavnosti je bila naslednja:

	Struktura v %			Indeksi	
	1961	1962	1963	1962 1961	1963 1962
	Primarne dejavnosti (kmetijstvo, gozdarstvo, energetika, rudarstvo)	20,6	18,6	19,2	94,7
Sekundarne dejavnosti (industrija brez energetike in ru- darstva, gradbeništvo, proizvodna obrt)	61,0	62,7	62,4	107,7	110,0
Terciarnе dejavnosti (promet, trgovina, gostinstvo in tu- rizem, storitvena obrt, komunala)	18,4	18,7	18,4	106,8	108,4

¹ V materialih je upoštevana revalorizacija osnovnih sredstev tako, kot je pričakovati, da bo izpeljana. Upoštevano je znižanje koeficientov za gradbene objekte za 12% in odgoditev revalorizacije v elektrogospodarstvu. Zaradi povečanja amortizacije je dvig narodnega dohodka nižji od dviga družbenega proizvoda.

2. Industrija

Splošni pregled razvoja

Ponovna poživitev dinamike industrijske proizvodnje, ki smo jo dosegli v drugem polletju leta 1962, obstoječe in nove proizvodjalne zmogljivosti, nadaljnje močno povečanje izvoza ter povečano povpraševanje na domačem tržišču dopuščajo oceno, da bi bilo v letu 1963 mogoče povečati industrijsko proizvodnjo za 10%.

Po posameznih strokah bi bilo gibanje proizvodnje naslednje:

	Indeksi	
	1962 1961	1963 1962
Vsa industrija	107,5	110
Elektroenergija	103	103
Premog	102	103
Nafta	103	109
Črna metalurgija	104	106
Barvasta metalurgija	106	109
Nekovine	118	107
Kovinska industrija	103	112
Ladjedelništvo	150	111
Elektroindustrija	115	125
Kemična industrija	121	112
Ind. gradb. materiala	107	108
Lesna industrija	111	110
Proizvodnja papirja	110	114
Tekstilna industrija	108	109
Ind. usnja in obutve	102	104
Industrija gume	106	106
Živilska industrija	109	109
Grafična industrija	106	108
Tobačna industrija	103	101

Okoli 50 % predvidenega povečanja proizvodnje bodo omogočile nove oziroma razširjene kapacitete, usposobljene v l. 1962 in 1963, ostalo polovico pa boljše izkoriščanje obstoječih kapacitet. Nove kapacitete bodo omogočile nadaljnji dvig proizvodnje predvsem v barvasti metalurgiji (dovršitev kapacitet za proizvodnjo glinice in aluminija v Kidričevem), v elektroindustriji (dovršitev nekaterih obratov Iskre, dopolnitev opreme za proizvodnjo električnih aparatov za gospodinjstvo), v kemični industriji (elektroliza v Hrastniku, karbid v Rušah, žveplena kislina v Celju, melamin in slojaste plošče v Kočevju, metanol v Lendavi), v lesni industriji (žage, pohištvo, lesonitne plošče, iverice) ter v papirni industriji (rotopapir, celuloza in lesovina v Vidmu, celuloza v Goričanah in karton v Ceršaku). Značilnosti novih kapacitet je predelava domače surovinske osnove ter usmerjenost k proizvodnji reprodukcijskega materiala, kar omogoča boljše oskrbo proizvodnje ter boljše pogoje za izvoz finalnih izdelkov.

Precejšnje povečanje proizvodnje bo omogočilo tudi boljše izkoriščanje obstoječih kapacitet zaradi pričakovane boljše oskrbe tako z domačim kot tudi z uvoznim reprodukcijskim materialom, predvsem pa na podlagi boljše prilagoditve proizvodnje trgu ter precejšnjega povečanja izvoza, kar bo izboljšalo plačilno bilanco in zagotovilo izmenjavo blaga na višjem nivoju.

Realizacija predvidenega povečanja proizvodnje bo najbolj odvisna od nadaljnega povečanja izvoza, ki se bo po pričakovanjih zvečal za okoli 22 %. Delež izvoza od celotnega družbenega bruto proizvoda industrije, ki je znašal leta 1961 okoli 8,5 % in se bo v letu 1962 povečal na 11 %, bi dosegel leta 1963 že nekako 13 %.

Neposreden vpliv izvoza na povečanje industrijske proizvodnje je razviden iz primerjave med vrednostjo povečanja izvoza in vrednostjo povečanja družbenega bruto proizvoda. V letu 1962 je znašala vrednost povečanja izvoza okoli 40 % doseženega povečanja družbenega bruto proizvoda, leta 1963 pa bi dosegla okoli 30 %. Iz teh odnosov je že sedaj, ob razmeroma majhnem obsegu izvoza, razviden velik vpliv izvoza na zvečanje proizvodnje; v perspektivi pa bo tem večji čim bolj bomo hoteli razvijati industrijsko proizvodnjo.

Pričakovati je tudi, da bodo motnje pri prodaji na domačem trgu, ki so zavirale razvoj proizvodnje v nekaterih strokah v preteklih letih, manjše. Tako bi se zaradi pozitivne investicijske dejavnosti, ki jo je opaziti v večji meri že v drugem polletju leta 1962 in ki naj bi se nadaljevala tudi že leta 1963, lahko povečala potrošnja gradbenega materiala in investicijske opreme. S smotrnejšo uvozno politiko ter z večjo usposobitvijo domače proizvodnje je mogoče računati z zmanjšanjem uvoza izdelkov, ki jih domača industrija lahko proizvaja v zadostnih količinah in primerni kakovosti (avtomobilske gume, plašči za kolesa, tesnila, umetni brusi, razna strojna oprema, tekstil itd.). Z izboljšanjem kreditiranja trgovskega omrežja bo mogoče odpraviti nenormalen pojav, da velike zaloge izdelkov v industriji zavirajo proizvodnjo, medtem ko je v trgovinah izbira slaba zaradi premajhnih zalog blaga v trgovski mreži. Predvideno večje izkoriščanje termocentral v letu 1963 bo omogočilo največje izkoriščanje zmogljivosti premogovnikov.

Ker se je zaposlenost v industriji leta 1962 le neznatno povečala (za 1,8 %), bi se kljub relativno majhnemu dvigu proizvodnje povečala produktivnost dela za več kot 5 %. Predvideva se, da se bo tendenca izkoriščanja rezerv delovne sile v gospodarskih organizacijah zaradi stimulacije, ki jo daje sistem delitve dohodka, nadaljevala tudi leta 1963. To in pa opravljene rekonstrukcije ter nove visokoproduktivne kapacitete omogočajo predvideno povečanje proizvodnje doseči z relativno majhnim povečanjem delovne sile (za okoli 2,3 %). Produktivnost dela bi se tako povečala za nadaljnjih 7 %.

Energetika

1. V letu 1961 so bile hidrološke razmere v LRS ugodne. Zaradi hude suše v drugih delih države so delale termocentrale LR Slovenije v drugem polletju s polno zmogljivostjo. Tako smo dosegli v letu 1961 do tedaj najvišjo proizvodnjo električne energije. V letu 1962 naj bi potrebe po energiji LR Hrvatske v večji meri zadovoljevali nova HC Split in TO Zagreb, zato naj bi se zmanjšal odjem iz omrežja LR Slovenije. Na tej osnovi plan za leto 1962 v LRS ni predvidel povečanja proizvodnje električne energije kljub razpoložljivim kapacitetam. Zaradi izredne suše po vsej državi pa je proizvodnja že v juniju pričela hitro naraščati. Pri tem se je izkazala ugodna vodna karakteristika reke Drave, ki ima v letnih mesecih največ vode. Od avgusta do novembra pa so tudi termocentrale obratovale s polno zmogljivostjo, dokler se ni vodno stanje po jesenski suši izboljšalo. Zato bo leta 1962 kljub nizki proizvodnji v I. polletju plan celo presežen (cenimo, da bomo dosegli proizvodnjo 3300 GWh; mimo suše bo to povzročilo tudi zakasnitev izgradnje TO Zagreb in težave pri prenosu energije iz HC Split).

Ker prenosne kapacitete iz LR Črne gore in BiH v letu 1963 še ne bodo v celoti zgrajene, nove hidrocentrale v teh republikah ne bodo polno izkori-

ščene. Zato se predvideva, da bodo za kritje celotnih jugoslovanskih potreb po električni energiji zmogljivosti termocentral v LR Sloveniji v letu 1963 izkoriščene še v večji meri kot v letu 1962 in da bo dosežena skupna proizvodnja 3400 GWh, kar je za 3% več, kot bo po oceni znašala proizvodnja v letu 1962.

Ob normalnih vremenskih razmerah bo leta 1963 proizvodnja električne energije v celoti krila potrebe LR Slovenije ter omogočala še vedno oddajanje precejšnjih količin energije v enotni jugoslovanski elektroenergetski sistem ter za izvoz v sosednje države. Za kritje perspektivnih potreb, pa naj bi začeli graditi srednjedravski sistem hidrocentral in nadaljevali gradnjo toplarne v Ljubljani.

Bilanca proizvodnje in potrošnje električne energije:

	1961	1962	1963	Indeksi	
				1962	1963
				1961	1962
Proizvodnja skupno (javne in industrijske centrale)	3193	3300	3400	103,3	103,0
Lastna poraba	92	104	129	113	124
Proizvodnja na pragu	3101	3196	3271	103	102
Uvoz	22	41	29	180	71
Prejem iz LR Hrvatske	—	130	63	—	48
Razpoložljivo skupaj	3123	3367	3363	108	100
Mali odjem skupaj (gospodinjstva in splošna potrošnja)	406	478	533	118	112
Železniški promet	16	23	25	142	114
Elektrokemija in metalurgija	764	790	1006	196	127
Industrija in ostali veliki odjemalci	879	976	1045	111	107
Potrošnja LRS skupaj	2065	2267	2609	110	115
Oddaja LR Hrvatski	753	716	320	95	45
Izvez	34	85	105	248	127
Izgube	271	299	329	110	110

2. Zaradi izredno velikih padavin leta 1960 je bila proizvodnja termoelektrične energije v tem letu zelo nizka, zato so se pri premogovnikih kot tudi v termocentralah nabrale konec leta velike zaloge drobnih vrst premoga (čez 380 000 ton), kar je leta 1961 zaviralo proizvodnjo v premogovnikih. Poraba premoga v termocentralah se je sicer od leta 1961 proti letu 1960 podvojila, vendar so se te potrebe krile iz tekoče proizvodnje, tako da se zaloge do konca leta 1961 niso zmanjšale in postale resen finančni problem posebno pri rudnikih, kjer so zaloge še nadalje naraščale.

Proizvodnja premoga je v prvem polletju leta 1962 ostala na istem relativno nizkem nivoju iz leta 1961. Zaradi forsiranega obratovanja termocentral v drugem polletju pa se je potrošnja drobnega premoga precej povečala. Zaloge so se hitro zmanjševale in že je pričelo primanjkovati debelejših vrst premoga za široko potrošnjo in za železnice.

V drugem polletju so delali premogovniki s polno zmogljivostjo, zato se bo proizvodnja približala planiranemu obsegu (indeks 103).

Zaradi predvidenega večjega izkoriščanja zmogljivosti termocentral LRS v letu 1963, nove toplarne Zagreb, ki bo uporabljala večje količine lignita iz Velenja, ter nadaljnega povečanja potrošnje v gospodinjstvih bodo potrebe narastle. Zato se v letu 1963 predvideva polno izkoriščanje proizvodnih zmog-

ljivosti premogovnikov, kar bi povzročilo povečanje proizvodnje za 2% glede na proizvodnjo v letu 1962. Proizvodnja rjavih premogov se bo povečala za 2%, lignita za 3%, proizvodnja črnega premoga pa se bo zmanjšala za 5%, ker bo med letom 1963 prenehal obratovati rudnik Makole zaradi izčrpanja ekonomskih rezerv premogove substance.

3. Raziskovalna dela še vedno niso dala pozitivnih rezultatov. Ker še niso našli novih rezerv nafte, se odvija vsa proizvodnja le na starem Petišovskem polju. Leta 1961 se je proizvodnja surove nafte zmanjšala na 13 000 ton na leto. Ta raven proizvodnje se bo z uporabo sekundarnih metod obdržala tudi še leta 1962 in 1963. Pri pridobivanju nafte ima podjetje izgubo, zavoljo česar se postavlja vprašanje nadaljnje eksploatacije.

Pridobivanje zemeljskega plina se bo povečalo, ker bo začela obratovati nova tovarna za metanol, spričo majhnih rezerv pa bo treba omejiti porabo plina v lastnih obratih in v gospodinjstvih.

Z neznatno rekonstrukcijo dela degazolinaže je začelo podjetje doma pridobljeno surovo nafto in deloma gazolin predelovati v bencin in kurilno olje, s čimer se je izboljšal finančni efekt podjetja.

Metalurgija

1. Ker se v zadnjih letih v črno metalurgijo niso vlagala večja sredstva, je proizvodnja na podlagi manjših rekonstrukcij, boljšega izkoriščanja kapacitet in bolj usklajene proizvodnje naraščala na leto povprečno za 4 do 5%. Leta 1962 so zgradili v Ravnah novo 25 tonsko električno peč, postavili novo 1800 tonsko hidravlično stiskalnico in do konca zgradili srednjo progó za paličasto jeklo. V Štorah bodo montirali nov transformator za elektro-plavž, na Jesenicah pa so rekonstruirali SM peč in valjarno z novo potisno pečjo. Na tej podlagi bo tudi v letu 1962 doseženo povečanje proizvodnje za 4%, leta 1963 pa je pričakovati, da se bo stopnja dviga zvečala na 6%.

V letih 1961 in 1962 so bile železarne v težavnem finančnem položaju zaradi izredno velikih zneskov neplačanih računov, kopičiti pa so se začele tudi zaloge izdelkov, kar so skušali med letom zavreti s povečanim izvozom, tako da zategadelj v proizvodnji ni bilo zastojev in so se v največji možni meri izkoriščale proizvodne zmogljivosti, kar je tudi osnova za plan v letu 1963. Zaradi slabšega vsipa v visoke peči na Jesenicah (premajhna količina rude iz Ljubije) je predviden nekoliko nižji izplen surovega železa kot so ga dosegli leta 1962. Železarni na Jesenicah in v Ravnah imata načelno že odobrene kredite za rekonstrukcije, ki so že v teku in ki bodo omogočile v naslednjih letih večji dvig proizvodnje in produktivnosti dela. Prav tako pa je računati z rekonstrukcijo železarne v Štorah.

2. Pričakovati je, da bo proizvodnja barvaste metalurgije dosegla v letu 1962 indeks 106 v primeri z letom 1961, predvsem zaradi večje proizvodnje glinice, predelave aluminija in legur ter večje proizvodnje svinca in predelave le-tega v finalne izdelke.

Z dograditvijo novih kapacitet za proizvodnjo glinice in aluminija v Kidričevem, z modernizacijo obstoječih topilniških peči, izgradnjo dveh novih peči za cink ter s polnejšim izkoriščanjem ostalih zmogljivosti v tej stroki bo mogoče povečati proizvodnjo leta 1963 za 9% v primerjavi s proizvodnjo v leto 1962.

Nekovine in gradbeni material

1. Proizvodnja nekovin bo v letu 1962 nekoliko manjša od planirane (indeks 118 namesto 120), vendar bo kljub temu dosegla visok dvig zaradi izredno ugodne letine za morsko sol in znatnega povečanja pridobivanja kremenovega peska (večja poraba v steklarnah) ter cementnega tufa. Kljub povečanim kapacitetam v tovarni umetnih brusov (nova tunelska elektropeč), bo pa dosežena manjša proizvodnja industrijskih brusov kot v letu 1961, zaradi težav v prodaji, ki so posledica pretiranega uvoza in zastoja kovinske industrije FLRJ, ki je glavni potrošnik. Zakasnilo se je tudi predvideno povečanje naprav v »Tesnilki«, ki je imela mimo tega še težave s prodajo zaradi prevelikega uvoza.

V letu 1963 se predvideva manjši dvig kot v letu 1962 (indeks 107). Zaradi naraščajoče potrošnje je pričakovati večjo proizvodnjo kremenovega peska ter boljše izkoriščanje novozgrajenih kapacitet za proizvodnjo tesnil in umetnih brusov, ker se bodo predvidoma normalizirale razmere na domačem trgu (smotrnejši uvoz, povečanje kovinske industrije). V pripravi je tudi nova proizvodnja fasadnih keramičnih ploščic v Libojah. Pri predvideni proizvodnji morske soli je upoštevano letno povprečje zadnjih petih let.

2. Restrikcije v investicijah so precej zavrle gradbeno dejavnost v drugem polletju 1961 in v prvem polletju 1962, kar je vplivalo tudi na omejevanje proizvodnje v industriji gradbenega materiala. Zlasti so bile prizadete opekarne in apnenice, ki so zaključevale rekonstrukcije in pričele povečevati proizvodnjo. Zastoj v prodaji je povzročil veliko kopičenje zalog že jeseni leta 1961, zato opekarne niso pripravile zadostnih prehodnih zalog surove nežgane opeke, tako, da se tudi proizvodnja v začetku leta 1962 ni mogla hitro povečati, čeprav je gradbena dejavnost pričela oživljati.

V letu 1962 so šle v pogon še tri nove opekarne (Ljubljana, Obrov, Stražišče), 3 jaškaste peči za žganje apna (Solkan, Dobropolje) in nova kapaciteta za 25 000 ton hidriranega apna v Zagorju. Urejena je bila nova moderna gramznica v Ljubljani in separacija gramoza v Kresnicah. Povečale pa so se tudi kapacitete betonskih izdelkov in prefabriciranih konstrukcijskih gradbenih elementov za 15 000 ton. Z rednim obratovanjem je pričela nova naprava za lahke gradbene plošče na bazi slame in drugih rastlinskih odpadkov v Ljubljani s kapaciteto 120 000 m² plošč. Dve novi napravi za proizvodnjo zidakov iz elektrofilterskega pepela iz termoelektrarn pa ne moreta doseči programiranih kapacitet zaradi pomanjkanja pepela in težkoč na tržišču.

Montažna gradnja se ni v večji meri uveljavila, zato tudi proizvodnja prefabriciranih elementov in lahkih gradbenih plošč kljub razpoložljivim kapacitetam ni napredovala. V zaostanku je tudi pridobivanje kamnitih blokov zaradi težav pri financiranju mehanizacije pridobivanja, čeprav bi bile večje možnosti za izvoz. Zato bo ta problem treba čim hitreje ustrezno urediti.

Na slabšo izpolnitev plana je v precejšnji meri vplivala tudi stagnacija v proizvodnji salonitnih izdelkov. Povzročile so jo zakasnele investicije (nabava modelov) in pomanjkanje določenih kvalitet azbestnih vlaken iz uvoza.

Iz vseh navedenih razlogov bo ostala proizvodnja v letu 1962 približno na nivoju leta 1961, razen proizvodnje cementa, ki se bo zaradi povečanih kapacitet obeh cementarn precej povečala. Z izgradnjo novih rotacijskih peči se je zelo izboljšala kvaliteta cementa, zato se je ponovno povečala prodaja tudi izven republike.

Zaradi pozitivne gradbene dejavnosti v drugi polovici leta 1962 — kar je pričakovati tudi v letu 1963 — je predviden v letu 1963 nekoliko večji dvig proizvodnje gradbenega materiala (indeks 108). To bo omogočilo večje izkoriščanje obstoječih kapacitet in tako tudi rentabilnejšo proizvodnjo ter večjo produktivnost dela. Proizvodnja naj bi se zato usmerila predvsem v urejanje teh problemov, posvečala pa naj bi posebno pozornost tudi izboljšanju kvalitete izdelkov, izboljšanju notranje organizacije podjetij in večji racionalizaciji notranjega transporta, ki ga opravljene rekonstrukcije niso v zadostni meri uredile.

Kovinska industrija in elektroindustrija

1. Dinamika razvoja kovinske industrije se je v letu 1961 in 1962 precej zmanjšala, kar pa ni samo specifični pojav LRS, temveč v še večji meri splošni problem FLRJ. Verižni indeksi LRS in FLRJ za fizični obseg proizvodnje kovinske industrije:

	1959 1958	1960 1959	1961 1960	1962 1961	1963 1962
LRS	123	117	105	103	112
FLRJ	120	120	105	100	110

Vzrok za tako zmanjšanje dviga proizvodnje je razen v omejitvi investicij predvsem v prepočasnem prilagajanju sortimenta izdelkov potrebam trga in prepočasnemu osvajanju tujih tržišč. Zato smo kljub razpoložljivim kapacitetam kovinske industrije uvažali še vedno velike količine strojev in opreme, ki bi jo lahko izdelali tudi doma. Po oceni smo v letu 1961 izkoriščali kapacitete v kovinski industriji le z okoli 69 %, v letu 1962 z okoli 68 %, za leto 1963 pa se predvideva dvig na okoli 74 %. Razmere na domačem trgu so povzročale, da so se podjetja pričela vedno bolj vključevati v izvoz; tako je indeks izvoza v letu 1961 glede na leto 1960 narastel na 107, 1962 glede na 1961 po oceni na 206, za leto 1963 pa se v primerjavi z l. 1962 predvideva indeks 122. Čeprav so ta povečanja relativno velika, pa še vedno niso zadovoljiva, če primerjamo udeležbo fizičnega obsega proizvodnje kovinske industrije v celotni proizvodnji industrije LRS z deležem izvoza kovinske industrije v izvozu vse industrije. Ti deleži so naslednji:

	1960	1961	— v odstotkih	
			1962	1963
Delež fizičnega obsega proizvodnje kovinske industrije v celotni industriji	20,3	20,5	19,8	20,3
Delež izvoza kovinske industrije od celotnega industrijskega izvoza	9,8	10,5	16,3	16,1

Ponovna pozitivitev razvoja kovinske industrije leta 1963 ne temelji na izgradnji novih kapacitet, ker je predvideno le malo in manj pomembnih novih zmogljivosti. Večina investicijskih vlaganj teži k modernizaciji strojnega parka, izboljšanju kvalitet in sortimenta izdelkov ter k povečanju proizvodnosti dela, kar bi omogočilo znižanje proizvodnih stroškov in rentabilen plasma na tujih tržiščih. Večja proizvodnja bo omogočila predvsem boljše izkoriščanje obstoječih zmogljivosti, ki so zasedene sedaj le nekako z 68 %.

Boljši pregled gibanja proizvodnje dobimo, če razvrstimo celotno proizvodnjo v posamezne skupine proizvodov po namenu, ki mu služijo posamezni izdelki.

Verižni indeksi proizvodnje posameznih grupacij bi bili naslednji:

Skupina izdelkov	1961	1962	1963
	1960	1961	1962
Polizdelki	105	103	112
Vsa kovinska industrija	116	102	102
Izdelke za vgrajevanje	98	103	109
Izdelki za gradbeništvo	98	98	107
Železne in pločevinaste konstrukcije	116	117	113
Stroji in naprave (razen kmetijskih)	102	102	116
Cestna vozila	109	103	120
Železniška vozila	76	91	213
Precizna mehanika	123	122	110
Kmetijski stroji in orodja	82	79	104
Orodja	107	99	104
Kovinska embalaža	111	129	100
Izdelki za široko potrošnjo	104	103	122
Popravila, usluge, vzdrževanje		95	102

Struktura fizičnega obsega proizvodnje kovinske industrije po grupacijah:

Skupina izdelkov	1960	1961	1962	— v odstotkih
				1963
Vsa kovinska industrija	100,0	100,0	100,0	100,0
Polizdelki	10,1	11,1	11,0	10,0
Izdelki za vgrajevanje	8,3	7,8	8,2	7,9
Izdelki za gradbeništvo	1,4	1,3	1,2	1,2
Železne in pločevinaste konstrukcije	3,7	4,1	4,6	4,6
Stroji in naprave (razen kmetijskih)	17,4	16,9	16,6	17,2
Cestna vozila	17,9	18,6	18,5	19,7
Železniška vozila	1,6	1,1	1,0	1,9
Precizna mehanika	1,7	1,9	2,5	2,4
Kmetijski stroji in orodja	2,6	2,0	1,5	1,4
Orodja	5,7	5,8	5,6	5,1
Kovinska embalaža	2,6	2,7	3,4	3,0
Izdelki za široko potrošnjo	11,9	11,8	12,1	13,1
Popravila, usluge, vzdrževanje	15,1	14,9	13,8	12,5

Iz prikazane strukture je razvidno, da se kovinska industrija razvija v skladu s smernicami perspektivnega programa, ki predvideva hitrejši razvoj motorne industrije, industrije strojev in naprav ter izdelkov za široko potrošnjo z visoko stopnjo obdelave, saj so te skupine predstavljale leta 1960 — 48,9 % celotne proizvodnje kovinske industrije, leta 1963 pa se bo ta delež povečal že na 52,4 %.

Iz indeksov povečanja proizvodnje je razvidno, da se vzporedno s pričakovano oživitvijo gradbene dejavnosti v letu 1963 oživlja tudi proizvodnja izdelkov

za gradbeništvo ter proizvodnja železnih in pločevinastih konstrukcij. Hiter dvig proizvodnje strojev in naprav gre predvsem na račun povečevanja izvoza, ki bo zajel leta 1963 že 15 do 20 % celotne tovrstne proizvodnje. To velja tudi za cestna vozila, saj bomo izvozili že okoli 10 % proizvodnje le-teh. Veliko povečanje števila železniških vozil je posledica izrednega nazadovanja v preteklih letih zaradi težav v plasmaju na domačem trgu. Za leto 1963 pa je že zagotovljen večji izvoz, tako da se bomo spet približali ravni proizvodnje iz leta 1960. Zaradi zastarelih konstrukcij se nenehno zmanjšuje proizvodnja kmetijskih strojev, medtem ko ostaja proizvodnja kmetijskega orodja na doseženi višini, ker se je posrečilo padec domače porabe nadomestiti s povečanim izvozom. Zaradi živahnejšega povpraševanja močno narašča tudi proizvodnja izdelkov za široko potrošnjo (bicikli, šivalni stroji in vse ostale skupine), medtem ko se kapacitete za popravila in vzdrževanje prilagajajo tekočim potrebam.

Analiza izkoriščanja kapacitet je pokazala, da je struktura kovinske industrije precej neusklajena. Medtem ko so proizvodne kapacitete strojne in kovinske predelovalne industrije izkoriščene z manj kot 70 %, pogosto celo manj kot s 50 %, pa so zmogljivosti za proizvodnjo reprodukcijskega materiala (predvsem livarne sive in temper litine ter livarne jekla) že popolnoma zasedene, kar bo v prihodnjih letih lahko postalo ovira za nadaljnji dvig proizvodnje strojogradnje in predelovalne industrije. Zato bo treba posebno pozornost posvetiti rekonstrukciji in modernizaciji teh kapacitet, saj bi se dalo s primerno mehanizacijo na istih površinah doseči precej večjo proizvodnjo in tako odstraniti nevarno grlo.

V državnem merilu je pričakovati ponoven hitrejši razvoj kovinske industrije tako zaradi povečanja domače porabe — deloma tudi zaradi večje kontrole in zmanjšanja opreme iz uvoza — kot tudi zaradi močno povečanega izvoza. Temu naj podjetja posvetijo vso pozornost, prilagajajo sortiment svoje proizvodnje novim potrebam in nenehno izboljšujejo kvaliteto.

V motorni industriji bo treba pravočasno urediti problem kreditiranja prodaje (kamioni, avtobusi, motocikli), sicer bodo zopet nastopile težave pri realizaciji povečane proizvodnje.

Sodelovanje z inozemskimi podjetji naj bi temeljilo predvsem na dobavi dokumentacij in orodja in ne na nakupu sestavnih delov.

2. Dinamika povečanja proizvodnje v elektroindustriji, ki je v obdobju 1957 do 1960 dosegla povprečno letno stopnjo 25 %, se je v letih 1961 in 1962 nekoliko zmanjšala.

Vzroki za počasnejši napredek so isti kot pri vsem gospodarstvu (težave pri uvajanju novega gospodarskega sistema, zmanjšanje absorpcijske moči domačega tržišča, prepočasna usmeritev na izvoz, pomanjkanje deviznih sredstev za uvoz reprodukcijskega materiala).

Splošna poživitev gospodarske dejavnosti, ki se je pokazala v drugem polletju 1962 in za katero je pričakovati, da se bo nadaljevala tudi v letu 1963, bo omogočila zopet hitrejšo rast proizvodnje. Do izraza bodo prišle nove zmogljivosti, dosežene s postopnimi rekonstrukcijami in dopolnitvami v vseh večjih podjetjih elektroindustrije (predvsem razni obrati Iskre, Tiki, Tobi — Himo, Elektrokovina, Gorenje — Velenje). Pričakovati je, da bo indeks dviga v letu 1963 znašal spet 125.

Z uspešnim osvajanjem zunanega tržišča bi se precej povečala proizvodnja elektromotorjev, ki leta 1962 zaradi težav pri plasmaju ni napredovala, kot

je bilo pričakovati; poživitev gradbene dejavnosti bo omogočila nadaljnji dvig proizvodnje instalacijskega materiala in svetilk; obrat Iskre v Novi Gorici bo z rekonstrukcijo dosegel precejšnje povečanje v proizvodnji avtoelektrike, posebno visok dvig pa pričakujejo v proizvodnji termičnih aparatov za gospodinjstvo in hladilnikov, kjer bo z odpravo ozkih grl stekla proizvodnja v večjih serijah, kar bo omogočilo tudi rentabilnejšo proizvodnjo. Večji dvig je pričakovati tudi v skupini elektroakustičnih naprav, saj bo stekla nova proizvodnja električnih gramofonov v obratu Iskre v Ljubljani, v Kranju pa bo narasla predvsem proizvodnja telefonskih central in aparatov. Z rekonstrukcijo obratov za proizvodnjo elementov za elektronske naprave (magneti, feriti, upori, kondenzatorji, releji) in obrata žarnic pa bomo tudi v tej skupini dosegli precejšen napredek, kar je močna osnova za razvoj celotne elektronske industrije.

Ker domači trg še ne daje dovolj možnosti za potrošnjo takšnih količin izdelkov, ki bi omogočile proizvodnjo raznih aparatov v zadostno velikih serijah, predvsem pa množično proizvodnjo elementov z avtomatizacijo tehnoloških procesov, bo mogoč nadaljnji hiter razvoj le z večjim izvozom. Zelo koristna pa bi bila tudi tesnejša kooperacija s tujimi podjetji, kar bi omogočalo ne le večji izvoz, temveč tudi znatno razširitev sortimenta izdelkov, ki je posebno v elektroniki zelo pisan. Ena izmed največjih ovir v proizvodnji je bilo kronično pomanjkanje deviznih sredstev, zato bi bil prvi cilj, čimprej izravnati devizno bilanco za stroko in si s posebnim dogovorom z banko zagotoviti možnost za uvoz reprodukcijskega materiala v višini lastnega izvoza.

	1961	1962	— v odstotkih 1963
Delež elektroindustrije v fizičnem obsegu proizvodnje vse industrije LRS	5,2	5,5	6,2
Delež izvoza elektroindustrije v izvozu vse industrije LRS	2,1	2,6	4,1
Verižni indeksi dviga izvoza elektroindustrije (v primerjavi s preteklim letom)	97	168	196

Kemična industrija

Dvig proizvodnje je bil leta 1961 razmeroma majhen (106,6), ker se je zakasnila izgradnja nekaterih novih objektov, tako da praktično ni bilo pomembnejših novih kapacitet, ki bi to leto začele delati. Pa tudi tiste nove naprave za izdelavo sintetskih smol in lepil, premaznih sredstev ter raznih predmetov iz plastičnih mas, ki so jih zgradili z manjšimi sredstvi, zaradi začetnih težav tehnološkega in ekonomskega značaja niso dale pričakovane proizvodnje. Nova naprava za produkcijo pralnih praškov je v glavnem zamenjala prejšnjo primitivno proizvodnjo, zaradi velike konkurence na tržišču pa ni mogla v celoti izkoristiti kapacitet.

Leta 1962 so se že bolj uveljavile nove zmogljivosti, tako da je pričakovati v proizvodnji indeks 121. Od novih kapacitet je treba omeniti predvsem; obrata za elektrolizo in tripolifosfat v Hrašniku; obrat za kontaktno žvepleno kislino v Celju, ki bo omogočil tudi povečanje proizvodnje superfosfata, povečanje obrata za svinčeni minij v Domžalah, povečanje kapacitet za kalcijev karbid v Rušah, izgradnjo tovarne za metanol v Lendavi, izgradnjo I. faze Kemične

tovarne v Kočevju (melamin in slojaste plošče). K velikemu povečanju proizvodnje je precej pripomoglo tudi boljše izkoriščanje kapacitet, zgrajenih še leta 1961.

Zaradi dograditve obrata za litopon v Celju, ter izgradnje nekaj novih kapacitet za farmacevtske surovine, predvsem pa spričo popolne izrabe kapacitet, postavljenih leta 1962, se bo tudi še leta 1963 proizvodnja precej povečala (indeks 111). Pričakovati je tudi boljše preskrbo z uvoznimi surovinami in ugodnejši tržni položaj za prodajo mešanih gnojil, usnjarskih pomožnih sredstev in zdravil, kar je v prejšnjih letih oviralo še hitrejšo naraščanje proizvodnje.

Kljub novim kapacitetam v Cinkarni, pa se bo zaradi bistveno večje potrošnje zaostril problem zadostne preskrbe z žvepleno kislino, ki ga bo mogoče začasno rešiti z dobavami iz LR Srbije, trajno pa le z razširitvijo obstoječih in z zgraditvijo novih kontaktnih naprav.

Leta 1963 bo treba začeti graditi tudi druge nove zmogljivosti; pripravljeni so načrti za obrate, v katerih bi izdelovali elektrofosfor in fosforno kislino, titandioksid, poliamidno svilo in poliesterna vlakna, aureomicin in formalin, ter načrti za razširitev naprav za vodikov peroksid, nekatero organske kisline, umetne smole in farmacevtske preparate.

Lesna in papirna industrija

1. Lesna industrija kot stroka, ki temelji na domači surovinski osnovi in ostvarja več kot tretjino industrijskega izvoza, je v letih 1960 do 1962 dosegla visoko stopnjo povečanja (1960 indeks 117,4, leta 1961 indeks 112,7, leta 1962 – 111, v letu 1963 pa je pričakovati indeks 110).

Boljši pregled razvoja stroke pokažejo indeksi naraščanja proizvodnje po posameznih skupinah proizvodov:

	1961 1960	1962 1961	1963 1962
Žagan les	105	111	97
Furnir	112	113	110
Plošče	127	111	125
Embalaža	86	81	120
Pohištvo	114	112	115
Lesno stavbarstvo	155	105	111
Parquet	84	158	112
Razni končni izdelki	102	117	114

Medtem ko so se v preteklih letih vlagala investicijska sredstva predvsem v rekonstrukcije in povečanje kapacitet za predelavo lesa (furnir, plošče, pohištvo), se je odlagalo z rekonstrukcijo žagarskih obratov, v katerih je strojni park izrabljen in zastarel. To je postalo močno očitno ob povečanju proizvodnje in povečanem izvozu žaganega lesa v letu 1962. Zato se je že med tem letom okrepila akcija za obnavljanje žag, predvsem bazenskih, z modernimi stroji. Te naj bi prevzele tudi uslužnostno žaganje, da bi dosegli čimvečji izkoristek hlodovine. V proučevanju je problematika pravilne razmestitve in smotrne koncentracije žagarske industrije, ki jo bo mogoče realizirati ob predvideni rekonstrukciji.

Proizvodnja furnirja in plošč je dosegla že tako visoko raven, da nastaja vprašanje plasmaja. Zato se predvideva predvsem izboljšanje kvalitete z večjo uporabo domačih in tujih plemenitih furnirjev in znižanje proizvodnih stroškov in hitreje zamenjavanje rezanega lesa s ploščami, s čimer je mogoče doseči večje izkoriščanje lesne substance.

V zadnjih letih so se izredno povečale kapacitete za proizvodnjo stavbnega mizarstva. Te kapacitete pa so slabo izkoriščene, ker gradbeništvo še ne uporablja v zadostni meri standardiziranih izdelkov in le-te še v znatnih količinah proizvajajo po obrtnih delavnicah ter obratih gradbenih podjetij. To seveda zmanjšuje racionalnost proizvodnje.

Težnja po zmanjševanju proizvodnje klasične lesne embalaže se bo še nadaljevala zaradi zamenjave s sodobnejšo sekano in kartonsko embalažo.

Zelo so se povečale tudi kapacitete za proizvodnjo pohištva in raznih končnih izdelkov. Tudi na tem področju je v prihodnje pričakovati posebno prizadevanje za izboljšanje kvalitete izdelkov in za proizvodnjo takih modelov, kot jih zahteva zunanje tržišče, predvsem pa za izboljševanje in modernizacijo tehnoloških procesov in organizacije proizvodnje.

2. Doseženo povečanje proizvodnje v papirni industriji v letu 1961 (indeks 110,6) in v letu 1962 (indeks 110) ter predvideno nadaljnje povečanje v letu 1963 (indeks 114) je večidel posledica ustvarjanja novih kapacitet, saj so bile oz. še bodo v letu 1963 praktično zaključene rekonstrukcije vseh obratov papirne industrije. Po letu 1963 bo postavljen še nov papirni stroj v Radečah in opravljena druga etapa rekonstrukcije združenih tovarn Vevče-Goričane. Z bodočo izgradnjo novega obrata za sulfatno celulozo in natron papir bo močno povečano izkoriščanje razpoložljive surovinske osnove, pri čemer bo treba izkoristiti tudi vse razpoložljive odpadke in to v mnogo večji meri kot doslej bukovino, saj je redna dobava surovin že dandanes največji problem vseh tovarn celuloze in papirja.

Tekstilna industrija, industrija usnja, obutve in gume

1. Značilno za tekstilno industrijo je, da narašča proizvodnja v državnem merilu (izgrajene so bile velike nove kapacitete predelnic in tkalnic) hitreje kot potrošnja, zaradi česar se čezmerno povečujejo zaloge, medtem ko se razpoložljive proizvodne kapacitete ne izkoristijo popolnoma (v LRS po oceni le okoli 80 %). Ker se surovine skoraj v celoti uvažajo je težko doseči rentabilen izvoz. Težave v prodaji so predvsem ovirale zvečanje proizvodnje volnene mikane preje in tkanin iz te preje, lanene preje in tkanin, trikotaže in konfekcije perila, katerih proizvodnja se je celo zmanjšala v primerjavi s preteklim letom. Stanje na trgu se bo v letu 1963 še zaostrilo, vendar se predvideva v LRS povečanje proizvodnje za 9 % (v FLRJ za 11 %), ker so se z rekonstrukcijami tkalnic in predilnic ter v industriji nogavic povečale kapacitete. Predvideni porast bo mogoče doseči le s prizadevanjem industrije, da bo proizvajala kvalitetnejše tkanine z večjo uporabo sintetičnih vlaken, povečala sortiment blaga in pestrost vzorcev ter na tej osnovi čimbolj povečala izvoz.

Za tekstilno industrijo je v letu 1963 predvidena le 80 % oskrba z uvoznimi surovinami iz centralnih deviznih sredstev, za ostali del materiala pa bodo morala podjetja ostvariti potrebna devizna sredstva z lastnim izvozom.

Predvideva se nadaljna rekonstrukcija tkalnic in pletilnic z zamenjavo starih in izrabljenih, malo produktivnih statev in ročnih pletilnih strojev s sodobnimi stroji, izpopolnjevanje tehnoloških procesov in osvajanje novih sodobnih postopkov v dodelavi blaga. Z izboljšanjem organizacije dela in večjo storilnostjo se bodo znižali proizvodni stroški, s tem pa povečala konkurenčna sposobnost, kar bo olajšalo plasma tako doma kot v izvozu.

2. Naraščanje prizvodnje usnja in obutve je predvsem odvisno od prodaje ter od razpoložljivih surovin. Kapacitete so izkoriščene le okoli 80 %. Predlog plana za leto 1963 je sestavljen na podlagi ocene realnih možnosti prodaje in ne po razpoložljivih kapacitetah. Leta 1961 je bil dosežen indeks dviga proizvodnje 105, leta 1962 bo znašal indeks 102, za leto 1963 pa se pričakuje indeks 104. Relativno nizke stopnje povečanja so predvsem posledica izgradnje novih tovarn, v nerazvitih področjih, tako da imamo v državi že precej večje kapacitete, kot znašajo potrebe domačega trga in možnosti za izvoz. Možnosti za večje izkoriščanje kapacitet je zato treba iskati v izvozu.

V usnjarnah so že pretežno zamenjali zastarelo in izrabljeno strojno opremo, tako da obstoje vse objektivne možnosti za dobro kvaliteto usnja. Organizaciji dela in predvsem notranjemu transportu pa so posvečali premalo pozornosti, tako da bo na tej podlagi mogoče še precej dvigniti proizvodnost dela, saj večina usnjarn zaposluje preveč delovne sile. V tovarnah obutve in usnjene galanterije predvidevajo v večji meri zamenjavo stare strojne opreme s sodobnejšo, da bi tako racionalizirali proizvodnjo. Predvsem pa je računati s hitrejšim spreminjanjem kolekcij vzorcev in z večjim prilaganjem modi in izvoznim zahtevam, s čimer bo omogočen nadaljnji dvig proizvodnje. Uporabljati bi morali cenejše materiale, proizvajati lažjo in cenejšo obutev ter ji dati z izbranimi modeli in finišem lep izgled.

Pomembna naloga bo najti prožnejše metode za odkup in razdeljevanje surovin, kar naj omogoči boljšo in bolj ekonomično izrabo, da bodo kvalitetne surovine res uporabljali za kvalitetno usnje in dosegli čim boljši sortiment.

Da bi rešili težaven finančni položaj usnjarn, bi bilo treba najti primernejši način za financiranje nakupa kože. Sedanji način, ko morajo podjetja vnaprej že pri naročilu kož iz uvoza položiti dinarska sredstva, ni v skladu s obstoječim sistemom in usjarne so v slabšem položaju od ostalih industrijskih strok.

3. Medtem ko je proizvodnja v gumarski industriji v letu 1960 in 1961 še zelo hitro naraščala (indeks 128 in 113), se bo leta 1962 povečala le še na 106, enako zvečanje pa predvidevajo tudi v letu 1963. Vzrok za počasnejši porast v letih 1962 in 1963 tiči predvsem v težavah pri prodaji avtomobilskih pnevmatik. Večje je povpraševanje po tehničnem blagu, ki ga je mogoče tudi izvoziti, za kar pa ni na razpolago zadostnih kapacitet. Nadaljnji razvoj naj bi zato težil predvsem k povečevanju proizvodnje in razširjanju kapacitet za tehnično blago in predmete široke potrošnje.

Živilska industrija in tobačna industrija

1. Obseg proizvodnje živilske industrije je precej odvisen od presežkov kmetijske proizvodnje. Dve zaporedni slabi letini sta deloma zavrli hitrejši razvoj živilske industrije in bili deloma vzrok za večji uvoz kmetijskih pridelkov za predelavo (oljne surovine, prašiči, surovine za močna krmila, ribe idr.).

Proizvodnja se je v zadnjih letih razvijala z naslednjimi indeksi: 1961/1960 — 113, 1962/1961 — 109, plan 1963/1962 — 109.

Leta 1962 so bile slabo preskrbljene s surovinami predvsem industrije za predelavo rib, mleka in škroba. Zaradi zasičenosti tržišča se je slabše razvijala proizvodnja konditorske in bonbonske industrije ter delno tudi sadna predelava. Razmeroma slaba pa je bila tudi potrošnja vseh vrst pijač.

Leta 1963 je pričakovati boljšo preskrbo živilske industrije s kmetijskimi pridelki, kar bo omogočilo večji porast proizvodnje škroba, konserviranih vrtnin, mesnih izdelkov, ribjih konzerv in izdelkov mlečne predelave, pričakujejo pa tudi ponovno povečanje potrošnje pijač, kar bo omogočilo večjo proizvodnjo piva in brezalkoholnih pijač; zaradi povečanih potreb po živinski krmili, so zgradili nove kapacitete za močna krmila, na novo osvojili proizvodnjo raznih živil v prahu, predvsem kave in kavovin, v sadni predelavi pa zgradili nove kapacitete (Belsad, Fructal) z izboljšanim sortimentom, ki ima večji odjem. Vse to bo omogočilo nadaljnji porast proizvodnje za 9 %.

V investiranju opazamo upadanje udeležbe družbenih investicijskih skladov, zato je zastala izgradnja nekaterih obratov. Posebno občutno je pomanjkanje kapacitet za proizvodnjo komponent za močna krmila. Zgrajene so bile mešalnice za krmila, toda brez kompleksa obratov za surovine (ekstrakcija za sojo, obrati za proizvodnjo krmnega kvasa, krmne in mesne moke idr.). Vse to bo treba leta 1963 upoštevati.

Specifičen položaj, ki ga ima slovenska živilska industrija v državi, namreč razmeroma skromno kmetijsko osnovo in močno razvito potrošnjo industrijsko izdelanih živil, terja pospešeno usvajanje takšnih novih proizvodov, ki bodo omogočili izboljševanje strukture prehrane. Obenem pa bi se morali posamezni obrati prizadevati za večjo specializacijo v proizvodnji ter izpopolniti in mehanizirati proizvodne linije.

Obrati živilske industrije bi se morali tudi bolj usposabljeni za proizvodnjo polpripravljene in pripravljene hrane za potrebe gostinstva in široke potrošnje. Posebno je proučevati možnost za industrijsko predpripravo in proizvodnjo hrane iz mesa in sočivja, kot tudi raznih slaščičarskih izdelkov.

Živilski obrati bi morali resneje proučevati nabavo surovin kmetijskega izvora v bližnjem okolišju, kar velja zlasti za sadje in vrtnine. V ta namen se je treba z dolgoročnimi pogodbami povezovati s kmetijskimi proizvajalnimi organizacijami, ali pa preiti na lastno pridelovanje, kjer so za to pogoji. Pridelovalni obrati naj bi neposredno vplivali na sajenje tistih sort in vrst pridelkov, ki so najprimernejši za predelavo. Prav tako bi si morali zagotoviti zadostne količine surovin, da bi se lahko z gotovostjo pogodbeno vezali za prodajo, zlasti na zunanjem trgu.

2. Stagnacija proizvodnje tobačne industrije leta 1963 je posledica ukinitve proizvodnje cigar in drugih izdelkov. Ta proizvodnja je ustavljena, ker primanjkuje ustreznih vrst tobaka za te izdelke, lastno proizvodnjo teh vrst tobaka pa je zaradi previsokih proizvodnih stroškov tovarna opustila. Razen tega je potrošnja teh izdelkov minimalna, zato kakršnakoli mehanizacija tehnološkega postopka ne bi bila ekonomična. Tržišče zaradi ukinitve ne bo prizadeto, ker je prevzelo to proizvodnjo drugo podjetje.

Geološke raziskave

Geološke raziskave leta 1962 pri premogu, nafti, kovinah in nekovinah ter temeljne geološke raziskave iz zveznih in republiških proračunskih sredstev in sredstev podjetij so bile uspešne zlasti pri premogu, svincu, cinku, živem srebru in kaolinu. Izsledki teh raziskav so pomembni za nadaljnji razvoj zainteresiranih podjetij (Velenje, Idrija, Mežica, Črna), razen tega pa so obogatile rezerve mineralnih surovin podjetij (Trbovlje, Zagorje, Mežica, Črna — Sela). Pri temeljnih geoloških raziskavah je bilo zlasti uspešno iskanje vode v piranski občini.

V letu 1963 se predvideva nadaljevanje raziskovalnih del na krajih, kjer je pričakovati pozitivne rezultate oz. je le-te še utrditi (Zagorje, Trbovlje, nafta — Jadranski pas, Mežica, Idrija, Sela, marmorji, voda — Piran), ter nadaljevanje temeljnih geoloških del (geološka karta, geofizika, hidrogeologija itd.).

3. Gradbeništvo

Nadaljnji razvoj proizvodnje, povečanje sredstev stanovanjskih skladov ter povečana izgradnja turističnih objektov dopuščajo oceno, da se bo obseg celotnih gradbenih del v letu 1963 povečal za okoli 7 %.

V primerjavi z letom 1962 je pričakovati po posameznih dejavnostih naslednje gibanje proizvodnje:

	Indeksi	
	1962 1961	1963 1962
Gradbeništvo skupaj	106,1	107,1
— gradbena operativa	104,6	107,8
— projektiranje	101,0	103,0
— montaža	112,0	107,5
— gradbena obrt	106,1	107,0

Predvideno zvečanje gradbenih storitev je mogoče doseči brez povečanja zaposlenih, produktivnost dela pa naj bi se povečala za nadaljnjih 6–7 %. Takšno predvidevanje temelji na izdatnih rezervah pri izrabi mehanizacije in v samem sistemu delitve dohodka.

Za nadaljnji razvoj gradbeništva bo v letu 1963 predvidoma vloženi 3,5 milijarde dinarjev. Ta sredstva naj bi se še naprej uporabljala za povečanje in obnovo mehanizacije, prav tako pa tudi za povečanje zmogljivosti obratov za industrijsko izdelavo gradbenih elementov za montažo in obrtniška zaključna dela.

V gradbeni operativi je treba izrabiti velike notranje rezerve, ki so v nezadostno izkoriščeni razpoložljivi mehanizaciji, in s tem smotrno vključiti v proizvodnjo dosedanja vložena sredstva. Enakomerna dinamika gradenj skozi vse leto je osnova za hitrejšo in predvsem cenejšo gradbeno proizvodnjo. Gradbena podjetja na bi prevzemala le tista dela, za katera so zagotovljena finančna sredstva in za katera je izdelana kompletna tehnična dokumentacija. Takšni ukrepi bi omogočili nemoteno proizvodnjo, realne cene gradbenih storitev in postavitev pravilnih rokov za dovršitev objekta. Za pravočasno plačevanje opravljenih del pa bi se morala podjetja bolj posluževati pravic, ki jih

dajejo predpisi o avansiranju plačil za gradbena dela, kar bi prispevalo k stabilizaciji investicijske graditve in ureditve finančnih problemov gradbeništva.

Projektivne organizacije naj bi s svojim delom omogočile, da bo gradbeni načrt sestavni del gradbene proizvodnje ter da bo v njem predvidena tudi vgraditev raznih montažnih elementov ter smotrna razvrstitev in uporaba mehanizacije, s tem pa tudi večja stopnja racionalizacije dela. Obstoječe kapacitete je treba tako dodatno izkoristiti za izboljšanje kvalitete načrtov ter za kompletiranje vseh potrebnih detajlnih načrtov in predračunov. Projektivna podjetja naj bi še nadalje skrbela in omogočila tipiziranje gradbenih elementov in opreme, kar bo obenem osnova za njihovo serijsko proizvodnjo. Za sodobno masovno stanovanjsko izgradnjo naj bi prispevali projektanti razne ekonomične in tehnične rešitve posameznih ključnih elementov stanovanjskega prostora, kakor so ventilacija, ogrevanje, izolacija itd.

Enakomernejši in bolj ekonomičen potek gradbenih del pa ne bo odvisen samo od prizadevanj gradbenih podjetij, temveč predvsem od investorjev, ki naj prično z gradnjo šele, ko bodo imeli urejeno kompletno tehnično dokumentacijo in zagotovljena potrebna finančna sredstva. Na takšni podlagi bi dosegli večjo stabilnost gradbenih stroškov in cen, predvsem pa enakomerno vključitev gradbenih kapacitet skozi vse leto. Le tako pričeta gradnja bo tudi v skladu z določili zakona o graditvi investicijskih objektov. Dosledno izvajanje določil tega zakona bi odločilno spremenilo dosedanje odnose v načinu poslovanja, vplivalo bi na rok dograditve ter na ceno in kvaliteto, mimo tega pa bi pretrgalo s prakso deficitnega financiranja investicij na vseh nivojih. Investitorji naj bi oddajali dela predvsem gradbenim podjetjem, ki imajo ustrezno sodobno mehanizacijo in tehnične kadre, kajti samo tako organizirana proizvodnja bo omogočila večjo produktivnost in pocenitev del.

Z ustrezno kreditno politiko je treba še naprej razvijati in omogočiti gradnjo stanovanj za tržišče, ki je že dosegla vidne uspehe. Uveljavljanje gradbeništva kot proizvajalca bo še naprej prispevalo k novim, cenejšim rešitvam v proizvodnji, hkrati pa bo stanovanjska izgradnja začela izpričevati zahteve in potrebe potrošnikov.

Nerešena vprašanja urbanizma kot sestavnega dela proizvodnje močno zavirajo smotrono lociranje objektov, prav tako pa tudi ekonomično in načrtno graditev. Treba bi se bilo končno lotiti odpravljanja teh problemov s tem, da se izdelajo urbanistični načrti za najbolj izpostavljena področja. To nalogo bi morali prevzeti v letu 1963 z večjo odgovornostjo ljudski odbori, svojo pomoč pa naj bi jim dajala tudi republika.

Še naprej bo treba razvijati vzgojo in strokovno raven delavcev v gradbeništvu, tako da bo struktura zaposlenih prilagojena sodobnemu načinu gradbene proizvodnje. Potrebam proizvodnje je treba prilagoditi vse metode priučevanja delavcev za posamezne vrste del in za ustrezna delovna mesta. Prav tako naj bi se še naprej gradila stanovanja za delavce v mestih in industrijskih centrih z lastnimi sredstvi gradbenih podjetij in s pomočjo stanovanjskih skladov.

V letu 1963 naj bi se pospešila uzakonitev posameznih predpisov in pravilnikov k zakonu o gradnji investicijskih objektov, predpisov o registraciji gradbenih podjetij itd. — vse z namenom, da se odpravijo in regulirajo dosedanji negativni pojavi v proizvodnji, na gradbenem tržišču in tudi v projektiranju. Okrepiti bo treba tudi službo in vpliv gradbene inšpekcije pri občinskih ljudskih odborih na potekanje gradbenih del.

4. Obrt

Povečana, zlasti pa spremenjena struktura potrošnje v razmerah višjega življenjskega standarda zahteva tudi hitrejši razvoj storitvenih dejavnosti. To bo mogoče doseči s pospešenim razvojem servisnih delavnic, proizvodjalnih in trgovinskih podjetij ter z ustreznim razvojem obrti. V letu 1963 bi se povečal obseg obrtništva za okoli 8%, od tega v družbenem sektorju za okoli 15%, kar je nekoliko več, kot je znašala povprečna stopnja dviga v zadnjih letih.

Za skladen razvoj storitvenih dejavnosti po območjih, naj bi razen ljudskih odborov skrbele zlasti gospodarske zbornice, ki vključujejo tako obrtna kakor tudi industrijska in trgovinska podjetja. Povečanje storitvenih zmogljivosti naj bi se doseglo predvsem z organizacijo sodobno opremljenih delavnic, ki bi s pravilnim združevanjem strok in z uvajanjem sodobne strojne opreme lahko zagotovile hitro in kvalitetno opravljanje storitev prebivalstvu in drugim uporabnikom. Glede na dosežanje zaostajanje razvoja takih obratov, kar je eden izmed vzrokov za stalno naraščanje cen obrtnih storitev, naj bi ljudski odbori usmerili sredstva, predvidena za razvoj obrti, predvsem za te namene. Pri iskanju najboljših rešitev, tako glede uvajanja sodobne strojne opreme kakor tudi glede združevanja obrtnih strok, bodo lahko uspešno sodelovale tudi gospodarske zbornice in s tem dajale ljudskim odborom in podjetjem precejšnjo pomoč. Zbornice naj bi proučile tudi možnosti širšega sodelovanja med specializiranimi obrtnimi podjetji, da bi se omogočila intenzivnejša uporaba obstoječe strojne opreme ter povečanje proizvodnosti dela.

Proizvajalci in trgovinska podjetja so v zadnjem času pokazali večje zanimanje za organizacijo lastnih servisnih delavnic. K temu jih silijo prevzete obveznosti do kupcev, kar zadeva vzdrževanje predmetov trajnejše porabe, zlasti pa konkurenčni pogoji na tržišču. S tem postaja usposabljanje servisnih delavnic čedalje bolj sestavni del njihovih prizadevanj za večjo proizvodnjo. Pri planiranju razvoja servisnih delavnic po območjih naj bi proizvajalci in trgovinska podjetja uporabljali rezultate proučevanj, ki so bila v zvezi z razvojem servisne službe že opravljena pri Gospodarski zbornici za LRS.

Nadaljnji razvoj podjetij proizvodne obrti naj bo usmerjen k proizvodnji takih izdelkov za široko potrošnjo, ki jih industrija zaradi neekonomskih količin ne proizvaja, so pa potrebni za razširitev sortimenta blaga na tržišču. Zlasti v letu 1963, ko je treba pričakovati nadaljnje zmanjšanje proizvodnje zasebne obrti, naj bi družbeni obrati hitreje uvajali proizvodnjo novih izdelkov in si zagotovili za to potrebno strojno opremo. Razen povečanja proizvodnje za tržišče obstoje velike možnosti tudi za razširitev pogodbenega sodelovanja družbene obrti z industrijo ter s tem za boljše izrabljanje razpoložljivih zmogljivosti.

V prizadevanjih za povečanje izvoza bo treba posvetiti večjo pozornost tudi razvoju domače obrti. Prizadevati si bo treba zlasti za organizacijo čim bolj primernih oblik zbiranja izdelkov ter usmerjanja proizvodnje. Za to naj bi ob sodelovanju izvoznih podjetij skrbele tudi gospodarske zbornice in s tem prispevale k hitrejšemu aktiviranju dodatnih možnosti za izvoz.

Računamo, da se bodo naložbe za modernizacije in usposabljanje novih delavnic družbene obrti v letu 1963 še povečale zato, da bi dosegli predvideno povečanje proizvodnje in storitev. Glede na razpoložljiva sredstva je pričakovati, da bo mogoče za te namene zagotoviti okoli 4000 milijonov dinarjev ali za 5% več kot v preteklem letu. Ljudski odbori naj bi iz sredstev družbenih investicijskih skladov omogočili zlasti povečanje zmogljivosti storitvenih de-

javnosti. Hkrati naj bi z ustreznim združevanjem sredstev podjetij zagotovili postopno modernizacijo vseh obratov družbene obrti. Na tej osnovi bo zagotovljeno tudi nadaljnje povečevanje proizvodnosti dela tako, da bi bilo treba za realizacijo predvidenega obsega proizvodnje in storitev v družbeni obrti v letu 1963 povečati število zaposlenih le za okoli 10 %.

Pri tem bi morala podjetja vključevati v svoje obrate tudi industrijske inženirje in tehnike. Ti naj bi uveljavljali modernejše postopke, ki jih omogoča sodobna strojna oprema. Temu naj bi se še naprej prilagajal tudi sistem izučevanja obrtnih delavcev, za kar bodo morale skrbeti tako gospodarske zbornice kakor tudi izobraževalni centri.

5. Kmetijstvo

1. Na podlagi gibanja kmetijske proizvodnje v zadnjih dveh letih ter ob upoštevanju povprečnih vremenskih razmer pričakujemo, da se bo fizični obseg proizvodnje v letu 1963 v primerjavi z letom 1962 povečal za okoli 19,5 %, glede na leto 1961 pa za okoli 7,4 %. Povečanje temelji v celoti na družbeno organizirani proizvodnji, zato pričakujemo po sektorjih lastništva naslednji obseg (v indeksih):

	1962 1961	1963 1962	1963 1961
Kmetijska proizvodnja skupaj	89,8	119,5	107,4
Družbeno organizirana proizvodnja skupaj	101,5	145,3	147,4
— družbena posestva	106,5	150,4	160,2
— kooperacija	97,3	140,6	136,8
Zasebna proizvodnja	85,9	109,2	93,8

Tako bi se deleži v proizvodnji spremenili takole (struktura v %):

	1961	1962	1963
Kmetijska proizvodnja skupaj	100,0	100,0	100,0
Družbeno organizirana proizvodnja skupaj	25,3	28,6	34,8
— družbena posestva	11,5	13,6	17,2
— kooperacija	13,8	15,0	17,6
Zasebna proizvodnja	74,7	71,4	65,2

Povečanje proizvodnje na družbenih kmetijskih posestvih ima svojo osnovo v nadaljnem pridobivanju obdelovalnih zemljišč z vsemi mogočimi načini, t. j. z nakupom, zakupom, meliorativnimi ukrepi in s krčenjem relativnih gozdnih tal. Glede na že odobrene kredite za nakup zemlje bodo imela družbena posestva možnost, da organizirajo proizvodnjo v gospodarskem letu 1962/63 (jesenska setev 1962 in pomladanska setev 1963) na okoli 60 000 ha obdelovalne zemlje; do konca leta 1963 naj bi pridobila še približno 15 000 ha zemljišč, kar pa bo mogoče vključiti v proizvodnjo šele jeseni 1963. in pomladi 1964. leta. Na tej podlagi bi družbena posestva razpolagala z okoli 12 % obdelovalne zemlje v LRS. Pogodbena proizvodnja (kooperacija) z zasebnimi proizvajalci bo po predvidevanjih zajela okoli 102 000 ha, po občinskih odlokih o minimalnih agrotehničnih ukrepih pa bo zaobseženih še najmanj okoli 45 000 ha zemljišč. Tako bi v družbeno organizirani proizvodnji zajeli že okoli 207 000 ha ali nad 32 % skupne obdelovalne površine v LRS. To povečanje je precej večje kot leta 1962, ko je bilo v organizirani proizvodnji 137 332 ha ali 22 % obdelovalne zemlje.

Proizvodnja na družbenih kmetijskih posestvih pa ne bo odvisna le od povečanja zemljišč, temveč tudi od učinkovitejše uporabe proizvodjalnih sredstev, s katerimi organizacije razpolgajo, ker bodo tako razvijale popolnejšo tehnologijo in večale delovno storilnost.

Odločnejša usmeritev na modernizacijo proizvodnje tistih kmetijskih proizvodov, ki so osnova ljudske prehrane, izpopolnjevanje organizacije dela, krepitev ekonomskih enot, vzpodbudnejša delitev dohodka po proizvodnem in finančnem učinku in podobni činitelji bodo ugodno vplivali na večanje produktivnosti in zniževanje proizvodnih stroškov. Pozitivno vlogo pri tem naj bi imeli tudi procesi združevanja, ki bi krepkeje zagotovili plasma in vnovčevanje kmetijskih proizvodov. Prav tako se pričakuje pozitivnejši vpliv tudi od kreditne politike, ki se bo pokazal v kreditiranju določenih vrst proizvodov. V letu 1963 naj bi se čedalje bolj začela izvajati tudi decentralizacija investicij, kar bi povečalo učinkovitost vlaganj in odpravilo slabosti v sistemu financiranja.

Predvideno povečanje proizvodnje v kooperaciji bo odvisno od stalnega prizadevanja kmetijskih zadrug pri organiziranju proizvodnega sodelovanja v vseh mogočih oblikah, zlasti pri doslednem izvajanju agrotehničnih ukrepov (osnovni obdelavi zemlje, škropljenju, kombajniranju in drugih strojnih uslugah, izmenjavi semena, pravočasni dobavi gnojil in podobno). Oblike kooperacije so različne, vendar si je treba prizadevati, da se proizvodnja povečuje in da postaja kvalitetnejša. Zato bi se morale kmetijske zadruge pa tudi družbena posestva še bolj naslanjati na strokovne službe, ker bo le v tesnem sodelovanju med strokovnimi kadri v proizvodnji, v strokovnih službah in v znanstveno raziskovalnem delu mogoče urejati probleme, ki se pojavljajo v sodobni proizvodnji.

2. V posameznih kmetijskih strokah bi mogli doseči naslednje povečanje (v indeksih):

	1962 1961	1963* 1961	1963 1962
Poljedelstvo	86,2	111,3	129,1
— žito	90,8	109,4	120,5
— industrijske rastline	89,6	105,4	117,7
— vrtnine	87,0	115,2	132,3
— krmske rastline	81,9	111,0	135,5
Sadjarstvo	52,4	81,2	155,1
Vinogradništvo	78,4	103,7	138,6
Živinoreja	103,8	109,3	105,3
Ribolov	85,1	98,2	115,4
Domača predelava	64,7	87,4	135,0
Kmetijska proizvodnja skupaj	89,8	107,4	119,5

Pomembnejše povečanje se pričakuje v poljedelstvu, zlasti pri krmnih rastlinah, kar bo ugodneje vplivalo tudi na živinorejo. Tudi v sadjarstvu in v vinogradništvu je v indeksu izraženo razmeroma znatno povečanje, vendar pa proizvodnji sadja in grozdja nista predvideni v večjem obsegu, kot znaša približno petletno povečanje. Zaradi zelo majhne proizvodnje leta 1962 se zdi le navidezno, da predvidevajo večji obseg sadjarske in vinogradniške proizvodnje. V ostalih strokah, kjer nihanja niso tolikšna, je pričakovati normalnejšo rast proizvodnje.

¹ Primerjalni indeks 1963/61 je prikazan zato, ker je bila kmetijska proizvodnja v l. 1961 normalnejša kot pa v letu 1962.

Po posameznih vrstah najpomembnejših kmetijskih pridelkov je realno mogoče pričakovati naslednjo proizvodnjo:

	Proizvodnja v vagonih			Indeksi
	1961	1962	1963	1963 1962
Pšenica in rž	14 428	14 337	16 574	115,6
Krompir	79 079	72 527	90 500	124,8
Zelenjava	16 391	11 632	17 241	148,2
Sadje	18 140	7 552	12 229	161,9
Vino	5 217	3 976	5 460	137,3
Meso	5 971	6 545	6 229	95,2
Mleko (v milj. l)	420	400	408	102,0
Jajca (v milj. kosih)	155	154	160	103,9

3. Poljedelska proizvodnja bi se povečala predvsem zaradi širjenja družbeno organizirane proizvodnje, ki naj bi bila za 29,1% večja kot leta 1962.

Na družbenih posestvih dajejo največji poudarek pridelovanju krmnih rastlin, ki jih bo v strukturi posevkov okoli 49%, medtem ko bi delež industrijskih rastlin znašal komaj 4%, v glavnem zaradi nezadostnega zanimanja za pridelovanje sladkorne pese in zaradi hitrega naraščanja pridelovanja vrtnin, katerih delež bi znašal okoli 12,5%. Pri tem računajo, da se bo organizirana proizvodnja odločneje usmerila predvsem na tista področja, ki že dalj časa povzročajo motnje pri preskrbi prebivalstva ter najbolj vplivajo na hitro naraščanje življenjskih stroškov. To je pridelovanje krompirja in raznih vrst zelenjave. Zato bo treba odločneje kot kdajkoli doslej storiti vse ukrepe za pridelovanje kakovostnega semenskega krompirja ter povečati in utrditi tudi pridelovanje merkantilnega krompirja na najmanj 2000 ha zemljišča družbenega sektorja. Vzrok za sedanji majhen pridelek krompirja je v porabi slabega, nepotrjenega in nekakovostnega semena. Veliko škodo povzroča tudi krompirjeva plesen. Zato bo treba zaščitne ukrepe proti tej boleznini temeljiteje opraviti in jih povezati z odloki o agrotehničnem minimumu. Pri nas se že izrojene sorte krompirja, ki dajejo izredno pičel pridelek, v prometu ne bi smele več pojavljati.

Zelo pomembna naloga družbenih posestev bo tudi v tem, da pridelajo čimveč ostalih vrst vrtnin, in tako zagotovijo potrebne količine teh pridelkov za potrošnjo v svežem stanju in za industrijsko predelavo. Da bi se kmetijske organizacije lahko pogumneje lotile povečanega pridelovanja vrtnin, bo treba razvijati razne oblike sodelovanja med njimi samimi, s trgovsko mrežo, gostinstvom in z živilsko industrijo ter ustvarjati medsebojno sprejemljive in dolgoročne odnose. Morebitnega rizika v pridelovanju vrtnin ne morejo nositi samo kmetijske proizvodne organizacije, ker je bil to doslej glavni razlog, da so se izogibale te proizvodnje.

Družbeni vrtnarski obrati imajo sedaj okoli 700 ha zemljišč, na katerih so leta 1962 pridelali okoli 8000 ton zelenjave. Če upoštevamo, da potrebujemo okoli 80 000 ton zelenjave za prehrano nekmečkenga prebivalstva, je razumljivo, da je oskrba prebivalstva v potrošnih središčih zelo odvisna od tega, kako se preskrbovalnim podjetjem posreči nabavljati dovolj zelenjave pri proizvajalcih in podjetjih, ki skladiščijo oziroma predelujejo zelenjavo. V LRS je bilo mogoče doslej zagotoviti le okoli 30% potrebne zelenjave, ostalo pa smo morali nabavljati drugod (Makedonija, Dalmacija). Zaradi hitre kvarljivosti blaga in nepri-

mernosti za navadne Transporte je cena od daleč pripeljanega blaga razmeroma visoka. Zato je smotrno, da v LRS pridelujemo nekatere vrste zelenjave v bližini potrošnih središč in razvijamo pridelovanje sočivja na vseh področjih, kjer so za to ugodne talne in vremenske razmere. V kritičnem zimskem obdobju bi se zato smel pojavljati primanjkljaj samo pri določenih vrstah zelenjave, ki jih bo tudi v prihodnje primerno nabavljati v intenzivnih pridelovalnih območjih Dalmacije, Hercegovine in Makedonije. Družbenim vrtnarskim obratom je zato potreben hiter prehod od sedanje drobne in vsestranske proizvodnje v specializirano veliko proizvodnjo samo nekaj vrst vrtnin.

V pripravi so novi pridelovalni obrati na okoli 400 ha in z okoli 65 000 m² zasteklene površine. Zato je pričakovati, da bodo vrtnarski obrati že v kratkem lahko dali okoli 25 000 ton sveže zelenjave, kar bi omogočilo oskrbovanje trga s preko 30 % od skupnih potreb nekmečkega prebivalstva. Da bi bilo oskrbovanje z vrtninami čim boljše, bi morala velika trgovska in predelovalna podjetja stopiti na pot široke integracije z vrtnarsko proizvodnjo. S skupnim prevzemanjem rizika, garantiranjem cen, soinvestiranjem, skupnimi pospeševalnimi službami itd. bo mogoče razvijati trajnejše pogodbene vezi, pa tudi združevanje v kombinatu. Ta podjetja bi morala imeti na voljo primerna skladišča, hladilnice, predelovalne obrate in transportna sredstva. Tudi s kadri bi morala biti dobro zasedena, zlasti še z organizatorji pridelovanja in prometa.

Pri ostalih najpomembnejših poljščinah je pričakovati naslednji obseg proizvodnje:

		Družbena posestva	Kooperacija	Zasebni proizvajalci
pšenica	— površina 1962	2 555	13 652	39 411
	v ha 1963	3 300	16 000	38 700
	— pridelek 1962	30,9	26	19,3
	v mtc/ha 1963	38	32	20
koruza	— površina 1962	948	7 676	33 376
	v ha 1963	1 000	9 000	30 000
	— pridelek 1962	55	36	23,1
	v mtc/ha 1963	60	40	30
krompir	— površina 1962	595	9 473	42 023
	v ha 1963	2 000	11 000	40 000
	— pridelek 1962	181	162	133
	v mtc/ha 1963	300	200	156
hmelj	— površina 1962	747	1 459	60
	v ha 1963	750	1 550	60
	— pridelek 1962	13	12	12
	v mtc/ha 1963	15	14	12
detelja	— površina 1962	2 702	5 553	34 979
	v ha 1963	3 500	7 000	33 500
	— pridelek 1962	60,2	55,8	50,5
	v mtc/ha 1963	79	71	58
travniki	— površina 1962	26 046	30 640	223 423
	v ha 1963	29 000	44 000	209 000
	— pridelek 1962	31,2	31	27,8
	v mtc/ha 1963	55	55	33

Da bi dosegli takšen obseg proizvodnje, si bodo morale vse proizvajalne kmetijske organizacije predvsem pravočasno pred setvijo zagotoviti zadostne količine kakovostnega semena, ki bo dalo v določenih naravnih pogojih najugodnejše rezultate. Ker je setev ozimnega žita potekala razmeroma ugodno, z izjemo nekaterih področij, ki niso imela pravočasno na voljo zadostnih količin.

gnojil, medtem ko je bilo semena intenzivnih pšeničnih sort dovolj, je pričakovati zadovoljiv obseg žitne proizvodnje.

Tudi pri ječmenu je uspelo dobiti intenzivnejše sorte, ki dajejo ob zboljšani agrotehniki obilne pridelke zrnja in precej slame. Za predvideni pridelek koruze bo izrednega pomena pravilnejša izbira hibridnih sort in gnojenje z naravnimi in umetnimi gnojili. Temeljiteje kot doslej bo treba skrbeti za najprimernejše načine obdelave zemlje in načine setve, kar vse bo pripomoglo k povečanju hektarskih pridelkov. Zato je razumljivo, da družbena posestva in kmetijske zadruga ne bodo smele več ubirati neke srednje poti, temveč le intenzivno in najbolj sodobno agrotehniko, ki bo dajala ugodnejše rezultate.

V travniški proizvodnji je gospodarjenje še razmeroma slabo, ker se travniki ne oskrbujejo in ne gnojijo zadosti, pridelek pa se slabo konservira. Pri sedanjem načinu uporabe travnatega sveta pridelamo le manjši del tistega, kar bi lahko dosegli. Zato je pridelek drag in včasih komaj na meji rentabilnosti; drago je pa tudi sušenje trave. Zategadelj popasejo v naprednih alpskih deželah okoli 60–70 % travnatega sveta, 25 % silirajo in le okoli 5–10 % pokosijo in posušijo za seno. Pri nas pa še vedno kosimo in pospravimo s travnikov in pašnikov okoli 75 % sena, zaradi česar dobimo tudi precej manjše količine hranilnih vrednosti. Sedanji uspehi s čredniško pašo pa že kažejo prednosti pašnega načina gospodarjenja, pri katerem so hranilne enote (škrobne in beljakovinske) cenejše kot v senu. Na tej podlagi bi tudi proizvodnja mleka in pitovne živine lahko postala bolj rentabilna, zlasti še, ker investicije za urejanje čredink niso velike. Če upoštevamo sedanje pozitivne izkušnje pri načrtnem izboljševanju in urejanju travnatega sveta, bi kazalo, da živinorejski obrati v letu 1963 dobro precenijo pogoje za prehod k intenzivnejšemu pašnemu načinu gospodarjenja. Hkrati pa je treba storiti vse ukrepe za izdatno gnojenje travnikov in čredink že v zimskem obdobju in zagotoviti s tem večji pridelek krme že s prvo košnjo v letu 1963. Vsa prizadevanja bi morala v celoti podpreti kmetijska pospeševalna in raziskovalna služba.

4. Precejšnji izostanek krme v letu 1962 bo v dobršni meri vplival na živinorejsko proizvodnjo vse do pomladi leta 1963. Ne moremo računati, da bo zlahka potekalo tudi oskrbovanje z močnimi krmili, ker jih prav tako primanjkuje v vsej državi. Zato pričakujemo, da se bo število govedi in prašičev zmanjšalo. Takoj po kritičnem zimskem prehranjevalnem obdobju bo treba pričeti z večjim privezovanjem živine, kot je to sicer v povprečnih letinah. Le na tej podlagi in z izboljšanim pridelovanjem krmnih rastlin ter z izkoriščanjem travinja s pašo bi ob koncu leta 1963 zopet lahko povečali število živine in se približali prejšnjemu stanju.

Z že obstoječimi pitališči in z izgradnjo novih kapacitet bo mogoče povečati obseg organizirane reje pitanega goveda. Na družbenih posestvih in v kooperaciji bo po pričakovanjih spitano govedi (v glavah):

	Družbena posestva		Kooperacija	
	1962	1963	1962	1963
Teleta 200 kg	1 900	5 000	14 000	11 000
Baby beef	22 000	24 000	9 300	11 000
Mlado govedo 1–2 let	16 000	13 000	23 000	24 000
Pitano govedo 2–3 let	1 200	1 600	5 800	6 000
Drugo pitano govedo	800	1 400	4 000	4 000
— skupaj glav	41 900	45 000	56 100	56 000
— teža v tonah	17 662	18 300	21 008	21 800

Poglavitna naloga pri pitanju govedi bo zniževanje proizvodnih stroškov in povečanje retabilnosti z iskanjem uporabe takih tehnoloških rešitev, ki bodo zagotovile večjo ekonomiko pitanja in konkurenčno zmožnost kmetijskih organizacij na tržišču. Sedanja slabost v pitališčih je ta, da ne razvijajo kompleksnega in mehaniziranega pridelovanja krme ter ne povečujejo obsega zemljišč vzporedno in v skladu z večanjem produktivnosti dela v obratih. Poskusi in ekonomske analize nakazujejo, da pomeni za alpsko in predalpsko območje prav gotovo najboljšo rešitev ustrezna kombinacija pitanja živine deloma na paši, deloma v hlevu ter ob intenzivni poljedelski proizvodnji na njivah in travnikih.

Večja vzpodbuda za boljše delo v pitališčih naj bi bilo tudi nagrajevanje po kg prirastka, s tem da upoštevamo tudi količino porabljene krme. Obračun osebnega dohodka naj bi bil torej bolj odvisen od ustvarjenega čistega dohodka ekonomske enote.

Proizvodnja mleka bo po predvidevanjih leta 1963 le nekoliko večja. Še večje proizvodnje ne moremo pričakovati zaradi pomanjkanja krme v prvem četrtletju in zaradi manjšega števila molznih krav. Glede na število molznih krav in molznost se pričakuje naslednja količina mleka:

	Stevilo molznih krav		l mleka na molzno kravo		Skupaj mleka v milij. l	
	1962	1962	1962	1963	1963	1963
Družbena posestva	18 000	18 870	2450	2700	44,2	50,9
Zasebni proizvajalci	215 660	210 000	1650	1700	355,8	357,0
Skupaj	233 660	228 870	1712	1782	400,0	407,9

Proizvodnost molznih krav bo leta 1963 še nadalje majhna, ker ni na razpolago zadostnih količin krme. To se bo zlasti poznalo v času od januarja do aprila. Pri upravljanju mlečnih farm bodo morali storiti vse ukrepe, da se kar najbolje organizira pridelovanje krme s primernim konserviranjem in da se izpopolni tudi organizacija dela. Farmam pa bo treba zagotoviti tudi vse pogoje, da bo proizvodnja mleka postala rentabilna dejavnost.

Če upoštevamo velike potrebe naše predelovalne industrije, ki je sedaj vezana na znaten uvoz mesnatih prašičev, je treba rejo kakovostnih klavnih prašičev še povečati. Vzrejne možnosti v letu 1963 omogočajo naslednji obseg organizirane reje prašičev:

	Družbena posestva		Kooperacija	
	1962	1962	1963	1963
Bekoni	29 000	41 000	12 000	15 000
Mesnati prašiči	6 000	13 000	63 000	80 000
Polmastni in mastni prašiči	500	1 000	9 000	11 000
Skupaj prašičev	35 500	55 000	84 000	106 000
Skupaj teža (ton)	3 159	5 250	8 076	11 580

Družbena posestva se bodo še naprej usmerjala v rejo bekonov za izvoz, proizvodnja v kooperaciji pa na vzrejo mesnatih prašičev; na organizirano rejo bo prišlo v letu 1963 že okoli 29 % skupne vzreje. Zaradi pričakovanega zmanjšanja goveje črede, ki se bo izpričevalo z manjšo prodajo živine za zakol, bo primerno razširiti kapacitete prašičerejskih farm. To bo omogočilo hitrejšo

proizvodnjo svinjskega mesa v zameno za primanjkljaje, ki utegnejo nastopiti pri govejem mesu.

V perutninarstvu omogočajo dane in predvidene nove farmske kapacitete vzrejo okoli 2,5 milijona brojlerjev. Skupna proizvodnja perutninskega mesa, če upoštevamo še zasebno rejo, bi znašala okoli 5500 ton, pri čemer bi farne dale že 45 %. Pri staležu okoli 150 000 kokoši nesnic v družbenem sektorju lahko pričakujemo okoli 20 milijonov jajc, pri zasebnih rejcih pa se proizvodnja jajc bistveno ne bo spremenila, tako da bo skupna proizvodnja znašala okoli 160 milijonov kosov. Ker standardnih močnih krmil ni stalno na razpolago, imajo perutninske farme precejšnje izostanke v proizvodnji. Prav tako ni na voljo dovolj selekcioniranega materiala za reprodukcijo, kar zavira intenzivnejšo proizvodnjo po programu v perutninarstvu. Ker tudi investicije v perutninske objekte leta 1962 niso bile končane, ni mogoče računati z večjo proizvodnjo mesa in jajc.

V ribištvu se predvideva — glede na predvideno boljšo opremljenost ribiških ladij — skupni ulov rib 2550 ton ali za 350 ton več kot v letu 1962.

5. V sadjarstvu in vinogradništvu zahteva blagovna proizvodnja vedno večje količine in enotnejšo kakovost sadja in vina. Vse to nalaga doslednejše izvajanje sodobnih tehnoloških postopkov v nasadih. V zadnjih letih je strokovna tehnična služba v sadjarstvu in v vinogradništvu že začela reševati probleme obnove nasadov. Investitorji vedno bolj usvajajo sistem nasadov v večjih kompleksih in z intenzivnimi vzgojnimi oblikami. Pri tem bo v prihodnje treba še bolj upoštevati izbor tistih sadnih vrst in sort, ki so v danih klimatskih in talnih razmerah zelo rodovitne in dajejo tudi kakovosten pridelek.

Zaradi slabe sadne letine leta 1962 lahko pričakujemo v letu 1963, da bo skupna proizvodnja sadja bolj na ravni povprečne sadne letine: znašala naj bi okoli 122 000 ton vseh vrst sadja, od tega na družbenih posestvih 17 000 ton ali 14 %, grozdja pa skupaj 83 000 ton, z deležem družbenih posestev 11 000 ton ali 13,5 %.

Spričo nekajletnega zaostajanja pri obnavljanju nasadov, bo treba leta 1963 začeti obnavljati nasade na družbenih posestvih vsaj na okoli 1000 ha sadovnjakov in 500 ha vinogradov. Obnova intenzivnih nasadov bo morala biti kvalitetna in z namenom uvesti v tehnologijo najsodobnejše rešitve, ki bi omogočile proizvodnjo večjih količin kakovostnega sadja. Sadike za predvideno obnovo nasadov so pripravljene.

6. Razen površin zemljišč, ki naj bi se vključile v organizirano proizvodnjo, bo eden temeljnih pogojev za predvideni razvoj rastlinske proizvodnje tudi večja poraba umetnih gnojil. Analize kažejo, da so pri sedanji ravni pridelkov komaj krite potrebe po dušiku, pri fosforju 80 %, pri kaliju pa komaj 50 %. Ob sedanjem regresu cene gnojilom niso pretirane, temveč precej v soglasju s cenami osnovnih kmetijskih proizvodov, zato je treba težiti k še nadaljnem povečanju potrošnje gnojil, da bi tako uskladili potrebe rastlinskih hranil v naši gnojilni bilanci. Leta 1963 bo treba zagotoviti za področje LRS okoli 135 000 ton mineralnih gnojil ali za 30 000 ton več kot je bilo le-teh porabljeno v letu 1962.

V letu 1963 bo treba uvoziti 115 vagonov kakovostnega semenskega krompirja za reprodukcijo na družbenih posestvih. Z boljšo organizacijo pridelovanja osnovnega semenskega blaga, vrtnin in krmnih rastlin bo nujno treba popraviti sedanje stanje, ki se kaže najbolj negativno zlasti pri krompirju. Leta 1957

smo pridelali okoli 800 vagonov tržnega presežka semenskega krompirja, v letu 1962 pa le 350 vagonov, kar zdaleč ne zadošča potrebam redne izmenjave semena krompirja, čeprav bo treba začeti obvezno izvajati izmenjavo semena po odlokih o smotrnem izrabljanju zemljišč. Z intenzivnejšim razvojem živinorejske proizvodnje se vedno bolj nakazuje tudi potreba po kakovostnih krmnih poljščinah, deteljah in travah; zato je močneje poudarjeno tudi semenarstvo teh kultur.

Za prizvodnjo brojlerjev, za farme nesnih kokoši in prašičev bo treba zagotoviti iz uvoza najprej kritične surovine za krmne mešanice, ki jih v bližnji perspektivi še ne bo mogoče ali vsaj ne v zadostnih količinah proizvajati doma.

7. Predvidena razširitev proizvodnje na družbenih zemljiščih, izgradnja novih živinorejskih objektov, priprava novih plantaž sadja in grozdja, intenzivnih vrtnarskih obratov, krompirišč itd. čedalje bolj terja, da posvetimo vso pozornost tudi poklicnemu izobraževanju kmetijskih delavcev. Kljub doseženim uspehom pri izobraževanju kadrov v kmetijstvu vendarle ugotavljamo, da moramo spremeniti sedanji sistem izobraževanja s poklicnimi šolami in z izobraževanjem na delovnem mestu, upoštevajoč pri tem potrebe po kmetijskem tehničnem kadru in kmetijskih delavcih. Bolj kot doslej bo treba pri neposrednih proizvajalcih doseči višjo raven strokovnega znanja, ki naj omogoči obvladanje potrebne strojne tehnike. Le tako bo mogoče hitreje uvajati v kmetijstvo takšno organizacijo dela, ki bo podobna industrijski. Zato bodo proizvodne organizacije morale težiti za tem, da bodo izobraževanje svojih kadrov prilagajale neposredno potrebam v proizvodni praksi, zaradi česar si organizirajo tudi lastne poklicne šole.

Če upoštevamo povečanje površin v organizirani proizvodnji, dosedanje gibanje zaposlenih v kmetijstvu in vpliv, ki ga bo imela mehanizacija, je pri kmetijskih proizvajalnih organizacijah treba računati, da se bo na novo zaposlilo vsaj okoli 700 delavcev.

8. Zaradi pričakovanega povečanja v družbeno organizirani proizvodnji, zlasti v živinoreji in v poljedelstvu, se bo povečala tudi blagovnost kmetijske proizvodnje za približno 14%. Delež družbenih posestev v tržnih presežkih bo znašal okoli 36% v primerjavi z 31% v letu 1962. Povečanje kmetijskih tržnih presežkov bi moralo bolj odsevati v izboljšanju razmer na notranjem tržišču, kar pa bo zelo odvisno tudi od izboljšanja medsebojnih odnosov med proizvodnimi, predelovalnimi in trgovskimi organizacijami, njihovem izboljšanjem poslovanju in z organizacijsko krepitvijo.

Predvideni obseg blagovne kmetijske proizvodnje, izboljšana kakovost pridelkov in zaloge iz leta 1962 bi omogočili, da bi ostal izvoz kmetijskih proizvodov na enaki ravni kot leta 1962, ko je za 29% presegel izvoz v letu 1961 — vse to pod pogojem, da bo mogoče plasirati na zunanjem tržišču nekoliko večje količine vina in 10 000 ton krompirja. Zaradi manjšega povečanja živinoreje, ki ga predvidevamo zlasti v govedoreji, ni namreč mogoče računati z večjim izvozom živine in mesa. Po vrednosti bi znašal skupni obseg izvoza kmetijskih pridelkov okoli 7 milijard deviznih din, skupaj z industrijsko predelavo kmetijskih proizvodov pa okoli 8,8 milijard deviznih din.

9. Za predvideni obseg proizvodnje in za ustvarjanje pogojev za nadaljnji razvoj kmetijstva se predvideva v letu 1963 okoli 16 milijard din naložb. Ta

sredstva naj bi se uporabila predvsem za dozidavo hlevov za krave molznice, za stojišča za mlado govedo, za objekte za mesnate prašiče, za perutninske objekte, vse v okviru že odobrenih in nekaterih novih kreditnih zahtevkov. Med ekonomskimi objekti bo posebno pomembna dograditev vrtnarij s potrebnimi rastlinjaki in toplimi gredami v Gorici in Kopru ter v okolici Ljubljane, Maribora in drugih večjih potrošnih središč, kjer je izgradnja že zastavljena. Od predelovalnih objektov bi se opravila gradnja vinske kleti v Vipavi in nadaljevalo delo pri vinskih kletih v Ormožu in Ljutomeru. Zaradi izpopolnitve kmetijske mehanizacije in zaradi novega vključevanja obdelovalne zemlje na družbenih posestvih in v kooperaciji je treba računati z nabavo okoli 240 traktorjev s potrebnimi priključki, 50 kombajnov, 50 motofrez za vrtnarske obrate, 150 motornih kosilnic, 50 motornih škroplilnic itd. Pričakovati je obnovo nasadov na površini 1000 ha sadovnjakov, 500 ha vinogradov in 160 ha hmeljišč. Prav posebej bo pomembno investiranje v razširitev zemljišč družbenega sektorja, t. j. za nakup okoli 6000 ha obdelovalne zemlje. Za družbeno proizvodnjo bodo pomembna tudi vlaganja v agro- in hidromelioracije, ker bi na tej podlagi v razmeroma kratkem času lahko pridobili okoli 15 000 ha plodnih ravninskih zemljišč.

10. Politika financiranja republiškega sklada za pospeševanje kmetijstva naj bo usmerjena v nakazane glavne naloge razvoja kmetijstva v letu 1963. Zato naj se sredstva sklada ne drobijo na številne interesente, marveč naj se uporabijo za financiranje pospeševalnega dela po problemih, ki nastajajo v proizvodnji, in skladno s predvidenimi investicijskimi naložbami. Kmetijski zavodi naj dajejo kmetijskim organizacijam vso pomoč pri iskanju najprimernejših tehničnih rešitev, ker bodo predvidene investicije le tako lahko dajale večje proizvodne in tudi ekonomske učinke.

6. Gozdarstvo

Obstoječe stanje gozdov v LR Sloveniji narekuje, da gozdove okrepimo in dosežemo takšno stanje, ki bi bilo podlaga za dolgoročnojšo politiko razvijanja industrijske predelave lesa in tržišča z lesom. Gozdove je treba krepiti tudi zato, ker so mlajši in imajo razmeroma majhno lesno zalogo, zaradi česar ni mogoče izkoriščati celotnega prirastka.

V letu 1961 se je povečala skupna sečnja zlasti zaradi vključitve krčenja gozdov v celotno sečnjo, v letu 1962 pa se je povečala sečnja iglavcev tudi zaradi povečanega izvoza žaganega lesa. Tako se je povečala intenziteta sečnje l. 1961 na 1,98 m³ oziroma leta 1962 celo na 2,06 m³, če računamo posek na 100 m³ letne zaloge v gozdovih. Pri iglavcih pa se je povečala sečnja v letu 1961 na 2,00 m³, leta 1962 pa celo na 2,12 m³ na 100 m³ lesne zaloge. Taka struktura sečnje pa niti po skupnem obsegu niti po strukturi ne more biti trajna, ker se z njo pospešuje proizvodnja listavcev (zabukovljenje) na račun iglavcev in ker s sečnjo v mlajših gozdovih slabimo proizvodno sposobnost gozdov.

Leta 1963 naj bi se zmanjšala skupna sečnja za 3 %, od tega pri iglavcih za 8 %, sečnja listavcev pa naj bi se povečala za 5 %, in sicer po posameznih vrstah sečnje takole (v 000 bruto m³):

	1961	1962	1963	Indeksi	
				1962	1963
				1961	1962
Skupna sečnja	3137	0728	3130	103	97
— iglavci	1796	1890	1740	105	92
— listavci	1341	1330	1390	99	105
od tega					
Osnovna sečnja	2861	2975	2895	104	97
— iglavci	1650	1760	1635	107	93
— listavci	1211	1215	1260	100	104
Krčenje	131	125	115	95	92
— iglavci	87	75	50	86	67
— listavci	44	50	65	114	130
Negozdna zemljišča	145	120	120	83	100
— iglavci	59	55	55	93	100
— listavci	86	65	65	76	100

Taka raven sečnje v letu 1963 bolj ustreza strukturi in proizvodni zmogljivosti gozdov, čeprav je še vedno za okoli 13 % (od tega pri iglavcih za okoli 15 %) večja od etata po gozdno-gospodarskih načrtih. Pomembnejša zmanjšanja pa v letu 1963 ni bilo mogoče predvideti zaradi velikih potreb po lesu, posebno pa zaradi povečanega izvoza žaganega lesa.

Zmanjšanje sečnje iglavcev in povečanje sečnje listavcev zahteva, da v letu 1963 gozdno gospodarske organizacije v največji meri prilagodijo proizvodnjo gozdnih sortimentov potrebam osnovnih potrošnikov lesa. Ti pa bi morali še hitreje nadomeščati les z drugimi materiali in les iglavcev z lesom listavcev, ki ga je dovolj in katerega sečnjo je mogoče še povečati.

Ob izpolnjevanju te poglavitne naloge bi morale gozdno gospodarske organizacije in ljudski odbori skrbeti, da se bodo v letu 1963 v primerjavi z letom 1962 proizvedle naslednje količine glavnih gozdnih sortimentov (v 000 m³ neto):

	1961	1962	1963	Indeksi	
				1962	1963
				1961	1962
Skupna proizvodnja za tržišče	2157	2320	2235	107,6	96,3
Iglavci	1350	1510	1365	111,9	90,4
— hlodi za žago	788	960	805	121,8	83,9
— celulozni les	253	240	365	94,9	152,1
— jamski les	166	165	120	99,4	72,7
— drugi sortimenti	143	145	75	101,4	51,7
Listavci	807	810	870	100,4	107,4
— hlodi za žago in prage	239	232	260	97,1	112,1
— celulozni les	55	55	105	100,0	190,9
— jamski les	30	18	20	60,0	111,1
— drugi tehnični les	127	183	185	144,0	101,1
— drva (z drvni za oglje)	356	322	300	90,4	93,8

Le pri taki strukturi gozdnih sortimentov bo mogoče pri nižji sečnji iglavcev v letu 1963 zadovoljiti najvažnejše potrošnike lesa, kot so lesna in papirna

industrija ter rudniki, in povečati izvoz žaganega lesa iglavcev od 165 000 m³ na 200 000 m³ s tem seveda, da se v izvoz vključijo tudi tiste količine lesa, ki so bile v ta namen proizvedene v letu 1962 s povečanjem sečnje iglavcev.

V letu 1963 se posebno zaostrojuje problematika preskrbe papirne industrije z lesom. Ta industrija zahteva za povečanje kapacitet in tehnoloških rezerv 175 000 m³ več lesa kot ga je porabila v letu 1962. Ob izpolnjevanju predvidene strukture bi bilo mogoče v celoti zadovoljiti tudi te potrebe, tako da bi se za proizvodnjo celuloze in lesovine uporabljala tudi hlodovina iglavcev slabše kvalitete ter večje količine industrijskih odpadkov iglavcev in da bi se za nove kapacitete uporabljal čimbolj tudi bukov celulozni les.

Tako strukturo proizvodnje bi bilo treba doseči praviloma z ekonomskimi ukrepi in zainteresiranostjo gozdno gospodarskih organizacij. Da bi dosegli to dejstvo bi bilo treba spremeniti vrsto obstoječih instrumentov, kot so: plafonirane cene, prometni davek na žagan les iglavcev, premiranje hlodovine iglavcev za povečani izvoz žaganega lesa in podobno. Pristojni republiški organi bi morali čimprej izdelati ustrezne predloge za spremembo teh predpisov. Do realizacije teh sprememb pa je predvideno strukturo mogoče doseči tudi z neposrednim povezovanjem in vsklajevanjem koristi zainteresiranih gospodarskih organizacij.

Na podlagi dosedanje politike, ki je imela za cilj čimprejšnjo obnovo gozdov in povečanje njihove proizvodne zmogljivosti, so se gozdovi v zadnjih desetih letih okrepili. To krepitev smo dosegli tudi s stalnim povečevanjem vlaganj, ki so v letu 1962 narasla na okoli 4530 milijonov dinarjev. S tem so vlaganja v gozdarstvo dosegla primerno raven ter bi se morali v okviru razpoložljivih sredstev v prihodnje bolj lotevati urejanja tistih problemov, ki že zavirajo uspešnejši razvoj gozdarstva. Sredstva gozdarstva naj bi se zato v l. 1963 uporabljala tudi za nadaljnje pospeševanje intenzivne proizvodnje lesa na plantažah in intenzivnih gozdnih nasadih. V ta namen naj se omogoči kreditiranje obnove gozdov v manj aktivnih gozdnih območjih ter financiranje krčenja in premene gozdov. Z združevanjem sredstev pa bi bilo treba prispevati tudi k izgradnji tovarne sulfatne celuloze. Gradnja le-te je zaradi predelave doslej neizkoriščenih ali slabo izkoriščenih gozdnih sortimentov in gozdnih ter industrijskih lesnih ostankov v neposrednem interesu gozdarstva in lesne industrije.

V letu 1963 je predviden naslednji obseg obnove gozdov (za redno vzdrževanje gozdov uporabljamo statistične podatke, za pospeševanje gozdov pa podatke iz okrajnih predlogov plana gozdarstva za leto 1963):

		1961	1962	1963
Redno vzdrževanje gozdov				
— pogozdovanje	ha	754	690	690
— spopolnjevanje	ha	476	430	480
— nega in melioracije gozdov	ha	28 620	25 810	28 200
— urejanje gozdov	ha	70 000	80 000	80 000
Pospeševanje gozdov				
V obstoječih gozdovih				
— gradnja cest	km	240	361	275
— zgradbe	m ²	5 364	6 524	4 000
— oprema	milij. din	456	320	320
V novih gozdovih				
— pogozdovanje krasa	ha	380	346	360
— plantaže in intenzivni nasadi	ha	302	704	1 400

Da bi čimprej obnovili obstoječe gozdove in povečali proizvodnjo lesa v njih, je treba pri rednem vzdrževanju dati večji poudarek negi in melioraciji gozdov. Zlasti bi bilo treba povečati obseg iglavcev v gozdove listavcev in v mešane gozdove listavcev in iglavcev (introdukcija). Še bolj bi bilo treba vnašati tudi v obstoječe gozdove hitro rastoče vrste gozdnega drevja iglavcev in listavcev ter tudi tako pospeševati hitrejšo proizvodnjo lesa.

Vlaganje za pospeševanje osnovnih gozdov bi bilo treba kot doslej strniti na gradnjo gozdnih cest. Pogoj za racionalnejše gospodarjenje v zasebnih gozdovih pa je vsekakor hitrejša mehanizacija gozdnih del tudi na tem sektorju, za kar je treba predvideti ustrezna sredstva.

Za pogozdovanje krasa bi bilo treba zagotoviti sredstva v proračunih politično teritorialnih enot in republike približno v višini dosedanjih vlaganj. S temi sredstvi bi bilo treba skrbeti zlasti za ohranitev in pospeševanje obstoječih nasadov, nova pogozdovanja pa bi bilo treba izpeljati skladno z dolgoročnimi programi.

V letu 1962 je bilo zasajenih okoli 700 ha intenzivnih plantažnih nasadov, v letu 1963 pa naj se pripravi okoli 1400 ha nasadov, in sicer (v ha):

	1960	1961	1962	1963	Kumulativno 1960-63
Skupaj	37	302	704	1400	2443
— iglavci	8	120	435	940	1503
— listavci	29	182	269	460	940
Plantaže	24	127	197	330	678
— iglavci	—	20	84	80	184
— listavci	24	107	113	250	494
Intenzivni nasadi	13	175	507	1070	1765
— iglavci	8	100	351	860	319
— listavci	5	75	156	210	446

Plantaže in intenzivne gozdne nasade so snovali v zadnjih letih pretežno na slabo izkoriščenih kmetijskih zemljiščih, manj pa na skrčenih gozdnih površinah. Te so glede na izbor in kvaliteto dodeljevali v glavnem kmetijskim gospodarstvom. Ker je gozdarstvo v teh letih zlasti v okrajih Novo mesto in Maribor (drugi okraji predvidevajo le manjši obseg krčenja, vsega le 3100 ha ali 10% od skupnih površin predvidenih za krčenje v dvajsetih letih) okrepilo materialno bazo za intenzivno proizvodnjo lesa, je mogoče predvideti, da bodo leta 1963 s povečanim obsegom krčenja gozdov namenili večji del skrčenih površin za intenzivno proizvodnjo lesa, in sicer v primerjavi s prejšnjimi leti, kot sledi (v ha):

	1961	1962	1963
Skupne krčitve gozdov od tega	1334	990	1730
— za gozdno proizvodnjo	107	130	970
— za kmetijsko proizvodnjo in druge namene	1227	860	760

Povečan obseg krčenja od 990 ha v letu 1962 na 1730 ha leta 1963 pomeni precejšen uspeh, zlasti če upoštevamo, da so začetne težave s tega področja

v organizacijskem in tehnološkem pogledu prebrodene in da gospodarske organizacije že imajo potrebno mehanizacijo. Ni pa še povsem razčiščen način financiranja, zlasti pa samofinanciranja iz izkupička od posekanega lesa, ki bi ga bilo treba v celoti uporabiti za premeno zemljišč. To vprašanje je posebno pomembno, ker se razširja po okrajnih programih krčenja gozdov čedalje bolj v najbolj oslabiljene gozdove, ki imajo majhno zalogo in bodo stroški krčenja — premené — preseglji dohodek od prodaje posekanega lesa (v letih 1960 do 1962 so posekali na 1 ha povprečno 146 m³, leta 1963 pa se bo to povprečje zmanjšalo na okoli 70 m³).

S procesom krčenja se površina gozdov ne bo zmanjšala, temveč še povečala z zasajanjem plantaž in intenzivnih gozdnih nasadov na teh zemljiščih ter s sprejemanjem slaborodnih kmetijskih zemljišč, ki jih opušča prebivalstvo v gorskih območjih. Na tej podlagi se bo površina gozdov v razdobju od 1960 do 1963 povečala kljub uporabi približno 2500 ha gozdnih površin za kmetijsko proizvodnjo najmanj za 500 ha, in sicer od 930 900 ha na okoli 931 400 ha v letu 1963.

Problematika gozdarstva se z vsakim letom nenehna povečevanja porošnje lesa ter novejših podatkov o proizvodni zmogljivosti gozdov, prikazanih v gozdnogospodarskih načrtih, vse bolj zaostrojuje. To je razvidno posebno pri vsakoletni razpravi med gozdnogospodarskimi organizacijami in ljudskimi odbori, ki težijo za tem, da bi se sečnja v gozdovih uravnavala po gozdnogospodarskih načrtih, ki so po zakonu o gozdovih za gospodarske organizacije obvezni, ter republiški organi, ki morajo presojeti zmogljivosti gozdov iz širših gospodarskih vidikov. Prav s tega vidika se nakazuje neogibnost ponovne širše družbeno-gospodarske presoje proizvodnih možnosti gozdarstva ter, kolikor je mogoče uskladitve oziroma približanja etata družbenim potrebam. Tako določen in korigiran etat naj bo v prihodnje osnova za sprejemanje planskih zadolžitev.

7. Promet

1. Predvideni razvoj vsega gospodarstva s posebnim poudarkom na povečanju izvoza, na intenzivnejše pridobivanje tranzita ter na širjenje domačega in inozemskega turizma bo vplival tudi na povečanje obsega vseh dejavnosti v javnem prometu.

Na tej podlagi predvidevamo v letu 1963 takole gibanje prometnih storitev:

	Indeksi	
	1962 1961	1963 1962
Ves promet	105,2	108,0
— železniški	100,0	102,0
— pomorski	103,0	114,0
— letalski	—	180,0
— javni cestni	117,0	110,0
— luški	120,0	130,0
— ptt	104,5	106,0

Predvideno povečanje obsega vseh prometnih uslug za okoli 8% bo mogoče doseči le z okoli 1,7%-nim povečanjem števila zaposlenih. Povečanje

zaposlenih bi prišlo v poštev le tam, kjer se bodo kapacitete bolj razširile. Tako bi se povečala produktivnost v prometu glede na fizični obseg storitev za okoli 6%, glede na družbeni proizvod po stalnih cenah pa za okoli 5%.

Predvidene potrebe gospodarstva po prevozih bo mogoče zadostiti le z doslednim sodelovanjem vseh prometnih dejavnosti in ostalega gospodarstva. Pravočasne organizacijske priprave bodo lahko omilile motnje, ki bi se utegnile pojaviti pri blagovnih prevozih v jeseni — zaradi pomanjkanja železniških tovornih voz — ter pri potniških prevozih sredi turistične sezone — ob večjih prireditvah in sobotnih vožnjah.

Večja koordinacija med železnico in javnim cestnim prometom ter med podjetji v javnem cestnem prometu naj bi pospeševala smotrno delitev dela z upoštevanjem razpoložljivih zmogljivosti. Sodelovanje naj bo zasnovano na skupni uporabi in na dopolnjevanju določenih kapacitet ter na integriranju določenih vrst dejavnosti, kar naj povečuje potencial prometnih kapacitet in promesti neurejene odnose med posameznimi prometnimi dejavnostmi in posameznimi podjetji.

Zaradi zastarelosti nekaterih osnovnih sredstev ter zaradi smotrnega razvoja vseh prometnih strok so potrebna nadaljnja vlaganja za modernizacijo in rentabilnejše poslovanje prometnih organizacij. V ta namen leta 1963 ne bo na voljo povečanih družbenih sredstev, niti ni pričakovati, da bi se lastni skladi prometnih organizacij bistveno povečali. Zato naj bodo investicije vsklajene ne samo v določeni prometni dejavnosti, temveč tudi med različnimi prometnimi dejavnostmi, ter odmerjene tako, da bodo čimprej dale predvidene ekonomske rezultate ter omogočile razvoj prometa kot celote. V ta namen bo treba čimprej doseči, da bodo kolektivi prometnih organizacij iskali skupne interese in združevali sredstva za najvažnejše investicije, ki so hkrati najnujnejše v vsem prometu v LRS.

Na tej podlagi so predvidena vlaganja predvsem za nadaljevanje že začelih investicijskih del, za že naročena prevozna sredstva in naročeno opremo. Za to bo mogoče zagotoviti iz lastnih in decentraliziranih sredstev okoli 18 milijard dinarjev.

2. V železniškem prometu predvidevamo, da bodo v letu 1963 narastli blagovni prevozi za okoli 3%, medtem ko bodo potniški prevozi ostali približno na ravni leta 1962.

Na železniške prevoze bo prišlo v letu 1963 v notranjem prometu še nad $\frac{2}{3}$ blagovnega ter okoli $\frac{1}{2}$ potniškega prometa. Zaradi pomembnega tranzitnega značaja železnice v LRS bo treba še dalje skrbeti za napredek komercializacije vsega železniškega poslovanja. Pridobiti bo treba še več tranzita, urediti nabiranje manjših tovorov s cestnimi vozili ter jih koncentrirati na večjih nabiralnih postajah in z bolj gibkimi potniškimi prevozi in tarifami pospeševati razvoj turizma.

V letu 1963 naj bi se vlagala sredstva predvsem za nadaljevanje del v ljubljanskem železniškem vozlišču, kar bo izboljšalo tehnološke procese obratovanja, za nabavo novih električnih lokomotiv in potniških voz, za modernizacijo signalnovarnostnih naprav na tranzitnih progah, za rekonstrukcijo proge Ljubljana—Kranj, ki je v prometnem pogledu že popolnoma nasičena ter je le z rekonstrukcijo mogoče povečati njeno prepustno moč.

3. Pomorski prevozi se bodo opravljali predvidoma na liniji za Južno Ameriko, v tramperski službi ter deloma na poti okoli sveta, na splošno pa po smernicah, ki jih bodo sproti narekovale potrebe vse zunanjetrgovinske izme-

njave FLRJ. Na taki podlagi, kakor tudi na pridobljenih izkušnjah v letu 1962 na novem tržišču v Južni Ameriki bo obseg pomorskih prevozov predvidoma narasel za okoli 14 %.

V koprski luki so ustvarjeni osnovni pogoji za nadaljnji razvoj, zato se predvideva povečanje blagovnega prometa v luki za okoli 30 %. V zvezi s tem se bodo nadaljevala zaključna dela na operativni obali ter urejevali potrebni pristopi in komunalne naprave. Z združenimi sredstvi zainteresiranih podjetij se bo pričelo graditi kondicionirano skladišče. Tako bo luka usposobljena za nove dejavnosti, za nove predelovalne operacije in za svobodno carinsko cono, kar vse pomeni nov vir za povečanje gospodarstva na tem področju.

4. Predvideva se, da bo jeseni leta 1963 usposobljeno za promet novo ljubljansko letališče pri Brnikih, kar bo izboljšalo pogoje za razvoj letalskih zvez Slovenije z drugimi republikami in inozemstvom.

5. Večanje cestnih motornih prevozov, naraščanje števila motornih vozil ter prehajanje tujih motornih vozil čez državne meje — vse to bo terjalo nadaljnje izboljšanje razmer na cestni mreži.

Cestna podjetja bi se morala usmeriti predvsem na stalno vzdrževalno službo, kateri bo treba zagotoviti ustrezno mehanizacijo. Na važnih vozliščih bo potrebno vzpostaviti tudi motorizirano obhodno službo. Proizvodne organizacije kakor tudi izrazita turistična območja, ki so izključno vezana na cestni promet, bi se morale bolj aktivno prizadevati za izboljšanje cestnega omrežja. V smislu novega zakona o cestah bi se morale odpraviti tehnične pomanjkljivosti na cestah v določenem obdobju, za kar bo treba pripraviti sistematične programe za zbiranje sredstev in program dela za daljše obdobje.

V letu 1963 bo treba usmerjati razpoložljiva sredstva na najbolj obremenjene cestne odseke, predvsem na prometnem križu Slovenije. Tako je predvidena gradnja novih sektorjev avtoceste na cesti Ljubljana—Ljubelj, ureditev prehoda skozi Ljubljano ter drugih pomembnejših priključkov in odsekov, kjer so dela že zastavljena.

6. Postopna modernizacija obstoječih cest kakor tudi razpoložljive vozne kapacitete bodo omogočile, da se bo javni cestni promet razvijal še naprej. V letu 1963 predvidevamo nadaljnje povečanje za okoli 10 %.

V letu 1963 naj bi se vlagala sredstva prvenstveno za nadomestilo tovornih vozil s takimi vozili, ki bodo zmožna opravljati prevoze v inozemstvo. Z drugimi razpoložljivimi in združenimi sredstvi pa naj bi gospodarske organizacije v javnem cestnem prometu sodelovale z ljudskimi odbori in cestnimi podjetji pri izboljšanju cestne mreže, pri gradnji avtobusnih postajališč in večjih avtobusnih postaj v velikih prometnih centrih.

Avtobusno mrežo bo treba širiti tudi v bolj odmaknjena in redkeje naseljena področja, za to pa predvideti tudi manjše avtobuse in primerne prevozne tarife, kolikor bo v začetni fazi frekvenca potnikov prešibka.

7. Za predvideni obseg vseh ptt storitev, ki se bodo povečale za okoli 6 %, razpolagajo ptt podjetja z ustreznimi kapacitetami in delovno silo, tako da je pričakovati znatno povečanje produktivnosti dela.

Nadaljnje širjenje in modernizacija osnovnih sredstev naj izboljšata razmere v ptt dejavnosti tudi v bolj odmaknjenih področjih ter kvaliteto in ekspeditivnost ptt uslug. V avtomatski telefoniji naj bi dosegla ptt podjetja večjo stopnjo izkoriščanja razpoložljivih kapacitet, k čemer naj bi pripomogle bolj elastične tarife.

Postopoma se bodo nadaljevala dela pri polaganju mednarodnega koaksialnega kabla Zagreb—Ljubljana—Trst in Ljubljana—Maribor—Graz, za kar so deloma že zagotovljena sredstva in oprema iz uvoza.

Za izboljšanje pogojev v ptt službi se predvideva v letu 1963 nadaljevanje del pri nedokončanih zgradbah iz leta 1962. Za boljše izrabljanje že vloženi sredstev za avtomatske telefonske centrale naj bi se povečalo kabelsko omrežje za nadaljnjih 7%, število telefonskih priključkov pa za 17%. Za povečanje števila telefonskih pogovorov naj bi se razširila še medkrajevna telefonska centrala v Ljubljani ter zgradil visokofrekvenčni sistem na liniji Ljubljana—Kranj.

8. Trgovina

Na podlagi predvidene ravni proizvodnje in potrošnje ter večjega deleža družbenega sektorja kmetijstva v preskrbi prebivalstva s kmetijskimi pridelki je pričakovati leta 1963 nadaljnje zvečanje blagovnega prometa. Računamo, da se bo obseg neposredne prodaje povečal za okoli 11%, od tega v trgovini na drobno za okoli 12%.

Da bi trgovina lahko uspešno izpolnjevala svojo nalogo pri plasiranju proizvedenega blaga, zlasti pa pri preskrbi prebivalstva, in prispevala s tem k prizadevanjem za stabilizacijo tržišča, bo treba z boljšo organizacijo povečati njeno učinkovitost v povezovanju proizvodnje in potrošnje ter pospešiti njeno materialno izgradnjo in modernizacijo. Hkrati bo treba podpreti tudi prizadevanja proizvajalcev za organizacijo lastnega maloprodajnega omrežja, zlasti v mestih in večjih potrošnih središčih. Lastno maloprodajno omrežje zagotavlja najbolj neposreden stik med proizvodnjo in potrošnjo ter omogoča zmanjšanje stroškov posredovanja in hitrejšo prilagajanje proizvodnje potrošnji.

Za sedanjo organizacijo trgovinskega omrežja, so še vedno značilna podjetja za prodajo raznovrstnega blaga v okviru ene občine. Takšna podjetja zavirajo uspešen razvoj blagovne menjave in ustvarjajo pojave krajevnega monopola, tako glede izbire kot cen blaga. Zato jih bo treba v tesnem sodelovanju med gospodarskimi organizacijami, ljudskimi odbori in zbornicami odpravljati ter pospešiti usposabljanje takšnih trgovinskih podjetij, ki bodo specializirana za prodajo istovrstnega blaga in bodo imela omrežje prodajaln na širšem območju. Takšnim podjetjem naj bi ljudski odbori zagotavljali sredstva iz investicijskih skladov ter iz sredstev od najemnin za poslovne prostore. S tem bi jim omogočili hitrejšo modernizacijo na vseh stopnjah blagovnega prometa ter graditev novih prodajaln. Taka organizacija in razvoj trgovine bosta prispevala ne le k boljši preskrbljenosti prebivalstva, marveč tudi k zmanjšanju stroškov posredovanja ter večji stabilizaciji tržišča.

Računamo, da bo za modernizacijo trgovine ter za graditev novih prodajnih prostorov na voljo leta 1963 nekako 6000 milijonov dinarjev, kar je za 9% več kot v prejšnjem letu. S tem bi pri smotni potrošnji sredstev lahko zagotovili nekoliko hitrejšo povečanje maloprodajnih zmogljivosti od predvidenega povečanja prometa. Razen gospodarskih organizacij in ljudskih odborov naj bi prispevala del sredstev za usposabljanje novih maloprodajnih zmogljivosti v mestih in industrijskih središčih tudi banka iz bančnih sredstev, da bi s tem omogočili hitrejšo izgradnjo in usposabljanje večjih trgovinskih objektov.

Hkrati z boljšo organizacijo trgovinskega omrežja in povečanjem njegovih zmogljivosti, zlasti za prodajo industrijskega blaga, bo treba občutno izboljšati

tudi založenost trgovine. Sortiment blaga v prodajalnah, naj bi kar najbolj podpiral hiter in uspešen razvoj proizvodnje, obenem pa omogočil potrošnikom večjo izbiro, ki jo dopušča dosežena stopnja proizvodnje. Razen večjih sredstev, s katerimi bodo razpolagala trgovinska podjetja leta 1963 za naložbe v obratna sredstva, jim bo treba zagotoviti tudi posojila za stalna obratna sredstva iz družbenih investicijskih skladov ljudskih odborov ter ustrezne kredite iz razpoložljivih sredstev komunalnih bank. Banke bi morale bolj kakor doslej upoštevati tudi potrebe trgovine na drobno. Pri tem bo potrebno tesnejše sodelovanje gospodarskih zbornic, ki naj zagotove uveljavljanje takšne kreditne politike, ki bo podpirala neposredno pot blaga od proizvodnje do potrošnje in zmanjševala nepotrebno posredovanje grosistične trgovine. V ta namen naj bi komunalne banke proučile tudi možnost za uveljavljanje ugodnejše obrestne mere za kreditiranje povečanih zalog v prodaji na drobno.

Razen sredstev za redno povečanje zalog, ki jih bosta zahtevala večji obseg prometa in izboljšanje sortimenta ter izbire blaga v prodajalnah, naj bi ljudski odbori večjih mest in industrijskih središč zagotovili trgovini tudi potrebna sredstva za tržne rezerve živilskih proizvodov. S tem, zlasti pa z ustreznimi trajnejšimi dogovori s kmetijskimi proizvajalci družbenega sektorja, bodo trgovinska podjetja zagotovila boljšo preskrbljenost potrošnikov s proizvodi vsakdanje potrošnje. To bi prispevalo tudi k realizaciji predvidenega izboljšanja življenjskega standarda delavcev.

Široko uveljavljanje sistema izučevanja za potrebe delovnega mesta omogoča hitrejšo pridobivanje strokovne izobrazbe trgovinskih delavcev. Čedalje obsežnejše in zahtevnejše naloge, ki jih nalaga trgovini hiter razvoj proizvodjalnih sil, pa bodo terjale tudi nenehno izpopolnjevanje strokovnega znanja vseh zaposlenih v trgovini. Za to bi morala skrbeti zlasti trgovinska podjetja. Koordinacijo dejavnosti trgovine na tem področju in organizacijo tistih oblik dopolnilnega izobraževanja, ki imajo pomen za širše območje, pa naj bi zagotovile gospodarske zbornice, ki naj bi tudi poskrbele za potrebna sredstva.

9. Turizem in gostinstvo

1. Razvoj turizma leta 1963 mora težiti k nadaljnemu precejšnjemu pospešenju inozemskega turizma. Z ustrežno politiko cen, organizacijo letovanj, medsebojnim sodelovanjem hotelov in počitniških domov in s podobnimi ukrepi pa je treba omogočiti v precej večji meri letovanje tudi za domače turiste. To naj omogoči večji devizni priliv in boljše izrabljanje zmogljivosti v turizmu in gostinstvu, s tem pa tudi večjo rentabilnost v gostinskih in drugih gospodarskih organizacijah, ki so udeležene v turizmu.

Tako kot v industriji so tudi na področju gostinstva in turizma gospodarska gibanja v preteklem letu pokazala, da zahtevajo spremembe v gospodarskem sistemu bistveno drugačen odnos do potrošnika.

V odnosu do domačega potrošnika v tem pogledu v lanskem letu ni bilo nikakršnega napredka, ugotovili bi lahko celo nazadovanje. Ob pričakovanju, da bodo gospodarske organizacije storile vse ukrepe, da bi precej bolj pritegnile tudi domače turiste in ob predvidenem povečanju realne osebne porabe, je mogoče računati v naslednjem letu z naslednjim razvojem:

	Plan 1962	Plan 1963	Plan 1963 Ocena 1962
Skupno število prenočitev	2 790 000	3 055 000	109
Število prenočitev domačih turistov	2 100 000	2 225 000	106
Število prenočitev tujih turistov	690 000	830 000	120

Da bi dosegli takšen razvoj turizma, bo treba z ustreznim ukrepanjem odpraviti slabosti, ki so se pojavile leta 1962. Zlasti bo treba urediti vprašanje cen in jih z racionalnejšim poslovanjem uskladiti z možnostmi domačih turistov. Zmogljivosti počitniških domov so precejšnja rezerva, ki se da izrabiti za povečanje obiska tako domačih kot tujih turistov, in sicer z zmanjšanjem poslovnih stroškov, racionalnejšo izrabo, z nadaljnjo sprostitevjo ob primerni organizaciji oddajanja prostih kapacitet, v katero naj se vključijo potovalne agencije v vsej državi, s spremembo načina subvencioniranja ter z ustrezno diferenciacijo cen za razna sezonska obdobja. Delovanje počitniških skupnosti je treba prav zategadelj podpreti, prav tako pa tudi delovanje stalne konference za oddih in rekreacijo pri republiškem svetu Zveze sindikatov, ki naj bi se še naprej intenzivno prizadevala za boljše pogoje glede dnevnega, tedenskega in letnega oddiha delovnega človeka. Nadaljnjo razširitev turističnega prometa bodo omogočile tudi povečane kapacitete. Spričo tega je treba ukreniti vse potrebno za čim prejšnjo dovršitev začelih gradenj. Pričakovati je tudi, da bodo zmogljivosti bolje izkoriščene v vseh sezonskih obdobjih.

Poleg predvidenega povečanja zmogljivosti, ki naj skupno z že obstoječimi in predvidenimi olajšavami pri izdaji viz in carinskih formalnosti ter z ustrezno propagando in boljšo obdelavo inozemskih turističnih tržišč omogočijo večji dvig inozemskega turizma, je treba z izboljšanjem kvalitete in izbire v turistični ponudbi doseči večje zvečanje povprečne dnevne porabe tujih turistov. Zlasti je treba izkoristiti obstoječe možnosti izletnega turizma tranzitnega prometa in malega obmejnega prometa ter lova in ribolova. Z izpolnitvijo teh in podobnih pogojev lahko računamo, da bomo v naši republici leta 1963 povečali devizni priliv od turizma za približno 25 %.

Da bi ustvarili pogoje za napredek turizma tudi v naslednjih letih, je treba še naprej usmerjati investicijsko politiko v izgradnjo takšnih objektov, ki bodo posebno ustrezali potrebam in zahtevam inozemskega turizma. Razpoložljiva investicijska sredstva naj bi porabili predvsem za dokončanje gradenj v turizmu, za dopolnitev komunalnih naprav in turističnih objektov v krajih, kjer je razvit inozemski turizem; ter na obmejnih prehodih, za izgradnjo objektov, ki bodo služili usposobitvi zimske turistične sezone za tuje in domače turiste; za modernizacijo in usposobitev objektov v naravnih zdraviliščih za celoletno poslovanje ter za ustvaritev pogojev lova in ribolova za tuje turiste.

Za razvoj turističnih krajev in za izgradnjo v smislu nakazanih smernic bi morali skrbeti predvsem občinski ljudski odbori in v te namene zagotoviti potrebna sredstva. Pri tem je treba spodbujati vse činitelje, da bi čimveč investirali v turizem, pri gostinskih gospodarskih organizacijah pa omogočiti večja sredstva za naložbe s krepitvijo njihove lastne akumulacije in skladov. V primerih posebno utemeljenih vlaganj za potrebe inozemskega turizma, pa bo potrebno doseči večjo udeležbo sredstev republike in bančnih sredstev, še zlasti takrat, kadar lokalna sredstva ne bi zadoščala.

Za pravilno usmeritev turistične izgradnje, posebno glede izbire in graditve posameznih turističnih objektov, ki bi ustrezali krajevnim pogojem, bi bilo

treba v posameznih turističnih področjih ustanoviti specializirane organizacije za napredek turizma. Medtem ko bi bile naloge lokalnih organizacij opredeljene s konkretnim projektiranjem in samo operativo v izgradnji, naj bi se obenem proučila ustanovitev podobne organizacije ali zavoda v republiškem okviru, ki naj bi se ukvarjal s programiranjem in ekonomskim proučevanjem.

V koncepciji turistične izgradnje je treba prav posebno upoštevati potrebo po proporcionalni in paralelni izgradnji komunalnih naprav. Naloga občinskih ljudskih odborov je poskrbeti za ustrezne programe kompleksne turistične izgradnje tudi v tem smislu, razen tega pa naj poiščejo možnosti za zagotovitev za to potrebnih sredstev. Pri tem je treba doseči vskladitev urbanističnih načrtov za turistična področja, ki presegajo meje ene komune.

Sirjenje mladinskega turizma je treba podpreti zlasti z ureditvijo mladinskih turističnih domov, taborišč, prenočišč in prehrane za šolske izlete in ekskurzije ter z izgradnjo prehodnih mladinskih centrov.

Razvoj zimskega turizma je odvisen od izgradnje turističnih materialnih osnov za zimsko sezono v že obstoječih zimskih turističnih krajih. Razen tega je treba z žičnicami, vzpenjačami in vlečnicami še naprej povezovati nižinske in višinske predele, da bi omilili nihanja v zimski sezoni zaradi neugodnih snežnih razmer v nižinskih predelih. Zato naj bo dograditev žičnic na Vogel in na Veliko planino leta 1963 le del kompleksne izgradnje. Delo je treba nadaljevati, da bi za razvoj turizma, še zlasti zimskega, docela usposobili tako ta področja kakor tudi področja na Krvavcu. Obenem je treba pripraviti vse potrebno za realizacijo načrtov in za izgradnjo visokogorskega zimsko-turističnega centra v Triglavskem pogorju.

Za izletni turizem, ki je čedalje pomembnejši za kratkotrajen oddih delovnega človeka in v Sloveniji zaradi obmejnega položaja posebno važen tudi za inozemski turizem, je treba nadaljevati z izgradnjo izletniških točk, ustreznih gostišč in drugih objektov ter uporabljati za to obstoječe turistične domove.

V skladu s splošnim interesom za razvoj turizma, ki je poudarjen tudi v poročilih, razpravljanih in resoluciji IV. plenuma CK ZKJ, je treba v prihodnjem letu računati za nadaljnjim povečanjem vlaganj, pri čemer je treba dati prednost investicijam, ki bodo zagotovile večji devizni priliv. Za dovršitev že začelih gradenj ter za predvidene nove gradnje in za modernizacijo objektov turističnih in gostinskih gospodarskih organizacij bi potrebovali leta 1963 okoli 5,5 milijard din sredstev, kar je za 22% več kot leta 1962. Z dovršitvijo začelih objektov bi dosegli v prihodnjem letu okoli 2000 novih postelj (brez počitniških domov) in približno 4000 novih restavracijskih sedežev, kar pomeni največje zvečanje zmogljivosti, ki smo ga dosegli doslej v enem letu.

Zagotovitev tako velikega povečanja naložb bi zahtevala angažiranje sredstev vseh zainteresiranih gospodarskih organizacij ter sredstev lokalnih investicijskih skladov. Računati je tudi s posebnimi ukrepi federacije za stimulanje inozemskega turizma ter z ustrežno udeležbo republiških in bančnih sredstev.

Razen tega bo treba za predvideni razvoj turizma leta 1963 nadaljevati z ukrepi in usmerjati prizadevanja v naslednjih smereh:

– Nadaljevati z izboljšanjem prometnih razmer, in to s prilagoditvijo voznih redov, hitrosti, udobnosti in rednosti v železniškem prometu sodobnim turističnim zahtevam; z modernizacijo in ureditvijo cestnega omrežja, posebno tistih cest, ki vežejo cestni križ z odročnimi turističnimi kraji in območji ali vodijo do naravnih znamenitosti; z usklajevanjem avtobusnega prometa s potrebami turizma, zlasti izletnega; s povečanjem letalskih linij in s pravilno

organizacijo letalskega charter-prometa; z razširitvijo obalnega pomorskega prometa; z nadaljnjo razširitvijo omrežja bencinskih črpalk in servisnih delavnic ob cestah in s podobnimi ukrepi.

— Izboljšanje kvalitete storitev s kulturnejšo postrežbo v gostinstvu in povečanje sortimenta storitev je tudi v prihodnje aktualna naloga hkrati ob potrebnem ustvarjanju novih, sodobnih zmogljivosti ter z modernizacijo obstoječih.

— Izboljšati je treba preskrbo turističnih krajev s predmeti, po katerih povprašujejo, kar terja ustrezno prilagajanje trgovskega omrežja zahtevam sodobnega turizma. Trgovinske gospodarske organizacije naj bi poskrbele za boljše založenost in povečale število prodajnih mest v turistični sezoni ter tam, kjer je potrebno, uvajale ustrezne oblike ambulantne trgovine. Močna trgovinska podjetja s sedežem v velikih mestnih središčih, naj v ta namen organizirajo svoje sezonske poslovalnice v turističnih krajih.

— Za izboljšanje pogojev potovanja in bivanja turistov in za večje zajetje deviznih sredstev je treba razširiti omrežje menjalnih mest (zlasti na mejnih prehodih, na mednarodnih vlakih, v večjih mestih in prehodnih središčih), poslovalni čas pa prilagoditi zahtevam turističnega prometa. Obenem je treba na obmejnih prehodih zagotoviti kvalitetne gostinske usluge in prodajo trgovskega blaga ter uspostaviti ustrezno omrežje gostinskih obratov za hitro postrežbo s specializiranim obsegom uslug (zlasti brezalkoholne pijače) ob glavnih vpadnicah.

— Delovanje potovalnih agencij naj skrbi za ugodnejši razvoj domačega turizma in ga omogoči z organiziranjem izletov in v sodelovanju s počitniškimi skupnostmi. Usmeri pa naj se zlasti na intenzivno komercialno obdelavo inozemskih turističnih tržišč in naj skupno z ostalimi gospodarskimi organizacijami prispeva k večji razširitvi inozemskega turizma. Potovalne agencije naj se združujejo, kolikor bo s tem dosežen poglobitveni cilj, da bi z racionalno organizacijo poslovanja in ekonomičnejšo uporabo razpoložljivih kadrov dosegli boljše rezultate.

— Turistične družbene organizacije naj z organizacijo prireditev s pestrimi programi prispevajo k požitvi tako domačega kot inozemskega turizma.

— Turistična propaganda naj uporablja vsa sodobna sredstva ter naj se usmerja predvsem na tista turistična tržišča, ki zagotavljajo hitro in ekonomsko ugodno povečanje priliva turistov. Propagandne akcije morajo temeljiti na dobrem poznavanju pogojev, ki so na posameznih turističnih tržiščih. Turistična zveza Slovenije naj bi imela v tem pogledu vlogo koordinatorja akcij vseh zainteresiranih činiteljev, obenem pa naj na podlagi evidence o propagandnih edicijah in izvedenih akcijah ugotovi uspehe te dejavnosti doma in na tujem.

Sredstva za splošno turistično propagando naj bi zagotovile zainteresirane politično teritorialne enote.

Gospodarske organizacije, ki so neposredno udeležene v turističnem prometu, naj zaradi izboljšanja poslovanja vključujejo strokovne kadre, ki se usposabljaajo na obstoječih šolah; za kvalitativno izpopolnitev svojega kadra naj zagotovijo tudi ustrezne štipendije in omogočajo študentom počitniško prakso v času njihovega šolanja.

Za uresničitev smernic družbenega plana in svoječasnih smernic IS naj skrbi Svet IS za turizem z ustrezno koordinacijo delovanja vseh prizadetih faktorjev.

Predvideno povečanje turističnega prometa in zmogljivosti gostinskih gospodarskih organizacij, prav tako pa tudi ustrežnejši ukrepi za učinkovitejše prilagajanje poslovanja tržnim pogojem dopuščajo oceno, da bo sedanji zastoj v gostinstvu odpravljen in da se bo promet znova povečal. Ob upoštevanju tega in predvidenega povečanja osebne potrošnje je pričakovati, da se bo gostinski promet leta 1963 povečal za okoli 8 %, in sicer:

Vrste storitev	Ocena 1962	Plan 1963	Indeks
Alkoholne pijače	13 400	13 400	100
Brezalkoholne pijače	1 700	2 000	118
Hrana	12 800	14 600	114
Tobačni izdelki	3 200	3 500	109
Druge blagovne storitve	200	240	120
Prenočitve in druge neblagovne storitve	1 700	1 900	112
Skupno	33 000	35 640	108

Investicijska politika za razvoj gostinstva naj bi bila usmerjena v letu 1963 predvsem na graditev objektov za nastanitev in prehrano gostov, ki po svoji obliki in udobju ustrezajo sodobnim zahtevam, kar naj omogoči njihovo boljšo zasedbo in s tem hitrejšo vračanje vloženi sredstev. S hitro graditvijo že začeti objektov naj bi vplivali na povečanje in izboljšanje obsega ter kvalitete gostinskih storitev že leta 1963.

Posebno pozornost je treba posvetiti organizaciji gostinskega omrežja. Občinski ljudski odbori in gospodarske zbornice so najbolj zainteresirani na tem, da tudi organizacija omrežja prispeva k napredku gostinstva, z avtorja česar se je treba izogniti vsem takim organizacijskim spremembam, ki samo formalno posnemajo organizacijske oblike v drugih gospodarskih panogah, ki pa gostinstvu ne ustrezajo in mu celo lahko škodijo. Zato se je treba izogibati vsem šablonskim rešitvam ter iskati takšne oblike združevanja in medsebojnega sodelovanja, ki bodo prispevale k dejanskemu povečanju obsega poslovanja in izboljšanja njegove kvalitete.

Za krepitev družbenega sektorja gostinstva bodo potrebni še nadalje ustrezni ukrepi občinskih ljudskih odborov, ki bi upoštevali dejanske pogoje poslovanja gostinskih gospodarskih organizacij, zlasti pa:

— proučiti možnost za znižanje ali celo odpravo stopnje fakultativnega prometnega davka na alkoholne pijače;

— proučiti možnost za znižanje pavšalnega prispevka iz dohodka, del tega prispevka pa prepustiti gostinskim gospodarskim organizacijam za njihove sklade;

— še nadalje zadržati in v večji meri uvajati pavšalni sistem prispevka iz dohodka.

Sedanji sistem obračunavanja prometnega davka od prodajne cene bi kazalo zamenjati s sistemom obračuna po količini, kar bi omogočilo boljše kontrolo plačila prometnega davka ter odpravilo neugoden vpliv večje obremenitve kvalitetnejših storitev in povečanja režijskih stroškov.

Ker so zasebne turistične sobe koristna dopolnila zmogljivosti je treba še naprej pospeševati in razširjati njihovo vključevanje v turistični promet ter vplivati in omogočati izboljšanje kvalitete njihovih storitev. To naj se zlasti

doseže s pravilno odmero davka iz dohodka in z izkoriščanjem možnosti bančnih kreditov za ureditev zasebnih turističnih sob ter pogojev za pripravljane hrane za turiste. V akcijo za primerno ureditev zasebnih turističnih sob naj se vključijo zlasti pristojna turistična društva. Zaradi poživitve turistične dejavnosti naj bi obdržali zasebna gostišča in ustanavljali tudi nova, povsod kjer to zahtevajo krajevne potrebe in kjer ni pogojev za poslovanje obratov družbenega sektorja. Občinski LO lahko z ustrezno politiko dajatev, stimulirajo tiste obrate zasebnega sektorja v gostinstvu, ki po svoji ureditvi in zadostni izbiri ter kakovosti storitev dosledno ustrezajo zahtevam turizma.

Pri družbeni prehrani je računati v letu 1963 z nadaljnjo razširitvijo mreže samopostrežnih restavracij. Tako je predvidena otvoritev restavracij s samopostrežbo v Ljubljani, Jesenicah, Piranu in Celju. Da bi dosegli racionalnejše poslovanje in izboljšali pogoje prehrane delovnih ljudi, je treba proučiti možnost za združevanje obratnih menz, ker bi s tem lahko dosegli racionalnejše poslovanje in omogočili boljšo in cenejšo prehrano delovnih ljudi.

Sedanja kvalifikacijska struktura zaposlenih gostinskih delavcev zaostaja za potrebami sodobnega gostinstva. Zato se je treba še naprej prizadevati za izboljšanje te strukture s povečanjem števila kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev. Posebno pozornost je treba posvetiti vodilnemu kadru, ki naj bi imel ustrezno strokovno in komercialno izobrazbo. Gospodarske organizacije in občinski ljudski odbori naj bi k temu prispevali svoj delež z zagotovitvijo štipendij. Vključiti je treba predvsem diplomante iz ekonomskih fakultet in višjih šol. Za občasno sezonsko delovno silo je treba izkoristiti možnosti zaposlovanja delovne sile iz neposredne okolice in mladine.

Izboljšanje sistema nagrajevanja delavcev v gostinstvu naj bi bilo odvisno od količine ustvarjenega prometa, kakovosti storitev in ustvarjenega ekonomskega uspeha tako podjetja kot celote, zlasti pa še posameznih obratov.

II. ZUNANJA TRGOVINA

1. Hiter gospodarski razvoj v letu 1963 ter v nadaljnji perspektivi bo vedno bolj odvisen od razširitve ekonomskih odnosov s tujino. Morali bi se usmerjati predvsem na povečanje izvoza blaga in uslug po količini in vrednosti ter s tem prispevati k povečanju deviznih rezerv in zmanjšanju primankljaja v plačilni bilanci celotne države.

V prihodnjem letu bi se obseg celotne menjave s tujino povečal za približno 9%. Pri tem bi se izboljšali tudi odnosi med prilivom in odlivom deviznih sredstev.

— v tekočih cenah
— v milijardah deviznih dinarjev
po uradnem tečaju

	1962	1963	Razlika	Indeks
				1963 1962
Izvoz blaga in uslug skupaj	42,2	48,2	6,0	114
— Izvoz blaga	32,1	37,6	5,5	117
— Neblagovni dohodki	10,1	10,6	0,5	105
Uvoz blaga in uslug skupaj	38,3	39,8	1,5	104
— Uvoz blaga	34,5	36,5	2,0	106
— Neblagovni izdatki	3,8	3,3	—0,5	87

Cetudi za republiko kot del enotnega gospodarskega prostora ni mogoče sestavljati samostojne plačilne bilance, pomeni takšna orientacija zunanje trgovine vendarle znaten prispevek k izboljšanju celotne plačilne bilance FLRJ. V prikazani bilanci sicer ni upoštevan centralizirani uvoz, ki znaša po oceni za LRS okoli 5 milijard deviznih din, ter nekateri devizni izdatki za centralne zvezne potrebe, kar pa ne zmanjšuje pomembnosti take vskladitve, zlasti če upoštevamo, da bo mogoče v LR Sloveniji v bližnji prihodnosti devizni priliv še močno povečati.

Regionalna usmerjenost bi tudi v prihodnjem letu morala težiti k izravnavi plačil za nabavo in prodajo blaga na področju konvertibilnih valut. Pričakuje se tudi povečanje obsega menjave z vzhodnoevropskimi državami na osnovi že sklenjenih državnih sporazumov ter okrepitev ekonomskih odnosov z državami v razvoju, zlasti z deželami v Afriki in Aziji.

2. Izvoz bi se po posameznih dejavnosti predvidoma gibal takole:

— v tekočih cenah
— v milijardah deviznih dinarjev
po uradnem tečaju

	1961	1962	1963	Indeksi	
				1962 1961	1963 1962
Izvoz skupaj	24,2	32,1	37,6	133	117
Industrija	18,0	24,1	29,5	134	122
Kmetijstvo	5,4	7,0	7,0	130	100
Gozdarstvo	0,8	1,0	1,1	125	110

Veliko povečanje izvoza bi se doseglo predvsem z izvozom industrijskega blaga, in to največ z izvozom proizvodov lesne, kovinske, tekstilne in elektro industrije ter barvne metalurgije. Izvoz kmetijskih pridelkov pa bi, zaradi posledic slabe letine (pomanjkanje krme, ki prizadeva zlasti živinorejo), ostal le na letošnjem nivoju. Za uspešnejši razvoj zunanje trgovine pa bi se morali vse bolj lotevati izvoza tistih dejavnosti in proizvodov, ki se doslej še niso uveljavili, kot npr. papirna in kemična industrija ter razni proizvodi elektro-industrije, kovinske industrije in podobno.

Usmeritev na takšno povečanje izvoza industrijskih izdelkov bo postopno odpravila zaostajanje povečanja izvoza za povečanjem proizvodnje ter bo s tem hkrati ustvarila pogoje za nadaljnji razvoj proizvodnje. Primerjava povečanja fizičnega obsega industrijske proizvodnje s povečanjem izvoza v nekaj letih je naslednja:

	Indeksi				Povprečno letno povečanje v %	
	1957	1961	1962	1963	1957—61	1957—63
Povečanje industrijske proizvodnje	100	144,5	155,3	170,1	9,5	9,25
Povečanje izvoza industrijskega blaga	100	129,3	173,1	212,2	6,75	13,25
Delež LRS v izvozu industrijskega blaga FLRJ	16,6	14,1	15,0	15,8		

Podatki kažejo, da se izvoz industrijskega blaga v LRS ni razvijal skladno z razvojem proizvodnje ter da je tudi glede na FLRJ v obravnavanem obdobju nazadoval, čeprav je glede na to, da odpade na Slovenijo nad 20 % industrijske proizvodnje FLRJ, udeležba izvoza LRS že tako nizka.

Težišče izvoza bo še vedno na lesni industriji, ki bo izvažala že skoraj polovico (45,5 %) svoje proizvodnje. S stališča usmerjenosti na izvoz sta pomembni tudi proizvodnja barvne metalurgije, ki bi izvozila 24 %, in proizvodnja nekovin, ki bi izvozila preko 30 % svoje proizvodnje. Nasprotno pa so zlasti kovinska (13 % proizvodnje za izvoz) in elektroindustrija (9,3 %), pa tudi tekstilna industrija (11,6 %) mnogo preveč usmerjene na domače tržišče, ki tem strokam že doslej ni dopuščalo zadovoljivega razvoja, še manj pa ga bo ob nadaljnjem povečanju proizvodnje v bodoče.

Analiza konkretnih vzrokov, ki so letos zavirali še hitrejše naraščanje izvoza, kaže, da je najosnovnejši problem nizka produktivnost dela in nekonkurenčnost naših proizvodov na tujih tržiščih. Visoke cene domačih surovin ter uslug in izdelkov kooperantov, ki imajo tendenco nadaljnega dviganja ter zniževanje cen na zunanjih tržiščih, zmanjšujejo možnosti prodaje naših izvoznih artiklov. Ti problemi so posebno aktualni v primerih, ko naša produkcija v pretežni meri proizvaja za tuja tržišča (lesni končni izdelki).

Razmeroma ugoden položaj na domačem trgu naših gospodarskih organizacij doslej še ni v zadostni meri vzpodbujal k temu, da bi morale iskati plašma za svoje blago na tujih tržiščih. Zato so zunanja tržišča za vrsto artiklov ostala še vedno neraziskana. Proizvajalne organizacije ter njihova poslovna združenja in zbornice bi zato morale svojo aktivnost usmerjati k intenzivnejši obdelavi zunanjih trgov ter na popolnejše zasetje proizvodnje za izvoz.

Predvideno povečanje izvoza temelji tudi na predpostavki, da bosta politika investiranja in izpopolnitev zunanjetrgovinskega in deviznega sistema delovali v smeri povečanja proizvodjalnih zmogljivosti ter večje vzpodbude za povečanje izvoza.

3. Po podatkih materialov za zvezni družbeni plan bi se skupni uvoz blaga v letu 1963 povečal za 6–7 %, in to reprodukcijski material za industrijo za 8,3 %, blago za široko potrošnjo za 10 %, uvoz opreme pa bi se nekoliko znižal.

Takšna orientacija bo zahtevala racionalnejše izkoriščanje uvoženega materiala, nadomeščanje le-tega z domačini proizvodi in substituti ter hitrejše osvajanje proizvodnje po licenčnih pogodbah. Pri nabavi opreme bo potrebna večja preusmeritev na domačo proizvodnjo, ki pa bo po svoji strani morala bolj skrbeti za zadovoljevanje potreb potrošnikov glede na cene, roke in kvaliteto izdelave.

Orientacijski pregled uvoza za LRS v primerjavi z letom 1962 bi bil za leto 1963 naslednji:

— v tekočih cenah
— v milijardah deviznih dinarjev
po uradnem tečaju

	1961	1962	1963	Indeksi	
				1962 1961	1963 1962
Uvoz skupaj	35,5	34,5	36,5	95	106
— reprodukcijski material	22,1	22,3	24,2	101	109
— oprema	10,0	8,0	7,7	80	96
— široka potrošnja	4,4	4,2	4,6	95	110

4. Pri neblagovnem deviznem poslovanju pričakujemo naslednji razvoj:

— v tekočih cenah
— v milijardah deviznih dinarjev
po uradnem tečaju

	1962	1963	Indeks
			1963 1962
Neblagovni dohodki skupaj	10,1	10,6	105
Transport	8,5	8,6	101
Turizem	1,6	2,0	125
Neblagovni izdatki skupaj	3,8	3,3	87
Transport	3,5	2,9	83
Turizem	0,3	0,4	133

Povečanje transportnih uslug v letu 1963 sicer ne bo pomembno, ker moramo zaradi poslabšanja pogojev za mednarodne prekomorske prevoze računati z intenzivnejšo vključitvijo plovnega parka za potrebe lastne zunanjetrgovinske menjave. Z znižanjem razmeroma visokih eksploatacijskih stroškov pa bi tudi v pomorski dejavnosti lahko dosegli povečanje neto deviznega efekta. Pri mednarodnem železniškem, cestnem in zračnem prometu pa je mogoče doseči nekoliko večji dvig uslug tako, da bi se (ob upoštevanju deviznega priliva in odliva) skupni neto devizni efekt od transportnih uslug v prihodnjem letu povečal za 14 %.

V turizmu računamo s povečanjem nočitev tujih gostov za okoli 20 %, kar temelji na boljši izrabi obstoječih pogojev ter na predvideni usposobitvi novih nastanitvenih kapacitet. Ob takem povečanju inozemskega turizma ter povečani dnevni potrošnji bi dosegli okoli 6,7 milijonov dolarjev deviznega priliva, kar je za 25 % več kot v prejšnjem letu.

III. ZAPOSLENOST IN PRODUKTIVNOST DELA

1. Na podlagi nadaljnjih izpopolnitev v sistemu delitve osebnih dohodkov, povečanega vpliva tržišča na razvoj proizvodnje in na formiranje cen ter ob upoštevanju opravljenih rekonstrukcij in modernizacij proizvodjalnih sredstev računamo, da se bo v letu 1963 še naprej močno povečala produktivnost dela. Ob znatnem naraščanju proizvodnje in ob nadaljnjem razvoju družbenega standarda bi se skupno število zaposlenih povečalo le za okoli 2,3 %, produktivnost dela pa bi narastla v družbenem sektorju gospodarstva za okoli 8 %.

Zaposlenost bi se predvidoma gibala takole:

	1962	1963	Indeks
			1963 1962
Skupaj zaposleni	486 010	497 350	102,3
Gospodarstvo	390 640	399 040	102,2
Negospodarske dejavnosti	95 370	98 310	103,1

Dinamika naraščanja zaposlenosti v letu 1963 bi zvečine obdržala tendence, ki so se v politiki zaposlovanja pokazale že v letu 1962. To pomeni, da bi se v družbenem sektorju število zaposlenih dvignilo za približno 11 000 oseb. Od tega bi največje število zaposlenih odpadlo na industrijo, čeprav bi bila dinamika zaposlovanja še vedno večja v terciarnih dejavnostih.

Zaradi vpliva generacij iz vojnih let je naravni prirast aktivnega prebivalstva še vedno manjši od normalnega, zato bi se ob predvideni dinamiki gibanja zaposlenosti vključil v delo ne samo celoten naravni prirastek aktivnega prebivalstva, temveč bo mogoče povečati delež aktivnega prebivalstva v mestih in industrijskih centrih, zlasti s tem, da se bo v večji meri vključevala v zaposlitev ženska delovna sila. V ta namen naj bi pristopali tudi k uvajanju dela v drugi in tretji izmeni.

Na podlagi predvidenega gibanja zaposlitve bi se produktivnost v družbenem sektorju gospodarstva in v industriji razvijala takole:

	V indeksih		
	1961/1960	1962/1961	1963/1962
Gospodarstvo			
zaposlenost	104,6	101,4	102,2
produktivnost	101,4	104,8	107,9
Industrija			
zaposlenost	103,4	101,8	102,3
produktivnost	102,4	105,2	107,0

Predvideni tempo naraščanja produktivnosti bi bil v letu 1963 precej hitrejši kot v predhodnih letih in bi pomenil solidno osnovo za realno povečanje osebnih dohodkov prebivalstva. Največje povečanje produktivnosti dela v družbenem gospodarstvu se predvideva predvsem v sekundarnih dejavnostih, dočim se v gospodarskem delu terciarnih dejavnosti računa z nekoliko počasnejšo dinamiko; stopnja rasti pa bi bila tudi tu v letu 1963 hitrejša kakor v prejšnjih letih.

2. Intenzivni gospodarski razvoj, ki ga bo treba doseči predvsem s povečanjem produktivnosti, bo zahteval širše vključevanje raziskovalnega dela v proces proizvodnje. V ta namen bo treba organizirati v podjetjih na modernih načelih slonečo kontrolo kvalitete in proizvodnje, kar naj bo podlaga za postavljanje raziskovalnih problemov.

Za reševanje razvojnih možnosti naj bi se gospodarske organizacije še bolj posluževale uslug obstoječih samostojnih raziskovalnih zavodov kakor tudi institutov na univerzi, ustanovljale pa naj bi tudi lastne razvojne institute oziroma oddelke. Tudi komune naj bi se pri urejanju svojih gospodarskih problemov začele posluževati raziskovalnih institutov, bodisi samostojno ali v povezavi z gospodarskimi organizacijami.

Pri financiranju raziskovalne dejavnosti bo imel tudi v letu 1963 pomembno vlogo sklad Borisa Kidriča, ki naj:

povezuje raziskovalne ustanove in gospodarske organizacije na področjih, kjer so sredstva zaradi večjega zaostajanja v produktivnosti nezadostna, financira raziskovalno delo v povezavi s komunami na področjih, kjer te nimajo razvite proizvodnje, ter s posojili in financiranjem pospešuje raziskovalna prizadevanja in področja, ki se šele razvijajo.

IV. OSEBNA POTROŠNJA

V skladu s predvidenim razvojem proizvodnje in produktivnosti dela se v letu 1963 predvideva povečanje skupnih realnih osebnih dohodkov prebivalstva — ki bodo na razpolago za osebno potrošnjo — za 7,2 % oziroma na prebivalca za 6,3 %.

Na podlagi predvidenega porasta produktivnosti dela bi se realni osebni dohodki na zaposlenega mogli povečati za okoli 7–8 %. V letu 1963 se pričakuje glede na podvzete ukrepe in povečano proizvodnjo bolj umirjeno tržišče. Ob predvidenem porastu števila zaposlenih bi zato mogli doseči takšen porast realnih osebnih dohodkov ob povečanju skupnih nominalnih osebnih dohodkov v gospodarstvu za okoli 15 %.

Prejemki prebivalstva od socialnega zavarovanja bi se dvignili za 8,2 %, kar je v skladu z gibanjem družbenega proizvoda in razpoložljivih sredstev. Glede na to, da se bo povečalo število uživalcev, je predvideno povečanje pokojnin in invalidnin za 12,3 %, dočim bi se prejemki od zdravstvenega zavarovanja zaradi racionalnejše izrabe zdravstvenih storitev, deloma pa tudi zaradi participacije zavarovancev pri plačilu zdravil, povečali le za 4,1 %.

Pri potrošniških posojilih ni predvideno povečanje, v večjem obsegu pa bi narasli prejemki prebivalstva od izplačanih bonov za povečanje stanarine, ker jih bodo lastniki stanovanj lahko deloma uporabljali za plačilo davkov in anuitet, bone, izdane v letu 1960, pa tudi zamenjali za gotovino.

V zasebnem sektorju se predvideva predvsem večji dvig osebne potrošnje kmetijskega prebivalstva, ki je povezan s predvidenim povečanjem kmetijske proizvodnje.

V skladu s temi predvidevanji bi se gibal razvoj osebne potrošnje v primerjavi z gibanjem družbenega proizvoda takole:

	1962	— v milijardah dinarjev	
		1963	Indeks
Skupni družbeni proizvod	603,2	669,3	110,9
Osebna potrošnja	293,3	327,3	111,6
Delež osebne potrošnje v družbenem proizvodu	48,6	48,9	

Pri oceni povečanja osebne potrošnje izhajamo iz načela, da bi osebni dohodki morali naraščati skladno s dviganjem produktivnosti, kar pomeni, da bi se ob določenih obdobjih morale opravljati korekture osebnih dohodkov za doseženo povečanje življenjskih stroškov.

Za stabilno naraščanje osebne potrošnje v predvidenih okvirih bo treba predvsem zagotoviti razvoj proizvodnje in produktivnosti dela, gospodarske organizacije pa bi morale proizvodnjo pravočasno prilagajati spremembam, ki nastajajo v strukturi potrošnje. Za dosego stabilizacije življenjskih stroškov bo treba uporabiti ukrepe za pospeševanje kmetijske proizvodnje, ker je bilo doslej ravno pri živilskih proizvodih zabeleženo največje zvišanje cen. Skrbeti bo treba tudi za razvoj trgovinske dejavnosti, predvsem tiste, ki se ukvarja s preskrbovanjem mest in industrijskih središč s kmetijskimi proizvodi, saj je do sedaj na naraščanje cen v nemajhni meri vplivala slaba preskrbljenost in nezadovoljiva organiziranost notranje trgovine.

V. DRUŽBENI STANDARD IN DRUŽBENE SLUŽBE

1. Na podlagi predvidenega povečanja razpoložljivih sredstev ter ob upoštevanju približno nespremenjenega deleža negospodarskih investicij v skupnih investicijah v osnovna sredstva se predvideva naslednji obseg investicij v družbeni standard:

— v milijonih dinarjev
— v tekočih cenah

	1961	1962	1963	Indeksi	
				1962 1961	1963 1962
Stanovanjska komunalna dejavnost	31 638	35 600	38 900	112	109
— stanovanjska dejavnost	26 328	30 200	33 100	115	110
— komunalna dejavnost	5 310	5 400	5 800	102	107
Kulturno-socialna dejavnost	15 471	16 750	17 500	108	104
Družbeni standard	47 109	52 350	56 400	111	108

Četudi ima poglavitni vpliv na strukturo investicij za družbeni standard komuna ter ima republika le manjšo možnost usmerjanja sredstev, se daje v letu 1963 največji poudarek stanovanjski graditvi. Prav tako je predviden večji dvig vlaganj za komunalno izgradnjo, ker graditev komunalnih objektov zaostaja za stanovanjsko izgradnjo in je treba doseči skladnejše odnose.

2. Na podlagi doseženega tempa stanovanjske graditve, razpoložljivih sredstev ter začelih stanovanjskih objektov se predvideva, da bo dokončanih v letu 1963 okoli 10 500 stanovanj s povprečno površino 56 m² na stanovanje. V družbenem sektorju je predvidena izgradnja 1200 stanovanj več, v zasebnem sektorju pa 400 stanovanj ali skupno 1600 stanovanj več kot v l. 1962. Na povečanje dinamike bo vplivala predvsem gradnja stanovanj za tržišče. Na podlagi takih predvidevanj bi se povečala tudi uporabna stanovanjska površina na enega prebivalca od 11,9 na 12,2 m².

Razpoložljiva sredstva stanovanjskih skladov se bodo v l. 1963 povečala za 18 %.

Investicije za graditev stanovanj iz družbenih sredstev bodo znašale 33 100 milijonov dinarjev ali 10 % več kot v l. 1962. Razen tega računamo, da bo vloženi v stanovanjsko graditev okoli 8 milijard zasebnih sredstev. Povečanje investicij ima realno osnovo v razpoložljivih sredstvih in v težnji po čim večji pritegnitvi sredstev državljanov in sredstev izven stanovanjskih skladov. Povečanje naložb bo omogočila tudi odprava 10 %-ne obvezne rezerve pri stanovanjskih skladih.

Predvidene naloge plana za leto 1963 bo mogoče izpolniti le s sodelovanjem in s povečanimi naperi vseh prizadetih — tako investitorjev in izvajalcev kot tudi ljudskih odborov, stanovanjskih skladov, gospodarskih organizacij, državljanov — ter ob upoštevanju naslednjih smernic:

— Ljudski odbori naj vskladijo svoje predpise o stanarinah skladno z dopolnitvami zakona o stanovanjskih razmerjih. Pri tem naj izvedejo revizijo stanarine v smeri spreminjanja njene strukture tako, da se uvede regresivna amortizacija, ki bo v večji meri zagotavljala vzdrževanje in popravila starejših hiš.

– V družbenih planih ljudskih odborov bi morali programe stanovanjskega gospodarstva poudariti na način, ki bo zagotavljal smiselno in smotrno politiko pri izvajanju stanovanjskega gospodarstva. Dolgoročni programi stanovanjske gradnje naj upoštevajo strukturo povpraševalcev po stanovanjih in predvidijo tudi tako gradnjo, ki bo ustrezala potrebam in možnostim državljanov z nižjimi osebnimi dohodki. Pri tem naj stanovanjski investitorji posvetijo ustrezno pozornost tudi gradnji samskih stanovanj, ker ta izgradnja najbolj zaostaja za stvarnimi potrebami.

– Ekonomizacija v stanovanjskem gospodarstvu naj se izpriča v racionalni gradnji z uporabo sodobnih gradbenih metod in z ukrepi, ki zagotavljajo večjo stalnost cene izgrajenega stanovanjskega prostora.

– Posebno pozornost je treba posvetiti kontinuiteti pri proizvodnji stanovanj za tržišče, zlasti kar zadeva določanje primerne prostora oziroma ustreznega zemljišča in finančno sposobnost kupcev takega stanovanjskega prostora, pri čemer naj občinski stanovanjski skladi namenijo del sredstev kot posojilo interesom za stanovanja, ki so grajena za trg, za odkup.

– Mobilizaciji sredstev državljanov je treba posvetiti večjo skrb in s primernimi organizacijskimi ukrepi zagotoviti zbiranje sredstev posebno v obliki odkupa stanovanjske pravice.

– Stanovanjski skladi naj pazijo na likvidnost skladov in na ekonomičnost svojih vlaganj ter naj povečajo družbeno vlogo upravnih odborov z vključitvijo predstavnikov hišnih svetov in predstavnikov varčevalnih služb za stanovanjsko zgradnjo pri gospodarskih organizacijah in drugih organizacijah.

– Skrb za velika popravila hiš in za modernizacijo stanovanjskega prostora naj prevzamejo občinski stanovanjski skladi, stanovanjske skupnosti ali druge organizacije. Še naprej pa je treba podpirati razvoj servisov stanovanjskih skupnosti za manjša popravila stanovanj.

Republiški stanovanjski sklad naj skrbi zlasti za to, da bo v celoti realizirano izredno kreditiranje proizvodnje stanovanj za tržišče iz l. 1962 in zagotovi tovrstno graditev stanovanj v okviru razpoložljivih sredstev za l. 1963. Investicijsko potrošnje naj sklad omeji na najpotrebnejša gospodarska, upravna in prometna središča, pri čemer naj posveča večjo pozornost kreditiranju velikih komunalnih del in kratkoročnemu kreditiranju izdelave urbanistične dokumentacije, koder pomanjkanje le-te ovira smotrno stanovanjsko izgradnjo.

3. Da bi se naša mesta in naselja mestnega značaja gradila racionalno in po sodobnih urbanističnih načelih, je treba izdelati vsaj poglobitve elemente urbanističnih programov za večja mesta in naselja, ki imajo perspektivo razvoja. Za tekočo stanovanjsko gradnjo, vključno gradnjo stanovanj za trg, naj občinski ljudski odbori zagotovijo potrebna gradbena zemljišča, zazidalne načrte in organizirajo komunalno ureditev. Zato naj predvidijo v svojih proračunih in skladih potrebna finančna sredstva.

Občinski ljudski odbori naj si bolj prizadevajo za izpopolnitev urbanistične službe v komuni ter organizirajo za eno ali več občin zavode za urbanizem, kjer ti še ne obstojajo. Tako se bodo bolje in hitreje urejali urbanistični problemi na njihovem območju ter se kar najbolj uspešno odpravljale neskladnosti v prostorskem razmeščanju proizvodnih in drugih kapacitet.

4. Za komunalno izgradnjo se predvidevajo v l. 1963 vlaganja okoli 5800 milijonov dinarjev, kar še ni v pravilnem odnosu do vlaganj v stanovanjsko graditev. Razpoložljiva sredstva naj bi se uporabljala predvsem za komunalno opremo zemljišč, na katerih je predvidena stanovanjska graditev, za razširitev

in izboljšanje osnovnih komunalnih naprav, predvsem za kanalizacijo ter za gradnjo in rekonstrukcijo mestnih cest in ulic.

Glede na priporočilo o nekaterih ukrepih na področju urbanizma in stanovanjsko-komunalnega gospodarstva, ki ga je sprejela Ljudska skupščina LR Slovenije, naj bi razen komunalnih organizacij individualne komunalne potrošnje tudi komunalne organizacije, ki skrbe za kolektivno komunalno potrošnjo, prehajale v status gospodarskih organizacij, kjer so za to dani pogoji. S tem bi se še nadalje širilo delavsko samoupravljanje v komunalni dejavnosti ter razvijalo upravljanje po ekonomskih načelih. Še naprej si je treba prizadevati, da se formirajo cene individualnih komunalnih uslug na višini stroškovnih cen.

Pri kreditiranju razširjene reprodukcije komunalne dejavnosti naj sodelujejo tudi družbeni investicijski skladi in banke s svojimi sredstvi — po pogojih, ki upoštevajo specifičnost vlaganj v komunalno gospodarstvo. Posebno pozornost naj posvetijo občinski ljudski odbori zbiranju sredstev, ki se bodo ustvarjala na podlagi zakona o urejanju in uporabi mestnega zemljišča.

5. Na področju šolstva bo treba glede na hitri gospodarski in družbeni razvoj ter zaradi povečanja števila absolventov osnovnih šol in naraščajočih potreb po strokovnih kadrih usmerjati večja sredstva za povečanje kapacitet strokovnih šol. Pri osnovnem šolstvu naj bi se razpoložljiva sredstva za investicije usmerjala predvsem tako, da bi z izgradnjo novih objektov opuščali stavbe, ki so iz varnostnih in higienskih razlogov neustrezne, opustili pouk v stavbah, ki niso bile zgrajene za potrebe šolstva, ter dozidali toliko učilnic, da bi odpravili tretjo izmeno.

Skupna sredstva skladov za šolstvo bodo znašala okoli 24,5 milijarde dinarjev, kar je za 11 % več kot v letu 1962.

Od teh sredstev bi bilo lastnih dohodkov skladov okoli 5,2 milijarde dinarjev ali 21 %.

S sredstvi, ki jih bodo predvidoma namenili za šolstvo še okrajni ljudski odbori in gospodarske organizacije, bo za šolstvo na voljo okoli 28 milijard dinarjev; od teh bi se uporabilo za investicije okoli 6,5 milijarde dinarjev.

Sredstva republiškega sklada za šolstvo, namenjena za investicije, naj bi se uporabila predvsem za dograditev že začelih objektov. Pri novih gradnjah pa naj bi sklad koncentriral vlaganja na manjše število objektov in s tem pospešil učinkovitost investiranja.

Novi sistem financiranja, ko univerza in inštituti na univerzi prehajajo na pogodbene odnose z ustreznimi skladi, zahteva, da se koristijo izkušnje, pridobljene pri financiranju samostojnih raziskovalnih zavodov in da tudi državni organi nudijo polno pomoč.

V zvezi z visokošolskim študijem bo potrebno zasledovati in dopolnjevati reformirani študij na prvi in drugi stopnji. Pri tem bo potrebno vključevati v večji meri moderne pedagoške metode.

Študijske usmeritve, ki so predvidene v statutih je potrebno izvesti, vendar pa je pri tem upoštevati družbene potrebe kot tudi število prijavljenih študentov in s tem racionalnost pedagoškega dela samega.

Pri organizaciji tretje-stopenjskega študija je potrebno iskati racionalne oblike v naslednjem:

— prilagoditi učne programe potrebam, ki naj bodo rezultat sodelovanja šolstva s proizvodnimi in družbenimi organizacijami;

- izkoristiti možnost praktičnega raziskovalnega dela v obstoječih samostojnih zavodih in razvojnih inštitutih;
- upoštevati v večji meri možnost individualnega študija in medfakultetnih kurzov, ter v ta študij vključevati predavatelje iz drugih fakultet ali inozemstva.

Pri znanstveno raziskovalnem delu naj se univerzitetni kadri poslužujejo obstoječih samostojnih zavodov in razvojnih inštitutov s tem, da se vključujejo v aplikativne raziskave teh zavodov in da rešujejo take teme s področja osnovnih raziskav, ki so povezane z aplikativnimi raziskavami.

Prav tako je racionalno, da se univerzitetnemu učnemu osebju omogoči samostojno raziskovalno delo v aplikativnih inštitutih.

Nadaljevati bi bilo treba z eksperimentalnim delom v osnovnih šolah in razširiti to delo tudi na gimnazije, poklicne šole, tehnične šole in njim ustrezne strokovne šole za gospodarstvo in družbene službe.

Večjo pozornost bo treba posvetiti posebnemu šolstvu, v katerem se vzgaja in izobražuje psihično in fizično prizadeta mladina. S kategorizacijo teh otrok je treba pohitati in za to delo zagotoviti potrebna sredstva, da bi jo lahko čim prej zaključili. Izvedba kategorizacije je pogoj za načrtno razvijanje posebnega šolstva.

Strokovno izobraževanje bi morali še naprej vsebinsko prilagajati potrebam proizvodnje in družbenih služb. V ta namen bo treba vzpodbujati gospodarske organizacije in družbene službe, da bodo pospešeno ustanovljale in razvijale — same ali pa v sodelovanju z drugimi ustreznimi gospodarskimi organizacijami, družbenimi službami in zbornicami — centre za strokovno izobraževanje delavcev. Dosedanje industrijske in druge šole s praktičnim poukom ter vajeniške šole naj bi se preosnovale v poklicne šole, za kar naj bi se storili ustrezni ukrepi, kot so izdelovanje profilov poklicev, pomoč šolam, da bi mogle uresničiti zahteve glede organizacije vzgojno-izobraževalnega procesa, ter organizacijska in materialna okrepitev šolskih centrov.

V zvezi z izgradnjo izobraževalnega sistema, ki naj ustreza našim gospodarskim in družbenim zahtevam, bo treba proučiti minimalne zahteve in druge pogoje, ki jih morajo izpolnjevati tehnične in njim ustrezne strokovne šole za gospodarstvo in družbene službe, in izdelati ustrezne predpise za verifikacijo teh šol.

Posebno skrb bo treba posvečati vzgoji in nadaljnjemu izobraževanju že zaposlenega učnega kadra za strokovno izobraževalne ustanove ter utrditi sistem financiranja izobraževalnih ustanov.

6. Razvoj kulturnih dejavnosti naj bi se usmerjal predvsem v prizadevanje za kvaliteto dejavnosti, za vraščanje v organizem družbeno političnih skupnosti, za utrjevanje novega statusa kulturnih institucij in samoupravljanja ter za pripravo perspektivnih delovnih programov.

Republika bo s svojimi sredstvi pospeševala predvsem nekatere dejavnosti namenjene množičnim potrebam (RTV, kinematografska mreža itd.), skrbela za kulturne dejavnosti manjšin, reševala nekatera pereča vprašanja založništva, filmske proizvodnje, spomeniškega varstva, skrbela za šolanje in izpopolnjevanje kadrov in pomagala pri oblikovanju republiške službe na področju knjižničarstva.

V komunah bo treba posvetiti vso skrb strokovni in materialni krepitvi matičnih knjižnic in medobčinskih zavodov za spomeniško varstvo.

7. V zdravstvu, ki še vedno zaostaja v razvoju bolnišničnih kapacitet naj bi se vlagala investicijska sredstva predvsem za dograditev bolnišnic, ki imajo splošen pomen za zdravstveno varstvo v LR Sloveniji. Razen tega naj bi se investicijska sredstva usmerjala tudi za povečanje, modernizacijo in za prilagoditev naravnih zdravilišč za stacionarno zdravljenje. Glede na to, da so se izvenbolnišnične kapacitete z izgradnjo ter z adaptacijami zdravstvenih domov, dispanzerjev in postaj v preteklem obdobju precej okrepile, zaostajala pa je izgradnja bolnišnic, bi se bilo treba lotiti združevanja sredstev vseh komun na gravitacijskem območju posameznih bolnišnic in poskušati reševati ta problem tudi z najemanjem kreditov.

8. Na področju socialnega varstva bo treba posvetiti posebno skrb nadaljnjemu ustanavljanju socialnih centrov in jih usposobiti, da bodo v komuni uspešno opravljali vse naloge s področja socialnega varstva v ožjem in socialne politike v širšem smislu.

Pri otroškem varstvu bo treba s koordinacijo družbenih in gospodarskih činiteljev zagotoviti enotnost programov za razvoj otroškega varstva v komuni in krajevni skupnosti. Zaostajanje te dejavnosti zahteva večja in sistematičnejša vlaganja ter smotrnejšo uporabo sredstev, ki jih gospodarske organizacije in komune že vlagajo v te namene.

Za uspešno reševanje problemov borcev in invalidov je potreba doseči tesno sodelovanje med strokovnimi službami in družbenimi organi, da bi zagotovili kvalitetnejše varstvo udeležencev NOV in preprečevali prakticistično obravnavanje problemov. Predvsem pa je treba skrbeti za reševanje stanovanjskih vprašanj za tiste borce NOV, ki niso zaposleni.

Težišče skrbi za ostarele naj bi bilo na razvoju različnih servisnih služb in drugih oblik pomoči in razvedrila, ki naj jim omogočijo normalno življenje v vajelem okolju.

Še nadalje bo treba ustanavljati nove socialne zavode, predvsem varstveno-vzgojne ustanove, specialne zavode za otroke in mladino ter zavode za rehabilitacijo in za ostarele.

Socialno varstvena dejavnost naj bi dobila močnejšo materialno osnovo, ki naj bi jo realizirali v proračunskih sredstvih oziroma skladih socialnega varstva v komuni.

Krajevne skupnosti naj še naprej razvijajo servise za opravljanje storitev občanom, službe socialne pomoči in razne druge ustanove, predvsem tudi ustanove otroškega varstva, za katere naj združujejo sredstva gospodarskih organizacij, občin in staršev, pri tem pa naj čimbolj skrbijo za njihovo ekonomično poslovanje. Razen tega naj stanovanjske in krajevne skupnosti posvečajo večjo skrb reševanju tistih komunalnih problemov, ki so neposredno povezani z njihovim področjem. S prenašanjem upravljanja zadev, ki se tičejo dnevnega življenja občanov, in sredstev za te namene na krajevne skupnosti ter njihovim usposabljanjem, bo mogoče te probleme z neposrednim sodelovanjem občanov uspešneje reševati.

VI. INVESTICIJE

1. Na podlagi razpoložljivih sredstev, njihove namembnosti ter ocene stopnje izkoriščanja bi bila poraba sredstev za investicije v osnovna in obratna sredstva naslednja:

	1961	1962	1963	Indeksi	
				— v tekočih cenah	
				— v milijardah dinarjev	
				1962 1961	1963 1962
Skupne investicije	189,1	215,2	214,6	113,8	99,7
— osnovna sredstva	135,8	159,2	167,4	117,2	105,1
— obratna sredstva	53,3	56,0	47,2	105,1	84,3

Predvidena vlaganja temelje na oceni decentraliziranih sredstev, ki bodo na voljo v LR Sloveniji v letu 1963 ter na predvidenih posojilih iz splošnega investicijskega sklada.

Pri vlaganjih v obratna sredstva bo prišlo leta 1963 do nadaljnjih kvalitativnih sprememb v strukturi obratnih sredstev. Povečala se bodo zlasti sredstva gospodarskih organizacij, ki bodo lahko v celoti uporabljala doseženi čisti dohodek iz tekočega leta za naložbe v obratna sredstva, hkrati pa se bodo z nadaljnjim prenosom centralnih depozitov povečala tudi razpoložljiva sredstva komunalnih bank. S tem bodo v glavnem zagotovljene povečane potrebe po obratnih sredstvih iz lastnih sredstev gospodarskih organizacij, medtem ko se bo vloga komunalnih bank in Splošne gospodarske banke čedalje bolj omejevala na prelivanje sredstev in na intervencije, ki bodo potrebne za uspešno izpolnitev osnovnih nalog gospodarskega razvoja LR Slovenije v letu 1963.

2. S stališča razporeditve razpoložljivih sredstev za posamezne namene v gospodarstvu ter razporeditve na gospodarske in negospodarske investicije leta 1963 v primeri z letom 1962 ne bo pomembnejših sprememb. Skupne investicije v osnovna sredstva bi znašale v letu 1963:

	1961	1962	1963	Indeksi	
				— v tekočih cenah	
				— v milijardah dinarjev	
				1962 1961	1963 1962
Skupne investicije v osnovna sredstva	135,8	159,2	167,4	117,2	105,1
— gospodarske	84,5	99,7	104,5	118,0	104,8
— negospodarske	51,3	59,5	62,9	116,0	105,7
v tem: družbeni standard	47,1	52,3	56,4	111,1	107,7

Struktura med gospodarskimi in negospodarskimi investicijami bo ostala približno ista kot v preteklem letu. Glede na nekoliko povečano intenzivnost investiranja v družbeni standard se bo delež gospodarskih investicij neznatno znižal, vendar pa bo tudi ob takih razmerjih zagotovljen nadaljnji razvoj tistih gospodarskih dejavnosti, ki vplivajo na povečanje proizvodnje in s tem na dvig gospodarske moči celotnega gospodarstva.

Po posameznih gospodarskih dejavnostih bi bila vlaganja v letu 1963 naslednja:

	— v tekočih cenah — v milijardah dinarjev				
	1961	1962	1963	Indeksi	
				1962 1961	1963 1962
Industrija	39,3	47,8	49,0	121,6	102,5
Kmetijstvo	14,1	14,2	16,0	100,9	112,7
Gozdarstvo	1,8	2,4	2,3	131,9	95,8
Gradbeništvo	2,6	3,4	3,5	131,4	102,9
Promet	15,9	18,1	18,2	113,6	100,5
Trgovina	4,1	5,5	6,0	134,7	109,1
Gostinstvo in turizem	3,1	4,5	5,5	144,3	122,2
Obrt	3,6	3,8	4,0	106,7	105,3
Skupaj	84,5	99,7	104,5	118,0	104,8

Z namenom, da bi leta 1963 dosegli osnovne cilje gospodarskega razvoja, to je, da bi hitro povečali proizvodnjo in produktivnost dela, bo potrebno pri razporejanju razpoložljivih sredstev ter pri investicijski potrošnji upoštevati predvsem potrebe po intenzivnejšem in racionalnejšem vključevanju naše proizvodnje v zunanje tržišče. V ta namen bi morali razpoložljiva sredstva usmerjati v hitro dograditev začelih objektov, v pospešeno rekonstrukcijo in modernizacijo zastarelih naprav ter za take nove objekte, ki bi omogočali izboljšanje energetske in surovinske osnove, boljše preskrbljenost z reprodukcijskim materialom in ustvarjanje pogojev za uspešnejše nastopanje na svetovnem tržišču tudi v daljši perspektivi. Pri taki orientaciji potrošnje razpoložljivih investicijskih sredstev lahko z gotovostjo računamo, da se bo tudi koeficient izkoriščanja osnovnih sredstev gospodarstva v letu 1963 precej izboljšal.

V posameznih gospodarskih dejavnostih se kažejo na podlagi že pričelih del ter pripravljenih investicijskih programov pogoji za investiranje predvsem za naslednje namene:

V industriji in rudarstvu je treba investicijska sredstva vlagati za rekonstrukcije in modernizacijo obstoječih naprav, kar bi omogočilo povečano izkoriščanje kapacitet ter naraščanje produktivnosti dela, s tem pa tudi izboljšanje pogojev za udejstvovanje v mednarodni trgovini. Na tej osnovi se predvideva poleg rekonstrukcije in modernizacije obstoječih objektov črne in barvaste metalurgije tudi pričetek gradnje nekaterih pomembnejših objektov, zlasti s področja elektroindustrije, kemične predelave lesa ter kemične industrije. Z izkoriščanjem obstoječe surovinske osnove pa naj bi začeli ustvarjati pogoje za kvalitetno izboljšanje in povečanje energetske osnove, s tem pa tudi možnosti za izgradnjo velike kemične industrije v prihodnosti.

Predvideni obseg proizvodnje in ustvarjanje pogojev za nadaljnji razvoj kmetijstva bo mogoče zagotoviti z usmerjanjem razpoložljivih sredstev, predvsem v kratkoročne naložbe. V okviru že odobrenih in novih posojil naj bi se sredstva uporabila za:

- nakup obdelovalnih zemljišč zaradi razširitve družbenih posestev;
- gradnjo in razširitev ekonomskih objektov za proizvodnjo mesa, t. j. pitališč za govedo in prašiče, za gradnjo perutninarskih objektov za proizvodnjo mesa in jaje ter za izgradnjo mlečnih farm.

- izgradnjo objektov za intenzivno pridelovanje zelenjave s potrebnimi dodatnimi investicijami, t. j. s hladilnicami in ustreznimi skladišči;
- obnovo intenzivnih nasadov tistih sadnih vrst, ki vplivajo na povečano proizvodnjo živilske industrije in na povečanje izvoza;
- za agro- in hidromelioracije, če gre za pridelovanje krmne osnove pri že organiziranih družbenih posestvih, ki jim primanjkuje krme, in je ni mogoče zagotoviti drugače.

Sredstva v gozdarstvu je treba vlagati za povečanje gozdarskega cestnega omrežja, kjer je od tega odvisno odpiranje novih gozdnih eksploatacijskih področij, ter za izboljšanje pogojev za nego gozdov, za pogozdovanje krasa, za hitro rastoče plantažne nasade ter za nabavo mehanizacije.

Spremenjeni način dela, zahtevnejša mehanizacija, novi gradbeni materiali in razna montažna dela zahtevajo določeno strokovno raven delavcev v gradbeništvu. Zato je potrebno razpoložljiva sredstva razen za nabavo mehanizacije usmerjati predvsem v vse oblike sodobnih metod priučevanja delavcev, hkrati pa za to, da bi dosegli ustalitev gradbenih delavcev tudi za gradnjo stanovanj.

V prometu je potrebno zaradi zastarelosti nekaterih osnovnih sredstev ter zaradi smotrnega razvoja vseh prometnih strok še nadalje vlagati sredstva za modernizacijo in rentabilnejše poslovanje prometnih organizacij. Na tej podlagi je potrebno nadaljevati z deli na ljubljanskem vozlišču, z elektrifikacijo železniških prog, z izgradnjo pristanišča v Kopru, z izgradnjo letališča v Brnikih ter z rekonstrukcijo in modernizacijo cestnega omrežja.

Vlaganja v trgovino naj se usmerjajo zlasti v povečanje maloprodajnih zmogljivosti in za modernizacijo vseh faz v blagovnem prometu. Ljudski odbori naj s svojimi sredstvi podpirajo predvsem tista trgovinska in industrijska podjetja, ki usposablja lastno maloprodajno omrežje na širšem območju za prodajo istovrstnega blaga.

Vlaganja za razvoj turizma je treba usmerjati za dopolnilno izgradnjo že obstoječih turističnih središč, za usposobitev teh središč za zimsko in letno sezono ter za razširitev in dograditev objektov v naravnih zdraviliščih. Z izgradnjo žičnic, avtokampov in vikendov odpirati za turizem nova področja. S celotnimi vlaganji v turizem pa je treba težiti k povečanju kapacitet in izboljševanju pogojev za inozemski turizem.

Na področju storitev v družbeni obrti je potrebno še naprej razvijati servise proizvodjalnih podjetij kakor tudi tiste obrtne obrate, ki prispevajo k boljšemu zadovoljevanju potreb po storitvah. Ljudski odbori in industrija naj zagotovijo del svojih sredstev za mehanizacijo in preusmerjanje proizvodne obrti bodisi na sodelovanje z industrijo ali za osvajanje novih izdelkov.

V okviru negospodarskih investicij je potrebno še nadalje vlagati razpoložljiva sredstva, zlasti za stanovanjsko in komunalno izgradnjo ter čim bolj omejevati gradnjo administrativnih in sličnih objektov. Okrajni in občinski ljudski odbori naj bi ob upoštevanju dejanskega stanja in potreb svojega področja določili v družbenih planih tako strukturo investicijskih vlaganj, ki bi zagotovila razvoj tistih dejavnosti, ki neposredno vplivajo na boljše pogoje življenjskih razmer prebivalstva in ki so zaostajale v dosedanjem razvoju.

Predvidena investicijska politika razvoja gospodarstva in družbenega standarda bo zahtevala na eni strani splošno skrb in odgovornost vseh nosilcev sredstev, da vlagajo sredstva samo za namene, ki ustrezajo postavljenim ciljem in nalogam, po drugi pa vlaganje dela decentraliziranih sredstev prek bančnega sistema v objekte, ki terjajo večja koncentrirana vlaganja.

4. Spremenjeni način financiranja investicij v letu 1963 in povečane obveznosti, ki jih bodo morala prevzeti decentralizirana sredstva, bodo vplivali na spremembo strukture potrošnje kar zadeva značaj sredstev. Glede predvidenih potreb in obveznosti bi se sredstva in investicije v osnovna sredstva po posameznih nosilcih razporedila takole:

— v tekočih cenah
— v milijardah dinarjev

	1961	1962	1963	Indeksi	
				1962 1961	1963 1962
Zvezna sredstva	19,9	18,7	21,0	94,6	112,2
Republiška sredstva	13,0	20,5	22,6	157,4	110,2
Okrajna sredstva	8,3	9,3	9,5	111,8	102,0
Občinska sredstva	28,1	39,6	43,2	140,7	109,2
Bančna sredstva	2,8	5,5	17,5	195,0	318,2
Sredstva gosp. organizacij	63,7	65,6	53,6	103,0	81,7
Skupne investicije	135,8	159,2	167,4	117,2	105,1

Povečanje zveznih sredstev temelji predvsem na nadaljevanju rekonstrukcij železarn, na povečanju proizvodnih kapacitet za aluminij ter na vlaganjih za razvoj kmetijstva. Zaradi manjšega števila dejavnosti, ki jih po novem sistemu financiranja kreditira Splošni investicijski sklad, in zaradi manjše udeležbe skladov se je po drugi plati povečala udeležba decentraliziranih sredstev. Spričo tega se močno povečuje udeležba potrošnje republiških, občinskih in bančnih sredstev v skupnih investicijah, vzporedno s tem pa se znižuje delež gospodarskih organizacij. Zmanjšanje deleža sredstev gospodarskih organizacij pa ne pomeni zmanjšanja njihovih sredstev, temveč je to samo določeno začasno prelivanje sredstev preko posojil za namene, ki so glede na perspektive gospodarskega razvoja in spremembe strukture proizvodnje najbolj aktualni. Za uresničevanje predvidene strukture investicij pa se bodo poleg sredstev LR Slovenije ter sredstev Splošne gospodarske banke morali vključevati tudi vsi ostali nosilci sredstev, kar pomeni, da bo razen vpisovanja obveznic treba povezovati v financiranja osnovne investicijske izgradnje še sredstva ostalih investitorjev, zlasti pa ljudskih odborov.

5. Sprostitev tekočega dohodka gospodarskih organizacij za naložbe v obratna sredstva bo ugodno vplivala na preskrbljenost prebivalstva z obratnimi sredstvi, ki bi se morala za zagotovitev večje likvidnosti v letu 1963 še nadalje izboljšati. Tudi povečanje razpoložljivih bančnih sredstev komunalnih bank in Splošne gospodarske banke LRS zagotavlja večjo mobilnost sredstev, ki bodo kot dopolnitev lastnih sredstev podjetij potrebna za uspešno realizacijo predvidenega obsega proizvodnje in prometa ter za občasne intervencije v gospodarstvu.

Računamo, da se bodo l. 1963 povečale naložbe v obratna sredstva gospodarstva za okoli 11 % ali za 47,2 milijard dinarjev, kar zagotavlja, glede na predvideno povečanje proizvodnje in blagovnega prometa za 10 %, pogoje za izboljšanje likvidnosti v gospodarstvu. Pri tem bo zagotovljenih iz poslovnega sklada ter iz tekočega dohodka gospodarskih organizacij okoli 32 milijard, investicijski skladi pa naj bi prispevali za trajne naložbe v obratna sredstva okoli 3 milijarde dinarjev. Tako bi bilo potrebno zagotoviti iz bančnih sredstev

le okoli 12,2 milijarde dinarjev novih kreditov ali 26% od skupnih naložb v obratna sredstva. To je glede na strukturo vlaganj v preteklih letih občutno izboljšanje v korist večjih naložb iz lastnih sredstev podjetij. Na tej podlagi bi bilo kritje povečanih potreb po obratnih sredstvih v primerjavi z l. 1962 naslednje:

	— v tekočih cenah — v milijardah dinarjev	
	1962	1963
Bančna sredstva	37,1	12,2
Sredstva družbenih investicijskih skladov	3,6	3,0
Poslovni sklad in tekoči dohodek gospodarskih organizacij	15,3	32,0
Skupaj povečanje razpoložljivih sredstev za naložbe v obratna sredstva	56,0	47,2

S tem bi v skupnih aktivnih obratnih sredstvih in v obračanju sredstev dosegli naslednje spremembe:

	— v tekočih cenah — v milijardah dinarjev				
	Indeksi				
	1961	1962	1963	1962 1961	1963 1962
Bančna sredstva	237,0	274,1	286,3	115,6	104,4
Sredstva družbenih investicijskih skladov	20,7	24,3	27,3	117,3	112,3
Sredstva gospodarskih organizacij in poslovnega sklada	126,1	141,4	173,4	112,1	122,6
Skupaj aktivna obratna sredstva	383,8	439,8	487,0	114,6	111,0
Realizacija proizvodnje in prometa	1553,0	1730,0	1933,0	111,4	110,0
Koeficient obračanja obratnih sredstev	4,05	3,93	3,90	97,0	99,0

Kljub zmanjšanju udeležbe bančnih sredstev v predvidenem povečanju razpoložljivih sredstev za naložbe v obratna sredstva se vloga poslovnih in specializiranih bank v prizadevanju za izpolnitev osnovnih nalog gospodarskega razvoja v letu 1963 ne bi smela zmanjševati. Njihova kreditna politika bi morala biti usmerjena predvsem na pospeševanje prometa blaga med proizvodnjo in potrošnjo in na kreditiranje potrebnega povečanja zalog v trgovini na drobno.

S kreditiranjem prometa blaga bo mogoče odstraniti dosedanje slabosti v kreditni politiki, ki je pogosto zagotavljala povečanje sredstev tudi proizvajalcem, ki zaradi prepočasnega prilagajanja proizvodnje ne najdejo za svoje izdelke kupcev na domačem ali zunanjem tržišču. Kreditiranje tako povečanih zalog zmanjšuje tudi možnost za vlaganje sredstev v rentabilno proizvodnjo in povečuje problem kopičenja zalog blaga in s tem pojave nelikvidnosti v gospodarstvu.

Občutno povečanje zalog gotovih izdelkov pri proizvajalcih leta 1962 in slaba založenost trgovinskega omrežja, ki na eni strani ne omogoča potrošnikom popolne izbire proizvedenega blaga in ustvarja pogoje za nestabilnost tržišča, hkrati pa zavira razvoj proizvodnje, narekuje potrebo po intenzivnejšem kredit-

tiranju trgovine na drobno s strani komunalnih bank. Pri tem naj bi komunalne banke v sodelovanju z gospodarskimi zbornicami proučile tudi možnosti za uveljavljanje ugodnejše obrestne mere in rokov vračil za te kredite.

Izvajanje take kreditne politike bo zaostriło položaj pri tistih proizvajalcih, ki zaradi prepočasnega prilagajanja proizvodnje potrebam trga ne najdejo na tržišču plačila zmožnih kupcev za svoje izdelke. To pa bo prispevalo tudi k hitrejšemu uveljavljanju ukrepov, potrebnih za premostitev nastalih težav pri prizadetih podjetjih oziroma za likvidacijo, kolikor kljub pomoči iz sredstev skupnih rezerv gospodarskih organizacij ne bi bila mogoča ponovna uspešna vključitev podjetja v proizvodni proces.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog družbenega plana LR Slovenije za leto 1963.

Osnovna značilnost predloga družbenega plana za leto 1963 je v tem, da predvideva naglo povečanje proizvodnje in gospodarske aktivnosti, in sicer po stopnji, ki je bila značilna za rast našega gospodarstva od leta 1953 dalje, razen v preteklih dveh letih. Na taki osnovi rasti proizvodnje je mogoč tudi porast potrošnje, zlasti osebne, kar bi omogočilo ponoven dvig življenjske ravni delovnega ljudstva.

Ko je odbor ocenjeval realnost takih predvidevanj naglega vzpona proizvodnje in gospodarske aktivnosti, je ugotovil, da so za to povečanje dani stvarni pogoji in da bo postavljene cilje družbenega plana mogoče doseči. To oceno možnosti gospodarskega razvoja v letu 1963 utemeljuje odbor z analizo vzrokov, ki so pripeljali do velike gospodarske aktivnosti že v drugem polletju leta 1962. Dvig gospodarske aktivnosti v drugi polovici leta 1962 ni nastal kot posledica slučajnih okoliščin, ampak kot rezultat premikov v gospodarstvu, zlasti kot prilagajanje načina gospodarjenja novim pogojem gospodarskega sistema. Prav to prilagajanje načina gospodarjenja novim pogojem našega gospodarskega sistema je v veliki meri vzrok za relativno počasnejši vzpon našega gospodarstva v letu 1961 in zlasti v prvi polovici leta 1962, ker je to prilagajanje zahtevalo določen čas in je bilo zvezano tudi z nekaterimi težavami v samem procesu prilagajanja, poleg nekaterih globljih strukturalnih neskladnosti v poprejšnjem gospodarskem razvoju. Odbor smatra, da je ta proces v glavnem uspešno zaključen, čeprav bo treba tudi še v tem letu nadaljevati z izpopolnjevanjem sistema samega in s tesnejšim vključevanjem tudi vseh planskih ukrepov v enoten gospodarski sistem. Prav to je tudi razlog, da je v plan vključen poseben del o pogojih gospodarjenja, ki predvideva ukrepe, ki jih je treba podvzeti,

da se celotni gospodarski sistem, vključno s planskimi ukrepi, čim bolj prilagodi potrebam tistih ciljev, ki jih predvideva plan.

V drugem polletju 1962 so bili doseženi odločilni uspehi prav na tistih področjih gospodarjenja, ki so za nadaljnji rast gospodarstva najbolj važni: uspehi v izvozu, dvigu produktivnosti dela tudi ob sicer manj ugodnih gospodarskih gibanjih in v večji poslovnosti gospodarskih organizacij. Prav ti uspehi so jamstvo, da je že prišlo do potrebnega preokreta v gospodarskih organizacijah, ki so se bolje usposobile za reševanje osnovnih nalog, ki stoje pred njimi: za rentabilnejšo proizvodnjo, ki bo prilagojena potrebam tako domačega kakor inozemskega trga.

Med globljimi strukturalnimi neskladnostmi v razvoju, katerih opravljanje je še prav posebnega pomena za dolgoročnejši razvoj našega gospodarstva, je odbor obravnaval zlasti probleme v zvezi s hitrejšim razvojem kmetijstva. Pri tem je ugotovil, da je proizvodnja na družbenih kmetijskih posevkih dosegla že znatne uspehe in da je že prišlo do močne konsolidacije v gospodarjenju na teh posevkih. Povečanje obdelovalnih površin kmetijskih posestev je zato ena izmed zelo važnih nalog pri naporih za povečanje kmetijske proizvodnje. Vendar je prav v tem pogledu odbor ugotovil, da zahteva nadaljnje širjenje kmetijskih posestev koordinirane akcije vrste činiteljev pri reševanju vse bolj kompleksnih problemov, ki se stavljajo na pot takemu razvoju.

Gre zlasti za vprašanje odvečne delovne sile, do katere prihaja zaradi vključevanja kmetijskih površin v družbena kmetijska posestva, ki jo je sicer še možno vključevati zlasti v terciarne gospodarske dejavnosti in na tista področja, kjer delavne sile še vedno primanjkuje. Gre pa tudi za vprašanje za delo nesposobnih, zlasti ostarelih ljudi z zasebnih posestev, katerih zemljišča se vključujejo v kmetijska posestva in ki ob tem procesu prehajajo na breme socialnih skladov občin. Zato bo ob takem procesu treba usmeriti akcijo zlasti na tista področja, kjer stek vrste okoliščin in činiteljev omogoča, da s širjenjem površin kmetijskih posestev nadaljujemo in da pri tem najhitreje in najlažje rešimo tudi vse tiste vzporedne probleme, ki se navezujejo na ta osnovni proces. Hkrati je treba še nadaljevati z naporji za konsolidacijo sedanjih kmetijskih posestev, pri čemer je velikega pomena zlasti ustrezen strokovni kader na teh posevkih. In zaradi zagotovitve tega kadra je še naprej potrebno skrbeti za ustrezne stanovanjske razmere ljudi, ki so zaposleni na teh posevkih. Glede na to predlaga odbor, da se na koncu točke 2 na strani 3 vstavi še nov odstavek, ki se glasi: »Občine naj bi s sredstvi svojih stanovanjskih skladov še nadalje podpirale stanovanjsko izgradnjo na družbenih posevkih, da bi se s tem zagotovili potrebni kvalificirani in visokokvalificirani kadri in njihova večja ustalitev ter s tem pogoji za hitrejši razvoj proizvodnje in produktivnosti dela.«

Kljub velikim uspehom družbenih kmetijskih posestev pa ne smemo izgubiti izpred oči, da obdelovalna zemlja teh posestev predstavlja le okrog 8% vseh obdelovalnih površin in da že manjši porast proizvodnje na ostalih obdelovalnih površinah v masi pomeni velik napredek kmetijske proizvodnje. Zato bi bilo treba usmeriti velike napore prav v to, da bi preko zadrug uspeli pritegniti individualnega kmetijskega proizvajalca v borbo za povečanje kmetijske proizvodnje. V ta namen bo treba vrsto ukrepov, pri čemer naj bi odigrala pomembno vlogo prav strokovna služba na področju kmetijstva. Zato predlaga odbor, da se sedanji zadnji odstavek 2. točke na strani 3. dopolni še z naslednjim besedilom: »Zato bi se morale kmetijske zadruge še bolj naslanjati na

strokovne službe, ker bo le v tesnem sodelovanju med strokovnimi kadri v proizvodnji, v strokovnih službah in znanstveno-raziskovalnem delu mogoče urejati probleme, ki se pojavljajo v sodobni proizvodnji; to velja še posebej za živinorejo.« Odbor ob tem tudi predlaga, da se v predzadnji vrsti zadnjega odstavka točke 2. na strani 3 med besedi »zasebnega proizvajalca« vstavi še beseda »kmetijskega«.

Odbor je ponovno ugotovil, da je za boljše izkoriščanje proizvodjalnih zmogljivosti potrebno hitreje širiti specializacijo in kooperacijo. Ta proces se je sicer uspešno začel, zadeva pa nekatere ovire administrativnega značaja v gospodarskem sistemu samem, med katerimi je bila omenjena zlasti neustrezna funkcija medfaznega prometnega davka. Na to vprašanje je odbor že večkrat opozoril in je v zveznem družbenem planu, v delu o pogojih gospodarjenja, postavljena naloga, da se to vprašanje prouči in vnesejo v sistem ustrezne spremembe. Ker pa gre pri tem za korenite spremembe celotnega sistema prometnega davka in ne samo za revizijo posameznih postavk, je potrebno, da pri tem s svojimi predlogi sodelujejo tako ustrezni upravni organi, preko njih pa tudi gospodarske organizacije same, prav zaradi divergentnih funkcij prometnega davka.

Kakor je za gospodarstvo kot celoto potreben dolgoročnejši program razvoja, če se hočemo izogniti različnim strukturalnim neskladnostim v razvoju, ki bi sicer lahko postale globlji vzroki za zaostajanje gospodarskega razvoja, tako je dolgoročnejša orientacija na podlagi lastnega perspektivnega programa razvoja potrebna tudi sleherni gospodarski organizaciji. Odbor ugotavlja, da je treba z delom v tej smeri odločneje nadaljevati, zlasti če hočejo gospodarske organizacije voditi ustrezno politiko trošenja svojih sredstev in delitve dohodka. To pa je v svojem bistvu pogoj dobrega in solidnega gospodarjenja. V zvezi s tem zadevajo gospodarske organizacije tudi na probleme, da svoje programe razvoja ne morejo opreti na širše programe razvoja določenih gospodarskih območij, ker niso izdelani večinoma niti programi razvoja posameznih panog niti ustrezni regionalni plani.

V zvezi s potrebo, da se v tem letu dvigne raven osebne potrošnje, se je odbor strinjal s smernicami predloga plana, da je treba zagotoviti, da se ne bodo povečale družbene dajatve, ki vplivajo na raven cen in na raven osebnih dohodkov, čeprav bo ob tem treba velikih naporov, da se proračunska potrošnja vskladi s predvidenim obsegom sredstev. Glede na to je bil mnenja, da bi tudi komunalne organizacije, ki morajo v svojem poslovanju čim bolj uveljaviti načela gospodarskega poslovanja, ne smele povečevati cen tistih svojih storitev, ki neposredno prizadevajo življenjsko raven prebivalstva. Glede na to predlaga, da se zadnji stavek 3. odstavka točke 2. na strani 11 zamenja z naslednjim: »Komunalne organizacije naj postopoma oblikujejo cene komunalnih uslug na višini strokovnih cen, pri tem pa se ne bi smele cene v tem letu zvišati tistim komunalnim uslugam, ki jih neposredno plačuje prebivalstvo.«

Pri splošnem varčevanju s proračunskimi sredstvi in sredstvi skupne potrošnje je treba na področju šolstva poskrbeti, da se šolam za njihovo osnovno dejavnost zagotovijo tolikšna sredstva, ki bodo zadoščala za njihove neogibne funkcionalne potrebe. Ob tem je treba poskrbeti, da bo pedagoškemu kadru zagotovljen takšen porast osebnih dohodkov, ki ustreza porastu dohodkov v posamezni teritorialni enoti. Pri tem ne gre vezati porast osebnih dohodkov pedagoškega kadra na raven osebnih dohodkov upravnih uslužbencev, ker se

v prosveti osebni dohodki oblikujejo po drugačnih načelih, kakor v državni upravi. Zato predlaga odbor, da se v 1. odstavku 3. točke na strani 11 besedilo »zagotoviti pedagoškemu kadru tolikšne osebne dohodke kakor upravnim uslužbencem« zamenja z besedilom »zagotoviti pedagoškemu kadru takšen porast osebnih dohodkov, ki bo ustrezal porastu dohodkov teritorialne enote«.

Odbor predlaga tudi, da se v zadnjem odstavku na strani 12 besedilo »in prilagoditvi naravnih zdravilišč tudi za zdravstvene usluge« zamenja z besedilom »ter k urejanju naravnih zdravilišč za potrebe zdravstvene oskrbe«.

V 3. točki na strani 15 ugotavlja predlog plana, da bodo z revalorizacijo osnovnih sredstev v letu 1963 ustvarjeni pogoji za normalno amortiziranje osnovnih sredstev. Po mnenju odbora je revalorizacija sredstev šele eden od pogojev za normalno amortizacijo osnovnih sredstev, ki ji mora slediti tudi ustrezen sistem načina amortiziranja, zlasti amortizacijskih stopenj. Zato predlaga, da se prvi stavek točke 3. na strani 15. zamenja z naslednjim »Z revalorizacijo osnovnih sredstev bodo v letu 1963 ustvarjeni boljši pogoji za amortiziranje osnovnih sredstev«.

Na isti strani v prvem odstavku 5. točke ugotavlja predlog plana, da bo zaradi zmanjšane vloge Splošnega investicijskega sklada ter znižane udeležbe pri že odobrenih posojilih potrebna večja koncentracija sredstev na ravni republike. Odbor predlaga, da se besedilo 2. stavka prvega odstavka 5. točke na strani 15 zamenja z naslednjim besedilom: »Zmanjšana vloga Splošnega investicijskega sklada ter znižana udeležba pri že odobrenih posojilih bosta terjali koncentracijo sredstev na ravni republike preko bančnega sistema«. Ne gre namreč samo za to, da se z decentralizacijo sredstev na ravni zveze prenese podoben administrativni sistem financiranja investicij na raven republike. Gre za to, da se sam sistem financiranja bolje prilagodi osnovnim načelom našega gospodarskega sistema in da mora postati sestavni del poslovnosti gospodarskih organizacij. Zato koncentracije sredstev na ravni republike ne bi mogli izvajati na administrativni način, ampak z združevanjem sredstev preko bančnega sistema, ki mora zagotavljati uveljavitev poslovnosti in prostovoljnosti na podlagi lastnega interesa gospodarske organizacije.

Odbor se strinja tudi s predlogi za spremembe oziroma dopolnitve, ki jih k besedilu predloga plana predlagata odbora za zakonodajo ter predlaga Republiškemur zboru, da predlog družbenega plana LR Slovenije za leto 1963 sprejme s predloženimi spremembami in dopolnitvami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Tineta Laha.

Št. 301-/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Tine Lah l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog družbenega plana za leto 1963 in priložene materiale.

V razpravi so člani odbora poudarjali kot ključna vprašanja, od katerih je odvisen uspeh gospodarjenja v tem letu, predvsem ta-le: nadaljnje razvijanje in izgrajevanje našega gospodarskega sistema, skladno rast celotnega našega gospodarstva — povečanje proizvodnje in produktivnosti dela, nadaljnje uspešno in hitrejšo uveljavljanje našega gospodarstva na tujih tržiščih ter zagotovitev takšne ravni realnega življenjskega standarda, kakršna ustreza doseženim uspehom v proizvodnji in produktivnosti. Ta ključna vprašanja se med seboj prepletajo in so v medsebojni odvisnosti. Ta ključna vprašanja so hkrati tudi načela predloga družbenega plana in jih le-ta uresničuje.

Za leto 1962 je značilno zaostajanje v razvoju našega gospodarstva v prvi polovici leta 1962, ter močno povečana dinamika proizvodnje in oživljenje gospodarske aktivnosti v drugi polovici, ki so jo spodbudili konkretni, predvsem politični ukrepi, vsklajeni s splošnimi načeli našega gospodarskega sistema. Uspehi v drugi polovici leta dokazujejo potrebo po vztrajanju na gospodarskem sistemu in njegovem nadaljnjem izpopolnjevanju. Za uspešno uveljavljanje novega gospodarskega sistema pa bo potrebno še nadalje odpravljati obstoječe elemente starega administrativnega sistema. Družbeni plan kot zaveštna družbena akcija naj v tem sistemu omogoči delovanje zakonitosti družbenega in gospodarskega razvoja. Že sprejeti ukrepi v zveznem in republiškem merilu, katerim morajo skladno s potrebami slediti še drugi, dajejo možnosti za nadaljnjo pospešeno rast celotnega našega gospodarstva, kot se je že začela uveljavljati v drugi polovici lanskega leta.

Pri tem pa je pred gospodarskimi organizacijami primarna naloga: povečati proizvodnjo in produktivnost dela, kakor tudi, povečati izvoz. Dosežena stopnja našega razvoja terja pri tem prizadevanju res kvalitetno delo in nove, kvalitetne spremembe, ki bodo omogočile modernejše gospodarjenje. Upoštevati je tudi treba, da zaradi zaostajanja v prvi polovici leta, vkljub velikim uspehom v drugi polovici, plan za leto 1962 ni bil dosežen, kar se odraža tudi v pomanjkanju blaga na trgu. Te motnje bo možno preprečiti le s povečano proizvodnjo v letošnjem letu. Kot eno glavnih slabosti v našem gospodarstvu so člani odbora navajali neenakomerno proizvodnjo, ki sunkovito niha ne samo od četrtertletja do četrtertletja, ampak tudi po mesecih. Pri tem je notoren pojav nezadovoljive proizvodnje v prvih mesecih leta. Posledice tega se včasih vlečejo skozi vse leto, ko se dohiteva zamujeno. Vzrok za tako neenakomerno proizvodnjo je predvsem v slabi pripravi dela, v slabi pripravi tehnološkega procesa. To je posledica pomanjkljivosti v notranji organizaciji gospodarskih organizacij, nezadostne skrbi za strojni park in njegovo modernizacijo, vztrajanja na konzervativnih metodah gospodarjenja in upiranja novim, sodobnejšim metodam, opuščanja

pravočasne skrbi za surovine, nadomestne dele itd. Vprašanje kooperacije, sodelovanja na osnovi dolgoročnih pogodb, ki omogoča kvalitetnejše in rentabilnejše delo, naše gospodarske organizacije še zanemarjajo, čeprav je to eden izmed načinov, ki lahko močno pospeši proizvodnjo. Predvsem pa je treba, če hočemo bolj izkoristiti dane možnosti in izvesti kvalitetne spremembe, ki jih terjajo sodobni tehnični pogoji in zahteve, odločno spremeniti odnos do kadrov in jim posvetiti večjo skrb.

Izhodišče za reševanje gornjih vprašanj nam je iskati predvsem v naslednjem: gre pravzaprav za odnos do lastnih strokovnih kadrov, za skrb, preskrbeti si strokovno sposobne ljudi, ki bodo znali in hoteli izkoristiti dognanja in iznajdbe na področju znanosti in raziskovalnega dela v proizvodnji in gospodarstvu, in pa za odnos do znanstveno-raziskovalnih zavodov in institutov; potrebno je čim bolj tesno sodelovanje podjetij in teh zavodov z namenom, poiskati in odkriti možnosti za kvalitetnejšo in cenejšo proizvodnjo, za stalne izboljšave in končno, racionalne nove investicije.

To velja za celotno gospodarstvo, za industrijo in druge panoge, zlasti pa še za kmetijstvo. Nazadovanje proizvodnje v kmetijstvu lansko leto ni samo posledica neugodnih vremenskih razmer, ampak tudi posledica zanemarjanja pomena pogodbene proizvodnje. Kmetijske zadruga so se posvečale bolj odkupni dejavnosti kot organiziranju kmetijske proizvodnje. Zato je ostal obseg pogodbene proizvodnje na višini leta 1961 in še ta se je omejevala bolj na razne usluge kot pa na pravilno izvajanje agrotehničnih ukrepov pri posameznih poljskih kulturah. Po mnenju nekaterih članov odbora bi bilo treba v večji meri skrbeti za sposoben visoko kvalificiran kader na kmetijskih posestvih, zadrugah in ljudskih odborih, ker samo ta je sposoben zagotoviti res uspešno proizvodnjo. Razen tega pa bi bilo treba doseči večjo povezavo kmetijskih organizacij z znanstveno-raziskovalnimi zavodi in instituti s tega področja in vzpodbujati njihovo zanimanje za reševanje problemov gospodarjenja.

V zvezi s povečanjem proizvodnje in produktivnosti dela je izredno pomembno tudi vprašanje vključevanja v mednarodno delitev dela, vprašanje nadaljnjega uspešnega in hitrejšega uveljavljanja na tujih tržiščih. Lanskoletni uspehi pri povečanju izvoza omogočajo nadaljnje povečanje gospodarske aktivnosti. Od uspešnega izvoza je odvisna oskrba našega gospodarstva s surovinami, ki jih nimamo in jih moramo uvažati, večja usmeritev na izvoz pa vpliva na kvaliteto in ceno izdelkov, pa tudi na povečanje same proizvodnje in produktivnosti dela. V zvezi s tem so člani odbora poudarjali, da sedanji predpisi ne stimulirajo podjetij k povečanju zunanjetrgovinske blagovne izmenjave in da so tista podjetja, ki so se v večji meri usmerila na izvoz svojih artiklov, letos slabše zaključila. Doseči bo treba večjo spodbudo za izvoz, tudi z ekonomskimi ukrepi ožjih teritorialnih enot, pri katerih naj bi se uveljavil tudi kriterij, kakšen odstotek proizvodnje naj plaširajo posamezna podjetja v izvoz. Zato bi po mnenju nekaterih članov odbora bilo vzpodbudneje, predvideti v tem planu odstotek industrijske proizvodnje za izvoz in ne samo odstotek povečanja nasproti letu 1962. Glede izvoza gradbenih storitev, o katerem govori zvezni družbeni plan, v republiškem ni ničesar navedeno. Za ta namen naj bi se dosέgla večja povezanost in skupno nastopanje gradbenih in industrijskih podjetij na tujih tržiščih.

Predlog družbenega plana LR Slovenije določa, naj bi se povečali realni osebni dohodki za okoli 7% v skladu s predvideno povečano produktivnostjo dela. Raven realnega standarda naj bi torej ustrezala in rasla vzporedno z

doseženimi uspehi na področju proizvodnje in produktivnosti. Prav glede na to so izvedeni tudi določeni premiki v delitvi družbenega proizvoda in narodnega dohodka, in to v korist osebne potrošnje. V planu zagotovljena odvisnost življenjskega standarda od storilnosti je zdrava osnova in močna vzpodbuda za trebni kvalifikacijski in visoko kvalificirani kadri in njihova večja ustalitev ter s tem pogoji za hitrejši razvoj proizvodnje in produktivnosti dela.«

V zvezi s tem načelom predloga družbenega plana naše republike je odbor obširno razpravljal o položaju na domačem trgu in možnostih za dvig življenjskega standarda prebivalstva. Kljub temu, da je v lanskem letu življenjski standard stagniral, daje vzpon gospodarske rasti v drugi polovici leta optimistične izglede za ostvaritev tega cilja. Pogoj za to je seveda povečana proizvodnja, večja produktivnost dela, založenost na trgu, boljše oskrbovanje prebivalstva s potrošnim blagom, ekonomičnost pri investicijah in, v zvezi z vsem tem, stabilizacija trga. Dejansko je mogoče povečati realne osebne dohodke v istem obsegu in stopnji, kot se povečujeta proizvodnja in produktivnost dela, samo pod pogojem, da je trg stabiliziran. Ukrepi, s katerimi naj se ta stabilizacija doseže, pa naj ne bodo administrativni, ker le-ti dosežejo le začasen efekt, ampak predvsem ekonomsko politični. Povečana proizvodnja mora zagotoviti potrebne količine zlasti tistega blaga, ki ga je primanjkovalo lani in prav to pomanjkanje je vnašalo nemir na trg ter dviganje cen. Zlasti velja to za kmetijske pridelke, saj je zaradi zastoja v kmetijski proizvodnji prišlo že v lanskem letu do občutnega dviga cen kmetijskim pridelkom, kar je vplivalo na to, da realni življenjski standard v letu 1962 ni le stagniral, ampak celo nekoliko nazadoval, med tem ko beležimo za dveletno razdobje njegovo skladno rast s produktivnostjo. Občuten dvig cen kmetijskih pridelkov pa ni dovedel do povečane proizvodnje pri kmetijskih proizvajalcih, ampak celo nasprotno — do zmanjšanja proizvodnje. Letošnje leto torej začnemo z manjšimi zalogi, kar pa ne bi smelo ogroziti v planu določenih ciljev.

Odbor je nadalje obširno razpravljal o lanskoletnih nihanjih cen v industriji in trgovini in o pojavih slabe založenosti trgovin. V zvezi s cenami je razpravljalo o maržah v trgovini, zlasti glede na to, da s februarjem preneha veljati sedanja uredba o maržah. Pri evidenci in kontroli nad cenami je treba težiti za vzpostavljanjem družbene kontrole, ki naj prepreči predvsem z ekonomskimi ukrepi stihijo pri formiranju cen, hkrati pa je treba preskrbeti, da bo trg založen. V trgovini s kmetijskimi pridelki se da to doseči zlasti s pogodbami. Kar najbolj je treba zmanjšati vplivanje vmesnih faktorjev med proizvodnjo in trgovino, ki povečujejo ceno. Predpisi, zvezni in republiški, ki so že izdani oziroma se pripravljajo, kot tudi predloženi družbeni plan, delujejo in napotujejo ljudske odbore in gospodarske organizacije k delovanju v tej smeri. Člani odbora pa so vendarle bili mnenja, da bi bilo treba pri tem hitreje in konkretnije ukrepati in izpolnjevati ter nadalje razvijati naš gospodarski sistem, da zagotovimo uspeh zastavljenim ciljem.

Razprava je poudarila medsebojno povezanost teh poglavitnih vprašanj, o katerih je odbor razpravljalo pri obravnavanju predloga družbenega plana LR Slovenije za leto 1963 in so se k tem vprašanjem člani odbora vračali tudi v razpravi o posameznostih. Ne glede na težave, ki jih bomo morali odpravljati, pa so bili člani odbora mnenja, da so dani tako objektivni pogoji, to je doseženi položaj in stanje v našem gospodarstvu, kakor tudi subjektivni, ki se odražajo v splošni pripravljenosti za reševanje poglavitnih problemov, da izvedemo predvidene naloge.

Pri posameznih poglavjih so člani odbora opozarjali na nekatere probleme določenih panog; med drugim so razpravljali o kreditiranju serijske opreme v novih pogojih, ko je to prepuščeno republikam; o potrebi hitrejšega nadaljnega razvoja bazične industrije v zveznem merilu in pojavu pomanjkanja proizvodov črne metalurgije in industrije barvnih kovin v lanskem letu; o problemih v tekstilni industriji, kjer težave s preskrbo surovin — bombažem, volno in barvami — ovirajo boljšo pripravo dela in bolj ekonomičen tehnološki proces.

Glede elektroenergije je bil odbor mnenja, da je treba pravočasno vse pripraviti in hitreje izvajati nova dela, da si zagotovimo potrebne količine elektroenergije v prihodnosti. Pri tem zanemarjamo veleodjem, kjer že nastajajo izpadi proizvodnje zaradi konic, slabe mreže in kvalitete. Prav to je tudi razlog, da je naš izvoz električne energije manjši.

V gradbeništvu ugotavljamo precejšnje pomanjkljivosti pri pripravi dela. Po mnenju nekaterih članov odbora je razlog tudi v tem, da se o določenih, zlasti večjih investicijah sicer poprej na široko razpravlja, zlasti o lokaciji in drugih pogojih, potem pa, ko pade odločitev, je treba na hitro, brez zadostnih priprav, pričeti z delom. Tu so bili mnenja, da bi bilo treba v planu za gradbeništvo vnesti bolj konkretne določbe o obsegu del.

Pri gozdarstvu nastopajo razne težave pri nabavi opreme za racionalnejše delo tudi zato, ker ni udeleženo na deviznih sredstvih, čeprav jih ustvarja v precejšnjem obsegu.

Daljša razprava se je v odboru razvila o turizmu in obrti. Soglasno je podprl prizadevanja za pospešen razvoj turizma, ki naj omogočijo doseganje hitrejših ekonomskih učinkov zlasti glede inozemskega turizma. Zaskrbljujoč pa je padeč domačega turizma v lanskem letu. Po mnenju odbora je treba zagotoviti rekreacijo delovnega človeka in mu nuditi možnosti za oddih. Tu imajo zlasti pomembno vlogo počitniški domovi, ki pa jih z zahtevo, naj poslužejo po ekonomskem računu, močno približujemo gostinstvu. Prizadevanja za koriščenje dopustov delovnih ljudi v predsezoni in po njej lahko uspejo le do določene meje in bi bilo treba zato celotno problematiko domačega turizma kompleksno proučiti. V razpravi o obrti, ki ne dohaja stalno se povečujočega povpraševanja po obrtnih uslugah, ampak, nasprotno, pada, se je odbor zadovoljil s pojasnili o novih ukrepih na tem področju.

Odbor je tudi razpravljal o določenih izkrivljanjih zakonitih predpisov o poslovni tajni. Bil je mnenja, da teh predpisov ne gre izvajati tako, da je to v škodo prizadevanjem skupnosti za razvoj celotnega gospodarstva.

Po končani razpravi je odbor vskladil amandmaje z odborom za gospodarstvo Republiškega zbora in zato predlaga te-le spremembe in dopolnitve:

— na 3. strani se v predzadnji vrsti drugega odstavka med besedi »zasebnega proizvajalca« vstavi še besedo »kmetijskega«.

Na koncu sedanjega besedila drugega odstavka na strani 3. se dodaja še naslednji stavek:

»Zato bi se morale kmetijske zadruge še bolj naslanjati na strokovne službe, ker bo le v tesnem sodelovanju med strokovnimi kadri v proizvodnji, v strokovnih službah in znanstveno-raziskovalnem delu mogoče urejati probleme, ki se pojavljajo v sodobni proizvodnji; to velja še posebej za živinorejo.«

Za sedanjim drugim odstavkom na tretji strani se dodaja nov tretji odstavek, ki se glasi:

»Občine naj bi s sredstvi svojih stanovanjskih skladov še nadalje podpirale stanovanjsko izgradnjo na družbenih posestvih, da bi se s tem zagotovili potrebni kvalificirani in visoko kvalificirani kadri in njihova večja ustalitev ter s tem pogoji za hitrejši razvoj proizvodnje in produktivnosti dela.«

— Na strani 11. naj se v tretjem odstavku 2. točke zadnji odstavek spremeni tako, da se glasi:

»Komunalne organizacije naj postopoma oblikujejo cene komunalnih uslug na višini stroškovnih cen, pri tem pa se ne bi smele cene v tem letu zvišati tistim komunalnim uslugam, ki jih neposredno plačuje prebivalstvo.«

— Na strani 11. naj se v prvem odstavku 3. točke del stavka, ki se glasi »pedagoškemu kadru tolikšne osebne dohodke kakor upravnim uslužbencem«, zamenja z besedilom »pedagoškemu kadru takšen porast osebnih dohodkov, ki bo ustrezal porastu dohodkov teritorialne enote.«

— V zadnjem odstavku na strani 12. naj se besedilo »in k prilagoditvi naravnih zdravilišč tudi za zdravstvene usluge« zamenja z besedilom »ter k urejanju naravnih zdravilišč za potrebe zdravstvene oskrbe«.

— Na strani 15. naj se v drugi vrsti 3. točke besedilo »ustvarjeni pogoji za normalno amortiziranje« zamenja z besedilom »ustvarjeni boljši pogoji za amortiziranje.«

— Na strani 15. naj se drugi odstavek prvega odstavka 5. točke spremeni tako, da se glasi: »Zmanjšana vloga Splošnega investicijskega sklada ter znižana udeležba pri že odobrenih posojilih bosta terjali koncentracijo sredstev na ravni republike preko bančnega sistema.«

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev Ljudske skupščine LRS, da sprejme predlog družbenega plana LR Slovenije za leto 1963 z navedenimi spremembami in dopolnitvami.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Staneta Feleta.

Št. 30-1/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Stane Fele l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za zdravstvo
in socialno politiko

POROČILO

k predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963

Odbor za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora je na seji 21. januarja 1963 obravnaval predlog družbenega plana LR Slovenije za leto 1963. Člani odbora so iznesli vrsto važnih problemov.

Družbeni plan navaja skrb republike za razvoj zdravstva in vlaganje sredstev za izgradnjo kliničnih bolnic in institutov medicinske fakultete v Ljubljani.

Gre za gradnjo medicinskega centra, ki bo povsem pravilno združeval bolnične objekte, učno bazo za vse strokovno šolstvo in raziskovalno delo. S tem bo v precejšnji meri rešeno tudi vprašanje bolničnih kapacitet v našem republiškem centru. Pomanjkanje posteljnega fonda je v Ljubljani izredno in številne bolezni, ki zahtevajo večdnevno zdravljenje v bolnici, se zdravijo samo ambulantno, število odklonjenih bolnikov nenehno raste. Okraj je do sedaj premalo skrbel za reševanje tega vprašanja, prav tako za ustanavljanje nekaterih zdravstvenih šol. Ljubljana sploh nima srednje strokovne šole za medicinske sestre. Tudi obstoječe šole imajo minimalne kapacitete. Ob reformiranem študiju na medicinski fakulteti so se tudi pokazali slabši uspehi, ker premajhne kapacitete teoretskih institutov še daleč ne morejo nuditi študentom dovolj kvalitetnega pouka. Posebno novi medicinski center bo potreboval še številne temeljito usposobljene srednje, višje in visoko kvalificirane zdravstvene kadre. Zato bo treba prav v Ljubljani republiška, okrajna oziroma občinska sredstva smotrnno združevati za izgradnjo takega medicinskega centra, ki bo vključeval že nakažano trojno dejavnost, to je zdravstveno dejavnost s pedagoškim ter raziskovalnim delom medicinske fakultete. S tem naj bi se sedanje nevezdržno stanje, ki ga v prvi vrsti občutijo bolniki, brez odlašanja začelo reševati.

Ob izgradnji bolničnih kapacitet, ki so v republiškem centru, seveda nujno potrebne, pa bo treba proučiti in najti čim boljše možnosti za dokončanje bolničnih kapacitet, ki so v izgradnji v manj razvitih področjih, in oblike pomoči republike pri tem. Potrebna bi bila večja mobilizacija bančnih sredstev in večje možnosti kreditiranja zdravstvenim zavodom za novogradnje in obnavljanje. Investicije za zdravstvene zavode imajo svoje mesto v sklopu negospodarskih investicij, vendar morajo biti v celotnem kompleksu investiranja prav tako važne, ker dopolnjujejo oziroma prispevajo k skladnosti celotnega gospodarskega razvoja.

Nekateri poslanci so podčrtali načelo družbenega plana, ki govori o racionalni izrabi sredstev socialnega zavarovanja in o vsestranskem varčevanju, pri čemer ne sme biti prizadeta kvaliteta oskrbe zavarovancev. Pri realizaciji tega načela je ponekod opaziti, da gre varčevanje v nepravilni smeri. Varčuje naj se v večji meri pri izdatkih za administracijo, ki je postala zelo komplicirana in pri nepotrebnih birokratskih postopkih ob nudenju zdravstvenih uslug. S tem izgublja sama vsebina zdravstvene usluge na svojem efektu. Tudi prava vloga zdravnikov specialistov in splošnih zdravnikov se pri pretirani obremenitvi z administracijo močno izgublja in ti ne morejo dosegati take kvalitete svojega dela, kakor bi jo zaradi svoje usposobljenosti lahko. Zato je treba pri proučevanju in izvajanju ukrepov toliko bolj vztrajati na načelih, o katerih govori družbeni plan.

Zdravstveni zavodi imajo pri sedanjem načinu financiranja minimalne možnosti za formiranje skladov. Skladi so tudi v zdravstvenih zavodih nujno potrebni, tako za rekonstrukcijo ali razširjanje dejavnosti kot za družbeni standard. Naši zavodi so zgrajeni povprečno do 50 %, poleg rekonstrukcij je nujno obnavljanje izrabljenih, a zelo dragih aparatov, instrumentarija itd. Ocena osnovnih sredstev je nizka, prav tako amortizacija. Obvezno vplačevanje amortizacije v občinske sklade je, kljub drugačnim možnostim, izenačeno v vseh občinah na maksimalnih 50 %, ne da bi pri tem upoštevali stanje posameznih zdravstvenih zavodov. Možnosti posojil iz tega sklada zdaleč niso v sorazmerju s potrebami po obnavljanju. Letno lahko kupijo zdravstveni zavodi za svoje kadre le par stanovanj ali še teh ne, medtem ko bi jih nujno potrebovali

več. Zaradi tega se v samoupravnih organih zdravstvenih zavodov opaža zmanjševanje elana in čuta odgovornosti, ker v takih pogojih nimajo pravih možnosti za gospodarjenje.

Tudi sistem formiranja dohodka in osebnih dohodkov v zdravstvenih zavodih še ni dober, ker še ne daje dovolj možnosti nagrajevanja po resničnem delovnem uspehu. V tem pogledu nastajajo še večje težave v tistih zdravstvenih zavodih, ki imajo veliko dolgotrajnih dolžnikov, ker se upoštevajo realizirani in ne fakturirani dohodki.

Pri problemih standarda so poslanci razpravljali o ostrejši borbi za stabilizacijo cen, tržnih razmer in proizvodnje za domače potrebe ter o gradnji stanovanj, ki bi se morala še razširiti. Pomanjkanje stanovanj namreč povzroča tudi občutne in številne socialne probleme. Dotaknili so se tudi problemov v krajevnih skupnostih, v zvezi z načeli družbenega plana o razvijanju servisov za opravljanje storitev občanom, služb socialne pomoči ter drugih ustanov in služb za razbremenjevanje družine in gospodinjstva. Materialna sredstva krajevnih skupnosti ne bi smela biti odvisna samo od prispevkov občanov in od slučajnih možnosti občinskih proračunov, kar je razvidno iz sedanjih osnutkov občinskih statutov. Zagotoviti bi jih bilo treba čvrsteje npr. s konstantnimi procenti. Pomembno bi bilo, če bi z ustreznimi odloki realizirali načela o obveznem vključevanju gradnje otroških vzgojno varstvenih ustanov v stanovanjske gradnje. Tudi financiranje in organizacija obratov družbene prehrane še ni dovolj uspešna in racionalna. Predvsem pa je potrebno organizirati servise za laično, vendar kvalitetno nego bolnika na domu, pod nadzorstvom zdravstvene službe. K financiranju teh servisov bi morale v primerni obliki prispevati tudi gospodarske organizacije, ker je zanje, celo pri nekvalificiranih delavcih, večkrat cenejša domača nega bolnika kot pa izostanki od dela zaradi negovanja obolelih družinskih članov. Razvijati je tudi bolj organizirano pomoč in nego starih in onemoglih v okviru krajevnih skupnosti, predvsem glede na drago oskrbovanje v zavodih.

Resnejši socialni problem, ki ga bo treba še proučevati, so starejši ljudje na podeželju, mali posestniki, brez delovne sile. Otroci, ki bi morali skrbeti za starše, živijo v mestih in imajo sami družine. V zvezi s socializacijo kmetijske proizvodnje predvidene rente ne zadoščajo za preživljanje, če jih določamo v sorazmerju z vrednostjo njihove zemlje. Socialno varstvenih skladov v občinah ne moremo obremenjevati še s temi izdatki in tudi zdravstvenega varstva ne morejo več uživati iz kmetijskega zavarovanja.

Pojavlja se vprašanje proučitve kompleksne socialne problematike prebivalstva v naši republici. Zato je nujno organizirati številnejše občinske centre za socialno delo, jih usposobiti za proučevanje in prenehati z administrativnim reševanjem problemov oziroma dajanjem pomoči.

V zvezi z načeli, naj se v industrijskih središčih zaposluje predvsem domača delovna sila, so nekateri poslanci nakazali velike možnosti za zaposlitev ljudi, zlasti mladine na podeželju, v intenzivnejšem kmetijstvu, vrtnarstvu, predelovalnih obratih in podobno.

Eden od poslancev je nakazal in predlagal proučitev problema, ki je v sezonskem zaposlovanju prebivalstva v bližini avstrijske meje, ker se zaposluje v Avstriji, ter njihovo socialno in zdravstveno varstvo. Ta pojav postaja vse bolj množičen in prav zato terjá rešitve, ker bodo ti ljudje sčasoma postali veliko socialno breme za tamkajšnje občine.

Ker torej predlog plana v svojih smernicah nakazuje reševanje problemov na področju zdravstva in socialnega varstva v skladu s potrebami tega področja samega kakor tudi splošnih ciljev razvoja in ker se odbor strinja tudi s spremembami in dopolnitvami, ki so jih k predlogu plana predložili drugi odbori, predlaga odbor Republiškemur zboru, da ga sprejme s predlaganimi spremembami in dopolnitvami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca dr. Ivana Kopača.

Št. 30-1/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Predsednik:

dr. Ivan Kopač l. r.

Mira Svetina l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za vprašanja dela
in socialnega zavarovanja

POROČILO

k predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963

Odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja Zbora proizvajalcev je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog družbenega plana LR Slovenije za leto 1963 in sicer predvsem tisti del, ki govori o proizvodnji, zaposlenosti in produktivnosti dela ter o družbenem standardu in družbenih službah.

Ze v preteklem letu je povečano vključevanje gospodarskih organizacij v mednarodno trgovino imelo za posledico velik premik delovne sile iz pomožnih obratov v neposredno proizvodnjo. Ta proces se bo moral v letošnjem letu nadaljevati, če hočemo, da se bo produktivnost dela povečala. Da bi gospodarske organizacije mogle izvesti te ukrepe, odbor meni, da morajo občinski ljudski odbori v večji meri pospešiti ustanavljanje specializiranih delavnic, ki bodo lahko pogodbeno prevzele razne remonte in večja popravila v podjetjih.

Odbor je nadalje razpravljaj o vprašanju neurejene organizacije proizvodnje v manjših gospodarskih organizacijah, ki ne morejo najeti zavodov za produktivnost ali organizacijo dela, ker jim njihova sredstva tega ne dopuščajo. Usluge teh zavodov so še vedno zelo drage in večkrat premalo konkretne. Odbor je bil mnenja, da morajo gospodarske organizacije s takimi zavodi skleniti pogodbo tako, da mora zavod ne samo predlagati organizacijo dela, ampak jo tudi izpeljati in tako usposobiti gospodarsko organizacijo za povečano proizvodnjo.

V zvezi z zaposlitvijo odvečne delovne sile, ki je bila sproščena zaradi boljše organizacije dela, pa bi morali občinski ljudski odbori razvijati predvsem terciarne dejavnosti.

Odbor je obravnaval še vprašanja usmerjevanja defektne mladine v ustrezne poklice in vzdrževanje takih šol, vprašanje zniževanja stroškov socialnega zava-

rovanja in nekatera druga vprašanja v zvezi z zaposlovanjem in produktivnostjo dela.

Odbor se je v celoti strinjal s predlogom družbenega plana LR Slovenije za leto 1963 in predlaga, da ga Zbor proizvajalcev sprejme.

Odbor se strinja tudi z dopolnitvami, ki jih predlaga odbor za gospodarstvo ZP.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Stanislava Brovinskega. Št. 30-1/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Stanislav Brovinsky l. r.

Predsednik:

Jože Bergant l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za prosveto in kulturo

POROČILO

k predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963

Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog družbenega plana LR Slovenije za leto 1963 s posebnim ozirom na problematiko, ki spada v delovno področje odbora.

Odbor ugotavlja, da je družbeni plan uvrstil med osnovne smernice na področju kulture in prosvete prav tista stališča, ki jih je odbor zavzemal že na vrsti svojih sej in ki jih je deloma oblikoval tudi v posebnih priporočilih. Zato se odbor glede politike na področju prosvete in kulture v celoti strinja s predlogom družbenega plana, ki v strnjeni obliki zajema najosnovnejše in najbolj pereče probleme na tem področju.

Ko je odbor razpravljajal o vlogi in mestu kulture in prosvete v sklopu celotnega spleta novih družbeno ekonomskih odnosov in razvoja, ki ga predvideva družbeni plan, je obravnaval funkcije teh področij predvsem s stališča, kako naj področje kulture in prosvete pripomore k uresničitvi integralnih ciljev družbenega plana. S tega stališča je nujno, da se tako v pogledu postavljenih ciljev kakor tudi sredstev, s katerimi naj te cilje dosežemo, postavijo to področje v okviru razpoložljivih sredstev in predvidenih sorazmerij, hkrati pa naj te cilje zasleduje v skladu z značajem splošnih družbeno ekonomskih odnosov in zakonitosti, ki jih jemlje predlog družbenega plana za osnovo predvidenega razvoja.

Ko je s tega stališča obravnaval vprašanja na področju kulture, je odbor poudaril, da kulturne in umetniške institucije ne predstavljajo le posebnega vidika splošne potrošnje in družbenega standarda, ampak da so pomembno sredstvo, ki naj pripomore k realizaciji postavljenih družbenih ciljev. Razvoj novih družbenih odnosov, pa tudi neposredne naloge, ki se postavljajo pred delovnega človeka — proizvajalca, zahtevajo njegovo široko razgledanost, višjo

kulturno in etično raven, ker bo samo tak človek sposoben realizirati višje cilje socialističnega razvoja. Kultura je tedaj integralni sestavni del novih družbeno ekonomskih odnosov.

Zato se odbor na eni strani strinja, da si je treba prizadevati za razvoj zlasti tistih tehničnih sredstev, ki so po svoji naravi sposobna čim bolj množično vplivati na kulturno raven delovnih ljudi, zlasti televizija, film, tisk in založništvo, in da je na drugi strani treba dvigniti kvaliteto teh dejavnosti na raven, ki bo najbolj ustrezala postavljenim ciljem.

Take funkcije kulturnega dela zahtevajo zato tudi tak odnos družbenopolitičnih skupnosti do njih, da bo njihova vloga prišla čim bolj do izraza in da bodo prizadevanja na kulturnem področju, zlasti občin, postala bistveni sestavni del prizadevanj za nove družbeno-ekonomske odnose. Hkrati pa naj institucije na tem področju utrdijo svoje odnose z družbenopolitičnimi skupnostmi na osnovi delovnih programov, ker le-to na eni strani odpira pot za rešitev mnogih finančnih problemov in iskanje novih virov tudi izven proračuna, hkrati pa tudi na osnovah, ki so najbolj v skladu s sedanjimi odnosi na področju družbene proizvodnje. Tak način iskanja novih poti za financiranje ni samo reševanje ozko tehničnih finančnih problemov, ampak je istočasno tudi način, da se kulturno umetniško delo po svoji dinamiki in obsegu čim bolj vskladi z realnimi potrebami. Delo na takih osnovah naj pospešujejo tudi različni skladi, ki so namenjeni področju kulture.

Odbor z zadovoljstvom ugotavlja, da je do take integracije v veliki meri že prišlo na področju znanstvenoraziskovalnega dela. Zato se tudi strinja z načinom, kako predlog družbenega plana to področje dejavnosti povezuje s splošnimi nalogami razvoja. Ne gre za posebno, iz ostalega konteksta izločeno dejavnost, ampak za dejavnost, ki se na vseh področjih prepleta z ustreznimi nalogami na posameznem področju, tako na področju proizvodnje kakor tudi na področju različnih družbenih služb.

Taka prizadevanja so že v veliki meri obrodila sadove tudi na področju šolstva, kjer pa je treba z naporom v to smer še nadaljevati, ker razvoj gospodarstva terja tudi ustrezno večje zmogljivosti zlasti srednjega strokovnega in visokega šolstva, ker razvoj tehnologije zahteva tudi ustrezno usposobljen kader.

Tako se izobraževalni centri v okviru gospodarskih organizacij vključujejo v enoten sklop našega celotnega izobraževalnega sistema, na drugi strani pa preko njih tudi izobraževalni sistem sam na sebi dobiva tesnejši kontakt s potrebami proizvodnje. Odbor pa ugotavlja, da se morajo gospodarske organizacije zavzeti še za kvalitetnejše delo izobraževalnih centrov in njih razširitev. Istočasno pa se morajo tudi občine za njih delo in probleme ter vključevanje v celoten izobraževalni sistem bolj zanimati kakor doslej.

Podobno velja tudi za nadaljnjo utrditev poklicnih, tehniških in njim ustreznih šol, zlasti ker bo treba prav na tem področju rešiti še vrsto perečih vprašanj financiranja. Pri iskanju notranjih rezerv, ki velja za ta področja v enaki meri, kakor na vseh drugih področjih, je odbor ugotovil, da so take rezerve zlasti v strokovnih in vajenskih šolah, ki so jih ustanovile posamezne gospodarske organizacije. Te šole po svojih zmogljivostih dostikrat daleč presegajo potrebe posamezne gospodarske organizacije in so zato delno neizkoriščene, delno pa se prav zaradi takih okoliščin nahajajo v neugodnem finančnem položaju, ker prevelike zmogljivosti takih šol v preveliki meri pritiskajo na

finančne zmogljivosti ustanovitelja. Z ustrežno rešitvijo tega problema bi bilo mogoče rešiti tako vprašanje kritja potreb za tista področja, kjer zmogljivosti primanjkuje, kakor tudi finančne probleme teh šol samih.

Posebno vprašanje predstavlja na področju šolstva vprašanje investicij. Predlog družbenega plana ugotavlja, da je treba povečati zmogljivosti osnovnih šol, da se odpravi vsaj tretja izmena. Ta problem pa se postavlja z vso ostrino tudi pri visokem šolstvu, ki je izredno povečalo svoje naloge, mrežo samih visokošolskih zavodov, in kjer nove, modernejše oblike pouka zahtevajo tudi ustrezna nova, tehnična materialna sredstva. Značilnost letošnjega družbenega plana je med drugim tudi v tem, da vsebuje poseben, nov del, ki govori o pogojih gospodarjenja. Po mnenju odbora bo treba čimprej tudi na področju šolstva rešiti nekatera važna vprašanja, zlasti na področju investicij, ki predstavljajo v bistvu pogoje gospodarjenja.

Med temi vprašanji so zlasti pereča naslednja: v čim večji meri si prizadevati, da se bodo sredstva, ki so namenjena za investicije v šolstvu, v bodoče dejansko uporabljala samo za investicije in da se osnovne potrebe šolstva pokrivajo iz drugih ustreznih virov; urediti vprašanje amortizacije šolskih objektov, kar je pogoj, da se reši tudi naslednje vprašanje; proučiti možnost, da bodo pod splošnimi in enakimi pogoji tudi šolski zavodi lahko najemali investicijske kredite iz virov, ki so namenjeni investicijam.

Tudi na področju visokega šolstva pa predstavlja važen vir notranjih rezerv sam proces konsolidacije dosedanje izgradnje mreže visokošolskih zavodov in njihova funkcionalna utrditev in vskladitev z obstoječimi potrebami. Tako je treba npr. proučiti možnost uvedbe posebnega sistema vpisa na visoke šole na podlagi preizkusa sposobnosti.

Ker torej predlog plana v svojih smernicah nakazuje reševanje problemov na področju kulture in prosvete v skladu s potrebami tega področja samega kakor tudi splošnih ciljev razvoja in ker se odbor strinja tudi s spremembami in dopolnitvami, ki so jih k predlogu plana predložili drugi odbori, predlaga Republiškemur zboru, da ga sprejme s predlaganimi spremembami in dopolnitvami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Šušteršiča.

Št. 30-1/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Franco Šušteršič l. r.

Predsednik:

Franco Perovšek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
Zakonodajni odbor RZ
Zakonodajni odbor ZP

POROČILO

k predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963

Zakonodajna odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev sta na skupni seji dne 23. januarja 1963 obravnavala predlog družbenega plana LR Slovenije za leto 1963, in sicer njegov normativni del in ga soglasno sprejela.

Odbora ugotavljata, da je predlog družbenega plana v skladu z zveznim družbenim planom in z drugimi zakonitimi predpisi.

Zakonodajna odbora sprejemata predlog Izvršnega sveta, da se v prvi vrsti prvega odstavka in tretji vrsti drugega odstavka 2. točke četrtega dela med besedama »plani« (oziroma: »planov«) in »resolucije« (oziroma »resolucij«) nadomesti besedica »ter« (oziroma »in«) z besedico »oziroma«.

Zakonodajna odbora predlagata Republiškemu zboru in Zboru proizvajalcev, da sprejmeta predlog družbenega plana LR Slovenije za leto 1963.

Za skupnega poročevalca sta odbora določila ljudskega poslanca Janeza Lesjaka.

Št. 30-1/63.

Ljubljana, dne 23. januarja 1963.

Predsednik
zakonodajnega odbora RZ:
dr. Heli Modic l. r.

Predsednik
zakonodajnega odbora ZP:
Andrej Babnik l. r.

Poročevalec:

Janez Lesjak l. r.

PREDLOG ZAKONA

o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov

1. člen

Iz skupnih virov dohodkov doseženih na območju okraja pripada

okraju Celje	55 %
okraju Koper	73 %
okraju Ljubljana	52 %
okraju Maribor	56 %

2. člen

Okrajem pripada udeležba na delu sodnih taks, ki pripada proračunom, po odstotkih iz 1. člena tega zakona.

3. člen

Občinam pripada najmanj 28 % dohodkov iz skupnih virov dohodkov, doseženih na območju občine.

4. člen

Za skupni vir dohodkov vseh politično teritorialnih enot se šteje občinska doklada od kmetijstva po najnižjih povprečnih stopnjah od katastrskega dohodka, določenih v naslednjem odstavku.

Najnižja povprečna stopnja občinske doklade od kmetijstva znaša za okraje v LR Sloveniji 13,3 s tem, da znaša za okraja Celje in Ljubljana 11,7, za okraj Koper 13,2 in za okraj Maribor 12,8^{0/0}.

5. člen

Ta zakon začne veljati z dnevom objave v »Uradnem listu LRS« uporabljati pa se od 1. januarja 1963. S tem dnem preneha veljati zakon o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov z dne 5. februarja 1962 (Uradni list LRS št. 5/62).

OBRAZLOŽITEV

Posebne okolnosti, v katerih se mora izvršiti delitev proračunskih dohodkov med LR in LO so v letošnjem letu naslednje:

1. Kalkulacija proračunskih dohodkov, izdelana na meji realnosti, omogoča le 10% povečanje proračunskih dohodkov.

V letu 1961 smo tako razmejitev izvedli v okviru 20% pričakovanega povečanja sredstev. V letu 1962 pa v okviru ca. 30%. Sorazmerno s tako velikimi povečanji je bilo možno spreminjati razmerja v deljivih dohodkih, ker je bilo to nadomeščeno s sorazmernim povečanjem nedeljivih dohodkov.

Na višino maksimalnega vzpona proračunskih sredstev za leto 1963 vpliva še prenos obveznosti iz zvezne pristojnosti ter zvišana udeležba za zvezo od 10 na 12%, kar zmanjšuje možnosti povečanja dosedanje proračunske potrošnje za Slovenijo v globalu le za 6,7%.

Tako nizek porast dohodkov pa ne omogoča nadaljnjih prelivanj med nosilci proračunske potrošnje. Nasprotno, zahteva, da se zaradi nekaterih vrst proračunskih izdatkov, kot so osebni izdatki nasploh in posebej v šolstvu, zmanjšujejo ali pa odpravljajo nekatere dosedanje vrste proračunske potrošnje kot so npr. razne investicije in drugi, po zakonih neobvezni proračunski izdatki. Tempo naraščanja proračunskih izdatkov se je ustalil na nivoju pričakovanega narodnega dohodka.

2. Predvidevanje višjih dohodkov od predlaganih, bi pomenilo fiktivne proračune; trošenje po takih proračunih pa deficitno financiranje. Tako ugotovitev utemeljujemo z dejstvom, da so izčrpane možnosti relativnega poviševanja davščin od dohodkov in potrošnje državljanov, od koder se pretežno zajemajo proračunski dohodki.

Formiranje vseh bruto proračunskih sredstev na področju LRS (vključujoč torej tudi udeležbo zveze) je naslednje:

	1960	1961	Ind.	1962	Ind.	1963	Ind.
Deljivi dohodki	37 534	49 242	131	55 060	112	61 778	112
Posebni dohodki	5 860	7 694	131	15 060	196	17 100	114
Ostalo	548	851	155	1 130	133	1 130	100
Prenešana sredstva	1 125	1 960	174	4 285	219	3 300	77
Skupaj	45 067	59 747	133	75 535	126	83 303	110

V LRS narašča proračunska potrošnja (indeks 1960: 1959 — 113, 1961: 1960 — 133, 1962: 1961 — 126) že vsa leta hitreje, kakor naraščajo deljivi dohodki in kakor narašča narodni dohodek, ki se je v vsej tej dobi gibal največ s porastom 10 %.

Naraščanje potrošnje, ob zmanjševanju udeležbe na deljivih dohodkih ter ob prenešenih obveznostih iz republike, so ljudski odbori pokrivali z maksimalnim uvajanjem posebnih dohodkov. Posebni dohodki se v zadnjih letih gibljejo takole: 1961: 1960 — 131, 1962: 1961 — 196, 1963: 1962 — 114.

Za tako povečanje posebnih dohodkov so imele občine ekonomsko realne osnove le v povečanju dohodkov privatnih kmetijskih proizvajalcev, deloma tudi obrtnikov. Dejansko pa so se izvedla glavna povečanja pri posebnih dohodkih v občinskih prometnih davkih in dopolnilnem proračunskem prispevku iz osebnega dohodka, kar pa je zmanjševalo prizadevanja za izboljšanje realnih dohodkov zaposlenih oziroma vplivalo na standard državljanov.

Očitno je, da je finančna situacija ter nenehno naraščanje potreb, ki so ljudskim odborom s predpisi naložena, zahtevala od njih iskanja rešitve v dviganju posebnih dohodkov.

Spričo tega, da so te možnosti nadaljnega skokovitega povečanja izčrpane in da ni možno računati, da bi ti dohodki tudi v bodoče rasli v enaki dinamiki, kakor doslej, je potrebno z delitvijo sredstev zagotoviti vsem družbeno-političnim skupnostim kritje osnovnih potreb potrošnje.

Taka delitev sredstev pa ne omogoča večje diferenciacije med bolj in manj razvitimi družbeno političnimi skupnostmi.

Predlagana razdelitev bruto proračunskih dohodkov med republiko in ljudske odbore je zasnovana na naslednjem planu proračunskih dohodkov:

	Ocenjena realizacija za 1962	Ocena za leto 1963	1963 1962
I. SKUPNI DOHODKI			
Pror. prisp. iz oseb. doh. iz gosp.	28 800	33 120	115
Pror. prisp. iz oseb. doh. izven gosp.	9 600	10 848	113
Dohodnina od kmetijstva	2 500	2 500	100
Dohod. od ostal. pokl. in premož.	2 100	2 300	110
Del. obč. dokl. od kmet. in promet. davek od hmelja	2 300	2 372	103
Upravne takse	750	800	107
Prom. davek od zasebnikov in davčnih vrednotnic	2 200	2 400	109
Prometni davek od potroš. alkoholnih pijač	750	850	113
Občinski prometni davek od alkoholnih pijač do 5 % in 10 %	1 100	1 228	112
Občinski prometni davek od prodaje na drobno do 3 %	3 600	4 000	111
Zemljarina	—	—	—
Prorač. prisp. iz sklada skupne porabe	—	—	—
Sodne takse 80 %	1 360	1 360	100
Skupaj I.	55 060	61 778	112

	Ocenjena realizacija za 1962	Ocena za leto 1963	1963 1962
II. POSEBNI DOHODKI			
Davek iz osebnih dohodkov	225	300	133
Dopol. prorač. prisp. iz oseb. doh.	4 400	4 900	111
Obč. dokl. od kmetijstva — neobv.	2 000	2 800	140
Obč. dokl. od ostalih pokl. in premoženja	650	750	115
Obč. p. d. od alkoholnih pijač nad 5 % in 10 %	3 100	3 400	110
Občinski pr. d. od prodaje na drobno nad 3 %	2 400	2 700	113
Občinske takse	220	220	100
Davek na tujo delovno silo	140	130	93
Prometni davek od vina in žganja	225	200	89
Prisp. kom. org. in pavšalistov	1 700	1 700	100
Skupaj II.	15 060	17 100	114
III. DOHODKI URADOV IN USTANOV	130	130	100
IV. OSTALI DOHODKI	1 000	1 000	100
Skupaj I.—IV.	71 250	80 008	112
V. PRENEŠENA SREDSTVA			
Presežek iz prejšnjih let	1 552	300	19
Prenešena 10 % obvezna rezerva	2 733	3 000	110
Skupaj vsi dohodki	75 535	83 308	110

Izračun sredstev za leto 1963 je izveden na osnovi ocenjene realizacije proračunskih dohodkov v LRS za leto 1962.

V oceni za leto 1963 računamo, da bo proračunski prispevek iz osebnega dohodka iz gospodarstva za 15 % višji nasproti realizaciji 1962, izven gospodarstva pa za 13 % višji. Spričo tega, da je to prevladujoči dohodek v grupi skupnih dohodkov, saj predstavlja čez 70 % teh sredstev, vplivajo ostali dohodki na nivo teh dohodkov v manjši meri.

Posebni dohodki so prav tako ocenjeni maksimalno, saj je treba upoštevati, da so prav ti dohodki v letu 1962 porasli za 96 % in da ni možno računati z višjimi zneski, kakor jih predvidevamo.

Predlagamo naslednjo delitev proračunskih dohodkov za 1963 med LR in LO:

a) Od skupno ugotovljenih proračunskih dohodkov se odštejejo sredstva udeležbe zveze in sredstva, ki se rezervirajo za prenešene obveznosti iz federacije v znesku 1157 milijonov. Na ta način zagotovimo proporcionalno porazdelitev teh prenešenih obveznosti na vse nosilce proračunskih sredstev v LRS;

b) ostanek proračunskih sredstev se porazdeli med LR in ljudskimi odbori tako, da se zagotovi republiškem proračunu in proračunom ljudskih odborov enako povečanje vseh proračunskih dohodkov;

c) s takim načinom se prekinejo dosedanja prizadevanja za objektivizacijo delitve proračunskih dohodkov, ker je zaradi minimalno možnih povečanj po-

trebno določiti razmejitev deljivih dohodkov tako, da se v globalu vseh sredstev zagotovi sorazmeren porast vsem družbeno-političnim skupnostim.

Ob teh predpostavkah izgleda razdelitev proračunskih dohodkov takole:

	% udeležbe na deljivih dohodkih	Znesek deljivih dohodkov	Posebni dohodki	Skupaj sredstva v letu 1963 ^v	Sredstva v letu 1962	I n d e k s	
						1963 : 1962	brez prenosa iz zveze in z udeležbo zveze
Celje	55	4 685	2 378	7 063	6 616	106,7	
Koper	73	5 366	2 292	7 658	7 174	106,7	
Ljubljana	52	16 057	11 324	27 381	25 650	106,7	
Maribor	56	8 338	5 077	13 415	12 567	106,7	
Skupaj LO	56	34 446	21 071	55 517	52 007	108,7	
Republika		18 926	459	19 385	18 158	106,7	
Prenosi iz zveze		1 157		1 157			
Skupaj rep. proračun		20 083	459	20 542	18 158	113,1	106,7
Skupaj LR in LO		54 529	21 530	76 059	70 165	108,4	106,7
Zveza		7 249		7 249	5 370	135,0	
Skupaj LRS		61 778	21 530	83 308	75 535	110,3	107,1

V okviru take delitve sredstev v letu 1963 med LR in LO, ki predstavlja maksimalne možnosti povečanja, bo možno zagotoviti kritje osnovnih potreb le ob polnih naporih za proračunsko štednjo.

Zadržanje proračunske potrošnje v okvirih pričakovanega porasta narodnega dohodka je pomembna naloga letošnjih prizadevanj za stabilizacijo gospodarstva in za realen dvig življenjskega standarda.

Po določbah 187. člena zakona o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov odpade na LR Slovenijo kot skupen vir dohodkov med drugim tudi skupen znesek občinske doklade, prometnega davka od hmelja in dopolnilne dohodnine od prodaje lesa, ki jo plačujejo individualni kmetijski proizvajalci.

Za ta vir dohodkov se predlaga razdelitev v odstotkih po enotnih merilih (ki ga predstavlja katastrski dohodek) med posamezne okraje.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov.

Odbor je ugotovil, da je predlagana delitev sredstev v skladu s cilji družbenega plana, ki predvideva porast realne osebne potrošnje kot enega osnovnih

činiteljev za aktivizacijo gospodarstva. V takih okvirih je možno proračunsko potrošnjo povečati samo v proporcijah, na podlagi katerih je uravnovešena celokupna potrošnja s proizvodnjo. Položaj tako narekuje manjše povečanje proračunske potrošnje, kakor pa je naraščala v preteklih letih. S tega stališča je skupna vsota sredstev, namenjenih za proračun, relativno manjša nasproti porastu celokupne potrošnje. Taka relativno manjša skupna vsota pa zahteva tudi ustrezno spremembo v odstotkih delitve, če naj zagotovimo na eni strani obveznosti vseh proračunov, na drugi strani pa tudi njih sorazmerno enak porast.

Odbor se strinja s spremembo v 4. členu, kakor jo predlaga odbor za zakonodajo in predlaga Republiškem zboru, da predlog sprejme s to spremembo.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Pirkoviča.

Št. 400-2/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Franc Pirkovič l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov.

Glede na spremembe, izvedene z zakonom o spremembah zakona o območjih okrajev in občin, ki ga je sprejela Ljudska skupščina LRS dne 17. decembra lani in v skladu s potrebami, je bilo nujno na novo določiti udeležbo okrajev v skupnih virih dohodkov. Odbor se je strinjal z obrazložitvijo, dano k predlogu in je zato predlog zakona soglasno sprejel.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Avseca.

Št. 400-2/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Ivan Avsec l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR
Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 23. januarja 1963 obravnaval predlog zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov in ga v načelu sprejel brez sprememb.

Pri podrobni obravnavi predloga zakona je odbor sprejel naslednjo dopolnitev:

4. člen: v drugi vrsti 2. odstavka naj se črtajo besede »znaša za okraje v LR Sloveniji 13,3 s tem, da«. Iz dosedanjega besedila tega člena sledi, da znaša najnižja povprečna stopnja občinske doklade od kmetijstva za okraje v LR Sloveniji 13,3%, pri določitvi povprečne stopnje posameznim okrajem pa so določeni nižji procenti, tako, da računsko nikakor ne bi mogla biti najnižja povprečna stopnja 13,3%. Zato naj se navedeni del besedila črta, ker so procenti za posamezne okraje tako že določeni.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona z navedeno dopolnitvijo.

Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Vero Kolarič.

Št. 400-2/63.

Ljubljana, dne 23. januarja 1963.

Poročevalec:

Vera Kolarič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 23. januarja 1963 obravnaval predlog zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov in ga soglasno sprejel.

Odbor predlaga, da se v drugi vrsti 2. odstavka 4. člena črtajo besede »za okraje v LR Sloveniji 13,3 s tem, da znaša«.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog zakona z navedeno spremembo.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Bojana Leskovarja.

Št. 400-2/63.

Ljubljana, dne 23. januarja 1963.

Poročevalec:

Bojan Leskovar l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ZAKONA

o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka

1. člen

Od stanovanjskega prispevka se vplačuje v letu 1963 v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka, 50 %.

Ostalih 50 % stanovanjskega prispevka se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima prejemnik osebnih dohodkov svoje stalno prebivališče.

2. člen

Ta zakon začne veljati z dnem objave v »Uradnem listu LRS«, uporablja pa se od 1. januarja 1963.

OBRAZLOŽITEV

Ljudska skupščina LR Slovenije je na podlagi pooblastila v zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o stanovanjskem prispevku sprejela v letu 1962 zakon, s katerim se obračunani stanovanjski prispevek vplačuje v višini 50 % po kraju izplačila osebnega dohodka, 50 % pa po stalnem prebivališču delavcev in uslužbencev. S tem naj bi zagotovili večja sredstva predvsem mestnim in industrijskim središčem in tako omogočili hitrejšo stanovanjsko graditev v neposredni bližini obstoječih industrijskih in drugih objektov.

Navedeni razlogi se v letu 1963 v ničemer ne spreminjajo in zato predlagamo, da se sprejme enak predpis tudi za l. 1963, kar je omogočeno s pooblastilom v spremembi zveznega zakona.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Ljudska skupščina LR Slovenije je že v preteklem letu na podlagi pooblastila zveznega zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o stanovanjskem

prispevku določila, da se vplačuje 50 % stanovanjskega prispevka v sklad tiste občine, kjer ima sedež izplačevalec osebnega dohodka, 50 % pa v sklad tiste občine, kjer ima prebivališče delavec oziroma uslužbenec. S tem naj bi zagotovili večja sredstva zlasti mestnim in industrijskim središčem in tako omogočili hitrejšo stanovanjsko graditev prav v takih središčih.

Ker razlogi, ki so narekovali tako delitev v preteklem letu, obstajajo tudi še v letošnjem, se je poslužiti pooblastila zveznega zakona na enak način.

Odbor k predlogu zakona ni imel predlogov za spremembe ali dopolnitve in predlaga Republiškemu zboru, da ga sprejme v predloženem besedilu.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Pirkoviča.

Št. 420-4/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Franco Pirkovič l. r.

Predsednik:

Franco Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog zakona o določitvi stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka in soglašal s stališčem, da se obdrži glede razdelitve stanovanjskega prispevka isti način, kot v lanskem letu. Zato je predlog zakona soglasno sprejel brez sprememb.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog zakona.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Henrika Cigoja.

Št. 420-4/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Henrik Cigoj l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR
Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 23. januarja 1963 obravnaval predlog zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka in ga v načelu in podrobnostih sprejel brez sprememb.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona.
Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Marijo Zupančič.

Št. 420-4/63.

Ljubljana, dne 23. januarja 1963.

Poročevalec:

Marija Zupančič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV
Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 23. januarja 1963 obravnaval predlog zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka in ga soglasno sprejel brez sprememb in dopolnitev.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog zakona.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Nagliča.

Št. 420-4/63.

Ljubljana, dne 23. januarja 1963.

Poročevalec:

Franc Naglič l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA

o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS

Na podlagi 11. točke XIV. poglavja zveznega družbenega plana za leto 1963 (Uradni list FLRJ št. 53/62) je Ljudska skupščina LR Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 26. januarja 1963 sprejela

odlok

o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS

I

Komunalne banke morajo imeti v letu 1963 pri Splošni gospodarski banki LRS posebno obvezno rezervo v višini 5% od svojih denarnih sredstev.

Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije je pooblaščen, da v okviru odstotka iz prejšnjega odstavka v letu 1963 spremeni višino obvezne rezerve glede na stanje sredstev in kreditne potrebe.

II

Posebna obvezna rezerva se obračunava od iste osnove, ki velja za obračunavanje obveznih rezerv komunalnih bank pri Narodni banki.

III

Natančnejše določbe o načinu in rokih za odvajanje, obračunavanje in kontrolo posebne obvezne rezerve predpiše Državni sekretariat za finance LRS.

IV

Ta odlok velja od dneva objave v »Uradnem listu LRS«, uporablja pa se od 1. januarja 1963.

OBRAZLOŽITEV

Na podlagi pooblastila v zveznem družbenem planu za leto 1962 je sprejela LS LRS odlok o 5% posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS, ki je veljal za leto 1962. Na tej osnovi je bilo zbranih pri Splošni gospodarski banki okoli 9000 milijonov, ki so bili uporabljeni v skladu z gibanjem proizvodnje in prometa po območjih za povečanje kreditnega potenciala komunalnih bank.

Kreditno poslovanje je v letu 1962 potrdilo domnevo, da bo obvezna rezerva KB pri SGB omogočila prelivanje kreditnih sredstev na področju LRS oziroma prelivanje med KB. Tudi temu instrumentu je pripisati dejstvo, da je izkazovalo kreditiranje gospodarstva v 1962 manj problematike, kakor v prejšnjih letih in da je bila likvidnost KB boljša kot sicer.

Iz tega sledi, da pri tem ne gre za omejevanje uporabe razpoložljivih sredstev za kratkoročno kreditiranje, pač pa, kot rečeno, za prelivanje v interesu gospodarstva in KB.

Da bi omogočili Splošni gospodarski banki LRS nadaljnje usmerjanje razpoložljivih bančnih sredstev za kratkoročno kreditiranje, predlagamo, da se na

podlagi pooblastila v 11. točki XIV. poglavja zveznega družbenega plana za leto 1963 uvede 5 % posebna obvezna rezerva komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS tudi v letu 1963. Tako bi v letu 1963 razpolagala z dodatnimi sredstvi za kratkoročno kreditiranje v znesku okoli 1600 milijonov, kar predstavlja 14 % predvidenega povečanja bančnih kreditov v tem letu.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS.

Obvezna rezerva komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS je bila uvedena v preteklem letu na podlagi pooblastila zveznega družbenega plana. Enako pooblastilo daje ljudskim republikam zvezni družbeni plan tudi v tem letu. Ker se je obvezna rezerva komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS izkazala kot zelo primerno in učinkovito sredstvo za prelivanje kreditnega potenciala med posameznimi komunalnimi bankami in je s tem v veliki meri pripomogla do odpravljanja težav v procesu kreditiranja, obstoje vsi razlogi za to, da se ljudska republika tega pooblastila posluži tudi v tem letu. Tako bi Splošna gospodarska banka LRS v letu 1963 razpolagala z dodatnimi sredstvi za kratkoročno kreditiranje, kar bo ugodno vplivalo na aktivizacijo gospodarstva in doseganje ciljev, ki jih postavlja družbeni plan.

Odbor ni imel predlogov za spremembe ali dopolnitve besedila predloga in zato predlaga Republiškemu zboru, da ga sprejme v predloženi obliki.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Pirkoviča.

St. 401-2/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Franc Pirkovič l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri
Splošni gospodarski banki LRS

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS in ga soglasno sprejel. Uspešni rezultati, doseženi v lanskem letu na področju bančništva in pri kreditiranju gospodarstva z enakim ukrepom, upravičeno utemeljujejo potrebo po enakem instrumentu tudi v tem letu.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Jožeta Jermana.

Št. 401-2/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Jože Jerman l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri
Splošni gospodarski banki LRS

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 23. januarja 1963 obravnaval predlog odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS in ga sprejel brez sprememb.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Rosa.

Št. 401-2/63.

Ljubljana, dne 23. januarja 1963.

Poročevalec:

Ivan Ros l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri
Splošni gospodarski banki LRS

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 23. januarja 1963 obravnaval predlog odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS in ga soglasno sprejel.

Določbe predloga temeljijo na pooblastilu zveznega družbenega plana in so v skladu s smernicami gospodarskega sistema.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Elico Dolenc.

Št. 401-2/63.

Ljubljana, dne 23. januarja 1963.

Poročevalec:

Elica Dolenc l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA

o sprostitvi sredstev posebne obvezne rezerve skladov

Na podlagi 5a člena zakona o obveznih rezervah skladov (Uradni list FLRJ, št. 23-386/61 in 52-765/61) in v zvezi z odločbo drugega odstavka 1. točke XVI. poglavja zveznega družbenega plana za leto 1963 (Ur. list FLRJ, št. 53/62) je Ljudska skupščina LR Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 26. januarja 1963 sprejela

o d l o k

o sprostitvi sredstev posebne obvezne rezerve skladov

I.

Sredstva, ki so bila v letu 1962 izločena za posebno obvezno republiško rezervo na podlagi odloka o posebni obvezni rezervi skladov (Uradni list LRS, št. 5-38/62) se sprostijo, z izjemo sredstev, ki so bila vplačana iz denarnih sredstev poslovnega sklada in sklada skupne porabe gospodarskih organizacij ter iz denarnih sredstev okrajnih in občinskih družbenih investicijskih skladov.

II.

Sredstva, ki se po prejšnji točki ne sprostijo, se vodijo kot depozit na posebnem računu Splošne gospodarske banke LRS. Ta sredstva uporablja Sploš-

na gospodarska banka LRS kot kreditna sredstva za namene, ki jih določa družbeni plan LR Slovenije za leto 1963.

Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije lahko predpiše natančnejše pogoje za uporabo sredstev iz prejšnjega odstavka.

III.

Z dnem, ko začne veljati ta odlok, preneha veljati odlok o posebni rezervi skladov (Uradni list LRS, št. 5-38/62).

IV.

Ta odlok začne veljati z dnem objave v »Uradnem listu LRS«, uporablja pa se od 1. januarja 1963.

OBRAZLOŽITEV

V letu 1962 je LS LRS na podlagi pooblastil v zveznem družbenem planu za leto 1962 izdala odlok o posebni obvezni rezervi poslovnega sklada in sklada skupne porabe gospodarskih organizacij, družbenih investicijskih skladov ter drugih skladov politično-teritorialnih enot (razen stanovanjskih in šolskih). Na tej podlagi je bilo zbranih pri Splošni gospodarski banki LRS okoli 6000 milijonov, ki jih je banka uporabila za kreditiranje gospodarstva. Enako pooblastilo daje republikam tudi zvezni družbeni plan za leto 1963.

Glede na to, da so bila v letu 1962 zbrana sredstva iz posebne obvezne rezerve na podlagi pooblastila v družbenem planu, ki velja le za to leto, je treba z republiškim predpisom določiti ali se v letu 1962 zbrana sredstva vrnejo ali ostanejo še nadalje v upravljanju Splošne gospodarske banke.

Predlagamo, da se na tej osnovi sprejme predloženi odlok, s katerim se sproščajo sredstva 5 % posebne obvezne rezerve republiškega investicijskega sklada in drugih skladov politično-teritorialnih enot iz leta 1962, medtem ko ostanejo sredstva zbrana s 5 %-no obvezno rezervo od poslovnega sklada in sklada skupne porabe gospodarskih organizacij ter družbenih investicijskih skladov okrajev in občin še nadalje v uporabi Splošne gospodarske banke.

Na sredstva skladov iz leta 1963 se posebna obvezna rezerva republike ne uvaja.

Predlagano zadržanje 5 %-ne obvezne rezerve iz leta 1962 (okoli 5000 milijonov) je neogibno, da se zagotovi Splošni gospodarski banki LRS možnost nadaljnjega vpliva na boljšo likvidnost komunalnih bank.

S tem, da v letu 1963 republika ne izkoristi pooblastila za nadaljnje blokiranje sredstev gospodarskih organizacij in drugih skladov, se v republiki v večji meri realizira načelo odstopanja od administrativnih posegov v razpolaganju s sredstvi gospodarskih organizacij. To omogoča gospodarskim organizacijam samostojnejše gospodarjenje s sredstvi, obenem pa se bodo formirala večja bančna sredstva preko katerih bo na ekonomski osnovi mogoče financirati rentabilne investicije.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu odloka o sprostivti sredstev posebne obvezne rezerve skladov

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog odloka o sprostivti sredstev posebne obvezne rezerve skladov.

S predloženim odlokom se sproščajo vsa sredstva, ki so bila na podlagi posebnega odloka Ljudske skupščine LR Slovenije o posebni obvezni rezervi zbrana pri Splošni gospodarski banki LRS v preteklem letu, razen sredstev zbranih s 5 %-no obvezno rezervo od poslovnega sklada in sklada skupne porabe gospodarskih organizacij ter družbenih investicijskih skladov okrajev in občin.

Zadržanje teh sredstev je potrebno, da se zagotovi Splošni gospodarski banki možnost vplivanja na boljšo likvidnost komunalnih bank.

Pri tem je po mnenju odbora posebno pomembno, da republika ne izkorišča pooblastila v zveznem družbenem planu za nadaljnje blokiranje sredstev gospodarskih organizacij in drugih skladov. Tako stališče je v skladu s smernicami družbenega plana, ki narekujejo, da se sredstva zbirajo pri bankah predvsem na prostovoljni osnovi in poslovnem interesu.

Odbor k predlogu odloka ni imel predlogov za spremembe ali dopolnitve in predlaga Republiškemu zboru, da ga sprejme v predloženem besedilu.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Pirkoviča.

Št. 402-8/62.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Franc Pirkovič l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu odloka o sprostivti sredstev posebne obvezne rezerve skladov

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog odloka o sprostivti sredstev posebne obvezne rezerve skladov. Odbor je soglašal z določbami predloga odloka, ki zagotavlja Splošni gospodarski banki LRS možnost nadaljnjega vpliva na gospodarjenje, gospodarskim organizacijam pa omogoča vedno bolj samostojno

gospodarjenje z njihovimi sredstvi. Zato je odbor predlog odloka soglasno sprejel brez sprememb.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog odloka o sprostitvi sredstev posebne obvezne rezerve skladov.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca inž. Desanko Kozič. Št. 402-8/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:
inž. Desanka Kozič l. r.

Predsednik:
Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o sprostitvi sredstev posebne obvezne rezerve skladov

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 23. januarja 1963 obravnaval predlog odloka o sprostitvi sredstev posebne obvezne rezerve skladov in ga sprejel brez sprememb.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Belšaka.

Št. 402-8/63.

Ljubljana, dne 23. januarja 1963.

Poročevalec:
Franc Belšak l. r.

Predsednik:
dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o sprostitvi sredstev posebne obvezne rezerve skladov

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 23. januarja 1963 obravnaval predlog odloka o sprostitvi sredstev posebne obvezne rezerve skladov in ga soglasno sprejel.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev da sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca inž. Jožeta Drnovška. Št. 402-8/63.

Ljubljana, dne 23. januarja 1963.

Poročevalec:
inž. Jože Drnovšek l. r.

Predsednik:
Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA

o uporabi sredstev 10 %-ne obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin

Na podlagi četrtega odstavka 1. točke XVI. poglavja zveznega družbenega plana za leto 1963 (Uradni list FLRJ št. 53/62), je Ljudska skupščina LR Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 26. januarja 1963 sprejela

o d l o k

o uporabi sredstev 10 %-ne obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin

I.

Sredstva 10 %-ne obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin, ki se ustvarja po določbah 1. točke XVI. poglavja zveznega družbenega plana za 1963, se lahko v letu 1963 uporabijo za kreditiranje tistih objektov, ki se po določenih zveznega družbenega plana za leto 1963 ne bodo več financirali iz sredstev Splošnega investicijskega sklada.

II

Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije lahko določi način zbiranja in natančnejše pogoje za uporabo teh sredstev.

III

Ta odlok velja od dneva objave v Uradnem listu LRS, uporablja pa se od 1. januarja 1963.

OBRAZLOŽITEV

Po 1. točki XVI. poglavja zveznega družbenega plana za 1963 je uvedena 10 %-na obvezna rezerva družbenih investicijskih skladov občin, okrajev in republike, namenjena (po zakonu o obveznih rezervah skladov) za kratkoročno kreditiranje obratnih sredstev gospodarstva. Po 4. odstavku omenjene točke in poglavja pa lahko odločijo republike, da se sredstva omenjene 10 %-ne obvezne rezerve, ki se bo nabrala v letu 1963, uporabijo za kreditiranje investicij, ki se v tem letu ne bodo več financirale iz Splošnega investicijskega sklada.

Z zmanjšanjem investicij iz Splošnega investicijskega sklada v letu 1963 se mimo povečanih udeležb pri finansiranju investicij za objekte energetike, črne in barvaste metalurgije, bazne kemije in papirne industrije povečujejo obveznosti republike tudi na račun investicij, ki jih splošni investicijski sklad v letu 1963 ne bo več financiral (kovinska, usnjarska, turizem, serijska oprema). Poleg tega bo treba kreditirati tudi serijsko opremo, kar je znašalo v letu 1962 okoli 3800 milijonov.

S predloženim odlokom se torej ne uvaja nobena nova omejitev uporabe sredstev družbenih investicijskih skladov, pač pa se le spremeni namen uporabe sredstev zvezne 10 %-ne obvezne rezerve teh skladov.

Za delno kritje tako povečanih obveznosti republike predlagamo, da se sprejme predloženi odlok, na podlagi katerega bo mogoče za to uporabiti 10 %-no zvezno obvezno rezervo družbenih investicijskih skladov republike (okoli 1000 milijonov) ter okrajev in občin (okoli 750 milijonov).

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu odloka o uporabi sredstev 10%-ne obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog odloka o uporabi sredstev 10 %-ne obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin.

Zvezni družbeni plan pooblašča ljudske republike, da obvezno 10 %-no rezervo družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin iz sredstev, ki se bodo nabrala v letu 1963, uporabijo za financiranje investicij, ki se v tem letu ne bodo več financirale iz Splošnega investicijskega sklada.

Odreditev namena uporabe teh sredstev, kakor je predvidena v predloženem odloku, je v skladu z obveznostmi, ki jih je prevzela ljudska republika na podlagi decentralizacije pristojnosti Splošnega investicijskega sklada in je torej smotrna glede na postavljene cilje družbenega plana LR Slovenije.

Odbor k predlogu odloka ni imel predlogov za spremembe ali dopolnitve in predlaga Republiškemu zboru, da ga sprejme v predloženem besedilu.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Pirkoviča.

Št. 402-9/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Franco Pirkovič l. r.

Predsednik:

Franco Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu odloka o uporabi sredstev 10%-ne obvezne rezerve družbenih
investicijskih skladov republike, okrajev in občin

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 21. januarja 1963 obravnaval predlog odloka o uporabi sredstev 10 %-ne obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin in ga soglasno sprejel brez sprememb. Odbor je bil mnenja, da je predlagana rešitev smotrna glede na povečane obveznosti republike.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev da sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Štefana Pavšiča.

Št. 402-9/63.

Ljubljana, dne 21. januarja 1963.

Poročevalec:

Štefan Pavšič l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o uporabi sredstev 10%-ne obvezne rezerve družbenih
investicijskih skladov republike, okrajev in občin

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 23. januarja 1963 obravnaval predlog odloka o uporabi sredstev 10 %-ne obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin in ga sprejel brez sprememb.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Trevena.

Št. 402-9/63.

Ljubljana, dne 23. januarja 1963.

Poročevalec:

Franco Treven l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o uporabi sredstev 10⁰/o-ne obvezne rezerve družbenih
investicijskih skladov republike, okrajev in občin

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 23. januarja 1963 obravnaval predlog odloka o uporabi sredstev 10⁰/o-ne obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin in ga soglasno sprejel. S predloženim odlokom se ne uvaja nobena nova omejitev uporabe sredstev družbenih investicijskih skladov, temveč se z njim spremeni, v skladu s pooblastilom zveznega družbenega plana, namen uporabe sredstev 10⁰/o-ne obvezne rezerve skladov republike, okrajev in občin.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca inž. Jožeta Drnovška.

Št. 402-9/63.

Ljubljana, dne 23. januarja 1963.

Poročevalec:

inž. Jože Drnovšek l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ZAKONA

o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963

1. člen

Republiški proračun za leto 1963 zajema:

dohodke v znesku	20 542 000 000 din
omejitev dohodkov v znesku	1 254 000 000 din
izdatke v znesku	19 288 000 000 din

2. člen

Od skupnih dohodkov, ki pripadajo Ljudski republiki Sloveniji, se izloči v korist:

Cestnega sklada LRS	10,22 %
Sklada LRS za šolstvo	16,31 %
Sklada LRS za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov	0,23 %
Sklada LRS za pospeševanje kmetijstva	0,78 %
Sklada Borisa Kidriča	5,26 %
Prešernovega sklada	0,05 %
Sklada LRS za negospodarske investicije	4,64 %

3. člen

Organi, ki z letom 1963 uvajajo nov uslužbenski sistem in se financirajo po načelu dohodka, razporejajo sredstva, ki so predvidena za izdatke državne uprave, samostojno s finančnim načrtom.

Finančni načrt sprejme starešina organa s svetom delovnega kolektiva.

4. člen

Za odplačlo najetih posojil v znesku 7 606 805 033 din se zagotovi znesek 314 000 000 din kot plačilo dospelih anuitet v letu 1963.

5. člen

Predračune republiških organov, ki bi bili ustanovljeni v letu 1963, potrjuje Izvršni svet Ljudske skupščine LRS.

6. člen

V proračunu predvidena sredstva za investicijsko vzdrževanje zgradb in opreme republiških organov in samostojnih zavodov se uporabljajo po navodilu o vplačevanju, uporabljanju oziroma združevanju sredstev, predvidenih v proračunu LR Slovenije za investicijsko vzdrževanje zgradb in opreme (Uradni list LRS, št. 9-104/61).

7. člen

Sekretariat Izvršnega sveta za proračun in občo upravo LRS je pooblaščen, da porazdeli na posamezne organe in zavode sredstva, ki so v proračunu predvidena na postavki — Sredstva za plače.

8. člen

Namestitve novih uslužbencev pri republiških organih v zvezi z razširjeno dejavnostjo organa ali formiranjem novih organizacijskih enot se financirajo iz sredstev, predvidenih na postavki — Sredstva za plače.

9. člen

Sredstva, predvidena v 6. razdelku — Sekretariat Izvršnega sveta za trgovino in turizem, partija 5-30, pozicija 1 in partija 5-33, pozicija 1; v 8. razdelku — Sekretariat Izvršnega sveta za splošne gospodarske zadeve, partija 5-40, pozicija 1; v 9. razdelku — Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt, partija 5-43, pozicija 1; v 10. razdelku — Sekretariat Izvršnega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo, partija 5-45, pozicija 1; v 11. razdelku — Sekretariat Izvršnega sveta za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve, partija 5-47, pozicija 1; v 13. razdelku — Sekretariat Izvršnega sveta za delo, partija 5-52, pozicija 1; v 14. razdelku — Sekretariat Izvršnega sveta za proračun in občo upravo, partija 5-57, pozicija 1; v 17. razdelku — Geodetska uprava, partija 5-66, pozicija 1; v 19. razdelku — Zavod za gospodarsko planiranje, partija 5-70, pozicija 1; v 21. razdelku — Sekretariat Sveta za šolstvo, partija 1-73, pozicija 1; v 22. razdelku — Sekretariat LRS za kulturo in prosveto, partija 1-76, pozicija 1; v 24. razdelku — Sekretariat Sveta za zdravstvo, partija

3-84, pozicija 1; v 25. razdelku — Sekretariat Sveta za socialno varstvo, partija 2-89, pozicija 1 in v 28 razdelku — Javno tožilstvo, partija 5-97, pozicija 1, je možno koristiti na osnovi pismenih pogodb, ki jih sklenejo navedeni organi z izvrševalci storitev.

10. člen

Proračunsko službo in odredbodajalne posle za sredstva, predvidena v 30. razdelku — Dotacije samostojnim zavodom in v 32. razdelku — Obveznosti iz posojil in garancij, vrši Sekretariat Izvršnega sveta za proračun in občo upravo.

11. člen

Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije sme najemati kredite v breme sredstev republiškega proračuna največ v taki višini, da letne obveznosti za odplačilo anuitet vseh republiških dolgov v prihodnjih letih ne bodo večje od 3 % republiških dohodkov v l. 1963.

12. člen

Sprememba namena in višine sredstev med pozicijami partije »funkcionalni izdatki« se lahko izvrši samo po predhodnem soglasju Sekretariata Izvršnega sveta za proračun in občo upravo.

13. člen

V primeru, da organ republiške uprave med letom dobi status samostojnega zavoda, odloči Izvršni svet Ljudske skupščine LRS, ali se sredstva, dodeljena temu organu po proračunu za leto 1963, priznajo kot dotacija, ali pa da jih zavod lahko koristi na osnovi pogodbe za izvršitev določenih nalog.

14. člen

Izvršni svet Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije sme storiti ukrepe, ki so potrebni za varčevanje s proračunskimi sredstvi, kakor tudi menjati višino sredstev za posamezne namene v breme sredstev, predvidenih s tem proračunom za druge namene. Ukrepe iz prejšnjega odstavka mora Izvršni svet predložiti v poznejše soglasje Ljudski skupščini LRS.

15. člen

Ta zakon prične veljati z dnevom objave v Uradnem listu LRS, uporablja pa se od 1. januarja 1963.

OBRAZLOŽITEV

Predlog republiškega proračuna za leto 1963 predvideva skupno 20 542 milijonov dohodkov. Po odbitku 10 % posebne proračunske rezerve 1254 milijonov ostane za proračunske izdatke na razpolago 19 288 milijonov.

Predlog zajema vse tiste izdatke, ki so se v letu 1962 financirali iz proračuna. Na novo pa so vključena sredstva za regres za premog, za stroške geoloških raziskav in vodnega gospodarstva ter še nekaj manjših novih izdatkov.

Dohodki

Kakor že omenjeno, znašajo bruto dohodki republiškega proračuna 20 542 milijonov, od česar odpade največji del in sicer 19 481 milijonov oziroma 95 % na deljive dohodke, preostali del pa predstavljajo sodne takse 602 milijona, dohodki organov in ustanov 75 milijonov, ostali razni dohodki 85 milijonov in prenešana sredstva iz leta 1962 299 milijonov.

Izdatki

V okviru predvidenih sredstev so izdatki v predlogu razporejeni takole:

1. izdatki republiških organov	8 135 milijonov
2. dotacije samostojnim zavodom	1 010 milijonov
3. sredstva za plače	484 milijonov
4. obveznosti iz posojil in garancij	314 milijonov
5. regresi	1 217 milijonov
6. proračunska rezerva	427 milijonov
Skupaj	11 587 milijonov

Za sklade v predlogu niso predvidene dotacije temveč neposredna udeležba na skupnih dohodkih republiškega proračuna, kar pomeni v absolutnem znesku . . . . . 7 701 milijon

tako, da znašajo izdatki republiškega proračuna 1963 skupaj . . . . . 19 288 milijonov

Nasproti predvideni potrošnji republiškega proračuna za leto 1962 znaša povečanje 1124 milijonov ali 6 %, glede na odobreni proračun za leto 1962 pa je predlog za leto 1963 nižji za 282 milijonov.

Izdatki republiških organov

Ti izdatki znašajo 8135 milijonov in so za 423 milijonov oziroma za 5 % večji od predvidene potrošnje 1962. Od tega povečanja odpade na osebne izdatke 95 milijonov, na operativne izdatke 40 milijonov in na funkcionalne izdatke 288 milijonov.

Glede na to, da bo večina organov republiške uprave v letu 1963 prešla na preizkus financiranja po načelu dohodka, so upravni stroški republiških organov predvideni v enem znesku pod upravnimi stroški, ki zajemajo osebne in operativne izdatke.

Osebni izdatki

so predvideni po stanju uslužbencev na dan 31. 12. 1962 in na osnovi veljavnih predpisov. Sredstva za splošno povečanje plač (4,6 %) in za nove namestitve v zvezi z razširitvijo nalog posameznega organa pa so predvidena na posebni postavki proračuna »Sredstva za plače«. Na tej postavki so zajeta tudi sredstva za povečanje plač uslužbencev tistih samostojnih zavodov, ki imajo prejemke urejene po zakonu o javnih uslužbencih in novoletne nagrade za leto 1962. Sredstva za novoletne nagrade za leto 1963 v predlogu niso zajeta.

Operativni izdatki

zajemajo režijske in potne stroške ter so nasproti predvideni potrošnji za leto 1962 povečani za 40 milijonov oziroma za 5 %, v glavnem zaradi zvišanja dnevnic v aprilu 1962 in podražitve nekaterih pisarniških potrebščin.

Funkcionalni izdatki

so nasproti predvideni potrošnji 1962 povečani za 288 milijonov, oziroma za 10 % in zajemajo

— sredstva za naloge, ki izhajajo neposredno iz delokroga posameznega organa

— dotacije družbenim organizacijam in društvom

— plačilo uslug po pogodbah za izvršitev določenih nalog s področja kmetijstva, gospodarstva, kulture in prosvete, šolstva in zdravstva.

Povečanje se nanaša v glavnem na izdatke za civilno zaščito, prispevek republike kobilarnam in pomoč uslužbencem republiške uprave za koriščenje letnih dopustov.

Dotacije družbenim organizacijam in društvom so predvidene v isti višini kot v preteklem letu.

Za plačilo uslug po pogodbah pa je v predlogu za leto 1963 predvideno 45 milijonov več kot v letu 1962; od tega največ za področje šolstva, kulture in zdravstva.

Med izdatki republiških organov so zajeta tudi sredstva za investicijsko vzdrževanje zgradb in opreme, in sicer v isti višini kot leta 1962.

Dotacije samostojnim zavodom

so predvidene v znesku 1010 milijonov, kar je za 57 milijonov, oziroma za 6 % več od dotacij, ki so jih isti zavodi prejeli v letu 1962.

Povečanje se nanaša predvsem na Upravó zgradb uradov in zavodov LRS zaradi prenosa sredstev za investicijsko vzdrževanje iz Sklada LRS za negospodarske investicije neposredno na to upravo.

Obveznosti iz posojil in garancij

Na osnovi dosedaj sklenjenih pogodb o najetih posojilih zapadejo v letu 1963 v plačilo anuitete v znesku 314 milijonov.

Regresi

so povsem nova postavka v republiškem proračunu in pomenijo prenešene obveznosti od zveze na republiko. Zajemajo, kot že spredaj omenjeno, regres za premog in za stroške geoloških raziskav ter vodnega gospodarstva. Poleg teh prenešenih obveznosti pa so vključena tudi sredstva za premiranje mleka.

Proračunska rezerva

je nasproti planu za leto 1962 znižana za 73 milijonov in pomeni 2 % celotnih izdatkov republiškega proračuna za leto 1963.

Skladi

Proračunska sredstva so v letu 1963 zagotovljena skladom z udeležbo na proračunskih dohodkih in znašajo 7701 milijon. To pomeni nasproti letu 1962 znižanje za 967 milijonov oziroma za 11 %. Vzrok znižanja je prenos že navedenih obveznosti od zveze na republiko ter so zaradi tega ostala za sklade na razpolago manjša proračunska sredstva.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za proračun

POROČILO

**k predlogu zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije
(republiškem proračunu) za leto 1963**

Odbor za proračun Republiškega zbora je na seji dne 22. januarja 1963 obravnaval predlog zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963 in ga v načelu in podrobnostih sprejel brez sprememb.

Družbeni plan LRS predvideva, da se bo skupni obseg proizvodnje in storitev v letu 1963 povečal za okoli 10 % dočim se bo skupna proračunska potrošnja, na podlagi tako povečanih sredstev, lahko zvišala le za 6 do 7 %. Za 2 % povečana participacija zveze na dohodkih in prenos obveznosti iz zveze na republiko sta tudi delno vplivala na to, da je odstotek zvišanja republiških proračunskih sredstev nižji. Odbor, se je glede na to stanje strinjal z ugotovitvijo, da je bilo potrebno pri pokrivanju proračunskih potreb voditi politiko varčevanja, da se ne bi s povečanjem proračunskih izdatkov zmanjševali realni osebni dohodki.

Ta politika vsklajevanja proračunskih izdatkov z realno možnostjo povečanih dohodkov je imela odraz tudi v sami sestavi proračuna. Letos se je prvič pri republiških skladih nadomestil sistem dotacij, s sistemom participacije na dohodkih, ki pripadajo Ljudski republiki Sloveniji. Odbor je tak način dodeljevanja sredstev republiškim skladom ocenil kot pravičen.

Prav tako se je odbor strinjal z letošnjim načinom dodeljevanja sredstev društvom in strokovnim organizacijam, ki bodo prejela sredstva preko stvarno pristojnih republiških upravnih organov za pokritje potreb njihove celotne dejavnosti in ne samo za redno vzdrževanje društvenega življenja, za kar so v glavnem do sedaj nekatera društva porabljala ta sredstva.

Pri obravnavi posameznih razdelkov proračunskih izdatkov odbor ni imel pripomb in je predlog proračuna, kakor tudi sam zakon sprejel brez sprememb.

Odbor se strinja z dopolnitvijo 9., 11., 13. in 14. člena predloga zakona, tako, kot jih predlaga zakonodajni odbor.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona obenem s proračunom.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Adolfa Černeca.

Št. 400-1/63.

Ljubljana, dne 22. januarja 1963.

Poročevalec:

Adolf Černec l. r.

Predsednik:

Branko Babič l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za proračun

POROČILO

**k. predlogu zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije
(republiškem proračunu) za leto 1963**

Odbor za proračun Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 22. januarja 1963 obravnaval predlog zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963 in ga soglasno sprejel brez sprememb.

V načelni razpravi je bila predvsem poudarjena potreba po realnem vsklajevanju proračunskih potreb z danimi možnostmi. Glede na velike potrebe in sorazmerno majhen porast predvidene proračunske potrošnje v letu 1963 je bilo treba v predlogu proračuna izvajati politiko varčevanja, zlasti še zaradi tega, ker je za 2% povečana participacija zveze na dohodkih in so prenešene določene obveznosti z zvezne pristojnosti v republiško. Tako se bo skupna proračunska potrošnja v letu 1963 zvišala le za 6 do 7%. Odbor je razpravljal s tem v zvezi o odnosu med sredstvi republike in okrajeve, nadalje o potrebi, da se podpre komunalna dejavnost in o sredstvih skladov.

V razpravi o podrobnostih so člani odbora postavljali k delom in razdelkom proračuna vprašanja in se zadovoljili s pojasnili. Predvsem so obravnavali vprašanje obdavčitve zasebnih kmetijskih proizvajalcev, vprašanje dotacije posameznim družbenim organizacijam in vprašanje realizacije desetletnega plana za rekonstrukcijo cest spričo zmanjšane dotacije cestnemu skladu. Konkretnih predlogov za spremembe in dopolnitve odbor ni dal.

Odbor se je tudi strinjal z dopolnitvijo predloga zakona, ki jo je predlagal Izvršni svet, glede omejitve zadolževanja, kar naj se vnese v besedilo kot novi 11. člen. Prav tako je naknadno sprejel tudi amandmaje, ki sta jih predlagala zakonodajna odbora.

Odbor za proračun predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivanko Kukovec.

Št. 400-1/63.

Ljubljana, dne 22. januarja 1963.

Poročevalec:

Ivanka Kukovec l. r.

Predsednik:

Mirko Remec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajni odbor RZ
Zakonodajni odbor ZP

POROČILO

k predlogu zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963

Zakonodajna odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev sta na skupni seji dne 23. januarja 1963 obravnavala predlog zakona o proračunu LR Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963 in ga sprejela z naslednjimi spremembami in dopolnitvami:

9. člen: v predzadnji vrsti naj se beseda »koristiti« zamenja z besedo »izkoristiti«;

11. člen: v 3. vrsti naj se črtajo besede »vseh republiških dolgov«; na koncu člena naj se za besedo »republiških« doda še beseda »proračunskih«;

13. člen: v prvi vrsti naj se črtajo besede »v primeru, da«, mesto njih pa vnese besedo »če«;

14. člen: v 3. vrsti naj se beseda »menjati« zamenja z besedo »spremeniti«.

Oba odbora predlagata, da Republiški zbor in Zbor proizvajalcev sprejmeta predlog zakona z navedenimi dopolnitvami. Za skupnega poročevalca sta odbora določila ljudskega poslanca Lada Božiča.

Št. 400-1/63.

Ljubljana, dne 23. januarja 1963.

Predsednik:
zakonodajnega odbora ZP:
Andrej Babnik l. r.

Predsednik:
zakonodajnega odbora RZ:
dr. Heli Modic l. r.

Poročevalec:
Lado Božič l. r.

PREDLOG SKLEPA

o razrešitvi in izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč

Na podlagi 49. in 77. člena zakona o sodiščih (Ur. l. FLRJ, št. 30/54) so bili na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije dne 26. januarja 1963

I.

razrešeni:

Edgar Vončina kot sodnik okrožnega sodišča v Kranju

II.

izvoljeni:

1. za sodnika okrožnega sodišča v Kranju:

Stanko Vertovšek, predsednik okrajnega sodišča v Kranju,
Zvonimir Zalar, sodnik okrajnega sodišča v Kranju;

2. za sodnika okrožnega sodišča v Mariboru:

Marjan Plaskan, predsednik okrajnega sodišča v Gornji Radgoni.

OBRAZLOŽITEV

I.

Edgar Vončina, sodnik okrožnega sodišča v Kranju je bil na skupni seji OLO v Kranju dne 20. decembra 1962 izvoljen za predsednika okrajnega sodišča v Kranju in to v zameno za Stanka Vertovška, ki kandidira za sodnika okrožnega sodišča v Kranju.

II.

Pri okrožnem sodišču v Kranju je po razrešitvi Ferdinanda Nečemarja, ki je odšel v pokoj, postalo eno sodniško mesto prosto, dočim bo še eno mesto postalo v kratkem prosto po sodniku okrožnega sodišča Edgarju Vončini, ki je bil izvoljen za predsednika okrajnega sodišča v Kranju.

Obe navedeni mesti je potrebno iz službenih interesov takoj zasesti z drugimi kandidati.

Pri okrožnem sodišču v Mariboru, zaradi povečanega obsega dela, dosedanje število (6) preiskovalnih sodnikov ne zadošča, zaradi česar je nujno okrepiti preiskovalno službo še z enim sodnikom.

O predlaganih kandidatih dajemo naslednje podatke:

1. Stanko Vertovšek je rojen 11. maja 1904. Na pravni fakulteti je diplomiral l. 1929 ter v l. 1933 opravil strokovni izpit. Po diplomi je bil do okupacije zaposlen v politično-upravni službi. Za predsednika okrajnega sodišča v Kranju je bil izvoljen 1. februarja 1946; v tej funkciji se nahaja še danes.

Po 46. členu zakona o sodiščih izpolnjuje vse pogoje za predlagano izvolitev.

2. Zvonimir Zalar je rojen 13. februarja 1932. Na pravni fakulteti je diplomiral l. 1956 ter se nato zaposlil pri sodišču kot pripravnik in pravni referent. Od februarja 1959 dalje je sodnik okrajnega sodišča v Kranju.

Iz njegovega dosedanjega dela je razvidno, da se bo zaradi svoje strokovnosti vsekakor obnesel ter da bo uspešen tudi v funkciji sodnika okrožnega sodišča, za katero izpolnjuje vse pogoje po 46. členu zakona o sodiščih.

3. Marjan Plaskan je rojen 26. oktobra 1933. Na pravni fakulteti je diplomiral l. 1958 ter aprila 1962 opravil sodniški izpit. Pri sodiščih je zaposlen nepretrgoma od septembra 1957 dalje.

Imenovani dobro pozna pravno teorijo in pozitivne predpise. Okrožno sodišče v Mariboru bo z njegovo izvolitvijo dobilo dobrega in ekspeditivnega sodnika.

Za predlagano izvolitev izpolnjuje pogoje po 46. členu zakona o sodiščih.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Odbor za volitve

POROČILO

k predlogu sklepa o razrešitvi in izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč

Odbor za volitve Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 22. januarja 1963 obravnaval predlog sklepa o razrešitvi in izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč.

Po predlogu sklepa naj se razreši Edgar Vončina kot sodnik okrožnega sodišča v Kranju in izvolita za sodnika okrožnega sodišča v Kranju Stanko Vertovšek, dozday predsednik okrajnega sodišča in Zvonimir Zalar, dozday sodnik okrajnega sodišča v Kranju, za sodnika okrožnega sodišča v Mariboru pa Marjan Plaskan. Podatki o navedenih sodnikih so dani v obrazložitvi k predlogu sklepa.

Odbor je ugotovil, da so za razrešitev in izvolitve izpolnjeni zakoniti pogoji in je zato predlog sklepa sprejel. V zvezi s predlaganim sklepom, je odbor nato razpravljaj še o stanju na sodiščih in zasedbi sodniških mest.

Odbor za volitve predlaga Ljudski skupščini LRS, da predlog sklepa sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Alta.

Št. 111-1/63.

Ljubljana, dne 22. januarja 1963.

Poročevalec:

Ivan Alt l. r.

Predsednik:

Tine Remškar l. r.

POROČILO

VRHOVNEGA SODIŠČA LRS
O SPLOŠNIH PROBLEMIH PRAVOSODJA
V LR SLOVENIJI

UVOD

V zvezi z idejami o poudarjeni družbeni vlogi sodišč, ki so prišle do izraza v osnutkih zvezne in republiški ustave, ter spričo dejstva, da so potekla že skoraj štiri leta, odkar je bila Ljudska skupščina LRS seznanjena s stanjem sodstva, šteje Vrhovno sodišče LRS za umestno in koristno, da predoči Ljudski skupščini LRS kot najvišjemu predstavniškemu organu v republiki najaktualnejše probleme, ki so pomembni za uspešno izvrševanje nalog pravosodja v naši republiki in ki zahtevajo konfrontacijo osnovnih gledišč ter določeno koordinacijo naporov predstavniških organov, družbenih organizacij in pravosodja. Menimo, da bo to zanesljiva podlaga za osnovna načelna gledišča glede vloge in razvoja pravosodja v republiki.

Problematika se nanaša v glavnem na razdobje od leta 1959 do vključno leta 1962. V tem razdobju so si tudi sodišča prizadevala, da izpolnijo priporočila, ki jih je Ljudska skupščina LRS dala v resoluciji dne 27. maja 1959. Rezultati teh prizadevanj se kažejo ne le v nadaljnjem splošnem napredku sodstva v naši republiki, v izboljšanju materialnih in kadrovskih pogojev sodišč ter v obsežnem opravljenem delu, temveč zlasti v utrjenem položaju in družbeni vlogi sodišč kot samostojnih in neodvisnih organov — čuvarjev socialistične zakonitosti. Ta dejstva in dosežena stopnja našega družbenega razvoja, dosežanje praktične izkušnje in potrebe, ter družbene naloge, ki se zdaj postavljajo pred sodišča, pa na drugi strani tudi opozarjajo na nujnost globljih družbenih posegov v sedanji sodni sistem z njegovo reformo.

Ta problematika ne zajema področja gospodarskega sodstva niti sodstva za prekrške, ki je upravnosodnega karakterja.

I.

Za sedanjo ureditev našega sodnega sistema je značilna koncentracija sodnih pristojnosti pri višjih sodiščih. Vse pomembnejše zadeve se praviloma zaključujejo v instančnem postopku pri republiškem in zveznem vrhovnem sodišču. Republiško vrhovno sodišče ima široke možnosti, da v pritožbenem postopku na nejavni seji (brez prisotnosti prizadetih občanov in brez sodelovanja porotnikov) spremeni sodbo okrožnega sodišča, okrožno sodišče pa v enakem postopku sodbo okrajnega sodišča. Nadalje okrajna sodišča sodijo na prvi stopnji tudi v zadevah, katere bi mogli zadovoljivo in hitro urejevati ustrezni upravni ali celo samoupravni organi (odločanje o neznatnih kaznivih dejanjih, ki imajo značaj prekrškov, opravljanje poslov, ki ne pomenijo sojenja — posli zemljiške knjige, izvršbe, pravne pomoči). S takim delom so nato v instančnem postopku obremenjena tudi okrožna sodišča in vrhovno sodišče. Nasprotno pa je uveljavljanje pravic iz socialnega zavarovanja izključeno iz kontradiktornega razpravljanja pred sodišči. O teh pravicah se rešuje v upravnem postopku in upravnem sporu praviloma preko dveh upravnih in dveh sodnih instanc z zaključkom pri zveznem vrhovnem sodišču brez udeležbe strank. Pri tem nastopa republiško vrhovno sodišče kot prva sodna instanca. Vse to seveda zelo otežkoča položaj občanov pri uveljavljanju njihovih pravic.

Problematiko pravosodja, ki izvira v dobršni meri iz sedanje ureditve sodnega sistema, so sodišča intenzivno proučevala in prišla do določenih zaključkov in stališč, o katerih bo govor kasneje. Na tem mestu poudarjamo, da so po našem mnenju z utrditvijo komunalnega sistema in družbenega samoupravljanja ustvarjeni objektivni pogoji za ustrezno dekoncentracijo, demokratizacijo in decentralizacijo tudi v sodstvu. Pomemben napredek in izboljšanje sodstva bosta dosežena, če se sedanja okrajna in okrožna sodišča (po ustavnem predlogu: občinska in okrajna sodišča) okrepijo kot temeljna sodišča z ustreznimi razširjenimi pristojnostmi na vseh področjih civilnega, kazenskega in upravnega sodstva, če se dosledneje uveljavi dvoinstančni sodni sistem v republiki s tem, da bi imela druga stopnja praviloma kasacijsko funkcijo in le izjemoma apelacijsko funkcijo (v tem primeru naj bi bila na drugi stopnji obvezno javna obravnava), če se reševanje sporov iz socialnega zavarovanja prenese v sodno pristojnost in če se posli zemljiške knjige, izvršbe in določene upravne zadeve iz stanovanjske in rodbinske zakonodaje prenešajo na upravne organe.

Porotniški sodni sistem je bistveni demokratični element socialističnega pravosodja. Porota kot oblika neposrednega sodelovanja občanov pri sojenju, v čemer se izraža tudi načelo najširše javnosti pri sojenju, se je pri nas že doslej zelo uveljavila. Njeno vlogo je treba še nadalje krepiti in razširiti. V tej smeri bi bilo potrebno porotni sistem spremeniti v tem, da bi se sodniki porotniki volili na čimbolj demokratičen način in praviloma le za eno mandatno dobo, kar bi omogočilo, da sodeluje čimveč občanov neposredno v sojenju. Za posamezna sodišča bi moralo biti že zdaj izvoljenih tolikšno število porotnikov, da bi porotniki svojo funkcijo praviloma opravljali največ enkrat na mesec. Mnenja smo nadalje, da bi bilo treba porotni sistem izpopolniti tudi v tem smislu, da bi porotniki praviloma sodelovali pri sojenju na pritožbeni instanci, kakor tudi v primerih, v katerih zdaj sodi sodnik posameznik.

Vprašanju sodnih kadrov je treba še nadalje posvečati vso pozornost. V zadnjem času je prišlo na sodišča večje število mlajših sodnikov. To je v glavnem uspeh znatnejšega štipendiranja Državnega sekretariata za pravosodno upravo LRS (1. 1959 — 53, 1. 1962 — 77 štipendistov). Tako štipendiranje bo treba nadaljevati posebno zaradi upokožitev starejših sodnikov. Zaradi prihajanja novih mladih sodnikov pa se število sodnikov pri sodiščih ni povečalo, ker je v istem času prišlo do številnejših upokožitev, več mlajših in dobrih sodnikov pa je odšlo v druge službe (v upravo, družbeno politične organizacije, gospodarstvo in advokaturo). Tako je bilo leta 1958 vseh sodnikov 318, leta 1962 pa samo še 288. Da sodišča kljub temu in še spričo ustanovitve novih sodišč ter močno povečane obremenitve vseh sodišč zaradi reševanja vse bolj obsežnih in zamotanih zadev niso prišla v večje težave, je med drugim pripisati dejstvu, da so v zadnjih treh letih poravnalni sveti rešili večje število raznovrstnih sporov. Pri reševanju kadrovske problematike bo treba v prihodnje gledati še na to, da se sodniki, posebno pa predsedniki sodišč razbremenene opravljanja dokaj obsežnih poslov sodne uprave. Povečati bo treba obenem število strokovnih sodelavcev pri sodiščih in posvetiti večjo pozornost dviganju sodniškega pripravniškega kadra.

Poravnalni sveti so se v zadnjih treh letih vidno razvili in uveljavili. Uspešno so rešili okoli 32 000 raznovrstnih sporov med občani, kar pomeni razbremenitev okrajnih sodišč, za občane pa ceneno in priročno pomoč pri urejanju njihovih medsebojnih odnosov. Ustanavljanje poravnalnih svetov je v Sloveniji v glavnem zaključeno. Leta 1962 je bilo 635 poravnalnih svetov, od tega 135 pri stanovanjskih skupnostih, 500 pa splošnih poravnalnih svetov po občinah in krajevnih skupnostih. Aktivnost nekaterih poravnalnih svetov se je v zadnjem času zmanjšala. Vzrok temu utegne biti okoliščina, da so malokje bile opravljene volitve novih poravnalnih svetov in ima tako pretežna večina poravnalnih svetov še vedno svoj prvotni kadrovski sestav. Spričo pomembne družbene vloge poravnalnih svetov bi bilo nujno, da ustrezni družbeno-politični in oblastveni faktorji poskrbe za njihovo redno izpopolnjevanje in obnavljanje.

V začetni razvojni fazi poravnalnih svetov so sodišča skupaj z Državnim sekretariatom za pravosodno upravo LRS spremljala njihov razvoj in delo, čeprav služijo poravnalni sveti družbenemu posredovanju za izvensodno ureditev spornih razmerij med občani. Odkloniti pa je treba pojmovanje, ki enači poravnalne svete z nekakšnimi občinskimi sodišči. Kot posredujejo poravnalni sveti stanovanjskih skupnosti pri urejanju stanovanjskih razmerij, tako so tudi poravnalni sveti po občinah in krajevnih skupnostih samoupravni družbeni organi za izvensodno urejanje spornih odnosov med občani. Zato je napačno

uporabljati pri poravnalnih svetih metode sodnega postopka. Po svoji naravi in dejavnosti spadajo v okvir splošnih družbenih služb. Skrb zanje in za njihovo delo mora potemtakem povsem preiti na občine in organizacije SZDL.

Službam pravne pomoči in njihovi krepitvi je uvodoma navedena resolucija Ljudske skupščine LRS posvetila posebno pozornost. Ena izmed nalog pravosodja je, da daje občanom potrebno pravno pomoč. To nalogo v precejšnji meri opravljajo sodišča, ki so z dajanjem pravne pomoči še vedno dokaj obremenjena. Pri tem bo ostalo tudi v bodoče vse dotlej, dokler se ne bodo močneje razvile službe pravne pomoči pri ljudskih odborih in družbenih organizacijah ter odvetništvo in dokler se službe pravne pomoči ne bodo ustrezno specializirale. V tej smeri je dosežen določen napredek. Po podatkih Državnega sekretariata za pravosodno upravo LRS je v Sloveniji organiziranih 53 služb pravne pomoči (29 pri ljudskih odborih, 20 pri družbenih organizacijah, 3 pri društvih in 1 pri gospodarski organizaciji). Vendar to omrežje še ne zadovoljuje, ker na področju 18 okrajnih sodišč še ni nobene službe pravne pomoči, ker deluje v 21 primerih ta služba samo kot organizacijska enota ljudskega odbora in se tako bavi v prvi vrsti z urejevanjem upravnih zadev in ker še skoraj nikjer ni pogojev, da bi se pravna pomoč specializirala za posamezna pravna področja, kot to vse bolj terjaja sodobni družbeni razvoj.

Pomembna ustanova pravne pomoči je odvetništvo, ki se postopoma krepi s kadri (leta 1958 117, leta 1961 155 odvetnikov). Prevladujejo individualne odvetniške pisarne, v katerih ni pogojev za specializacijo. Teži se za tem, da se tudi s pomočjo družbenih sredstev ustanavljajo večje kolektivne odvetniške pisarne, ki omogočajo določeno specializacijo. Doslej je v Sloveniji 9 takih pisarn. Vanje se vključujejo predvsem mlajši odvetniki.

Tudi v odvetništvu so potrebne določene organizacijske spremembe in izpolnitve, da bi se uveljavilo kot pomemben faktor službe pravne pomoči. Predvsem bi se morale razvijati v sodobnejših oblikah kolektivnega poslovanja in razširiti zlasti v podeželskih in gospodarsko ter industrijsko razvitejših območjih. Za nadaljnji razvoj odvetništva predstavlja dokajšnjo oviro sedaj veljavna odvetniška tarifa, ki bi jo bilo treba izpolniti zaradi zastarelosti. Za krepitev odvetništva je pomembna tudi pravilna davčna politika.

II.

Materialni pogoji sodišč so se po podatkih Državnega sekretariata za pravosodno upravo LRS v zadnjih štirih letih precej izboljšali. Po priporočilih Ljudske skupščine LRS so prešle investicijske naloge glede gradenj sodišč na ljudske odbore. Ljudski odbori so zagotavljali sredstva, potrebna za ustanavljanje novih okrožnih in okrajnih sodišč ter za dokajšnje izboljšanje materialnih pogojev dela vseh sodišč.

Ustanovljeno je bilo eno okrožno sodišče (Kranj) in pet okrajnih sodišč (Slov. Konjice, Žalec, Jesenice, Vrhnika in Ljubljana II). Nova sodišča so bila ustanovljena na območjih, kjer so to terjale potrebe občanov in komun, razbremenitev nekaterih mestnih okrajnih sodišč in posebni pogoji industrijsko ter gospodarsko razvitejših področij. Tako smo dobili ustrežnejše omrežje okrajnih in okrožnih sodišč.

V skladu s perspektivnim programom gradenj sodnih poslopij, katerega izvaja Državni sekretariat za pravosodno upravo LRS, sta bili zgrajeni poslopji okrožnega sodišča v Celju in okrajnega sodišča v Ljutomeru. Nadzidanih in

adaptiranih je bilo pet sodnih poslopij (Maribor, Ljubljana, Koper, Črnomelj in Vrhnika). V gradnji so še poslopja štirih sodišč (Nova Gorica, Murska Sobota, Žalec in Mozirje). Poleg tega sta bili zgrajeni dve poslopji okrajnih zaporov. Večina ljudskih odborov je pokazala veliko razumevanja in skrbi za potrebe gradnje sodišč, pri čemer so uporabljali tudi kredite iz sklada sodnih taks. Potrebe po novih gradnjah in adaptacijah starih poslopij pa so še vedno pereče, posebno na industrijsko razvitih območjih in povsod tam, kjer morajo sodišča delati v neprimernih ali samo zasilnih prostorih.

Financiranje okrajnih in okrožnih sodišč po ljudskih odborih po podatkih Državnega sekretariata za pravosodno upravo LRS ne povzroča težav. Nekateri ljudski odbori pa bi vendarle morali bolj poskrbeti, da zagotove sodiščem materialna sredstva, ki so nujno potrebna za njihovo normalno poslovanje. Tudi stanje opreme sodišč ni povsem zadovoljivo. Za uvedbo sodobnejšega poslovanja z uporabljanjem modernih tehničnih pripomočkov je bilo doslej malo storjenega, ker ni bilo na razpolago dovolj sredstev, deloma pa tudi zaradi tega, ker sodni kader sam v tej smeri ni pokazal primerne prizadevanja.

Kar se tiče nagrajevanja v sodstvu, je bil v zadnjem obdobju dosežen določen napredek. Materialni položaj sodne administracije se je izboljšal toliko, da se je približal materialnemu položaju drugih sorodnih služb. Sprva se je izboljšal tudi materialni položaj sodnikov, predsem mlajših kadrov, kar je nekoliko zavrlo fluktuacijo sodnih kadrov. Lani pa se je materialni položaj sodnega osebja spet začel slabšati, kar utegne ponovno povzročiti odhajanje v druge službe.

Nekatera sodišča izvajajo preizkus nagrajevanja po delu. Preizkus doslej še ni omogočil kakih zanesljivih zaključkov, ker traja prekratek čas in ker še niso izvršene dokončne analize izkušenj. Glede nagrajevanja po delu v sodni administraciji je ugotovljeno, da je imelo pozitivne rezultate, ker je bilo mogoče najti objektivna merila o delu in uspehih posameznega uslužbenca. Glede dela sodnikov pa kažejo dosedanje izkušnje, da takega dela ni mogoče meriti po številu rešenih spisov ali po točkovanju. Vendar bo treba tudi v sodstvu odpraviti povsem preživeli in neustrezni sistem nagrajevanja in omogočiti, da osebje sodišč samo ureja nagrajevanje svojega dela v skladu z načelom dohodka po delu. Za pravilnejše nagrajevanje sodniškega dela pa bo treba še iskati ustrezne rešitve. Po našem mnenju je mogoče sodniško delo le ocenjevati po primernih demokratično izvoljenih organih kolektiva in po ustaljenih kriterijih, med katerimi bo morala biti najpomembnejša kvaliteta dela.

Problematika sodstva v preteklih štirih letih je podrobneje prikazana v posebnih poglavjih o civilnem, kazenskem in upravnem sodstvu. (Glede obsega poslov okrožnih in okrajnih sodišč glej tabelo II.)

V splošnem velja, da se je obseg poslov pri Vrhovnem sodišču LRS v letih 1959 do 1962 večal (kazensko sodstvo za 434 zadev, civilno sodstvo za 315 zadev, medtem ko se je upravno sodstvo neznatno zmanjšalo za 153 zadev).

Sodišča so si posebno prizadevala izboljšati sojenje, utrditi neodvisnost sodišč ter zakonitost v sodstvu in okrepiti spremljanje družbenih pojavov in problemov, ki se odkrivajo pri sodnem delu. Ta prizadevanja so prišla do izraza tudi v novem poslovniku za notranje poslovanje Vrhovnega sodišča LRS, s katerim so predvsem določene opredeljene splošne družbene naloge sodstva. Poprejšnja samo strokovna pravna evidenca je razširjena na spremljanje in proučevanje družbeno pomembnih problemov in pojavov, s čimer se sodstvo

tesneje vključuje v družbena dogajanja in dobiva aktivnejšo vlogo s posredovanjem svojih opažanj in izkušenj pristojnim družbenim organom in javnosti. Po ustanovljenem svetu delovnega kolektiva je omogočeno sodelovanje kolektiva pri urejevanju upravnih zadev, zlasti uslužbenskih razmerij in nagrajevanja.

V skladu s priporočilom Ljudske skupščine LRS so sodišča razvila močnejšo delavnost za splošno izboljšanje sodstva v republiki. V ta namen so najtesneje sodelovala med seboj in z Državnim sekretariatom za pravosodno upravo, a tudi z drugimi oblastvenimi in družbenimi organi. Sodniki so najaktivneje sodelovali na raznih seminarjih (o mladinskem sodstvu, o preiskovalni službi, o civilnem sodstvu, o gospodarski problematiki, o problemih delovnih razmerij), katere je organiziral Državni sekretariat za pravosodno upravo LRS. Skupaj s predsedniki okrožnih sodišč so bila pripravljena posvetovanja o kaznovalniki politiki glede kriminala v gospodarstvu, o pravnem formalizmu v sodstvu, o delu pritožbenih instanc, o stanovanjski problematiki, o poravnavanju pred sodišči, o delu poravnalnih svetov, o razveznih, očetovskih in preživninskih sporih ter o prometni problematiki. O problematiki sodstva je bila nadalje vrsta posvetov, ki so jih organizirali predsedniki okrožnih sodišč za svoja območja.

Seminarji in posvetovanja niso bili omejeni samo na sodnike. Na njih so sodelovali tudi predstavniki iz drugih služb (tožilstva, pravobranilstva, organov, notranjih zadev, svetov za socialno varstvo, republiškega sekretariata za delo, republiškega zavoda za socialno zavarovanje, republiškega sindikalnega sveta, odvetniške zbornice itd.). To sodelovanje je omogočalo bolj vsestransko obravnavanje določenih problemov iz sodstva in medsebojno izmenjavo praktičnih izkušenj. Sodišča dobivajo na ta način trdnejše pravne in družbene poglede na določena vprašanja, kar zagotavlja pravilnejše in enotnejše uporabljanje zakonskih predpisov, s tem pa boljše reševanje zadev. Pozitivni rezultati se že kažejo v praktičnem sojenju, (pravilnejše ocenjevanje družbenega pomena ter duha in smisla zakona, intenzivnejše prizadevanje sodišč za hitrejše sojenje, odpravljanje zaostankov, realnejše določanje preživnin, prizadevanje za pravilno kazensko politiko itd.). Razen tega dajejo taka obravnavanja gradivo in podlago predlogom za spremembe in dopolnitve zakonodaje.

Vrhovno sodišče LRS je sodelovalo pri izdelavi nekaterih osnutkov zakonov in drugih predpisov (zakona o izvršitvi kazni, o organizaciji uprave ljudskih odborov, o taksah, o odškodnini, o izvršilnem postopku, o javnih cestah itd.). Nadalje je dalo obsežne predloge za izpopolnitev zakonodaje o upravnem, kazenskem in civilnem postopku ter zakona o upravnih sporih. Prispevalo je tudi pripombe k predpisom o organizaciji pravne pomoči in o odškodnini za nacionalizirane stavbe in zemljišča. Ta dejavnost pomeni obsežno proučevanje celotnih pravnih področij in prispevek za boljše zakonske ureditve.

Za vsklajevanje in usmerjanje sodstva v republiki so v večji meri kot prej služile občne seje in seje sodnih oddelkov Vrhovnega sodišča LRS. Na njih so bile izčrpneje obravnavane posamezne pravno ali družbeno pomembne zadeve sodne prakse ob sodelovanju predsednikov okrožnih sodišč, a tudi predstavnikov oblastvenih in družbenih organov, katerih delovnega področja se je dotikala obravnavana problematika. Posamezna vprašanja sodstva so bila posredovana Zveznemu vrhovnemu sodišču za njegove razširjene občne seje in za delovne posvete v zveznem merilu. Stališča glede posameznih vprašanj so se objavljala v biltenih, ki so sodiščem pripomoček pri praktičnem delu.

Prizadevanja za splošno izboljšanje sojenja v naši republiki so imela pozitivne rezultate. Navzlic težavam, ki so jih provzročali zgoraj navedeni splošni problemi v pravosodju, posebno sedanja neustrezna ureditev sodnega sistema, so sodišča vendarle uspešno izvrševala svoje naloge in zadovoljivo opravila obsežno delo. Spričo preobremenjenosti so sodišča v nekaterih primerih premalo skrbela za kvalitetno in hitro rešitev družbeno občutljivih, perečih ali starejših zadev. Toda v tej zvezi je vendarle treba poudariti, da je sojenje že po svoji naravi vezano na specifične sodne postopke, kar samo po sebi terjata določen čas. Pretirano forsiranje reševanja bi utegnilo biti marsikdaj v škodo kvalitete sojenja in zakonitega ter pravičnega reševanja zadev. Boljše in hitrejšo sodno poslovanje bo vsekakor mogoče doseči, če se izboljša in izpopolni ves sodni sistem v smislu nakazanih sugestij in z okrepitevijo sodnih kadrov.

Da bi bila javnost bolje seznanjena z dejavnostjo sodišč, je bila dana pobuda za večje sodelovanje z dnevnim tiskom. Poleg obdelave pravnih problemov v strokovnih pravniških glasilih se sedaj pogosteje objavljajo tudi v dnevnem časopisju družbeno pomembnejše sodne odločbe in problemi v zvezi s sodstvom.

Omeniti je še, da so se vsa sodišča zelo aktivno udeleževala ustavne diskusije. V tej zvezi so proučevala predvsem probleme ureditve sodstva in njegovo vlogo v naši družbi ter po novem ustavnem predlogu. V svojih razpravah so dala pobude za boljše opredelitev družbene vloge in nalog pravosodja.

Intervencija našega političnega vodstva v začetku leta 1962 v zvezi z reševanjem aktualnih družbenopolitičnih in gospodarskih problemov ter slabosti je spodbudila tudi vse pravosodne organe k ponovnemu kritičnemu pregledu svojih problemov in slabosti. V zvezi s tem je bilo možno opaziti skozi vse leto 1962 zlasti vsestransko in živo obravnavanje in analiziranje perečih problemov s področja kazenskega sodstva in izvrševanja kazni.

Končno poudarjamo, da je pri reševanju vseh navedenih vprašanj obstajala najtesnejša koordinacija z Državnim sekretariatom za pravosodno upravo LRS, ki je izvajal posamezne naloge in akcije v skladu s sklepi odbora za notranjo politiko pri Izvršnem svetu LRS. V povezavi s predsedniki sodišč in ljudskimi odbori je bila tako uspešno rešena cela vrsta težjih vprašanj zlasti v zvezi z gradnjo sodišč, financiranjem sodišč in kadrovsko službo.

PROBLEMATIKA CIVILNEGA SODSTVA

Z demokratizacijo našega gospodarskega in družbenega življenja in z utrjevanjem socialističnega pravnega reda ima civilno sodstvo nalogo, da zagotovi in varuje zakonite pravice občanov, gospodarskih in družbenih organizacij. Nova ustavna načela to vlogo še stopnjujejo. Zato je razumljivo, da dobiva urejevanje spornih civilnih razmerij novo vsebino in vedno večji družbeni pomen.

I.

Kakor doslej prevladujejo spori s področja zasebnega lastniškega sektorja. To je razumljivo, ker rešujejo večino gospodarskih sporov posebna gospodarska sodišča. V pristojnost teh spadajo namreč medsebojni spori gospodarskih organizacij, v pristojnost rednih sodišč pa samo tisti gospodarski spori, kjer je ena izmed udeleženih strank fizična ali zasebna pravna oseba.

Vendar narašča udeležba družbenega sektorja tudi v sporih pred rednimi sodišči in je ta udeležen kot stranka že skoraj v polovici vseh civilnih pravnih (leta 1961 na primer v 9460 sporih). Večidel nastopa družbeni sektor v pravnih kot tožnik (leta 1961 v 8744 primerih), manj kot toženec (v 439 primerih). Kot stranke prevladujejo gospodarske organizacije in zavodi, manj teritorialne enote. Uveljavljajo predvsem plačilo dobavljenega blaga, opravljenih uslug in povzročenih škod.

Pri sporih iz pogodbenih razmerij ni posebnih težav, če so pogodbe dovolj jasno in točno sklenjene. Naleti se pa tudi na podjetja, zavode in občine, ki sklepajo slabe, včasih celo škodljive pogodbe, iz česar izvirajo spori in težave, ker se ob sklepanju ni ravnalo dovolj kritično, odgovorno in s potrebno pravno pomočjo. Težavnejše je reševanje zamotanih računskih sporov, kjer je navadno potrebno sodelovanje izvedencev. Taki spori so še vedno najpogostejši pri zadrukah, v trgovinah, gostinstvu in v takih podjetjih, ki so slabo organizirana in kjer tudi samoupravni organi še niso prišli do prave veljave.

Družbeni problemi, ki se obravnavajo pred civilnimi sodišči so tile:

1. Delovni spori

Splošna značilnost je, da pride pred sodišča razmeroma malo delovnih sporov in da ti še od daleč ne prikažejo dejanskega položaja, se pravi dejstva, na katerega je opozorila služba pravne pomoči pri Republiškem svetu Zveze sindikatov Jugoslavije v Ljubljani, da je namreč neprimerno več kršitev pravic delavcev, ki se iz raznih vzrokov ne popravijo in ne najdejo poti na sodišče.

Pripominjamo, da je tisk z objavo nekaterih sodnih rešitev delovnih sporov in drastičnih kršitev pravic iz delovnih razmerij ter samoupravnih načel odigral pozitivno vlogo.

Okrožno sodišče v Ljubljani je npr. reševalo l. 1961 samo 33 delovnih sporov. Vrhovno sodišče LRS je rešilo lansko leto tudi 33 delovnih sporov. Kljub temu majhnemu odstotku se vendarle v naslednjih letih kaže naraščanje delovnih sporov (glej tabelo VI). Največ je bilo pritožb s strani delavcev. Če se upošteva vsa dolgotrajnost postopka skozi dve upravni in tri sodne instance lahko ugotovimo, da je postopek pri uveljavljanju teh pravic preveč kompliciran. Tudi sam sodni postopek ne teče dovolj hitro, ker še prevladuje praksa, da se ti spori obravnavajo enako kot vsi drugi spori, čeravno zakon nalaga hitro rešitev.

Da se te slabosti odpravijo, je bila obravnavana splošna problematika delovnih sporov in delovnega prava širše na posebnem seminarju sodišč, katerega je pripravil Državni sekretariat za pravosodno upravo LRS. Razprava je ovrгла prejšnjo domnevo, po kateri naj bi v delovnih razmerjih že vladala zadovoljiva zakonitost, kakor jo terja naš družbeni red.

Vzroki pomanjkljive zakonitosti in varstva pravic iz delovnih razmerij so različni. Večkrat grešijo gospodarske organizacije, ki nimajo dovolj razvite personalne in pravne službe, pri določanju pravic do rednih dopustov in ob prenehanju delovnega razmerja. Kaže se nepoznanje veljavnih predpisov delovnega prava, uporabljajo se včasih že davno odpravljeni predpisi. Dogaja se, da v določbah glede delovnega razmerja, zlasti o odpovedi, ni pravnega pouka o delavčevi pravici do ugovora. Jasno je, da delavec zaradi tega in zaradi nepoznanja delovne zakonodaje ne uveljavlja svojih pravic, četudi so te kršene,

in sicer niti znotraj delovnega kolektiva niti preko sodišča. Tako lahko pride do izraza samovolja posameznikov, kar je včasih odločilno za uveljavitev sistema samoupravljanja v podjetju v celoti, posebno v manjših podjetjih.

Krši se tudi pristojnost samoupravnih organov gospodarske organizacije. Dogodi se, da o predlogu za odpoved delavcu, katerega da direktor ali druga pooblaščen oseba, ne odloča delavski svet ali komisija za ustanavljanje in odpovedovanje delovnih razmerij. Včasih se sicer opravi ta postopek, vendar le bolj formalno, dejansko pa obveljajo odločitve posameznikov v podjetju. Ne izvajajo se vedno zakonske določbe o tem, da mora biti odpoved pismena, na delavčevo zahtevo obrazložena in da mora biti pismen tudi sporazum o prenehanju delovnega razmerja.

Tudi pri sprejemanju delavcev nastopajo nezakonitosti (sprejemanje sezonskih delavcev brez sklenitve delovne pogodbe za določen čas, premeščanje delavcev iz enega v drugo podjetje, ne da bi bili delavci o tem predhodno obveščeni ter da bi na to pristali in brez upoštevanja drugačnih delovnih pogojev, strokovnosti in plač na novem delovnem mestu.

Pri posameznih delovnih sporih se vidi, da gospodarske organizacije izrabljajo predpise o samovoljni zapustitvi dela. So primeri, ko se ugotovi, da delavec dejansko ni samovoljno zapustil dela ali da ni izostal od dela 7 zaporednih delovnih dni, da bi bila upravičena odpustitev. Pogoste so tudi nepravilnosti pri premeščanju na druga, posebno nižja delovna mesta.

Nadalje se krši zakon glede povračila škode. Čeravno so točni predpisi o pogojih za povračilo škode, se dogaja zlasti v trgovini in gostinstvu, da izterjajo podjetja nastale primanjkljaje brez vsake odločbe in celo v primerih, ko znaša primanjkljaj več kot 10 000 din. Ne da bi se ugotavljala krivda posameznih delavcev za nastale primanjkljaje, se primanjkljaj enostavno razdeli med delavce kolektivno, določeni zneski pa odtegnejo delavcem od njihovih osebnih dohodkov. Ponekod izvajajo vodilni ljudje gospodarske organizacije očitvidno na delavce določen pritisk, da ti »prostoovoljno« podpišejo izjavo za povračilo primanjkljaja, včasih tak nepravilni postopek celo sankcionirajo samoupravni organi v podjetjih.

Pokazalo se je celo, da so ponekod v nasprotju z zakonom posamezni pravilniki podjetij o delovnih razmerjih (določen npr. 10-dnevni odpovedni rok, čeprav je najkrajši zakoniti odpovedni rok 1 mesec). Z zakonom neskladni pravilniki so tako stalni vir nezakonitosti.

Takšni pojavi narekujejo potrebno okrepitev kadrovske-socialne službe v gospodarskih organizacijah in doslednejšo zagotovitev pravičnega delovanja organov samoupravljanja.

Pri razsojanju delovnih sporov prihajajo tudi pri sodiščih do izraza različna nasprotujoča si stališča. Dolgo so kolebala v tem, ali so opravičena presojeti resničnost odpovednih razlogov, posebno v primerih šikanoznih odpovedi, ko je bila izdana sicer formalno pravilna in obrazložena odpoved, a razlogi niso ustrezali resničnemu položaju. Prav tako so sodišča kolebala, ali lahko presojujejo zakonitost pravilnikov podjetij o delovnih razmerjih. Prav glede na izkazane pomanjkljivosti v poslovanju podjetij, ki so omogočale samovoljo posameznikov na škodo delavcev, je končno prevladalo stališče, da so sodišča vsekakor upravičena in dolžna presojeti resničnost odpovednih razlogov in tudi skladnost pravilnikov podjetij o delovnih razmerjih z zakonitimi predpisi, ker so tudi to vprašanja zakonitosti in bi se sicer ne moglo doseči učinkovito varstvo delovnih razmerij.

Končno velja opomba, da je pravo varstvo občanov v delovnih razmerjih dokaj nejasno in zamotano urejeno, tako da se preprost delavec kaj težko znajde glede svojih pravic in poti za njihovo uveljavljanje. Medtem ko zakon o delovnih razmerjih zagotavlja delavcu sodno varstvo, pa obenem to omejuje s predhodnimi intervencijami samoupravnih organov v podjetju in inšpektorata dela. Poleg tega je tožbena pravica še omejena s 30 dnevним rokom od prejema odločbe višjega organa gospodarske organizacije oziroma zahteve inšpekcije dela. Vse to tako zamota zadevo, da delavec težko najde pravo pot, posebno če v odločbah podjetij ni nobenega pouka, v kakšnem roku in kje lahko delavec išče sodno zaščito. Če je le mogoče, bi bilo treba to ureditev poenostaviti, da bi bila kar najbolj jasna in vsakomur razumljiva. Najprikladneje bi bilo zagotoviti ljudem v delovnih razmerjih sodno varstvo ne glede na posredovalno vlogo samoupravnih organov in inšpektorata za delo ob odpravi vseh prekluzivnih rokov za tožbo. Zadošča omejitev tožbene pravice z 2 letnim zastaralnim rokom zahtevkov iz delovnega razmerja.

2. Stanovanjski spori

Število sporov zaradi odpovedi stanovanj in poslovnih prostorov je močno padlo, vendar jih je še vedno dosti. Vzroki temu so izvedene nacionalizacije najemnih stavb in poslovnih prostorov ter spremembe zakona o stanovanjskih razmerjih, ki dopuščajo odpovedi stanovanj iz zakriviljenih odpovednih razlogov, sicer pa samo zamenjavo enakovrednih stanovanj. S tem je odpadlo prejšnje brezplodno pravdanje, ko kljub pravnomočni sodni odpovedi ni bilo moč doseči prisilne izselitve, dokler ni bilo na razpolago drugega primernega stanovanja.

S tega področja je sedaj še največ revizij in zahtev za varstvo zakonitosti, pretežno zaradi neprimernosti v zamenjavo ponudena stanovanja. Močan je predvsem pritisk za vselitev v kupljene družinske hiše ali stanovanja. Vendar v zamenjavo ponudena stanovanja večidel ne ustrezajo.

Težave imajo podjetja, kadar ne morejo doseči izpraznitve službenih stanovanj, zasedenih po njihovih bivših delavcih ali uslužbencih, ki jim je prenehalo delovno razmerje brez njihove krivde, a podjetja ne morejo najti za zamenjavo primernega stanovanja. Druga težava nastaja v zvezi z izjavami po 138. členu zakona o stanovanjskih razmerjih, ker nekatera sodišča ne priznavajo obveznosti izjave o izselitvi iz stanovanja, ako je dana po sklenitvi delovnega razmerja. Glede na izrecen predpis, da lahko delavec da izjavo o brezpogojni izselitvi ob vsakršnem prenehanju delovnega razmerja le ob ustanovitvi delovnega razmerja, je sodna praksa zavzela stališče, da kasneje podane izselitvene izjave niso obvezne. Pri sodiščih je v tem oziru neenotna praksa.

Ugotoviti moramo, da imajo sodišča težave pri izvedbi deložacij stanovanj in poslovnih prostorov na podlagi pravnomočnih sodb. V Mariboru je bilo nekaj drastičnih primerov samovoljnih vselitev v stanovanje, ki so jih podprli hišni sveti, delovni kolektivi v masovni intervenciji in posamezniki. Izpraznitev trgovskega lokala so zadržali potrošniki z množično intervencijo. Izpraznitev poslovnih prostorov se zavlačuje, kadar ni nadomestnih prostorov. Na drugi strani so primeri, ko se deložacija ne more izvršiti iz socialnih razlogov (stanovalci z otroki, nosečnice, bolniki).

Rešitev tega problema vidimo samo v tem, da občine poskrbe za primeren fond nadomestnih stanovanj in poslovnih prostorov, ali pa da se prenese

izvršitev deložacij na občine, ki razpolagajo s stanovanjskim fondom. Vsekakor pa se morajo občine in socialne službe resneje zavzemati za rešitev takih kritičnih stanovanjskih primerov, ker sicer neupravičeno pade ves odij na sodišče. Na ta način seveda ne morejo do svojih pravic občani, na drugi strani pa pride sodišče v zelo težaven položaj, ker ne more izvršiti sodb.

Ker se pri razlaganju nekaterih določb stanovanjske zakonodaje pri sodiščih pojavljajo različna stališča, bo Vrhovno sodišče LRS znova proučilo to problematiko na posebnem širšem posvetu zainteresiranih faktorjev.

3. Premoženski spori

Množe se raznovrstni odškodninski spori, posebej spori iz obratnih in prometnih nezgod. Odškodnine so navadno visoke, posebno v smrtnih primerih, ko svojci zahtevajo poleg dejanske škode še preživalske rente in povračilo nematerialne škode v obliki odškodnine za bolečine. Kakor so zahtevki po svojem temelju navadno upravičeni, so pa največkrat močno pretirani, posebno odškodnine za bolečine. Take zahtevke poskušajo sodišča s pomočjo izvedencev spraviti v kolikor mogoče objektivne in realne meje. Vidi se težnja oškodovancev doseči čimvečjo materialno korist.

Pri obratnih nezgodah so tendence prevaliti krivdo za nezgodo na poškodovanca samega, čeravno inšpekcijska služba ugotovi manjkajoče tehnične varnostne ukrepe v podjetju.

To bi privedlo do slabega varstva delovnega človeka, ko načelno le pade rizik za nezgodo pri delu na podjetje, posebno če to opusti potrebne varstvene ukrepe. Zato so umestni ostrejši kriteriji glede odgovornosti podjetij, kar naj primora obenem z drugimi prizadevanji družbe za večjo varnost pri delu k temu, da bodo zagotovila vsaj tiste varnostne ukrepe, ki jih določajo zakoniti predpisi.

Omeniti je razmeroma številne spore zaradi škode, ki nastajajo na vodah iz obratovanja industrijskih podjetij zaradi industrijskih odplak in izpuščanja kmetijstvu škodljivih tovarniških plinov.

Odškodnine zaradi vse močnejših industrijskih odplak uveljavljajo ribiške organizacije na temelju dejstva, da industrija preveč brezobzirno obratuje (hidroelektrarne) oziroma spušča v naravne vode strupene odplake, ki povzročajo masovni pogin rib in vodne faune. Zlasti podjetja ne store skoraj nič za ureditev čistilnih naprav, dasi bi to moralo biti opravljeno vsaj do leta 1967. Škode so že samo na ribjem življu občutne, da ne upoštevamo še negativnih posledic za kmetijstvo, turizem in zdravje občanov. Ker je tako prizadetih vedno več voda v Sloveniji in ker je materialno povračilo škode na podlagi doseženih poravnjav ali sodb slaba in zasilna rešitev, prerašča ta pojav v širši družbeni problem. Učinkovito ga je moč rešiti samo z ustrežajočimi družbenimi posegi, predvsem z zagotovitvijo kar najbolj neškodljivega obratovanja hidroelektrarn oziroma instalacije čistilnih naprav, kakor to določajo zakoniti predpisi.

Druge obsežne škode nastajajo zaradi izpuščanja škodljivih plinov s strani industrijskih podjetij (cementarne, železarne, cinkarne) na kmetijskih kulturah. V poslednjem času vlagajo kmetje tožbe zoper Cinkarno Celje za škodo, ki nastaja zaradi škodljivih odpadnih plinov (SO₂). Teče že več pravn, v katerih prizadeti kmetje zahtevajo odškodnino zaradi zmanjšane letne gozdne prirasti

in zaradi izpadlih zaslužkov pri sečnji in prevozi. Zahtevane odškodnine so visoke. Tako prizadetih kmetov je okoli 90, kar seveda predstavlja občutno obremenitev za cinkarno, ki že plačuje kmetom škodo na posevkih. Škoda je ocenila na pobudo okraja Celje okrajna uprava za gozdarstvo po strokovnih bonitetah in metodah. V sporih je problem v tem, ali gre oškodovancu povračilo za izpadlo maso in za izpadle storitve sečnje in prevozov.

Nacionalizacija najemnih zgradb in gradbenih zemljišč je bila izvzeta kakršnikoli sodni zaščiti. Zato je prišla v civilnem sodstvu dokaj malo do izraza. Spori te vrste so se v glavnem tikali priznanja poprej sklenjenih odprodaj zemljišč ali stavb in so zaključeni. Zaradi višine priznane odškodnine za nacionalizirano premoženje ni občutiti pritožb državljanov, ker še občine verjetno niso izdale odškodninskih odločb.

4. Družinski spori

Razvezni spori so se v zadnjem času ustalili in vidno več ne naraščajo. Tvorijo pa še vedno približno tretjino vseh civilnih zadev.

Statistične slike o razvezah za leto 1962 še nimamo. Zato se omejimo na stanje v letu 1961, ki z manjšimi odstopanji velja tudi za leto 1962.

Okrožna sodišča so v letu 1961 rešila vsega 2094 razveznih sporov. V 1354 primerih je bil zakon razvezan, v 52 primerih so bile razveze odbite, medtem ko je bilo 688 sporov rešenih s spravo zakoncev (uspeli spravni poskusi, umiki tožb, mirovanje postopka). Značilno je, da narašča število sprav zakoncev pred sodišči (l. 1956 — 426, l. 1961 — 688). To potrjuje, da sodišča vse bolj uspevajo z intervencijo za spravo zakoncev, kadarkoli so dani pogoji za njihovo sožitje.

Zakoni se vedno bolj razvezujejo iz objektivnih razveznih vzrokov trajnega nesporazuma (l. 1958 — 65 %, l. 1961 — 71 %), medtem ko pada število razvez iz drugih razveznih vzrokov. Tudi zakoni sami vedno pogosteje zahtevajo razvezo brez ugotavljanja krivde. Tako je razvezovanje očitno mrtvih zakonov bolj sproščeno. Težave nastopijo pri zakoncih z otroki in v primerih, kadar žena ni zaposlena ali ima kratko delovno dobo. V takih primerih so pomisleki zoper razvezo glede na socialne razmere prizadetih otrok ali zakoncev, ki se dajo premestiti s primernimi preživninskimi obveznostmi. Z ekonomskim osamosva-
janjem žena se postopoma omiljujejo tudi ti pojavi.

Krivda se vedno redkeje ugotavlja (l. 1955 — 83 %, l. 1958 — 51 %, l. 1961 — 44 %). Sodišče namreč ni dolžno ugotavljati krivdo za razvezo, če tega ne zahteva eden izmed zakoncev. Takih zahtev pa je vedno manj. S tem se očitno zmanjšuje ostrina razveznih sporov in omogoča doseči čimbolj humane rešitve. Vedno več je tudi sporazumnih razvez. Take ločitve so umestne zlasti takrat, kadar so v zakonu otroci, ki so ob razvezi najbolj prizadeti. Zato je treba forsirati predvsem sporazumno razvezovanje zakoncev. Sporazumno razvezovanje zakonov brez otrok bi se moglo poenostaviti in morda prenesti na upravne organe.

Prevladujejo razveze zakonov, ki so trajali nad 5 let. Razmeroma je dosti tudi razvez zakonov, ki so trajali preko 20 let, vendar se pokaže navadno, da je dejansko bil zakon omaján že dolga leta.

V zakonskih sporih nastopajo vedno pogosteje žene kot tožnice. Eden izmed vzrokov za ta pojav je vsekakor spremenjeni socialni in ekonomski položaj žene v naši stvarnosti, ko se vse bolj uveljavlja njena enakopravnost.

Za urejanje premoženjskih razmerij med zakonci se kaže kot nepotrebna trdota, da morajo biti po 11. členu republiškega zakona o premoženjskih razmerjih med zakonci (Ur. list LRS 20/50) premoženjske pogodbe med zakonci sklenjene pred sodiščem, kar se večinoma ne dela. Na ostalem področju Jugoslavije take ureditve ni. Ker prihaja zaradi tega do pravnih, bi kazalo tudi za Slovenijo to obličnost odpraviti.

Vedno močneje se kaže potreba po posebnih posvetovalnicah za mlade ljudi in za zakonce kot najbolj primernih družbenih organih za preventivno urejevanje in saniranje ogroženih zakonov. To nalogo sedaj dejansko opravljajo sodišča, ki mnogokrat uspejo. To delo bi vsekakor lahko prevzeli sveti za družinska vprašanja, sveti za socialno varstvo ali socialni delavci po občinah, ustanovah ali gospodarskih organizacijah.

Spori zaradi očetovstva zavzemajo okoli 20 % vseh pritožbenih zadev pri Vrhovnem sodišču LRS. Toženci se predvsem zaradi izpolnjevanja preživninskih obveznosti in dednih posledic žilavo branijo očetovstva. Skoro vedno zahtevajo dokaz po krvni preizkušnji ali antropološko preiskavo, kar močno zavleče rešitev spora. Vendar se ti dokazi večidel končajo za toženca negativno, kar potrjuje, da matere ne vlagajo špekulativnih očetovskih tožb.

Reševanje sporov zaradi ugotovitve očetovstva bi vsekakor kazalo prenesti v pristojnost okrajnih sodišč zaradi večje dostopnosti teh sodišč za stranke in ker v teh sporih ne gre za rešitev kakih zamotanih pravnih vprašanj, temveč predvsem za ugotovitev očetovstva na podlagi objektivnih dokazov. Vse to lahko opravijo okrajna sodišča z enako zanesljivostjo kot okrožna sodišča. Isto velja za razvezne spore.

Preživninski spori razmeroma močno naraščajo (l. 1958 — 1386, l. 1961 — 2360). Vzrok temu so vsekakor naraščajoči življenjski stroški, ki terjajo sorazmerno povečanje prejšnjih neprimerno nizkih preživnin, nadaljnji vzrok pa je tudi zmanjšanje realne vrednosti otroških dodatkov.

Svoječasni posvet sodišč o tej problematiki je imel pozitiven učinek. Sodišča odslej določajo primernejše preživnine in skrbnejše presojuje plačilne možnosti preživninskih zavezancev. To velja tako za preživnine nezakonskih otrok kakor tudi za preživnine otrok in žena iz razvezanih zakonov. Preživnine se odmerjajo pretežno v višini 3000—10 000 din, izjemoma tudi višje.

Težave so pri kmečkih sinovih, ki niso zaposleni in delajo na domačem posestvu brez vidnega zaslужka. V takih primerih je preživnino težko doseči, če ostanejo kazenski ukrepi in izvršba neuspešni. Tudi tukaj bi učinkovala intervencija skrbstvenih organov ali socialnih delavcev. Prav tako so težave pri sezonskih delavcih, ki se selijo iz kraja v kraj.

Ker je urejanje preživnine preko sodišča dokaj počasno in neprikladno zaradi predpisanega postopka, bi kazalo to prenesti na organe socialnega varstva.

II.

Od zadnjega poročila je pri Vrhovnem sodišču LRS narastlo število vloženih pritožb (23 %) in revizij (49 %). Pretežna večina pritožbenih in revizijskih zadev se reši pri Vrhovnem sodišču LRS v treh mesecih. Nastopilo je izboljšanje v tem smislu, da se sedaj reši v trimesečnem razdobju dokaj več zadev kako popreje.

Kot delno merilo splošne kvalitete sojenja med drugim lahko služijo rezultati pritožbenih in revizijskih postopkov. Zvezno vrhovno sodišče je v pre-

teklem razdobju ugodilo povprečno 10 % (prej 13 %) vloženih revizij zoper sodbe Vrhovnega sodišča LRS. V enakih mejah so uspele revizije pri Vrhovnem sodišču LRS zoper sodbe okrožnih sodišč. Slabšo sliko dajejo rezultati pritožb zoper sodbe okrožnih sodišč. V pritožbeni stopnji je Vrhovno sodišče LRS v zadnjih treh letih razveljavilo ali spremenilo okoli 36 % sodb (prej 40 %). Tudi tukaj se je stanje nekoliko popravilo. Slabše reševanje in sojenje prihajá pri sodiščih do izraza predvsem v primerih, ko gre za dejansko ali pravno zamotane spore, posebno pri očetovskih, obračunskih, odškodninskih, delovnih in stanovanjskih sporih. Taki spori razumljivo terjajo več časa za rešitev, posebno ker gredo skozi več sodnih instanc.

Po izvršeni anketi s sodišči in po analiziranju potekanja pravnega postopka so tudi objektivni in subjektivni vzroki za daljše trajanje civilnih pravn.

Med objektivne vzroke je šteti pomanjkanje in obremenitev sodniških kadrov, težko dosegljivost prič ali strank zaradi delovne fluktuacije, počasno delo izvedencev, dolgotrajne postopke pri krvnih analizah in antropoloških preiskavah, kakor tudi nekatere neprimerne ureditve zakona v pravnem postopku, ki že same po sebi zavračajo rešitev spora. Sem je šteti predvsem triinstančni sistem s preširokimi možnostmi vlaganja revizij, neomejene možnosti uveljavljanja novot v pritožbeni stopnji, premajhno izkoriščanje olajšane mandatnega in malotnega postopka ter nejavno sojenje v instancah brez udeležbe strank. Te slabosti se bodo morale omejiti s primerno reformo zakona o pravnem postopku.

Subjektivni vzrok slabšega reševanja sporov je predvsem nezkušenost mladih kadrov in slabe priprave obravnáv zaradi preobremenjenosti sodnikov.

Vrhovno sodišče LRS si je zato prizadevalo, da bi se doseglo boljše sojenje. Poleg že omenjenega analiziranja vzrokov slabosti pri sojenju je imelo v republiškem merilu in po okrožnih sodiščih več posvetov o metodi obravnavanja ter sojenja in o pojavih pravnega formalizma v sodstvu. Razen tega so bili posveti in seminarji o najaktualnejši problematiki s področja stanovanjskih sporov, delovnih sporov ter sporov iz rodbinskih razmerij posebno glede določanja preživnin, da bi se tako olajšalo in poglobilo delo sodišč. Naposled je obravnavalo več problémov s področja civilnega sodstva na svojih občnih sejah, nekaj pa jih je tudi sprožilo za obravnavanje na posvetih pri Zveznem vrhovnem sodišču. Da bi se odpravili zaostanki, je bila po sodiščih še uvedena tekoča kontrola zaostankov. Vsi ti ukrepi dajejo pozitivne rezultate, zaradi česar bo treba s to prakso nadaljevati.

III.

Nujnost reforme civilnega sodstva

Že uvodoma je bil omenjen naraščajoči družbeni pomen civilnega sodstva za varstvo svoboščin in pravic občanov in pravnih oseb. Da lahko izpolnijo sodišča to nalogo, je potrebna taka organizacija, da bo sodna intervencija hitra, učinkovita in lahko dosegljiva, hkrati pa demokratična in skladna s socialističnimi pravnimi in moralnimi načeli.

Mislimo, da je s teh vidikov sedanja organizacija civilnih sodišč pomanjkljiva in da zaostaja za doseženim družbenim razvojem, zaradi česar so potrebne določene preureditve.

Predvsem terja razvoj in utrjevanje komunalnega sistema, da se razvijajo sedanja okrajna v taka osnovna sodišča, ki bodo mogla nuditi občanom in organizacijam učinkovito sodno varstvo. Pristojnost teh sodišč bo treba primerno povečati in sojenje v določeni meri decentralizirati. Mislimo, da bi bilo za občane prikladno prenesti v pristojnost občinskih sodišč odločanje v očetovskih, razveznih in delovnih sporih. Obenem bi kazalo njihovo pristojnost razširiti na reševanje premoženjskih sporov do vrednosti 1 milijona dinarjev. Danes okrajna sodišča praktično odločajo samo o družbeno manj pomembnih sporih in je za občane že ovira, da se morajo obračati za urejevanje svojih zadev na dokaj odročna okrožna in višja sodišča.

Istočasno so pogoji za izločitev poslov zemljiške knjige, ki se naj združi s katastrom, ker praktično ne pomenijo kakega sojenja.

Sedaj je v veljavi triinstančno sojenje z revizijo. To pomeni, da v večini sporov odločata republiško in Zvezno vrhovno sodišče, kar dokončanje spora občutno zavleče ne glede na to, da je okoli 90 % revizij brezuspešnih. Sodimo zato, da je umestneje vpeljati dvoinstančno sojenje, praviloma z zaključkom v republiki. Morebitne nepravilne razsodbe se dajo kontrolirati in popraviti z ustrežno zahtevo za varstvo zakonitosti po intervenciji javnega tožilca.

Pritožbe se rešujejo po sedanji ureditvi po pravilu v nejavnih sejah brez udeležbe strank, kar je dostikrat ovira za izčrpno razjasnitev spora in pravilno sojenje.

Mnenja smo, da je potrebno doseči večjo demokratičnost in razširiti z ustavo zagotovljeno javnost sojenja tudi na pritožbeni stopnji in strankam omogočiti udeležbo pri pritožbenem obravnavanju spora, morebiti tudi ob sodelovanju sodnikov — porotnikov.

Nadalje velja načelo, da uživajo sodno varstvo vse poglavitne pravice občanov, od katerih so odvisni njihovi življenjski pogoji. Med take pravice je šteti pravice iz socialnega zavarovanja, ki se sedaj urejajo po dolgotrajni in nedemokratični upravni poti in centraliziranem upravnem sporu. Ko temeljijo ugodnosti socialnega zavarovanja v bistvu na pogodbenem razmerju in plačevanju prispevkov zavarovancev in ko se socialno zavarovanje postavlja na načela samoupravljanja, so dani pogoji, da se spori iz socialnega zavarovanja prenesejo v kontradiktorno obravnavanje sodišč.

Nakazane preureditve civilnih sodišč seveda terjajo pospešeno in odločnejšo zakonodajno dejavnost.

Predvsem je treba izpopolniti zakon o pravnem postopku, za kar so že v teku priprave v posebni komisiji, v kateri sodeluje Vrhovno sodišče LRS. Obenem s tem bo treba tudi primerno izpopolniti organizacijsko zakonodajo o sodiščih. Končno še manjkajo novi predpisi o izvršbi in nepravdnem postopku, kjer so sodišča prisiljena ravnati se po predvojnih pravnih pravilih. Razen svoječasnega osnutka za zakon o izvršbi še ni bilo nič storjenega za zakonodajno ureditev tega pravnega področja, ki se tiče pomembne dejavnosti sodišč.

Prav tako ni urejeno področje stvarnega, pogodbenega in odškodninskega prava, kjer se odvija velik del sodne dejavnosti. Tudi tukaj so sodišča navezana na načela stare zakonodaje, pri čemer pa morajo neprestano presojeti, ali so ta še v skladu s socialističnim pravnim redom in doseženim družbenim razvojem. V zadnjem času se je sicer začelo z delom za uzakonitev odškodninskega prava, toda tudi to je zaostalo; čeravno bi zakonska ureditev tega področja znatno olajšala poslovanje sodišč.

Na drugi strani so nekatere nove zakonodajne ureditve že zastarele, da zaostajajo za družbenim razvojem in so potrebne izpopolnitve. Predvsem velja to za rodbinsko zakonodajo, ki bi jo bilo treba prečistiti in poenotiti na podlagi dosedanjih praktičnih izkušenj. Tukaj zakonodajna dejavnost zaostaja za razmeroma naglim družbenim razvojem.

Potrebne bi bile naslednje spremembe zakonskih predpisov:

1. Zakon o delovnih razmerjih se naj glede sodnega varstva pravic iz delovnih razmerij poenostavi in se sodno varstvo uredi tako, da imajo delavci ne glede na posredovalno vlogo samoupravnih organov in inšpektorata za delo vedno možnost uveljaviti svoje zahteve s tožbo preko okrajnega sodišča. Odpadejo naj vsi sedanji prekluzivni roki.

2. Odpravi naj se 11. člen republiškega zakona o premoženjskih razmerjih med zakonci (Uradni list LRS št. 20/50).

PROBLEMATIKA KAZENSKEGA SODSTVA

Splošni pregled

Kazensko sodstvo rešuje zelo občutljive in pomembne zadeve z vidika zaščite občana in proizvajalca. Celoten naš kazenskopravni sistem se je na novo gradil od osvoboditve dalje. V začetnem obdobju je bila nedvomno na prvem mestu kazenskopravna zaščita pridobitev revolucionarnega boja in onemogočanje tendenc, ki bi bile usmerjene k oživljanju kakršnih koli reakcionarnih akcij. Več kot poldrugo desetletje naše borbe za izgradnjo novih temeljev socialistične družbene ureditve pa je dalo tolikšne rezultate, da danes lahko upravičeno na prvo mesto postavljamo zaščito občana, državljana in proizvajalca pred kakršnokoli samovoljo ali nasiljem.

Kot v celotnem našem družbenem dogajanju se tudi na tem poprišču postavlja v ospredje človek — občan in proizvajalec, zavesten graditelj nove družbene skupnosti, in njegova zaščita pred napadi s katerekoli strani, ki bi mogli zavreti nadaljnji razvoj socialistične ureditve in utrjevanje novih odnosov v naši družbi. Zato je prav, če tudi delo sodišč na področju kazenskega sodstva ocenjujemo s tega vidika.

Ne bo odveč, če poudarimo, da sistem takšne kazenskopravne zaščite pravic in dobrin, ki se tičejo človeka — državljana in proizvajalca, še ni do kraja izdelan, čeprav pomeni novela kazenskega zakonika iz leta 1959 velik napredek prav v tej smeri. Glavna odlika omenjene novele je v tem, da je smelo in z načelnih vidikov popolnoma upravičeno napravila velik korak naprej v smeri humanizacije postopka v primerih, kjer družba po svojih organih še vedno mora zagotavljati zaščito osnovnih pravic in dobrin, katerih kršenje ni združljivo z interesi posameznih članov naše socialistične skupnosti ali njihovih organizacij.

V zvezi s tem ni na zadnjem mestu vprašanje, na kakšen način družba po svojih organih zagotavlja to zaščito in kakšne možnosti ima posameznik za zavarovanje svojih pravic ali dobrin. Končno ni odveč, če se vprašamo, katera kazniva dejanja, kot jih določa sedaj veljavni kazenski zakonik, so nevarnejša z vidika prej opisanih načel in v kateri smeri bi morala biti akcija pravosodnih organov uspešnejša, da bi v čimvečji meri zagotovili spoštovanje in uveljavljanje osebnih, državljanskih, samoupravnih, socialnih in drugih pravic občanov oziroma proizvajalcev.

I.

Splošni pregled števila obsojenih oseb v naši republiki, kot je razviden iz priloženih tabel (podatki za leto 1962 so šele predhodni), ne daje zanesljivega odgovora na vprašanje, ali kriminaliteta pri nas pada ali raste. Predvsem je treba upoštevati, da so ti podatki odvisni od obsega dela in uspehov organov, ki sodelujejo pri odkrivanju, pregonu in sojenju kaznivih dejanj. Ker je nujno, da zaradi izvedbe sodnega postopka v vsakem posameznem primeru poteče precej časa od storitve kaznivega dejanja do obsodbe storilca, sodna statistika nedvomno zaostaja in ne prikazuje dejanske kriminalitete. Kljub temu pa podatki o najtežjih kaznivih dejanjih, o katerih so razsojala redna sodišča v obdobju zadnjih nekaj let, kažejo, da je takšnih, družbi najnevarnejših kaznivih dejanj vse manj, kar velja zlasti za uboje, težka kazniva dejanja zoper ljudstvo in državo ter za grabeže. V tem se nedvomno odražajo rezultati, doseženi doslej v graditvi temeljev nove socialistične družbene ureditve in tudi odnosov med člani te družbene skupnosti.

Razčlenitev razpoložljivih statističnih podatkov potrjuje mnenje, da je takih najtežjih kaznivih dejanj pri nas dosti manj kot v državah s kapitalistično družbeno ureditvijo. Tudi v naših razmerah pa imamo takih, družbi škodljivih pojavov dosti manj povsod tam, kjer je bil dosežen večji napredek v izgrajevanju in utrjevanju socialističnih družbenih odnosov in kjer je bil ta napredek povezan z dvigom življenjskega standarda delovnih ljudi ter njihovim uveljavljanjem v izvrševanju samoupravnih pravic na področju, kjer so zaposleni ali kjer žive.

Od skupnega števila obsojenih oseb pretežna večina odpade na storilce lažjih kaznivih dejanj. Po sedanji kazenski zakonodaji štejejo za kazniva dejanja tudi take kršitve, ki po stopnji svoje družbene nevarnosti in posledicah pravzaprav niso toliko pomembne, da bi o njih morala razpravljati sodišča. Zato bi bilo prav, če bi se uzakonilo, da o takih zadevah, na primer o lažjih prometnih deliktih, o lahkih telesnih poškodbah, manjših premoženjskih deliktih in podobno, odločajo sodniki za prekrške. Ne glede na to pa bi bilo koristno, ako bi se take zadeve v večji meri kot doslej dokončno rešile med prizadetimi strankami v obliki izvensodnega poravnavanja, pri čemer že obstoječi poravnalni sveti lahko odigrajo važno vlogo. Kolikor bosta nadaljnji razvoj in konkretna praksa šla v tej smeri; moremo upravičeno pričakovati, da sodišča ne bodo več obremenjena v tako veliki meri z reševanjem manj pomembnih kazenskih primerov, zato pa bodo imela več časa in možnosti za temeljitejšo in hitrejše obravnavanje težjih in bolj zapletenih primerov.

Pri tem seveda ne mislimo, da dejanja, v katerih se v raznih oblikah odražajo samovolja, nasilje, okoriščanje, povzročanje kakršnekoli škode itd. s strani posameznikov, ki s tem kršijo določbe kazenskih zakonov, niso škodljiva z družbenih vidikov. Vsekakor je potrebno, da taki kršilci odgovarjajo pred sodišči kot organi naše družbene skupnosti za zaščito že prej omenjenih pravic, svoboščin in dobrin. Vendar je v zvezi s tem treba poudariti, da je prav glede na že doseženo trdnost in cilje naše družbene ureditve postopek s takimi kršilci družbenih norm vseskozi human, in kar je najvažnejše, da nima v tolikšni meri represivnih ciljev kot predvsem vzgojno preventivni namen.

Kljub temu pa je seveda utemeljena uporaba primernih, če je potrebno tudi najostrejših kazenskih sankcij v vseh tistih primerih, ko sodišče sodi sto-

rilcem težjih in najtežjih kaznivih dejanj, specialnim in večkratnim povratnikom in podobnim, družbi nevarnejšim delikventom.

Očitno je, da bomo morali naše napore v bodoče v veliki meri posvetiti nadaljnji izgradnji kazensko pravne zaščite pravic občanov in proizvajalcev ter njihovih dobrin, organi pravosodja pa bodo še v večji meri kot doslej morali celotno svoje delovanje vskladiti s temi cilji in nalógami.

V letu 1961 je bilo pred sodišči v LR Sloveniji pravnomočno obsojenih 10 468 oseb, od tega polnoletnih 9968. V razliko od stanja v letih pred 1959, ko je bila Slovenija nad jugoslovanskim povprečjem, je v l. 1961 prišlo v naši republiki na 10 000 polnoletnih prebivalcev 90, v celotni Jugoslaviji pa 97 odraslih obsojencev. Sodišča so obravnavala v l. 1961 skupno 12 336 kaznivih dejanj; od katerih so jih storile polnoletne osebe 11 658.

Zaradi specifičnosti mladinske kriminalitete in ukrepov, ki se izrekajo mladoletnikom, je treba mladinsko prestopništvo obravnavati ločeno od kriminalitete odraslih.

Vse od l. 1955 dalje število obsojenih polnoletnih oseb pada (od 16 195 v l. 1955 na 9968 v l. 1961) in ker hkrati pada tudi število kaznivih dejanj, za katera so bili storilci obsojeni (od 18 965 v l. 1955 na 11 658 v l. 1961), moremo kljub že omenjenim pridržkom glede sodne statistike sklepati, da kriminaliteta v LR Sloveniji upada. To je seveda splošen zaključek. Posamezne vrste kaznivih dejanj so številčno upadle v večji ali manjši meri, delež nekaterih kaznivih dejanj ali celo njihovo število pa zadnja leta narašča, kot je to pojasnjeno pri obravnavanju posameznih vrst kriminala. Število kaznivih dejanj zoper premoženje se bistveno ne spreminja, zaradi zmanjševanja kaznivih dejanj nasploh pa predstavljajo v l. 1961 že preko $\frac{1}{3}$ vseh kaznivih dejanj (glej tabelo XIII). Pri tem pa moramo še ugotoviti, da naraščajo le kazniva dejanja zoper zasebno premoženje, medtem ko kazniva dejanja zoper družbeno premoženje celb stalno upadajo. Vzroki za tako naraščanje kaznivih dejanj zoper zasebno premoženje niso dovolj jasni, iskati pa jih je treba tudi v povečani urbanizaciji, zaradi katere se koncentrira v mestih vedno večje število ljudi, ki pa vsi še nimajo urejenih socialnih in družinskih razmer ter življenjskih navad. Kolikor se zmanjšuje število tatvin in sorodnih kaznivih dejanj na škodo družbenega premoženja, je to vsekakor treba pripisati boljšemu čuvanju in zavarovanju takega premoženja ter zainteresiranosti samih delovnih kolektivov, da se preprečijo navedena škodljivstva, ki praviloma bremene sredstva, namenjena za delitev dohodka, če s kaznivim dejanjem povzročene škode ni moč izterjati.

Kazniva dejanja zoper življenje in telo izkazujejo stalen padeč, ker se po noveli kazenskega zakonika iz l. 1959 preganja večina kaznivih dejanj lahke telesne poškodbe, ki so najštevilnejše, le še na zasebno, ne pa več na javno obtožbo. Število najtežjih kaznivih dejanj — ubojev — pa v zadnjih letih konstantno pada.

Kazniva dejanja zoper splošno varnost ljudi in premoženja (večinoma prometni delikti) so v rahlem, vendar stalnem porastu, kar je nedvomno posledica gostejšega prometa in s tem tudi večjega števila prometnih nesreč.

Sodišča obravnavajo vedno manj zadev v zvezi s kaznivimi dejanji zoper čast, kar kaže na uspešno delo poravnalnih svetov.

Od ostalih kaznivih dejanj je treba omeniti, da se zaradi spremenjene zakonske ureditve, ko se obravnavajo v večini primerov le kot prekrški, stalno

in znatno zmanjšuje število pred sodiščem obravnavanih prepovedanih prehodov čez državno mejo (v l. 1959: 863, v l. 1961 pa le še 244, od česar odpade na organizirane mreže za ilegalne prehode približno 45 % primerov).

Na podlagi podatkov, s katerimi razpolagajo sodišča, lahko rečemo, da je upadanje števila obravnavanih kaznivih dejanj deloma posledica že omenjenih sprememb v kazenskem zakoniku, uveljavljenih s l. 1. 1960. Omenjena novela je sicer uvedla precej novih kaznivih dejanj, npr. neupravičena uporaba tujega motornega vozila, kršitev družinskih obveznosti, goljufija v službi, zloraba pooblastil v gospodarstvu itd., vendar ta dejanja niso tako številna, da bi vplivala na povečanje dotoka kazenskih zadev. Prav gotovo pa je na zmanjšanje sodno obravnavanih primerov vplivalo tudi uspešno delovanje poravnalnih svetov, ki so od srede leta 1959 dalje uspešno rešili tudi številne kazenske zadeve. Poleg tega pa je enako kot za razdobje od 1955—1958 tudi za zadnja tri leta značilno, da je upadanje kriminalitete predvsem posledica doseženega gospodarskega in družbenega napredka, povezanega s postopnim dviganjem življenjske ravni prebivalstva.

Pripravljalni postopek

V naši republici se je že pred leti začela v skladu z zakonom izvajati praksa, da večino poizvedb in preiskav opravljajo sodišča. Menimo, da je takšna praksa pravilna in upravičena, ker se morejo organi za notranje zadeve tako v večji meri angažirati pri odkrivanju kaznivih dejanj in storilcev, kar je njihova prvenstvena naloga. Toda po podatkih za leto 1961 so organi notranje uprave opravljali pripravljalni postopek še vedno v 13 % poizvedb proti znanim storilcem in 32 % preiskav. V primerih, ko so preiskovalni sodniki opravljali preiskave v tesnem sodelovanju z organi za notranje zadeve in se posluževali ugotovitev njihovih operativno-tehničnih sredstev, kakor tudi v primerih, ko so notranji organi njim poverjene kazenske preiskave opravljali v medsebojnem sodelovanju s preiskovalnimi sodniki, so bile take preiskave uspešne in dobre kvalitete. V tej zvezi je treba poudariti velike uspehe organov notranje uprave pri odkrivanju kaznivih dejanj. Vse večje poneverbe, ki so bile odkrite v letih 1962, so odkrili oni.

Pripor in preiskovalni zapor se uporabljata le v upravičenih primerih in strogo v mejah zakonskih pooblastil, kar potrjujejo tudi statistični podatki o številu priprtih oseb v primerjavi s številom obtožencev (l. 1959 — 13 %, l. 1960 — 14 %, l. 1961 — 12 %, l. 1962 pa le še 9,3 %). V letih 1961 in 1962 je nekoliko narastlo število zadev, v katerih je trajal preiskovalni zapor preko 3 mesece, kar je treba pripisati dejstvu, da so preiskovalni sodniki okrožnih sodišč v Mariboru, Ljubljani in Celju obravnavali več primerov težjega kriminala z večjimi skupinami storilcev v posameznih zadevah.

Prometni delikti

Motorizacija v Jugoslaviji, posebej še v Sloveniji, naglo narašča, kar ima za posledico tudi naraščanje prometnih nezgod. Leta 1955 je bilo v naši republici 15 222 motornih vozil; leta 1960 — 47 624, leta 1961 — 58 465, leta 1962 pa že do konca novembra 69 251 motornih vozil. Temu nasproti je bilo leta 1955 2200, leta 1960 — 4366, leta 1961 — 4387 in leta 1962 do konca novembra 4197

prometnih nezgod. Prometne nezgode torej ne naraščajo v enakem razmerju kot motorizacija.

Sodišča ne beležijo naraščanje kaznivih dejanj zoper varnost javnega prometa, katerih je v zadnjem času okoli 1300 letno. Od tega odpade približno $\frac{1}{4}$ na primere, ki so imeli za posledico hude telesne poškodbe ali veliko premoženjsko škodo. Samo na Vrhovnem sodišču LRS je bilo v letu 1962 pravno-močno razsojenih 31 primerov s smrtno posledico ene ali več oseb. Da število prometnih deliktov spričo naraščajočega prometa in števila nezgod ne raste hitreje pri sodiščih, je do določene mere tudi posledica dejstva, da javna tožilstva v zadnjem času predlagajo lažje vrste teh deliktov v upravno kaznovanje, kjer je postopek hitrejši in cenejši. Pred sodišča pa prihajajo poleg težjih prometnih deliktov, storjenih zaradi vinjenosti ali skrajne brezobzirnosti voznikov, in deliktov, kjer so nastopile hujše posledice, še zmeraj v dokajšnji meri — in to zaradi že zastarelih določb kazenskega zakonika — tudi blažja dejanja ogrožanja javnega prometa, ki bi pravzaprav spadala pred sodnike za prekrške.

Pri kaznovalni politiki glede kaznivih dejanj zoper varnost javnega prometa je zlasti opazna diferenciacija storilcev glede na konkretne okoliščine, v katerih je bilo dejanje storjeno. Sodišča so odmerjala kazni po načelu individualizacije. Vrsta in višina kazni se je določala prvenstveno po subjektivni krivdi in po teži posledice. Upoštevala pa so sodišča tudi namen kaznovanja ter so strogo presojala poleg teže kaznivih dejanj tudi stopnjo kazenske odgovornosti, zlasti tam, kjer je šlo za vinjenost, objestnost in brezobzirnost voznikov. Kar zadeva krivdno obliko so sodišča praviloma (skladno z obtožbo) sodila te vrste kaznivih dejanj kot delikte, storjene iz malomarnosti. Pravno teoretične konstrukcije eventualnega naklepa se sodišča razen v nekaterih primerih niso posluževala, ker si je težko zamisliti oz. dokazati storilcev pri stanek na povzročitev nevarne situacije v prometu.

Pogojne obsodbe se često ne izrekajo zaradi blagih kriterijev, temveč predvsem v primerih, ko so za to podani zakoniti pogoji (48. čl. KZ) in tam, kjer je pričakovati, da bo s tako sodbo dosežen prevzgojni učinek. Sodišča so v zadnjem času začela izrekati za ta kazniva dejanja ustrezne denarne kazni. Poleg kazni nalagajo kazenska sodišča krivcem tudi povračilo nastale škode. Kadar nimajo zadostne dokazne podlage, se seveda mora to prepustiti civilnemu sodišču. Za povzročitelje prometnih nezgod nastopijo torej poleg kazenskih tudi občutne materialne posledice.

Namenom prevencije nedvomno ustreza predvsem varnostni ukrep odvzema voznškega dovoljenja oziroma prepovedi izdaje takega dovoljenja. Sodišča se v vse večji meri poslužujejo tega ukrepa. Od 1960. do 30. 6. 1962. leta je bil izrečen ta varnostni ukrep v 80 primerih.

»Zaradi neskladnosti med pozitivnimi predpisi, smejo sodišča izrekati odvzem voznškega dovoljenja največ za dobo petih let, medtem ko smejo sodniki za prekrške ob določenih pogojih odvzeti kršilcu prometnega reda voznško dovoljenje za vedno. Da bi se ta neskladnost odpravila, je Vrhovno sodišče LRS predlagalo noveliranje kazenskega zakonika, ki naj bi omogočilo tudi kazenskim sodiščem izrekati trajen odvzem voznškega dovoljenja«.

Bistveni zakoniti predpisi, ki urejajo varnost javnega prometa, postajajo glede na hiter razvoj vse bolj neživljenjski in pomanjkljivi ter tudi ne ustrezajo zahtevam gospodarstva in turizma. Zato so sodišča opozarjala na potrebo novelizacije in unifikacije cestnoprometnih predpisov. Ta izredno važen druž-

beni problem so sodišča obravnavala na skupnih konferencah z ustreznimi ustanovami. Vrhovno sodišče LRS je skupno z Državnim sekretariatom za notranje zadeve LRS izdelalo ustrezne teze in predlagalo noveliranje nekaterih določb kazenskega zakonika. Sedaj je v razpravi prednačrt zveznega zakona o prometu na javnih cestah.

Obratne nesreče

Pred sodišče pride le malo zadev v zvezi z obratnimi nesrečami v tovarnah, pri gradbenih delih in na drugih deloviščih. Tudi to majhno število pa se posebej ne da izkazati, ker kazenski zakonik obravnava ta kazniva dejanja skupaj z raznimi požari, požigi in drugimi nesrečami. Vzroke za sorazmerno majhno število pred sodiščem obravnavanih obratnih nesreč je treba iskati v težavnem ugotavljanju krivde, zaradi česar pride do pogostih ustavitve kazenskega postopka še pred obtožbo oziroma do oprostitev tudi v primerih, ko je bila obtožba vložena. Mnenja smo, da bi se morali vsaj najtežji primeri obratnih nesreč dokončno razčistiti v postopku pred sodiščem, pri čemer bi bilo treba klicati na odgovornost vse, ki so utemeljeno sumljivi, da so zakrivali obratno nesrečo.

Kazniva dejanja zoper življenje in telo

Zaradi najtežjih kaznivih dejanj zoper življenje in telo — naklepnih ubojev je bilo leta 1957 pravnomočno obsojenih 44 oseb, leta 1962 pa 22 oseb (glej tabelo XXI). V navedenih podatkih so zajeti tudi primeri, ko je dejanje ostalo pri poskusu, kakor tudi primeri napeljevanja in pomoči k uboju. Vzroki za ta huda kazniva dejanja so najrazličnejši in se večkrat med seboj prepletajo in le poredkoma nastopajo samostojno. Najpogosteje prihaja do teh dejanj zaradi prepиров in preteпов v vinjenem stanju, zaradi družinskih sporov in trajnih nesporazumov, pri čemer ima vinjenost najpogosteje odločilno vlogo. V zadnjih sedmih letih je bila v naši republiki izrečena in izvršena le ena sama smrtna kazen, in sicer prav za kaznivo dejanje kvalificiranega uboja. (Zahrbtnen uboj miličnika na avstrijski meji.)

Hude telesne poškodbe in druga kazniva dejanja zoper življenje in telo kažejo tendenco upadanja. Stalno in v znatni meri se zmanjšuje število lahkih telesnih poškodb (v razdobju zadnjih nekaj let skoraj za 50 %). Deloma se da pripisati upad teh dejanj predvsem skrbi za dvig kulturne ravni na vasi (različna kulturno-prosvetna in športna društva, kino, radio, televizija). Na zmanjševanje te vrste kaznivih dejanj nedvomno vpliva tudi povečana skrb za delovno silo na gradbiščih in deloviščih, kjer so zaposleni predvsem sezonski delavci.

Ponovno poudarjamo potrebo po predpisih, ki bi urejali zdravljenje alkoholikov in izolacijo družbi nevarnih psihopatskih oseb. Z novelo kazenskega zakonika iz leta 1959 je sicer uzakonjena možnost obveznega zdravljenja alkoholikov, ni pa še organiziran zavod, kjer bi se take osebe zdravile, niti še nimamo zavoda za varstvo in zdravljenje psihopatov, ki so nevarni okolici in ki še vedno povzročajo dokajšnje število kaznivih dejanj zoper življenje in telo.

V širšem sklopu kaznivih dejanj nasilja se je treba dotakniti tudi kaznivih dejanj zoper osebo dostojanstvo in moralo, zlasti posilstev. Število primerov, ko gre za posilstva, ni veliko in večinoma ostanejo pri poskusu. Tako je bilo

leta 1961 pravnomočno obsojenih za dokončna in poskušena posilstva le 18 oseb. Majhno je tudi število storilcev, ki so bili obsojeni zaradi spolne zlorabe slabotnih oseb ali otrok (v letu 1961 skupno 20).

V letu 1960 so sodišča glede na povišanje predpisanih kazni začela zaostrovati kazensko politiko za kazniva dejanja zoper osebo dostojanstvo in moralo ter so tako izrekala daljše zaporne kazni, za težja dejanja pa predvsem strogi zapor.

Kazniva dejanja zoper čast

Število obsojenih zaradi kaznivih dejanj zoper čast pada že nekaj let. Vendar je treba upoštevati, da je le okoli 20 % tistih, ki so obtoženi zaradi teh kaznivih dejanj, tudi obsojeno. V veliki večini primerov se namreč tovrstne zadeve končajo z ustavitvijo postopka, kar kaže na uspešno prizadevanje poravnalnih svetov in sodišč, da se te zadeve rešujejo na miren način s poravnavo. Vendar so okrajna sodišča s kaznivimi dejanji zoper čast še vedno močno obremenjena in rešujejo pogosto zelo zaostrene primere, kjer stranke zaradi sporov v zvezi s stanovanjsko stisko in iz podobnih vzrokov niso pripravljene skleniti poravnave.

Ne zaradi številnosti, pač pa zaradi širšega odmeva, ki ga imajo dostikrat v javnosti, je treba posebej omeniti tiskovne tožbe, ki jih vlagajo občani, kadar so prizadeti zaradi žaljive ali neresnične vsebin objavljeneh člankov,otic, ipd. V zadnjem obdobju je bilo nekaj primerov, ko so bili poklicni novinarji obsojeni zaradi kaznivih dejanj obrekovanja, razžalitve oz. opravljanja, storjenih s tiskom. Ti primeri kažejo, da časnikarji zagreše navedena dejanja tedaj, kadar ne preverijo dobljenih informacij ali pa ko vpletejo v članke podatke iz osebnega ali družinskega življenja občanov. Poudariti je treba, da po noveli kazenskega zakonika iz leta 1959 ni mogoče in tudi ne bi bilo prav, če bi kdorkoli skušal takšne napade na čast in dobro ime drugih občanov prikazovati kot konstruktivno družbeno kritiko.

Kazniva dejanja politične narave

Po podatkih sodne statistike kazniva dejanja zoper ljudstvo in državo upadajo iz leta v leto. Najpogostejša so med njimi kazniva dejanja sovražne propagande. Za zadnja leta je značilno, da je skoraj v vseh obravnavanih primerih šlo za ustno raznašanje sovražne propagandne vsebine, ni pa bilo hujših načinov storitve. V obdobju, na katero se nanaša poročilo, je bilo največ tovrstnih kaznivih dejanj storjenih v letih 1959/60 (17 primerov). Sodišča so v razdobju od 1959 do 1962 sodila le za 7 kaznivih dejanj vohunstva, od tega v l. 1962 1 primer. Zanimivo je, da kazniva dejanja te vrste kljub odprti in sorazmerno dolgi meji s sosednjimi državami niso v porastu. (Glej tabelo XX.)

Od ostalih kaznivih dejanj politične narave so pogostejše žalitve države, njenih organov in predstavnikov, zaradi česar je bilo 40 oseb obsojenih v l. 1959, 34 oseb v letu 1960, 27 oseb pa v letu 1961.

Sodišča v naši republiki v navedenem razdobju niso obravnavala nobenega primera hujšega nasilja proti predstavnikom oblasti ali proti varnostnim organom. Enako velja za širjenje lažnih vesti (čl. 292 a KZ), kar je kot kaznivo dejanje uvedla novela kazenskega zakonika iz leta 1959.

Čeprav kazniva dejanja politične narave po številu ne bi bila tako pomembna, sodišča niso podcenjevala njihove družbene nevarnosti in so jih obravnavala s potrebno pozornostjo.

Kazniva dejanja v gospodarstvu

Na podlagi analize primerov, ki so prišli pred sodišča, moramo postaviti nekaj splošnih ugotovitev o osnovnih vzrokih kriminala v gospodarstvu in najpogostejših njegovih pojavnih oblikah, kakor tudi o ustreznosti in učinkovitosti ukrepov, ki so jih sodišča uporabljala v borbi proti tem negativnim pojavom. Nekatere težje oblike kriminala v gospodarstvu, predvsem kazniva dejanja zoper uradno dolžnost in med njimi še posebej poneverbe, povzročajo večjo škodo. V zvezi z znanimi ukrepi našega političnega in državnega vodstva za stabilizacijo in nadaljnji razvoj gospodarstva se je nedvomno okrepila tudi borba proti kriminalu v gospodarstvu.

Predvsem je treba poudariti, da dosedanje izkušnje jasno kažejo, da že sam sistem družbenega samoupravljanja in njegovo dosledno izvajanje v vsakodnevni praksi onemogočata ali vsaj otežkočata, da bi se razmahnili primeri okoriščanja na škodo družbenega premoženja. Praviloma v takih delovnih organizacijah tudi bolje rešujejo kadrovska in personalna vprašanja ter smotrneje uporabljajo razpoložljiva sredstva za dvig življenjske ravni zaposlenih delavcev in uslužbencev. Kjer obstoje omenjeni osnovni pogoji in kjer imajo v zvezi s tem organiziran še soliden sistem notranje evidence in kontrole, v glavnem nimajo opravka s kriminalom v gospodarstvu.

Že iz teh ugotovitev po drugi strani izhaja, da so dane večje možnosti za kaznivo dejavnost posameznikov v smeri okoriščanja na škodo družbenega premoženja povsod tam, kjer delavsko in družbeno samoupravljanje še ni v celoti zaživelo in kjer zaradi tega tudi organizacijskim, kadrovskim in vzgojnim problemom ter vprašanjem v zvezi s standardom ne posvečajo zadosti skrbi. Čeprav bi bilo zgrešeno, ako bi te zaključke posploševali, vendar lahko rečemo, da v primerih, ki so jih obravnavala sodišča, največkrat najdemo zgoraj opisane slabosti kot vzroke ali vsaj kot spremljajoče okoliščine gospodarskega kriminala v trgovskih in deloma tudi v gostinskih podjetjih, v manjših proizvodnih in uslužnostnih obrtnih obratih ter v nekaterih gradbenih podjetjih, včasih pa tudi v posameznih zavodih. V ilustracijo naj navedemo, da je bilo več težjih primerov kriminala v gospodarstvu odkritih v poslovalnicah trgovskega podjetja »Tobak«, nadalje v podjetjih, ki se ukvarjajo z odkupom in prodajo odpadnega materiala, v podjetjih za odkup živine ter v gospodarskih organizacijah, ki se bavijo z odkupom in predelavo lesa.

Večinoma so samoupravni organi prizadetih podjetij zvedeli za storjena kazniva dejanja šele po uvedbi kazenskega postopka zoper odgovorne osebe. Do podobnih zaključkov pridemo, če analiziramo podatke javnega tožilstva in notranje uprave o prijavah kaznivih dejanj, s katerimi je bilo napadeno družbeno premoženje. Gospodarske in druge delovne organizacije skoraj dosledno prijavljajo kazniva dejanja, ki so jih zakrivali delavci. V teh primerih večinoma ne gre za znatnejšo premoženjsko škodo. Zelo redki pa so primeri, ko so sprožile kazenski postopek gospodarske organizacije oz. njihovi pristojni organi, zlasti organi delavskega samoupravljanja, kadar je šlo za težja kazniva dejnja, ki so

jih zagrešili uslužbenci na odgovornejših položajih. Pretežno večino takih dejanj so doslej odkrivali organi za notranje zadeve.

Pomanjkanje učinkovite evidence in kontrole mnogokrat omogoča ljudem, ki nagibajo h kaznivim dejanjem, da po prvih neodkritih primerih, ko se jim je posrečilo okoristiti se na račun skupnosti, nadaljujejo s takim protipravnim okoriščanjem in tako zapadajo v vedno hujši kriminal. Analiza takih primerov nedvomno kaže, da bi bilo treba v bodoče v večji meri kot doslej skrbeti za dosledno izvajanje kontrole, in sicer v okviru samih delovnih organizacij, pa tudi v obliki pregledov in nadzorstva, ki jih izvršujejo v ta namen postavljeni državni organi, od inšpekcijskih do revizijskih služb in službe družbenega knjigovodstva. V okviru teh nalog bi bilo koristno, če bi pristojni organi posvečali posebno pozornost inventurnim popisom, ki se marsikdaj izvajajo površno in zgolj formalno, včasih pa celo z namenom, da se prikrijejo razne nepravilnosti. Poleg tega je zelo važna, ob uspešnem izvajanju pa tudi koristna, t. im. družbena kontrola nad poslovanjem dela v organizaciji in drugih organov, ki upravljajo z družbenim premoženjem.

Zelo neposredne in v vsakem pogledu negativne posledice more imeti nepravilna kadrovsko-personalna politika. Slabosti kadrovske politike se često pokažejo pri storilcih, ki odgovarjajo za težja kazniva dejanja, storjena na službenih mestih, na katera so bili postavljeni brez ustreznih strokovnih in moralno-političnih kvalifikacij. Neredko gre v takih primerih za mlade, ne dovolj izkušene ljudi, ki so pri opravljanju zaupanih jim nalog prepuščeni popolnoma sami sebi. Ker so taki uslužbenci ponavadi še razmeroma slabo plačani, so dani vsi pogoji, da že ob prvi priložnosti zapadejo v kriminalno dejavnost, ki se potem nadaljuje in včasih še razširi prav zaradi odsotnosti najosnovnejše kontrole nad njihovim delom.

Grabeži in poneverbe so tista oblika gospodarskega kriminala, s katero je bila v zadnjih štirih letih prizadejana družbenemu premoženju sorazmerno največja škoda. Čeprav število obravnavanih kaznivih dejanj grabeža in poneverbe predstavlja le približno $\frac{1}{10}$ vseh tovrstnih dejanj, je bila z njimi povzročena najmanj $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{3}$ celotne škode.

Zaradi grabeža kot najtežje oblike kriminala v gospodarstvu je bilo v LR Sloveniji leta 1959 obsojenih 10 oseb, leta 1960 5 oseb, leta 1961 6 oseb in leta 1962 5 oseb. S pravnomočno sodbo ugotovljena doslej največja vsota poneverjenih vrednosti v enem samem primeru grabeža je znašala 7 705 000 din. (zadeva Ana Lukančič, računovodkinja pri Mehanoservisu v Ljubljani, kraja denarja od 1955. do 1961. leta, izrečena kazen 11 let strogega zavora, povrnitev celotnega zneska in prepoved opravljanja poklica 5 let po prestani kazni). Najvišja kazen pa je bila izrečena direktorju trgovskega podjetja »Plamen« v Štoreh pri Celju Francu Oroviču v višini 12 let in 11 mesecev strogega zavora, 6 let prepovedi opravljanja poklica in povrnitve poneverjenega denarja 3 350 000 din. Sodba je bila izrečena meseca maja 1962. v Celju.

Tudi pri poneverbah gre za eno od najnevarnejših oblik kriminala v gospodarstvu. Storilci poneverb so v pretežni večini uslužbenci podjetij, zadrug, zavodov in ustanov. Poneverjanje je skoraj vselej zvezano s ponarejanjem in uničevanjem uradnih listin, kar brez dvoma še povečuje stopnjo družbene nevarnosti takih dejanj in storilcev.

Po višini povzročene škode so med kaznivimi dejanji v gospodarstvu nevarnejša še kazniva dejanja zlorabe uradnega položaja iz koristoljubnosti, nevestno gospodarsko poslovanje in davčne zatajitve.

Končno je treba poudariti, da so med kaznivimi dejanji, ki spadajo v gospodarski kriminal, po številu na prvem mestu majhne tatvine in tatvine (približno $\frac{1}{3}$ vseh kaznivih dejanj). Škoda iz teh kaznivih dejanj pa ni tako velika kot ona, ki izvira iz poneverb in grabežev ter iz ostalih težjih oblik gospodarskega kriminala, ki smo jih zgoraj omenili. Majhnih tatvin je bilo veliko tudi v samopostrežnih trgovinah, kjer so bile tatvine marsikdaj storjene zaradi priložnosti, ne pa zaradi gmotnega pomanjkanja storilcev.

V zvezi z oblikami kriminala v gospodarstvu je po opažanjih iz zadnjih let treba omeniti večjo rafiniranost storilcev pri prikrievanju okoriščanj na škodo družbenega premoženja in primere sodelovanja oziroma povezave storilcev z raznih področij. To velja zlasti za primere, v katerih je predmet kaznivega dejanja blago, npr. les, gradbeni material, razni potrošniški predmeti itd., ne pa gotovina. Med storilci takih kaznivih dejanj najpogosteje najdemo poslovodje, skladiščnike, upravnike, lesne manipulante, računovodje in blagajnike. Neurejeno interno poslovanje, opravljanje več nezdržljivih funkcij po isti osebi, odsotnost kontrole in redne revizije, kršitev predpisov o materialnem in finančnem knjigovodstvu in evidenci — vse to običajno povzroča, spremlja ali vsaj omogoča omenjeno kaznivo dejavnost.

Odgovoriti je treba še na vprašanje, kakšna je bila kaznovalna politika sodišč v zadevah, ki jih označujemo kot kriminal v gospodarstvu. Pod kaznovalno politiko seveda ni mogoče razumeti le kazni, ki so bile izrečene storilcem, temveč tudi uporabo drugih v zakonu predpisanih ukrepov.

Poleg zapornih kazni izrekajo sodišča storilcem teh kaznivih dejanj tudi premoženjske in denarne kazni ter varnostne ukrepe (odvzem premoženjske koristi in prepoved opravljanja poklica), kar se je postopoma zaostrovalo, deloma že od novele kazenskega zakonika v letu 1960, še bolj pa od jeseni 1961 dalje. V zadnjem času je bila v nekaj primerih izrečena tudi zaplemba premoženja kot stranska kazen. (Glej tabelo XVI.) Sodišča so poostrila tudi kaznovanje povratnikov. Na prvi pogled se zdi, kot da ni utemeljeno izrekanje pogojnih obsodb v tako velikem odstotku (okoli 50 % vseh obsodb zaradi kriminala v gospodarstvu. Glej tabelo XXV.) Pojasniti moramo, da gre v primerih pogojnih obsodb v pretežni meri za storilce, ki so poravnali povzročeno škodo še pred pravnomočnostjo sodbe ter za dejanja, ki jih glede na konkretne negativne posledice ni mogoče šteti med huda kazniva dejanja. Običajno gre pri tem še za osebe, ki so prvič prišle pred sodišče ter mnoge druge olajševalne okolnosti kot težke bolezni, številni nedoletni otroci itd. V hujših in najtežjih primerih gospodarskega kriminala pa so se izrekale visoke in nepogojne kazni, predvsem strogi zapor. Pri oceni kaznovalne politike je treba upoštevati še dejstvo, da sodišča vse dosledneje obsojajo storilca tudi na povrnitev povzročene škode, pri čemer je treba poudariti, da oškodovane delovne organizacije in javno pravobranilstvo skoraj redno prijavljajo odškodninske zahtevke.

Razumljivo je, da ne bi mogli govoriti o učinkoviti kaznovalni politiki, če ta ne bi imela podpore v odločni in dosledni borbi vseh zainteresiranih družbenih faktorjev proti različnim oblikam škodljivstva, ki jih štejemo kot kriminal v gospodarstvu. Pri družbeni obsodbi tovrstnih kaznivih dejanj je odigral zlasti tisk zelo važno vlogo, žal pa se pojavljajo tudi primeri, ko gre za objavljanje nepreverjenih podatkov, ki niso bili še pretreseni na glavni obravnavi, pri čemer se rado zamenjuje višino ocenjene škode oz. nedovoljenega prometa z višino neposrednega osebnega okoriščenja.

Kazniva dejanja zoper zasebno premoženje

Med kaznivimi dejanji zoper zasebno premoženje prevladujejo v znatni večini tatvine (majhne, navadne in velike oz. vlomne), le prav malo pa je nevarnejših kaznivih dejanj — ropov in roparskih tatvin.

Storilci kaznivih dejanj zoper zasebno premoženje so po večini ljudje, ki nimajo stalne zaposlitve in stalnega prebivališča, med njimi pa je tudi veliko število povratnikov (preko 20 %). Večina povratnikov je nagnjena prav k premoženjskim deliktom. Gre za ljudi, ki nočejo delati, čeprav imajo večkrat zadostne strokovne kvalifikacije in bi se torej mogli ne samo pošteno, temveč tudi primerno preživljati. Če se sodišča skoraj niso posluževala posebnih določb novele kazenskega zakonika, ki dopušča mnogo strožje kaznovanje večkratnih povratnikov, pa je treba ugotoviti, da se večini takih povratnikov izrekajo primerno ostre in nepogojne zaporne kazni, in to tudi pred okrajnimi sodišči, ki obravnavajo le lažja kazniva dejanja. Vzroki kaznivih dejanj zoper zasebno premoženje so najrazličnejši (npr. slabše socialne razmere, pomanjkljiva vzgoja pri mlajših storilcih in delomrznost pri povratnikih).

Mladinska kriminaliteta

Na podlagi statističnih podatkov o številu mladoletnikov, ki so bili obravnavani pred sodiščem (v l. 1959 — 549, 1960 — 495, 1961 — 500, 1962 — 506), se ne da zanesljivo sklepati, kakšno je dejansko gibanje mladinske kriminalitete. Novela kazenskega postopka je namreč bistveno spremenila postopek zoper mladoletnike in postavila nove kriterije. Tako je javni tožilec upravičen, da za lažja kazniva dejanja ne uvede postopka zoper mladoletnika, če spozna, da glede na naravo kaznivega dejanja, glede na okoliščine, v katerih je bilo dejanje storjeno, ter glede na mladoletnikovo prejšnje življenje in njegove osebne lastnosti postopek ne bi bil vzgojen za mladoletnika. Medtem ko so se ob uporabi prejšnjih predpisov izrekale številne zaporne, predvsem pogojne kazni, se po noveli mladoletni storilec kaznuje le izjemoma, in sicer za kazniva dejanja najtežje vrste, z mladoletniškim zaporom v trajanju od 1 do 10 let. V vseh ostalih primerih pa se teži za tem, da se mladoletni prestopniki poboljšajo z raznovrstnimi vzgojnimi ukrepi. Število predlogov, ki so bili v zadnjih letih vloženi za uvedbo kazenskega postopka zoper mladoletnike, števila in vrste izrečenih vzgojnih ukrepov ter število izrečenih kazni mladoletniškega zopora kažejo, da mladoletniški kriminal težje vrste ni v porastu.

Povprečno $\frac{3}{4}$ vseh kaznivih dejanj, ki so jih storili mladoletniki, odpadejo na kazniva dejanja zoper premoženje. Med premoženjskimi delikti močno prevladujejo lažja kazniva dejanja, in sicer tatvine, majhne tatvine in neupravičene uporabe tujih motornih vozil. Slednja kazniva dejanja, kakor tudi kazniva dejanja zoper varnost prometa (okoli 5 %), so do neke mere razumljiva, ker so odraz nepotešenega zanimanja mladine za močno razvijajočo se motorizacijo. Ta kazniva dejanja pa niso zaskrbljujoč pojav, ker so pri mladoletnih storilcih le prehodnega značaja. Od ostalih kaznivih dejanj so številnejša še kazniva dejanja zoper življenje in telo, kjer prevladujejo hude in lahke telesne poškodbe. Sodišča niso do sedaj obravnavala še nobenega primera huliganstva ali sličnih ekscesov.

Novo določbe o mladinskem sodstvu so izraz naprednih in humanih gledanj pri ravnanju z mladoletnimi prestopniki. Sodišča, ki so pri svojem praktičnem delu sicer naletela na določene težave, ker so predpisi glede uporabe vzgojnih ukrepov v nekaterih primerih nekoliko preozki, so pa pravilno razumela in tolmačila duha novih predpisov o mladinskem sodstvu, katerih poglobitveni namen je prevzgoja mladoletnih prestopnikov, in so našla konkretnim primerom ustrezne rešitve.

II.

Kaznovalna politika

V zvezi s kaznovalno politiko lahko na splošno ugotovimo, da v bistvu ustreza, kar velja predvsem za obsodbe zaradi težjih kaznivih dejanj. Ocena dela sodišč za daljše razdobje pa nam vendar pokaže, da niso bile vselej izkoriščene široke možnosti, ki jih kazenski zakonik — zlasti po noveli, ki je bila uveljavljena s 1. 1. 1960 — daje za uporabo predpisanih premoženjskih sankcij in drugih ukrepov. Še vedno opažamo, da je marsikdaj kaznovanje nekaterih lažjih kaznivih dejanj sorazmerno ostro, posebno v primerih, v katerih se namesto denarnih izrekajo kratkotrajne zaporne kazni. V premajhni meri se sodišča poslužujejo tudi z novelo uvedenega instituta sodnega opomina. Varnostne ukrepe so začela sodišča izrekati v večjem obsegu šele precej časa po uveljavitvi ustreznih predpisov, čeprav je očitno, da v marsikaterem pogledu lahko dosežemo cilje, ki jih ima kazenski postopek v našem družbenem sistemu, tudi z odvzemom premoženjske koristi, s prepovedjo opravljanja poklica, z odvzemom vozniškega dovoljenja, z odvzemom predmetov, ki so bili pridobljeni s kaznivim dejanjem ali s katerimi je bilo dejanje storjeno, ter z obsodbo na povrnitev povzročene škode, ne pa le z visokimi zapornimi kaznimi. Podobno kot za varnostne ukrepe velja tudi za uporabo določb o stranskih kaznih (denarne kazni, zaplembe premoženja).

V dosedanji kaznovalni politiki so premalo prišli do izraza poostreni predpisi o kaznovanju povratnikov, kar je sploh težaven problem, ki bi mu bilo treba posvetiti več in sistematičnejše skrbi, če naj se v večji meri najdejo in izkoristijo možnosti za dejansko resocializacijo takih storilcev kaznivih dejanj. Očitno je, da problema povratništva ne bo mogoče rešiti le z ostrejšo kaznovalno politiko. Važen je namreč tudi režim prestajanja kazni, na katere so bili povratniki obsojeni. Dosedanje izkušnje jasno kažejo, da bi bilo za uspešno prevzgojo in poboljšanje takih ljudi zelo koristno, če bi zanje predvideli poseben režim v kazenskem poboljševalnem domu, med drugim tudi zato, da v času prestajanja kazni ne bi mogli kvarno vplivati na druge obsojence.

Pogojna obsodba se v naši sodni praksi uporablja dovolj široko, vendar pa v skladu z zakonskimi predpisi in z nameni, ki jih ta institut ima v pogledu doseganja namenov kaznovanja. Kljub temu, da je bilo pogojno obsojenih v letih od 1959 do 1961 52,9 %, 50,6 % oz. 51,2 % od skupnega števila obsojenih, je zelo malo primerov, ko je sodišče moralo preklicati prejšnjo pogojno obsodbo (povprečno 2 do 3 % na leto). (Glej tabelo XV.) V nekoliko večji meri kot poprej sodišča v zadnjem času vežejo pogojno odložitve izvršitve izrečene kazni tudi na povrnitev s sodbo ugotovljene škode v določenem roku, kar je pravilno. Takšno prakso bi bilo treba še razširiti.

Pritožbena sodišča imajo važno nalogo, da ob reševanju rednih in izrednih pravnih sredstev korigirajo neustrezne odločitve prvostopnih sodišč glede uporabe kazenskih sankcij, in sicer ne v smeri nekakšnega izenačevanja kaznovanja, temveč zaradi pravilnega vrednotenja vseh upoštevanih okoliščin, ki veljajo za konkretno dejanje in storilca. Vrhovno sodišče je izvrševalo to nalogo tudi ob reševanju zahtev za izredno omilitev kazni, katerih je bilo v zadnjih letih ugodno rešenih približno 33 do 27 % (glej tabelo XVIII). Večina teh primerov odpade na kazenske zadeve, ki spadajo v pristojnost okrajnih sodišč.

S pravnomočno obsodbo je kazenski postopek pred sodiščem končan, nameni kaznovanja pa so pri nepogojnih obsodbah doseženi šele z izvršitvijo kazni. Pri zapornih kaznih je v zakonu predviden pogojni odpust. Pogojno je možno obsojenca odpustiti po prestani $\frac{1}{2}$ kazni, le izjemoma po prestani $\frac{1}{3}$ kazni. Iz statističnih podatkov zadnjih treh let bi izhajalo, da so se zaostriili kriteriji pri uporabi pogojnih odpustov, ker je pri približno enakem številu obsojencev, ki so prestajali zaporne kazni, padlo število pogojno odpuščenih od 340 v letu 1960 na 188 v letu 1962. V letu 1959 in 1960 je bilo le 5 primerov izrednih pogojnih odpustov, leta 1961 in 1962 pa ni bilo nobenega takega primera.

Pogojni odpust je nedvomno važno prevzgojno sredstvo za obsojenca, ki ga je deležen, kakor tudi za druge zapornike, zaradi česar je nujno, da je uporaba teh ukrepov vsklajena s splošno kaznovalno politiko. Za preteklo obdobje se vidi iz statističnih podatkov, da je Državni sekretariat za notranje zadeve pravilno in pravočasno zaostril politiko pogojnih odpustov, zlasti v zvezi s kriminalom v gospodarstvu, že v letih 1958, 1959 in 1960.

Vse te ugotovitve so pravzaprav rezultat ponovnega vsestranskega pretesanja in analiz sodišč ter drugih pravosodnih organov v zvezi z opozorili in kritiko našega političnega vodstva v letu 1962, ki se je deloma nanašala tudi na pravosodno delo.

Pokazalo se je, da je pravosodni kader z redkimi izjemami pravilno razumel duh kritike tov. Tita ter ni zapadel v kampanjsko in šablonsko zaostrovanje kazenskih sankcij v zvezi s kriminalom v gospodarstvu, bilo pa je nekaj pojavov nerazumevanja glede nujnosti zaostritve premoženjskih sankcij, ki jih je predvidela že novela kazenskega zakonika iz leta 1959.

III.

Nujnost reforme kazenskega sodstva

S predvideno reformo našega sodnega sistema, ki bo postala zelo nujna neposredno po uveljavitvi nove ustave, bi bilo z vidika kazenskega sodstva treba zagotoviti: javnost postopka na vseh instancah; novo določitev stvarne pristojnosti tako, da se več kompetenc prenese na okrožna in okrajna (tj. bodoča okrajna in občinska) sodišča; čim širše možnosti obrambe v kazenskem postopku, zlasti že v pripravljalnem postopku (obvezna pritegnitev zagovornika v določenih primerih), in pravne pomoči strankam; dosledno izvajanje načela, da sodišča vodijo pripravljalni postopek (poizvedbe in preiskavo); točno opredelitev vloge pritožbene stopnje glede vprašanj: ali naj ima apelacijsko ali le kasatorno funkcijo ali pa obojno, ali naj pri sojenju na drugi stopnji sodelujejo tudi porotniki, ali naj se o pravnih sredstvih odloča obvezno in vselej ali le

praviloma ali pa samo izjemoma na podlagi opravljene obravnave pred sodiščem druge stopnje. V zvezi s tem bi bilo treba odločiti o potrebi obstoja tretje stopnje, ki je že po sedanji ureditvi le izjemna. Predvsem pa je treba v našem sodstvu v skladu s splošnim družbenim razvojem v vedno večji meri ostvarjati načela socialistične demokracije zaradi uspešnejše zaščite samoupravnih pravic državljanov in delovnih organizacij, kakor tudi osebnih pravic in svoboščin občanov.

V tej zvezi bi omenili tudi potrebo po spremembi in dopolnitvi nekaterih kazenskopravnih predpisov. Predpise kazenskega zakonika bi bilo treba spremeniti v tej smeri, da bi sodišča imela večje možnosti za izrekanje denarnih kazni poleg sedanjih zapornih kazni. Predpise, ki urejajo promet na cestah, bi bilo treba modernizirati in poenotiti. Nekatero predpise glede varnostnih ukrepov bi bilo treba spremeniti v tem, da bi sodišča smela izrekati v določenih primerih tudi trajen odvzem vozniškega dovoljenja ter da bi se zagotovilo dosledno izvajanje varnostnega ukrepa prepovedi opravljanja poklica (evidenca). Nekatero predpise s področja mladinskega sodstva bi bilo treba spremeniti tako, da bi imela sodišča čim širšo možnost izbire vzgojnih ukrepov, ki bi najbolj ustrezali v posameznih primerih.

PROBLEMATIKA UPRAVNEGA SODSTVA

Preden bi podali podrobnejši pregled dela upravnega oddelka in družbeno-politične probleme, ki so se pojavili pri reševanju upravnih sporov, imamo za umestno opozoriti na okolnost, da je upravni spor, tako kakor je določen z zakonom o upravnih sporih iz leta 1952, le spor o zakonitosti upravne odločbe; to pomeni, da sodišče nima pravice, da dokončno samo reši sporno razmerje, temveč dokončna rešitev pritiče upravnim organom. Druga okolnost, ki jo je treba omeniti, je, da je prejšnje leto preteklo 10 let, odkar je bil ustanovljen upravni oddelek na vrhovnem sodišču. Ko je bil v letu 1952, v skladu s resolucijo IV. plenuma CK KPJ iz leta 1951, o nadaljnji krepitvi pravosodja in zakonitosti, izdan zakon o upravnih sporih, se je z uveljavitvijo tega zakona skušalo doseči, da bi se še bolj krepila zakonitost v delu državnih organov, da bi se pravilno razmejile in zavarovale koristi skupnosti in posameznikov, da bi se vzporedno z graditvijo socializma širila socialistična pravna zavest posameznikov in da bi se pravilno razvil čut za osebne pravice in osebno svobodo. Če pogledamo sedaj bežno delo upravnega oddelka v teh letih nazaj, vidimo, da je ravno v tej smeri opravil odgovorno in obsežno delo. Zakon o upravnih sporih je namreč dotedanji sistem kontrole nad delom uprave, ki je v glavnem temeljil na sistemu kontrole znotraj uprave same, nadomestil s sodno kontrolo po vrhovnih sodiščih, to se pravi, s kontrolo izven same državne uprave. Z uvedbo sodne kontrole zakonitosti glede odločb upravnih organov je bilo državljanom s pomočjo upravnega spora omogočeno, da popravljajo napake državne uprave in uresničujejo varstvo svojih pravic in na zakonu temelječih koristi. To pa pomeni uveljavljanje in uresničevanje načel socialistične demokracije v vsem obsegu. Institucija upravnega spora pomeni v naši družbeno-politični graditvi pomemben element borbe proti pojavom nezakonitosti in morebitne samovolje.

Kako uspešno orožje za varstvo zakonitosti v rokah državljanov je bil upravni spor v preteklih letih, najboljše kažejo statistični podatki. Od uveljavitve

zakona o upravnih sporih pa do 31. decembra 1962 je bilo vloženih skupno 32 355 tožb, s katerimi je bil sprožen upravni spor. Stranke so s svojo tožbo uspele v 12 484 zadevah (38 %).

Ce primerjamo število vloženih tožb v upravnem sporu v posameznih letih, vidimo, da je to število od leta do leta manjše, saj je od števila 4874 v letu 1953 padlo na 2205 primerov v letu 1962. Prav tako pa je tudi odstotek uspelih tožb, ki je bil v letu 1953 še 46 %, padel v letu 1962 na 30 %.

DRUŽBENOPOLITIČNI PROBLEMI V UPRAVNEM SPORU

a) S področja socialnega zavarovanja

Osnovni problem, ki se vedno bolj pereče odraža tudi v sporih iz socialnega zavarovanja, je neustreznost pozitivnih predpisov o pokojninskem, pa tudi o invalidskem zavarovanju, in sicer zlasti glede odmere in prevedbe pokojnin. Medtem ko so bili letos s sprejetjem zakona o zdravstvenem zavarovanju in zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja predpisi s tega področja socialnega zavarovanja spravljeni v sklad s stopnjo razvoja našega družbenega upravljanja in našega ekonomskega sistema, veljavni sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja ne ustreza več in se kljub dopolnitvam in spremembam pozitivnih predpisov ne da več vskladiti s stopnjo našega družbenoekonomskega razvoja. Zato je nujno potrebno, da bi bili čimprej sprejeti novi zakonski predpisi o pokojninskem sistemu, ki so že najavljeni.

Razlike v pokojninah

Eno najtežjih vprašanj in z družbenega vidika eden najpomembnejših problemov, ki se stalno pojavlja v praksi in na katerega vedno znova kažejo zavarovanci tudi v upravnih sporih, je neustrezna prevedba pokojnin staro-upokoјencev. Pokojnine, ki so bile upokoјencem odmerjene oziroma prevedene po prejšnjih predpisih o socialnem zavarovanju, to je po zakonu o socialnem zavarovanju delavcev in uslužbencev in njihovih družin iz leta 1950 in po uredbi o določanju in o prevedbi pokojnin in invalidnin iz leta 1952 ter nato prevedene po določbah zakona o pokojninskem zavarovanju iz leta 1957 (ZPZ) oziroma zakona o invalidskem zavarovanju iz leta 1958 (ZIZ), so občutno nižje od pokojnin zavarovancev, ki so bili upokoјeni po 1. januarju 1958 (osebne pokojnine) oziroma po 1. januarju 1959 (invalidske pokojnine). Zadnja, tj. IV. novela zakona o pokojninskem zavarovanju je sicer te razlike delno omilila, vendar so pokojnine zavarovancev, upokoјenih pred 1. januarjem 1958, oziroma pred 1. januarjem 1959, čeprav so delali na istih delovnih mestih, še znatno nižje od pokojnin zavarovancev, osebno oziroma invalidsko upokoјenih po navedenih dnevih. Tako znaša npr. polna pokojnina zavarovancev I. kategorije delovnega mesta (uslužbenci, ki so delali na delovnih mestih, za katera se zahteva visoka strokovna izobrazba) s 25 ali več leti pokojninske dobe, ki so bili upokoјeni pred 1. januarjem 1958 oziroma pred 1. januarjem 1959, po IV. noveli — 27 100 din, polna pokojnina takih zavarovancev, upokoјenih po navedenih dnevih, pa lahko, glede na povprečni, mesečni znesek plač, doseže znesek 88 550 din. Ali npr.: polna pokojnina upokoјenih delavcev pred 1. januarjem 1958 oziroma

1. januarjem 1959, ki so delali na delovnih mestih, za katera se zahteva strokovna izobrazba visokokvalificiranega delavca (II. kategorija delovnega mesta) in ki imajo 25 ali več let pokojninske dobe, znaša po IV. noveli — 21 300 din; polna pokojnina takih delavcev, upokojenih po navedenih dnevih pa lahko doseže 30 000 din.

Sicer pa se tudi pokojnine zavarovancev, ki so bili na novo upokojeni po 1. januarju 1958 oziroma 1. januarju 1959 znatno razlikujejo. Glede na stalni porast osebnih dohodkov in zato, ker se ravna razvrstitev v ustrezni zavarovalni razred in s tem tudi višina pokojnine predvsem po povprečnem mesečnem znesku osebnega dohodka, ki ga je dosegel zavarovanec v določenem obdobju dela pred upokojitvijo (sedaj praviloma v zadnjem letu pred upokojitvijo), je razumljivo, da je npr. pri pokojnini zavarovanca, upokojenega v letu 1958 oziroma leta 1959, občutna razlika od pokojnine zavarovanca, ki je bil upokojen leta 1961, čeprav sta oba delala enako uspešno na istem delovnem mestu. Taki zavarovanci občutijo to razliko kot zapostavljanje in ne morejo razumeti, zakaj je njihova pokojnina večkrat celo nižja od pokojnine tistih, ki so jim bili podrejeni in so delali na delovnih mestih, za katera se zahteva nižja strokovna izobrazba. To pa zgolj zaradi tega, ker so bili upokojeni določen čas za njimi, ko so bili osebni dohodki višji.

Na drugi strani pa so po določbah IV. novele ZPZ nekateri zavarovanci, ki so bili upokojeni po določbah ZPZ oziroma ZIZ prišli v slabši položaj od onih, ki so bili upokojeni pred 1. januarjem 1958 oziroma pred 1. januarjem 1959. Gre tu predvsem za ono skupino upokojencev, pri katerih se je pri določitvi pokojnine upošteval enoletni povprečni mesečni znesek plač v razdobju od 1. aprila 1952 dalje, ko so bili osebni dohodki v primerjavi s kasnejšimi znatno nižji. Ker je ta povprečni mesečni znesek plač pri novo upokojenih tudi pri ponovni odmeri pokojnine po IV. noveli odločilen za razvrstitev v ustrezni zavarovalni razred in s tem za višino pokojnine, so česti primeri, da so ti upokojenci ob novem preračunu in odmeri pokojnin razvrščeni v nižji zavarovalni razred kot staroupokojeni, tj. oni, ki so bili upokojeni pred 1. januarjem 1958 oziroma pred 1. januarjem 1959 in ki se po 22. čl. novele (236 a čl. ZPZ) avtomatično razvrstijo v določene zavarovalne razrede glede na kategorijo delovnega mesta, pokojninsko dobo in njihov status ob upokojitvi.

Vse navedene nedoslednosti in razlike, ki pa so v skladu s veljavnimi predpisi in na katere zavarovanci upravičeno kažejo tudi v upravnih sporih, pa se pri obstoječem sistemu pokojninskega zavarovanja ne dajo odpraviti in bo treba vprašanje odmere in prevedbe pokojnin ustrezno urediti z novimi zakonskimi predpisi.

Kategorija delovnega mesta

Nadaljnje vprašanje, ki je po pozitivnih predpisih neustrezno urejeno in na katerega stalno opozarjajo tožniki tudi v upravnih sporih, je ugotavljanje kategorije delovnega mesta pri zavarovancih, ki so bili upokojeni pred 1. januarjem 1958 oziroma pred 1. januarjem 1959.

Pri zavarovancih, na novo upokojenih po določbah ZPZ in ZIZ, je najvišji zavarovalni razred, do katerega je zavarovanec lahko razvrščen, odvisen od kategorije delovnega mesta, tj. od dejanske strokovne izobrazbe, ki je potrebna za delo na delovnem mestu, na katerem je zavarovanec delal. Kategorija delov-

nega mesta pa se določi po delovnem mestu, ki ga je zavarovanec zasedal v zadnjih treh letih dela oziroma se lahko na zavarovančevo zahtevo vzame tista kategorija delovnih mest, na katerih je delal v kateremkoli nepretrganem triletnem obdobju v zadnjih desetih letih ali v kateremkoli nepretrganem petletnem obdobju v zadnjih petnajstih letih.

V težnji, da stare upokoјence, pri katerih je bila za razvrstitev v najvišji pokojninski razred odločilna njihova formalno pridobljena strokovna izobrazba, čimbolj izenači z zavarovanci, upokoјenimi po 1. januarju 1958 oziroma po 1. januarju 1959, je zakon o pokojninskem zavarovanju predvidel možnost, da se ti upokoјenci na njihovo zahtevo razvrstijo v ustrezni zavarovalni razred glede na strokovno izobrazbo, potrebno za dela, ki so jih opravljali pred upokoјitvijo. Toda zakon pri tej določitvi kategorije delovnega mesta ni usvojil istega načela kot pri novih upokoјencih, temveč je za določitev kategorije delovnega mesta postavil kot odločilna samo tista dela, ki jih je opravljal upokoјenec zadnjih pet let dela pred upokoјitvijo (oziroma po sodni praksi zadnjih pet let dela pred izpolnitvijo pogojev za pokojnino, če je to zanj ugodnejše). Zato so zavarovanci, ki so bili upokoјeni po prejšnjih predpisih in ki zadnja leta neposredno pred upokoјitvijo zaradi pešanja svojih fizičnih in umskih sil niso mogli več opravljati del višje kvalifikacije, kot so jih opravljali prej, prizadeti.

To vprašanje je bilo obravnavano na občni seji Vrhovnega sodišča LRS in je bila predlagana sprememba oziroma dopolnitev ZPZ v tem smislu, da bi lahko zavarovanci, upokoјeni pred 1. januarjem 1958 oziroma pred 1. januarjem 1959 zahtevali, če je to zanje ugodnejše, da se pri prevedbi pokojnine na zahtevo razvrstijo po strokovni izobrazbi, ki se zahteva po predpisih, veljavnih na dan 1. januarja 1958 oziroma 1. januarja 1959, za delovna mesta, na katerih so delali v kateremkoli nepretrganem triletnem obdobju v zadnjih desetih letih ali v kateremkoli nepretrganem petletnem obdobju v zadnjih petnajstih letih dela pred upokoјitvijo.

Status zavarovanca

Občna seja Vrhovnega sodišča LRS je predlagala tudi, da se pri novi odmeri pokojnin zavarovancev, upokoјenih po prejšnjih predpisih, odpravi razlika med delavci in uslužbenci in da se temu ustrezno spremenijo določbe 236 a člena ZPZ (22. člen IV. novele k ZPZ).

Medtem ko je v sistemu pokojninskega zavarovanja, veljavnem do 31. decembra 1957, igral status zavarovanca pomembno vlogo in so se drugače razvrščali v pokojninske razrede uslužbenci od delavcev, je v novem sistemu pokojninskega oziroma invalidskega zavarovanja ta razlika odpadla in je najvišji zavarovalni razred, do katerega je lahko zavarovanec razvrščen, enak za vse zavarovance iste kategorije delovnega mesta, ne glede na to, ali gre za delavca ali za uslužbenca. Pri zavarovancih, ki so bili upokoјeni po prejšnjih predpisih in katerih pokojnine so bile prevedene po določbah ZPZ in ZIZ, pa je razlikovanje glede na status še vedno ostalo in je tudi IV. novela ZPZ to razlikovanje še vedno in sicer na škodo delavcev, zadržala. To razlikovanje se odraža v tem, da so upokoјeni delavci razvrščeni še vedno za en oziroma kvalificirani delavci celo za dva zavarovalna razreda nižje kot upokoјeni uslužbenci, čeprav so prvi

kot drugi razvrščeni v isto kategorijo delovnega mesta. Izenačena sta samo nekvalificirani delavec in pomožni uslužbenec. Tako razlikovanje pa je preživelo in je v nasprotju z veljavnim sistemom pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Zastaranje pravic iz invalidskega zavarovanja

S področja invalidskega zavarovanja se je v praksi pokazala kot neustrezna določba 1. odstavka 263. člena ZIZ. Po tej določbi je mogoče v primerih, če je bilo ugotovljeno, da je upoštevna invalidnost nastopila pred 1. januarjem 1959, priznati ustrezne pravice iz invalidskega zavarovanja po predpisih, ki so veljali do 31. decembra 1958 le tedaj, če je bila zahteva za priznanje teh pravic vložena do 31. decembra 1959. Kolikor pa take osebe, ki so postali invalidi pred 1. januarjem 1959, ne vložijo zahteve v navedenem prekluzivnem roku, praviloma tudi ne morejo pridobiti nikakih pravic iz invalidskega zavarovanja po zakonu o invalidskem zavarovanju.

So pa v praksi številni primeri, ko je zavrnjena zahteva za priznanje pravic iz invalidskega zavarovanja zgolj zaradi zamude prekluzivnega roka iz 1. odstavka 263. čl. ZIZ in bi te osebe, če bi zahtevo vložile pravočasno, pridobile te pravice po prejšnjih predpisih o socialnem zavarovanju. Pri tem gre za osebe (v večini primerov), ki jim zadevna določba ni bila znana.

Že od uveljavitve zakona o socialnem zavarovanju iz leta 1950 velja načelo o nezastarljivosti pravic iz invalidskega zavarovanja, ki ga je izrecno usvojil tudi zakon o invalidskem zavarovanju z določbo 2. odstavka 6. člena, da pravice iz invalidskega zavarovanja ne morejo zastarati. Iz tega sledi, da v zavarovanih primerih, ko je invalidnost nastala v času po 16. februarju 1950 in so izpolnjeni ostali pogoji za pridobitev pravic iz invalidskega zavarovanja, delovni invalidi teh pravic ne morejo izgubiti zgolj zaradi preteka določenega časa oziroma zaradi tega, ker jih v določenem roku niso uveljavljali. Prekluzivni rok iz 1. odst. 263. čl. ZIZ pa jemlje delovnim invalidom, ki so postali invalidi pred 1. januarjem 1959 in so si pridobili pravice iz invalidskega zavarovanja po predpisih, ki so veljali do 31. decembra 1958, te pravice, če jih niso uveljavili do 31. decembra 1959.

Navedeni prekluzivni rok je v nasprotju s temeljnim načelom o nezastarljivosti pravic iz socialnega zavarovanja in je zato občna seja Vrhovnega sodišča LRS, ki je navedeno vprašanje obravnavala, predlagala, da ga je treba odpraviti.

Vprašanje priznanja pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja v novem postopku za nazaj

Zakon o pokojninskem zavarovanju in za njim zakon o invalidskem zavarovanju sta uvedla posebni pravni institut novega postopka kot modifikacijo obnove postopka po določbah zakona o splošnem upravnem postopku (ZUP). Kot razlog za uvedbo novega postopka je bil prevzet najčešči razlog za obnovo iz 1. tč. 249. čl. ZUP, tj. če se zve za dejstva, ki so obstajala takrat, ko je tekel prejšnji postopek ali za pozneje nastala nova dejstva, ali če se najde oziroma pridobi možnost uporabe novih dokazov, ta dejstva oziroma ti dokazi pa bi utegnili pripeljati do drugačne odločbe. Poleg tega sta še dva razloga za uvedbo novega postopka, ki ju ZUP kot razlog za obnovo postopka ne pozna, tj. če

je bil s pravnomočno odločbo prekršen zakon v škodo stranke in če je bilo v kakšnem pravnem vprašanju pozneje sprejeto drugačno stališče, ki je ugodnejše za stranko.

Medtem ko je bilo po zakonu o socialnem zavarovanju iz leta 1950 vedno mogoče uveljavljati pravice iz socialnega zavarovanja v obnovljenem postopku z neomejenim učinkom za nazaj (120. člen zakona), čim je bilo naknadno ugotovljeno, da je bila neka odločba izdana na podlagi nepravilnih podatkov, sta ZPZ in ZIZ izključila možnost, da bi se v novem postopku pravice iz pokojninskega oziroma invalidskega zavarovanja priznale za nazaj. V 187. členu ZPZ, ki velja v zvezi z 208. členom ZIZ tudi za invalidsko zavarovanje, je namreč določeno, da gredo stranki, če se je začel nov postopek na njeno zahtevo, pravice, priznane z novo odločbo, od prvega dneva prihodnjega meseca po vložitvi zahteve, če pa se je začel nov postopek po uradni dolžnosti in je bila prejšnja odločba nadomeščena z novo, nastopijo pravne posledice nove odločbe od prvega dne prihodnjega meseca po izdaji nove odločbe.

Ce se zavarovanci že nekako sprijaznijo z dejstvom, da se jim ne priznajo pravice za nazaj v primerih, ko sami niso pravočasno navajali vseh pravno pomembnih dejstev ali ponudili vseh dokazov oziroma jim ti sprva niso uspeli, pa nikakor ne morejo razumeti, da se jim ne priznajo pravice za nazaj v primerih, ko je zavod za socialno zavarovanje prekršil zakon v njihovo škodo. Prav tako zavarovanci tudi zanje ugodnih sprememb upravne in sodne prakse ne znajo ocenjevati drugače, kot ocenjujejo primere, v katerih so bili prikrajšani v svojih pravicah zaradi kršitve zakona po upravnih organih in težko razumejo, da jim spremenjena praksa ne popravi krivic za nazaj, ker pač istovetijo spremenjeno prakso z odpravo nepravilnosti zaradi prekršenega zakona.

Ker gre pri pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja za temeljne in življenjsko pomembne pravice državljanov in če je prav zato tako v ZPZ kakor tudi v ZIZ usvojeno kot temeljno načelo o nezastarljivosti pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, se pokaže nepriznanje eksistentnih in že uveljavljenih pravic tudi za nazaj nasprotno temu načelu. Zato je občna seja Vrhovnega sodišča LRS predlagala ustrezne spremembe 187. člena ZPZ.

Na navedena vprašanja s področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja je kot najbolj pereča opozorilo Vrhovno sodišče LRS pristojne organe in predlagalo ustrezne spremembe oziroma dopolnitve obstoječih predpisov ob nepoznanju, v kolikšnem času bodo izvedene predvidene načelne in kompleksne spremembe pokojninskega sistema. Temu je treba pripomniti, da predlagana sprememba v zvezi s priznavanjem pravic v novem postopku za zdaj zaenkrat ni bila upoštevana in da je zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, katerega določbe se uporabljajo s 1. januarjem 1963, v 168. in 169. čl. v celoti prevzel sedanje določbe 187. člena ZPZ.

b) S področja gradbeništva

Pri obravnavanju gradbenih zadev je sodišče ugotovilo, da pride do številnih sporov med strankami predvsem zato, ker so obstoječi gradbeni predpisi (uredba o gradnji, uredba o gradbenem projektiranju, pravilnik o gradbenih dovoljenjih, pravilnik o kolavdaciji in superkolavdaciji, zakon o urbanističnih projektih, zakon o uporabi zemljišč v gradbene namene ter razni odloki občin-

skih ljudskih odborov o urbanističnem programu in urbanistični ureditvi ter o gradbenih okoliših) predvsem tehnični predpisi, ki ne rešujejo pravnih odnosov, ki nastajajo oziroma se pojavljajo pri izdaji gradbenih dovoljenj in gradnjah sploh. Eno takih temeljnih vprašanj, ki se pojavlja pri izdaji gradbenega dovoljenja, je vprašanje varstva pravic drugih oseb, drugo pa je vprašanje pristojnosti med upravnimi organi in sodišči. Zaradi že poudarjenega težišča na tehnični strani obstoječih gradbenih predpisov, o zanemarjanju ustreznih določil, ki bi reševala tudi prayne odnose, pride v praksi pri urejanju teh odnosov do različnih stališč, tako npr. o vprašanju, ali naj tisti, ki so pravno zainteresirani pri izdaji gradbenega dovoljenja v postopku sodelujejo ali ne, tj. ali jim je priznati legitimacijo stranke v upravnem postopku. Praksa v Sloveniji stoji v glavnem na stališču, da imajo prizadete osebe, ki dokažejo svojo pravno korist, vedno lastnost stranke in sodišče v upravnem sporu tudi odloča o njihovih zahtevkih, ki se skladajo z javnim interesom. O zahtevkih, kjer pa javni interes ni vključen, morajo prizadete osebe iskati zaščito s civilno pravdo, vendar jim tudi v tem primeru gre značaj stranke. V praksi pa obstoji tudi obratno mnenje, da se z gradbenim dovoljenjem ugotavlja le to, da namepravna gradnja ne nasprotuje javnim interesom. Zato nihče razen investitorja nima pravice do pritožbe. To naj bi izhajalo iz 18. člena uredbe o gradnji, po katerem se upravnemu organu ni treba baviti z drugimi vprašanji, razen tistih, ki jih nalagajo javne koristi, kajti po določbah citirane uredbe ni predvideno nobeno varstvo koristi posameznikov, zato se glede na pozitivne predpise upravni organi niso dolžni ukvarjati s koristmi posameznikov in niso dolžni priznati tretjim osebam legitimacijo stranke v upravnem postopku. Po našem mnenju je treba pri presoji obeh stališč upoštevati te okoliščine: izvajanje gradbenih del je brez dvoma pogojeno z javnim interesom, vendar pa ni mogoče zanikati, da so v določenem obsegu pri izdaji gradbenega dovoljenja podane tudi koristi posameznikov. Te privatne in javne koristi se dostikrat križajo med seboj in naloga upravnih organov je, da rešijo navzkrižje med javnim in privatnim interesom. Ko pa gre za reševanje navzkrižja med javnimi in privatnimi koristmi, se samo po sebi razume, da nosilci zasebnih koristi morajo imeti legitimacijo stranke v upravnem postopku za izdajo gradbenega dovoljenja. To še posebej, ker v našem pravnem sistemu širijo pravice državljana kot stranke pred državnimi organi. Naloga upravnega organa pa je, da reši glede na javni interes zahteve vseh, ki imajo pravni interes na taki ali drugačni rešitvi. Stranka sama bo namreč znala najbolj varovati svoje koristi in bi bilo napačno prepuščati varstvo njenih koristi upravnemu organu kot varuhu javnih koristi. Nepravilno in v nasprotju z našim pravnim sistemom in družbenim razvojem je, če se tako prizadetim osebam ne bi dala legitimacija stranke v upravnem postopku.

Zaradi večje jasnosti pri urejanju gradbenih zadev bi bilo zato umestno, da ustrezni zakonski predpisi poleg tehničnih predpisov vsebujejo tudi bolj precizne določbe o ureditvi pravnih odnosov, ki nastajajo oziroma se pojavljajo pri izdaji gradbenih dovoljenj in gradenj sploh, in da se preide h kodifikaciji predpisov s področja gradbeništva in urbanistične ureditve.

c) S področja davčnih zadev

V letu 1962 je bilo vloženi 174 tožb glede davčne odmere. V letu 1961 pa je bilo teh tožb 134. Če primerjamo to število v letu 1961 oziroma 1962 vloženi tožbi s številom davčnih primerov po uredbi o dohodnini, ki jih je bilo v letu 1961 skupaj 466 000, vidimo, da sami upravni spori v davčnih zadevah kot takih v LRS ne predstavljajo kakšnega posebnega problema, saj je zaščito svojih pravic uveljavljalo v upravnem sporu le ca. 0,03 % davčnih zavezancev. Razlog za tako majhno število sporov je nedvomno ta, da odpade pretežni del vseh davčnih primerov na obdavčitve z dohodnino od kmetijstva (54 %) in obdavčitve z dohodnino od stavb (43 %), torej na primere, kjer se davčna osnova ugotavlja po več ali manj objektivnih znakih in so zato ti primeri le redkokdaj sporni. Lažje se razvijajo spori v zvezi z odmerami za dohodnino od samostojnih poklicev in drugega premoženja, kjer se obdavčuje doseženi dohodek, ki je subjektivnega značaja in ki ga je zato treba v vsakem posameznem primeru posebej ugotavljati. V naši praksi smo imeli opraviti skoraj izključno samo s temi obdavčitvami. Na obdavčenje doseženega dohodka od samostojnih poklicev in drugega premoženja, je odpadlo leta 1961 le 2,3 % vseh obdavčitev z dohodnino. Če tedaj vzamemo, da so tožniki v upravnih sporih v davčnih zadevah pripadali samo temu krogu zavezancev, vidimo, da odstotek sporov ni bil višji od 1,2 %. Torej tudi ta podatek kaže na to, da upravni spori v davčnih zadevah v naši republiki niso problem.

Analiza problemov, ki jih je sodišče obravnavalo v upravnem sporu, po kaže, da odpade večina ugodno rešenih tožb na primere, ko so davčni organi kršili pravila postopka. Da je do teh kršitev prišlo, pa je posledica tako subjektivnih kot objektivnih razlogov. Med subjektivne bi šteli slabo kadrovske stanje po občinah in okrajih tako glede številčnega stanja kakor tudi strokovnosti. Čeprav je že sama sistematizacija delovnih mest na tem področju zelo ozka, ostajajo delovna mesta še vedno nezasedena. Uslužbenci nimajo ustrezne strokovne izobrazbe, tj. predvidene srednješolske izobrazbe ali pa ustrezne prakse. Visokokvalificirani kadri z dovršeno ekonomsko ali pravno fakulteto so prava izjema. Pri tem je treba poudariti, da terja obdavčenje po načelu dohodka, po katerem se pri nas obdavčujejo samostojni poklici in drugo premoženje, visoko strokovne kadre. Teh pa ni dovolj in še obstoječi zelo fluktuirajo, saj se je v zadnjih dveh letih po podatkih republiške uprave za dohodke zamenjala več kot polovica kadra. Uslužbenci so tako preobremenjeni z delom in to le zaradi ozke sistematizacije in njene nepopolne zasedbe, marveč tudi zaradi pogoste potrebe, da se določene naloge opravljajo v kratkih rokih oziroma kampanjsko, kar je zlasti očitno pri odmeri davka.

Nadaljnji vzrok slabosti pa je pri davčnih zadevah sam sistem, ki velja za obdavčenje doseženega dohodka. Ta sistem je sicer najnaprednejši, vendar se zahteva za njegovo dobro izvedbo poleg že omenjene visoke strokovne sposobnosti finančnega kadra še visoka davčna morala na strani prizadetih in potrebni instrumenti. O prvih dveh pogojih pri nas zaenkrat še ne moremo govoriti. Za instrumente pa je poskrbljeno, in sicer: dolžnost davčnega zavezanca, da vloži davčno prijavo, dolžnost obveznega vodenja poslovnih knjig, dolžnost finančnih organov, da vse leto zbirajo podatke za ugotovitev davčnih osnov, dolžnost gospodarskih, združenih in družbenih organizacij ter državnih organov in zavodov, da pošiljajo finančnim organom podatke o izplačilih za- sebnikom, upravičenost finančnih organov do ustreznega vpogleda vseh poslov-

nih knjig, evidenc, računov, drugih dokumentov in poslovnih prostorov ter končno kazenske sankcije — tako upravne kot po kazenskem zakonu.

Vendar ugotavljamo, da vsi navedeni instrumenti v praksi ne prihajajo do izraza, zlasti še tisti, ki bi bili po našem mnenju najbolj učinkoviti, tj. sistematično zbiranje podatkov o poslovanju davčnih zavezancev, dalje redno kontroliranje knjigovodstva davčnih zavezancev in pa doslednejša uporaba vseh razpoložljivih sankcij. Kolikor vidimo iz upravnih spisov o obdavčitvah doseženega dohodka od samostojnih poklicev in drugega presežnega dohodka od samostojnih poklicev in drugega premoženja, se zberejo le podatki iz registracije računov, ki jih imajo sami finančni organi in prekontrolirajo podatki o tuji delovni sili pri zavodih za socialno zavarovanje, knjigovodstvo pa se pregleda le v zvezi z davčno odmero, neredko pa še takrat ne. Tako vidimo, da razpoložljivi instrumenti ne dovedejo do predvidenega smotra, tj. do ugotovitve doseženega dohodka. Zato smo mnenja, da bi bilo potrebno ta sistem revidirati in preiti tudi pri obdavčenju obrtnikov in samostojnih poklicev na objektivnejša merila, za kar bi bila potrebna sprememba predpisov.

č) Reforma upravnega spora

Osnovna pomanjkljivost upravnega spora je, da se v upravnem sporu obravnavajo stvari, ki v upravni spor ne spadajo, tj. spori o pravicah iz socialnega zavarovanja. Zadeve iz socialnega zavarovanja imajo vsa oznamenila civilno-upravnega razmerja. V teh zdevah gre namreč za pravice, ki imajo svoj temelj v delovnem razmerju in plačevanju prispevkov zavodu za socialno zavarovanje. Spori o teh pravicah so tedaj v bistvu spori iz delovnega razmerja. Spori iz delovnega razmerja pa spadajo v pristojnost rednih sodišč, ne pa v upravni postopek pred zavodi socialnega zavarovanja. Pri tem je treba poudariti, da zavodi za socialno zavarovanje upravljajo sklade socialnega zavarovanja in so kot taki tudi zavezanci glede posameznih dajatev, ki grede zavarovancem, vendar pa pri sedanjem sistemu istočasno kot dajatveni zavezanci oblastveno odločajo v upravnem postopku o pravici zavarovanca. Ta okoliščina sama po sebi daje pomen sedanjemu odločanju v upravnem postopku, kjer so dostikrat kršena načela kontradiktornosti, javnosti, neposrednosti in ustnosti in ugotavljanja materialne resnice. Teh pomanjkljivosti pa upravni spor ne more v celoti popraviti, zato sedanji sistem varstva temeljnih pravic — pravice iz socialnega zavarovanja pa so temeljne pravice — ne ustreza več našemu družbenemu razvoju in bi bilo treba spore iz socialnega zavarovanja prenesti v civilni spor pred rednim sodiščem. Pri tem je še poudariti, da bi se s takim prenosom ti spori približali stranki — občanu in bi se mu tako omogočilo čim širše uveljavljanje pravic, kar pa mu je pri tako centraliziranem upravnem sporu na republiškem in zveznem vrhovnem sodišču otežkočeno.

Nadalje je zakon o upravnih sporih omejil upravni spor samo na upravne odločbe državnih organov in zavodov za socialno zavarovanje, izključil pa je možnost, da se sproži upravni spor zoper odločbe drugih samostojnih zavodov in organizacij (zbornic, strokovnih in gospodarskih združenj, združenih zvez, bank). Spričo velikega razvoja teh zavodov in organizacij kot nedržavnih organov v času po uveljavitvi zakona o upravnih sporih, predstavlja sedanja omejitev upravnega spora samo na odločbe državnih organov očitno trdoto za vse tiste primere, kadar ti zavodi in organizacije opravljajo javno službo in na

podlagi zakonitih pooblastil odločajo v upravnem postopku o pravicah, dolžnostih ali pravnih interesih strank na isti način in z istimi pravnimi učinki kot državni organi. Medtem ko je zakon o splošnem upravnem postopku to upošteval in predpisal za take primere obvezno uporabo splošnega upravnega postopka, predstavlja omenjena omejitev možnosti sprožitve upravnega spora koncepcijo, ki je sicer imela svoj smisel v času uveljavitve zakona o upravnih sporih, ki pa ga je sedaj že izgubila.

Prej navedene pomanjkljivosti obstoječe ureditve po zakonu o upravnih sporih in pa dejstvo, da določa načrt nove ustave, da sodišča v upravnem sporu odločajo o zakonitosti posameznih aktov organov in samoupravnih organizacij in da tudi na novo ureja pristojnost vrhovnih sodišč republike in zveznega vrhovnega sodišča, terja nujno spremembo zakona o upravnih sporih v tem smislu, da se možnost upravnega spora razširi tudi na nekatere upravne odločbe, zoper katere sedaj ni bil mogoč upravni spor in da se tudi na novo odredi in določi pristojnost za reševanje upravnih sporov pri sodiščih ter eventualno tudi spremeni sama procedura, tj. da se dopusti spor polne jurisdikcije, kjer je to mogoče, to pa je zlasti za primere deklarativnih aktov.

Prav tako ni v skladu s sistemom samoupravljanja in komunalnim sistemom, da je upravni spor centraliziran na vrhovnih sodiščih republik in pa na zveznem vrhovnem sodišču, kajti decentralizacija in razvoj demokracije ne more biti popoln, ako se ne decentralizirajo vse veje oblasti. Zato smo mnenja, da je treba upravni spor decentralizirati tako, da bo temeljno sodišče v upravnih sporih okrožno sodišče (sedanje).

Tudi ni v skladu z našim družbenim razvojem, da je javnost izključena pri odločanju v upravnem sporu, kajti izvrševanje vseh javnih funkcij mora biti pod kontrolo javnosti. Zato bo potrebno tudi postopek v upravnem sporu korenito spremeniti v tem smislu, da bodo stranke imele pravico sodelovanja na seji senata in da bo pri odločanju v upravnih sporih zagotovljena tudi publična javnost.

Tabele*

I

Število sodišč, sodnikov in drugih pravosodnih pravnikov v letih od 1958 do 1962

	1958	1959	1960	1961	1962
Sodišča (redna)	44	44	46	49	51
Sodniki	318	293	378	285	288
Sodniki pripravniki	37	43	53	70	65
Štipendisti	45	53	72	62	77
Odvetniki	117	133	135	155	151
Odvetniški pripravniki	16	12	23	23	26
Sodniki gospodarskega sodišča	—	32	33	30	29
Javni tožilci in namestniki	67	66	66	64	64
Javni pravobranilci in pomočniki	18	20	20	19	19

* Podatki za leto 1962 so šele začasni, ker končni še niso na razpolago.

Dotok glavnih zadev na rednih sodiščih v letih od 1958 do 1962

II

	1958	1959	1960	1961	1962
Okrajna sodišča (glavne zadeve)					
Kazenskih poizvedb	5 220	5 502	4 314	4 757	5 123
Kazenskih prvostopnih	18 994	18 294	14 309	14 219	14 820
Civilnih	32 551	31 345*	36 722*	33 863	36 576
Zapuščinskih	15 439	15 923	15 422	14 700	16 378
Izvržb	21 560	20 877	22 363	21 497	22 661
Zemljiškoknjižnih	75 721	76 867	93 828	85 405	81 809
Drugih nepravdnih	40 646	30 377	32 319	29 919	28 068
Skupaj	210 131	199 185	219 283	204 360	205 435
Okrožna sodišča (glavne zadeve)					
Kaz. poizvedb	2 131	2 381	2 354	2 709	3 134
Kaz. preiskav.	456	526	504	452	369
Pritožb v kazen. priprav. postopku	419	460	369	374	282
Kaz. prvostopnih	2 421	2 687	2 414	2 661	2 742
Kaz. drugostopnih	2 381	2 408	2 288	2 043	2 316
Civilnih prvostopnih	4 748	4 895**	4 606**	5 061	5 286
Civilnih drugostopnih	3 934	3 831	3 779	3 304	3 734
Skupaj	16 490	17 188	16 314	16 604	17 863
Vrhovno sodišče (glavne zadeve)					
Kaz. pritožb	960	1 005	1 102	1 071	1 153
Kaz. pritožb III.					
Zahtev za izr. omilitev kazni	550	450	506	612	646
Civilnih pritožb	663	779	740	785	862
Civilnih revizij	226	279	389	277	375
Zahtev za var. zak.	18	16	9	6	11
Upr. sporov	2 520	2 358	2 734	2 099	2 205
Skupaj	4 937	4 887	5 480	4 850	5 254
Vsega skupaj (glavne zadeve)	231 558	221 260	241 077	225 814	228 552

* K dodatku pravdnih zadev okrajnih sodišč je treba prišteti število ugovorov zoper plač. nalog v letu 1959 - 1540, v letu 1960 pa 1676.

** K dotoku pravdnih zadev okrož. sod. je prišteti število ugovorov v letu 1959-60, v letu 1960 pa 57.

Statistični podatki o pripadu zadev na VS LRS od 1959 do 1962

III

Oddelek—zadeve	1959	1960	1961	1962
Kazenski:				
Pritožbe	1005	1102	1071	1153
Izredne omilitve kazni	450	506	612	646
Delegacije	5	31	16	9
Podaljšanje preiskovalnega zapora	36	56	62	60
Razno	268	191	329	333
Pomilostitve	3	1	2	—
Skupaj	1767	1887	2092	2201
Civilni:				
Pritožbe	779	740	785	862
Revizije	279	389	277	375
Zahteve za varstvo zakonitosti	16	9	6	11
Delegacije	—	18	18	16
Razno	—	143	98	125
Skupaj	1074	1299	1184	1389
Upravni:				
Razni upravni spori	774	645	628	807
Upravni spori iz soc. zav.	1584	2089	1471	1398
Skupaj	2358	2734	2099	2205
Vsega skupaj	5199	5920	5375	5795

Pritožbe zoper odločbe
(Civilne zadeve)

a) Okrajnih sodišč

IV

Leto	Stev. reš. prit. zad.	Prvostopnih odločb					
		potrjenih	%	spremenjenih	%	razveljavljenih	%
1958	4016	2321	57,0	460	11,0	1162	28,0
1959	3743	2207	58,9	412	11,0	1007	29,3
1960	3799	2152	56,7	433	11,4	1110	27,2
1961	3350	1970	58,8	352	10,5	911	25,4
1962	3731	2279	61,1	417	11,2	949	26,9

b) Okrožnih sodišč

1958	553	320	57,0	69	12,0	159	28,0
1959	691	422	61,0	50	7,5	190	27,0
1960	872	534	61,4	72	8,0	243	27,9
1961	834	517	62,0	78	9,3	223	26,7
1962	742	479	64,5	63	8,5	187	25,2

Pritožbe zoper odločbe
(Kazenske zadeve)
a) Okrajnih sodišč

V

Leto	Stev. reš. prit. zad.	Prvostopnih odločb					
		potrjenh	%	spremenjenh	%	razveljavljenh	%
1958	2352	1083	46,1	794	33,7	444	18,8
1959	2291	1148	50,1	697	30,4	430	18,7
1960	2470	1231	49,8	810	32,8	406	16,4
1961	2026	1022	50,4	622	30,7	329	16,2
1962	2262	1111	49,1	742	32,8	385	17,0

b) Okrožnih sodišč

1958	1057	609	57,6	287	27,1	155	14,7
1959	914	541	59,2	244	26,6	117	12,8
1960	1057	561	53,1	349	33,0	134	12,7
1961	1171	621	53,0	372	31,8	170	14,5
1962	1106	598	54,1	376	33,9	124	11,2

VI

Gibanje delovnih sporov pri sodiščih glede na toženo stranko v letih od 1956 do 1961

Leto	Državni organi	Podjetja ustanove	Zadruge	Zasebniki in drugi	Skupaj	% od vseh sporov
1956	86	194	37	195	512	1,7
1957	43	293	42	167	496	1,6
1958	42	235	32	147	456	1,9

Leto	Politič. terit. enote in ustanove	Gospodar. organizac.	Zadruge	Zasebniki in drugi	Skupaj	%
1959	17	148	19	91	275	1,5
1960	13	186	24	57	280	0,9
1961	11	208	13	71	303	1,1
1962	20	255	17	57	349	1,2

Gibanje in rešitve delovnih sporov pri Vrhovnem sodišču LRS v letu 1962

	Potrjeno	Razveljav.	Spremenjeno	Skupno	Pritožbe vložene od	
					gos. org.	delav.
Pritožbe	5	7	2	14	6	8
Revizije	13	4	2	19	5	15
Skupno	18	11	4	33	11	23

VIII

Gibanje revizij zoper sodbe Vrhovnega sodišča LRS v letih od 1959 do 1962

Leto	Ugodeno	%	Zavrnjeno	%	Vlož. reviz.
1959	24	11,9	184	87,6	209
1960	12	7,8	152	88,3	170
1961	22	12,2	140	77,9	180
1962	11	4,4	150	60,5	248

Gibanje razveznih sporov pred Okrožnimi sodišči in Vrhovnim sodiščem v letih od 1956 do 1962 VII

Leto	Okrožna sodišča					Vrhovno sodišče LRS				
	način rešitve					način rešitve				
	razveze ugodno	zahtevek zavrnjen	rešeno na drug način	skupno zadev	rešenih pritožb	%	potrjeno	spremljeno	razveljavljeno	drugače rešeno
1956	1378	85	426	1889	240	12,7	135	26	75	4
1957	1420	62	481	1963	179	9,1	110	10	64	5
1958	1397	54	625	2076	176	8,4	107	17	47	5
1959	1327	70	613	2015	225	11,2	123	12	78	12
1960	1487	59	681	2227	254	11,4	157	13	78	6
1961	1354	52	688	2094	224	10,7	149	15	52	8
1962				ni podatkov			102	17	48	3

PRIPOMBA: 1. Med rešitvami na drug način so vsebovani uspešni upravni poskusi in umiki tožb ali pritožb.

2. Odstotek izkazuje razmerje pritožb nasproti številu sporov, ki so jih rešila okrožna sodišča.

3. Za leto 1962 še deloma manjkajo statistični podatki.

IX

Primerjava med številom obsojenih storilcev v LRS in FLRJ ter pogojne obsodbe v letih od 1958 do 1962

I. Na območju LR Slovenije je bilo obsojenih:

Število %	1958			1959			1960			1962		
	vseh	od tega pogojno	vseh	od tega pogojno	vseh	od tega pogojno	vseh	od tega pogojno	vseh	od tega pogojno	od tega pogojno	
	12 862	6909	12 675	6767	11 090	5416	10 468	5117	10 712	5236	48,8	
		53,7		53,3		48,8		45,0				

II. Na območju FLRJ je bilo obsojenih v letih:

Število	113716	45687	124421	53178	110361	48616	122155	54181	ni podatkov
%		40,2		42,7		44,5		44,3	

Opomba: Po noveli kazenskega zakonika iz leta 1959 se mladoletnikom ne izreka več pogojne obsodbe, temveč le vzgojni ukrepi in mladi zapor.

X

Splošni pregled prijavljenih storilcev obtoženih in pravnomočno obsojenih oseb

Leto	Stev. prijavljenih znanih stor.	Število obtoženih oseb		Število pravnomočno obsojenih oseb		
		na javno obtožbo	vseh	polnoletnih	mladoletnih	skupaj
1957	30 458	17 527		14 007	624	14 631
1958	29 515	17 344		12 335	527	12 862
1959	30 938	18 063	22 496	12 126	549	12 675
1960	23 036	12 007	18 659	10 595	495	11 090
1961	20 385	11 904	17 948	9 968	500	10 468
1962	21 337	12 220	ni podatkov	10 206	506	10 712

Primerjava med številom obtoženih in priprtih oseb
(pripor in preiskovalni zapor)

XI

Leto	Obtoženih pred okraj. sodišči	Obtoženih pred okroj. sodišči	Skupno obtoženih oseb (na javno obtožbo)	V priporu oz. preiskovalnem zaporu
1957	14 428	3099	17 527	4537
1958	14 398	2946	17 344	2655
1959	14 633	3430	18 063	2378
1960	9 141	2866	12 007	1670
1961	8 811	3093	11 904	1418
1962	9 096	3124	12 220	1119

Pravnomočno obsojene polnoletne osebe

a) Po socialnem poreklu

XII

	1957	1958	1959	1960	1961
Delavci	6 672	6 443	6 023	5 479	5 227
Poljedelci	3 604	3 123	3 015	2 404	2 072
Uslužbenci	2 087	1 292	1 394	1 272	1 249
Drugi poklici	1 644	1 477	1 694	1 440	1 420
Skupaj	14 007	12 335	12 123	10 595	9 968

b) Po spolu

Moški	11 020	9805	9792	8641	8114
Ženske	2 987	2530	2334	1954	1854

Opomba: 1. Med »delavce« šteje statistika Državnega sekretariata za pravosodno upravo LRS tudi vse kmečke sinove.
2. Za leto 1962 še ni podatkov.

Struktura kaznivih dejanj, obravnavanih pred sodišči v letih od 1959 do 1962

Kazniva dejanja zoper	1959		1960		1961		1962 do 30. 6.	
	število	%	število	%	število	%	število	%
Družbeno in zasebno premoženje (XX. pogl. KZ)	4176	29,6	4145	33,9	4094	35,1	2148	35,3
Življenje in telo (XII. poglavje KZ)	2726	19,3	2353	19,3	1927	16,5	1137	18,7
Spl. varnost ljudi in premoženja (XXI. pogl. KZ)	1331	9,5	1441	11,8	1510	13,0	652	10,7
Cast in dobro ime (XV. poglavje KZ)	1426	13,7	1373	11,3	1354	11,6	913	15,0
Uradna dolžnost (XXIV. poglavje KZ)	888	6,2	556	4,6	772	6,6	362	5,9
Narodno gospodarstvo (XIX. poglavje KZ)	872	6,1	749	6,2	687	5,9	375	6,2
Javni red in pravni promet (XXIII. poglavje KZ)	1432	10,2	817	6,6	642	5,5	270	4,4
Ostala kazniva dejanja	776	5,4	772	6,3	672	5,8	231	3,8

Izrečene kazni zoper polnoletne osebe

XIV

	L e t o					1962 do 30. 6.
	1957	1958	1959	1960	1961	
Smrtna kazen	—	—	1	—	—	—
Dosmrtni strogi zapor	1	2	—	ni več predvidena v KZ		
Strogi zapor:						
Od 10—20 let	17	15	4	3	6	3
Od 5—10 let	32	18	34	29	41	9
Od 2— 5 let	97	77	101	125	137	60
Od 1— 2 leti	150	151	108	228	187	81
Od 6 mes. do 1 leta	286	297	226			
Skupaj:	582	560	474	395	371	154
Zapor	9526	8263	8286	7672	7196	3531
Denarna kazen	3871	3512	3343	2288	2061	1066
Krivi, a odpuščena kazen	27	—	24	10	11	3
Sodni opomin	ni bil predviden v KZ			229	323	152

Opomba: Dosmrtni strogi zapor je bil odpravljen z novelo KZ leta 1959, sodni opomin pa uveden.

Pogojne obsodbe in sodni opomini
(le polnoletne osebe)

XV

Leto	Stev. prav- nomočno obsojenih	Stevilo pogojno obsojenih	v %	Izrečenih sodnih opominov
1957	14 007	6640	47,4	ni bil predviden
1958	12 335	6610	53,5	ni bil predviden
1959	12 126	6420	52,9	ni bil predviden
1960	10 595	5343	50,6	229
1961	9 968	5109	51,2	323
1962	10 206	5236	51,2	152 do 30. 6.

Opomba: V letu 1962 je bilo izrečenih do 30. 6. 1962 152, sodnih do 30. 9. 213 opominov

XVI

Pregled varnostnih ukrepov in stranskih kazni, izrečenih v letih od 1960 do 1962

Leto	Oddaja v zavod za varstvo in zdrav.	Obvezno zdravlj. alkohol.	Prepov. oprav. poklica	Odvzem vozniš. dovolj.	Odvzem predm.	Odvzem premož. koristi	Izgon iz države
1960	4	7	6	19	84	21	1
1961	5	24	25	51	38	112	1
1962 do 30. 6.	3	20	26	80	35	67	—

Leto	Stranska denarna kazen	Zaplemba premoženja
1960	160	—
1961	181	7
1962 do 30. 6.	58	ni podatkov

Izredne omilitve kazni v letih od 1959 do 1962

XVII

Leto	Skupaj	Ugodeno		Zavrnjeno		Na drug način	
		štev.	%	štev.	%	štev.	%
1959	459	129	28,1	321	69,9	9	1,9
1960	496	165	33,3	327	65,9	4	0,8
1961	635	184	28,9	446	70,2	5	0,9
1962	693	172	27,5	448	71,8	4	0,7

Prej obsojeni za istovrstna kazniva dejanja v letih od 1959 do 1961

XVIII

Leto	Obsojenih oseb	Od tega že obsojenih za istovrstno kaznivo dejanje															
		Štev.	%	kaz. dej. zoper življ. in telo	%	kaz. dej. zoper nar. gospodar.	%	kaz. dej. zoper družbeno premož.	%	kaz. dej. zoper zaseb. premož.	%	kaz. dej. zoper urad. dolžnost					
1959	12 126	1738	14,3	2845	322	11,3	101	12,2	1549	239	15,4	1625	522	32	507	65	12,8
1960	10 595	1349	12,7	2415	255	10,6	71	9,6	1370	236	17,2	1701	510	30	365	28	7,7
1961	9 968	1234	12,4	1992	221	11	67	9,9	1236	181	14,6	1789	465	20,6	473	40	8,5

Opomba: Za leto 1962 še ni podatkov.

Pregled sankcij, izrečenih mladoletnikom v letih 1958, 1959, 1960 in 1961

XIX

Leto	Strogi zapor	Zapor	Denarna kazen	Oddaja v zavod za varst. in zdravlj.	Ukor	Oddaja v VPD	Pogojne kazni	Oddaja v		
								Strojje nadzorstvo	VPD	Mladinski zapor
Leto	Ukor	staršev - skrbnika	druge družine	skrbstvenega org.	vzgojni zavod	zavod za det. mladino				
1958	5	332	39	2	77	77	299			
1959	5	378	48	8	55	63	347			
1960	143	60	3	16	86	86	73	1	23	
1961	138	75	2	21	56	56	—	3	7	

Opomba: 1. Primerjava sankcij, izrečenih mladoletnikom pred letom 1960 in po njem, ni mogoča zaradi tega, ker se je obravnavanje mladoletnikov po noveli KZ iz leta 1959 spremenilo.

2. Za leto 1962 še ni podatkov.

Kazniva dejanja zoper ljudstvo in državo v letih od 1958 do 1962

XX

	1958		1959		1960		1961		1962	
	LRS	FLRJ	LRS	FLRJ	LRS	FLRJ	LRS	FLRJ	LRS	FLRJ
Vohunstvo (čl. 105 KZ)	—	ni pod.	3	ni pod.	1	ni pod.	2	ni pod.	1	ni pod.
Sovražna propaganda (čl. 118 KZ)	1	73	6	98	20	139	14	84	1	ni pod.
Zbujanje narod. plem. ali verske nestrpnosti, sovražstva ali raz- dora (čl. 119 KZ)	10	209	19	210	8	188	7	110	3	ni pod.
Ostala kazniva dejanja zoper ljudstvo in državo (X. pogl. KZ)	1	48	2	96	3	97	1	91	1	ni pod.
Skupaj:	12	330	30	404	32	424	24	285	6	

Ubojji (samo čl. 135 KZ) v letih od 1958 do 1962

XXI

	1958		1959		1960		1961		1962	
	do- vrš.	sku- paj	do- vrš.	sku- paj	do- vrš.	sku- paj	do- vrš.	sku- paj	do- vrš.	po- skus
FLRJ	584	290	874	—	—	718	—	638	ni podatkov	
Slovenija	34	10	44	ni pod.	13	42	24	6	17	5
								30	17	5

Obsojeni za težja kazniva dejanja kriminala v gospodarstvu XXII
(Kazniva dejanja zoper družbeno premoženje)

Vrsta kaz. dejanja	1958	1959	1960	1961	1962
Velika tatvina (čl. 250)	189	155	159	162	140
Rop (čl. 252)	—	4	5	1	2
Grabež (čl. 255)	4	10	5	6	5

Opomba: Med grabež spadajo najtežja kazniva dejanja zoper družbeno premoženje in zoper uradno dolžnost, če je škoda večja kot 1 000 000 dinarjev. Velike tatvine so predvsem vlomne tatvine in tatvine, kjer je škoda večja kot 300 000 din.

Obsojeni za težja kazniva dejanja kriminala v gospodarstvu. XXIII
(Kazniva dejanja zoper uradno dolžnost)

Vrsta kaz. dejanja	1958	1959	1960	1961	1962
Zloraba uradnega položaja ali uradnih pravic iz koristoljubnosti (čl. 314 a/I)		niso bila posebna kaz. dej.		14	ni pod.
Zloraba uradnega položaja ali uradnih pravic iz koristoljubnosti (čl. 314 a/II)		niso bila posebna kaz. dej.		7	ni pod.
Goljufija v službi (čl. 318 a/I)		niso bila posebna kaz. dej.		1	ni pod.
Goljufija v službi (čl. 318 a/II)		niso bila posebna kaz. dej.		—	ni pod.
Poneverba (čl. 322/I)	220	194	176	204	296
Poneverba (čl. 322/II)	52	80	23	36	40
Jemanje podkupnine (čl. 325)	6	13	11	15	15
Dajanje podkupnine (čl. 326)	19	20	18	30	22

Opomba: 1. Kazniva dejanja zlorabe uradnega položaja ali uradnih pravic iz koristoljubnosti in goljufije v službi so bila uvedena z novelo KZ iz leta 1959, prejeto niso bila posebna kazniva dejanja.

2. Poneverbe po čl. 322/II so tiste, kjer vrednost poneverjenega premoženja presegata 300 000 din do 1 milijona dinarjev.

Kriminal v gospodarstvu: Število obsojenih oseb v letih od 1957 do 1961

XXIV

Poglavje KZ zoper:	Obsojencev				
	1957	1958	1959	1960	1961
Narodno gospodarstvo	957	663	825	743	673
Družbeno premoženje	1865	1619	1549	1370	1236
Uradno dolžnost	757	552	507	365	473
Skupaj	3579	2834	2881	2478	2382

Kriminal v gospodarstvu: Prej obsojeni za istovrstna dejanja v letih od 1957 do 1961

Poglavje KZ zoper:	1957		1958		1959		1960		1961	
	Štev.	%	Štev.	%	Štev.	%	Štev.	%	Štev.	%
Narodno gospodarstvo	53	5,5	73	11,0	101	12,2	71	9,6	67	9,9
Družbeno premoženje	183	9,9	173	10,6	239	15,4	236	17,2	181	14,6
Uradno dolžnost	53	7,0	58	10,5	65	12,8	28	7,7	40	8,5
Skupaj	289	8,0	304	10,7	405	14,0	335	13,5	288	12,1
Cl. 226 (ned. trg.)	35	7,3	48	14,9	66	17,9	51	21,3	34	13,8

Pripomba: 1. Med gospodarski kriminal štejejo kazniva dejanja zoper nar. gospodarstvo (XIX. pogl. KZ: nevestno gospodarsko poslovanje, nedovoljena trgovina, davčne zatajilne, kupčevanje s tujo valuto, itd.), zoper družbeno premoženje (XX. pogl. KZ: tatvina, velika tatvina, grabež, itd.) in zoper uradno dolžnost (XIV. poglavje KZ: zloraba uradnega položaja in koristoljubnosti, poneverba, jemanje in dajanje podkupnine itd.).

2. Podatkov za leto 1962 še ni na razpolago.

Kriminal v gospodarstvu: Pogojno obsojeni v letih od 1958 do 1961

XXV

Poglavje KZ zoper:	1958		1959		1960		1961	
	vsi	od tega pog.	vsi	od tega pog.	vsi	od tega pog.	vsi	od tega pog.
Narodno gospodarstvo	663	247	825	299	743	314	673	275
Družbeno premoženje	1619	952	1549	839	1370	690	1236	652
Uradno dolžnost	552	319	507	304	365	229	473	279
Skupaj	2834	1518	2881	1442	2478	1233	2382	1206

Opomba: Za leto 1962 še ni podatkov.

XXXVI

Škoda zaradi kriminala v gospodarstvu, ugotovljena s pravnomočnimi sodbami

Leto	Skupaj	Gozdarstvo	Grabništvo	Industrija	Kmetijstvo	Promet	Trgovina	Gostinstvo	Obrt	Uprav. in ostale dej.	Zadruge	v 000 din
1958	103 973	17 573	3 981	2 595	3 314	4 472	17 687	7 598	4 817	18 590	23 346	
1959	137 496	21 992	4 771	9 117	6 515	3 724	34 423	4 894	6 594	27 884	17 582	
1960	101 123	15 147	14 490	881	5 453	11 539	19 052	9 698	8 532	16 331	vključeno	
1961	132 465	24 162	11 131	383	5 660	7 147	47 059	4 263	5 746	26 814	v ostale	
1962	89 139	12 859	8 117	15 878	3 579	2 175	16 158		10 793	19 580	proizvod. organiz.	

do 30. 6.

Pregled upravnega sodstva Vrhovnega sodišča LRS v letih od 1959 do 1962

Upravni spori	1959	1960	1961	1962
Ostalo nerešeno iz prejšnjega leta	773	739	1008	726
Vloženih tožb	2358	2734	2099	2205
Rešeno	2392	2465	2381	2205
Ostalo nerešeno	739	1008	726	726
Način rešitve (v %)				
a) s sklepom	10,1 %	9,6 %	11 %	12 %
b) s sodbo	89,2 %	89,2 %	88 %	86,5 %
c) na drug način	0,7 %	0,8 %	1 %	1,5 %
Ugodenih tožb	41 %	37 %	35 %	30 %
Zavrženih tožb	59 %	65 %	63 %	70 %

IIAXX

PREDLOG RESOLUCIJE**k poročilu Vrhovnega sodišča LRS o splošnih problemih pravosodja
v Ljudski republiki Sloveniji**

Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije je na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev, dne 20. februarja 1963, na podlagi poročila predsednika Vrhovnega sodišča Ljudske republike Slovenije in obravnave splošnih problemov pravosodja v Ljudski republiki Sloveniji, sprejela naslednjo

resolucijo:

1. Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije sprejema na znanje poročilo predsednika Vrhovnega sodišča Ljudske republike Slovenije o splošnih problemih pravosodja v Ljudski republiki Sloveniji.

2. Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije ugotavlja:

— da so sodišča pri svojem delu dosegla pozitivne rezultate, ki se kažejo v splošnem napredku pravosodja v republiki;

— da so se izboljšali kadrovski, materialni in drugi pogoji za sojenje, posebno z intenzivnejšim sodelovanjem sodišč med seboj ter z oblastvenimi in družbenimi organi, in da so se okrepile službe pravne pomoči, s čimer se je izboljšalo delo sodišč pri zagotavljanju zakonitosti in zaščiti pravic občanov, samoupravnih organizacij in družbeno-političnih skupnosti in

— da so poravnalni sveti odigrali pomembno vlogo z izvensodnim urejanjem sporov med občani.

3. Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije priporoča občinskim in okrajnim ljudskim odborom, da obravnajo splošna vprašanja pravosodja na svojem območju in da nudijo še nadalje vso pomoč sodiščem, službam pravne pomoči in poravnalnim svetom.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO**o splošnih problemih pravosodja v LR Sloveniji**

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 18. februarja 1963 obravnaval poročilo Vrhovnega sodišča LRS o splošnih problemih pravosodja v LR Sloveniji. Poročilo daje obsežen pregled dela pravosodnih organov in razvoja pravne službe v razdobju od leta 1959, ko je Ljudska skupščina LRS poslednjič razpravljala o delu te službe in sprejela resolucijo o njenih nadaljnjih nalogah in ukrepih potrebnih za njen razvoj.

Odbor ugotavlja, da je navedena resolucija v glavnem dosegla svoj namen in da so bila s strani pravosodne službe in drugih organov vložena velika prizadevanja za njeno izpolnitev. Tako je pravosodna služba nedvomno dosegla

pomemben napredek glede organizacije in razširitve, v skladu z razvijajočim se komunalnim sistemom in družbenim razvojem sploh ter s kadrovske okrepitvijo, vsaj glede kvalitete.

S precejšnjim izboljšanjem materialnih pogojev, s tesnejšim medsebojnim sodelovanjem in sodelovanjem z organi ljudske oblasti ob sočasnem očuvanju in razvijanju svoje neodvisnosti, je sodstvo v Sloveniji doseglo napredek tako glede utrjevanja zakonitosti, kakor tudi glede ugleda in porasta svoje družbene vloge. Obenem so se v smislu resolucije razvijale in izpopolnjevale tudi družbene službe, to je služba pravne pomoči in poravnalni sveti, ki so z neposrednim reševanjem sporov v veliki meri olajšali breme rednim sodiščem, obenem pa izvršili važno vzgojno delo.

Okrepila in uveljavila se je tudi porotniška služba kot bistveni demokratični element socialističnega pravosodja.

Pomanjkljivosti tega razvoja in problemi, ki so bili in ki so še ovira popolnejšemu napredku glede nadaljnega prilagajanja sodstva razvoju našega družbenega sistema in še popolnejše zaščite pravic občanov, zlasti v smislu določil in duha predloga nove ustave, so razvidni iz posameznih razdelkov poročila.

Poročilo pa nakazuje tudi splošno družbeno problematiko, katere odraz se nujno zrcali v delu sodišč. Tako so nedvomno odraz napredka socialistične demokracije in socialistične zavesti: upadanje kriminala (po številu in teži) ter kaznivih dejanj zoper družbeno premoženje in kaznivih dejanj politične narave. Očitno je, da je obstoječi kriminal proti družbeni lastnini v največji meri posledica še obstoječih slabosti v delavskem in družbenem upravljanju in da spričo vsakodnevnih naporov za izpopolnjevanje in poglobljanje tega osnovnega instrumenta naše socialistične demokracije izgublja svoje korenine. Pri tem pa je treba storiti še vrsto ukrepov, ki normalno neposredno preprečujejo nezakonite pojave v gospodarstvu. Tako je treba v prvi vrsti vsestransko izpopolniti inšpekcijsko službo, ki je odločno prešibka, pa tudi družbeno evidenco ter posvetiti več skrbi zavarovanju družbenega premoženja. S tem pa je že zajeto vprašanje preventive, ki ji poročilo na tem, kakor tudi na drugih področjih, daje umesten poudarek.

Poročilo, kakor tudi obravnava v odboru sta se v tej zvezi dotaknila tudi tiska, kot pomembnega oblikovalca javnega mnenja. Dogaja se, da tisk včasih prezgodaj in s premalo previdnosti ustvarja javno mnenje, ki večkrat ni v skladu z dejanskim objektivnim stanjem in je v takem primeru storjena krivica težko popravljiva. Včasih pa se tudi manj pomembnim kaznivim dejanjem daje prevelik družbeno-politični poudarek, kar lahko ubija vero v uspešnost naših demokratičnih načel. Važna naloga tiska pa je ob takih pojavih odkrivati in kazati na korenine, iz katerih raste zlo in katere tiče ravno v ostankih nedemokratičnosti in birokracije.

Odbor je bil soglasen glede vzrokov za še obstoječe slabosti na raznih področjih, ki jih poročilo navaja in glede ukrepov, ki so potrebni, da se te slabosti odpravijo. S tega vidika je odbor zlasti obravnaval vprašanje pravne pomoči. Nadaljnji razvoj te službe ovira predvsem pomanjkanje kadrov oziroma pomanjkanje materialnih sredstev za njihovo delo. V razpravi je bilo izraženo mnenje, da bi kazalo ustanavljati te službe za večja območja (na primer občinske oziroma medobčinske) in bolj specializirati te službe, kar je danes nujno potrebno. Službo pravne pomoči pri ljudskih odbori, ki se je včasih pokazala

predvsem kot zagovornik oblastvenih organov, je treba krepiti v njeni neodvisnosti, da bi dosegla večje zaupanje državljanov.

Glede poravnalnih svetov, ki so odigrali važno vlogo zlasti pri omejevanju pravičarstva, je bilo ugotovljeno, da njihova aktivnost zadnje čase stagnira zaradi neurejenosti njihove materialne plati. Ponekod je nejasno, kdo naj v imenu družbe bdi nad njihovim delom in skrbi za njihovo materialno stran in kdo za njihovo kadrovske obnovo (često zamujanje ponovnih volitev), ker je bila doslej iniciator te službe pravosodna služba, čeprav je na dlani, da je to dolžnost predvsem družbeno-političnih organizacij, ki naj preko ljudskih odborov te stvari realizirajo.

Glede porotništva bi bilo zaradi njegovega nadaljnjega utrjevanja in v poročilu predlagane razširitve na vse instance, potrebno povečati število porotnikov in zato zagotoviti potrebna finančna sredstva. Izražena je bila tudi potreba po spremembi načina volitev porotnikov, ki naj se čimbolj približa občanom.

Glede materialnega stanja v sodstvu je odbor mnenja, da to vkljub znatnemu izboljšanju še ni zadovoljivo, posebno kar zadeva nagrajevanja sodnikov in tehnične, zlasti birotehnične opreme sodišč. Iz obravnave oziroma poročila samega izhaja tudi, da ljudski odbori, pa tudi gospodarske organizacije še premalo štipendirajo kadre za svoje potrebe, kar se posredno pozna tudi v sodstvu. Manjka pa tudi štipendiranje s strani sodišč samih.

Glede nadaljnjih pomanjkljivosti in družbenih pojavov, ki jih v svoji praksi spoznava in obravnava sodstvo kot so na primer: spori v davčnih zadevah, posebno glede obdavčevanja dohodkov od samostojnih poklicev, glede vračanja obrtnih dovoljenj, glede raznih odškodninskih zadev, v prvi vrsti proti gospodarskim organizacijam, ki povzročajo splošno škodo zaradi pomanjkljivosti svojih tehničnih naprav ter težav v zvezi s stanovanjskimi problemi, kjer prihaja do izraza tudi neenotnost sodne prakse, — na primer v zvezi s 138. členom zakona o stanovanjskih razmerjih itd. — je odbor mišljenja, da so vzroki deloma objektivnega značaja, po drugi strani pa so posledica kratkovidne fizikalne politike, nedoslednega izvajanja obstoječih zakonskih predpisov in na podlagi njih izdanih navodil, kakor tudi še ne dovolj razvitega odnosa do družbene imovine.

Med osnovne pomanjkljivosti, ki ovirajo uspešnejšo in družbenemu razvoju ustrezno sodno službo pa spadajo številni zakonski predpisi, ki niso več v skladu z današnjim razvojem in ki jih poročilo tudi posebej navaja obenem z ustreznimi predlogi, kot so na primer:

1. Dekoncentracija in decentralizacija sodstva v smislu večjega prenosa kompetenc višjih na nižja sodišča, obenem pa odstopanja nekaterih zadev sodnikom za prekrške oziroma upravnim organom;

2. javnost postopka na vseh instancah; širša možnost obrambe v pripravljalnem postopku; doslednejše izvajanje pripravljalnega postopka po organih sodišč; razširitev že uvedene institucije porotništva na višje stopnje; večja možnost za izrekanje denarnih kazni poleg sedanjih zapornih kazni; prenos sporov s področja socialnega zavarovanja v kontradiktorni postopek; izpopolnitev rodbinske zakonodaje; poenostavitev zakona o delovnih razmerjih obenem z odpravo sedanjih prekluzivnih rokov itd.

3. modernizacija določenih predpisov (promet, predvsem pa pokojninsko in invalidsko zavarovanje); vskladitev obstoja in nalog javnega pravobranilstva, (ki ga poročilo sicer ne omenja) ustrezna reforma upravnega sodstva itd.

Glede vseh teh predlogov, sprememb in dopolnitev, izraža odbor v načelu svojo soglasnost in priporoča, da se ti predlogi napatijo na pristojne organe, zlasti v zvezi s pripravo nove ustave in predpisov, ki ji bodo sledili.

Vsi ti predlogi pa obenem kažejo na težnjo, ki izhaja sicer iz vsega poročila, po čim doslednejši vskladitvi sodne službe s sodobnim družbenim razvojem in po demokratizaciji postopkov ter čim večjega uveljavljanja človekovih pravic in humanosti, kar daje poročilu poseben pečat in vrednost. Zato ga odbor v celoti sprejema in predlaga, da ga Ljudska skupščina LRS vzame na znanje v smislu resolucije, ki jo bo predložil po končani razpravi.

Št. 021-3/63.

Ljubljana, dne 18. februarja 1963.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajni odbor RZ
Zakonodajni odbor ZP

POROČILO

k predlogu resolucije o poročilu Vrhovnega sodišča LRS o splošnih problemih pravosodja v Ljudski republici Sloveniji

Zakonodajna odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev soglašata s predlogom resolucije, s katero se zaključuje obravnava poročila Vrhovnega sodišča LRS o splošnih vprašanih pravosodja LRS in tudi sama predlagata, da skupščina resolucijo sprejme v predloženem besedilu.

Št. 06/B-6/63.

Ljubljana, dne 20. februarja 1963.

Predsednik
Zakonodajnega odbora ZP:

Andrej Babnik l. r.

Predsednik
Zakonodajnega odbora RZ:

dr. Heli Modic l. r.

PREDLOG ZAKONA o graditvi investicijskih objektov

I. Splošne določbe

1. člen

Za graditev investicijskih objektov v Ljudski republici Sloveniji veljajo določbe temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov, določbe tega zakona in predpisi izdani na njuni podlagi.

2. člen

Določbe tega zakona in na njegovi podlagi izdanih predpisov se uporabljajo tudi za graditev objektov družbenega standarda, komunalnih objektov ter ob-

jektov posameznikov in civilnih pravnih oseb, kolikor ni s tem zakonom drugače določeno.

Določbe tega zakona se uporabljajo tudi za objekte družbenega standarda za JLA izven kroga vojašnice ter za komunalne objekte in naprave, ki so funkcionalno povezane s takimi objekti.

II. Graditev investicijskih objektov

1. Investicijski program, poenostavljeni elaborat in referat

3. člen

Investicijski program vsebuje tiste izmed podatkov, navedenih v 11. členu temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov, ki so glede na naravo investicijskega objekta potrebni.

Investitorji so dolžni v investicijskem programu predvideti tudi naložbe, ki so potrebne za zgraditev stanovanj in komunalnih objektov v zvezi z investicijskim objektom, da se tako zagotovi kompleksna urbanistična rešitev, ki jo zahteva investicijski objekt.

4. člen

Namesto investicijskega programa lahko izdelata investitor poenostavljeni elaborat:

- za investicijske objekte, pri katerih se ne bodo uporabljali novi proizvodni postopki, oziroma ki ne vplivajo v večji meri na perspektivni proizvodni program zadevne panoge;

- za objekte visoke gradnje z enostavno konstrukcijsko izvedbo in za objekte industrijske gradnje z enostavno tehnološko funkcionalno ureditvijo in konstruktivno izvedbo, ki nimajo večje strojne opreme;

- za objekte s področja nizkih in vodnih gradenj z enostavno konstruktivno izvedbo;

- za enostavne rekonstrukcije in adaptacije.

5. člen

Preden sklepa o investicijskem programu oziroma o poenostavljenem elaboratu si mora investitor preskrbeti:

- odločbo o ožji lokaciji,

- vodno gospodarsko dovoljenje, če je investicijski objekt odvisen od vodnega režima ali če vpliva na vodni režim,

- dovoljenja, pritrditev ali soglasja organov in organizacij, če tako določajo posebni predpisi.

6. člen

Za dela, s katerimi se ne spreminjajo konstrukcijski deli, zunanost, velikost ali namen obstoječih objektov, lahko izdelata investitor namesto investicijskega programa referat.

7. člen

Poenostavljeni elaborat obsega: opis investicijskega objekta s podatki, za kaj je namenjen in s podatki o njegovi kapaciteti, programu proizvodnje ozi-

roma izkoriščenja, rentabilnosti investicije ter o vključitvi objekta v perspektivni proizvodni program investitorja in proizvodne panoge, vrednost investicijskega objekta, vrednost predhodnih naložb in znesek potrebnih obratnih sredstev, vire finančnih sredstev in časovni razpored nameravane graditve.

Referat obsega opis investicijskega objekta oziroma del, investicijsko vsoto, vire finančnih sredstev in časovni razpored graditve.

Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt lahko izda natančnejše predpise o tem, kateri objekti se štejejo za objekte z enostavno tehnološko-funkcionalno ureditvijo oziroma z enostavno konstruktivno izvedbo ter predpise o vsebini in načinu izdelave poenostavljenega elaborata in referata.

2. Dovoljenje za graditev

8. člen

Dovoljenje za graditev izda upravni organ občinskega ljudskega odbora, ki je pristojen za gradbeništvo.

Če prehaja investicijski objekt območje dveh ali več občin istega okraja, izda dovoljenje za graditev upravni organ okrajnega ljudskega odbora, ki je pristojen za gradbeništvo, po zaslišanju prizadetih upravnih organov občinskega ljudskega odbora, ki so pristojni za gradbeništvo.

Če prehaja investicijski objekt območje dveh ali več okrajev, izda dovoljenje za graditev Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt po zaslišanju prizadetih upravnih organov okrajnega ljudskega odbora, ki so pristojni za gradbeništvo.

9. člen

Za investicijske objekte, katerih graditev je tehnično ali iz varnostnih razlogov zahtevna ali pa funkcionalno komplicirana, daje dovoljenje za graditev Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt. Kateri objekti se štejejo za take objekte določi Izvršni svet Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije.

10. člen

Za graditev posameznih investicijskih objektov oziroma del, za katere se sme izdelati namesto investicijskega programa le referat, ter za izvajanje raziskovalnih del, investitorju ni potrebno dovoljenje za graditev, temveč zadošča prigrasitev upravnemu organu občinskega ljudskega odbora, ki je pristojen za gradbeništvo.

11. člen

Dovoljenje za graditev neha veljati, če se v enem letu, potem ko je bilo izdano, ne začne z graditvijo investicijskega objekta.

Na zahtevo investitorja lahko upravni organ, ki je izdal dovoljenje za graditev, v soglasju z organom, ki je izdal odločbo o lokaciji, podaljša veljavnost dovoljenja še največ za dvanajst mesecev.

12. člen

Organizacija, ki gradi investicijski objekt, mora voditi dnevnik o izvajanju del in knjigo obračunskih izmer, iz katerih se da ugotoviti potek in način graditve objekta kot celote in posameznih njenih faz.

13. člen

Investitor mora stalno strokovno nadzorovati graditev investicijskega objekta. Če investitor ne opravlja stalnega strokovnega nadzora sam po svojih za to strokovno usposobljenih uslužbencih, lahko odda opravljanje strokovnega nadzorstva samo gospodarski ali drugi organizaciji (zavodu), ki ima za to delo usposobljeno strokovno osebje.

14. člen

Republiški upravni organ lahko predpiše, da je treba pri njem evidentirati investicijsko tehnično dokumentacijo za investicijske objekte s področja, za katero je pristojen, in določi, katere podatke o investicijsko tehnični dokumentaciji je treba predložiti za evidenco.

15. člen

Natančnejše predpise o izdajanju dovoljenj za graditev ter o vsebini in načinu vodenja dnevnika o izvajanju del in knjige obračunskih izmer izda Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt.

3. Oddajanje investicijskih objektov v graditev

16. člen

Graditev investicijskega objekta odda investitor na javni licitaciji, po zbranih ponudbah, izjemoma pa tudi z neposredno pogodbo.

Graditev investicijskega objekta po prvem odstavku sme investitor oddati šele po tem, ko je prejel dovoljenje za graditev in ko je zagotovil finančna sredstva za investicijski objekt.

17. člen

Če investitor odda izdelavo investicijske tehnične dokumentacije skupaj z graditvijo investicijskega objekta na javni licitaciji ali po zbranih ponudbah, mora imeti investicijski program in zagotovljena finančna sredstva za graditev investicijskega objekta.

Preden prične organizacija, ki je prevzela dela iz prvega odstavka, z graditvijo investicijskega objekta, ji mora investitor priskrbeti dovoljenje za graditev.

18. člen

Če investitor oddaja graditev objekta po načinu zbiranja ponudb in je razpisal javni natečaj o sposobnosti izvajalcev za graditev tega investicijskega objekta (48. člen temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov), mora pozvati, da oddajo ponudbe vse tiste organizacije, za katere je bilo na natečaju ugotovljeno, da so sposobne graditi ta investicijski objekt.

19. člen

Javno licitacijo, javni natečaj o sposobnosti izvajalcev in postopek za oddajo graditve investicijskega objekta po načinu zbiranja ponudb opravi natečajna komisija.

Natečajno komisijo imenuje investitor. Komisija mora imeti najmanj tri člane, vsaj en član komisije mora biti strokovnjak iz ustreznega področja.

Natečajna komisija pismeno poroča investitorju, kateri ponudnik je najugodnejši, oziroma v natečaju o sposobnosti izvajalcev, kateri izvajalci so sposobni za prevzem dela.

Investitor pismeno obvesti o oddaji del vse udeležence v postopku za oddajo investicijskega objekta.

Natančnejše določbe o postopku pri javni licitaciji, zbiranju ponudb in neposredni pogodbi izda Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt.

20. člen

Ponudnik, ki je oškodovan v svojih pravicah zaradi nepravilnega postopka pri oddaji investicijskega objekta v graditev, sme zahtevati od investitorja odškodnino po splošnih načelih premoženjskega prava.

4. Graditev investicijskih del v lastni režiji

21. člen

Investitor sme graditi v lastni režiji posamezne investicijske objekte ali izvajati gradbena dela v primerih, ki so določeni v 57. členu temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov, le na podlagi overjene investicijske tehnične dokumentacije in dovoljenja za graditev.

Gradbena dela, ki so nujno potrebna za odpravo posledic elementarnih nezgod ali za zavarovanje pred elementarnimi nezgodami, se lahko izvršijo tudi brez overitve investicijske tehnične dokumentacije in dovoljenja za graditev.

22. člen

Pred pričetkom del v lastni režiji je investitor dolžan ta dela pismeno priglasiti pri upravnem organu, pristojnem za gradbeništvo, ki je izdal dovoljenje za graditev.

Če za dela, ki jih investitor namerava izvajati v lastni režiji, ni predpisano dovoljenje za graditev, mora občinskemu upravnemu organu, pristojnemu za gradbeništvo, obenem s pismeno priglasitvijo predložiti na vpogled izdelano investicijsko tehnično dokumentacijo.

23. člen

Za manjša dela po drugem odstavku 57. člena temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov se smatrajo tista dela, za katera je po določbah republiškega zakona o graditvi investicijskih objektov namesto investicijskega programa predpisan le referat.

5. Tehnični pregled

24. člen

Tehnični pregled opravi upravni organ, pristojen za gradbeništvo, ki je izdal dovoljenje za graditev, kolikor ni s posebnimi predpisi določeno, da opravlja tehnični pregled drug organ.

Če je bilo izdano dovoljenje za graditev s poprejšnjim soglasjem kakšnega drugega organa, sodeluje pri tehničnem pregledu tudi ta organ in se z njegovim soglasjem izda odločba, s katero se dovoljuje uporaba oziroma obratovanje objekta.

Po opravljenem tehničnem pregledu izda organ, ki je izdal dovoljenje za graditev, odločbo o tem, ali se sme zgrajeni investicijski objekt uporabljati, oziroma pustiti v obratovanje.

25. člen

Tehnični pregled se praviloma opravi komisijsko. Člane komisije določi organ, ki je pristojen za izvršitev tehničnega pregleda.

26. člen

Tehnični pregled ni potreben za investicijske objekte, za katere ni potrebno dovoljenje za graditev (10. člen).

27. člen

Kopijo investicijske tehnične dokumentacije z vsemi spremembami in dopolnitvami, po kateri je bil zgrajen investicijski objekt, je treba hraniti pri upravnem organu okrajnega ljudskega odbora, ki je pristojen za gradbeništvo.

28. člen

Natančnejše predpise o tehničnem pregledu investicijskih objektov in del izda Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt.

III. Graditev objektov družbenega standarda, komunalnih objektov ter objektov posameznikov in civilnih pravnih oseb

29. člen

Poenostavljeni elaborat sme investitor izdelati za posamezne stanovanjske objekte in za sekundarno mrežo komunalnih naprav in napeljav.

Investitor lahko izdela referat namesto investicijskega programa razen za dela (objekte) iz 6. člena tudi za objekte družbenega standarda enostavne izvedbe.

Posamezniki niso dolžni izdelati investicijskega programa, poenostavljenega elaborata oziroma referata za stanovanjske in druge objekte, ki jih gradijo za svoje potrebe.

Sekretariat Izvršnega sveta za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve izda natančnejša navodila o vsebini in o načinu izdelave investicijskega programa, poenostavljenega elaborata in referata, kakor tudi o tem, kaj se šteje za sekundarno mrežo komunalnih naprav in napeljav.

30. člen

Potem ko sprejme investicijski program, mora investitor brez odlaganja dostaviti osnovne podatke investicijskega programa upravnemu organu okrajnega ljudskega odbora, ki je pristojen za področje, v katero spada investicijski objekt.

Republiški upravni organ predpiše v soglasju s Sekretariatom Izvršnega sveta za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve za investicijske objekte s področja, za katero je pristojen, katere glavne podatke iz investicijskega programa mora poslati investitor za evidenco investicijske izgradnje upravnemu organu okrajnega ljudskega odbora.

Upravni organ okrajnega ljudskega odbora, ki vodi evidenco o podatkih iz drugega odstavka, mora pošiljati republiškim upravnim organom na njihovo zahtevo podatke iz investicijskega programa, ki jih zahtevajo za objekte s področja, za katero so pristojni.

31. člen

Za graditev objektov družbenega standarda, komunalnih objektov ter objektov posameznikov in civilnih pravnih oseb je v vsakem primeru potrebno dovoljenje za graditev.

Ne glede na določbe prejšnjega odstavka pa občinski ljudski odbor lahko z odlokom predpiše, da dovoljenje za graditev ni potrebno za enostavne rekonstrukcije in adaptacije ter druga gradbena dela, če ta ne morejo vplivati na urbanistično in prometno ureditev oziroma, če ne morejo ogroziti higienskih razmer in varnosti stavb pred požarom.

32. člen

Če se odda graditev stanovanjskega objekta po načinu zbiranja ponudb, se ne uporabljajo določbe glede natečaja o sposobnosti izvajalca.

33. člen

Posamezniki smejo izvajati v lastni režiji vsa gradbena dela, ki jih delajo zase, kolikor je zagotovljeno strokovno vodstvo.

Posameznik, ki dela v lastni režiji je dolžan priglasiti začetek del in izkazati, da bo zagotovljeno strokovno vodstvo.

Občinski ljudski odbor lahko predpiše, da v gradbenih okoliših ni dovoljena gradnja določenih objektov posameznikov v lastni režiji.

34. člen

Za gradnjo objektov posameznikov se ne uporabljajo predpisi o stalnem strokovnem nadzorstvu investitorja.

35. člen

Tehnični pregled stanovanjskih hiš in pripadajočih objektov posameznikov lahko opravi organ gradbene inšpekcije sam.

36. člen

Gospodarska organizacija, ki gradi stanovanjske ali druge objekte družbenega standarda za trg, mora med gradnjo zaprositi pristojno gradbeno inšpekcijo za tehnični pregled posameznih konstruktivnih delov (pregled surove zgradbe).

Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt izda navodilo o tem, kateri konstruktivni deli so podvrženi tehničnemu pregledu iz prejšnjega odstavka.

IV. Prehodne in končne določbe

37. člen

Za glavne projekte, ki jih je revidirala in potrdila pristojna komisija za revizijo projektov do uveljavitve tega zakona, ni potrebna kontrola tehnične dokumentacije po določbah 21. člena temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov.

38. člen

Tehnične ukrepe, strokovne norme in pogoje iz drugega odstavka 71. člena temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov predpišeta sporazumno Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt in Sekretariat Izvršnega sveta za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve, če ne izda predpisov o tem pristojni zvezni organ.

39. člen

Z dnem, ko začne veljati ta zakon, preneha veljati odlok o vpeljavi enotne metode pri kalkulacijah in predračunih za gradbena dela (Uradni list LRS, št. 22/59).

40. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Temeljni zakon o graditvi investicijskih objektov, ki ga je leta 1961 sprejela Zvezna ljudska skupščina, je skladno z današnjim razvojem gospodarskega sistema uredil investicijsko graditev na način, ki daje gospodarskim organizacijam in drugim investitorjem popolno samostojnost pri odločanju o investicijski graditvi, poseganje upravnih organov v to področje pa omejuje na najmanjšo potrebno mero. Vloga državne uprave je sedaj le v tem, da intervenira samo glede varnosti in stabilnosti izgradnje investicijskih objektov in da nadzoruje, ali se upoštevaajo tehnični predpisi, normativi in standardi.

Revizija investicijskih programov in revizija projektov je odpadla. Pri izdajanju dovoljenja za graditev se mora upravni organ prepričati le, ali so podani dokazi o varnosti in stabilnosti objekta. Organizacije, ki izdelujejo investicijske programe in investicijsko tehnično dokumentacijo, so v celoti odgovorne za svoje izdelke. Oddajanje del je sproščeno in je investitor pri tem vezan le na minimalne predpise, tako, da svobodnejši odnosi omogočajo hitrejšo in cenejšo gradnjo. Proizvajalci investicijskih objektov bodo mogli najracionalneje izkoristiti svoje kapacitete. Postopek pri tehničnem pregledu je sproščen in skrajšan. Povečane so naloge tehničnih inšpekcij, kazenske sankcije pa poostrene.

Ko temeljni zakon o graditvi investicijskih objektov ureja vprašanje graditve investicijskih objektov, v celoti izloča objekte družbenega standarda, komunalne objekte ter objekte posameznikov in civilnih pravnih oseb in prepušča republikam, da to graditev uredijo s svojimi predpisi. Razen tega daje temeljni zakon vrsto pooblastil republikam, da s svojimi predpisi natančneje

uredijo posamezna vprašanja, o katerih daje temeljni zakon načelne rešitve. Z republiškim zakonom je treba torej urediti določena vprašanja, upoštevajoč pogoje in potrebe na področju LR Slovenije.

Predlog zakona o graditvi investicijskih objektov obravnava le tista vprašanja, za katera so po zveznem zakonu pooblaščen ljudske republike. Predpisov zveznega zakona načeloma ne ponavlja, razen v primerih, ko je to potrebno zaradi preglednosti in boljše vsebinske povezave posameznih poglavij.

Posamezna vprašanja obravnava predlog zakona takole:

1. Zakon obravnava poleg graditve investicijskih objektov tudi graditev objektov družbenega standarda, komunalnih objektov ter objektov posameznikov in civilnih pravnih oseb, kakor to dopušča 8. člen temeljnega zakona.

Za vojaške objekte zakon ne velja, razen za objekte družbenega standarda za JLA izven kroga vojašnice ter za komunalne objekte in naprave, ki so funkcionalno povezane s temi objekti.

2. Določbe temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov glede investicijskega programa dopolnjuje predlog zakona z zahtevo, da so investitorji dolžni v programu predvideti tudi naložbe, ki so potrebne v zvezi z investicijskim objektom za zgraditev stanovanj in komunalnih objektov, s čimer se zagotovi kompleksna urbanistična rešitev, ki jo zahteva investicijski objekt.

Nadalje predpisuje predlog zakona, da si mora investitor oskrbeti, preden sklepa o investicijskem programu, tudi še ožjo lokacijo, vodno-gospodarsko dovoljenje in morebitna druga predpisana soglasja. Namen te določbe je, da se osnove iz investicijskega programa pravočasno vskladijo z urbanističnimi, vodno-gospodarskimi in drugimi družbenimi koristmi.

3. Zakon tudi določa, za katere objekte in dela lahko investitor namesto investicijskega programa izdela poenostavljeni elaborat ali referat in predpisuje, kakšne podatke mora vsebovati ta dokumentacija.

Poenostavljeni elaborat lahko izdela investitor za objekte, pri katerih se ne uporabljajo novi proizvodni postopki, ali ki nimajo večjega pomena za perspektivni proizvodni program zadevne panoge, dalje za objekte z enostavno konstrukcijsko izvedbo ali z enostavno funkcionalno ureditvijo, kakor tudi za enostavne rekonstrukcije in adaptacije.

Referat je dovoljen za dela, s katerimi se ne spreminjajo konstrukcijski deli, zunanost, velikost ali namen obstoječih objektov.

4. Načeloma daje dovoljenja za graditev upravni organ občinskega ljudskega odbora, ki je pristojen za gradbeništvo. Za primere, ko leži investicijski objekt na območju dveh ali več občin istega okraja, predvideva zakon, da izda dovoljenje za graditev upravni organ okrajnega ljudskega odbora; če pa prehaja objekt območje dveh ali več okrajev, izda dovoljenje Sekretariat IS za industrijo in obrt. Izjemoma daje dovoljenje za graditev za investicijske objekte, ki so tehnično in funkcionalno zahtevni, Sekretariat IS za industrijo in obrt. Vrsto teh objektov določi Izvršni svet. Tako ureditev pristojnosti narekuje narava tehniške enovitosti objektov in zaščito širših koristi za čas, dokler ne bodo za gradbeništvo pristojni občinski upravni organi sposobni strokovno opravljati kontrolo investicijske tehniške dokumentacije tudi za pomembne, tehnično komplicirane in zahtevne objekte. Pri tem je pomembno tudi dejstvo, da opravi tehnični pregled zgrajenih objektov isti upravni organ, ki je izdal dovoljenje za graditev.

5. Za manjša dela, za katera je namesto investicijskega programa predviden le referat in za raziskovalna dela zakon sprošča upravni postopek v tem smislu, da za izvajanje teh del zadošča priglasitev del pri upravnem organu občinskega ljudskega odbora, pristojnem za gradbeništvo, namesto dovoljenja za graditev.

6. Zakon uvaja dnevnik o izvajanju del in knjigo obračunskih izmer. Ker zajema graditev investicijskih objektov tudi investicijsko opremo in naprave, je pomen te dokumentacije širši kot dosedaj.

7. Glede stalnega strokovnega nadzorstva določa zakon, da ga za investitorja lahko opravlja gospodarska organizacija ali druga družbena pravna oseba, ne pa več kot doslej posamezniki.

8. Zaradi pregleda osnovnih podatkov iz investicijske dokumentacije lahko republiški upravni organi določijo, da se pri njih evidentira investicijska tehnična dokumentacija za posamezne objekte z njihovega področja.

9. Za oddajanje investicijskih objektov v graditev predpisuje zakon le osnovne določbe glede postopka pri oddajanju del.

Posebej obravnava predlog oddajanje izdelave investicijske tehnične dokumentacije skupaj z graditvijo investicijskega objekta, kar uvaja kot novost temeljni zakon. Za tak način oddaje del mora investitor imeti investicijski program in zagotovljena finančna sredstva. Zakon določa, da bo natančnejše določbe o postopku pri licitacijah, zbiranju ponudb in o neposredni pogodbi izdal Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt.

10. Tudi za izvajanje del v lastni režiji predvideva zakon le določbe, ki naj zagotovijo, da bodo investitorji izvajali ta dela ob pogojih temeljnega zakona.

11. Tehnični pregled dokončanega objekta opravi upravni organ, ki je izdal dovoljenje za graditev. Po izvršenem tehničnem pregledu izda isti organ uporabno dovoljenje. Za tehnični pregled stanovanjskih hiš in pripadajočih objektov posameznikov določa predlog zakona, da ga lahko opravi organ gradbene inšpekcije sam. V teh primerih torej ni zahtevana komisija.

12. Za graditev objektov družbenega standarda, komunalnih objektov ter objektov posameznikov in civilnih pravnih oseb veljajo načeloma določbe zveznega zakona, kolikor predlog zakona določenih vprašanj ne rešuje drugače.

Poenostavljeni elaborat in referat je predviden za posamezne stanovanjske objekte, oziroma za objekte enostavne izvedbe.

Dostavljanje osnovnih podatkov investicijskega programa objektov družbenega standarda je urejeno po istih načelih kot za investicijske objekte, s tem, da vsebino predpišejo republiški upravni organi. Ker temeljni zakon o graditvi investicijskih objektov določa, da je treba pošiljati osnovne podatke iz investicijskega programa za investicijske objekte upravnemu organu okrajnega ljudskega odbora, je isto načelo prevzeto v zakonu tudi za objekte družbenega standarda.

Dovoljenje za graditev je predpisano tudi za objekte družbenega standarda, pač pa so občinski ljudski odbori pooblaščen, da predpišejo, za katera gradbena dela to dovoljenje ni potrebno.

Posamezniki smejo po predlogu izvajati v lastni režiji vsa gradbena dela, ki jih delajo zase, morajo pa zagotoviti strokovno vodstvo; vendar morajo ta dela priglasiti. Občinski ljudski odbor lahko predpiše, da gradnja določenih objektov posameznikov v lastni režiji v gradbenih okoliših ni dovoljena.

Gospodarske organizacije, ki gradijo stanovanja za trg, so po predlogu dolžne zaprositi za tehnični pregled posameznih konstruktivnih delov. S tem

se zagotavlja kvaliteta teh objektov, pri katerih investitor med gradnjo ne opravlja nadzorstva.

13. V prehodnih in končnih določbah daje zakon pooblastilo Sekretariatu Izvršnega sveta za industrijo in obrt in Sekretariatu Izvršnega sveta za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve, da določita v smislu drugega odstavka 71. člena temeljnega zakona s svojimi predpisi tehnične ukrepe, strokovne norme in pogoje v zvezi z graditvijo investicijskih objektov, če ne izda predpisov o tem pristojni zvezni organ.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLICKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 8. februarja 1963 obravnaval predlog zakona o graditvi investicijskih objektov.

Odbor je v razpravi ugotovil, da je v predlogu zakona predlagana ureditev ustrežna, ker omejuje pristojnosti upravnih organov le na presojo varnosti in stabilnosti investicijskih objektov, o funkcionalnosti, smotrnosti in vseh ostalih elementih gospodarnosti pri izgradnji investicijskega objekta pa naj odloča investitor sam, ki naj na osnovi gospodarskih zakonitosti gleda na to, da bo svoja sredstva čim bolj gospodarno naložil.

V razpravi o podrobnostih je odbor sprejel naslednje predloge za spremembe in dopolnitve:

– v prvi vrsti 12. člena naj se beseda »organizacija« zamenja z besedo »izvajalec«, da se na ta način izognemo dvoumnosti, ki bi lahko nastala pri tolmačenju obveznosti, ki nastajajo na podlagi določil tega člena;

– v 16. členu naj se črta sedanji drugi odstavek in nadomesti z naslednjim: »Gradbeno podjetje sme začeti z gradnjo investicijskega objekta šele takrat, ko so izpolnjeni pogoji po zakonitih predpisih.« Odbor je bil mnenja, da predlagano besedilo bolje ustreza intenciji, ki jo zasleduje sedanji drugi odstavek in da je treba v prvi vrsti preprečiti gradbenemu podjetju, da bi začelo z gradnjo, dokler niso izpolnjeni vsi zakoniti predpisi za začetek gradnje.

Odbor se strinja tudi s spremembami in dopolnitvami, ki jih k predlogu odloka predlaga odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev, in sicer, da se v drugi vrsti drugega odstavka 3. člena črtajo besede »ki so potrebne«, v tretji vrsti pa se za besedo »objektom« doda še besedilo »če so takšne naložbe potrebne«.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Svetka Kobala.

Št. 351-2/63.

Ljubljana, dne 8. februarja 1963.

Poročevalce:

Svetko Kobal l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 8. februarja 1963 obravnaval predlog zakona o graditvi investicijskih objektov.

V razpravi o predlogu zakona je odbor hkrati obravnaval tudi dopolnilne predpise, ki jih je zaradi informacije priložil Izvršni svet, pri tem pa izhajal iz stališča, da naj ti predpisi omogočijo izvajanje načel zveznega temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov v skladu z razmerami in potrebami na območju naše republike.

Odbor je soglašal s poenostavitvijo postopka, ki ga predlog uvaža in z omejitvijo posegov upravnih organov na najmanjšo potrebno mero.

V razpravi o posameznostih je odbor razpravljal o sedanji zasedbi pri občinskih ljudskih odborih s strokovnimi kadri s področja gradbeništva, ki nikakor ni zadovoljiva, in o tem, kako bodo ti kadri izvajali naloge, ki jim jih nalaga predlog zakona. Nedvomno bo treba v prihodnje te službe strokovno okrepiti, do takrat pa bo potrebna pomoč kadrov iz okrajev in celo iz republike, kar predlog zakona tudi predvideva za določene vrste objektov.

Člani odbora so nadalje tudi opozorili na dejstvo, da se gradbena dela pogosto oddajajo nekvalitetnim podjetjem in da bi zato bila zaželená izdaja predpisa o pogojih za registracijo gradbenih podjetij, ki bi upošteval izkušnje, reference, strokovne kadre in stroje, s katerimi podjetje razpolaga in omejil oziroma določil obseg del, ki jih podjetje lahko prevzame. To se je že izvedlo pri projektantskih podjetjih in bi bilo potrebno čimprej narediti še pri gradbenih.

Odbor je tudi razpravljal o spremenjenem postopku v primeru, da je ponudnik oškodovan v svojih pravicah pri javnem natečaju za oddajo graditve in soglašal s tem, da se administrativni postopek odpravi in spore rešuje sodišče.

Pri obravnavi 3. člena predloga zakona je bil odbor mnenja, da ne bi bilo potrebno v vsakem primeru predvideti v investicijskem programu naložbe za zgraditev stanovanj in komunalnih objektov v zvezi z investicijskim objektom. To bo odvisno od obsega gradnje in drugih okoliščin. Zato odbor predlaga, da se besedilo drugega odstavka 3. člena spremeni tako, da se glasi:

»Investitorji so dolžni v investicijskem programu predvideti tudi naložbe za zgraditev stanovanj in komunalnih objektov v zvezi z investicijskim objektom, če so takšne naložbe potrebne, da se tako zagotovi...«

Odbor je tudi sprejel predloge za spremembe in dopolnitve, ki jih je predlagal odbor za gospodarstvo Republiškega zbora in sicer:

V začetku 12. člena se beseda »Organizacije« zamenja z besedo »Izvajalec«.

Drugi odstavek 16. člena se črta in nadomesti z besedilom: »Gradbeno podjetje sme začeti z gradnjo investicijskega objekta šele potem, ko so izpolnjeni vsi pogoji po zakonitih predpisih.«

Po končani razpravi je odbor sprejel predlog zakona.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog zakona o graditvi investicijskih objektov z navedenimi spremembami in dopolnitvami.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Antona Seljaka.

Št. 351-2/63.

Ljubljana, dne 8. februarja 1963.

Poročevalec:

Anton Seljak l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR
Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov

Zakonodajni odbor Repubiškega zbora je na seji dne 13. februarja 1963 obravnaval predlog zakona o graditvi investicijskih objektov in se v celoti strinjal s predloženim besedilom.

Potreba po izdaji repubiškega zakona je utemeljena v zveznem zakonu, ki je prepustil rešitev posameznih vprašanj v zvezi z graditvijo investicijskih objektov republikam, ki naj rešujejo ta vprašanja skladno s pogoji in potrebami v posamezni republici.

Predlogu zakona je Izvršni svet predložil tudi osnutke izvršilnih predpisov, ki bodo izdani na podlagi sprejetega zakona. S tem bo v merilu republike v celoti pravno urejena materija o graditvi investicijskih objektov. Odbor se je s takim načinom urejevanja določenih pravnih področij v celoti strinjal in menil, da le tak način obdelave določenih področij vodi k popolni in zanesljivi pravni urejenosti.

Pri podrobni obravnavi predloga zakona se je odbor strinjal s spremembami in dopolnitvami, ki jih predlagata odbora za gospodarstvo RZ in ZP k 3., 12. in 16. členu.

Odbor predlaga, da Repubiški zbor sprejme predlog zakona z navedenimi dopolnitvami. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Franca Belšaka.

Št. 351-2/63.

Ljubljana, dne 13. februarja 1963.

Poročevalec:

Franc Belšak l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 13. februarja 1963 obravnaval predlog zakona o graditvi investicijskih objektov.

Predlog zakona izhaja iz zveznega temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov, ki ga je sprejela Zvezna ljudska skupščina leta 1961 in ki je pooblastil ljudske republike, da z republiškim zakonom uredijo določena vprašanja, upoštevajoč pri tem pogoje in potrebe na svojem območju. V skladu s to nalogo je predlog tudi sestavljen in ga je zato odbor po razpravi v načelu in podrobnostih soglasno sprejel s spremembami in dopolnitvami, ki jih predlaga odbor za gospodarstvo k 3., 12. in 16. členu.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog zakona.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Janka Lukana.

Št. 351-2/63.

Ljubljana, dne 13. februarja 1963.

Poročevalec:

Janko Lukan l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA

o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje

Na podlagi 3. točke 40. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije ter v zvezi z določbo drugega odstavka 88. člena zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja (Uradni list FLRJ, št. 22-269/62) je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 20. februarja 1962 sprejela

o d l o k

o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje

1.

Skupščine komunalnih skupnosti smejo določiti stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje največ do višine 8% od osnov, ki so predpisane za obračunavanje prispevkov za socialno zavarovanje.

2.

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«. uporabljaja pa se od 1. januarja 1963 dalje.

OBRAZLOŽITEV

Po drugem odstavku 89. člena zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja določajo stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje skupščine komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja delavcev v soglasju z občinskim ljudskim odborom, republiška ljudska skupščina pa je po 2. odstavku 38. člena istega zakona pooblaščen, da določi najvišjo mejo stopnje tega prispevka.

Pri določanju najvišje dopustne stopnje za osnovni prispevek za zdravstveno zavarovanje se je izhajalo iz predpostavk, ki so razvidne iz II. poglavja dokumentacije Sekretariata IS za delo k osnutkom predpisov, ki naj jih izda Ljudska skupščina LRS v zvezi z uveljavitvijo novega sistema financiranja socialnega zavarovanja.

V letu 1962 je bila v LRS stopnja prispevka za zdravstveno zavarovanje določena na 8,3 %. Vendar znižanje lanskoletne stopnje 8,3 % na 8 % v letu 1963 ne pomeni dejanskega znižanja sredstev za zdravstveno zavarovanje, ker prevzamejo skladi dolgoročnih zavarovanj nekatere izdatke, ki so jih prej nosili skladi zdravstvenega zavarovanja. Skladi invalidskega ter pokojninskega zavarovanja in otroškega dodatka namreč prevzamejo tisti del poslovnih stroškov komunalnih zavodov, ki jih imajo ti zavodi z izvajanjem teh služb, v letu 1962 pa so šli celotni poslovni stroški okrajnih zavodov v breme skladov zdravstvenega zavarovanja. Komunalni zavodi bodo za izvajanje invalidskega ter pokojninskega zavarovanja in otroškega dodatka v letu 1963 dobili od teh skladov okoli 1073 milijonov dinarjev in se bodo za toliko zmanjšali izdatki skladov zdravstvenega zavarovanja. Zaradi spremembe stopnje od 8,3 % na 8 % pa bodo imeli skladi zdravstvenega zavarovanja okoli 972 milijonov manj dohodkov. Tako bodo skladi zdravstvenega zavarovanja ob predlagani stopnji 8 % imeli na razpolago okoli 100 milijonov dinarjev več, kot bi jih imeli s stopnjo 8,3 %, pri kateri pa je zdravstveno zavarovanje nosilo tudi vse režijske stroške dolgoročnih zavarovanj.

Iz skupne obrazložitve je razvidno, da bodo skladi zdravstvenega zavarovanja s predlagano stopnjo 8 % realizirali tolikšna skupna sredstva, da bodo lahko povečali izdatke v republiškem povprečju za 8,2 % nasproti letu 1962, pri tem pa dosegli še presežek v višini 2279 milijonov dinarjev.

PREDLOG ODLOKA

o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje

Na podlagi 3. točke 40. člena ustavnega zakona o temeljnih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije ter v zvezi z določbo prvega odstavka 91. člena zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja (Uradni list FLRJ, št. 22-269/62), je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 20. februarja 1963 sprejela

o d l o k

o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje

1.

Skupščina komunalne skupnosti socialnega zavarovanja delavcev sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje, skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev pa dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje v vsaki panogi, skupini in podskupini, v kateri stroški za zdravstveno, oziroma invalidsko zavarovanje presegajo povprečje stroškov za zdravstveno, oziroma invalidsko zavarovanje na območju komunalne oziroma republiške skupnosti socialnega zavarovanja.

2.

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«, uporabljaja pa se od 1. januarja 1963.

O B R A Z L O Ž I T E V

Po prvem odstavku 91. člena zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja določa republiška ljudska skupščina, v katerih panogah, skupinah oziroma podskupinah se smeta naložiti organizacijam dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje, kadar pri njih stroški za zdravstveno oziroma invalidsko zavarovanje presegajo določeno povprečje. Na podlagi predpisa republiške ljudske skupščine določa skupščina komunalne oziroma republiške skupnosti, v katerih panogah, skupinah, oziroma podskupinah organizacij na območju skupnosti plačujejo dodatni prispevek vse organizacije, v katerih pa samo posamezne, ter merila za uporabo določenih stopenj dodatnega prispevka.

Predloženi osnutek odloka izhaja s stališča, da se lahko predpiše dodatni prispevek v vsaki panogi, skupini in podskupini; ki ima na območju komunalne oziroma republiške skupnosti večje izdatke v zdravstvenem oziroma invalidskem zavarovanju; kot so povprečja teh stroškov na območju skupnosti.

Merila, ki jih bodo določile za predpisovanje dodatnega prispevka v prizadetih panogah, skupinah in podskupinah skupščine skupnosti socialnega zavarovanja, bodo morala biti ekonomsko vzpodbudna. Zato naj bi se s tem pri-

spevkom sploh ne obremenjevale ali pa obremenjevale samo v manjši meri tiste organizacije, ki povzročajo v panogi, skupini ali podskupini sorazmerno manjše stroške za zdravstveno oziroma invalidsko zavarovanje in bolj tiste, ki povzročajo večje stroške. Prav bi bilo, da bi skupščine pri določanju meril upoštevale, ali so v posameznih organizacijah stroški večji iz objektivnih ali subjektivnih razlogov.

Zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja omejuje tako višino dodatnega prispevka kakor tudi kvoto sredstev, ki se zbere iz tega vira. Stopnje dodatnega prispevka ne smejo presegati polovico stopnje osnovnega prispevka, skupna sredstva, ki se dosežejo s tem prispevkom na območju komunalne oziroma republiške skupnosti, pa ne smejo presegati 25 % skupnih sredstev, ki se zberejo na istem območju z osnovnim prispevkom.

Materialna plat tega instrumenta za financiranje zdravstvenega in invalidskega zavarovanja je podrobneje obrazložena v II. poglavju dokumentacije Sekretariata IS za delo. Tam je ob kalkulacijah dohodkov za leto 1963 predvideno, da bi se z dodatno stopnjo prispevka za zdravstveno zavarovanje zbralo v globalu 13,3 % od sredstev, ki se bodo zbrala z osnovnim prispevkom za zdravstveno zavarovanje, z dodatnim prispevkom za invalidsko zavarovanje pa 16 % od sredstev, ki bi se zbrala z osnovnim prispevkom za invalidsko zavarovanje. Ob takšni uporabi teh instrumentov bi bili poslovni stroški organizacij v letu 1963 obremenjeni z obema dodatnima prispevkoma nekoliko več, kot so bili v letu 1962 obremenjeni s posebno stopnjo prispevka za zdravstveno zavarovanje in z izplačevanjem nadomestil osebnega dohodka delavcem za prvih 7 dni bolezenskega dopusta.

Po 125. členu zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja lahko sklene organizacija s pristojnim komunalnim oziroma republiškim zavodom pogodbo, po kateri ima med letom pravico do zmanjšanja prispevka, če z določenimi ukrepi higienskega in tehničnega varstva pri delu zmanjša stroške zdravstvenega oziroma invalidskega zavarovanja pri njej zaposlenih delavcev.

PREDLOG ODLOKA

o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju

Na podlagi 3. točke 40. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije ter v zvezi z določbo drugega odstavka 109. člena zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja (Uradni list FLRJ, št. 22-269/62) je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 20. februarja 1963 sprejela

o d l o k

o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju

1.

Stopnja izrednega prispevka za zdravstveno zavarovanje, ki se lahko naloži zavarovancem, znaša lahko največ 1 % od osnov, od katerih se plačuje osnovni prispevek za socialno zavarovanje.

2.

Stopnja izrednega prispevka za zdravstveno zavarovanje, ki se lahko naloži organizacijam in zasebnim delodajalcem, znaša lahko največ 2 % od osnov, od katerih se plačuje osnovni prispevek za socialno zavarovanje.

3.

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«, uporabljaja pa se od 1. januarja 1963.

OBRAZLOŽITEV

Po 108. členu zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, se krije primanjkljaj, ki se ugotovi po zaključnem računu v poslovanju sklada zdravstvenega zavarovanja, po temle vrstnem redu:

1. iz rezerve sklada zdravstvenega zavarovanja;
2. z izrednim prispevkom zavarovancev, če ne zadoščajo sredstva rezerve;
3. z izrednim prispevkom organizacij in zasebnih delodajalcev, če primanjkljaj ni krit niti z izrednimi prispevki zavarovancev.

Stopnjo obeh izrednih prispevkov določi skupščina komunalne skupnosti v soglasju z občinskim ljudskim odborom, republiška ljudska skupščina pa določa najvišje meje, ki jih smejo dosegati stopnje izrednih prispevkov.

Izredni prispevek zavarovancev in izredni prispevek organizacij ter zasebnih delodajalcev sta izjemna vira financiranja zdravstvenega zavarovanja in zamišljena kot eden od ukrepov, ki posebej poudarja rizično skupnost zavarovancev in delovnih kolektivov na območju komunalne skupnosti s tem, da jo zavezuje k pokrivanju primanjkljaja v skladu zdravstvenega zavarovanja. Ta ukrep posredno stimulatивно navaja zavarovance in delovne kolektive kot celote, da v teku poslovnega leta budno spremljajo trošenje sredstev zdravstvenega zavarovanja, opozarjajo na vse slabosti in nepravilnosti, ki povzročajo večje izdatke sklada, ter odkrivajo vsa morebitna izkoriščanja in nepotrebna trošenja sredstev zdravstvenega zavarovanja.

Po predloženem osnutku je možno predpisati izredni prispevek zavarovancev največ do 1 % od njihovega kosmatega osebnega dohodka, izredni prispevek organizacij in zasebnih delodajalcev pa največ do 2 % od sredstev za osebne dohodke. Zavarovanci plačujejo izredni prispevek iz svojih čistih prejemkov, organizacije, ki poslujejo po predpisih za gospodarske organizacije, iz sredstev, s katerimi samostojno razpolagajo, organizacije, ki ne poslujejo po predpisih za gospodarske organizacije, iz sredstev, namenjenih za to po predračunu oziroma finančnem načrtu, zasebni delodajalci pa iz svojih sredstev.

S predloženima mejama za obe vrsti izrednih prispevkov se omejuje prevelika izredna obremenitev osebnih dohodkov delavcev oziroma skladov skupne porabe v organizacijah. Izrednih prispevkov ne bo treba predpisovati, če bodo skupščine komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja delavcev izrabile vse možnosti za predpis najvišjih dopustnih stopenj osnovnega in dodatnega prispevka in če bodo z zbranimi sredstvi varčno gospodarile. Seveda bo treba glede na zmogljivosti komunalnega sklada zdravstvenega zavarovanja pretehtati tudi utemeljenost vsake bodoče investicije v zdravstvu, ki bi utegnile prinesiti dodatne večje obremenitve temu skladu.

PREDLOG ODLOKA

o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja

Na podlagi 3. točke 40. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije ter v zvezi z določbo prvega odstavka 98. člena zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja (Uradni list FLRJ, št. 22-269/62) je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 20. februarja 1963 sprejela

o d l o k

o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja

1.

Če ni mogoče kriti obveznosti do zavarovancev za njihove zakonite pravice iz zdravstvenega zavarovanja na način, ki je določen v prvem odstavku 98. člena zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, zagotovijo potrebna dopolnilna sredstva za sklade zdravstvenega zavarovanja komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja delavcev občine na območju komunalne skupnosti iz svojih sredstev.

Če zajema komunalna skupnost več občin, zagotovijo dopolnilna sredstva v smislu prejšnjega odstavka občine sorazmerno s številom zavarovancev na svojem območju.

2.

Če ni mogoče zagotoviti zadostnih dopolnilnih sredstev za sklad invalidskega zavarovanja in za sklad pokojninskega zavarovanja Republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev LR Slovenije na način iz prvega odstavka 136. člena zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, zagotovi potrebna dopolnilna sredstva za kritje zakonitih pravic zavarovancev iz teh zavarovanj Ljudska republika Slovenija iz svojih sredstev.

3.

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«.

O B R A Z L O Ž I T E V

Prvi odstavek 98. člena zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja pooblašča ljudske republike, da določijo s svojimi predpisi, kako se zagotovijo potrebna dopolnilna sredstva za sklade skupnosti socialnega zavarovanja, če z rednimi in izrednimi prispevki po najvišjih dopustnih stopnjah skupaj z dohodki iz pozavarovanja in z razpoložljivimi rezervami ni mogoče kriti obveznosti do zavarovancev za njihove zakonite pravice.

V komunalnih skladih zdravstvenega zavarovanja bi lahko nastala takšna situacija v primerih, če tudi z rezervo sklada in z izrednimi prispevki zava-

rovancev ter z izrednimi prispevki organizacij in zasebnih delodajalcev, predpisanimi do najvišje meje, ne bi bilo mogoče pokriti primankljaj sklada po zaključnem računu.

V osnutku odloka predlagamo, da se v takšnih primerih zagotovijo potrebna dopolnilna sredstva iz sredstev občin na območju komunalne skupnosti, pri čemer izhajamo iz stališča, da je treba v končni liniji vključiti v rizično skupnost zdravstvenega zavarovanja tudi občine in s tem občinske ljudske odbore tudi materialno zainteresirati, da se bodo angažirali za določeno politiko smotrnega trošenja sredstev sklada zdravstvenega zavarovanja zlasti nasproti zavodom zdravstvene službe na svojem območju. To dejstvo bo vplivalo tudi na to, da bodo ljudski odbori bolj smotrno planirali nadaljnje investicije v zdravstvene zavode.

Analogen predlog dajemo tudi za primer, če bi bila potrebna dopolnilna sredstva v skladih republiške skupnosti, to je v skladih invalidskega in pokojninskega zavarovanja.

Vprašanja zagotovitve dopolnilnih sredstev za eventualne primanjkljaje v skladu otroškega dodatka se predloženi osnutek ne dotika. Zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja rešuje namreč to vprašanje tako, da se v primeru primanjkljaja poveča stopnja prispevka na najvišjo dopustno mejo; kadar pa se tudi s tem ukrepom ne more zagotoviti potrebna sredstva, se v soglasju z Zveznim izvršnim svetom vpelje poseben prispevek preko najvišje dopustne meje. Razen tega je za potrebe otroškega dodatka pri Zveznem zavodu za socialno zavarovanje formiran skupni sklad rezerve za otroški dodatek. Za ta sklad je za leto 1963 predvidena dotacija iz zveznega proračuna v višini 1500 milijonov din.

PREDLOG ODLOKA

o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev

Na podlagi 3. točke 40. člena ustavnega zakona o temeljnih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije v zvezi s 1. in 2. odstavkom 149. člena zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja (Uradni list FLRJ, št. 22-296/62) je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 20. februarja 1963 sprejela

o d l o k

o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev

1.

Prispevek za socialno zavarovanje obračunavajo in plačujejo:

1. Organizacije, državni organi ali zasebni delodajalci:

— za vajence v gospodarstvu in učence strokovnih šol s praktičnim poukom, ki so pri njih na praksi ali v uku;

— za učence strokovnih šol in gimnazij, kadar so pri njih na proizvodnem delu ter za študente višjih šol, visokih šol, fakultet in umetniških akademij, kadar so pri njih na obvezni praksi;

— za osebe, ki so pri njih na prostovoljni praksi (volonterji), ki ne prejemajo osebne dohodka in delajo polni redni delovni čas.

Gospodarske organizacije plačajo prispevek v breme svojih poslovnih stroškov, zavodi v breme svojega finančnega načrta, državni organi pa v breme svojega proračuna; zasebni delodajalci plačajo prispevek iz svojih sredstev.

2. Zavod za zaposlovanje delavcev:

— za osebe, ki so redno priglašene pri njem in so zavarovane po 3. točki 13. člena in 5. točki 16. člena zakona o zdravstvenem zavarovanju;

— za osebe, ki so na strokovni usposobitvi ali prekvalifikaciji, ki jo organizira zavod.

Zavod plača prispevek iz sklada za zagotovitev pravic nezaposlenih delavcev.

3. Investitorji ustreznih del:

— za osebe, ki se udeležujejo mladinskih delovnih akcij, na katerih so po predpisih o invalidskem zavarovanju zavarovane za vse primere invalidnosti;

— za osebe, ki se udeležujejo organiziranih javnih del, če delajo na takih delih najmanj šest ur na dan;

— za osebe, ki se udeležujejo mladinskih delovnih akcij, ali organiziranih javnih del pa niso zajete v prejšnjih dveh alineah.

Investitorji plačajo prispevek v breme investicijskih sredstev.

4. Izplačevalci štipendije:

— za osebe na šolanju, strokovni izpopolnitvi ali podiplomskih študijah, ki so zaradi tega prekinile delovno razmerje, če ta čas dobivajo štipendije;

— za osebe, ki jih pošlje organizacija pred sklenitvijo delovnega razmerja z njimi kot svoje štipendiste na praktično delo v drugo organizacijo, da se tam strokovno usposobijo ali izpopolnijo.

Izplačevalci štipendij plačajo prispevek v breme sredstev, iz katerih plačujejo štipendije.

5. Občina:

— za osebe, ki so na predvojaškem pouku — na taborjenju;

— za osebe, ki so na pouku v oddelkih predvojaške vzgoje.

Občina plača prispevek v breme svojega proračuna.

6. Republiški zavod za socialno zavarovanje za zakonca umrlega zavarovanca in za zavarovančeve starše, ki so zavarovani po 23. in 25. členu zakona o zdravstvenem zavarovanju.

Zavod plača prispevek v breme svojega sklada invalidskega oziroma pokojninskega zavarovanja.

7. Kazensko poboljševalni zavod za osebe, ki prestajajo pri njem kazen zavora ali strogega zavora.

Zavod plača prispevek v breme poslovnih stroškov.

8. Občina oziroma republika za uživalce stalne državne podpore, ki jim jo izplačuje; prispevek plača v breme svojega proračuna.

II.

Jugoslovanski državljani plačajo prispevek iz svojih sredstev, če živijo v Jugoslaviji in dobivajo pokojnino ali invalidnino od tujega nosilca socialnega zavarovanja, pa so zavarovani po zakonu o zdravstvenem zavarovanju, kolikor ni v mednarodnih pogodbah drugače določeno.

Jugoslovanski državljani, ki so v delovnem razmerju v tujini na podlagi mednarodne pogodbe ali z dovoljenjem pristojnega organa, plačajo prispevek

iz svojih sredstev v primeru, če so zavarovani po zakonu o zdravstvenem zavarovanju, v vsakem primeru pa plačajo prispevek za zavarovanje svojih družinskih članov, ki živijo v Jugoslaviji.

III.

Stopnje, oziroma zneske prispevka za posamezne kategorije oseb iz I. in II. točke tega odloka določi skupščina Republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev LR Slovenije v Ljubljani.

IV.

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«, uporabljaja pa se od 1. januarja 1963 dalje.

OBRAZLOŽITEV

Po 149. členu zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja urejajo ljudske republike s svojimi predpisi plačevanje prispevkov za osebe izven delovnega razmerja, ki imajo po posebnih predpisih posamezne pravice iz socialnega zavarovanja za poškodbo, ki jo pretrpijo v določenih okoliščinah, ter za osebe, ki imajo po zakonu o zdravstvenem zavarovanju posamezne pravice iz zdravstvenega zavarovanja. Z navedenimi predpisi se določijo zavezanci, ki so dolžni plačevati prispevek za posamezne kategorije teh oseb, dalje viri, iz katerih se plačujejo prispevki, in naposled kateri organ določi stopnjo oziroma zneske prispevkov.

V predlogu odloka so zajete vse skupine oseb iz zakona o zdravstvenem zavarovanju, zakona o invalidskem zavarovanju in iz drugih predpisov, ki uživajo v določenih okoliščinah posamezne pravice iz zdravstvenega oziroma invalidskega zavarovanja.

Kot zavezanci prispevka so v predlogu odloka predvidene organizacije, zavodi za zaposlovanje delavcev, občinski ljudski odbori, izplačevalci štipendij, Republiški zavod za socialno zavarovanje v Ljubljani, sami zavarovanci itd., to so činitelji, ki so neposredno zainteresirani na zaposlitvi ali dejavnosti delno zavarovanih oseb oziroma so dolžni takšno dejavnost organizirati.

V predloženem osnutku so navedeni tudi viri, iz katerih naj bi zavezanci plačevali prispevek. Kot viri za plačevanje prispevkov so analogno načelom zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja določeni isti viri, iz katerih se financira zaposlitev oziroma dejavnost delno zavarovanih oseb.

Naposled se v predloženem osnutku predlaga, naj bi stopnje oziroma zneske prispevkov za posamezne kategorije oziroma skupine oseb določila skupščina Republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev, ker je treba višino teh prispevkov določiti sorazmerno predvidenim izdatkom oziroma sorazmerno rednim prispevkom za posamezne panoge zavarovanja.

PREDLOG ODLOKA

o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani

Na podlagi 3. točke 40. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije ter v zvezi z določbo drugega odstavka 4. točke odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladih zavodov za socialno zavarovanje (Uradni list FLRJ, št. 22-277/62) je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 20. februarja 1963 sprejela

o d l o k

o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani

1.

Nekriti primanjkljaji v poslovanju sklada dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani na dan 31. decembra 1962 se pokrijejo s sredstvi, naštetimi v 1. točki odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladih zavodov za socialno zavarovanje (Uradni list FLRJ, št. 22/62), tako, da se v celoti pokrijejo primanjkljaji, ki izvirajo iz poslovanja sklada dolgoročnih zavarovanj v letih 1960, 1961 in 1962.

2.

Sredstva, zbrana s prispevki po splošni dopolnilni stopnji 2% v letu 1962, ki bodo preostala po pokritju primanjkljajev po prejšnji točki, razporedi skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev LR Slovenije v varnostni rezervi skladov invalidskega in pokojninskega zavarovanja v sorazmerju z višino izdatkov teh dveh panog v letu 1962.

3.

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«.

O B R A Z L O Ž I T E V

Po odloku Zvezne ljudske skupščine o kritju nekritih primanjkljajev v skladih zavodov za socialno zavarovanje (Uradni list FLRJ, št. 22/62) se uporabljajo v te namene:

1. rezerva skladov in sredstva skladov s posebnim namenom;
2. nerazporejeni presežki iz leta 1954;
3. prispevki po dopolnilni splošni stopnji 2%, ki se bodo natekli v letu 1962, in preostala sredstva tega prispevka iz let 1960 in 1961.

Primanjkljaj v skladu dolgoročnih zavarovanj	
konec leta 1962 se predvideva v višini	4426 milijonov din
primanjkljaj iz leta 1961	— milijonov din
primanjkljaj iz leta 1960	327 milijonov din
Skupaj	4753 milijonov din

Konec leta 1962 bodo za pokrivanje primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani na razpolago sredstva, ki se lahko uporabijo v ta namen, v naslednjih zneskih:

– rezerva skladov dolgoročnih zavarovanj iz leta 1962	370 milijonov din
– nerazporejeni presežki iz leta 1954	135 milijonov din
– prispevki po dopolnilni splošni stopnji 2 % iz let 1961 in 1962	5847 milijonov din
Skupaj	6352 milijonov din

Sredstva, ki bi se po predloženem osnutku odloka razporedila v varnostni rezervi skladov invalidskega in pokojninskega zavarovanja, bi torej znašala:

– razpoložljiva sredstva	6352 milijonov din
– nepokrite obveznosti iz let 1960 in 1962	– 4753 milijonov din
Ostane	1599 milijonov din

Preostali nekriti primanjkljaji v skladu dolgoročnih zavarovanj iz prejšnjih let (11 337 milijonov din) bi se v smislu 3. točke zgoraj navedenega odloka Zvezne ljudske skupščine pokrili po amortizacijskem načrtu, ki ga bo predpisal Zvezni izvršni svet, iz rednih prispevkov za invalidsko in pokojninsko zavarovanje ter za otroške dodatke v bodočih obdobjih. Obširnejša obrazložitev o tem je v dokumentaciji Sekretariata IS za delo.

Zgoraj navedeni odlok Zvezne ljudske skupščine torej omogoča, da se presežki, ki preostanejo po kritju primanjkljajev iz let 1960 in 1962, uporabijo za varnostni rezervi skladov invalidskega in pokojninskega zavarovanja. Te možnosti se poslužujemo zlasti zato, da bi v teh skladih zagotovili določena sredstva za primer, če se bodo v teku leta zaradi novih predpisov ali drugih nepredvidenih okoliščin povečali izdatki teh dveh panog.

PREDLOG ZAKONA

o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb

1. člen

Uvaja se zdravstveno zavarovanje:

1. za uživalce stalnih priznavalnin, priznanih po ljudskih odborih in za njihove družinske člane;
2. za osebe, ki prejemajo od občinskih ljudskih odborov stalno družbeno denarno pomoč (socialno podporo), če niso zdravstveno zavarovane že po kakšnem drugem predpisu;
3. za gostilničarje, ki opravljajo gostinske storitve po predpisih o zasebnih gostiščih in za njihove družinske člane.

2. člen

Uživalci stalnih priznavalnin oziroma socialnih podpor in njihovi družinski člani so zavarovani za vse zavarovane primere po zakonu o zdravstvenem zava-

rovanju enako kot uživalci stalne državne podpore iz 3. točke 18. člena omenjenega zakona.

Gostilničarji in njihovi družinski člani so zavarovani v enakem obsegu in ob enakih pogojih kot obrtniki in njihovi družinski člani po zakonu o zdravstvenem zavarovanju.

3. člen

Prispevek za zdravstveno zavarovanje uživalcev stalnih priznavalnin se določi v višini in po postopku, ki velja za določanje prispevka za uživalce stalne državne podpore iz 3. točke 18. člena zakona o zdravstvenem zavarovanju. Plačujejo ga zanje ljudski odbori, ki so dodelili priznavalnine, iz svojega proračuna.

Višino prispevka za zdravstveno zavarovanje uživalcev socialnih podpor določi skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev. Prispevek plačujejo iz sredstev svojega proračuna ljudski odbori, ki so dodelili socialno pomoč.

Prispevek za zdravstveno zavarovanje gostilničarjev se določi v višini in po postopku, ki velja za določanje prispevka za zdravstveno zavarovanje obrtnikov. Plačujejo ga gostilničarji sami iz svojih sredstev.

4. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«, uporabljaja pa se od 1. marca 1963.

OBRAZLOŽITEV

S predloženim zakonom se na podlagi prvega odstavka 27. člena zakona o zdravstvenem zavarovanju (Uradni list FLRJ, št. 22-268/62) uvaja in zagotavlja zdravstveno zavarovanje za določene skupine oseb, ki še niso zajete v zdravstveno zavarovanje.

Izdaja tega predpisa je fakultativnega značaja. Razlogi za izdajo predpisa so predvsem ti, da se uvede zdravstveno zavarovanje še za največje skupine oseb, ki doslej še niso zdravstveno zavarovane in da se jih vključi v enotni sistem socialnega zavarovanja.

V LR Sloveniji je zdravstveno zavarovanih, po podatkih Republiškega zavoda za socialno zavarovanje za leto 1962, že 97,25 % vsega prebivalstva.

Glede na stališča in predlog Sveta za socialno varstvo LRS, se uvaja zdravstveno zavarovanje za večjo skupino državljanov, ki zaenkrat še ni vključena v zdravstveno zavarovanje, tj. za uživalce stalnih priznavalnin, priznanih po ljudskih odborih. Uživalcev teh priznavalnin je po podatkih sveta za socialno varstvo 1140. Uživalci priznavalnin, priznanih po bivšem Prezidijski Ljudske skupščine LRS ali po Izvršnem svetu LS LRS so zdravstveno zavarovani že po 3. točki prvega odstavka 18. člena zakona o zdravstvenem zavarovanju.

Na predlog Sveta za socialno varstvo LRS se uvaja tudi zdravstveno zavarovanje uživalcev stalnih družbenih denarnih pomoči, ki niso še zavarovani po zakonu o zdravstvenem zavarovanju oziroma po zakonu o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev. Uživalcev teh pomoči je po podatkih omenjenega sveta 12 633. Koliko od teh oseb je zdravstveno zavarovano že po

katerem od prej navedenih zakonov, še ni ugotovljeno; računa se, da jih bo nekaj več kot polovica. Za zdravstveno varstvo teh oseb so doslej plačevali stroške ljudski odbori neposredno v breme sredstev svojih proračunov. Dogajalo pa se je, da so bila ta sredstva izčrpana in da so bili ljudski odbori v težavah pri plačilih teh stroškov zlasti za zdravljenje v bolnišnicah, in da so zato skušali omejevati koriščenje zdravstvenega varstva teh oseb. Bili pa so primeri, da je socialno varstvo zaradi plačevanja stroškov zdravljenja za te osebe omejevalo sredstva za druge namene socialnega varstva. Ljudski odbori niso še mogli za leto 1963 v osnutkih svojih proračunov predvideti potrebna sredstva za plačilo prispevka. To bo morala upoštevati tudi skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev, ki bo za leto 1963 določala višino prispevka za zavarovanje omenjenih oseb.

Po podatkih Gospodarske zbornice LRS je zasebnih gostilničarjev na območju LR Slovenije približno 1400. Ker se po uredbi o obrtnih delavnicah in o obrtnih podjetjih (Uradni list FLRJ, št. 5/54) gostilničarji ne štejejo za obrtnike, niso mogli biti vključeni v zdravstveno zavarovanje obrtnikov po novem zakonu o zdravstvenem zavarovanju.

Obenem z uvedbo zdravstvenega zavarovanja navedenih skupin državljanov, se uvaja in zagotavlja tudi zdravstveno zavarovanje družinskih članov navedenih kategorij zavarovancev.

Glede obsega in vsebine pravic iz zdravstvenega zavarovanja se za uživalce stalnih priznavalnin in uživalce stalnih podpor, priznanih po ljudskih odbori in za njihove družinske člane, uporabljajo predpisi zakona o zdravstvenem zavarovanju, ki veljajo za uživalce stalnih državnih podpor, priznanih po bivših prezidijih ljudskih skupščin ali po izvršnih svetih (točka 3 prvega odstavka člena 18 ZZZ) in za njihove družinske člane, za gostilničarje in za njihove družinske člane pa se po predlogu zakona v celoti uporabljajo določbe 6. poglavja zakona o zdravstvenem zavarovanju, ki veljajo za obrtnike in za njihove družinske člane.

Prispevek za socialno zavarovanje plačujejo po predlogu zakona za uživalce stalnih priznavalnin ljudski odbori, ki so priznavalnine priznali, in sicer v enaki višini, kot jo določi skupščina Republiške skupnosti socialnega zavarovanja za uživalce stalnih državnih podpor; za uživalce stalnih podpor naj bi plačali prispevek ljudski odbori v višini, ki jo posebej določi skupščina Republiške skupnosti socialnega zavarovanja; gostilničarji plačujejo prispevek za socialno zavarovanje sami zase, v višini, kot obrtniki.

PREDLOG PRIPOROČILA

o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na nov sistem financiranja

Ljudska skupščina LR Slovenije je na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 20. februarja 1963 ob sprejemanju republiških predpisov v zvezi z zakonom o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja razpravljala tudi o celotni problematiki oblikovanja in trošenja sredstev socialnega zavarovanja in pri tem ugotovila:

— da so organi socialnega zavarovanja in ljudski odbori v glavnem upoštevali priporočilo o nalogah na področju socialnega zavarovanja, ki je bilo sprejeto na zasedanju Ljudske skupščine LR Slovenije dne 19. julija 1962;

— da je bilo doseženo zlasti v drugem polletju 1962 bolj smotrno trošenje sredstev zdravstvenega zavarovanja, pri čemer pa v danih materialnih možnostih ni bil oviran razvoj zdravstvenega varstva;

— da so ljudski odbori pri svojih prvih odločitvah o ustanavljanju komunalnih skupnosti in komunalnih zavodov za socialno zavarovanje že v precejšnji meri upoštevali načela, ki zagotavljajo smotrno organizirano in čim bolj ekonomično poslovanje komunalnih skupnosti in komunalnih zavodov za socialno zavarovanje;

— da bi bili odnosi med organi socialnega zavarovanja in zdravstveno službo izboljšani tako, da bo na njihovi podlagi in ob upoštevanju gospodarnega poslovanja, možno še uspešnejše uveljavljati načela oblikovanja in delitve dohodka.

Da bi se v okviru nove organizacije in novega sistema financiranja socialnega zavarovanja že začete pozitivne tendence v smeri smotrnega trošenja sredstev socialnega zavarovanja, vsklajevanja te potrošnje z materialnimi možnostmi, vpliva te potrošnje na realne osebne dohodke in tudi glede na cene proizvodnje, nadaljevale, Ljudska skupščina LR Slovenije

p r i p o r o č a

1. Da si v skladu s predvidevanji družbenih planov vsi prizadeti činitelji prizadevajo predvsem v tem smislu, da obremenitve osebnih dohodkov s prispevki za socialno zavarovanje ne bodo zmanjševale realnih osebnih dohodkov zaposlenih ter da se bodo v bodoče stabilizirale in vskladile z rastjo narodnega dohodka. Pri tem je potrebno upoštevati tudi pomen tistih prispevkov za socialno zavarovanje, ki bremenijo poslovne stroške gospodarskih in drugih organizacij, in ki bi ob pretirani višini lahko zmanjševali njihovo konkurenčno sposobnost.

2. Organi družbenega samoupravljanja skupnosti socialnega zavarovanja delavcev lahko učinkovito podprejo takšna prizadevanja s tem, če bodo v okviru zakonskih pooblastil

— določali takšne stopnje prispevkov za socialno zavarovanje, ki so, ob pogojih smotrnega gospodarjenja s temi sredstvi, nujno potreba za pokrivanje zakonitih pravic zavarovancev;

— določali merila za uporabo stopnje dodatnega prispevka, ki obremenjuje poslovne stroške gospodarskih in drugih organizacij tako, da bodo vzpodbujala k zmanjševanju stroškov zdravstvenega in invalidskega zavarovanja v tistih organizacijah, kjer so iz subjektivnih razlogov nesorazmerno visoki. V tem smislu je nujno, da zavodi za socialno zavarovanje v skladu z določbami zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja hitro ukrepajo in zmanjšujejo dodatni prispevek, kadar organizacije z izboljšanjem higienskega in tehničnega varstva pri delu zmanjšajo stroške zdravstvenega oziroma invalidskega zavarovanja pri njih zaposlenih delavcev;

— določali povprečja za izdatke, ki jih imajo organizacije pri izplačevanju nadomestila osebnega dohodka za 30 dni obolenja in za stroške zdravljenja za primer nesreče pri delu in poklicnega obolenja, realno in tako, da bodo organizacije zainteresirane na zmanjševanju teh stroškov;

— vložili vse napore v to, da se bodo razmerja do zdravstvenih zavodov pravočasno oblikovala v duhu večjega osamosvajanja in hitrejšega razvoja zdravstvene službe, kar je pri sklepanju medsebojnih pogodb treba zagotoviti

v okviru materialnih možnosti. Ob tem naj se v okviru delovnih programov tistih zdravstvenih zavodov, ki so za to usposobljeni, upošteva tudi možnost financiranja raziskav vzrokov obolevnosti in poškodb, ki občutno vplivajo na zdravstveno stanje, delovno zmožnost in storilnost zavarovanih oseb, ter s tem na trošenje sredstev zdravstvenega zavarovanja.

- posvetiti posebno pozornost temu, da bodo invalidske komisije objektivno ocenjevale invalidnost, ter skrbeli, da bodo z izdatki za rehabilitacijo ustvarjeni učinkoviti pogoji za rehabilitacijo oziroma prekvalifikacijo invalidov;

- organizirali kontrolo bolezenskih dopustov zavarovancev v primerih oziroma v času, za katerega komunalni zavodi za socialno zavarovanje izplačujejo nadomestilo osebnega dohodka;

- zaradi zmanjševanja visokih izdatkov za izvajanje službe socialnega zavarovanja posvetiti posebno pozornost ustrezni reorganizaciji poslovanja in primerni kadrovski zasedbi v zavodih; stremeli, da se sedanji način poslovanja v zavodih racionalizira in modernizira in zaostri osebno odgovornost delavcev v zavodih za socialno zavarovanje za hitro in pravilno reševanje zahtevkov, ki jih vlagajo zavarovanci;

- skrbeli, da bodo razpoložljiva sredstva in rezerve socialnega zavarovanja rentabilno naložene, s čimer se bodo skladom ustvarjali dopolnilni dohodki. Naložbe razpoložljivih sredstev in rezerv zdravstvenega zavarovanja in dolgoročnih zavarovanj naj se zaradi izboljšanja pogojev zdravljenja usmerijo predvsem v racionalno graditev zdravstvenih objektov z namenom, da se povečajo zmogljivosti bolnišnic in usposobijo naravna zdravilišča tudi za dajanje zdravstvenih storitev. Da bi bilo možno doseči čim večjo učinkovitost naložb, je koristno združevati razpoložljiva sredstva skladov posameznih skupnosti socialnega zavarovanja delavcev.

3. K uveljavljanju pozitivnih smotrov novega sistema financiranja socialnega zavarovanja lahko bistveno pripomorejo organi delavskega samoupravljanja in organi samoupravljanja v ostalih organizacijah s tem, da v interesu lastnega razvoja in oblikovanja pravih notranjih odnosov

- skrbijo za to, da se bodo pri njih zaposleni delavci v večji meri zainteresirali za smotrno trošenje sredstev socialnega zavarovanja;

- preprečijo poskuse, da bi se reševal problem odvečne delovne sile v breme sredstev skladov socialnega zavarovanja.

- povečajo napore za izboljšanje zdravstvenega in tehničnega varstva pri delu;

- z organiziranjem učinkovite kontrole preprečijo izkoriščanje zdravstvenega zavarovanja tistim, ki z neupravičenim izostajanjem z dela ali z neresničnimi navedbami glede poškodb, ki so jih pridobili pri nezgodi izven dela, neutemeljeno obremenjujejo sklade socialnega zavarovanja;

- določijo v svojih samoupravnih splošnih aktih kategorizacijo delovnih mest na način, ki ustreza potrebam sodobne organizirane proizvodnje, ne pa zgolj težnjam po povečanju pokojninskih osnov;

- preprečijo, da bi se zaradi povečanja pokojninske osnove neosnovano povečali osebni dohodki v zadnjem letu pred upokojitvijo ter zavodom za socialno zavarovanje prikazovali večji osebni dohodki, kot so dejansko bili izplačani.

4. Da k uresničevanju politike smotrnega trošenja sredstev socialnega zavarovanja prav tako pripomorejo ljudski odbori, organi družbenega samoupravljanja v zdravstvenih zavodih in zdravstveni delavci sami zlasti s tem, da

— povezujejo vsakoletno povečanje ravni zdravstvenega varstva z dejanskimi možnostmi vsake komunalne skupnosti socialnega zavarovanja delavcev in da izpopolnjujejo in razširjajo mrežo zdravstvenih zavodov le na podlagi smotrno izdelanih perspektivnih načrtov.

Ljudski odbori lahko aktivno in konkretno sodelujejo pri izvajanju pravilne politike potrošnje skladov socialnega zavarovanja, če bodo skrbeli za izpolnjevanje določb predpisov, ki urejajo razvrščanje zavarovancev v zavarovalne razrede in določajo pogoje ter postopek za ugotavljanje dobe, vštene za pokojnino.

Ljudski odbori, organi samoupravljanja socialnega zavarovanja, organi samoupravljanja v gospodarskih in drugih organizacijah ter vsi drugi činitelji, ki sodelujejo v izvajanju socialnega zavarovanja, naj to priporočilo obravnavajo in ga v polni meri upoštevajo pri svojem delu.

DOKUMENTACIJA

k predlogu predpisov za uveljavitev novega sistema financiranja socialnega zavarovanja v LR Sloveniji

I.

REZULTATI PRIPRAV ZA IZVAJANJE NOVE ORGANIZACIJE IN NOVEGA SISTEMA FINANCIRANJA SOCIALNEGA ZAVAROVANJA

Zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja je bil uveljavljen 8. junija 1962, poslovanje po tem zakonu pa začne s 1. januarjem 1963. Za polno izvajanje določil tega zakona je potrebno izdati še vrsto izvršilnih predpisov v pristojnosti Zvezne in republiških ljudskih skupščin ter njihovih izvršnih svetov, pa tudi samoupravnih organov jugoslovanske, republiških in komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja delavcev. To so predvsem predpisi, s katerimi se podrobneje določajo okviri za izvajanje politike financiranja v posameznih panogah socialnega zavarovanja.

V pripravah za izvajanje novega zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja je bilo že tekom leta 1962 potrebno izvesti ustrezne organizacijske ukrepe v zvezi z ustanavljanjem novih komunalnih in republiške skupnosti ter komunalnih in republiškega zavoda za socialno zavarovanje, kakor tudi glede izvolitve samoupravnih organov omenjenih skupnosti oziroma zavodov.

1. Organizacijske priprave za prehod na novi sistem financiranja

Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije je 19. julija 1962 razpravljala o problemih v zvezi z izdatki socialnega zavarovanja delavcev. Na podlagi te razprave je med drugim priporočila občinskim ljudskim odborom, naj ustanovljajo komunalne skupnosti samo tam, kjer so takšne skupnosti utemeljene glede na število zavarovancev in skupni osebni dohodek zaposlenih v občini, glede ustanavljanja komunalnih zavodov za socialno zavarovanje pa je skupščina priporočila, naj jih komunalne skupnosti ustanovljajo samo ob upoštevanju načel varčnosti in smotrnega poslovanja.

Ugotavljamo, da je to priporočilo prišlo do polnega izraza tako pri občinskih ljudskih odborih, ko so ustanavljali komunalne skupnosti socialnega zavarovanja delavcev kot pri novoizvoljenih skupščinah komunalnih skupnosti, ko so na prvih zasedanjih ustanavljale komunalne zavode.

Ob upoštevanju priporočila Ljudske skupščine je bilo v LR Sloveniji ustanovljenih 23 komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja delavcev, v katere je bilo v letu 1962 vključenih 505 440 aktivnih zavarovancev in 116 172 upokojencev ter 555 434 njihovih svojcev. Tako zajema zdravstveno zavarovanje delavcev v LR Sloveniji konec 1962. leta 1 173 406 oseb, kar predstavlja 73,26 % vsega prebivalstva. Razen teh so zdravstveno zavarovani tudi kmetijski proizvajalci in njihovi svojci; katerih je skupaj 384 258. Če upoštevamo zdravstveno zavarovanje delavcev in zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev, je bilo konec leta 1962 v LR Sloveniji zajetega v zdravstveno zavarovanje 97,25 % vsega prebivalstva.

Iz priloge k temu poročilu (tabela I) je razvidno, kje so bile ustanovljene komunalne skupnosti socialnega zavarovanja delavcev in kako so močne glede na število aktivnih zavarovancev in upokojencev. Najmanjša komunalna skupnost ima komaj 8345 aktivnih zavarovancev in upokojencev, največja pa 89 492 in je torej razmerje med največjo in najmanjšo več kot 1 : 10. Komunalnih zavodov za socialno zavarovanje je bilo ustanovljeno 12; na območju najmanjšega je 17 844 aktivnih zavarovancev in upokojencev, na območju največjega pa 187 607 in je razmerje med največjim in najmanjšim tudi nekoliko večje kot 1 : 10 (tabela II).

Volitve v skupščine komunalnih in republiške skupnosti socialnega zavarovanja so bile opravljene v predvidenih rokih. Tako se je do konca oktobra mogla sestati na prvo sejo že tudi nova skupščina Republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev LR Slovenije. V skupščini triindvajsetih komunalnih skupnosti je bilo izvoljenih 955, v skupščino republiške skupnosti pa 78 članov. Na prvih zasedanjih so skupščine skupnosti socialnega zavarovanja glede na priporočila Ljudske skupščine pokazale največ zanimanja za finančna vprašanja, predvsem pa za možnost zbiranja za zdravstveno varstvo potrebnih sredstev in za racionalno trošenje zbranih sredstev. Pokazale so tudi velik interes za odkrivanje možnosti, kje bi se mogli izdatki zmanjšati brez škode za pravice zavarovancev in doseženo raven zdravstvenega varstva.

2. Finančno stanje skladov socialnega zavarovanja v letu 1962

Ko je Ljudska skupščina LRS na že prej omenjenem zasedanju analizirala gibanje izdatkov v posameznih panogah socialnega zavarovanja, je ugotovila, da je dinamika potrošnje sredstev socialnega, zlasti pa zdravstvenega zavarovanja, hitrejša od porasta narodnega dohodka in da je treba dinamično porasta izdatkov zdravstvenega zavarovanja uskladiti in prilagoditi višini sredstev, ki se lahko v okviru splošne potrošnje predvidijo za te namene.

Priporočilo, ki ga je sprejela Ljudska skupščina LRS, je ugodno vplivalo na uporabo finančnih sredstev, zbranih za potrebe socialnega zavarovanja; organi socialnega zavarovanja so se začeli resno prizadevati za uravnoteženje dohodkov in izdatkov v okviru dovoljenih stopenj prispevkov za socialno zavarovanje in za gospodarno uporabljanje sredstev. To potrjujejo v letu 1962 doseženi uspehi.

Finančno poslovanje skladov socialnega zavarovanja za leto 1962 še ni zaključeno; zato so rezultati, ki jih bomo v nadaljnjem gradivu prikazovali za celo leto, ocenjeni na podlagi v knjigovodstvu evidentirane realizacije dohodkov in izdatkov za obdobje januar–november in ocene za december. Oceno za december je izdelal Republiški zavod za socialno zavarovanje na podlagi dinamike gibanja dohodkov in izdatkov v prvih enajstih mesecih. Pripominjamo pa, da mesec december običajno odstopa od ostalih mesecev tako v pogledu dohodkov, kot izdatkov. Pri dohodkih je treba namreč upoštevati, da so se za preteklo leto vplačila prispevkov za socialno zavarovanje zaključila z 20. januarjem 1963 in da je mesec december v pogledu izplačanih osebnih dohodkov običajno najmočnejši mesec v letu. Glede na to lahko pričakujemo, da bodo pokazatelji glede na realizacijo dohodkov po zaključnih računih verjetno nekoliko višji, kot jih iz previdnosti navaja ta dokumentacija. Te ugotovitve veljajo smiselno tudi za vse pokazatelje, ki se nanašajo na izdatke. Končno stanje se bo torej lahko nekoliko razlikovalo od te ocene, vendar razlike ne bodo takšne, da bi mogle bistveneje vplivati na končni rezultat, oziroma na osnovne ugotovitve.

Na podlagi gornjega načina ugotavljanja podatkov lahko finančne rezultate poslovanja skladov socialnega zavarovanja v letu 1962 strnemo v naslednje prikaze in ugotovitve:

Dohodki – v milijonih din

Tek. št.	Vrste dohodkov	Po finančnem načrtu		Realizacija	
		din	indeks na realizac. 1961	din	indeks na fin. načrt
1.	Zdravstveno zavarovanje	29 288	115,4	30 390	103,8
2.	Invalidsko in pokojninsko zavarovanje ter otroški dodatek	33 662	124,5	33 170	98,5
	a) po splošni stopnji				
	b) po splošni dopolnilni stopnji 2 %	5 950	136,3	5 847	98,3
	Skupaj a + b	39 612	126,1	39 017	98,5
	Skupaj 1 + 2	68 900	121,3	69 407	100,7
3.	Zvezni zavod	56	116,7	56	100,0
4.	Zaposlovanje delavcev	1 118	115,6	1 118	100,0
	Skupaj 1 do 4	70 074	121,2	70 581	100,7

V dohodkih, zbranih po splošni stopnji za invalidsko in pokojninsko zavarovanje ter za otroške dodatke, so prikazana tudi sredstva rezerve, ki so se med letom zbirala na ta način, da se je 1 % dohodkov obvezno odvedel za ta namen. Po finančnem načrtu za leto 1962 je bilo predvideno, da bo odvod v obvezno rezervo znesel 374 milijonov din, realiziran pa bo v višini 370 milijonov din.

V letu 1962 še niso bili ločeni prispevki za invalidsko ter pokojninsko zavarovanje in otroške dodatke, marveč je bil za vse te tri namene enoten prispevek, zato so dohodki lahko prikazani le skupaj. V dohodkih, navedenih zgoraj za panogi invalidskega in pokojninskega zavarovanja in otroški dodatek,

ni naveden tisti znesek, pobran s prispevkom za te panoge, ki je bil v višini 3936 milijonov dinarjev odveden panogi zdravstvenega zavarovanja, ker bi bil sicer ta znesek dvakrat prikazan kot dohodek.

Izdatki in finančni uspeh (v milijonih dinarjev)

Tek. št.	Vrsta izdatkov	I z d a t k i po fin. načrtu		realizacija		presežki		rezerva
		din	indeks na realizacijo 1961	din	indeks na finanč. načrt	predv. v fin. načrtu	reall- zirani	presežek iz prejš- njih let
1:	Zdravstveno zavarovanje	29 201	115,4	29 350	100,5	87	1 040	710
2:	Dolgoročno zavarovanje							
	a) Invalidsko zavarovanje	5 855	121,9	6 210	106,1			
	b) Pokojninsko zavarovanje	19 515	118,7	20 389	104,5			
	c) Otroški dodatki	10 736	108,0	10 627	99,0			
	Skupaj	36 106	115,1	37 226	103,1	3 506	1 791	135
	Skupaj 1 do 2	65 307	115,2	66 576	101,9	3 593	2 831	845
	Odvod za zvezni zavod	56	116,7	56	100,0			
	Odvod za zavod za zaposlovanje	1 118	115,6	1 118	100,0			
	Vse skupaj	66 481	115,2	67 750	101,9			

Za primerjavo dohodkov in izdatkov zdravstvenega zavarovanja in za njihove analize je potrebno navesti še podatke po okrajnih skladih zdravstvenega zavarovanja in ločiti dohodke, ki so bili v zdravstvenem zavarovanju doseženi po splošni stopnji 8,3% skupaj z dohodkom za zdravstveno varstvo upoko-jencev, in pa dohodke, zbrane po posebni stopnji:

V milijonih din

Okrajni zavod	D o h o d k i			Izdatki	Celoten uspeh v letu 1962	Rezerve iz prejš. let	Skupaj presež. in rezerva
	po stopnji 8,3 in za varstvo upokoj.	po posebni stopnji	Skupaj				
Celje	2 959	411	3 370	3 440	- 70	-	- 70
Gorica	1 442	223	1 670	1 650	+ 20	-	+ 20
Koper	1 949	241	2 190	2 120	+ 70	-	+ 70
Kranj	3 098	422	3 520	3 480	+ 40	328	+ 368
Ljubljana	9 937	863	10 800	10 000	+ 800	353	+ 1153
Maribor	5 384	466	5 850	5 730	+ 120	29	+ 149
Murska Sobota	990	90	1 080	1 060	+ 20	-	+ 20
Novo mesto	1 721	189	1 910	1 870	+ 40	-	+ 40
L R S	27 480	2910	30 390	29 350	+ 1040	710	+ 1750

Zaradi razlogov, ki smo jih že navedli v zvezi z zanesljivostjo ocene podatkov za mesec december 1962 in zaradi pogojev delovanja zdravstvenega pozavarovanja, ki bo dokončno obračunalo premije in povračila šele ob zaključnih računih, lahko pričakujemo spremembe tudi v gornjem prikazu. Po informacijah Republiškega zavoda za socialno zavarovanje se spremembe lahko pričakujejo le v drugačni razporeditvi presežkov in primanjkljajev okrajnih zavodov, vendar pa bodo skupno prikazani presežki v glavnem realizirani.

Najvažnejše ugotovitve, ki izvirajo iz gornjih prikazov in pojasnil, so po vrstah dohodkov in izdatkov sledeče:

1. Zdravstveno zavarovanje

a) Dohodki: dohodki so za 1102 milijona dinarjev ali za 3,8 % večji, kot je bilo predvideno v finančnem načrtu, vendar so v breme osebnih dohodkov po splošni stopnji 8,3 % realizirani v višini 99,9 % in so le za 19 milijonov manjši od finančnega načrta. Dohodki po posebni stopnji v breme poslovnih stroškov so porastli za 32,6 % nasproti finančnemu načrtu oziroma za 955 milijonov din.

Do povečane realizacije dohodkov je prišlo iz dveh razlogov:

— zaradi večjih pokojnin, zaradi česar se je povečal prispevek za zdravstveno varstvo upokojencev za 166 milijonov din ali 4,4 %;

— zaradi povečanja dohodkov iz posebne stopnje prispevka za zdravstveno zavarovanje v višini 955 milijonov din. Da so se povečali dohodki po posebni stopnji, sta predvsem dva vzroka: skupščine okrajnih zavodov za socialno zavarovanje so v domnevi, da z osnovno stopnjo prispevka ne bodo zbrale zadosti sredstev, zaostriale merila za predpis posebne stopnje; velik odstotek odsotnosti z dela, zlasti v prvi polovici leta, pa je omogočil predpisovanje večje posebne stopnje prispevka, ker je višina te stopnje bila odvisna od večjega ali manjšega odstotka izostankov z dela zaradi bolezni in poškodb. Tako so skladi zdravstvenega zavarovanja zbrali s posebno stopnjo 2910 milijonov dinarjev namesto predvidenih 1955 milijonov dinarjev.

b) Izdatki: Izdatki znašajo le 149 milijonov ali 0,5 % več, kot je bilo predvideno. Tudi pri izdatkih za posamezne namene (tabela III) ni pomembnejših odstopanj od finančnega načrta. V večji meri so se povečali le izdatki za ambulantno zdravljenje in sicer za 195 milijonov din, za zobozdravstvo za 305 milijonov dinarjev in za denarne dajatve za 131 milijonov dinarjev. Zato pa so nekateri drugi izdatki manjši od predvidenih.

c) Razpoložljiva sredstva: Okrajni skladi zdravstvenega zavarovanja bodo imeli v 1962. letu 1110 milijonov presežkov, sklad v celjskem okraju pa 70 milijonov primanjkljajev; čisti presežek je torej 1040 milijonov dinarjev. Če upoštevamo še znesek 710 milijonov dinarjev, ki ga imajo trije okrajni skladi zdravstvenega zavarovanja kot rezerve še iz prejšnjih let, imajo skladi 1820 milijonov dinarjev razpoložljivih sredstev.

Po 96. členu zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja se morajo razpoložljiva sredstva (to velja tudi za presežke iz leta 1962) nalagati praviloma na obresti pri banki, ki jo zavodi za socialno zavarovanje sami izberejo. Izjemoma se lahko razpoložljiva sredstva namensko posojajo političnim teritorialnim enotam in drugim nosilcem družbenih sredstev za investicije, s katerimi se zboljšuje varstvo zavarovancev in zmanjšujejo izdatki skladov socialnega zavarovanja.

Obrestovanje in vrnitev sredstev morata biti zagotovljena ob enakih pogojih kot z naložitvijo pri banki.

Presežki skladov zdravstvenega zavarovanja ter skladov invalidskega in pokojninskega zavarovanja se obvezno najmanj v višini 50 % vlagajo v rezerve, ostanek pa se sme uporabiti za pospeševanje preventivnega in drugega varstva zavarovancev s krediti na način, kot je povedano zgoraj.

Z rentabilnimi naložbami razpoložljivih sredstev socialnega zavarovanja se ustvarjajo pogoji za stabilizacijo prispevkov in možnosti za zmanjšanje obremenitve organizacij oziroma osebnih dohodkov zavarovancev.

Sredstva in obveznosti, ki se bodo konec leta 1962 pokazala v skladih zdravstvenega zavarovanja, se po določbah zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja (člen 197) razporedijo med komunalne skupnosti na območju dosedanjega okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v sorazmerju s številom njihovih zavarovancev. Tako bi vse komunalne skupnosti, razen treh na območju dosedanjega okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Celju, začele finančno poslovanje z letom 1963 z večjimi ali manjšimi razpoložljivimi sredstvi, tri komunalne skupnosti z območja dosedanjega okrajnega zavoda v Celju pa s primanjkljajem, kolikor se stanje za december ne bi bistveno spremenilo. Razpoložljiva sredstva oziroma primanjkljaji komunalnih skupnosti so razvidni v tabeli IV. Komunalne skupnosti, ki bi svoje poslovanje v letu 1963 začele s primanjkljajem, bodo morale ta primanjkljaj pokriti z večjimi dohodki skladov, če pa tega ne bi mogle zagotoviti v svojih finančnih načrtih z rednimi dohodki, bodo morale predpisati izredni prispevek, ki gre v breme čistih osebnih dohodkov zavarovancev oziroma v breme sredstev, s katerimi organizacije samostojno razpolagajo.

2. Invalidsko ter pokojninsko zavarovanje in otroški dodatek

a) Dohodki: Dohodki v teh panogah zavarovanja bodo doseženi v višini 98,5 % od predvidenih dohodkov in bodo za 595 milijonov manjši, kot je predvideval finančni načrt. Manjši dohodek bo dosežen zaradi tega, ker se je v letu 1962 število zavarovancev povečalo samo za 1,3 %, dočim je finančni načrt predvideval povečanje zavarovancev všteti obrtnike za 4,4 %*. Zaradi povečanih izplačil za pokojnine, je bilo iz teh sredstev izplačano 166 milijonov dinarjev več za zdravstveno varstvo upokojencev, kar vpliva na zmanjšanje prikazanega dohodka teh skladov.

b) Izdatki: Izdatki bodo v celoti za 1120 milijonov ali 3,1 % večji od predvidenih.

Izdatki za invalidsko zavarovanje bodo večji za 258 milijonov, za pokojninsko zavarovanje za 938 milijonov, za poslovne stroške pa za 26 milijonov. Razlog za povečanje teh izdatkov je deloma v spremembi predpisov tekom leta, deloma pa v tem, da se je število upokojencev bolj povečalo, kot se je predvidevalo. S 1. julijem 1962 so bili prevedeni vojaški upokojenci in pa upokojenci v resoru notranjih zadev. S tem dnem so bili upokojenci, ki so borci NOV pred 9. septembrom 1943, iz VIII. in VII. zavarovalnega razreda prevedeni v VI. razred. S 1. oktobrom 1962 so bile povečane pokojnine za 400 din mesečno zaradi podražitve nekaterih živil. Te spremembe predpisov, so povzročile za okoli 550 milijonov večja izplačila v pokojninskem ter invalidskem zavarovanju. Skoraj za 2000 večji prirast upokojencev, kot se je pričakovalo, pa je povzročil nadaljnje povečanje izdatkov za okrog 540 milijonov dinarjev.

Število novih upokojencev se je v letu 1962 povečalo nad pričakovanjem predvsem zaradi težnje gospodarskih organizacij, da se zmanjšajo stroški proizvodnje z racionalnejšo zaposlitvijo delavcev. Delno pa je na povečanje novih upokojitev vplivalo tudi dejstvo, da so bili v letu 1961 doseženi sorazmerno visoki osebni dohodki, ki so povzročili, da se je precejšnje število delavcev, ki so že pred tem dosegli pogoje za upokojitev, upokojilo šele v letu 1962, ker so s tem dosegli večjo osnovo za odmero pokojnine. V mesecu juliju sprejeta

* Podatki so vzeti iz evidence socialnega zavarovanja.

sprememba zakona o javnih uslužbencih, po kateri je po zakonu prenehala služba javnim uslužbencem, ki so izpolnili redne pogoje za polno osebno pokojnino, ni še v večji meri vplivala na povečanje števila upokojencev, ker se je v zvezi z omenjeno spremembo zakona upokojilo razmeroma majhno število javnih uslužbencev.

Edino za otroške dodatke bo izplačano 102 milijona dinarjev manj, kot je predvideval finančni načrt. To pa iz razloga, ker se je zaposlilo manjše število novih delavcev, kot se je planiralo in je zato tudi manj porastlo število otrok, za katere se izplačuje otroški dodatek.

Kako so se izdatki gibali po posameznih panogah, je razvidno iz tabel V, VI in VII.

c) Razpoložljiva sredstva: Iz podatkov o dohodkih in izdatkih v dolgoročnih zavarovanjih je razvidno, da bo ustvarjen presežek v višini 1791 milijonov din. Razen tega bodo kot presežek izkazana še sredstva v višini 135 milijonov din iz preostanka v letu 1954 doseženega presežka.

Po odloku Zvezne ljudske skupščine o kritju nekritih primanjkljajev v skladih zavodov za socialno zavarovanje (Uradni list FLRJ, št. 22/62) se bodo presežki uporabili za pokritje primanjkljajev v dolgoročnih zavarovanjih, nastalih od leta 1960 dalje. V dolgoročnih zavarovanjih je v LR Sloveniji še nepokritih 327 milijonov din iz leta 1960, dočim v letu 1961 primanjkljaja ni bilo. Po pokritju primanjkljaja iz leta 1960 bo v skladu dolgoročnih zavarovanj ostalo 1464 milijonov din, ob upoštevanju sredstev iz preostanka blokiranega presežka iz leta 1954 v višini 135 milijonov din pa 1599 milijonov din. Ta sredstva naj bi se po predlogu odloka Ljudske skupščine LRS o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani prenesla na sklade invalidskega in pokojninskega zavarovanja, in sicer v varnostno rezervo. Kako se sredstva rezerve nalagajo, je bilo povedano že spredaj.

Pričetek poslovanja invalidskega sklada in sklada pokojninskega zavarovanja z določenimi rezervami ima še poseben pomen glede na lanskoletne izkušnje, da se izdatki za te namene lahko nepričakovano povečajo zaradi spremembe predpisov ali zaradi večjega števila upokojencev.

d) Stanje dolgov v dolgoročnih zavarovanjih v LR Sloveniji: Sklad dolgoročnih zavarovanj v LR Sloveniji je po stanju 31. decembra 1962 imel 11 664 milijonov dinarjev nepokritih obveznosti. Po pokritju primanjkljaja, nastalega v letu 1960 v višini 327 milijonov, bo ostalo nepokritih še 11 337 milijonov dinarjev. Ta primanjkljaj se po določbah odloka zvezne ljudske skupščine o kritju nekritih primanjkljajev v skladih zavodov za socialno zavarovanje pokrije najdalj v 10 letih, konkreten rok za izplačilo tega dolga pa določi Zvezni izvršni svet. Predvideno je, da bo rok za izplačilo tega dolga določen na 10 let. Tako bi morali skladi dolgoročnih zavarovanj v LR Sloveniji letno zbrati 1135 milijonov dinarjev za odplačilo starih dolgov. Ta sredstva so tudi vkalkulirana v predračunu izdatkov za leto 1963.

Po prej cit. odloku je treba nepokrite obveznosti v dolgoročnih zavarovanjih ločiti na one, ki so nastale pred letom 1960 in po tem letu. Presežki, ki bodo realizirani v letu 1962, se bodo namreč mogli porabiti za kritje dolgov, nastalih po letu 1960. Pri takšnem načinu pokrivanja starih dolgov bo ostalo za oblikovanje rezerv v pokojninskem in invalidskem zavarovanju 1599 milijonov dinarjev, nepokrite obveznosti pa bodo znašale še 11 337 dinarjev.

3. Odvod sredstev za Zvezni zavod za socialno zavarovanje in za zaposlovanje delavcev

Sredstva, ki so se v okviru splošne stopnje prispevka za socialno zavarovanje zbirala tudi za potrebe službe Zveznega zavoda za socialno zavarovanje (v višini 0,02 %) in za zaposlovanje delavcev (v višini 0,4 %), so omenjena le kot sredstva, ki so se zbirala in odvajala za ustrezne namene preko organov socialnega zavarovanja, njihova uporaba pa v tem gradivu ni analizirana.

II.

FINANCIRANJE SOCIALNEGA ZAVAROVANJA V LETU 1963

1. Elementi financiranja za leto 1963

a) Bistvene novosti v novem sistemu financiranja socialnega zavarovanja, ki jih uvaja zakon o organizaciji in financiranju, so naslednje:

— v zdravstvenem zavarovanju se rizična skupnost prenaša na raven komunalne skupnosti.

Zdravstveno zavarovanje se financira z osnovnim in dodatnim prispevkom za zdravstveno zavarovanje, katerih stopnjo določa skupščina komunalne skupnosti v soglasju z občinskim ljudskim odborom. Pri osnovnem prispevku je vezana na najvišjo dopustno mejo, ki jo določi republiška ljudska skupščina. Dodatni prispevek se plačuje iz poslovnih stroškov delovnih organizacij.

Rizično skupnost zavarovancev v komunalni skupnosti še posebej utrjuje instrument izrednega prispevka zavarovancev in izrednega prispevka organizacij ter zasebnih delodajalcev za pokrivanje primanjkljajev komunalnih skladov zdravstvenega zavarovanja v primerih, ko rezerve skladov niso zadostne za te namene.

V rizično skupnost se vključujejo delovni kolektivi tudi kot celote s tem, da prevzemajo obveznost izplačevanja določenih dajatev zdravstvenega zavarovanja (bolezensko nadomestilo in stroški zdravljenja zavarovancev, ki utrpijo poškodbo pri delu ali poklicno obolenje, za prvih 30 koledarskih dni) iz dela prispevne stopnje, ki jim ga odstopi komunalna skupnost, pri čemer pa so dolžni bodisi iz čistih prejemkov delavcev ali iz skladov skupne porabe nadomestiti primanjkljaje;

— invalidsko in pokojninsko zavarovanje se financirata kot ločeni panogi.

Sredstva za invalidsko zavarovanje se zbirajo z osnovnim prispevkom v breme sredstev za osebne dohodke in z dodatnim prispevkom v breme poslovnih stroškov organizacij v določenih panogah, skupinah oziroma podskupinah, ki nadpovprečno trošijo sredstva invalidskega zavarovanja.

Sredstva za pokojninsko zavarovanje se zbirajo samo z osnovnim prispevkom, ki se plačuje iz sredstev za osebne dohodke.

Tako v skladu invalidskega kot v skladu pokojninskega zavarovanja se uvajata varnostna in valorizacijska rezerva. Varnostna rezerva ima namen, zagotoviti sredstva za obveznosti skladov, ki bodo zapadle v plačilo po obdobju, za katero sta določeni stopnji prispevka za ti dve zavarovanji. Valorizacijska rezerva pa ima namen zagotoviti vrednosti pokojnin in drugih trajnih prejemkov zavarovancev v zvezi z gibanjem življenjskih stroškov in da se vrednosti teh prejemkov prilagodijo naraščanju življenjskega standarda;

— otroški dodatek se financira v letu 1963 še v okviru splošne stopnje prispevka za socialno zavarovanje. Uvaja se novost, da sklada invalidskega in pokojninskega zavarovanja odvajata posebni prispevek za otroške dodatke upokojencev. Skupna rezerva otroškega dodatka se oblikuje na ravni federacije.

Ob tako postavljenem načinu financiranja skladov socialnega zavarovanja je v zakonu podrobno urejeno, kaj se dogaja s presežki oziroma primanjkljaji v poslovanju posameznih skladov;

— presežki skladov zdravstvenega zavarovanja in skladov invalidskega ter pokojninskega zavarovanja se obvezno najmanj v višini 50 % vlagajo v rezerve. Kako se ta sredstva nalagajo, je povedano spredaj. Skupnosti socialnega zavarovanja pa se lahko tudi odločijo, da del presežka vložijo v sklad kot dohodek sklada za naslednje poslovno leto;

— primanjkljaj sklada zdravstvenega zavarovanja se pokrije najprej iz rezerve sklada; če ta ne zadošča, s predpisom izrednega prispevka zavarovancev. Če primanjkljaj ni pokrit s sredstvi, zbranimi s tem prispevkom, se lahko predpiše še izredni prispevek organizacij in zasebnih delodajalcev;

— glede primanjkljaja v skladih invalidskega in pokojninskega zavarovanja sta možni dve situaciji:

prvič, če nastane primanjkljaj v teku obdobja, za katero so določene stopnje prispevka, sprejme skupščina republiške skupnosti sklep, da se stopnje za preostali del obdobja povečajo;

drugič, če se pokaže primanjkljaj na koncu obdobja, za katero so bile določene stopnje prispevka, se zagotovijo dopolnilna sredstva iz varnostne rezerve in z ustreznim povečanjem stopenj prispevka za naslednje obdobje (136. člen zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja);

— kolikor ni mogoče zagotoviti dopolnilna sredstva za pokrivanje primanjkljajev v skladih socialnega zavarovanja na zgoraj navedene načine, določi ljudska republika s svojim predpisom, kako se zagotovijo potrebna dopolnilna sredstva za ta namen. Po predlogu odloka, ki naj bi ga sprejela Ljudska skupščina LR Slovenije, naj bi se v takšnem primeru zagotovila dopolnilna sredstva iz sredstev občin oziroma Ljudske republike Slovenije.

b) Možnosti oblikovanja rednih dohodkov socialnega zavarovanja omejujejo:

— najvišja dopustna obremenitev osebnega dohodka s prispevki za socialno zavarovanje, ki je za leto 1963 določena z odlokom Zvezne ljudske skupščine o določitvi prispevne stopnje za socialno zavarovanje (Uradni list FLRJ, št. 53/62) znaša 24,5 %. Osnovo za obračun tega prispevka predstavljajo bruto osebni dohodki, v katerih so vsebovani po zakonu o proračunskem prispevku iz osebnega dohodka delavcev (Uradni list FLRJ, št. 17/61) čisti osebni dohodki delavcev, proračunski prispevek v višini 15 % in prispevek za socialno zavarovanje po stopnji 22 %;

— predvideni porast osebnih dohodkov v obdobju, za katero se določa prispevek. Osnova za predpis prispevka za socialno zavarovanje je znašala za 1962. leto 290 168 milijonov dinarjev.* Če povečamo to osnovo za 11,8 %, za kolikor

* V znesku 290 168 milijonov din je vsebovan znesek 280 milijard, ki predstavlja za leto 1962 planirani bruto osebni dohodek zaposlenih, od katerih so se plačevali prispevki za socialno zavarovanje po rednih stopnjah, in osnove, po katerih so zavarovani pogodbeni zavarovanci (svobodni poklici) in zavarovanci — obrtniki, ter tisti zavarovanci, za katere se plačuje prispevek po pavšalnih osnovah (gospodinske pomočnice, hišniki, vajenci itd.).

se predvideva povečanje količine sredstev za osebne dohodke v letu 1963, dobimo osnovo v višini 324 408 milijonov dinarjev.** Ta osnova pa je podlaga le za predpis prispevkov za zdravstveno zavarovanje. Za ostale panoge zavarovanja je osnova nekoliko nižja, ker se od osebnih dohodkov nekaterih kategorij zavarovancev ne plačujejo prispevki za vse panoge (npr. obrtniki, vajenci, osebe v začasnem delovnem razmerju, skupine oseb izven delovnega razmerja, ki so samo zdravstveno zavarovane itd.). Zato znaša v letu 1963 predvidena osnova za predpis prispevka za invalidsko in pokojninsko zavarovanje 316 800 milijonov dinarjev, za otroške dodatke pa 312 600 milijonov dinarjev. Spredaj našete osnove so bile podlaga za kalkulacije dohodkov posameznih skladov socialnega zavarovanja v letu 1963;

— od možne obremenitve poslovnih stroškov delovnih organizacij z dodatnima prispevkoma za zdravstveno in invalidsko zavarovanje. Po zakonu je dopustno posamezni delovni organizaciji naložiti ta dva prispevka največ v višini 50 % od osnovnega prispevka za zdravstveno oziroma invalidsko zavarovanje; sredstva, zbrana s tem prispevkom, lahko dosežejo največ 25 % sredstev, ki se zberejo v skladu zdravstvenega oziroma invalidskega zavarovanja z osnovnim prispevkom. Dejanska realizacija dohodkov iz tega vira je odvisna od predpisa, s katerim določi republiška ljudska skupščina, v katerih panogah, skupinah oziroma podskupinah organizacij se lahko naloži dodatni prispevek.

c) Obseg trošenja sredstev socialnega zavarovanja je odvisen od politike, ki jo predstavniški organi ljudskih odborov in ljudskih republik zasledujejo v določenem časovnem obdobju, tudi od višine potreb za pokritje pravic zavarovancev in od porasta števila zavarovancev v določenem obdobju.

2. Definiranje politike oblikovanja in trošenja sredstev socialnega zavarovanja

Po družbenem planu Ljudske republike Slovenije za leto 1963 je predvideno, da se glede na predvideni porast proizvodnje in produktivnosti dela povečajo realni osebni dohodki v gospodarstvu za okrog 7 %. Tej nalogi naj se prilagodi politika formiranja in trošenja vseh razpoložljivih sredstev za osebno potrošnjo. Izvajanje politike krepitve rasti realne osebne potrošnje je stvar vseh teritorialnih skupnosti ter drugih ustreznih organov.

Glede na to, in spričo visoke ravni izdatkov za socialno zavarovanje je v letu 1963 potrebno izvajati ukrepe za racionalno porabo sredstev ter za vsestransko varčevanje, pri čemer ne sme biti prizadeta kvaliteta oskrbe zavarovanca. Poleg tega so potrebni tudi odločni ukrepi za kar najbolj učinkovito nalaganje tistih razpoložljivih sredstev, ki jih v smislu novega sistema financiranja socialno zavarovanje lahko nalaga kot kreditna sredstva za investicije v cilju izboljšanja varstva zavarovancev. Zmernejše naraščanje splošne potrošnje

** Ocena povečanja osebnih dohodkov temelji na porastu proizvodnje in produktivnosti dela, ki je predvideno v Družbenem planu LRS za leto 1963. Porast osebnih dohodkov zaradi povečanja življenjskih stroškov je upoštevan le za že izvršeno povečanje osebnih dohodkov koncem lanskega leta zaradi podražitve živil. Druga povečanja na tej osnovi niso upoštevana, ker je težko postaviti realne ocene. Če bodo izpolnjena predvidevanja in naloge zveznega in republiškega družbenega plana glede večje stabilizacije tržišča, pa do bistvenjšega porasta življenjskih stroškov in do povečanja osebnih dohodkov na tej osnovi ne bi smelo priti.

pri izdatkih socialnega zavarovanja naj med drugim zagotovi, da ne bo treba povečevati prispevkov za socialno zavarovanje, ki neposredno zmanjšujejo realne osebne dohodke zaposlenih. S takšnimi predvidevanji družbenega plana naj se zadrži splošna potrošnja v mejah materialnih možnosti in s tem omogoči stabilnejša in skladnejša rast osebne potrošnje.

Osnovna načela, ki jih je potrebno na osnovi navedenih postavk družbenega plana za leto 1963 konkretizirati v instrumentih, s katerimi se ureja sistem financiranja socialnega zavarovanja, so torej:

a) politiko obremenjevanja osebnih dohodkov s prispevki za socialno zavarovanje je treba podrediti nalogam za ohranitev oziroma za postopno realno naraščanje življenjskega standarda prebivalstva;

b) potrošnjo sredstev za socialno zavarovanje je treba, upoštevajoč potrebe za pokritje pravic zavarovancev in potrebe zagotovitve ustrezne ravni zdravstvenega varstva, uskladiti z materialnimi možnostmi;

c) smotrno gospodarjenje s sredstvi socialnega zavarovanja mora biti neprekinjena naloga vseh organov družbenega samoupravljanja socialnega zavarovanja, zdravstvenih zavodov in samih zavarovancev;

č) zagotoviti je treba učinkovitost delovanja organov družbenega samoupravljanja v socialnem zavarovanju, kakor tudi same službe socialnega zavarovanja.

Zaradi izvajanja teh osnovnih načel je potrebno upoštevati zlasti naslednje:

a) na podlagi odloka Zvezne ljudske skupščine o določitvi prispevne stopnje za socialno zavarovanje v letu 1963 (Uradni list FLRJ, št. 53/62) je določeno, da se prispevek v višini 22 % plačuje od bruto osebnih dohodkov posameznih delavcev, prispevek 2,5 % pa od bruto sredstev za osebne dohodke posameznih organizacij. S tem se torej dopustna prispevna stopnja za socialno zavarovanje v letu 1963 povečuje za 0,5 % v primerjavi z letom 1962.

Razen tega je po določilih 87. člena zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja predvideno, da organizacije in drugi zavezanci v določenih gospodarskih panogah, skupinah oziroma podskupinah plačujejo še dodaten prispevek in sicer za zdravstveno ali invalidsko zavarovanje, ali pa za obe ti dve zavarovanji. Dodatni prispevek za zdravstveno oziroma invalidsko zavarovanje po določilu 93. člena cit. zakona plačujejo organizacije, ki poslujejo po predpisih, ki veljajo za gospodarske organizacije, kot svoj poslovni strošek, ostale organizacije, ki ne poslujejo po predpisih, ki veljajo za gospodarske organizacije, pa iz sredstev, predvidenih za to v predračunu oziroma v finančnem načrtu. To pomeni, da imajo skupščine komunalnih oziroma republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev možnost, da del sredstev, ki so potrebna za izvajanje zdravstvenega in invalidskega zavarovanja, zbirajo tudi iz poslovnih stroškov gospodarskih organizacij, ne da bi se s tem obremenjeval osebni dohodek zaposlenih delavcev.

Po predpisih, ki so veljali pred uveljavitvijo novega zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, je bilo poslovne stroške gospodarskih organizacij možno obremenjevati le za pokrivanje potreb zdravstvenega zavarovanja s predpisom prispevkov po posebni prispevni stopnji. Osebni dohodki zaposlenih so se obremenjevali po splošni prispevni stopnji v višini 22 % ter po splošni dopolnilni stopnji v višini 2 %. Osnova za plačevanje teh prispevkov je bila ista, kakor je predvidena v že citiranem odloku Zvezne ljudske skupščine o določitvi prispevne stopnje za socialno zavarovanje v letu 1963 po stopnji 22 % in 2,5 %.

Pri odločanju o višini obremenitve osebnih dohodkov v letu 1963 je treba upoštevati, koliko so bili v letu 1962 obremenjeni za potrebe socialnega zavarovanja poslovni stroški organizacij. Kot je bilo že preje povedano, so bili poslovni stroški v letu 1962 obremenjeni s posebno stopnjo prispevka za zdravstveno zavarovanje v skupni višini 2910 milijonov dinarjev in z zneskom, ki so ga organizacije plačale za nadomestilo osebnega dohodka v prvih 7 dneh obolenja zavarovancev v višini 1480 milijonov dinarjev, kar zneske skupaj 4390 milijonov dinarjev.

Glede na takšne podatke je v instrumentih financiranja socialnega zavarovanja v letu 1963 vsekakor potrebno zagotoviti, da se osebni dohodki v skladu s postavkami družbenega plana ne bi obremenjevali z višjo prispevno stopnjo, kot v letu 1963, ko je znašala 24 % in so v tej stopnji bili obseženi tudi prispevki za financiranje službe zaposlovanja delavcev v višini 0,4 %. Pripomniti pa je treba, da je z že zgoraj citiranim odlokom Zvezne ljudske skupščine za leto 1963 določeno, da znaša prispevna stopnja za potrebe službe zaposlovanja delavcev enotno za celo državo 0,5 %;

b) pri načrtovanju potrošnje sredstev posameznih skladov socialnega zavarovanja v letu 1963 je upoštevati gibanje nekaterih elementov, ki vplivajo na obseg te potrošnje. Predvideni izdatki v posameznih skladih socialnega zavarovanja za leto 1963 so prikazani v tabelah III, V, VI in VII v prilogi te dokumentacije. Ti izdatki predstavljajo celotne izdatke posameznih skladov oziroma panog zavarovanja, to je funkcionalne izdatke (za pokrivanje pravic), režijski dodatek (za izvajanje službe) ter prispevek za zdravstveno varstvo in otroške dodatke upokojenev, ki se izdajajo iz skladov invalidskega in pokojninskega zavarovanja. V teh izdatkih niso zajete anuitete za odplačevanje starih obveznosti dolgoročnih zavarovanj.

Če pa primerjamo samo predvidene funkcionalne izdatke skupno z režijskim dodatkom v letu 1963 z izdatki leta 1962, bi bil indeks povečanj naslednji:

Izdatki v milijonih dinarjev

	1962	1963 z letno anuiteto**	Indeks	1963 brez letne anuitete	Indeks
Zdravstveno zavarovanje	29 350	31 771	108,25	31 771	108,25
Invalidsko zavarovanje	6 210	7 603	122,43	7 409	119,31
Pokojninsko zavarovanje	20 389	24 672	121,01	24 022	117,82
Otroški dodatki	10 627	11 660	109,72	11 369	106,98
Skupaj	66 576	75 706	113,71	74 571	112,01
Zaposlovanje	1 118	1 584	141,63	1 584	141,68
Zvezni zavod	56*	—	—	—	—
	67 750	77 290	114,08	76 155	122,41

* Za leto 1963 so izdatki za Zvezni zavod všteti med režijske stroške Republiškega zavoda za socialno zavarovanje in v gornjem prikazu predvideni torej med izdatki za invalidsko in pokojninsko zavarovanje in za otroške dodatke.

** Pod anuiteto se razume predvideno letošnje odplačilo starih dolgov.

Če se prikaže povečanje funkcionalnih izdatkov v posameznih panogah ločeno od povečanja oziroma zmanjšanja režijskih stroškov, s čimer odstranimo od prikazovanja kot povečanje prenos znatnega dela poslovnih stroškov (1073 milijonov dinarjev) iz zdravstvenega zavarovanja na ostale panoge, je povečanje takšnole:

Izdatki v milijonih dinarjev

	1962	1963 z letno anuiteto	Indeks	1963 brez letne anuitete	Indeks
Funkcionalni izdatki					
Zdravstveno zavarovanje	27 352	30 841	112,76	30 841	112,76
Invalidsko zavarovanje	6 043	7 134	118,05	6 940	114,84
Pokojninsko zavarovanje	20 220	24 002	118,70	23 352	115,49
Otroški dodatki	10 500	11 329	107,38	11 038	105,12
Skupaj	64 115	73 306	114,32	72 171	112,56
Režija					
Zdravstveno zavarovanje	1998	930	46,55		
Invalidsko zavarovanje	167	459	280,84		
Pokojninsko zavarovanje	169	670	396,45		
Otroški dodatki	127	331	260,63		
Skupaj	2461	2400	97,52		

Prikazovanje predvidenih izdatkov za leto 1963 za posamezne panoge zavarovanja na takšen način, da se ločeno prikaže gibanje režijskih stroškov v panogah, daje realnejšo sliko, koliko bo vsaka panoga porabila v odnosu na leto 1962 za funkcionalne potrebe zavarovanja, to je za zagotovitev pravic zavarovanih oseb. Takšen prikaz je potreben zaradi tega, ker skladi invalidskega in pokojninskega zavarovanja ter otroškega dodatka prevzamejo v letu 1963 tisti del režijskih stroškov, ki jih bodo imeli z izvajanjem teh panog komunalni zavodi za socialno zavarovanje (okoli 1073 milijonov din), dočim so ti stroški do vključno leto 1962 šli v celoti v breme skladov zdravstvenega zavarovanja. Izdatki za invalidsko in pokojninsko zavarovanje in otroški dodek v letu 1963 so prikazani tako, da je v izdatke v prvem primeru vračunana tudi letna anuiteta za odplačilo starih dolgov (1135 milijonov din), v drugem primeru pa brez vračunanja zneska letne anuitete.

Iz prikaza se vidi, da je za funkcionalne izdatke v zdravstvenem, invalidskem in pokojninskem zavarovanju, če ne upoštevamo zneskov letne anuitete, predviden v odstotku precej enak porast.

V zvezi s tem je treba glede posameznih panog povedati naslednje:

1. V zdravstvenem zavarovanju se povečana poraba sredstev utemeljuje z naslednjim:

— število zaposlenih zavarovancev bo po predvidevanjih naraslo za 2,4 %, tako da bo znašalo povprečno število zavarovancev v 1963. letu 517 571; predvideva se tudi porast osebnih, invalidskih in družinskih upokojencev, kar je razvidno iz podatkov spodaj;

— v skladu s povečanim številom zavarovanih oseb ter z razširitvijo individualnega preventivnega zdravstvenega varstva z novim zakonom o zdravstvenem zavarovanju se predvideva povečanje ambulantnih pregledov in storitev za 6,9 %;

— zaradi povečanja števila zavarovanih oseb se predvideva povečanje števila oskrbnih dni v bolnicah za 3,7 %;

— glede na precejšen padeč potrošnje zdravil v drugi polovici leta 1962 se predvideva povečanje izdatkov na tej postavki le za 2,5 %, pri čemer naj bi se število izdanih zdravil povečalo za 1,41 %;

— v zobozdravstvu se predvideva nekoliko izdatnejše povečanje izdatkov (za 12,1 %), to pa zaradi nadaljnega postopnega povečevanja zmogljivosti zobozdravstvene službe, ki se pričakuje v letu 1963;

— precejšnje povečanje (za 34,6 %) se pričakuje na postavki nadomestil osebnega dohodka; to povečanje je v skladu s spremembo, po kateri organizacije v letu 1963 ne bodo več izplačevale tega nadomestila iz svojih poslovnih stroškov za prvih 7 dni obolenja (v letu 1962 so organizacije potrošile za to 1480 milijonov din), in s predvidenim povečanjem osebnih dohodkov v letu 1963;

2. V invalidskem zavarovanju se povečanje izdatkov pojasnjuje z naslednjim:

— predvideva se, da bo število invalidskih upokojencev naraslo v letu 1963 za 1957 ali za 7,4 %, tako da bi znašalo 28 497; povprečna mesečna invalidska pokojnina pa naj bi se povečala od 13 128 din v letu 1962 na 13 779 din v letu 1963 ali za 4,96 %;

— kot novi izdatki sklada invalidskega zavarovanja nastopajo v letu 1963 režijski dodatek za izvajanje te službe pri komunalnih zavodih za socialno zavarovanje v znesku 347 milijonov din (do konca leta 1962 so šli izdatki za to službo v breme sklada zdravstvenega zavarovanja), dalje prispevek za otroške dodatke invalidskih upokojencev v znesku 194 milijonov din in premija za obvezno pozavarovanje v znesku 79 milijonov din, skupno 620 milijonov din, kar pomeni 7,3 % vseh predvidenih izdatkov;

— izdatki invalidske panoge v znesku 8543 milijonov din, kot so prikazani v tabeli V, pa se povečajo še za odplačilo, anuitete za stare obveznosti bivšega sklada dolgoročnih zavarovanj v znesku 194 milijonov din;

3. V pokojninskem zavarovanju se povečanje celokupne potrošnje utemeljuje z naslednjim:

— pričakuje se povečanje števila osebnih upokojencev za 5566 ali za 9,6 %, tako da bi znašalo število osebnih upokojencev v letu 1963 63 493. Povprečna mesečna osebna pokojnina, ki je znašala v letu 1962 20 713 din, naj bi se v letu 1963 povečala na 21 615 din ali za 4,4 %.

Pričakuje se povečanje števila družinskih upokojencev za 2006 ali za 6,3 %, tako da bi znašalo njihovo število v letu 1963 33 771. Povprečna mesečna družinska pokojnina pa naj bi se povečala od 12 514 din v letu 1962 na 13 073 din v letu 1963 ali za 4,5 %.

— kot novi izdatki pokojninske panoge se pojavljajo v letu 1963 režijski dodatek za izvajanje pokojninske službe pri komunalnih zavodih za socialno zavarovanje v znesku 449 milijonov din, dalje prispevek za otroške dodatke

osebnih in družinskih upokojencev v znesku 743 milijonov din ter premija za obvezno pozavarovanje v znesku 285 milijonov din, skupaj 1447 milijonov din ali 5,3 % celokupnih predvidenih izdatkov;

– izdatki pokojninskega zavarovanja v letu 1963 v znesku 27 973 milijonov din, kot so prikazani v tabeli VI, se povečajo še za anuiteto za odplačilo starih obveznosti bivšega sklada dolgoročnih zavarovanj v znesku 650 milijonov din;

4. Otroški dodatki: večja potrošnja se utemeljuje z naslednjim:

– predvidoma bo treba v letu 1963 izplačevati otroški dodatek za 297 215 otrok, kar je za 5200 otrok ali za 1,8 % več kot v letu 1962;

– kot nov izdatek v letu 1963 nastopa režijski dodatek za izvajanje te službe pri komunalnih zavodih za socialno zavarovanje v znesku 277 milijonov din;

– skupni izdatki za otroške dodatke za leto 1963, kot so prikazani v tabeli VII v znesku 11 369 milijonov din se povečajo še za 291 milijonov din, to je za anuiteto odplačila starih obveznosti sklada dolgoročnih zavarovanj.

Pri določanju stopenj osnovnih prispevkov za posamezne panoge bo treba upoštevati tudi, da se po novem zakonu o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja oblikujeta pri skladu invalidskega in pri skladu pokojninskega zavarovanja varnostna in valorizacijska rezerva.

c) v pogledu smotrnega gospodarjenja s sredstvi socialnega zavarovanja določa 96. člen zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, da morajo zavodi za socialno zavarovanje rentabilno nalagati vsa njihova razpoložljiva sredstva in njihove rezerve, ter s tem ustvarjati skladom dopolnilne dohodke z namenom, da bi bilo poslovanje skladov skupnosti čim bolj ekonomično. Organi družbenega samoupravljanja skupnosti socialnega zavarovanja delavcev bodo glede na ta predpis morali že v letu 1963 rentabilno naložiti vse presežke v zdravstveno zavarovanje, kakor tudi presežke iz dolgoročnih zavarovanj. Pri tem bodo morali organi družbenega samoupravljanja usmeriti naložbe presežkov zaradi izboljšanja pogojev zdravljenja predvsem v racionalno graditev zdravstvenih objektov z namenom, da se povečajo zmogljivosti bolnišnic in prilagodijo naravna zdravilišča tudi za zdravstvene usluge. Da bi se povečalo število bolniških postelj, bo potrebno, da se sredstva presežkov skladov posameznih skupnosti socialnega zavarovanja delavcev združujejo in s tem, kakor se to predvideva v družbenem planu, leta 1963, doseže uspešnejše uporabljanje zbranih sredstev.

Pogoje za smotrno gospodarjenje s sredstvi socialnega zavarovanja bodo v letu 1963 mogli organi družbenega samoupravljanja socialnega zavarovanja ustvarjati tudi s pravilno uporabo navodila za sklepanje pogodb o zdravstvenih storitvah zavarovanim osebam v letu 1963 (Uradni list LRS, št. 38/62).

Po odloku o določitvi organa za zadeve v zvezi s pogodbami o zdravstvenih storitvah med zdravstvenimi zavodi in zavodi za socialno zavarovanje ter o določitvi roka za sklepanje teh pogodb (Uradni list LRS, št. 26/62) je določeno, da se morajo te pogodbe skleniti vsako leto do 1. februarja. Glede na to, da bodo komunalne skupnosti socialnega zavarovanja razpolagale s podatki o višini razpoložljivih sredstev šele na podlagi odloka Ljudske skupščine LR Slovenije o najvišji dopustni stopnji osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje šele v februarju 1963, se priprave za sklenitev pogodb niso mogle pravočasno opraviti, zaradi česar je bilo potrebno, da se je letos rok za sklepanje pogodb izjemoma pomaknil na 28. februar 1963;

č) glede na nov sistem financiranja socialnega zavarovanja se pred družbene organe samoupravljanja postavljajo pomembne naloge zlasti v zvezi z

zagotovitvijo sredstev, potrebnih za nemoteno izvajanje zdravstvenega zavarovanja v komunalnih skupnostih oziroma za zagotovitev sredstev za sklade republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev.

Na področju zdravstvenega zavarovanja bodo morale skupščine komunalnih skupnosti zlasti stremeti, da se vzpostavijo takšna razmerja z zdravstvenimi zavodi in zdravstveno službo na območju skupnosti, ki bodo upoštevala razpoložljiva sredstva in razvoj zdravstvene službe. Skupščina republiške skupnosti pa bo morala obravnavati zagotovitev sredstev za sklade skupnosti ter odločati o osnovah, obsegu in načinu izvajanja obveznega zdravstvenega požavarovanja.

Upravni odbori, tako komunalnih kot tudi republiškega zavoda za socialno zavarovanje, so dolžni opozarjati skupščine na pojave in uspeh v poslovanju skladov.

Delovanje samoupravnih organov socialnega zavarovanja je po novih predpisih torej usmerjeno na izvajanje dolgoročne politike v financiranju socialnega zavarovanja, instrumenti v novem sistemu financiranja pa dajejo ustrezno materialno podlago, da se bo delo organov družbenega samoupravljanja, tako skupnosti, kakor zavodov za socialno zavarovanje, lahko v polni meri uveljavilo.

Republiški in komunalni zavodi za socialno zavarovanje prehajajo z uveljavitvijo novega sistema financiranja v letu 1963 od prejšnjega proračunskega sistema na sistem dohodka, ki ga za zavode predstavlja poseben režijski dodatek. Ta dodatek se izdvaja iz prispevnih stopenj za posamezne panoge socialnega zavarovanja in mora pokrivati stroške poslovanja panoge v celoti, ne glede na to, kje se delo opravlja. Tako na primer režijski dodatek pokojninske panoge socialnega zavarovanja bremeni le prispevno stopnjo te panoge, z zbranimi sredstvi pa se pokrivajo izdatki te službe ne le v republiškem zavodu za socialno zavarovanje kot nosilcu pokojninskega zavarovanja, temveč tudi pri tistih komunalnih zavodih, ki jim republiški zavod za socialno zavarovanje poveri, da o pokojninskih zahtevkih zavarovancev odločajo na prvi stopnji in priznane pokojnine tudi izplačujejo.

Predvidevanja kažejo, da bodo skupni stroški izvajanja službe socialnega zavarovanja v LR Sloveniji znašali v letu 1963 približno 2320 milijonov dinarjev, od česar odpade na:

— zdravstveno zavarovanje	850 milijonov dinarjev,
— invalidsko zavarovanje	469 milijonov dinarjev,
— pokojninsko zavarovanje	670 milijonov dinarjev,
— otroške dodatke	331 milijonov dinarjev.

Ti izdatki za izvajanje službe socialnega zavarovanja so zapopadani v celokupnih predvidenih dohodkih socialnega zavarovanja na območju LR Slovenije z 2,9 %.

Glede na to, da stroški izvajanja službe socialnega zavarovanja predstavljajo dosti visoko postavko v letu 1963, bodo morali organi družbenega samoupravljanja in tudi sveti delovnih kolektivov v zavodih socialnega zavarovanja:

- posvetiti posebno pozornost reorganizaciji poslovanja in kadrovskega zasedbi v zavodih;
- stremeti, da se sedanji zastareli način poslovanja v zavodih nadomesti s tem, da se uvede čim uspešnejša racionalizacija in modernizacija poslovanja, in

— odpraviti razlike v organizaciji dela komunalnih zavodov zlasti zato, da bo za opravljanje poslov s področja invalidskega in pokojninskega zavarovanja možno določiti pravilno in vzpodbudno participacijo komunalnih zavodov v režijskem dodatku republiškega zavoda za socialno zavarovanje. Le ob smotni izvedbi take reorganizacije, s katero bo možno doseči poenotenje načina dela ob vzporedni mehanizaciji poslov, bo možno režijski dodatek republiškega zavoda na pravilen način razdeliti na komunalne zavode. Prav tako pa bo tudi le ob izpolnitvi teh pogojev možno pravilno in stimulatивно odrediti višino režijskega dodatka zdravstvenega zavarovanja.

Razlike v stroških poslovanja posameznih okrajnih zavodov po njihovih podatkih za l. 1962 so razvidne iz naslednjega prikaza stroškov službe pokojninskega zavarovanja:

Okrajni zavodi	Stroški v dinarjih, ki odpadejo		
	na 1 zavarov.	na 1 upokoj.	na 1 uslužb.
Celje	974	4667	1 341 000
Gorica	868	3926	1 518 000
Koper	705	5843	1 850 000
Kranj	763	4105	1 293 000
Ljubljana	581	2775	1 095 000
Maribor	500	2632	1 327 000
Murska Sobota	552	4283	1 540 000
Novo mesto	998	5514	1 490 000

Gornji podatki kažejo, da so stroški ne samo močno različni med posameznimi zavodi, temveč da so ponekod tudi dokaj visoki. Če bi stroške v invalidskem zavarovanju prikazali v gornjem smislu, bi dobili podobne odnose.

Po določbi zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja sme republiški izvršni svet določiti na predlog skupščine republiške skupnosti najvišje odstotke oziroma najvišje zneske režijskega dodatka. Takšen predpis za zdaj še ni mogel biti pripravljen, ker so zaradi različne kadrovske zasedbe, različne opremljenosti in organizacije ter načinov dela tudi poslovni stroški zavodov močno različni. Zaradi tega, da bi se poslovni stroški spravili na primerno raven in da bi približno enotna stopnja režijskega dodatka zavode stimulara za izboljševanje in racionalizacijo dela, pa je potrebno, da se že v letu 1963 dobijo elementi, ki bodo omogočili Izvršnemu svetu LRS določiti najnižje odstotke oziroma najvišje zneske režijskega dodatka vsaj za leto 1964. Skupščine skupnosti in upravni odbori zavodov bodo zato morali v letu 1963 posvetiti posebno skrb urejanju in normalizaciji stroškov zavodov, njihovemu poslovanju, izboljševanju organizacije in dela, kar vse bo omogočilo tudi znižati režijske stroške.

3. Finančni aspekti definirane politike oblikovanja in trošenja sredstev

Za presojo pri odločitvi, ki naj jo sprejme Ljudska skupščina LR Slovenije glede najvišje dopustne obremenitve osebnih dohodkov z osnovnim prispevkom za zdravstveno zavarovanje in za oblikovanje stališča ob določanju stopenj za dolgoročna zavarovanja predlagamo, da se v okviru že prej definirane politike za leto 1963 obremenijo osebni dohodki s skupno prispevno stopnjo za socialno

zavarovanje v višini 24 %. To bi pomenilo enako obremenitev osebnih dohodkov kot v letu 1962 in za 0,5 % manjšo obremenitev od najvišje dopustne, ki jo je za leto 1963 predpisala Žvezna ljudska skupščina.

Pri skupni stopnji osnovnih prispevkov za socialno zavarovanje, otroški dodatek in zaposlovanje delavcev v višini 24 % bi znašale osnovne stopnje prispevkov za posamezno panogo:

zdravstveno zavarovanje	8,0 %
invalidsko zavarovanje	2,5 %
pokojninsko zavarovanje	9,6 %
otroški dodatek	3,4 %
zaposlovanje delavcev	0,5 %
Skupaj	24,0 %

V okviru zgornje kalkulacije se v letu 1963 poleg prispevkov za socialno zavarovanje, ki bremenijo osebne dohodke, upošteva tudi obremenitev poslovnih stroškov organizacij z dodatnim prispevkom za zdravstveno in z dodatnim prispevkom za invalidsko zavarovanje, ki je za okoli 600 milijonov din večja kot v letu 1962 in bi znašala skupno okoli 5 milijard din.

Finančni uspeh poslovanja posameznih panog socialnega zavarovanja bi bil v letu 1963 ob tako postavljenih stopnjah osnovnih in dodatnih prispevkov naslednji:

	D o h o d k i					Skupaj	Finančni uspeh + -
	Predvideni izdatki	P r i s p e v k i			za zdr. varstvo upokoj.		
		osnovni	dodatni	za otr. dodat. upokoj.			
Zdravstveno	31 771	25 952	3950	4148	—	34 050	+ 2279
Invalidsko	8 737	7 290	1050	—	—	8 970	+ 233
Pokojninsko	28 623	30 413	—	—	—	30 413	+ 1790
Otroški dodatek	11 660	10 723	—	—	937	11 660	—
Zaposlovanje	1 584	1 584	—	—	—	1 584	—
Skupaj	82 375	76 592	5000	4148	937	86 677	+ 4302
manj	5 085					manj 5 085	
	77 290					81 592	
plus presežek	4 302						
	31 592						

Zgornja razpredelnica potrebuje naslednja pojasnila:

— prispevek za zaposlovanje delavcev se prikazuje v zgornji tabeli enkrat kot dohodek, drugič kot izdatek; dejansko gre pri tem samo za dotok in takojšen odvod teh sredstev z žiro-računov zavodov za socialno zavarovanje na račune zavodov za zaposlovanje delavcev;

— izdatki in dohodki posameznih panog socialnega zavarovanja so prikazani v celoti; zato je prispevek za zdravstveno varstvo upokojencev, ki se bo plačal iz sklada invalidskega in iz sklada pokojninskega zavarovanja (v skupnem znesku 4148 milijonov din) prikazan najprej kot izdatek invalidskega in pokojninskega zavarovanja (tj. zapopaden v zneskih 8737 milijonov din oziroma 28 623 milijonov din), potem pa prikazan posebej kot dohodek zdravstvenega zavarovanja. Isto velja za prispevek za otroški dodatek, ki ga je treba plačevati iz sklada invalidskega in iz sklada pokojninskega zavarovanja (iz invalidskega 194 milijonov din, iz pokojninskega 743 milijonov din, skupno 937 milijonov din); vsebovan je najprej kot izdatek teh dveh zavarovanj, potem pa prikazan kot dohodek panoge otroških dodatkov.

Da bi dobili jasno sliko dejanskih predvidenih izdatkov socialnega zavarovanja v letu 1963 in obremenitve posameznih virov financiranja, je treba prispevek za zdravstveno varstvo upokojencev in prispevek za otroški dodatek upokojencev, ki se plačujeta iz sklada invalidskega in iz sklada pokojninskega zavarovanja, v skupnem znesku 5085 (4148 + 937) milijonov din odšteti tako od skupnih izdatkov kot od skupnih dohodkov vseh panog. Tako dobimo, da bodo znašali dejanski celokupni predvideni izdatki vseh panog zavarovanja skupno z zbiranjem in odvajanjem sredstev za zaposlovanje delavcev v letu 1963 77 290 milijonov din, dejanski dohodki pa 81 592 milijonov din, pri čemer se pokaže skupni presežek 4302 milijona din.

Pri tem bodo znašali celokupni dohodki, ki se pobirajo z osnovnimi prispevki iz osebnega dohodka 76 592 milijonov din; dohodki, pobrani z dodatnim prispevkom za zdravstveno zavarovanje in z dodatnim prispevkom za invalidsko zavarovanje iz poslovnih stroškov organizacij pa 5000 milijonov din — skupaj 81 592 milijonov din.

Predlog, da se osebni dohodki obremenijo s skupno stopnjo 24 % in da se ob tem upošteva še obremenitev poslovnih stroškov organizacij s približno 5 milijardami din, utemeljujemo z naslednjim:

1. Skupna obremenitev osebnih dohodkov za potrebe socialnega zavarovanja bi ostala na isti višini kot lani, kar bo prispevalo k realizaciji predvidenega porasta osebnih dohodkov.

2. Po predvidenih kalkulacijah obremenitev poslovnih stroškov z dodatnima prispevkoma za zdravstveno in invalidsko zavarovanje, ki naj bi bila za okoli 600 milijonov din višja kot v letu 1962, ne bo imela vpliva na oblikovanje dohodka gospodarskih organizacij oziroma na raven njihovih cen, saj pomeni to zvišanje le 0,06 % od skupnih poslovnih stroškov.

3. Pri takšni obremenitvi osebnih dohodkov in poslovnih stroškov bi ob varčnem gospodarjenju lahko pokrili vse pravice zavarovancev po sedaj veljavnih predpisih in ustvarili še določene presežke v posameznih panogah socialnega zavarovanja.

Presežki, pričakovani v posameznih panogah so lahko solidna osnova za oblikovanje potrebnih rezerv. To je še posebej pomembno za oblikovanje varnostne in valorizacijske rezerve v invalidskem in pokojninskem zavarovanju, ki pomenita v novem sistemu financiranja neogiben pogoj za dolgoročnejsše vsklajevanje potrošnje v teh panogah z gibanjem narodnega dohodka.

4. Obremenitev osebnih dohodkov z več kot 24 % bi še v večji meri zaostрила razmerje med izdatki oziroma dohodki socialnega zavarovanja in narodnim dohodkom, ki je predvsem zaradi obstoječega sistema invalidskega in pokojninskega zavarovanja že tako močno napeto.

V kolikor so trenutno razpoložljivi podatki, ki jih v tem gradivu navajamo glede potrošnje sredstev socialnega zavarovanja v letu 1962, točni in upoštevaje predvideno višino izdatkov v letu 1963, bi znašal delež skupnih izdatkov socialnega zavarovanja v narodnem dohodku leta 1962 11,97 %, leta 1963 pa 12,43 %. V tem okviru bi se delež izdatkov zdravstvenega zavarovanja v letu 1963 znižal od 5,27 % na 5,22 %, prav tako bi se znižali izdatki za otroške dodatke od 1,91 % na 1,19 %. Nasprotno temu pa bi se delež izdatkov za invalidsko zavarovanje povečal od 1.11 % na 1,25 %, v pokojninskem zavarovanju pa od 3,68 % na 4,05 %.

5. Ob predlaganih finančnih instrumentih obstoje za dohodke socialnega zavarovanja v letu 1963 potencialne možnosti celo večje realizacije, kot jih predvidevamo v naših kalkulacijah. Če bi se gospodarska aktivnost ter s tem tudi osebni dohodki v letu 1963 realizirali višje od predvidenih osnov, na katere naslanjamo naše izračune, bi to pomenilo — pri sicer nekoliko večjih izdatkih — dodatna sredstva v skladih socialnega zavarovanja, ki bi se ob dobrem gospodarjenju morale prvenstveno izkazati v večjih presežkih.

6. Glede situacije po posameznih panogah zavarovanja, katerih izdatki za leto 1963 so kalkulatивно podrobneje prikazani v priloženih tabelah III, V, VI, VII, je možno opozoriti na naslednje:

a) zdravstveno zavarovanje:

— predvidena najvišja dopustna stopnja osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje v višini 8 % bo zadoščala skoro za vse komunalne skupnosti socialnega zavarovanja v LR Sloveniji (razen za komunalne skupnosti Šoštanj, Zalec, Nova Gorica, Kočevje in Murska Sobota) — (glej tabelo VIII, kolona 9 v prilogi!). Seveda velja to ob pogoju, če bodo komunalne skupnosti pri konkretnem določanju osnovnih stopenj za svoja območja upoštevale takšno povečanje izdatkov, kot se predvideva v republiškem merilu in če bodo pri določitvi stopenj in meril za dodatni prispevek ostale pri republiški oceni uporabe tega instrumenta. Komunalne skupnosti, za katere je najvišja dopustna stopnja osnovnega prispevka 8 % prenizka, se bodo morale orientirati na to, da bodo zbrale manjkajoča sredstva z dodatnim prispevkom, za kar imajo možnost, saj je po zakonu dopustno zbrati s tem instrumentom sredstva v višini do 25 % sredstev, ki se zberejo z osnovnim prispevkom, — po kalkulaciji v zgornji razpredelnici pa znašajo predvidena sredstva, zbrana z osnovnim prispevkom v globalu le 15,2 % sredstev, ki jih naj zbere osnovni prispevek.

Znižanje lanskoletne osnovne prispevne stopnje od 8,3 % na 8 % ne pomeni dejanskega znižanja tistega dela sredstev za zdravstveno zavarovanje, ki gredo v breme osebnih dohodkov. Komunalni skladi zdravstvenega zavarovanja bodo zaradi znižanja prispevne stopnje z 0,3 % dobili sicer 972 milijonov din manj, vendar jim bo iz skladov dolgoročnih zavarovanj povrnjeno za režijske stroške komunalnih zavodov znesek 1073 milijonov din, torej 101 milijon din več, kot zgubijo zaradi znižanja osnovne stopnje. V lanskem letu so namreč skladi zdravstvenega zavarovanja iz stopnje 8,3 % pokrivali vse stroške poslovanja okrajnih zavodov, vključno stroške za izvajanje pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter otroških dodatkov;

— poslovni stroški delovnih organizacij bi bili obremenjeni v globalu s 3950 milijoni din. Za potrebe v zdravstvenem zavarovanju bi torej delovne organizacije iz poslovnih stroškov prispevale v letu 1963 okrog 440 milijonov din manj kot v letu 1962, ko so prispevale skupno 4390 milijonov din (2910 milijonov din v obliki posebne stopnje prispevka za zdravstveno zavarovanje, 1480

milijonov din pa za stroške bolezenskega nadomestila za prvih 7 dni). Zmanjšanje obremenitve poslovnih stroškov za potrebe zdravstvenega zavarovanja je utemeljeno s tem, da bo v letu 1963 uveden v invalidskem zavarovanju dodatni prispevek, ki ga v letu 1962 ni bilo;

— tabela VIII (kolona 9) v prilogi pokaže, da bi imelo 18 od 23 komunalnih skupnosti v LR Sloveniji možnost, da si v okviru najvišje stopnje osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje (8 %) lahko ustvari presežke v poslovanju svojih skladov zdravstvenega zavarovanja, s tem pa močnejše rezerve skladov in sredstva za dajanje kreditov za investicije v zdravstveno službo na svojem območju. Z rentabilnim nalaganjem vseh teh sredstev si lahko komunalne skupnosti ustvarijo za bodoča obdobja možnost postopnega zniževanja osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje in s tem manjšo obremenitev osebnega dohodka;

— v okviru programa potrošnje sredstev sklada zdravstvenega zavarovanja bodo morale komunalne skupnosti posvetiti posebno pozornost sklepanju pogodb z zdravstvenimi zavodi; predvideno povečanje izdatkov za zdravstveno varstvo omogoča ne samo, da ostane zdravstveno varstvo na ravni lanskega leta, temveč dopušča njegovo izboljšanje;

— v zvezi z neposrednimi nalogami, ki jih na področju financiranja zdravstvenega zavarovanja prevzemajo delovne organizacije (izplačevanje bolezenskega nadomestila in stroškov zdravstvenega varstva za zavarovance, ki utrpe nesrečo pri delu, za prvih 30 koledarskih dni itd.), bodo morale komunalne skupnosti zavzeti določeno politiko, ki bo stremela za tem, da se izostanki z dela zaradi bolezni in poškodbe znižajo na normalno raven; ta politika bo prišla do izraza predvsem v določanju višine povračil, ki jih bodo priznale delovnim organizacijam za te stroške.

b) invalidsko zavarovanje:

— dohodki po osnovni stopnji prispevka za invalidsko zavarovanje v višini 2,5 %, omogočajo skupaj z dodatnim prispevkom iz poslovnih stroškov organizacij poleg pokritja vseh predvidenih izdatkov še oblikovanje varnostne in valorizacijske rezerve v višini 233 milijonov din;

— predvidena obremenitev poslovnih stroškov organizacij z dodatnim prispevkom za invalidsko zavarovanje pomeni nekaj več kot polovico dopustne obremenitve; po zakonu se z dodatnim prispevkom lahko zbere največ 25 % od sredstev, ki se zberajo z osnovnim prispevkom. Obremenitev v višini 1050 milijonov din pa pomeni 13,25 % sredstev, za katera se predvideva, da bodo dosežena z osnovnim prispevkom v višini 2,5 % (7920 milijonov din). To pa pomeni, da ima republiška skupnost socialnega zavarovanja delavcev možnost, da v primeru potrebe zbere z dodatnim prispevkom celo večja sredstva;

— med izdatki invalidske panoge je predvidena tudi anuiteta za odplačilo starih obveznosti bivšega sklada dolgoročnih zavarovanj, ki odpade na to panogo v višini 194 milijonov din, kar pomeni v odnosu na osebni dohodek 0,06 %.

— znesek 536 milijonov din, ki je med izdatki te panoge predviden kot povračilo za stroške, ki jih bodo imele komunalne skupnosti s poklicno rehabilitacijo in zaposlovanjem delovnih invalidov, omogoča solidno materialno osnovo za izvajanje te službe v komunalnih skupnostih. Skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev pa bo morala, ko bo določala merila za ta povračila, pravilno stimulirati izvajanje te službe;

— v okviru smotrnega trošenja sredstev invalidske panoge bo potrebno tudi v bodoče posvetiti pozornost kriterijem invalidskih komisij pri ocenjevanju

invalidnosti, da bi se invalidom omogočila čimprejšnja ponovna zaposlitev na podlagi uspešne rehabilitacije oziroma prekvalifikacije ali brez nje.

c) pokojninsko zavarovanje:

— osnovni prispevek za pokojninsko zavarovanje, ki je edini vir financiranja te panoge, se predvideva v višini 9,6 %, s čimer bi bilo ob predvidenih izdatkih te panoge možno oblikovati nekoliko močnejši rezervi (varnostno in valorizacijsko). To je potrebno tudi zaradi tega, da bi se zavarovali pred morebitnim nepričakovanim povečanjem izdatkov v teku leta, kot se je to zgodilo v letu 1962;

— med izdatki panoge je predvidena tudi anuiteta za odplačilo starih obveznosti bivšega sklada dolgoročnih zavarovanj, ki odpade na to panogo v višini 650 milijonov din, kar pomeni v odnosu na osebni dohodek 0,25 %.

— v okviru smotrnega trošenja sredstev pokojninskega zavarovanja bo potrebno tudi v bodoče zaostriiti borbo okrog pravičnega priznavanja pokojninske dobe in razvrščanja v zavarovalne razrede glede na višino osebnega dohodka in stopnjo strokovne usposobljenosti;

c) otroški dodatki:

— stopnja prispevka za otroške dodatke se predvideva v takšni višini, da bi pokrila le previdene izdatke brez ustvarjanja presežkov. V tej panogi namreč v teku leta 1963 ni pričakovati nastopa takšnih okoliščin, ki bi povzročile večjo potrošnjo za ta namen;

— med izdatki je predvidena anuiteta za odplačilo starih obveznosti bivšega sklada dolgoročnih zavarovanj, ki odpade na to panogo v višini 291 milijonov din, kar pomeni v odnosu na osebni dohodek 0,09 %.

d) zaposlovanje delavcev:

— stopnja prispevka za zaposlovanje delavcev je glede na leto 1962 v zveznem merilu povečana za 0,1 % na 0,5 %. Spričo tega bodo zbrana pri zavodih za zaposlovanje še večja sredstva kot v letu 1962, kar bo nalagalo družbenim organom teh zavodov povečano odgovornost glede učinkovite uporabe oziroma naložbe teh sredstev in omogočilo hitrejši in uspešnejši napredek te službe.

III.

IZVRŠILNI PREDPISI ZA IZVAJANJE NOVEGA SISTEMA FINANCIRANJA SOCIALNEGA ZAVAROVANJA

Izvajanje novega sistema financiranja socialnega zavarovanja v luči politike, kot je obrazložena pod II. te dokumentacije, prihaja konkretno do izraza ob sprejemanju niza izvršilnih predpisov, za kar so pooblašteni v zakonu o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja zvezni in republiški oblastni in izvršilni organi ter samoupravnii organi jugoslovanske, republiških in komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja.

Najvažnejši posamezni izvršilni predpisi za izvajanje novega sistema financiranja socialnega zavarovanja, grupirani po organih, ki jih izdajo, so naslednji:

1. Zvezna ljudska skupščina:

— določi najvišjo mejo, kolikor smejo skupaj znašati stopnje osnovnih prispevkov za vse panoge zavarovanja, vštveši redni prispevek za otroški dodatek in prispevek za zaposlovanje delavcev (1. odstavek 88. člena zakona) ter v tem okviru najvišjo mejo, ki jo sme dosegati stopnja prispevka za otroški dodatek

(2. odstavek 202. člena zakona). (Predpis objavljen v Uradnem listu FLRJ, št. 742-53/62).

— določa najnižje odstotke dohodkov, ki jih je treba vlagati v varnostno rezervo in v valorizacijsko rezervo skladov invalidskega in pokojninskega zavarovanja, in višine, ki jo morata doseči ti dve rezervi v posameznih obdobjih, za katera se sprejemajo družbeni načrti gospodarskega razvoja (3. odstavek 133. člena zakona); predpis še ni izdan;

— kdaj se smejo varnostne in valorizacijske rezerve skladov invalidskega in pokojninskega zavarovanja uporabljati za namene, ki so določeni z zakonom o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, in v kolikšnem obsegu (3. odstavek 134. člena zakona); predpis še ni izdan.

2. Zvezni izvršni svet:

— predpiše sam ali pa določi drug organ, da predpiše natančnejši način in pogoje za nalaganje razpoložljivih sredstev in rezerv skladov socialnega zavarovanja (3. odstavek 96. člena zakona); predpis še ni izdan;

— predpiše obseg in način zagotavljanja sredstev za skupni sklad rezerve socialnega zavarovanja ter natančnejše namene, primere in način uporabe tega sklada (3. odstavek 141. člena zakona); predpis še ni izdan;

— sme na predlog skupščine jugoslovanske skupnosti izjemoma skleniti, da prispeva federacija bodisi preko skupnega sklada rezerve socialnega zavarovanja ali pa neposredno svoja sredstva k dopolnilnim sredstvom za sklada invalidskega in pokojninskega zavarovanja, pri katerih povzroča kritje zakonitih obveznosti nesorazmerno obremenitev s prispevki; predpis še ni izdan;

— določi obseg in način zagotavljanja sredstev za skupni sklad rezerve za otroški dodatek in natančneje določi, v katerih primerih in kako se uporabljajo njegova sredstva. Predpis objavljen v Uradnem listu FLRJ, št. 735-53/62.

3. Republiška ljudska skupščina:

— določi najvišjo mejo, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja delavcev določiti stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje (2. odstavek 88. člena zakona);

— določi panoge, skupine oziroma podskupine organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje (1. odstavek 91. člena);

— določi najvišje meje, ki jih smejo dosegati stopnje izrednega prispevka zavarovancev in izrednega prispevka organizacij ter zasebnih delodajalcev za pokrivanje primanjkljaja v komunalnem skladu zdravstvenega zavarovanja (2. odstavek 109. člena zakona);

— določi, kako se zagotovijo potrebna dopolnilna sredstva za sklade skupnosti socialnega zavarovanja, če z rednimi in izrednimi prispevki po najvišjih določenih stopnjah skupaj z dohodki iz pozavarovanja in z razpoložljivimi rezervami ni mogoče kriti obveznosti do zavarovancev za njihove zakonite pravice (1. odstavek 98. člena zakona);

— določi način plačevanja prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev (149. člen zakona);

— določi lahko natančneje način pokrivanja nekritih primanjkljajev v skladih socialnega zavarovanja do 31. decembra 1962 (4. točka odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladih zavodov za socialno zavarovanje — Uradni list FLRJ, št. 22/62).

Predlogi predpisov pod to točko so z ustreznimi obrazložitvami predloženi Ljudski skupščini LRS.

V posredni zvezi s financiranjem socialnega zavarovanja je tudi predpis, ki ga izda ljudska republika po 27. členu zakona o zdravstvenem zavarovanju in s katerim lahko uvede zdravstveno zavarovanje za nove skupine državljanov; v zvezi s tem je predložen Ljudski skupščini LR Slovenije predlog zadevnega zakona.

Po določbi 34. člena zakona o zdravstvenem zavarovanju bi lahko ljudska republika določila s svojim predpisom, da prispevajo zavarovane osebe v stacionarnih zavodih, specializiranih za zdravljenje s prirodnimi zdravnimi faktorji, del stroškov za prehrano in nastanitev (penzion). Osnutek tega predpisa, ki je fakultativne narave, ni predložen iz naslednjih razlogov:

a) vprašanje zdravljenja v teh zdravstvenih zavodih je potrebno še temeljiteje proučiti s strokovno zdravstvenega stališča. Svet za zdravstvo LRS je lani imenoval posebno komisijo zdravnikov, ki je pripravila mnenje, pri katerih boleznih bi prispevanje dela stroškov za penzion iz zdravstvenih razlogov ne smelo biti določeno. Svet za zdravstvo LRS poročilo komisije še ni obravnaval. Pri sprejemu takšnega predpisa pa je treba upoštevati tudi strokovno medicinske vidike, ki še niso dokončno formulirani;

b) strokovni zdravstveni organi naj bi dali tudi mnenje, kako bi se kapacitete v zdraviliščih mogle glede na pomanjkanje postelj v bolnicah koristno vključiti v nadaljevanje zdravljenja po odpustu bolnika iz bolnice. Z drugimi besedami bi takšna preusmeritev dejansko pomenila nadaljevanje bolničnega zdravljenja. Glede na to, da po obstoječih predpisih participacija za prehrano in nastanitev v bolnicah ni dopustna, bi bilo ob odločitvi za sprejetje takega predpisa treba upoštevati njegovo primernost glede na režim, ki velja v bolnicah;

c) približne kalkulacije Republiškega zavoda za socialno zavarovanje kažejo, da bi sprejetje takšnega predpisa pomenilo v LR Sloveniji znižanje izdatkov za te vrste zdravljenja za 30 do največ 50 milijonov dinarjev. To pa je, gledano zgolj s finančnih aspektov razmeroma zelo majhna postavka v izdatkih zdravstvenega zavarovanja.

Glede na navedeno je potrebno pred predložitvijo osnutka takšnega predpisa proučiti še zgoraj navedena vprašanja.

4. Republiški izvršni svet:

— ali organ, ki ga ta določi, daje smernice in izdaja predpise o elementih za sklepanje pogodb o zdravstvenih storitvah zavarovanim osebam (1. odstavek 128. člena zakona). Predpis objavljen v Uradnem listu LRS, št. 272-38/62;

— določi organ, ki v skladu z zakonom, drugimi predpisi in smernicami nadzoruje pravilnost sklepanja in izpolnjevanja pogodb ter višino dogovorjenih cen za zdravstvene storitve (2. odstavek 128. člena zakona). Predpis objavljen v Uradnem listu LRS, št. 192-26/62. — V zvezi s tem predpisom, ki določa rok za sklepanje pogodb z zdravstvenimi zavodi s 1. februarjem 1962, je glede na zakasnitev izdaje nekaterih izvršilnih predpisov o financiranju socialnega zavarovanja Izvršni svet LS LRS na seji dne 1. februarja 1963 sprejel predpis, s katerim se za leto 1963 rok za sklepanje pogodb podaljša do 28. februarja 1963;

— določi, kako se uredi prenos raznih imovinsko-pravnih obveznosti in osnovnih sredstev za komunalne sklade zdravstvenega zavarovanja in komunalne zavode za socialno zavarovanje (1. odstavek 199. člena zakona). Predpis je Izvršni svet LS LRS sprejel na seji dne 1. februarja 1963;

— sme določiti na predlog skupščine republiške skupnosti socialnega zavarovanja najvišje odstotke oziroma najvišje zneske režijskega dodatka (3. odstavek 95. člena); osnutek predpisa še ni predložen.

5. Skupščina Jugoslovanske skupnosti socialnega zavarovanja:

— določi pogoje in način izvajanja obveznega pozavarovanja za nevarnosti invalidskega in pokojninskega pozavarovanja (2. točka 40. člena, 2. odstavek 95. člena in 138. člena zakona). Predpis objavljen v Uradnem listu FLRJ, št. 695-51/62;

— sme vpeljati prostovoljno pozavarovanje v določenih nevarnostih zdravstvenega zavarovanja (120. člen zakona); predpis še ni izdan;

— sme vpeljati prostovoljno pozavarovanje za posamezne nevarnosti invalidskega in pokojninskega zavarovanja (140. člen); predpis še ni izdan;

— določi del prispevka, ki ga imajo pravico zadržati zavezanci, ki morajo po zakonu sami iz svojih sredstev zagotavljati zavarovancem posamezne pravice (2. odstavek 146. člena). Predpis objavljen v Uradnem listu FLRJ, št. 694-51/62;

— izdaja v soglasju z Zveznim državnim sekretariatom za finance natančnejše predpise o tem, kako se ugotavljajo osnove in kako se obračunavajo in plačujejo prispevki.

6. Skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja:

— določi v soglasju z republiškim izvršnim svetom stopnjo osnovnega prispevka za invalidsko in osnovnega prispevka za pokojninsko zavarovanje (2. točka 2. odstavka 89. člena zakona); predpis še ni izdan;

— določi na podlagi ustreznega odloka republiške ljudske skupščine, v katerih panogah, skupinah oziroma podskupinah organizacij na območju republiške skupnosti plačujejo dodatni prispevek vse organizacije, v katerih pa samo posamezne, ter merila za uporabo določenih stopenj dodatnega prispevka (2. odstavek 91. člena zakona); predpis še ni izdan;

— določa v soglasju z republiškim izvršnim svetom stopnje dodatnega prispevka za invalidsko zavarovanje (2. točka 1. odstavka 92. člena zakona); predpis še ni izdan;

— lahko vpelje na svojem območju razširjeno zavarovanje v posameznih panogah (1. odstavek 105. člena); predpis še ni izdan;

— določa vse elemente za izvajanje obveznega zdravstvenega pozavarovanja na območju republiške skupnosti (113., 114. in 116. člen zakona); predpis še ni izdan;

— lahko vpelje prostovoljno pozavarovanje za posamezne nevarnosti zdravstvenega zavarovanja, ki niso zajete z obveznim pozavarovanjem (1. odstavek 119. člena); predpis še ni izdan;

— določa merila in okvirje za sklepanje in uporabo pogodb, ki jih lahko sklene organizacija z republiškim zavodom in po katerih imajo organizacije pravico do zmanjšanja prispevka, če z ukrepi higienskega in tehničnega varstva pri delu zmanjšajo stroške invalidskega zavarovanja pri njih zaposlenih delavcev (2. odstavek 125. člena zakona); predpis še ni izdan;

— določi v soglasju z republiškim izvršnim svetom odstotek dohodkov, doseženih z osnovnimi prispevki za invalidsko zavarovanje in za pokojninsko zavarovanje, ki se steka v varnostno in v valorizacijsko rezervo teh dveh skladov (1. točka 2. odstavka 133. člena zakona); predpis še ni izdan;

— določa prispevek za zdravstveno varstvo upokojenecv in uživalcev invalidnine, zavarovanih po zakonu o zdravstvenem zavarovanju, in ureja njihovo obračunavanje in plačevanje (3. odstavek 149. člena zakona); predpis še ni izdan.

— določa v soglasju z republiškim Izvršnim svetom stopnjo prispevka za otroški dodatek (1. odstavek 202. člena); predpis še ni izdan;

— določa režijske dodatke za izvajanje invalidskega in pokojninskega zavarovanja ter otroških dodatkov; sklep še ni izdan.

7. Skupščina komunalne skupnosti socialnega zavarovanja:

— določa v soglasju z občinskim ljudskim odborom stopnjo osnovnega in stopnje dodatnega prispevka za zdravstveno zavarovanje (92. člen zakona);

— določa, v katerih panogah, skupinah oziroma podskupinah organizacij na območju skupnosti plačujejo dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje vse organizacije, v katerih pa samo posamezne, ter merila za uporabo stopenj dodatnega prispevka (1. odstavek 91. člena zakona);

— določi odstotek sredstev, doseženih z osnovnim prispevkom za zdravstveno zavarovanje, ki se mora vlagati v rezervo komunalnega sklada zdravstvenega zavarovanja (1. točka 1. odstavka 107. člena zakona);

— določa v soglasju z občinskim ljudskim odborom stopnjo izrednega prispevka zavarovancev in stopnjo izrednega prispevka organizacij in zasebnih delodajalcev (1. odstavek 110. člena) ter določi natančneje način plačevanja tega prispevka (2. in 3. odstavek 110. člena zakona);

— določi del prispevka za zdravstveno zavarovanje, ki se odstopa organizacijam za njihove obveznosti glede plačevanja nadomestila osebnega dohodka za prvih 30 koledarskih dni bolezenskega dopusta in stroškov zdravstvenega varstva zavarovancev, ki utrpijo poškodbo pri delu, za isto obdobje (3. odstavek 122. člena);

— lahko sklene, da plačujejo določene organizacije, pri katerih je to opravičeno glede na razne okoliščine, nadomestilo osebnega dohodka in zdravstvene stroške za ponesrečence samo za prvih sedem koledarskih dni (1. in 2. odstavek 123. člena zakona);

— naloži lahko v soglasju z zborom proizvajalcev občinskega ljudskega odbora organizacijam obveznost, da morajo plačevati za zavarovance, ki so pri njih zaposleni, razliko med dejanskimi zdravstvenimi stroški in določenimi povprečnimi zdravstvenimi stroški na zavarovanca, ter določi višino povračila, ki ga imajo organizacije zaradi tega v obliki določenega dela prispevka za zdravstveno zavarovanje (124. člen zakona);

— določa okvirje in merila za sklepanje in uporabo pogodb, ki jih lahko sklene organizacija s komunalnim zavodom za socialno zavarovanje in po kateri ima organizacija pravico do zmanjšanja prispevka, če z ukrepi higienskega in tehničnega varstva zmanjša stroške zdravstvenega zavarovanja pri njej zaposlenih delavcev (2. odstavek 125. člena zakona).

I

Komunalne skupnosti socialnega zavarovanja delavcev v LRS (stanje 31. 12. 1962)

Tek. št.	Komunalne skupnosti	Povprečno število v letu 1962		
		aktivnih zavarovancev	upokojencev	skupaj
1.	Celje	41 242	11 021	52 263
2.	Šoštanj	8 623	1 967	10 590
3.	Zalec	7 856	2 368	10 224
4.	Gorica	27 091	7 386	34 480
5.	Koper	22 026	1 954	23 980
6.	Postojna	14 568	3 518	18 086
7.	Domžale	8 864	1 988	10 852
8.	Jesenice	22 142	5 295	27 437
9.	Kamnik	6 814	1 531	8 345
10.	Kočevje	8 198	1 743	9 941
11.	Kranj	34 215	7 772	41 987
12.	Ljubljana-Bežigrad	17 315	3 180	20 495
13.	Ljubljana-Center	54 429	7 190	61 619
14.	Ljubljana-Moste	14 954	4 703	19 657
15.	Ljubljana-Siška	18 025	4 727	22 752
16.	Ljubljana-Vič	14 196	6 526	20 722
17.	Novo mesto	31 590	7 649	39 239
18.	Trbovlje	17 472	6 034	23 506
19.	Vrhnika	10 521	2 703	13 224
20.	Maribor	72 758	16 734	89 492
21.	Murska Sobota	19 207	3 026	22 233
22.	Ptuj	14 800	3 044	17 844
23.	Ravne na Koroškem	18 534	4 110	22 644
	Skupaj	505 440	116 172	621 612

II

Komunalni zavodi za socialno zavarovanje v LRS (stanje 1. 1. 1963)

Tek. št.	Komunalni zavodi	Povprečno število v letu 1962		
		aktivni zavarovanci	upokojenci	skupaj
1.	Celje	57 721	15 356	73 077
2.	Gorica	27 091	7 389	34 480
3.	Koper	36 594	5 472	42 066
4.	Jesenice	22 142	5 295	27 437
5.	Kranj	34 215	7 772	41 987
6.	Ljubljana	153 316	34 291	187 607
7.	Novo mesto	31 590	7 649	39 239
8.	Trbovlje	17 472	6 034	23 506
9.	Maribor	72 758	16 734	89 492
10.	Murska Sobota	19 207	3 026	22 233
11.	Ptuj	14 800	3 044	17 844
12.	Ravne na Koroškem	18 534	4 110	22 644
	Skupaj	505 440	116 172	621 612

Zdravstveno zavarovanje

III

Izdatki v milijon din

	1962		1963			
	Finančni načrt		Realizacija		Potrebe	
	v milijon. din	indeks na realiz. 1961	v milijon. din	% na finančni načrt	v milijon. din	indeks na realiz. 1962
1. Ambulantno zdravljenje	4 640	111,1	4 835	104,2	5 280	109,2
2. Bolnično zdravljenje	9 613	113,0	9 453	98,3	9 790	103,6
3. Zdravila	3 083	118,9	2 762	89,6	2 830	102,5
4. Zobo-zdravstvo	1 568	108,5	1 873	119,5	2 100	112,1
5. Zdravljenje v narav. zdrav.	676	98,7	691	102,2	862	124,7
6. Ort. prip. in sanit. naprave	253	110,5	285	112,6	301	105,6
7. Denarne dajatve						
a) nadomestilo za čas bolezni	4 703	140,4	4 716	100,3	6 350	134,6
b) ostale denarne dajatve	2 606	123,7	2 737	105,0	3 028	110,6
SKUPAJ	7 309	134,0	7 453	102,0	9 378	125,8
Skupaj funkcion. izdatki	27 142	117,5	27 352	100,8	30 541	111,7
8. Režijski stroški	1 723	110,4	1 662	96,5	850	51,1
9. Gradnja in anuitete	336	51,9	336	100,0	80	23,8
Skupaj	29 201	115,4	29 350	100,5	31 471	107,2
10. Rezerva	—	—	—	—	300	—
VSE SKUPAJ	29 201	115,4	29 350	100,5	31 771	108,2

Pripomba:

1. Do konca leta 1962 so se iz okrajnih skladov zdravstvenega zavarovanja pokrivali vsi režijski stroški okrajnih zavodov za socialno zavarovanje, to je tudi stroški izvajanja invalidskega in pokojninskega zavarovanja ter otroških dodatkov. V letu 1963 morajo zadevni skladi republiške skupnosti kriti režijske stroške, ki jih imajo komunalni zavodi za izvajanje invalidskega in pokojninskega zavarovanja ter otroških dodatkov. Ta sredstva bodo znašala okoli 1073 milijonov. Za toliko se bodo dejansko zmanjšale potrebe komunalnih skladov zdravstvenega zavarovanja, povečali pa izdatki ostalih dveh panog in otroškega dodatka.

2. Kot izdatek se v skladih zdravstvenega zavarovanja v letu 1963 predvideva tudi obvezno izdajanje za rezervno, kalkulirano je približno 1% odvajanja za te namene.

3. Izdatki komunalnih skladov zdravstvenega zavarovanja se bodo na postavki »nadomestilo za čas bolezni« povečali zaradi tega, ker grede od 1. januarja 1963 v breme teh skladov tudi izdatki za nadomestila osebnega dohodka za prvih 7 dni nezmožnosti za delo, ki so jih doslej organizacije izplačevale v breme svojih poslovnih stroškov. Skladi zdravstvenega zavarovanja bodo namreč organizacijam odstopali za izplačevanje nadomestil do 30 dni sredstva po določenem povprečju. Predvideva se, da bodo znašali izdatki za nadomestilo osebnega dohodka za prvih 7 dni bolovanja v letu 1963 — 1480 milijonov din.

4. Potrebe zdravstvenega zavarovanja, kakor so prikazane v zgornji tabeli, je ocenil republiški zavod po predhodnih orientacijskih kalkulacijah bivših okrajnih zavodov. Končna ocena potreb pa je stvar skupščin komunalnih skupnosti.

IV

**Razpoložljiva sredstva komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja delavcev v LRS
v začetku leta 1963**

v tisoč din

Tek. št.	Komunalne skupnosti	Skupen presežek	primanjkljaj
1.	Celje		— 50 062
2.	Šoštanj		— 10 144
3.	Žalec		— 9 794
4.	Gorica	+ 20 000	
5.	Koper	+ 39 904	
6.	Postojna	+ 30 096	
7.	Domžale	+ 59 269	
8.	Jesenice	+ 145 437	
9.	Kamnik	+ 45 576	
10.	Kočevje	+ 54 293	
11.	Kranj	+ 222 563	
12.	Ljubljana-Bežigrad	+ 111 934	
13.	Ljubljana-Center	+ 336 534	
14.	Ljubljana-Moste	+ 107 357	
15.	Ljubljana-Šiška	+ 124 261	
16.	Ljubljana-Vič	+ 113 174	
17.	Novo mesto	+ 40 000	
18.	Trbovlje	+ 128 379	
19.	Vrhnika	+ 72 223	
20.	Maribor	+ 102 587	
21.	Murska Sobota	+ 20 000	
22.	Ptuj	+ 20 455	
23.	Ravne na Koroškem	+ 25 958	
	Skupaj	+ 1 820 000	— 70 000

	Invalidsko zavarovanje				V	
	Izdatki v milijon din					
	1962		1963			
	Finančni načrt		Realizacija		Potrebe	
v milijon. din.	indeks na realiz. 1961	v milijon. din.	% na finančni načrt	v milijon. din.	indeks na realiz. 1962	
1. Invalidske pokojnine, invalidnine, varstveni dodatki, dodatek za pomoč in postrežbo	4 901	121,6	5 026	102,6	5 719	113,8
2. Rehabilitacija invalidov dela (oskrbnine in nadomestila)	343	115,5	462	134,7	536	116,0
3. Investicije za zagotovitev profesionalne rehabilitacije	280	127,3	280	100,0	280	100,0
4. Stanovanjski prispevek	209	121,5	220	105,3	229	104,1
5. Nadomestilo za znižano vožnjo	52	130,0	55	105,8	57	103,6
6. Prispevek za zdrav. varstvo upokojencev	831	120,3	855	102,9	940	109,9
7. Prispevek za otroške dodatke invalidskih upokojencev	—	—	—	—	194	—
8. Premija za pozavarovanje	—	—	—	—	79	—
9. Drugi izdatki	—	—	—	—	40	—
S k u p a j	6 616	121,4	6 898	104,3	8 074	117,0
10. Režija	70	155,6	167	238,6	469	—
V s e s k u p a j	6 686	121,7	7 065	105,7	8 543	120,9

Pripombe:

1. V finančnem načrtu za leto 1962 so prikazani tudi stroški za zdravstveno varstvo upokojencev v znesku 831 milijonov dinarjev, ki jih je sklad invalidskega zavarovanja dolžan plačati skladom zdravstvenega zavarovanja. Ti stroški, so se v letu 1962 odštevali od skupnih bruto dohodkov invalidske panoge, v letu 1963 pa gredo med izdatke. Glede na to se je zaradi primerjave vpustil ta znesek med izdatke tudi v letu 1962. Če torej od skupnega zneska 6686 milijonov din odštejemo 831 milijonov din, dobimo znesek 5855 milijonov din vključno z režijo; brez režije pa 5785 milijonov din, kakor je bilo predvideno v finančnem načrtu za leto 1962.

2. Stroški rehabilitacije in zaposlovanja invalidov (oskrbnine in nadomestila) so se do konca 1962 prikazovali kot izdatki invalidskega zavarovanja; v letu 1963 pa bremenijo komunalne sklade zdravstvenega zavarovanja. Za to pa dobijo ti skladi določen del osnovnega in dodatnega prispevka invalidskega zavarovanja. Ta del je v tabeli prikazan kot potreba invalidskega zavarovanja, ki se izloči iz dohodkov tega sklada in povrne komunalnim skupnostim kot njihov dohodek.

3. Novi izdatki invalidske panoge pomenijo prispevek za otroški dodatek, premijo za pozavarovanje in tisti del režijskega dodatka, ki odpade na komunalne zavode za izvajanje invalidskega zavarovanja. Od zneska 469 milijonov din, navedenega v zgornji tabeli, odpade na komunalne zavode 347 milijonov din.

4. Predvideva se, da se bo število uživalcev invalidskih dajatev v letu 1963 povečalo za 7,4 % t. j. od 26 540 v letu 1962 na 28 497 v letu 1963, povprečni znesek invalidske pokojnine pa za 4,96 %, t. j. od 13 128 din. v letu 1962 na 13 779 din v letu 1963.

Pokojninsko zavarovanje

VI

Izdatki v milijon din

	1962				1963	
	Finančni načrt		Realizacija		Potrebe	
	v milijon. din	indeks na realiz. 1961	v milijon. din	% na finančni načrt	v milijon. din	indeks na realiz. 1962
1. Osebnne pokojnine z varstvenim dodatkom + NOB	13 777	119,1	14 488	105,2	16 559	114,3
2. Družinske pokojnine z varstvenim dodatkom	4 589	115,3	4 770	103,9	5 298	111,1
3. Stanovanjski prispevek	733	117,8	770	105,0	874	113,5
4. Nadomestilo za znižano vožnjo	183	124,5	192	104,9	219	114,1
5. Prispevek za zdravstveno varstvo upokoencev	2 939	118,2	3 081	104,8	3 208	104,1
6. Prispevek za otroški dodatek upokoencev	—	—	—	—	743	—
7. Premija za pozavarovanje	—	—	—	—	285	—
8. Drugi izdatki	—	—	—	—	117	—
SKUPAJ	22 221	118,2	23 301	104,9	27 303	117,2
9. Režija	233	175,2	169	72,5	670	—
VSEGA SKUPAJ	22 454	118,6	23 470	104,5	27 973	119,2

* Pripombe:

1.* V finančnem načrtu za leto 1962 so prikazani tudi stroški za zdravstveno varstvo upokoencev v znesku 2939 milijonov dinarjev, ki jih je sklad dolgoročnih zavarovanj dolžan plačati skladom zdravstvenega zavarovanja. Ti stroški so se v letu 1962 odštevali od skupnih bruto dohodkov pokojninskega zavarovanja, v letu 1963 pa gredo med izdatke. Glede na to se je ta znesek zaradi primerjave vnesel med izdatke tudi v letu 1962.

Ce torej od skupnega zneska din 22 454 odštejemo 2939, dobimo din 19 515 vključno režijo, brez režije pa 19 282 milijonov din, kakor je bilo predvideno v finančnem načrtu za leto 1962.

2. Novi izdatki pokojninske panoge pomenijo prispevek za otroški dodatek, premije za pozavarovanje in režijski dodatek, ki odpade na komunalne zavode za izvajanje pokojninske službe. Od zneska režijskega dodatka v višini 670 milijonov din, odpade na komunalne zavode 449 milijonov din.

3. Predvideva se, da se bo število osebnih upokoencev povečalo za 9,6%, t. j. od 57 867 v letu 1962 na 63 433 v letu 1963, število družinskih upokoencev pa za 6,3%, t. j. od 31 765 v letu 1962 na 33 771 v letu 1963. Povprečna osebna pokojnina naj bi se povečala za 4,4%, t. j. od 20 713 din v letu 1962 na 21 615 v letu 1963, povprečna družinska pokojnina pa za 4,5%, t. j. od 12 514 din v letu 1962 na 13 073 v letu 1963.

Otroški dodatek

VII

Izdatki v milijon din

	1962				1963	
	Finančni načrt		Realizacija		Potrebe	
	v milijon. din	indeks na realiz. 1961	v milijon. din	% na finančni načrt	v milijon. din	indeks na realiz. 1962
1. Otroški dodatki	10 602	105,9	10 500	99,0	11 021	105,1
2. Drugi izdatki	—	—	—	—	17	—
SKUPAJ	10 602	105,9	10 500	99,0	11 038	105,1
3. Režija	134	118,6	127	102,6	331	—
VSE SKUPAJ	10 736	106,0	10 627	99,0	11 369	107,0

Pripombe:

1. V letu 1962 se je izplačeval otroški dodatek za 292 015 otrok, v letu 1963 se v zvezi z rednim naravnim prirastkom prebivalstva predvideva 5200 več otrok, skupno 297 215. Delno zvišanje izdatkov se predvideva zaradi povečanih zneskov otroškega dodatka od 1. 10. 1962 v zvezi s podražljivijo nekaterih živil.

2. Tudi pri izdatkih za otroški dodatek pomeni režijski dodatek nov izdatek, ki se uvaža za izvajanje te panoge.

VIII
Aproksimativni pregled
izdatkov, osnovnih in dodatnih stopenj za zdravstveno zavarovanje po komunalnih skupnostih
v milijonih din

Tek.	Komunalna skupnost	Predvideni izdatki za leto 1963	Potrebne obremenitve z osnovnimi in dodatnimi prispevki								
			Prispevek za zdravstveno varstvo upokojencev	Ostane za pokritje osnovnega in dodatno stopnjo dodatnega prispevka za pokritje iz kolone 4	Potrebna stopnja osnovnega in dodatnega prispevka	Dodatni prispevek	Ostane za pokritje z osnovno stopnjo	Potrebna osnovna stopnja			
								Znesek	Stopnja dodatnega prispevka za ta znesek	Znesek	Stopnja
1	2	3	4	5	6	7	8	9			
1. Celje	2 559	394	2 165	8,87	310	1,27	1 855	7,60			
2. Soštanj	636	70	566	9,93	81	1,42	485	8,51			
3. Žalec	498	85	413	10,33	59	1,48	354	8,85			
4. Gorica	1 889	263	1 626	9,80	233	1,40	1 393	8,40			
5. Koper	1 383	69	1 314	9,06	188	1,30	1 125	7,76			
6. Postojna	915	125	790	9,08	113	1,30	677	7,78			
7. Domžale	476	71	405	7,36	58	1,05	347	6,31			
8. Jesenice	1 490	189	1 301	8,23	186	1,18	1 115	7,05			
9. Kamnik	398	55	343	7,80	49	1,11	294	6,69			
10. Kočevje	512	63	449	9,35	64	1,33	385	8,02			
11. Kranj	2 260	277	1 983	8,70	234	1,25	1 699	7,45			
12. Ljubljana Bežigrad	1 060	113	947	7,34	135	1,05	812	6,29			
13. Ljubljana-Center	3 782	257	3 525	8,51	503	1,21	3 022	7,30			
14. Ljubljana-Moste	764	168	596	6,93	85	0,99	511	5,94			
15. Ljubljana-Siška	1 154	163	986	7,30	141	1,04	845	6,25			
16. Ljubljana-Vič	888	233	655	6,75	94	0,97	561	5,78			
17. Novo mesto	1 961	272	1 689	9,08	242	1,30	1 447	7,78			
18. Trbovlje	1 121	214	907	7,31	130	1,05	777	6,26			
19. Vrhnika	578	96	482	8,46	69	1,21	413	7,25			
20. Maribor	4 293	600	3 693	8,49	527	1,21	3 166	7,28			
21. Murska Sobota	1 102	108	994	9,94	142	1,42	852	8,52			
22. Ptuj	849	110	739	9,12	106	1,31	633	7,81			
23. Ravne	1 203	148	1 055	8,24	151	1,18	904	7,06			
LRS Skupaj	31 771	4 148	27 623	8,52	3 950	1,22	23 673	7,30			

Pripombe:

1. Izdatki so v globalu povečani za 8,2% aproksimativno na podlagi izdatkov, ki so jih v letu 1962 vodili okrajni zavodi po občinah razen Ljubljane za katero so izdatki izračunani po povprečnem številu zavarovancev;
2. Kolona 3 — prispevek za zdravstveno varstvo upokojencev — pri ugotavljanju potreb je treba od skupnih izdatkov odšteti znesek 4148 milijonov din, ki jih bodo posamezne skupnosti prejele iz invalidske in pokojninske panoge kot dohodek v sklade zdravstvenega zavarovanja za zdravstveno varstvo upokojencev.
3. Podatki za bivši okraj Novo mesto so prikazani v celoti po prejšnji teritorialni razdelitvi.
4. Stopnja dodatnega prispevka v koloni 7 in stopnja osnovnega prispevka v koloni 9 da potrebno skupno stopnjo za pokritje vseh izdatkov, ki je prikazana v koloni 5.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za zdravstvo in socialno
politiko

POROČILO

k predlogom predpisov za uveljavitev novega sistema financiranja socialnega zavarovanja v LRS

Odbor za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je na seji dne 1. februarja 1963 obravnaval predloge predpisov za uveljavitev novega sistema financiranja socialnega zavarovanja v Ljudski republiki Sloveniji.

V načelni obravnavi o celotnem sklopu vprašanj s tega področja so člani odbora razpravljali predvsem o tem, kako so izvedene priprave za uveljavitev novega sistema financiranja socialnega zavarovanja in katere pomanjkljivosti se pri tem ugotavljajo. V razpravi so večinoma izhajali iz ugotovitev, do katerih je prišla Ljudska skupščina LRS lani julija, ko je sprejela priporočilo o nalogah na področju socialnega zavarovanja in se opirali na podatke v dokumentaciji k predloženim predpisom, čeprav le-ta ne zajema zadnjega meseca v letu in so zato končne številke precej drugačne.

V skladu s priporočilom, ki ga je sprejela Ljudska skupščina LRS dne 19. julija 1962, so ljudski odbori ustanavljali komunalne skupnosti predvsem tam, kjer so takšne skupnosti utemeljene glede na število zavarovancev in skupni osebni dohodek zaposlenih v občini. Po mnenju članov odbora pa lanskoletni finančni rezultati nedvomno kažejo, da so nekatere komunalne skupnosti še premajhne in prešibke, da bi lahko učinkovito zagotovile prebivalstvu na svojem območju temeljno zavarovanje. Nekatera območja so zdravstveno še vedno zanemarjena in glede na relativno majhno moč prebivalstva na teh območjih utegne priti prav tu do stalnih primanjkljajev ali do večjih obremenitev samih zavarovancev. Dosledneje si bo zato treba prizadevati za večje in močnejše skupnosti socialnega zavarovanja, ki bodo v polni meri sposobne opravljati svoje naloge, učinkovito vzpodbujati razvoj na celotnem območju, hkrati pa nuditi pomoč zaostalejšim, zato pa tem bolj potrebnim območjem.

Razen takih komunalnih skupnosti, ki zajemajo zaostala in nerazvita območja, je treba podrobneje proučiti primere, ko izkazujejo primanjkljaj tudi nekatere komunalne skupnosti z območij, ki dosegajo v povprečju najvišje osebne dohodke na zaposlenega.

Nekateri člani odbora so bili mnenja, da je treba tudi v kolektivih zavodov za socialno zavarovanje povečati odgovornost do problemov zavarovancev. Celotno poslovanje zavodov (režijski stroški, število uslužbencev) je treba ekonomičneje organizirati in uveljaviti dosledno varčevanje. Pri tem naj bi združevali tudi zavode, po potrebi pa ustanavljali ekspoziture.

Občutno pa se je po mnenju odbora popravilo stanje glede izdatkov za zdravstveno službo, ki je bilo tako pereče ob lanskem razpravi o izdatkih socialnega zavarovanja. Ti izdatki so se vskladili z možnostmi skoraj v celoti in na vsem območju. V prihodnje si bo treba prizadevati za še bolj enakomerno razvrstitev zdravstvenih objektov in učinkovitejše ukrepe v razvijanju zdravstvene službe.

Odbor je tudi razpravljal o potrebi, da se s predvidenimi dodatnimi obremenitvami osebnih dohodkov zavarovancev ne smejo zavreti prizadevanja za realen dvig njihovega standarda. Opozorjeno je bilo na ravnanje nekaterih ljudskih odborov, ki je v nasprotju s smernicami družbenega plana in poudarjeno, da bodo skupščine socialnega zavarovanja pri svojem delu morale upoštevati to usmeritev.

V zvezi s celotnim sistemom socialnega zavarovanja, zlasti zdravstvenega, so bili nekateri člani odbora tudi mnenja, da bi bilo treba v večji meri vzpodbuditi podjetja, da zmanjšajo število obolenj, nezgod itd. Taka prizadevanja terjajo precej sredstev, po drugi strani pa ni dovolj razlike pri stimulaciji oziroma obremenitvi podjetja, ki se za to briga in tistega, ki mu taka skrb ni mar. Ustreznejša diferenciacija bi nedvomno močno vpodbudila kolektive k uvajanju potrebnih varstvenih ukrepov oziroma kontroli nad obolenji.

Odbor je nato obravnaval predloge posameznih predpisov in sicer:

- a) predlog odloka o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo prispevka za zdravstveno zavarovanje;
- b) predlog odloka o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje;
- c) predlog odloka o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju;
- č) predlog odloka o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja;
- d) predlog odloka o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev;
- e) predlog odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dologoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani.

Navedene predloge odlokov je odbor sprejel brez sprememb in dopolnitev.

f) Pri obravnavi predloga zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb, je odbor sklenil predlagati dopolnitve k 2. točki 1. člena, kjer naj se dostavi besedilo »in za njihove družinske člane« in tako vskladi ta točka s prvim odstavkom 2. člena. Predlog zakona s to dopolnitvijo je nato soglasno sprejel.

g) Daljša razprava je bila v zvezi s predlogom priporočila o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na nov sistem financiranja. Pripombe so bile proti obliki akta, ki bi ga bilo po mnenju nekaterih sprejeti v obliki resolucije, ker bi taka oblika bolj zavezovala vse, na katere je naslovljena. Še več je bilo pripomb glede tega, da je besedilo predloga sestavljeno kot nekako neobvezno opozorilo, ne pa kot priporočilo za nadaljnje delo. Člani odbora so bili mnenja, da bi bilo treba v tem pogledu najti ustreznejše formulacije. Glede vprašanja, na koga naj bo priporočilo naslovljeno, je v odboru prevladovalo mnenje, da je treba pritegniti k izvajanju novih nalog tudi kolektive zavodov za socialno zavarovanje in njihove samoupravne organe. Zato je odbor tudi sprejel predlog, da se v prvi vrsti 2. točke črta beseda »skupnosti«, tako, da se besedilo glasi: »Organi družbenega samoupravljanja socialnega zavarovanja delavcev...«

V skladu s prizadevanji za boljši razvoj zdravstvene službe odbor tudi predlaga spremembo besedila na koncu predzadnjega stavka zadnjega odstavka 2. točke (»... usposobijo naravna zdravilišča tudi za dajanje zdravstvenih sto-

ritev.«), ki naj se dopolni tako, da se glasi »... usposobijo tudi naravna zdravilišča za dajanje stacionarnih zdravstvenih storitev.«

S temi spremembami je odbor predlog priporočila sprejel.

Odbor za zdravstvo in socialno politiko predlaga Republiškemu zboru, da sprejme predloge predpisov za uveljavitev novega sistema financiranja socialnega zavarovanja z navedenimi spremembami in dopolnitvami.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca dr. Ružo Šegedin.

Št. 420-5/63.

Ljubljana, dne 11. februarja 1963.

Poročevalec:

dr. Ruža Šegedin l. r.

Predsednik:

Mira Svetina l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za vprašanja dela
in socialnega zavarovanja

POROČILO

k predlogom predpisov s področja socialnega zavarovanja

Odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 11. februarja 1963 obravnaval predloge predpisov s področja socialnega zavarovanja, ki so na dnevnem redu današnje seje Zbora proizvajalcev.

Odbor je vse predloge predpisov obravnaval kot celoto, ker vsi kot celota predstavljajo enotno materijo, in sicer kompleks predpisov za izvajanje zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, glede katerih je pristojna republiška ljudska skupščina.

Pri obravnavanju predloženih predlogov predpisov je odbor izhajal tudi s stališča, da pomenijo v nekem smislu organsko nadaljevanje prizadevanj za čim bolj smotno in našim zmogljivostim prilagojeno gospodarjenje in trošenje sredstev socialnega zavarovanja, ki se je na podlagi posebnega priporočila Ljudske skupščine LRS posebno okrepilo že v preteklem letu. Prav v tem pogledu je odbor ugotovil, da so dosedanja prizadevanja rodila že lepe uspehe in da je z delom v tej smeri treba še nadaljevati. Predloženi predlogi predpisov dajejo za to tudi močno formalno pravno osnovo.

Nujno pa je po mnenju odbora potrebno, da se za tako financiranje in gospodarjenje v okviru socialnega zavarovanja bore vsi činitelji. Tu ne gre samo za izdajo ustreznih predpisov, ampak za odločno angažiranje tako organov družbenega upravljanja v zavodih za socialno zavarovanje, svetov kolektivov novih komunalnih zavodov za socialno zavarovanje, kot tudi pristojnih organov ljudske republike in ljudskih odborov.

Poleg tega pa na gospodarjenje s sredstvi socialnega zavarovanja, zlasti tistih, ki so namenjena za zdravstveno zavarovanje, v veliki meri vpliva tudi

organizacija dela in način poslovanja v samih zdravstvenih zavodih. Pri tem je odbor ugotovil, da način poslovanja in organizacija v zdravstvenih zavodih še vedno v celoti ne ustreza sedanjim potrebam. Še vedno niso povsem razčiščena vprašanja, vsaj v praksi, od česa naj bo odvisen dohodek zdravstvene organizacije, kako naj se oblikujejo cene za njihove storitve, zlasti pa so te organizacije v veliki meri preobremenjene z različnim administrativnim delom, tako da visokokvalificirani zdravstveni kader izgublja nesorazmerno velik del svojega časa z različnim administrativnim delom. To pa vsekakor podražuje storitve teh zavodov, kar se v končni posledici prenaša na sklade socialnega zavarovanja.

Ko je razpravljal o možnostih za zmanjšanje stroškov v okviru socialnega zavarovanja, in sicer brez škode za pravice zavarovancev, je odbor ugotovil, da je tudi upravno in administrativno delo samih zavodov za socialno zavarovanje pogosto zastarelo in neustrezno sedanjim potrebam in da je tudi na tem področju potrebno izvesti korenite spremembe tako v sami notranji organizaciji in načinu poslovanja kakor tudi v ustrezni mehanizaciji dela v teh zavodih.

Posebno pozornost je odbor posvetil vprašanju ugotavljanja delovne sposobnosti, kar je seveda za trošenje skladov socialnega zavarovanja izrednega pomena. Ugotovil je, da to vprašanje na splošno ni zadovoljivo rešeno, da velik del zlasti mlajšega zdravstvenega kadra za reševanje teh vprašanj ni ustrezno strokovno usposobljen in da je na drugi strani treba zagotoviti zdravnikom, ki odločajo o teh vprašanjih, večjo samostojnost in neodvisnost tudi nasproti samim gospodarskim organizacijam. Niso bili povsem osamljeni primeri, da je gospodarska organizacija breme trenutne stagnacije v svojem gospodarjenju skušala prevreči na sklade socialnega zavarovanja na ta način, da je za svojo trenutno odvečno delovno silo skušala zagotoviti zdravniško ugotovljeno delovno nesposobnost.

Da se doseže čim bolj racionalno gospodarjenje s sredstvi socialnega zavarovanja, se odbor še posebej strinja s politiko, ki ima osnovo v predloženih predlogih predpisov:

— da se presežki, ki nastajajo pri posameznih panogah socialnega zavarovanja, rentabilno nalagajo, ker se s tem rešuje tako vprašanje dobrega gospodarjenja s temi sredstvi kot tudi njegovo vključevanje v gospodarski sistem po načelih, ki temelje na ekonomskih osnovah;

— da se v invalidskem in pokojninskem zavarovanju predvideva posebna varnostna rezerva, ki naj služi kot možnost za dolgoročnejše planiranje ter pokrivanje izdatkov za dolgoročnejša zavarovanja;

— da se v istem okviru predvideva tudi posebna revalorizacijska rezerva, ki ima namen, da bi se postopno zbirala sredstva, na osnovi katerih bi bilo možno že priznane invalidske in starostne pokojnine primerno prilagojevati gibanju osebnih dohodkov zaposlenih;

— da se v prispevni stopnji za socialno zavarovanje v višini 23,5% predvidevajo tudi sredstva za odplačila starih dolgov socialnega zavarovanja, ker se s tem zagotavljajo možnosti za normalni razvoj socialnega zavarovanja tudi v bodoče.

Odbor ugotavlja, da načrt za pokrivanje izdatkov socialnega zavarovanja v celoti zagotavlja pokrivanje vseh njegovih predvidenih potreb in se torej v celoti strinja s predloženimi predlogi predpisov, ki so poleg ostalih, že veljavnih predpisov s tega področja, osnova za tak načrt.

V razpravi o podrobnostih je odbor k predlogom posameznih predpisov sprejel naslednja stališča:

a) glede predloga odloka o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje, predlaga Zboru proizvajalcev, da ga sprejme v predloženem besedilu;

b) glede predloga odloka o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje, predlaga Zboru proizvajalcev, da ga sprejme v predloženem besedilu;

c) glede predloga odloka o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju, predlaga Zboru proizvajalcev, da ga sprejme v predloženem besedilu;

č) glede predloga odloka o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja, predlaga Zboru proizvajalcev, da ga sprejme v predloženem besedilu;

d) glede predloga odloka o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev, predlaga Zboru proizvajalcev, da ga sprejme v predloženem besedilu;

e) glede predloga odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani, predlaga Zboru proizvajalcev, da ga sprejme v predloženem besedilu;

f) glede predloga zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb, se odbor strinja s predlogom odbora za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora glede dopolnitve 2. točke 1. člena in predlaga Zboru proizvajalcev, da ga sprejme s to dopolnitvijo;

g) glede predloga priporočila o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na nov sistem financiranja, se odbor strinja s spremembami in dopolnitvami, ki jih predlagata zakonodajna odbora in odbor za zdravstvo in socialno politiko RZ ter predlaga Zboru proizvajalcev, da ga sprejme s predloženimi spremembami in dopolnitvami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Karla Grma.

Št. 420-5/63.

Ljubljana, dne 11. februarja 1963.

Poročevalec:

Karel Grm l. r.

Predsednik:

Jože Bergant l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogom predpisov s področja socialnega zavarovanja

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 8. februarja 1963 obravnaval predloge predpisov s področja socialnega zavarovanja, ki so na dnevnem redu današnje seje Republiškega zbora.

Odbor je ugotovil, da vsi predloženi predlogi predpisov predstavljajo enotno materijo, ki je povezana v prvi vrsti z vprašanji financiranja socialnega zavarovanja in vprašanji potrošnje sredstev v te namene; obravnaval pa jih je z vidika, koliko ustrezajo predvideni gospodarski politiki in neposrednim ciljem družbenega plana LR Slovenije za leto 1963.

Pri tem je ugotovil, da ti predpisi pomenijo ne samo izvršilne predpise, ki so potrebni za izvajanje posameznih določil zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, ampak da v nekem smislu predstavljajo organsko nadaljevanje dela za čim bolj varčno in smotrno gospodarjenje na področju socialnega zavarovanja, ki ga je Ljudska skupščina LR Slovenije sprožila s svojim priporočilom že v lanskem letu in ki je po dosedanjih ugotovitvah prineslo zelo pozitivne rezultate.

Odbor meni, da ti predpisi dosledno težijo za tem, da se realizirajo smernice letošnjega družbenega plana o vskladitvi potrošnje z našimi gospodarskimi zmogljivostmi, da se posebej zavaruje predvideni obseg realne osebne potrošnje in da se tudi na področju socialnega zavarovanja čim bolj uveljavijo načela gospodarjenja, ki jih želimo doseči z našim gospodarskim sistemom. Zato se je odbor s predlogi teh predpisov v celoti strinjal.

V razpravi o podrobnostih je odbor k predlogom posameznih predpisov zavzel sledeča stališča:

a) glede predloga odloka o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje, predlaga Republiškem zboru, da ga sprejme v predloženem besedilu;

b) glede predloga odloka o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje, predlaga Republiškem zboru, da ga sprejme v predloženem besedilu;

c) glede predloga odloka o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju, predlaga Republiškem zboru, da ga sprejme v predloženem besedilu;

č) glede predloga odloka o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja, predlaga Republiškem zboru, da ga sprejme v predloženem besedilu;

d) glede predloga odloka o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev, predlaga Republiškem zboru, da ga sprejme v predloženem besedilu;

e) glede predloga odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani, predlaga Republiškememu zboru, da ga sprejme v predloženem besedilu;

f) glede predloga zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb, se odbor strinja s predlogom odbora za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora glede dopolnitve 2. točke 1. člena in predlaga Republiškememu zboru, da ga sprejme s to dopolnitvijo;

g) glede predloga priporočila o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na nov sistem financiranja, se odbor strinja s spremembami in dopolnitvami, ki jih predlagata zakonodajna odbora in odbor za zdravstvo in socialno politiko RZ ter predlaga Republiškememu zboru, da ga sprejme s predloženimi spremembami in dopolnitvami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Iva Janžekoviča.

St. 420-5/63.

Ljubljana, dne 8. februarja 1963.

Poročevalec:

Ivo Janžekovič l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogom predpisov za uveljavitev novega sistema financiranja socialnega zavarovanja

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 8. februarja 1963 obravnaval predloge predpisov za uveljavitev novega sistema financiranja socialnega zavarovanja in jih soglasno sprejel.

V načelni razpravi o celotnem sklopu predpisov so člani odbora razpravljali predvsem o potrebi varčevanja s sredstvi socialnega zavarovanja. Pri tem so navajali, kakšne so sedanje obremenitve za gospodarske organizacije in težnjo, da se povečane potrebe krijejo s povečanjem prispevnih stopenj, ne izkoriščajo pa se dovolj možnosti za zmanjševanje stroškov. Ena teh možnosti je v samem poslovanju zavodov za socialno zavarovanje. Poslovne stroške zavodov je treba proučiti, dosednji zastareli način poslovanja pa reorganizirati in vskladiti s potrebami in možnostmi. Tudi komune in zdravstveni delavci morajo nadaljevati s prizadevanji za zmanjšanje stroškov in akcija, s katero so pričeli po priporočilu ljudske skupščine v juliju lanskega leta, se mora še nadaljevati. Pri tem so po mnenju odbora eden poglobitnih problemov še vedno odsotnosti zaradi bolezni ali nezgode. Glede tega morajo veljati enotni kriteriji, in je zato najprimernejši za odločanje o tem zdravnik obratne ambulante, če jo podjetje ima; podjetja, ki nimajo lastne obratne ambulante, pa naj čimprej uredijo stvar tako, da bo za to pooblaščen poseben zdravnik v zdravstvenem domu.

Po mnenju članov odbora bi bilo treba čim bolj uporabljati tiste veljavne predpise, ki vzpodbujajo same gospodarske organizacije k varčevanju s sredstvi socialnega zavarovanja. Te načine stimulacije bi bilo treba še naprej proučevati in materialno zainteresirati poleg gospodarskih organizacij tudi komune in organe upravljanja zdravstvenih zavodov za čim bolj smotrno trošenje teh sredstev.

Odbor je nato soglasno sprejel:

– predlog odloka o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje.

– predlog odloka o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje;

– predlog odloka o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju;

– predlog odloka o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja;

– predlog odloka o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev;

– predlog odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za soc. zavarovanje v Ljubljani;

– predlog zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb in

– predlog priporočila o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na nov sistem financiranja.

Odbor za gospodarstvo sprejema tudi predloge za spremembe, ki jih predlaga zakonodajni odbor in predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predloge navedenih predpisov.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Marijo Vild.

Št. 420-5/63.

Ljubljana, 8. februarja 1963.

Poročevalec:

Marija Vild l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu predpisov s področja socialnega zavarovanja

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 13. februarja 1963 obravnaval predloge predpisov s področja socialnega zavarovanja in se z njimi v načelu strinjal.

Glede na to, da se bodo ti predpisi uporabljali od 1. januarja t. l., pa je odbor opozoril na to, da bi se bilo potrebno čim bolj izogibati praksi, da se sprejemajo predpisi z retroaktivno močjo. Čeprav je že maja 1962 izšel zakon

o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, je Zvezna ljudska skupščina šele 30. decembra 1962 sprejela odlok o stopnjah prispevka za socialno zavarovanje, za otroški dodatek in za zaposlovanje delavcev v letu 1963, kar tvori podlago ustreznemu republiškem predpisu, ki zaradi tega ni mogel biti pravočasno izdan. Prav s področja financiranja socialnega zavarovanja še vedno niso izšli nekateri najvažnejši zvezni izvršilni predpisi, ki deloma zavirajo razvoj sistema financiranja socialnega zavarovanja. Glede na tako stanje bi bilo potrebno, da pristojni zvezni organi čimprej izdajo ustrezne predpise, da bi nov sistem financiranja socialnega zavarovanja lahko zaživel v polni veljavi.

Pri podrobni obravnavi posameznih predpisov, je odbor sprejel:

1. predlog odloka o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje, brez sprememb;

2. predlog odloka o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje, brez sprememb;

3. predlog odloka o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju, brez sprememb;

4. predlog odloka o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja, brez sprememb;

5. predlog odloka o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev, brez sprememb;

6. predlog odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani; brez sprememb;

7. predlog zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb z naslednjo dopolnitvijo:

1. člen: v drugi vrsti druge točke naj se za besedama »(socialno podporo)« doda še besedilo »in za njihove družinske člane,«;

8. predlog priporočila o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na novi sistem financiranja z naslednjimi spremembami in dopolnitvami:

besedilo prve točke naj se spremeni tako, da se glasi: »1. Da si v skladu . . .«

Pri prvem odstavku 2. točke je odbor sprejel predlog odbora za zdravstvo in soc. politiko, hkrati pa tudi sam še izvedel nadaljnje spremembe, tako, da se ta odstavek glasi:

»2. Organi družbenega samoupravljanja socialnega zavarovanja delavcev naj učinkovito podprejo takšna prizadevanja s tem, da bodo v okviru zakonskih pooblastil.«

Odbor se strinja s predlogom za dopolnitev zadnjega odstavka 2. točke kot ga predlaga odbor za zdravstvo in socialno politiko.

Tudi prvi odstavek 3. točke naj se iz istih razlogov spremeni kot prvi odstavek 2. točke in naj se glasi:

»3. K uveljavljanju pozitivnih smotrov novega sistema financiranja socialnega zavarovanja naj pripomorejo organi delavskega samoupravljanja in organi samoupravljanja v ostalih organizacijah s tem, da v interesu . . .«

Prav tako naj se tudi spremeni besedilo predzadnjega odstavka priporočila, ki naj se glasi:

»Ljudski odbori naj aktivno in konkretno sodelujejo pri izvajanju pravilne politike potrošnje skladov socialnega zavarovanja s tem, da bodo skrbeli za izpolnjevanje...«

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlagane predpise s področja socialnega zavarovanja z navedenimi spremembami in dopolnitvami. Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Lada Božiča.

Št. 420-5/63.

Ljubljana, dne 13. februarja 1963.

Poročevalec:

Lado Božič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogom predpisov za uveljavitev novega sistema financiranja socialnega zavarovanja

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 13. februarja 1963 obravnaval predloge predpisov za uveljavitev novega sistema financiranja socialnega zavarovanja.

Odbor je ugotovil, da predlogi predpisov omogočajo izvajanje novega sistema financiranja socialnega zavarovanja in temeljijo na določbah zveznega zakona. Poslovanje, ki ga predpisuje zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, mora pričeti s 1. januarjem 1963 in je zato treba tudi predloge predpisov, o katerih je odbor razpravljal na seji, uporabljati že od tega datuma, torej za nazaj. Odbor je poudaril, da se je treba izogibati praksi izdajanja predpisov, z retroaktivno močjo. Pri tem je odbor ugotovil, da je že v maju 1962 izšel zvezni zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, Zvezna ljudska skupščina pa je nato šele 30. decembra 1962 sprejela odlok o stopnjah prispevka za socialno zavarovanje, za otroški dodatek in za zaposlovanje delavcev v letu 1963. Zato tudi ustrezni republiški predpis ni mogel biti izdan pravočasno. Pri tem pa še vedno niso izšli nekateri pomembni izvršilni predpisi s področja financiranja socialnega zavarovanja, ki bi jih morali čimprej izdati pristojni zvezni organi. Tako stanje povzroča nepotrebne dodatne težave in probleme, ki zavirajo polno uveljavljanje novega sistema financiranja na področju socialnega zavarovanja.

Odbor je nato podrobno obravnaval posamezne predloge predpisov in sicer:

1. predlog odloka o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje;

2. predlog odloka o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje;

3. predlog odloka o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju;

4. predlog odloka o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja;

5. predlog odloka o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev;

6. predlog odloka o kritju primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani;

Navedene predloge odlokov je odbor sprejel soglasno brez sprememb.

7. Predlog zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb je odbor sprejel z naslednjo dopolnitvijo:

1. člen: v drug vrsti druge točke naj se za besedama »(socialno podporo)« doda še besedilo »in za njihove družinske člane«;

8. Pri predlogu priporočila o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na novi sistem financiranja predlaga odbor naslednje spremembe in dopolnitve:

besedilo prve točke naj se spremeni tako, da se glasi: »1. Da si v skladu ...«

Odbor je bil tudi mnenja, da je treba besedilo priporočila bolj zaostri, ker je priporočilo v sedanji obliki bolj opozorilo kot pa priporočilo. Zato je

pri prvem odstavku 2. točke odbor sprejel predlog odbora za zdravstvo in socialno politiko, hkrati pa tudi sam še izvedel nadaljnje spremembe, tako, da se ta odstavek glasi:

»2. Organi družbenega samoupravljanja socialnega zavarovanja delavcev naj učinkovito podprejo takšna prizadevanja s tem, da bodo v okviru zakonskih pooblastil«.

Odbor se strinja s predlogom za dopolnitev na koncu predzadnjega stavka zadnjega odstavka 2. točke (»... usposobijo naravna zdravilišča tudi za dajanje zdravstvenih storitev«), ki naj se glasi: »... usposobijo tudi naravna zdravilišča za dajanje stacionarnih zdravstvenih storitev.«

Tudi prvi odstavek 3. točke naj se iz istih razlogov spremeni kot prvi odstavek 2. točke in naj se glasi:

»3. K uveljavljanju pozitivnih smotrov novega sistema financiranja socialnega zavarovanja naj pripomorejo organi delavskega samoupravljanja in organi samoupravljanja v ostalih organizacijah s tem, da v interesu ...«.

Prav tako naj se tudi spremeni besedilo predzadnjega odstavka priporočila, ki naj se glasi:

»Ljudski odbori naj aktivno in konkretno sodelujejo pri izvajanju pravilne politike potrošnje skladov socialnega zavarovanja s tem, da bodo skrbeli za izpolnjevanje ...«.

Z navedenimi spremembami in dopolnitvami je odbor nato predlog priporočila sprejel.

Zakonodajni odbor predlaga, da Zbor proizvajalcev sprejme predloge predpisov za uveljavitev novega sistema financiranja socialnega zavarovanja z navedenimi spremembami in dopolnitvami.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Elico Dolenc.

Št. 420-5/63.

Ljubljana, dne 13. februarja 1963.

Poročevalc:

Elica Dolenc l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA**o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji**

Na podlagi 40. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije ter drugega in tretjega odstavka 11. člena zakona o proračunskem prispevku iz osebnega dohodka delavcev (Uradni list FLRJ, št. 17, 44 in 52/1961) je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 20. februarja 1963 sprejela

o d l o k

o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji

I.

Invalidske delavnice »Enotnost« v Ljubljani, ki imajo svoje poslovne enote v občinah in okrajih, ki se odpovedo za leto 1962 svojemu deležu od prispevka iz osebnega dohodka delavcev v korist zavoda, se oprostitjo v letu 1962 v celoti plačevanja tistega dela proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji.

II.

Invalidske delavnice »Enotnost« v Ljubljani vložijo oproščeni del proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev v svoj poslovni sklad.

III.

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«, uporabljaja pa se od 1. januarja 1962.

OBRAZLOŽITEV

Invalidske delavnice »Enotnost« v Ljubljani se financirajo po 106. členu zakona o invalidskem zavarovanju (Uradni list FLRJ, št. 49/1958 in 27/1959) in pravilniku o invalidskih delavnicah za poklicno rehabilitacijo in zaposlitev invalidov (Uradni list FLRJ, št. 3/1961). So samostojni zavod, ki posluje po načelih za gospodarske organizacije. Pri tem so oproščene plačevanja družbenih prispevkov po 106. členu že citiranega zakona kot so: obresti od osnovnih in obratnih sredstev, zemljarine in prispevke iz dohodka.

Zavod predlaga, da se ga oprosti tudi plačevanja tistega dela proračunskega prispevka, ki pripada republiki. Enak predlog za oprostitev proračunskega prispevka pa je zavod predložil pristojnim občinam in okraju. Svoj predlog utemeljuje s tem, da nima zadostnih sredstev za poslovni sklad zato, ker ima več nedograjenih stávb in iztrošene stroje. Glede na svoje poslovanje po gospodar-

skih načelih pa je zašel v finančne težave tudi zaradi pomanjkanja obratnih sredstev.

Delavnice so v zadnjih petih letih prenesle 47 milijonov v svoj poslovni sklad. Ta uspeh pa je le navidezen, ker v istem razdobju niso obračunali dohodnino od dohodka nezavarovanih delavcev, ki opravljajo svoje delo na domu. Služba družbenega knjigovodstva je ugotovila, da imajo iz tega naslova obveznost v višini 24 milijonov.

Finančni uspeh v l. 1961 in v I. polletju 1962 pa je naslednji:

	V letu 1961	I. pollet. 1962
1. Celotni dohodek	432 077 000	186 501 000
2. Doseženi dohodek	125 202 000	58 556 000
3. Čisti dohodek	106 421 000	49 772 000
a) za osebne izdatke	103 323 000	52 873 000
b) za sklade	3 098 000	— 3 101 000

Iz tega prikaza je razvidno, da v I. polletju 1962 niso dosegli niti zadostnega kritija za izplačani osebni dohodek zavoda. Njegova letna obveznost proračunskega prispevka znaša okoli 17 712 000 od osebnega dohodka za 582 zaposlenih delavcev, od katerih je 356 invalidov. Od tega zneska pripada republikli 35 % tj. 6 199 000. Z oprostivitvijo plačevanja proračunskega prispevka, ki naj bi ga zavod odvajal v svoj poslovni sklad, bi zavodu bilo omogočeno, da v doglednem času poravnava svojo obveznost v znesku 24 milijonov in ustvari sredstva za svoj poslovni sklad.

Izvršni svet zato predlaga, da se Invalidske delavnice »Enotnost« v Ljubljani oprostitjo od plačevanja proračunskega prispevka v korist svojega poslovnega sklada pod pogojem, da se bodo tudi prizadete občine in okraj odpovedali temu prispevku.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

**k predlogu odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost«
v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev,
ki pripada Ljudski republikli Sloveniji**

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 8. februarja 1963 obravnaval predlog odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republikli Sloveniji.

Odbor je v razpravi ugotovil, da te invalidske delavnice ne morejo poslovati ob enakih pogojih kakor druge gospodarske organizacije, njihova družbena funkcija kakor trenutna finančna situacija pa opravičujeta predlog, da se jih oprostijo plačevanja prispevka iz osebnih dohodkov delavcev. Zato se s predlogom

odloka strinja. Ker k besedilu predloga odloka ni imel predlogov za spremembe ali dopolnitve, predlaga Republiškemu zboru, da ga sprejme v predloženem besedilu.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Iva Janžekoviča.

Št. 420-10/63.

Ljubljana, dne 8. februarja 1963.

Poročevalec:

Ivo Janžekovič l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

**k predlogu odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost«
v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev,
ki pripada Ljudski republiki Sloveniji**

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 8. februarja 1963 obravnaval predlog odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji.

Odbor je ugotovil, da so te invalidske delavnice, čeprav sicer poslujejo po načelih za gospodarske organizacije, oproščene plačevanja nekaterih družbenih prispevkov zaradi pomembnosti njihove družbene dejavnosti in težjih pogojev dela. Glede na njihovo sedanjo težavno finančno situacijo je bil odbor mnenja, naj se jih tudi oprosti plačevanja prispevka iz osebnih dohodkov delavcev in je zato predlog odloka sprejel brez sprememb.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Kneza.

Št. 420-10/63.

Ljubljana, dne 8. februarja 1963.

Poročevalec:

Ivan Knez l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za zdravstvo
in socialno politiko

POROČILO

**k predlogu odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost«
v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev,
ki pripada Ljudski republiki Sloveniji**

Odbor za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je na seji dne 11. februarja 1963 obravnaval predlog odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji.

Invalidske delavnice se financirajo po posebnih predpisih in poslujejo kot samostojni zavodi po načelih za gospodarske organizacije, pri čemer so oproščene plačevanja nekaterih družbenih prispevkov. Odbor je ugotovil, da finančna situacija, v kateri so sedaj invalidske delavnice »Enotnost« v Ljubljani in pomembna funkcija, ki jo imajo pri delu za poklicno rehabilitacijo in zaposlitev invalidov utemeljuje predlog odloka in ga je zato soglasno sprejel.

Odbor za zdravstvo in socialno politiko predlaga Republiškemu zboru, da sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca dr. Ružo Šegedin.

Št. 420-10/63.

Ljubljana, dne 11. februarja 1963.

Poročevalec:

dr. Ruža Šegedin l. r.

Predsednik:

Mira Svetina l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za vprašanja dela
in socialnega zavarovanja

POROČILO

**k predlogu odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost«
v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev,
ki pripada Ljudski republiki Sloveniji**

Odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 11. februarja 1963 obravnaval predlog odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji.

Odbor je v razpravi ugotovil, da je finančni položaj teh delavnic tak, da ne prenesejo plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka svojih delavcev, kar je posebej ugotovila tudi služba družbenega knjigovodstva. Družbena funkcija teh delavnic pa opravičuje stališče, da se jih oprosti družbenih dajatev, ki bi sicer onemogočale njihovo redno poslovanje. Zato se odbor s predlogom odloka v celoti strinja.

Ker k predlogu odloka ni imel predlogov za spremembe ali dopolnitve, predlaga Zboru proizvajalcev, da ga sprejme v predloženem besedilu.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Karla Grma.

Št. 420-10/63.

Ljubljana, dne 11. februarja 1963.

Poročevalec:

Karel Grm l. r.

Predsednik:

Jože Bergant l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost«
v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev,
ki pripada Ljudski republiki Sloveniji

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 13. februarja 1963 obravnaval predlog odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji in ga sprejel brez sprememb.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Lada Oblaka.

Št. 420-10/63.

Ljubljana, dne 13. februarja 1963.

Poročevalec:

Lado Oblak l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

**k predlogu odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost«
v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev,
ki pripada Ljudski republiki Sloveniji**

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 13. februarja 1963 obravnaval predlog odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji.

Odbor je ugotovil, da je predlog odloka v skladu z zakonitimi predpisi in utemeljen in ga je zato soglasno sprejel.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev da sprejme predlog odloka. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Franca Nagliča.

Št. 420-10/63.

Ljubljana, dne 13. februarja 1963.

Poročevalec:

Franco Naglič l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarske
organizacije

POROČILO

**k predlogu odloka o potrditvi statuta Zavarovalne skupnosti
za LR Slovenijo v Ljubljani**

Odbor za gospodarske organizacije Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 12. februarja 1963 razpravljal o statutu Zavarovalne skupnosti za LR Slovenijo v Ljubljani, ki ga je sprejela njena skupščina na svoji seji dne 19. oktobra 1962.

Odbor je v razpravi ugotovil, da je statut v skladu z določili zakona o zavarovalnicah in zavarovalnih skupnostih ter da se s statutom zagotavlja poslovanje Zavarovalne skupnosti za LR Slovenijo v skladu s sistemom našega družbenega upravljanja.

V razpravi o podrobnostih je odbor predlagal, da se v 4. točki 11. člena med besedi »izvoli upravni« vstavijo še besede »iz svoje srede«. Ta predlog je predstavnik skupnosti osvojil že na seji odbora in je dopolnitev v smislu predloga smatrati že za sestavni del besedila statuta.

Glede na to predlaga odbor Zboru proizvajalcev, da statut Zavarovalne skupnosti za LR Slovenijo v Ljubljani potrdi s sledečim odlokom:

»Na podlagi 59. člena zakona o zavarovalnicah in zavarovalnih skupnostih (Ur. list FLRJ, št. 27-461/61) je Ljudska skupščina LR Slovenije na seji Zbora proizvajalcev dne 20. februarja 1963 sprejela

ODLOK

o potrditvi statuta Zavarovalne skupnosti za LR Slovenijo v Ljubljani

I.

Potrdi se statut Zavarovalne skupnosti za LR Slovenijo v Ljubljani, ki ga je sprejela skupščina Zavarovalne skupnosti za LR Slovenijo na seji dne 19. oktobra 1962.

II.

Ta odlok velja takoj.«

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Marka Klemenčiča.

Št. 023-6/63.

Ljubljana, dne 12. februarja 1963.

Poročevalec:

Marko Klemenčič l. r.

Predsednik:

Ivan Gorjup l. r.

PREDLOG SKLEPA

o razrešitvi sodnika okrožnega gospodarskega sodišča

Na podlagi 58. člena zakona o gospodarskih sodiščih (Uradni list FLRJ, št. 31/54) je bil na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije dne 20. februarja 1963

razrešen

Slavko Ogrizek, sodnik Okrožnega gospodarskega sodišča v Mariboru.

OBRAZLOŽITEV

Slavko Ogrizek, sodnik Okrožnega gospodarskega sodišča v Mariboru je prosil za razrešitev funkcije sodnika Okrožnega gospodarskega sodišča v Mariboru, ker je izpolnil pogoje za polno osebno pokojnino in ne namerava po upokojitvi več opravljati službe.

Za razrešitev so podani zakoniti pogoji po 59. členu zakona o gospodarskih sodiščih.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
Odbor za volitve

POROČILO

k predlogu sklepa o razrešitvi sodnika okrožnega gospodarskega sodišča

Odbor za volitve Ljudske skupščine LRS je na seji dne 12. februarja 1963 obravnaval predlog sklepa o razrešitvi sodnika okrožnega gospodarskega sodišča in ga soglasno sprejel.

Po predlogu sklepa naj se razreši kot sodnik okrožnega gospodarskega sodišča v Mariboru Slavko Ogrizek, ki je za razrešitev zaprosil sam, ker je izpolnil pogoje za polno osebno pokojnino.

Ker so za razrešitev podani zakoniti pogoji, predlaga odbor za volitve Ljudski skupščini LRS, da predlog sklepa sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Andreja Babnika.

Št. 111-5/63.

Ljubljana, dne 12. februarja 1963.

Poročevalec:

Andrej Babnik l. r.

Predsednik:

Tine Remškar l. r.

**LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE**

Predsednik:

Vida Tomšič

Podpredsednika:

dr. Heli Modic   Stane Kavčič

Tajnik:

dr. Miha Potočnik

**ODBORI IN KOMISIJE
LJUDSKE SKUPŠČINE LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE**

ODBOR ZA DRUŽBENO NADZORSTVO

Mitja Maležič, predsednik

Miha Berčič, podpredsednik

Julij Beltram, tajnik

Štefan Antalič

Milan Apih

Angela Boštjančič

inž. Jože Drnovšek

Stane Dolenc

Maks Dimnik

Slava Faletič

Davorin Ferligoj

Rudolf Ganziti

inž. Ivo Klemenčič

Tone Kropušek

Franc Leskošek

inž. Štefka Lorbek

Franc Naglič

inž. Boris Pipan

Mirko Remec

Jože Slavič

Peter Tomazin

Viktor Zupančič

ODBOR ZA VLOGE IN PRITOŽBE

Jože Kladivar, predsednik

Mica Marinko, tajnik

Franc Fale

Rudolf Ganziti

Albin Jensterle

dr. Sonja Kukovec

Stanko Rebernik

ADMINISTRATIVNI ODBOR

Ivan Novak, predsednik

Jože Kladivar, tajnik

Leopold Maček

Mirko Remec

Jakob Žen

ODBOR ZA VOLITVE

Tine Remškar, predsednik
 Andrej Babnik, tajnik

Ivan Alt

inž. Vilma Pirkovič

Ivan Žmahar

KOMISIJA ZA RAZLAGO ZAKONOV

Lojze Piškur, predsednik
 Karel Lutar, tajnik

Ivan Gorjup
 Albert Jakopič
 Ivan Kovač
 Pavel Mrak

dr. Miha Potočnik
 inž. Pavle Žaucer
 Ciril Knez

KOMISIJA ZA LJUDSKE ODBORE

Tomo Brejc, predsednik

Milan Apih
 Davorin Ferligoj
 Ivan Horvat

Mirko Rovšček
 Slavica Zirkelbach
 Marija Zupančič

REPUBLIŠKI ZBOR

Predsednik:

inž. Pavle Žaucer

Podpredsednik:

Franc Pirkovič

Zapisnikarji:

Stane Sotlar

Drago Seliger

Slavica Zirkelbach

ODBORI REPUBLIŠKEGA ZBORA

ODBOR ZA GOSPODARSTVO

Franc Leskošek, predsednik
 Franc Popit, podpredsednik
 Franc Pirkovič, tajnik

Miran Cvenk
 Mihaela Dermastia
 Davorin Ferligoj

Matevž Hace
 Albert Jakopič
 Ivo Janžekovič

Slavko Jež
inž. Ivo Klemenčič
Franc Kralj
Tine Lah
Karel Lutar

Jože Marolt
Lojzka Stropnik
Edo Zorko
Viktor Zupančič

ODBOR ZA ORGANIZACIJO OBLASTI IN UPRAVO

Milan Apih, predsednik
Franc Pirkovič, podpredsednik
inž. Pepca Perovšek, tajnik

Franc Bera
Stane Brečko
Nerino Gobbo
Alfonz Grmek
Ivan Hercog
Vlado Juránčič

Koloman Korpič
Cvetka Vodopivec
Martin Košir
Tine Remškar
Stane Sotlar
Stane Vrhovec

ODBOR ZA PROSVETO IN KULTURO

France Perovšek, predsednik
Lojze Piškur, podpredsednik
Franc Šušteršič, tajnik

Marija Aljančič
Maks Dimnik
Stefan Gyöfi
Franc Kimovec
Ivan Krajncič
Tone Kropušek

Ivan Potrč
Stane Ravljen
Maks Vale
Janez Vipotnik
Milo Vižintin
Jelka Vrhovšek

ODBOR ZA ZDRAVSTVO IN SOCIALNO POLITIKO

Mira Svetina, predsednik
dr. Ivan Kopač, podpredsednik
Franc Krese, tajnik

Tomo Brejc
dr. Draga Černelč
Jože Globačnik
Albin Jensterle
Ivan Kovačič
Albin Kuret
Janko Rudolf

Vinka Šimonič
Poldka Skrbiš
Franc Šebjanič
dr. Ruža Šegedin
Karel Šterban
Anton Vrhovšek
Martin Zakonjšek

ODBOR ZA PRORAČUN

Branko Babič, predsednik
Jakob Žen, podpredsednik.
Franc Skok, tajnik

Adolf Černec
Marija Levar
Alojz Libnik
inž. Štefka Lorbek

Stane Nunčič
Ivan Račigaj
Jože Slavič
Jože Vonta

ZAKONODAJNI ODBOR

dr. Heli Modic, predsednik
dr. Miha Potočnik, podpredsednik
dr. Sonja Kukovec, tajnik

Franc Belšak
Lado Božič
Vera Kolarič
Stane Nunčič

Lado Oblak
Ivan Ros
Franc Treven
Marija Zupančič

MANDATNO-IMUNITETNI ODBOR

Mihaela Dermastia, predsednik
Humbert Gačnik, tajnik

Milan Frančeškin
Franc Kimovec

Marinka Ribičič

ZBOR PROIZVAJALCEV

Predsednik:

Lojze Ocepek

Podpredsednik:

Miha Berčič

Zapisnikarji:

Ivan Videnič

Mara Fras

Franc Perše

ODBORI ZBORA PROIZVAJALCEV

ODBOR ZA GOSPODARSTVO

Jože Gerbec, predsednik
Herman Slamič, podpredsednik
Stane Fele, tajnik

Ivan Avsec
Tončka Banovac
Henrik Cigoj
Jože Jerman
inž. Desanka Kozič
Ivan Knez
Jože Knez

Štefan Pavšič
Janez Petrovič
inž. Boris Pipan
Anton Seljak
Jože Ulčar
Ivan Vičič
Marija Vild

ODBOR ZA GOSPODARSKE ORGANIZACIJE

Ivan Gorjup, predsednik
Tone Hafner, podpredsednik
Nada Božič, tajnik

Viktor Grča
Franjo Jeraj
Marko Klemenčič
Ivan Kováč

Anton Martinšek
Milan Ogris
Tine Ravnikar
Ernest Tramšek

ODBOR ZA VPRAŠANJA DELA IN SOCIALNEGA ZAVAROVANJA

Jože Bergant, predsednik
Stane Dolenc, podpredsednik
Stanko Kuntu, tajnik

Štefan Antalič
Angela Boštjančič
Stanislav Brovinsky
Karel Grm
Slavko Kobal

Dana Košak
Miro Posega
Jože Šegula
Pavel Žerovnik
Ivan Zmahar

ODBOR ZA PRORAČUN

Mirko Remec, predsednik
Anton Pirc, podpredsednik
Ivanka Kukovec, tajnik

Ivan Krofl
Franc Mencinger

Stane Rebernik
Peter Tomazin

ZAKONODAJNI ODBOR

Andrej Babnik, predsednik
inž. Jože Drnovšek, podpredsednik
Janko Lukan, tajnik

Elica Dolenc
Bojan Leskovar

Janez Lesjak
Franc Naglič

MANDATNO-IMUNITETNI ODBOR

Stane Škof, predsednik
Pepca Jež, tajnik

Milka Jovan

Peter Plevel

Anton Sihur

POSLANCI
LJUJSKE SKUPŠČINE LJUJSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Republiški zbor

Aljančič Marija	Kocijančič Boris	Regent Ivan
Alt Ivan	Kolarič Vera	Remškar Tine
Apih Milan	Kopač dr. Ivan	Ribičič Marinka
Avbelj Viktor	Korpič Koloman	Ribičič Mitja
Babič Branko	Košir Martin	Ros Ivan
Bečšak Franc	Košmelj Miran	Rudolf Janko
Beltram Julij	Kotnik inž. Viktor	Seliger Drago
Bera Branc	Kovačič Ivan	Simonič Vinka
Bole Tone	Kraigher Boris	Skok Franc
Božič Lado	Krajncič Ivan	Skrbiš Poldka
Brečko Stanko	Kralj Franc	Slavič Jože
Brejc Tomo	Krese Franc	Smole Janko
Cvenk Miran	Krivic Ada	Sotlar Stane
Čačinovič Rudi	Kropušek Tone	Stropnik Lojzka
Černec Adolf	Kukovec dr. Sonja	Svetina Mira
Černelč dr. Draga	Kuret Albin	Šebjanič Franc
Dermastia Mihaela	Lah Tine	Šegedin dr. Ruža
Dimnik Maks	Leskošek Franc	Šilih Niko
Fajfar Tone	Levar Marija	Šterban Karel
Ferligoj Davorin	Libnik Alojz	Šušteršič Franc
Frančeškin Milan	Lorbek inž. Štefka	Tomšič Vida
Gačnik Humbert	Lutar Karel	Tramšek Jože
Globačnik Jože	Maček Ivan	Treven Franc
Gobbo Nerino	Maček Leopold	Vale Maks
Goršič Milko	Majhen Vlado	Vilfan dr. Joža
Grmek Alfonz	Maležič Matija	Vipotnik Janez
Gyöfi Stefan	Marinko Mica	Vižintin Milo
Hace Matevž	Marinko Miha	Vodopivec Cvetka
Hercog Ivan	Marolt Jože	Vonta Jože
Horvat Ivan	Modic dr. Heli	Vrabič Olga
Hrast Silvo	Nunčič Stane	Vrhovec Stane
Ingolič Jože	Oblak Lado	Vrhovšek Anton
Jakopič Albert	Perovšek France	Vrhovšek Jelka
Janžekovič Ivo	Perovšek inž. Pepca	Zakonjšek Martin
Jensterle Albin	Pirkovič Franc	Zirkelbach Slavica
Jerman Riko	Pirkovič inž. Vilma	Zlatnar Mirko
Jež Slavko	Piškur Lojze	Zorko Edo
Jurančič Vlado	Polak Bojan	Zorko Peter
Kimovec Franc	Popit Franc	Zupančič Beno
Kladivar Jože	Potočnik dr. Miha	Zupančič Marija
Klemenčič inž. Ivo	Potré Ivan	Zupančič Viktor
Knez Ciril	Rančigaj Ivan	Žaucer inž. Pavle
Kobal Svetko	Ravljen Stane	Žen Jakob

Zbor proizvajalcev

Antalič Štefan	Jerman Jože	Perše Franc
Avsec Ivan	Jež Pepca	Petrovič Janez
Babnik Andrej	Jovan Milka	Pintarič Viktor
Banovac Tončka	Kavčič Stane	Pipan inž. Boris
Berčič Miha	Klemenčič Marko	Pirc Anton
Bergant Jože	Knez Ivan	Plevel Peter
Bevk Francka	Knez Jože	Posega Miro
Boštjančič Angela	Kobal Slavko	Ravnikar Tine
Božič Nada	Košak Dana	Rebernik Stanko
Bračun Jože	Kovač Ivan	Remec Mirko
Brovinsky Stanislav	Kozič inž. Desanka	Rovšček Mirko
Cigoj Henrik	Krofl Ivan	Seljak Anton
Dolenc Elica	Kukovec Ivanka	Sihur Anton
Dolenc Stane	Kuntu Stanko	Slamič Herman
Drnovšek inž. Jože	Lesjak Janez	Šegula Jože
Fale Franc	Leskovar Bojan	Škof Stane
Faletič Slava	Lukan Janko	Tomazin Peter
Fele Stane	Martinšek Anton	Tramšek Ernest
Fras Mara	Mencinger Franc	Ulčar Jože
Ganziti Rudolf	Mrak Pavel	Vičič Ivan
Gerbec Jože	Naglič Franc	Videnič Ivan
Gorjup Ivan	Novak Ivan	Vild Marija
Grča Viktor	Ocepek Lojze	Žerovnik Pavel
Grm Karel	Ogris Milan	Žmahar Ivan
Hafner Tone	Orešič Ivan	
Jeraj Franjo	Pavšič Štefan	

POSLANCI IZVOLJENI V ZVEZNO LJUDSKO SKUPŠČINO

Viktor Avbelj, Tone Fajfar, Jože Ingolič, Boris Kraigher, Franc Leskošek, Ivan Maček, Vlado Majhen, Miha Marinko, Vida Tomšič, Olga Vrabič.

IZVRŠNI SVET
LJUDSKE SKUPŠČINE LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Predsednik:

Viktor Avbelj

Podpredsednik:

dr. Joža Vilfan

Janko Smole

Sekretar:

Peter Zorko

Člani:

Rudi Čačinovič, Tone Fajfar, Milko Goršič, Silvo Hrast, Riko Jerman, Boris Kocijancič, Miran Košmelj, inž. Viktor Kotnik, Ada Krivic, Vlado Majhen, Bojan Polak, Mitja Ribičič, Niko Šilih, Jože Tramšek, Beno Zupancič.

VRHOVNO SODIŠČE
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Predsednik:

Vladimir Krivic

Člani:

dr. Vilko Androjna, Stanislava Brezar, Jože Černe, dr. Viktor Damjan, Albin Dobrajc, Matej Dolničar, Alojz Hartman, Stanko Hribar, Karel Kirn, Jože Kobal, Karel Košenina, Henrik Kužnik, Karel Mejak, dr. Franjo Omladič, Silverij Pakiž,* Alojz Peric, Niško Pogačar, Marko Simčič, Franc Sok, dr. Jakob Svet, Jože Šegedin, Alojz Smid, Albin Torelli, Martin Žalik.

VIŠJE GOSPODARSKO SODIŠČE
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Predsednik:

Jože Pernuš

dr. Ivan Dougan, Dušan Jaklič, dr. Ciril Jurca, Stane Kovač, dr. Marjan Mehle, Franc Spendal, dr. Anton Vidic.

* Umrli 23. februarja 1963.

SEZNAM GOVORNIKOV

Republiški zbor

Belšak Franc: 29	Marolt Jože: 3
Bera Franc: 15	Nunčič Stane: 20
Božič Lado: 8, 29, 40	Oblak Lado: 16, 42
Brejc Tomo: 37	Pirkovič Franc: 24, 29, 30
Hafner Vinko: 11	Polak Bojan: 16
Janžekovič Ivo: 40, 42	Remškar Tine: 3
Jerman Riko: 24	Štiglic France: 4
Jurančič Vlado: 22	Treven Franc: 30
Kobal Svetko: 15	Vilfan dr. Joža: 8
Kocijančič Boris: 36	Vižintin Milo: 3
Kolarič Vera: 3, 24	Vonta Joža: 20
Kralj Franc: 38	Vrhovec Stane: 7
Kreft Ivan: 38	Zorko Peter: 23
Krese Franc: 40, 42	Zupančič Marija: 29, 38

Zbor proizvajalcev

Avsec Ivan: 53	Leskovar Bojan: 53
Cigoj Henrik: 57	Lukan Janko: 65
Čadež inž. Vladimir: 66	Martinšek Anton: 65
Dekleva Janko: 53	Mencinger Franc: 50
Dolenc Elica: 43, 58, 67	Naglič Franc: 50, 57, 70
Drnovšek inž. Jože: 58	Pavšič Štefan: 43, 58
Jerman Jože: 58	Seljak Anton: 65
Klemenčič Marko: 71	Slamič Herman: 45
Knez Ivan: 70	Šubic inž. Stojan: 46
Košak Dana: 67, 70	Vild Marija: 67
Kozič inž. Desanka: 58	Žmahar Ivan: 67
Lesjak Janez: 45	

Skupne seje

Alt Ivan: 189	Kukovec dr. Sonja: 163, 205
Apih Milan: 205, 211	Kukovec Ivanka: 185
Babnik Andrej: 222	Lah Tine: 129
Bergant Jože: 169	Lesjak Janez: 129
Božič Lado: 185	Levar Marija: 185
Brovinsky Stanislav: 129	Marinko Miha: 72
Čačinovič Rudi: 138	Novak Ivan: 127
Dimnik Maks: 112	Nunčič Stane: 211
Fele Stane: 129	Perovšek inž. Pepca: 171
Ferligoj Davorin: 174	Piškur Lojze: 207
Gabrovšek Ludvik: 98	Potrč Ivan: 180
Gobbo Nerino: 98	Slamič Herman: 166
Hrast Silvo: 211	Šegedin dr. Ruža: 172
Jakopič Albert: 95	Šilih Niko: 185
Klančnik Gregor: 182	Šterban Karel: 116
Kocijančič Boris: 151, 210	Šušteršič Franc: 105, 129
Kopač dr. Ivan: 129	Tramšek Jože: 147
Košmelj Miran: 143, 215	Zirkelbach Slavica: 108
Kotnik inž. Viktor: 129	Zupančič Beno: 117, 120, 156
Krajnčič Ivan: 98	Zupančič Marija: 98, 113
Kreft Ivan: 160	Žmahar Ivan: 167
Krivic Vladimir: 191, 210	

VSEBINA

Republiški zbor

30. seja — 27. novembra 1962

Pred dnevnim redom:

1. Čitanje in odobritev zapisnika 29. seje	3
2. Določitev dnevnega reda	3

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov	3

Govorniki:

Poročevalec Milo Vižintin	3
Poročevalec Jože Marolt	3
Poročevalec Tine Remškar	3
Poročevalec Vera Kolarič	3
France Stiglic	4

31. seja — 17. decembra 1962

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost ljudskih poslancev	7
2. Čitanje in odobritev zapisnika 30. seje	7
3. Določitev dnevnega reda	7

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v LR Sloveniji	7

Govorniki:

Poročevalec Stane Vrhovec	7
Poročevalec Lado Božič	8
dr. Jože Vilfan	8
Vinko Hafner	11

2. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o javnih cestah	15

Govorniki:

Poročevalec Svetko Kobal	15
Poročevalec Franc Bera	15
Poročevalec Lado Oblak	16
Bojan Polak	16

3. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1963 20

Govornika:

- Poročevalec Jože Vonta 20
 Poročevalec Stane Nunčič 20

32. seja — 26. januarja 1963

Pred dnevnim redom:

1. Čitanje in odobritev zapisnika 31. seje 21
 2. Določitev dnevnega reda 21

Dnevni red:

1. Sklepanje o predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963 22

Govornika:

- Vlado Jurančič 22
 Peter Zorko 23

2. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov 24

Govorniki:

- Poročevalec Franc Pirkovič 24
 Poročevalec Vera Kolarič 24
 Riko Jerman 24

3. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka 29

Govornika:

- Poročevalec Franc Pirkovič 29
 Poročevalec Marija Zupančič 29

4. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS 29

Govornika:

- Poročevalec Franc Pirkovič 29
 Poročevalec Vlado Božič 29

5. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o sprostitvi sredstev posebne obvezne rezerve skladov 29

Govornika:

- Poročevalec Franc Pirkovič 29
 Poročevalec Franc Belšak 29

6. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o uporabi sredstev 10 % obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin	30
Govornika:	
Poročevalec Franc Pirkovič	30
Poročevalec Franc Treven	30
7. Sklepanje o predlogu zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963	30

33. seja — 20. februarja 1963

Pred dnevnim redom:

1. Čitanje in odobritev zapisnika 32. seje	35
2. Določitev dnevnega reda	35
3. Odgovor predstavnika Izvršnega sveta na pismeno vprašanje ljudskega poslanca Toma Brejca	36
Govornika:	
Boris Kocijančič	36
Tomo Brejc	37

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov	37
Govorniki:	
Poročevalec Franc Kralj	38
Poročevalec Marija Zupančič	38
Ivan Kreft	38
2. Obravnava in sklepanje o predlogih predpisov s področja socialnega zavarovanja	40
Govorniki:	
Poročevalec Franc Krese	40
Poročevalec Ivo Janžekovič	40
Poročevalec Lado Božič	40
3. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji	41
Govorniki:	
Poročevalec Ivo Janžekovič	42
Poročevalec Franc Krese	42
Poročevalec Lado Oblak	42

Zbor proizvajalcev

30. seja — 27. novembra 1962

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost ljudskih poslancev	43
2. Čitanje in odobritev zapisnika 29. seje	43
3. Določitev dnevnega reda	43

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov	43
---	----

Govornika:

Poročevalec Štefan Pavšič	43
Poročevalec Elica Dolenc	43

31. seja — 17. decembra 1962

Pred dnevnim redom:

1. Čitanje in odobritev zapisnika 30. seje	45
2. Določitev dnevnega reda	45

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o javnih cestah	45
---	----

Govorniki:

Poročevalec Herman Slamič	45
Poročevalec Janez Lesjak	45
inž. Stojan Šubič	46

2. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb za I. tromesečje 1963	50
--	----

Govornika:

Poročevalec Franc Mencinger	50
Poročevalec Franc Naglič	50

32. seja — 26. januarja 1963

Pred dnevnim redom:

1. Čitanje in odobritev zapisnika 31. seje	51
2. Določitev dnevnega reda	51

Dnevni red:

1. Sklepanje o predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1963	51
2. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov	53

Govorniki:

Poročevalec Ivan Avsec	53
Poročevalec Bojan Leskovar	53
Janko Dekleva	53

3. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka 57

Govornika:

Poročevalec Henrik Cigoj	57
Poročevalec Franc Naglič	57

4. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LR Slovenije 58

Govornika:

Poročevalec Jože Jerman	58
Poročevalec Elica Dolenc	58

5. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o sprostitvi sredstev posebne obvezne rezerve skladov 58

Govornika:

Poročevalec inž. Desanka Kozič	58
Poročevalec inž. Jože Drnovšek	58

6. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o uporabi sredstev 10% obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin 58

Govornika:

Poročevalec Stefan Pavšič	58
Poročevalec Jože Drnovšek	58

7. Sklepanje o predlogu zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963 59

33. seja — 20. februarja 1963

Pred dnevnim redom:

1. Čitanje in odobritev zapisnika 32. seje	64
2. Določitev dnevnega reda	64

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov	65

Govorniki:	
Poročevalec Anton Seljak	65
Poročevalec Janko Lukan	65
Anton Martinšek	65
inž. Vladimir Čadež	66
2. Obravnava in sklepanje o predlogih predpisov s področja socialnega zavarovanja	
	66
Govorniki:	
Poročevalec Dana Košak	67
Poročevalec Marija Vild	67
Poročevalec Elica Dolenc	67
Ivan Žmahar	67
3. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji	
	70
Govorniki:	
Poročevalec Ivan Knez	70
Poročevalec Dana Košak	70
Poročevalec Franc Naglič	70
4. Obravnava in sklepanje o predlogu sklepa o potrditvi statuta Zavarovalne skupnosti za LR Slovenijo v Ljubljani	
	71
Govornik:	
Marko Klemenčič	71

SKUPNE SEJE

Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev

30. seja — 30. oktobra 1962

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost ljudskih poslancev	72
2. Čitanje in odobritev zapisnika 29. seje	72
3. Določitev dnevnega reda	72

Dnevni red:

1. Poročilo komisije za pripravo osnutka nove ustave Socialistične republike Slovenije	72
--	----

Govornika:

Miha Marinko	72
Albert Jakopič	95

31. seja — 27. novembra 1962

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost ljudskih poslancev	97
2. Čitanje in odobritev zapisnika 30. seje	97
3. Določitev dnevnega reda	97

Dnevni red:

1. Obravnava poročila o nekaterih tekočih problemih v zvezi z uveljavljanjem družbenega upravljanja v vzgojno izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji in sklepanju o predlogu priporočila o nalogah za uveljavljanje družbenega upravljanja v vzgojno izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji	97
---	----

Govorniki:

Poročevalec Ivan Krajncič	98
Poročevalec Nerino Gobbo	98
Poročevalec Marija Zupančič	98
Ludvik Gabrovšek	98
Franc Sušteršič	105
Slavica Zirkelbach	108
Maks Dimnik	112
Marija Zupančič	113
Karel Šterban	116
Beno Zupančič	117

2. Obrazložitev k predlogu zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov	120
---	-----

Govornik:

Beno Zupančič	120
-------------------------	-----

3. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o spremembi in dopolnitvi odloka o nagradah in povračilih poslancem Ljudske skupščine LRS	127
---	-----

Govornik:

Poročevalec Ivan Novak	127
----------------------------------	-----

32. seja — 25. in 26. januarja 1963

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost ljudskih poslancev	128
2. Čitanje in odobritev zapisnika 31. seje	128
3. Določitev dnevnega reda	128

Dnevni red:

1. Obrazložitev in obravnava predloga družbenega plana Ljudske republike Slovenije za leto 1963	129
---	-----

Govorniki:

Poročevalec Tine Lah	129
Poročevalec Stane Fele	129

Poročevalec dr. Ivan Kopač	129
Poročevalec Stanislav Brovinsky	129
Poročevalec Franc Sušteršič	129
Poročevalec Janez Lesjak	129
inž. Viktor Kotnik	129
Rudi Čačinovič	138
Miran Košmelj	143
Jože Tramšek	147
Boris Kocijancič	151
Beno Zupančič	156
Ivan Kreft	160
dr. Sonja Kukovec	163
Herman Slamič	166
Ivan Žmahar	167
Jože Bergant	169
inž. Pepca Perovšek	171
dr. Ruža Šegedin	172
Davorin Ferligoj	174
Ivan Potrč	180
Gregor Klančnik	182
2. Obrazložitev in obravnava predloga zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963	184
Govorniki:	
Poročevalec Marija Levar	185
Poročevalec Ivanka Kukovec	185
Poročevalec Lado Božič	185
Niko Šilih	185
3. Obravnava in sklepanje o predlogu sklepa o razrešitvi in izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč	189
Govornik:	
Poročevalec Ivan Alt	189

33. seja — 20. februarja 1963

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost ljudskih poslancev	190
2. Citanje in odobritev zapisnika 32. seje	190
3. Določitev dnevnega reda	190

Dnevni red:

1. Obravnava poročila Vrhovnega sodišča LRS o splošnih problemih pravosodja v Ljudski republiki Sloveniji	191
---	-----

Govorniki:

Vladimir Krivic	191,	210
Poročevalec Milan Apih	205,	211
dr. Sonja Kukovec		205
Lojze Piškur		207
Boris Kocijancič		210
Poročevalec Stane Nunčič		211

2. Obrazložitev k predlogu zakona o graditvi investicijskih objektov	211
Govornik:	
Silvo Hrast	211
3. Obrazložitev k predlogom predpisov s področja socialnega zavarovanja	214
Govornik:	
Miran Košmelj	215
4. Obravnava in sklepanje o predlogu sklepa za razrešitev sodnika okrožnega gospodarskega sodišča	222
Govornik:	
Poročevalec Andrej Babnik	222

PRILOGE

1. Osnutek ustave Socialistične republike Slovenije	223
2. Predlog sklepa, da se da osnutek ustave Socialistične republike Slovenije v javno razpravo	276
3. Poročilo o nekaterih važnejših problemih v zvezi s popolnejšim uveljavljanjem družbenega upravljanja v vzgojno izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji	277
4. Predlog priporočila za uveljavljanje družbenega upravljanja v vzgojno izobraževalnih ustanovah v LR Sloveniji	293
Poročilo odbora za prosveto in kulturo RZ	293
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	298
Poročilo zakonodajnega odbora RZ in ZP	299
5. Predlog zakona o skladu LR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov	300
Obrazložitev	301
Poročilo odbora za prosveto in kulturo RZ	303
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	304
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	304
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	305
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	305
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	306
6. Predlog odloka o spremembi in dopolnitvi odloka o nagradah in povračilih poslancem Ljudske skupščine LRS	306
Obrazložitev	307
Poročilo administrativnega odbora	308
7. Predlog zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v LR Sloveniji	308
Obrazložitev	310
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	312
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	313

8. Predlog zakona o javnih cestah	313
Obrazložitev	324
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	325
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	327
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	328
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	329
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	330
9. Predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tro- mesečju 1963	331
Obrazložitev	331
Poročilo odbora za proračun RZ	331
Poročilo odbora za proračun ZP	332
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	332
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	333
10. Predlog družbenega plana LR Slovenije za leto 1963	333
Predvidevanja in možnosti gospodarskega razvoja v letu 1963	351
Pregled gospodarskega razvoja v letu 1963	370
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	425
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	429
Poročilo odbora za zdravstvo in socialno politiko RZ	433
Poročilo odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja ZP	436
Poročilo odbora za prosveto in kulturo RZ	437
Poročilo zakonodajnega odbora RZ in ZP	440
11. Predlog zakona o določitvi udeležbe okrajev v skupnih virih dohodkov	440
Obrazložitev	441
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	444
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	445
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	446
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	446
12. Predlog zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se pla- čuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka	447
Obrazložitev	447
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	447
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	448
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	449
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	449
13. Predlog odloka o posebni obvezni rezervi komunalnih bank pri Splošni gospodarski banki LRS	450
Obrazložitev	450
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	451
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	452
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	452
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	453
14. Predlog odloka o sprostitvi sredstev posebne obvezne rezerve skladov	453
Obrazložitev	454
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	455
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	455
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	456
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	456
15. Predlog odloka o uporabi sredstev 10%-ne obvezne rezerve družbenih investicijskih skladov republike, okrajev in občin	457
Obrazložitev	457
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	458
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	459
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	459
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	460

16. Predlog zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1963	460
Obrazložitev	462
Poročilo odbora za proračun RZ	465
Poročilo odbora za proračun ZP	466
Poročilo zakonodajnega odbora RZ in ZP	467
17. Predlog sklepa o razrešitvi in izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč	467
Obrazložitev	468
Poročilo odbora za volitve	469
18. Poročilo Vrhovnega sodišča LRS o splošnih problemih pravosodja v LR Sloveniji	469
19. Predlog resolucije k poročilu Vrhovnega sodišča LRS o splošnih problemih pravosodja v LR Sloveniji	521
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	521
Poročilo zakonodajnega odbora RZ in ZP	524
20. Predlog zakona o graditvi investicijskih objektov	524
Obrazložitev	531
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	534
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	535
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	536
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	537
21. Predlog odloka o določitvi najvišje meje, do katere smejo skupščine komunalnih skupnosti določiti stopnjo osnovnega prispevka za zdravstveno zavarovanje	537
Obrazložitev	538
22. Predlog odloka o določitvi panog, skupin oziroma podskupin organizacij, katerim se sme naložiti dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje in dodatni prispevek za invalidsko zavarovanje	539
Obrazložitev	539
23. Predlog odloka o določitvi najvišje stopnje izrednih prispevkov za kritje primanjkljajev v zdravstvenem zavarovanju	540
Obrazložitev	541
24. Predlog odloka o zagotovitvi potrebnih dopolnilnih sredstev za sklade skupnosti socialnega zavarovanja	542
Obrazložitev	542
25. Predlog odloka o plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje za določene kategorije zavarovancev	543
Obrazložitev	545
26. Predlog odloka o kritju nekritih primanjkljajev v skladu dolgoročnih zavarovanj Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani	546
Obrazložitev	546
27. Predlog zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb	547
Obrazložitev	548
28. Predlog priporočila o nalogah na področju socialnega zavarovanja ob prehodu na nov sistem financiranja	549
Dokumentacija k predlogu predpisov za uveljavitev novega sistema financiranja socialnega zavarovanja v LR Sloveniji	552
Poročilo odbora za zdravstvo in socialno politiko RZ	584
Poročilo odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja ZP	586
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	589
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	590
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	591
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	593

29. Predlog odloka o oprostitvi invalidskih delavnic »Enotnost« v Ljubljani plačevanja proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev, ki pripada Ljudski republiki Sloveniji	595
Obrazložitev	595
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	596
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	597
Poročilo odbora za zdravstvo in socialno politiko RZ	598
Poročilo odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja ZP	598
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	599
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	600
30. Poročilo odbora za gospodarske organizacije ZP k predlogu odloka o potrditvi statuta zavarovalnih skupnosti za LR Slovenijo v Ljubljani	600
31. Predlog sklepa o razrešitvi sodnika okrožnega gospodarskega sodišča	601
Obrazložitev	601
Poročilo odbora za volitve	602
33. Ljudska skupščina LRS	603
Odbori in komisije	603
34. Republiški zbor	604
Odbori	604
35. Zbor proizvajalcev	606
Odbori	607
36. Poslanci Ljudske skupščine LRS	609
Poslanci izvoljeni v Zvezno ljudsko skupščino	610
37. Izvršni svet Ljudske skupščine LRS	611
38. Vrhovno sodišče LRS	611
39. Višje gospodarsko sodišče LRS	611
40. Seznam govornikov	612

Urednik
Milan Megušar
Natisnila
Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani
maja 1963
v 430 izvodih
Obseg 626 strani
Izdala in založila
Ljudska skupščina LRS

